Opat Columba Marmion, OSB
opatství Maredsous, Belgie
vydáno r. 1922

Kristus, ideál mnicha

přeloženo z němčiny
v Cisterciáckém opatství Porta Coeli v době totality

Jazykově upraveno a připraveno k tisku

Cisterciácké opatství Vyšší Brod 2008, A.D.

pouze pro vnitřní potřebu

PŘEHLED

I. Obecný výklad monastického zřízení

1. Hledat Boha 1
2. Následování Krista 19
3. Opat, představitel Kristův 42
4. Klášterní společenství 66

II. Východisko dvojího charakteru monastické dokonalosti

5. To je vítězství, které přemáhá svět, naše víra: 91
6. Mnišské klášterní sliby 110
7. Nástroje dobrých skutků 126

III. Dílo odpoutání

8. Zkroušenost srdce 156
9. Sebezápor 181
10. Chudoba 201
11. Pokora 219
12. Dobro poslušnosti 267

IV. Život spojení s Bohem

13. Opus Dei, chvála Boží 314
14. Opus Dei jako prostředek spojení s Bohem 334
15. Monastická modlitba 364
16. Duch odevzdanosti 401
17. Dobrá horlivost 428
18. Pokoj Kristův ať vládne ve vašich srdcích 465

Detailní obsah 484

Prosba o milost na přímluvu Columby Marmiona

Pane Ježíši, ty, který jsi udělil svému služebníku Columbovi tolik pochopení o svém božství a svém bohatství milosti přijetí za vlastního, přijmi naše prosby, se kterými se na tebe obracíme…. na jeho přímluvu. Dej nám hlavně stejnou vroucnost víry, abychom i my pevně důvěřovali ve tvé nekonečné zásluhy, žili jako děti Boží, s pokornou a velkodušně věrnou láskou, došli do věčné radosti v lůně Otcově. Amen.

Prosba za svatořečení Doma Columby Marmiona

Pane Ježíši, který jsi udělil svému služebníku, blahoslavenému Columbovi hojnost světla o svém božství a o bohatství milosti přijetí za děti Boží. Dej, prosíme, ať jeho spisy přivedou velké množství lidí k lásce a poznání tvé svaté osoby. A je-li to tvá vůle, a bude prohlášen za svatého, dopřej nám, abychom se stále více obraceli k němu a na jeho přímluvu a podle jeho příkladu se naučili pokorně a velkodušně zasvětit svůj život tvé božské službě. Neboť ty žiješ a kraluješ s Bohem Otcem v jednotě Ducha Svatého po všechny věky věků. Amen

Pověst o ctnostech Doma Marmiona a duchovní jasnost jeho asketických děl, podnítila více lidí, aby se na jeho přímluvu obracelo k Bohu. Na jejich přání byly složeny tyto dvě modlitby. Osoby, které obdrží milosti přičítané D. Marmionovi, prosíme, aby to sdělily opatství v Maredsous(Provincie Namur,Belgie).

Dne 7. února 1957 byl zahájen v Namuru informační proces blahořečení Božího služebníka. Dne 1. prosince 2002 na 1. neděli adventní byl prohlášen za blahoslaveného.

Dom Columba Marmion

(† 1923)

Josef Marmion se narodil v Dublinu r. 1858 z otce Ira a matky Francouzky. Po skončených středoškolských studiích byl přijat do semináře v Clonliffe. Svou kněžskou formaci dokončil v Římě. Kněžské svěcení přijal ve Věčném městě r. 1881. Byl jmenován vikářem v Dundrum, potom profesorem filosofie v semináři v Clonliffe. Po svém návratu z Itálie navštívil Maredsous a tato návštěva mu byla příležitostí k řeholnímu povolání. R. 1886 se přihlásil v belgickém opatství a byl zde přijat za novice. Po svaté profesi mu byly svěřeny různé úřady. Brzy byl jmenován profesorem filosofie, potom r. 1899 byl poslán jako převor a profesor theologie do Mont-César v Lovani, kde zůstal 10 let. Roku 1909 byl jmenován opatem v Maredsous, kde zemřel 30. ledna 1923 a zanechal pověst velikého apoštola s hlubokým vnitřním životem.

Duchovní konference Doma Columby Marmiona jsou seskupeny do tří svazků: „Kristus, život duše“ (vyšlo koncem r. 1917), „Kristus ve svých tajemstvích“ (uveřejněno r. 1919) a „Kristus, ideál mnicha“ (vytištěno v r. 1922). Tyto knihy se řadí mezi „klasické knihy křesťanské spirituality“ (Otec de Guibert, SJ: Revue d'ascétique et de mystique) a vynesly svému autoru titul „Mistra“ a dokonce „učitele duchovního života“, a to od teologů a duchovních spisovatelů náležejících různým školám. Biskupové a církevní knížata potvrdili jeho úsudky. Papež Benedikt XV. podle vlastních slov „jich používal pro svůj duchovní život“ a obraceje se k Msgru Šeptickému, arcibiskupu ze Lvova, řekl: „Čtěte to, je to ryzí nauka Církve“. Proto se také jeho díla neobyčejně rychle rozšířila.

Toto jednomyslné přijetí katolickým světem se podle Otce Doncocura SJ vysvětluje souborem vlastností, které se zřídka spojují v tomto bodě: dílo Doma Marmiona je cele založeno na dogmatu a katolické teologii. Je jejich organickou a životnou syntézou. A protože se křesťanská nauka i zbožnost organizují kolem osoby a díla Kristova, autor nemá jinou ctižádost, než aby dal v plném světle zazářit a vyniknout božské postavě vtěleného Slova.

Proto se stále vrací k Písmu svatému či spíše je tato svatá kniha sama zdrojem, z něhož tryská harmonické rozšíření a plodné použití nauky. Odtud vůně modlitby, která se line z jeho knih. Kardinál Mercier, který si zvolil dom Marmiona za zpovědníka, říkával: „Dom Columba umožňuje, aby se člověk dotkl Boha, noří ho do nadpřirozeného ovzduší, do ovzduší modlitby." Odtud také přichází světlo, jistota a pokoj.

K této trilogii se pojí dva svazky: biografie „Učitel duchovního života" a sbírka dopisů „Sjednocení podle duchovních dopisů Doma Marmiona". Tyto svazky nás důvěrně seznamují s tímto Učitelem duchovního života a dodávají jeho nauce nový půvab a novou sílu.

Pokud jde o životopis, bylo oblíbené opakovat, že je to dílo skvělé, zajímavé, že se jím prohlubuje znalost vnitřního života Doma Columby. Spokojme se tímto svědectvím: „Toto dílo, výborně složené, půvabně a střízlivě psané a nad jiné plné dobrého morku nauky snese s převahou přirovnání s mnoha pojednáními o křesťanské dokonalosti" (Otec František Jausen SJ: „Neuvelle Revue théologique").

Sbírka duchovních dopisů korunuje tato díla, odhaluje ještě s větší bezprostředností tuto duši, jejímž životem byl skutečně Kristus. Tyto stránky, v nichž se dom Marmion jeví zvláště jako vynikající duchovní vůdce, tvoří především celý naukový poklad. Najde se tu znovu hluboce duchovní charakter, který se nikdy neopravuje a plyne v hojnosti ze srdce a zkušenosti. Tato zkušenost spjatá se vzácnou psychologickou pronikavostí a zároveň s dokonale chápající a nejněžnější láskou nalézá cestu k srdcím. O tomto díle se mohlo napsat: „Dom Marmion vynikal v jemném umění duchovního dopisu. Poněvadž jeho učení bylo velmi prosté a velmi hluboké, jeho vedení upevňovalo duši v přesvědčení, jasnosti a míru. Obdivuhodně doplňuje „corpus asceticum" (duchovní díla Doma Marmiona), od nynějška klasické" (Dom Bernard Capelle: „Otázky literatury a farností").

Předmluva

Ježíš Kristus je vznešený ideál každé svatosti, božský vzor, jejž sám Bůh předložil svým vyvoleným k napodobení. Křesťanská svatost záleží v úplném a upřímném přijetí Krista vírou a v rozvinutí této víry nadějí a láskou. Zahrnuje v sobě stálý a úplný vliv, kterým Kristus působí na naši činnost skrze nadpřirozené působení svého Ducha. Ježíš Kristus, alfa i omega (počátek i konec) všech našich činů, stává se sdílením svého vlastního života samým životem našich duší: „Pro mne je žít Kristus“: *Mihi vivere Christus est.* – To jsme se pokusili ukázat ve světle evangelia a spisů svatého Pavla a svatého Jana v prvním souboru konferencí, nazvaném „Kristus, život duše.“

Tyto dogmatické pravdy si vyžádaly logicky pokračování v konkrétním výkladu samotné existence vtěleného Slova. Tato existence se odhalila našemu tělesnému zraku stavy a tajemstvími, činy a slovy svatého člověčenství Ježíšova. Skutky Kristovy za jeho pozemského života jsou zároveň vzory k napodobení i zdroji svatosti. Z nich se neustále řine mocná a účinná síla, která uzdravuje, osvěcuje a posvěcuje ty, kteří vírou přicházejí ve styk s Ježíšovými tajemstvími a mají upřímnou touhu kráčet v jeho stopách. – V tomto světle jsme se zabývali vtěleným Slovem ve druhém svazku: „Kristus ve svých tajemstvích“.

Ale kromě příkazů, jež Kristus ukládá svým učedníkům jako podmínku spásy a podstatné svatosti, jsou v evangeliu rady, které Kristus předkládá těm, kteří touží po výstupu na vznešené výšiny dokonalosti: „Chceš- li býti dokonalý, jdi, prodej co máš a přijď a následuj mne“: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quae habes, et veni, sequere me.*

To jsou nepochybně jen rady: „Chceš-li“: *Si vis*, řekl Pán. Ale skvělé přísliby, učiněné těm, kdož ho následují, ukazují cenu, kterou on sám přikládá jejich zachovávání. Cílem rad je úplnější a dokonalejší následování Spasitele.

I zde je cestou a vzorem; řeholní dokonalost znamená, že duše je úplně získána a zaujata naukou a příkladem vtěleného Slova. „Přijď a následuj mě!“: *Veni, sequere me*. – „Každý žák bude doko-

nalý, bude-li jako jeho Mistr“: *Perfectus omnis discipulus erit si sit sicut Magister ejus.*

To jsou myšlenky, jež jsme se pokusili vyložit v tomto svazku. Stále jsme kladli božskou postavu Krista před oči privilegovaných duší, povolaných kráčet cestou rad. Nad toto nazírání není nic účinnějšího, co by se duše dotklo, co by ji přivábilo a vedlo ji k nutnému úsilí, aby zůstala věrna povolání tak vznešenému a tak bohatému na věčné přísliby.

Mnohé z těchto stránek vysvětlují řeholní život tak, jak mu rozumí svatý Benedikt. Ale v očích Patriarchy mnichů, jak dále uvidíme mnohokrát, řeholní stav, přihlížíme-li k tomu, co je v něm podstatného, netvoří nějakou zvláštní formu na okraji nebo vedle křesťanství; je to právě toto křesťanství prožívané ve své plnosti v čistém světle evangelia: „Vedeni evangeliem kráčíme po cestách Kristových“: *Per ducatum Evangelii pergamus itinere Christi*. Mimořádná nadpřirozená plodnost, jejíž důkazy v průběhu staletí Řehole podala, vysvětlí se jen tímto podstatně křesťanským charakterem, který svatý Benedikt vtiskl celé své nauce.

Letmý pohled na seznam konferencí v čele svazku ukáže jednoduchost pojatého plánu. První část podává ve velkých rysech obecný výklad monastické myšlenky a monastického zřízení, jak se jeví těm, kteří chtějí přestoupit práh klauzury. Druhá část rozvíjí program, který má splnit duše toužící se přizpůsobit této myšlence a včlenit se do této instituce tak, aby si cele osvojila jejího ducha. Tato práce předkládá dvojí zřetel: je nutno se odpoutat od stvořeného, aby se člověk připoutal ke Kristu. Cesta odpoutání takto nastoupená vede k životu spojení. „Hle my jsme opustili všechno a následovali jsme tě“: *Ecce nos reliquimus omnia – et secuti sumus te*. V tom je celá podstata cvičení evangelních rad, tajemství dokonalosti.

Vidíme, že tento plán zřejmě obnovuje plán, podle něhož jsme postupovali v díle „Kristus, život duše.“ Nelze se tomu divit, protože řeholní dokonalost má podstatně týž přirozený ráz jako křesťanská svatost.

Kéž by tyto stránky dopomohly velkému počtu duší lépe pochopit povahu této dokonalosti, k níž Bůh tak dobrotivě zve křes-

ťany, zvýšit u některých úctu k řeholnímu povolání, které naše doba někdy neuznává, kéž by pomohly několika vyvoleným, aby zaslechli v sobě volání milosti nebo překonali překážky, jež jim kladou přirozené náklonnosti nebo světská malichernost! Kéž by zvláště oživily prvotní horlivost té či oné Bohu zasvěcené duše, která snad délkou cesty ochabla ve vytrvalosti; kéž by přivedly ty, kteří jsou věrni svým slibům, k rozhodnutí nastoupit bez oddechu výstupy ctností a konečně roznítily u nejlepších nikdy neuspokojenou touhu po svatosti!

V důvěře, že náš nebeský Otec uzná v naší skrovné práci tradiční nauku svých svatých a požehná našemu úsilí, abychom mu připravili pole – „Apollo zaléval“: *Apollo rigavit* – prosíme ho vroucně, aby na ně plnýma rukama rozhodil Boží setbu a dal mu vzrůst až do zralosti – „Bůh však dal vzrůst“: *Deus autem incrementum dedit.*

Ať je mu vzdáno předem naše pokorné a synovské díkučinění!

Opatství Maredsous
Slavnost svatého Benedikta
11. července 1922

Poznámka: Z benediktinských autorů jsem zvláště citoval ty, kteří svou naukou nebo svým životem mimořádně vyzvedli ústřední myšlenku vyjádřenou v nadpise. Tím se vysvětlí, že jsme především použili spisů svatého Řehoře, svatého Bernarda, svaté Gertrudy, svaté Mechtildy a ctihodného Ludvíka z Blois.

I. OBECNÝ VÝKLAD MONASTICKÉHO ZŘÍZENÍ

1. Hledat Boha

Stručný přehled: Hodnotu našich skutků určuje pohnutka. – I. Účel monastického života, jak jej označil svým žákům svatý Benedikt: „Hledání Boha“. – II. Podmínky tohoto hledání: Má být stálé a má se projevovat ve všech věcech. – III. Výlučné: nutnost úplného odpoutání. – IV. Plody tohoto hledání Boha. Dává nalézt Boha cele. Zdroj radosti. – V. Jak je Ježíš Kristus naším vzorem v „hledání Boha“.

Když zkoumáme Řehole svatého Benedikta, je zcela zřejmé, že Benedikt ji předkládá jako stručný obsah křesťanství, jako prostředek prožívání křesťanského života v jeho plnosti a dokonalosti.

Od prvních řádků Prologu k jeho Řeholi vidíme, jak velký Patriarcha prohlašuje, že se obrací jen k tomu, kdo chce zamířit k Bohu pod vedením Kristovým. A když končí monastický zákoník, prohlašuje, že „jeho plnění předkládá každému, kdo spěchá k nebeské vlasti opíraje se o milost Kristovu“: *Quisquis ergo ad patriam cælestem festinas, hanc – regulam descriptam, adjuvante Christo, perfice* (RB 73,8).

Podle jeho myšlenky je Řehole jen prostým velmi bezpečným vůdcem, který vede k Bohu. Když ji svatý Benedikt psal, nechtěl zřizovat něco ani mimo život křesťanský ani vedle něho; neoznačuje svým mnichům žádné zvláštní dílo za cíl; cílem je, jak praví, „hledat Boha“. „Hledá-li vpravdě Boha“: *Si revera quærit Deum* (RB 58,7). To právě vyžaduje především od těch, kteří přicházejí klepat na bránu kláštera, aby tam byli přijati jako mniši. Do této dispozice zahrnuje všechny ostatní; ona je jako klíč k celé nauce a středem celého života, který mají vést jeho synové. To je cíl, který jim označuje především a proto máme mít týž cíl před očima, často jej zkoumat a zvláště jednat se zřetelem k němu.

Vy to víte, že každý člověk při svých činech přemýšlí a jedná z nějaké pohnutky. Jako svobodní a rozumní tvorové nedáváme se nikdy s rozvahou do práce bez nějakého důvodu.

Přeneste se v představě do některého velkého města, například do Londýna! V jistých denních hodinách se ulice černají lidmi; hemží se tu hotové vojsko, lidské moře plné vírů. Lidé jdou, přicházejí, narážejí do sebe, přecházejí, vše v rychlosti, – protože „čas jsou peníze“ – téměř bez výměny vzájemného pozdravu. Každá z těchto nesčetných bytostí má svou vlastní autonomii, svůj zvláštní cíl. *Quid quærunt?* – Co hledají ty tisíce a tisíce lidí, kteří se pohybují ve velkoměstě? Jaký je jejich cíl? Proč spěchají? – Jedni za potěšením, druzí sledují pocty, tyto žene horečka ctižádosti, oni žízní po zlatě, většina zápasí o denní chléb. Ducha i srdce mnohých zaujímá stvoření. Někde tu a tam nějaká dáma jde navštívit chudé, charitní sestra hledá Ježíše Krista v osobě nemocného; kněz jde s pixidou na hrudi, nepozorovaně přechází a nese viatikum umírajícímu. – V tomto ohromném zástupu, který se žene za stvořeními, je jen malý počet duší, jež pracují jen pro Boha.

A přece, vliv pohnutky je přednostní při oceňování našich skutků. – Hleďte na ty dva muže, kteří se spolu plaví za dalekým posláním! Oba opouštějí vlast, přátele, rodinu. Když se vylodí v cizině, pronikají do nitra zemí, plaví se za stejných nebezpečí přes tytéž veletoky, přecházejí tytéž hory. Oběti, jež si uložili, jsou tytéž. Ale jeden je obchodník, který poslouchá žádostivosti zlata, druhý je apoštol, který hledá duše. A proto, i když lidské oko stěží rozeznává rozdíl, odděluje život těch dvou mužů propast, kterou Bůh sám může změřit. Tuto propast vyhloubila pohnutka, cíl. – Dejte sklenici vody žebrákovi, haléř chudému; činíte-li to ve jménu Ježíše Krista, totiž z nadpřirozeného hnutí a milosti proto, že vidíte v chudém Krista, který řekl: „Co jste tak učinili jednomu z nejmenších těchto mých bratří, mně jste učinili“ (Mat 25,40), váš skutek je příjemný Bohu a vaše sklenice vody, která nic neznamená, ten halíř, který je maličkostí, nezůstanou bez odměny. Ale hoďte hrsti zlata do ruky toho chudáka, abyste ho zkazili, váš skutek se stává ohavným už podle té jediné věty.

Tak tedy pohnutka, pro niž jednáme a cíl, který sledujeme a který má takřka dávat správný směr celému našemu životu, jsou hlavně pro nás důležité.

Dále nikdy nezapomeňte na tuto pravdu: Cena člověka se řídí podle toho, oč se snaží, k čemu se připoutává. Hledáte Boha? Směřujete k němu s celou vroucností své duše? Ať jste jako tvor jakkoliv blízek nicotě, stoupáte, protože se spojujete s Bytostí nekonečnou a dokonalou. Hledáte tvora: zlato, radovánky, čest, uspokojení pýchy, vlastně sebe samého ve všech těchto formách? Nuže, ať jste sebevětší v očích lidí, máte cenu toho tvora, klesáte na jeho úroveň; a čím je tento tvor nižší, tím více klesáte v ceně.

Chudá charitní sestra, prostý řeholní bratr, kteří hledají Boha, kteří tráví svůj život v pokorné a neznámé práci, aby vyplnili Boží vůli, jsou nepřirovnatelně větší v očích Boha, – na jehož úsudku záleží, protože je to úsudek věčný – než člověk zahrnutý bohatstvím a poctami, ale žijící jen radovánkám. Ano, člověk má takovou cenu jako to, co hledá. Proto vidíme svatého Benedikta, který představuje začátečníky klášterního života jako „rod dobrého jádra“: *coenobitarum fortissimum genus*, že vyžaduje od toho, kdo se chce věnovat tomuto povolání, tak nadpřirozenou a dokonalou pohnutku: „zda skutečně hledá Boha“: *si revera Deum quærit* (RB 58,7).

Řeknete mi však, co znamená „hledat Boha“ – uvažujme o podmínkách tohoto hledání; – potom uvidíme plody, které přináší a které se s ním pojí. S cílem, který sledujeme, ukážeme zároveň cestu, která nás povede k dokonalosti i k blaženosti. Vždyť budeme-li dobře Boha hledat, nic nám nezabrání, abychom ho našli a v něm budeme vlastnit všechna dobra.

I.

Je však někde Bůh, kde by ho bylo třeba hledat? Není Bůh všude? – Jistě, víme to: Bůh je v každé bytosti svou přítomností, svou mocí a svou podstatou. V Bohu není činnost rozdílná od aktivní síly, z níž pochází a moc je totožná se jsoucností. V každé bytosti působí Bůh tím, že udržuje její existenci (svatý Tomáš Akvinský).

Bůh je takto v každém tvoru, neboť všechny existují a ve své existenci trvají jen účinkem Božího působení, které předpokládá vnitřní přítomnost Boží. – Ale bytosti rozumné mohou kromě

toho poznávat Boha a milovat ho a tak ho v sobě vlastnit novým způsobem, který je jim vlastním.

Avšak tento druh imanence (vnitřního přebývání) naprosto Bohu nestačil, pokud jde o nás. Je důvěrnější a vznešenější stupeň spojení. Bůh se nespokojuje tím, že je předmětem poznání lidí a jejich přirozenou láskou, ale volá nás, abychom sdíleli samotný jeho život a jeho vlastní blaženost.

Vzmachem nekonečné lásky k nám chce Bůh být pro naše duše nejen svrchovaným Pánem všech věcí, ale přítelem, otcem. Chce, abychom ho poznávali, jako se poznává sám, jako zdroj každé pravdy a krásy, a to zde na zemi v temnotě víry, na nebi ve světle slávy – chce, abychom vlastnili jeho samého, Dobro nekonečné a zdroj každé blaženosti, a to láskou, zde i v nebi.

Proto, jak víte, pozvedá naši přirozenost nad ni samu, vyzdobuje ji milostí posvěcující, vlitými ctnostmi a dary Ducha Svatého. Chce sám být naší dokonalou blažeností sdílením svého nekonečného a věčného života. Nechce, abychom nacházeli své štěstí mimo něho, neboť je plností všeho dobra; nenechává žádnému tvoru schopnosti, aby naše srdce nasytil. „Já jsem a já sám budu tvou nekonečnou odměnou“: *Ego merces tua magna nimis* (Gen 15,1). A náš Pán potvrdil tento slib ve chvíli, kdy šel splatit výkupní cenu svou krvavou obětí. „Otče, chci, aby kde jsem já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal, aby viděli mou slávu, aby sdíleli naši radost a aby je láska naplnila“ (Jan 17,24-26).

To je jediný a nejvyšší cíl, k němuž máme směřovat; máme hledat Boha; ne Boha z přírody, ale Boha ze zjevení. Pro nás křesťany tedy „hledat Boha“ znamená směřovat k němu ne jako prostí tvorové, kteří jdou k prvnímu principu a poslednímu cíli svého bytí, ale směřovat k němu nadpřirozeně, totiž jako děti, které chtějí zůstat spojeny se svým Otcem láskyplnou vůlí a „tajemnou účastí na božské přirozenosti“, o níž mluví svatý Petr (2 Petr 1,4); to je mít a pěstovat s Božskými Osobami tak skutečnou a hlubokou důvěrnost, že ji svatý Jan nazývá „společenstvím s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem v jejich společném Duchu“.

Na to činí žalmista narážku, když nás napomíná, abychom „hledali tvář Boží“: *Querite faciem ejus semper* (Ž 104,4). To zna-

mená hledat přátelství Boží, hledat jeho lásku, jako když nevěsta hledíc na svého ženicha hledá za očima nitro jeho duše, které k ní mluví o jeho něžné lásce. Bůh je pro nás Otcem plným dobroty, chce, abychom už od nynějška nalézali své štěstí v něm, v jeho nevypravitelných dokonalostech.

Svatý Benedikt nemá jiné zaměření pro své žáky. Od prvních řádků Prologu k Řeholi nás napomíná, abychom „nezarmucovali Boha svými špatnými skutky, když nás připočítal ke svým synům a nezpůsobili tak, že by byl tento Otec jednoho dne nucen nás vydědit, rozhněván našimi chybami, On, který z nás chtěl učinit své děti."

„Dostat se k Bohu" – to je cíl, který podle svatého Benedikta máme mít stále před očima. Tento princip proniká jako oživující míza všemi články monastického zákoníku.

Do kláštera jsme nepřišli proto, abychom se oddávali vědě nebo uměním, ani proto, abychom se věnovali výchově. Je pravda, že velký Patriarcha chce, „abychom v každém čase sloužili Bohu dobry, která do nás vložil": *Ei (Deo) omni tempore de bonis suis in nobis parendum est*. Chce, aby klášter „moudře spravovali moudří mužové" (RB 53,22). Toto doporučení směřuje nepochybně především k organizaci hmotné, ale lze ho rovněž použít pro morální a intelektuální život kláštera. Svatý Benedikt nechce nechat zakopány hřivny Bohem svěřené, dovoluje oddávat se uměním. Stálá tradice, které si máme pokorně vážit, sama dostatečně zajišťuje mnichům oprávněnost studií a apoštolských prací. Opat, hlava kláštera, bude se snažit, aby se rozvinuly rozmanité schopnosti, s nimiž se setká v každém ze svých mnichů, pro společné dobro, pro službu Církvi, pro spásu duší a pro slávu Boží.

Ale opakujeme, to není cílem. Všechna tato díla jsou jen prostředky k jedinému cíli; tento cíl je nejvyšší, je v Bohu, je Bůh, hledaný pro něho samého jakožto nejvyšší bytost.

Jak později uvidíme, ani bohoslužba není a nemůže být přímým cílem, kterého chce dosáhnout monastické zřízení zajištěné Řeholí. Svatý Benedikt chce, abychom hledali Boha, abychom ho hledali pro jeho vlastní slávu, poněvadž ho nade vše milujeme, chce, abychom ho hledali a spojili se s ním v lásce. Není pro nás

jiný cíl ani jiná dokonalost. Bohoslužba zvyšuje ctnost nábožnosti; jistě je nejvyšší z mravních ctností, jež se sama pojí ke ctnosti spravedlnosti, ale není ctností božskou. Božské ctnosti vlité: víra, naděje a láska jsou zvláštní ctnosti našeho stavu Božího dětství. Tyto tři ctnosti jsou zde na zemi vlastním základem nadpřirozeného života, vztahují se přímo k Bohu jakožto původci nadpřirozeného řádu. Víra je jako kořen, naděje stvol a láska zároveň květem i plodem nadpřirozeného života.

Nuže, právě tato láska, kterou jsme a vpravdě zůstáváme spojeni s Bohem, je cíl, který označil svatý Benedikt a sama podstata dokonalosti: „Jestliže opravdu hledá Boha“: *Si revera Deum quærit*.

Tento cíl tvoří pravou velikost monastické existence a je také jejím vlastním účelem. Podle Pseudodionysia Areopagity se nám dává jméno „mniši“ z řeckého „*monos*“, tj. sám jediný, „pro tento život nedílného sjednocení, kterým, tím že odvádíme svého ducha od rozptylování mnoha věcmi, vrháme se do jednoty Boží a usilujeme o dokonalost svaté lásky“ (Pseudo-Dionysius: O církevní hierarchii).

II.

Touha vlastnit Boha. To je prvopočáteční dispozice, kterou svatý Benedikt vyžaduje od postulanta, který se představí u klášterní brány. Vidí v ní důkaz jistého povolání. Ale tato dispozice má proniknout celý život mnicha.

Velký Patriarcha chce i od opata, „aby nejdříve a především hledal, jak to Kristus přikázal, království Boží v lásce; aby měl především péči o zřízení tohoto království v duších sobě svěřených“ (RB 2, srov. Mat 6,33).

Každá hmotná činnost, která se v klášteře koná, má směřovat jen k tomu účelu: „Aby ve všech věcech byl oslaven Bůh“: *Ut in omnibus glorificetur Deus*, protože láska všechno vztahuje k jeho slávě (RB 57,9).

Všimněme si dobře slov „ve všech věcech“: *in omnibus*. To je jedna z podmínek našeho hledání Boha. Naše hledání musí být stálé, má-li být pravé, jak to žádá svatý Benedikt. „Musíme stále

hledat Boží tvář“: *Quærite faciem ejus semper*. Řeknete mi: „Což nevlastním Boha už od přijetí křtu? Pokud v nás trvá jeho milost?“ Nepochybně. „Nuže, proč hledat Boha, když už ho máme?“

„Hledat Boha“, to znamená zůstat s ním spojen vírou, připoutat se k němu, jako k předmětu své lásky. Pochopíte tedy , že toto spojení ve víře a lásce má mnoho, nesčetně stupňů. Svatý Ambrož říká: „Bůh je přítomen všude, ale je blíže těm, kteří ho milují a daleko žije od těch, kteří zanedbávají mu sloužit“: *Dominus ubique semper est: sed est presentior diligentibus, negligentibus abest* (svatý Ambrož: Komentář k Lukášovu evangeliu 9,23). – Když jsme Boha našli, můžeme se přibližovat k Bohu stále živější vírou, stále horoucnější láskou, stále věrnějším plněním jeho vůle a proto můžeme a máme stále hledat Boha až do dne, kdy se nám dá tak, že ho už nebudeme moci ztratit v slavném rozbřesku jeho nepomíjejícího světla.

Nedosáhneme-li tohoto cíle, zůstaneme bytostmi neužitečnými. Žalmista praví – a svatý Benedikt uvádí jeho slova v Prologu k Řeholi a vysvětluje je: „Bůh s nebeských výšin pohlíží na děti lidské, aby viděl, zda je někdo tak moudrý, že se ptá na Boha. Bohužel však, kde kdo je pokažen a nikdo nedělá dobro“: *Dominus de cælo prospexit super filios hominum ut videat si est intelligens aut requirens Deum; omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt*. Kolik lidí vskutku nechápe, že je Bůh zdrojem každého dobra a nejvyšším cílem každého stvoření! Tito lidé se uchýlili od cesty, která vede k cíli a stali se neužitečnými. Jak to? Co je bytost neužitečná? To je bytost, která nesměřuje k svému cíli, nevyhovuje svému účelu, svému určení. Časomíra má označovat čas; plní-li tento účel, málo záleží na hmotě, z níž je zhotoven. Neoznačuje-li čas, nemá význam, že je zhotoven ze vzácného kovu a vyzdoben rubíny, že je skvostem velké ceny; neplní účel, pro který byl zhotoven, nelze ho použít, je zbytečný.

Také my se stáváme neužitečnými bytostmi, nesměřujeme-li neustále k cíli, pro nějž jsme přišli do kláštera. Nuže, tímto cílem je, abychom hledali Boha, abychom vše k Němu vztahovali jako k svému nejvyšším cíli, abychom jen v něm spatřovali svou blaženost; vše ostatní je „marnost nad marnost“ (Kaz 1,2).

Nejednáme-li tak, jsme bytostmi neužitečnými. Marně plýtváme svými silami, i kdyby se náš rozvoj jevil nezasvěceným očím jako pozoruhodný, v Božích očích by byl rozvojem bytosti neužitečné, která neplní podmínky stanovené svou existencí a nesměřuje k cíli, k němuž je povolání předurčilo. – Jak strašná je neužitečnost lidského života! A kolik je někdy neužitečností v našem životě, dokonce i řeholním, protože v naší činnosti není Bůh.

Nebuďme tedy z těch nemoudrých, o nichž mluví Písmo, kteří se zastavují u „marných a přechodných nicotek“ (Kaz 1,2: „Marnost, jen marnost je všechno.“).

Hledejme Boha pozorně ve všech věcech: v představených, v bratřích, ve všech stvořeních, v životních příhodách, uprostřed nesnází jako v hodinách radosti.

Hledejme ho stále, abychom mohli nepřetržitě přibližovat své rty k tomuto prameni blaženosti; můžeme z něho stále pít bez bázně, že jeho vody vyschnou, neboť jak praví svatý Augustin „jejich hojnost převyšuje naši potřebu“: *Fons vincit sitientem*. Kristus o něm řekl, že se v duši stává „pramenem tryskajícím do života věčného“ (Jan 4,14).

III.

Jinou podmínkou upřímnosti našeho hledání je, aby toto hledání bylo výlučné. Hledejme jedině Boha. Tuto podmínku považuji za hlavní. Hledat jedině Boha, to jistě znamená hledat Boha samého. Všimněme si výrazu „Boha“, ne tedy Boží dary, byť by nám mohli pomoci, abychom zůstali věrnými; ani jeho útěchy, ačkoliv Bůh chce, abychom „okusili, jak je dobrý“ (Ž 34,9), ale nemáme se zastavovat u těchto darů ani se připoutávat k těmto útěchám. Přišli jsme do kláštera pro Boha samého. Naše hledání tedy nebude „pravé“, jak to chce svatý Benedikt, nebude příjemné Bohu, přilneme-li k něčemu kromě Boha.

Hledáme-li stvoření, připoutáme-li se k němu, je to jako bychom řekli Bohu: „Můj Bože, nenacházím všechno v tobě.“ Je mnoho duší, které potřebují ještě něco s Bohem, ještě něco kromě Boha; Bůh jim není vším. Nemohou pohlédnout Bohu v tvář a říci mu z celého srdce se svatým Františkem z Assisi: „Můj Bůh a mé

všechno.“: *Deus meus et omnia* (Kvítky; srovnej Jorgensen: Život svatého Františka). Nemohou opakovat o svatém Pavlu: „Ano, pokládám všechno za škodu a pokládám to za brak, abych získal Krista“: *Omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora ut Christum lucrifaciam* (Flp 3,8).

Nezapomeňte na tuto nanejvýš důležitou pravdu: dokud budeme pociťovat, že potřebujeme nějakého tvora a dokud se k němu budeme připoutávat, nebudeme moci říci, že hledáme jedině Boha, a Bůh se nám dokonale nedá. Chceme-li, aby naše hledání bylo upřímné „jestliže vpravdě hledá“: *si revera quærit* – chceme-li plně nalézt Boha, musíme se odpoutat od všeho, co není Bůh a co by v nás překáželo působení jeho milosti.

Tomu učí svatí. Poslyšte, co řekla svatá Kateřina ze Sieny na smrtelném lůžku. Když cítila, že se blíží její konec, shromáždila kolem sebe svou duchovní rodinu a dala jí poslední naučení, která zapsal její zpovědník, blahoslavený Rajmund z Kapuy: „Její první a základní naukou bylo, že ten, kdo vstupuje do služby Boží, musí nutně vyrvat ze svého srdce každou smyslnou náklonnost k osobám, ale i k jakémukoliv stvoření, a směřovat k svému Božskému Tvůrci v prostotě nerozdělené lásky, chce-li vpravdě vlastnit Boha. Vždyť srdce se nemůže dát cele Bohu, není-li prosto každé jiné lásky a neotvírá-li se v upřímnosti, která vylučuje každou výhradu“ (Životopis od Rajmunda z Kapuy).

A svatá Terezie, která v té věci nabyla zkušenosti, nemluví jinak. „Jsme tak lakomí, tak málo dychtiví dát se Pánu Bohu, že se nemůžeme k tomu odhodlat. A přece náš Pán nechce, abychom se těšili tak vzácnému dobru, aniž bychom za ně zaplatili vysokou cenu. Vidím dobře, že není na zemi nic, čím bychom je mohli splatit“. „Děláme-li však to, co závisí na nás“, připojuje světice, „nepřipoutáme-li se k ničemu pozemskému, směřují-li naše řeči a všechny naše myšlenky k nebi, jsem si jista, že brzy obdržíme takový poklad“. Světice dále ukazuje na příkladech, jak se často děje, že se sice dáme cele Bohu, ale potom ponenáhlu bereme zpět, co jsme dali, a na to uzavírá: „Veselý způsob, jak hledat lásku Boží! Potřebujeme ji hned a plnýma rukama, jak se říká, ale s podmínkou, že si uchováme své náklonnosti. Nepřičiňujeme se,

abychom si ji přisvojili, nesnažíme se uskutečnit svá dobrá přání, necháváme se uboze se ploužit po zemi. A po tom všem potřebujeme velice duchovní útěchu. To se k sobě dobře nehodí. Podle mého mínění jsou to dvě neslučitelné věci. Proto tedy, že náš dar není úplný, nedostáváme najednou poklad božské lásky" (Vlastní životopis).

Po příkladu velkého Patriarchy máme tedy všechno opustit, abychom našli Boha, abychom „se líbili jen jemu": *Soli Deo placere desiderans*, říká svatý Řehoř. Musíme stále zůstávat v této základní dispozici. Jen za tuto cenu najdeme Boha. Jestliže naopak, zapomínajíce ponenáhlu na svůj dar, necháme se odvrátit od tohoto nejvyššího cíle, připoutáme-li se k nějaké osobě, k nějakému stvoření, k nějakému zaměstnání nebo úřadu, k nějaké hodnosti nebo práci, k nějakému předmětu, pak budeme přesvědčeni, že nikdy nebudeme plně vlastnit Boha. Kdybychom jen mohli říci, ale říci úplně pravdivě, slova apoštola Filipa k Ježíši: „Pane, ukaž nám Otce, a to nám stačí!" Abychom to však mohli říci vpravdě, museli bychom mít též možnost říci s apoštoly: „Pane, my jsme opustili všechno a šli jsme za Tebou …" Šťastni jsou ti, kteří dovrší tuto touhu, kteří dojdou k poslednímu skutečnému a dokonalému odříkání! Ale ať si tedy neponechají nic. Ať neříkají: „Ta maličkost, k níž ještě lnu, není ničím. Neznáte povahu a přirozenost lidského srdce? Ponechá-li se mu maličkost, zaplní se jí celé a upne na ni celou svou touhu. Vytrhněte vše, zlámejte vše, nelpěte na ničem. Ještě jednou, šťastní jsou ti, kterým je dáno přivést tuto touhu ke konci, dovést ji ke skutku!" (Bossuet: Rozjímání nad evangeliem).

IV.

Hledáme-li Boha přes všechny zkoušky, podáváme-li mu každý den, každou hodinu nanejvýš příjemný hold, který záleží v tom, že hledáme v něm, pouze v něm svou blaženost, hledáme-li vždycky jen jeho vůli, jednáme-li tak, že jeho zalíbení je vpravdě hybnou silou naší činnosti, buďme ujištěni, že nám Bůh nikdy nebude chybět. „Bůh je věrný" (1Sol 5,24), nemůže nikdy opustit ty, kteří ho hledají. „Hospodine, kdo tě hledá, toho neopustíš":

Non dereliquisti quærentes te, Domine (Ž 9,11). Čím více se k němu přiblížíme vírou, důvěrou a láskou, tím více se přiblížíme své dokonalosti. Protože je Bůh hlavním původcem naší svatosti a protože je svatost nadpřirozená, je rovněž podmínkou naší dokonalosti přiblížit se k Bohu a zůstat s Ním spojen v lásce. Čím více se zbavíme každého hříchu, každé nedokonalosti, každého tvora, každé lidské pohnutky, abychom mysleli jen na něho, hledali jen jeho zalíbení, tím více se v nás rozhojní život, tím více nás Bůh naplní sebou samým. „Hledejte Boha a vaše duše bude žít“: *Quærite Deum, et vivet anima vestra.*

Jsou duše, které hledají Boha tak upřímně, že jsou jím cele uchváceny a nemohou už bez něho žít. Jedna svatá benediktinka, blahoslavená Bonomo, psala svému otci: „Ujišťuji vás, že já už nejsem, ale že je někdo jiný ve mně, kdo se mne cele zmocnil. Je mým absolutním pánem. Bůh! Nevím jak ho vyhnat“.

Když se duše tak cele oddá Bohu, i Bůh se oddá duši, má o ni zvláštní péči, řeklo by se někdy, že Bůh pro takovou duši zapomíná na vše ostatní ve vesmíru. Pohleďte na svatou Gertrudu! Víte jak zvláštní lásku jí náš Pán projevoval? Prohlásil, že tehdy nebylo na zemi „jiného tvora, k němuž by se sklonil s takovou rozkoší“, takže připojil, „bylo ho možno vždy najít v srdci Gertrudy“, jejíž nejmenší přání s radostí plnil. – Jedna duše, která znala tuto velikou důvěrnost, odvážila se Pána zeptat, čím ho tak svatá Gertruda okouzlila, že si zasloužila takovou přednost. Pán odvětil: „Proto ji tak miluji, že její srdce je svobodné, takže do něho nic neproniká, co by mi mohlo upřít mou svrchovanost nad ním“ (Guéranger: Uvedení do cvičení svaté Gertrudy). Tak si tato světice zasloužila stát se předmětem Božího zalíbení vpravdě nevýslovného a mimořádného, protože cele odpoutána od každého stvoření vyhledávala ve všech věcech jedině Boha.

Hledejme tedy Boha vždy a ve všem podle příkladu této velké duše, dcery právem hodné velkého Patriarchy; hledejme ho upřímně, z hloubi srdce. Říkejme často se žalmistou: „Tvoji tvář vyhledávám, Bože“: *Faciem tuam, Domine, requiram* (Ž 26,8). „Koho mám na nebi kromě tebe? Na zemi nic, jen tebe mám rád. Tělo i srdce mi zmírá touhou, mým údělem věčným je Bůh“: *Quid*

enim mihi est in cælo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei et pars mea Deus in æternum (Ž 73,25-26).

Můj Bože, Ty jsi tak velký, tak krásný, tak dobrý, Ty víš, že mi plně postačíš. Ať se jiní poutají lidskou láskou, Ty to nejen dovoluješ, ale i tvoje prozřetelnost to tak uspořádala, a toto poslání připravovat vyvolené pro tvé království je „velké a vznešené". Tvůj apoštol to řekl: „Toto tajemství je veliké": *Sacramentum hoc magnum est* (Ef 5,32). Těm, kteří zachovávali tvůj zákon v tomto stavu, dáváš hojné požehnání. Pokud jde o mne, já toužím jen po tobě a chci tebe samého, Pane, aby srdce mé nebylo „rozděleno", abych se staral jen o tvou slávu a mohl se k tobě připoutat bez překážky (1Kor 7,32-35).

Když se nějaký tvor uchází o naši lásku, řekněme mu v nitru jako svatá Anežka: „Vzdal se ode mne, neboť jsi kořistí smrti": *Discede a me, pabulum mortis* (Oficium svaté Anežky Římské).

Budeme-li tak jednat, najdeme Boha a s ním všechna dobra. „Hledej mě", říká sám duši, „hledej mě v prostotě srdce, která se rodí z upřímnosti; neboť se dávám nalézt těmi, kteří mě nepokoušejí a zjevuji se těm, kteří ve mně důvěřují" (Mdr 1,1-2).

Když najdeme Boha, budeme vlastnit i radost.

Jsme stvořeni pro štěstí; proto, abychom byli šťastni, naše srdce má nekonečnou kapacitu a jedině Bůh nás může dokonale naplnit. „Stvořil jsi nás pro sebe, Pane, a nepokojné je srdce naše, dokud nespočine v tobě": *Fecisti nos ad te, Domine et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Svatý Augustin, veliký učitel, také řekl: „Duše nenachází v sobě, čím by se nasytila": *Se satiare, de se non potest*. Proto hledáme-li nějakou věc mimo Boha nebo bez zřetele na jeho vůli, nenajdeme trvalého a dokonalého štěstí.

Můžeme říci, že se v každé řeholní komunitě najde několik rozdílných skupin duší. Uvidíte, že jedny žijí ve stálé veselosti jsouce plny vnitřního jasu, jejž vyzařují navenek. Nemluvím o radosti citové, která často souvisí s vrozenou povahou, závisí na zdravotním stavu, nebo okolnostech nezávislých na vůli, ale radosti, která tkví na dně duše a která je jakousi předchutí nebeské blaženosti. Nemají tyto duše nikdy zkoušek, nemusí podstupovat boje ani čelit protivenstvím? Jistě ano, neboť každý učedník Ježíše Krista

musí nést svůj kříž (Lk 9,23), ale vroucnost milosti a Boží útěcha jim pomáhá, aby snášeli tato utrpení s radostí. – Jiné duše nepociťují této lehkosti. V hloubi a často i na povrchu jsou tyto duše zmateny, zneklidněny, nešťastny. Odkud pochází tento rozdíl?

Z toho, že jedny hledají Boha ve všech věcech a hledajíce jen jeho, nacházejí ho všude a s ním i nejvyšší dobro a nezměnitelnou radost. „Dobrý jest Pán k duši, která ho hledá“: *Bonus est Dominus animæ querenti illum.*

Jiní se buď připoutávají k tvorům nebo hledají samy sebe ze sobectví, sebelásky nebo lehkomyslnosti; proto také samy sebe nacházejí; samy sebe, totiž nicotu, a tato setkání nemohou plně uspokojit, protože duše, která byla stvořena pro Boha, žízní po dokonalém dobru. „Čím jste naplněni? Kam přirozeně směřují vaše myšlenky, tam je váš poklad, tam je vaše srdce. Je-li to Bůh, jste šťastni; je-li to nějaká pomíjející věc, kterou neustále stravuje rez, porušení, smrtelnost, váš poklad vám uniká a vaše srdce zůstává chudé a prázdné“ (Bossuet: Rozjímání nad evangeliem).

Když se světský člověk doma nudí, krátí si chvíli vyhledáváním zábav venku. Jde do kroužku, do klubu, do musea, na cesty. Ale řeholník nemá tyto možnosti, musí zůstávat ve svém klášteře, kde pravidelný život, jehož nepřetržitá, po sobě jdoucí cvičení neúprosně označuje zvon, není přerušen těmito přirozenými zábavami, které smějí světští lidé oprávněně vyhledávati. U duší, jimž Bůh není vším, se snadno vplíží nuda do této jednotvárnosti, kterou s sebou přináší každý pravidelný život, a když nenachází mnich Boha, protože ho nehledá, velmi snadno považuje břímě, které má nést, za příliš těžké.

Bude se moci ovšem zahloubat do nějakého zaměstnání, hledat zapomnění v práci, ale to je jen nedostatečné a plané odvrácení, jak říká náš ctihodný Ludvík de Blois: „Cokoliv se kromě Boha hledá, mysl zaměstnává, ale neživí“: *Quidquid præter Deum queritur mentem occupat, non satist.* Proč? Protože zvláště v klášteře jsou vždy hodiny, v nichž se člověk ocitá tváří v tvář nicotě. V hloubi duše nezakouší tu radost, kterou unáší. Duše nepociťuje tu hlubokou a pokojnou vroucnost, kterou dává důvěrná blízkost

Boží, nejde přímo k Bohu, potuluje se stále kolem něho a nikdy ho dokonale nenachází.

Ale když duše hledá Boha a hledá jen jeho, když k němu směřuje všemi svými silami, když se nepřipoutává k ničemu stvořenému, Bůh ji naplňuje radostí, onou překypující radostí, o níž mluví svatý Benedikt, když říká, že „tou měrou, jakou roste v duši mnicha víra a s ní naděje a láska, běží mnich po cestě Božích přikázání s rozjásaným srdcem okoušeje nevypravitelnou sladkost lásky“: *Dilatato corde, inenarrabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei* (RB, Prolog).

Opakujme si tedy často jako velký mnich, kterým svatý Bernard jistě byl: „K čemu jsi sem přišel?: *Ad quid venisti?* (Vacandard: Životopis). Proč jsem opustil svět? Proč jsem se odloučil od těch, kteří mi byli drazí, proč jsem se zřekl svobody? Proč jsem si uložil tak četné a velké oběti? Přišel jsem, abych se oddával intelektuální činnosti, abych nabyl vědění, abych se zabýval uměním nebo výchovou?

Ne, nezapomínejme na to nikdy, přišli jsme jen pro jednu věc: „Hledat Boha“: *Si revera Deum quærit*. Přišli jsme, abychom získali „jednu drahocennou perlu“, totiž vlastnění Boha, a proto jsme se všeho zřekli. „Když nalezl jednu perlu drahocennou, odešel a prodal všechen svůj majetek a koupil ji“: *Inventa una pretiosa margarita vendidit omnia quæ habuit et enim eam* (Mat 13,46).

Zkoumejme se časem, abychom viděli, v jakém stupni hledáme Boha, jak dalece jsme odpoutáni od tvorů. Je-li naše duše přímá, Pán Bůh nám ukáže, co by nám v ní mohlo překážet jít plně k němu. Hledání Boha je naším cílem i naší slávou. Je to povolání velmi vznešené – náležet „k rodu těch, kteří hledají Boha“: *Hæc est generatio quærentium eum* (Ž 23,6). Když si volíme jedno potřebné, zvolili jsme si nejlepší úděl. „Úděl, jejž jsi mi připravil, je nádherný velmi“: *Hereditas mea præclara est mihi* (Ž 16,6).

Zůstaňme věrni tomuto vznešenému povolání! Nedokážeme uskutečnit svůj ideál v jednom dni ani v jednom roce, nedospějeme k němu bez námahy ani bez utrpení, neboť čistoty lásky, naprostého, úplného a stálého odpoutání, jaké Bůh od nás žádá, dříve než se nám dokonale dá, dosahuje se jen stálou velkodušností.

Jsme-li však odhodláni dát se cele Bohu bez postranního úmyslu, k tomu, že nikdy s ním nebudeme smlouvat, ano o nejnepatrnější část svého srdce, nepřipustíme žádné sebeslabší připoutání, buďme jisti, že Bůh odmění naše úsilí dokonalým vlastněním sebe, v němž najdeme celou svou blaženost. Svatá Terezie volá: „Jakého milosrdenství užívá Bůh vůči duši, když ji dává milost a odvahu, aby šla velkodušně s celým úsilím za takovým dobrem! Ať jen vytrvá, Bůh se nikomu neodepře; ponenáhlu dává vyrůst odvaze a konečně člověk zvítězí."

„Je-li někdo pevně odhodlán", napsala jedna duše, která pochopila, že v Bohu je „všechno", a která uměla vyhledávat jen Boha – „pouze první kroky ho něco stojí, neboť jakmile náš milovaný Spasitel vidí dobrou vůli, učiní ostatní." Nechci nic odepřít Ježíši, jehož láska nás pohání.

Víte, jak je hlas Ježíšův výmluvný. Ostatně není nic nerozumnějšího než opustit celek pro část. Nuže, láska Ježíšova, to je všechno; ostatní, ať myslím na cokoliv, je hodnota, k níž se nemusí přihlížet, kterou je možné pohrdat, když máme svůj jediný poklad. Jsem úplně odhodlán obrátit se k lásce Kristově. Vše ostatní je mi lhostejné, chci milovat pošetile. Budou lámat mou vůli, soudnost, všechno co chcete, ale neopustím jediné dobro, našeho Božského Ježíše, nebo spíše cítím, že on mě nikdy neopustí. Naše duše se musí líbit Ježíši a nikomu jinému.

V.

Při tomto hledání Boha, principu naší svatosti, nemůžeme najít lepší vzor nad samého Ježíše Krista.

Namítnete mi však hned, jak nám v tomto může být Kristus vzorem, jak on mohl „hledat Boha", když sám byl Bůh?

Je pravda, že Ježíš je Bůh, „pravý Bůh z Boha pravého, světlo ze světla" (*Credo* mše svaté), Syn živého Boha, rovný Otci. Ale je také člověkem; hodnověrně jedním z nás svou lidskou přirozeností. A ačkoliv je tato přirozenost nerozlučně spojená s Božskou Osobou Slova, takže se svatá duše Ježíšova neustále těšila rozkoší z oblažujícího patření a byla strhována do božského proudu, který nutně nese Syna k Otci, zůstává pravdou, že lidská činnost

Kristova, pokud vyvěrá z lidských schopností jako bezprostředních zdrojů, byla dokonale svobodná.

Právě v úkonech této svobodné činnosti můžeme v Ježíši postihnout to, co nazýváme „hledáním Boha". Jaká je vskutku základní tendence Ježíšova člověčenství? Jaké jsou nejvnitřnější touhy jeho duše, jež ho vedou při jeho poslání a v nichž je obsažen celý jeho život?

Svatý Pavel nám odpoví. Pozvedá před námi cíp opony, aby nám dal proniknout do svatyně svatých. Říká nám, že prvním hnutím Ježíšovy duše při vstupu na tento svět byl nekonečně silný vzlet k Otci: „Proto při vstupu na tento svět praví: …Hle já přicházím, abych splnil tvou vůli, Bože, jak je o mně psáno v knize": *Ingrediens mundum, dicit … Ecce venio, in capite libri scriptum est de me: ut facieam, Deus, voluntatem tuam* (Žid 10,5-7). A vidíte, že se Ježíš Kristus jako „obr" vrhá na svou životní dráhu, aby zjednal svému Otci slávu. To je jeho prvopočáteční dispozice. Poslechněte, jak nám to sám v evangeliu říká vlastními slovy: „Hledám ne vůli svou, nýbrž vůli toho, který mě poslal" (Jan 5,30). Dokazuje židům, že přichází od Boha, že je jeho učení božské, protože nehledá vlastní slávu, ale slávu Toho, který ho poslal (Jan 7,18). Vyhledává ji tak, že se o vlastní nestará (Jan 8,50). Na jeho rtech jsou stále slova: „Můj Otče"; celý jeho život je jen nádhernou ozvěnou výkřiku: „Abba, Otče". U něho se všechno uvádí na hledání vůle a slávy Otce.

A jaká stálost při tomto hledání! Sám prohlašuje, že se od ní nikdy neodchyluje: „Já vždycky činím to, co je Otci milé": *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). V poslední hodině rozloučení, ve chvíli, kdy se jde vydat na smrt, říká nám, že „dokonal dílo, které mu dal Otec vykonat" (Jan 17,4).

Nic ho také nezdrželo v tomto hledání. Aby tuto vůli naplnil, ve dvanácti letech opouští svou matku, Pannu Marii, v Jeruzalémě. Nikdy dítě nemilovalo svou matku tak, jako Ježíš miloval Pannu Marii. Spojte všechnu lásku, která může hořet v srdci synů; je to jen mihotavá jiskřička vedle této výhně, kterou byla láska Ježíšova k jeho matce. A přece, jakmile jde o vůli jeho Otce, o jeho slávu, řeklo by se, že tato láska není nic. Ježíš věděl, do

jaké propasti úzkostí ponoří na tři dny srdce své matky, ale zájmy jeho Otce to žádaly, proto neváhá. „Nevěděli jste, že já musím být v tom, co je mého Otce?“ (Lk 2,49). Slova, která plynula ze rtů Ježíšových, jsou první, jež evangelium zaznamenalo. Kristus do nich shrnuje celou svou osobu, zhušťuje v nich celé své poslání.

Bolesti a potupy umučení, ani sama smrt, neumenšují toto nadšení Srdce Ježíšova pro slávu jeho Otce. Naopak. Protože hledá ve všech věcech vůli Otcovu, „vyjádřenou v Písmech“, vydává se z lásky k hrozné smrti na kříži. „Aby se naplnila Písma“: *Ut impleantur scripturæ* (Mk 14,49).

Vody žádného veletoku se neřítí do oceánu s tak majestátní prudkostí, jak duše Ježíšova vnitřně směřovala k propasti utrpení, do níž ji mělo ponořit umučení. Říká: „…jednám tak, jak mi Otec přikázal“: *Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio*.

Je-li Ježíš jako Bůh cílem našeho hledání, jako člověk je nám v něm nedostižným vzorem, jedinečným příkladem, od něhož nikdy nemáme odtrhnout svůj pohled. Vztahujme na sebe samy jeho slova: „V den svého vstupu do kláštera jsem řekl: Hle, přicházím, můj Bože“: *Ingrediens monasterium, dixi: Ecce venio*; „na začátku Řehole, jež je pro mne knihou tvé vůle, je psáno, že tě hledám plněním toho co se ti líbí, protože se chci dostat k tobě, můj nebeský Otče.“ A jako se Ježíš Kristus rozběhl „aby proběhl dráhou“: *ad currendam viam* (Ž 18,6), běžme za ním, poněvadž on sám je cestou. Svatý Benedikt říká: „Běžme, dokud nás osvěcuje světlo svými paprsky.“ – „Unášeni svatou touhou dospět do království, kde nás očekává Otec, pospěšme a neochabujme v konání dobrých skutků“: *Nisi illuc bonis actibus currendo minime pervenitur*. To je nezbytná podmínka, abychom dospěli k cíli.

A rovněž jako Ježíš, když sestoupil z nebe, neukončil svůj podivuhodný běh, až když se tam opět vrátil obklopen slávou. „Až na druhý konec sahá jeho běh“: *Et occursus ejus usque ad summum ejus* (Ž 19,7), tak i my neúnavně hledejme Boha, hledejme ho výlučně až dojdeme k tomu, co velký Patriarcha tak výstižně v závěru své Řehole nazývá „vrcholy svatosti“: *culmina virtutum*, „výšina dokonalosti“: *celsitudo perfectionis* (RB, kap.73). Duše, která tam „došla“, žije trvale spojena s Bohem, odpoutána ode všeho

pozemského. Nalezením Boha, jehož hledala, okouší již jakousi předchuť rozkoše nevypravitelného spojení, které se uskutečňuje v oblažujícím lůně Otce: „u Otce“: *apud Patrem*.

„Pane, můj Bože, v tebe jsem složil celou svou naději, vyslyš mou prosbu. Nedopusť, aby mě zachvátila ochablost tou měrou, že bych tě přestal hledat, ale ať duše má, vytrvávajíc ve stále horlivosti, vzdychá po tvé tváři. Dej sílu k hledání tebe, ty, jenž působíš, že tě dostihujeme, když jsi nás dříve povzbudil k tomu, abychom zatoužili po naději těch, kteří chtějí k tobě“: *Domine Deus meus, una spes mea, exaudi me, ne fatigatus nolius te quærere, sed quæram faciem tuam semper ardenter. Tu da quærendi vires qui invenire te fecisti, et magis magisque inveniendi te spem dedisti* (svatý Augustin: O Trojici).

Poznámka: „Hledání Boha“ podle svatého Bernarda:

„Hledání Boha je nejvyšší dobro. Já je cením nade všechna dobra duše. Tento první z darů je počátkem každého pokroku.“

„Nepřipojuje se k žádné ctnosti a žádné neustupuje. Ke které ctnosti by se připojovala ta, kterou žádná nepředstihuje, které by ustupovala ta, která je spíše korunou každé ctnosti?“

„Jakou ctnost si může osobovat ten, kdo nehledá Boha? A tomu, kdo hledá Boha, jaký cíl v tomto hledání stanovit?“

„Hledejte stále tvář Boží! Jistě, protože ten, kdo ji najde, nepřestane ji hledat, jak praví Písmo.“

„K Bohu se jde touhou a ne pohyby těla. Avšak štěstí, že jsme našli, neuspokojuje svatou touhu, naopak ji oživuje. Je dokonalost radosti oslabením touhy? Ne, je to olej do ohně. Vždyť touha je plamen. Ano, vpravdě, radost bude dokonalá, ale neukončí touhu a tím ani cíl hledání.“

„Pokus se, můžeš-li, představit si dychtivost při hledání, ale nevměšuj představu nedostatku; představit si touhu bez příměsku úzkostlivosti. Vždyť přítomnost vylučuje hledání, nadbytek zahání touhu.“ (Komentář k Písni písní).

2. *Následování Krista*

Stručný přehled: Po hříchu, kterým jsme se vzdálili od Boha, má naše „hledání Boha“ povahu návratu k Bohu. Jak je důležité poznat cestu, kterou se „k Bohu“ vrátit. Dostaneme se na ni jen tím, když následujeme Krista. – I. Tento návrat je cesta svým učením i svým příkladem. – II. Je nejvyšším Veleknězem, který, který nás spojuje s Bohem. – III. Zdrojem milosti, kde máme čerpat nutnou pomoc. – IV. Tyto pravdy se vztahují na řeholní dokonalost: Kristus je nejlepším „řeholníkem“. – V. Jak je Řehole svatého Benedikta proniknuta těmito pravdami, její „kristocentrický“ ráz.

Účelem našeho života je „hledat Boha“. Je to náš úděl, naše povolání. Toto povolání je nepřirovnatelně vznešené, poněvadž každé stvoření, i andělské, je svou přirozeností nekonečně vzdáleno od Boha. Bůh je plnost bytí a veškeré dokonalosti a každý, sebedokonalejší tvor je jen jsoucno vyrvané nicotě a má jen propůjčenou dokonalost.

Jak jsme dále řekli, cíl svobodného tvora je sám v sobě úměrný přirozenosti tohoto tvora. Každý tvor jakožto konečný má ze své přirozenosti nárok na blaženost, která je nutně omezena. Ale Bůh ve své nesmírné blahosklonnosti chtěl nás připustit k tomu, abychom sdíleli jeho vnitřní život v lůně Trojice, hodné klanění, abychom se těšili z jeho vlastní božské blaženosti. Tato blaženost, která nekonečně přesahuje naši přirozenost, tvoří náš poslední cíl a základ nadpřirozeného řádu.

Víte, že od vytvoření prvního člověka Bůh nás všeobecně povolal k této blaženosti. Adam, hlava lidského pokolení, byl stvořen v nadpřirozené „spravedlnosti“. Jeho duše naplněná milostí, osvícená Božím jasem, byla cele zaměřena k Bohu. Měl dar neporušenosti, který plně podroboval nižší schopnosti jeho rozumu a rozum vůli Boží. Vše bylo dokonale sladěno v této hlavě našeho rodu.

Adam zhřešil, vzdálil se od Boha, strhl všechno své potomstvo do vlastní vzpoury a do vlastní bídy. Všichni – kromě Panny Marie – jsme počati se znamením odpadu skrze hřích. Bůh vidí v každém z nás stopu vzpoury našeho prvního otce; proto se rodíme jako „děti hněvu“: *filii iræ* (Ef 2,3), synové neposlušnosti,

vzdálení od Boha, odvrácení od Boha, předmět jeho odporu. Jaký je důsledek tohoto stavu věcí?

Proto „hledání“ Boha se u nás projevuje jako „návrat“ k Bohu, jehož jsme ztratili. Spjati vrozenou solidaritou všichni jsme hříchem Boha opustili a obrátili se k tvoru, a podobenství o marnotratném synu je jen obrazem celého lidského pokolení, které opustilo nebeského Otce a které se má k němu vrátit. Svatý Benedikt jako Učitel předkládá tento rys „návratu“, který je hluboce vtisknut křesťanskému životu, tomu, kdo se u něho představí, hned v prvních řádcích prologu: „Naslouchej, můj synu, nakloň ucho svého srdce… uč se návratu k Tomu, od něhož jsi se odvrátil“: *Obsculta o fili … et inclina aurem cordis tui ut ad eum … redeas a quo recesseras.* Nuže, přesný cíl je stanoven. Kterou však cestou se „vrátit k Bohu“? Je nanejvýš důležité, abychom to věděli. Vskutku, nepůjdeme-li tou cestou, nedojdeme k Bohu, mineme cíl. Nezapomínejme totiž, že naše svatost je nadpřirozená, nemůžeme ji získat vlastními silami. Kdyby nás Bůh nepozvedl k nadpřirozenému řádu, kdyby byl neumístil naši blaženost do své vnitřní slávy, byli bychom ho mohli vyhledávat světlem svého rozumu a dosáhnout přirozenými prostředky dokonalosti a přirozené blaženosti. Bůh to nechtěl. Povýšil člověka do nadpřirozeného stavu, poněvadž ho určil k blaženosti, která přesahuje všechny požadavky a síly naší přirozenosti. Mimo je už jen blud a zavržení.

A co platí o cestě spásy všeobecně, platí stejnou měrou o dokonalosti svatosti, která je jen vznešenější cestou ke spáse. Jsou rovněž řádu nadpřirozeného. Nejúplnější dokonalost nějakého člověka v oblasti čistě přirozené nemá sama v sobě žádné ceny pro život věčný. Není pro nás dvojí dokonalosti ani dvojí blaženosti, jedné ryze přirozené, druhé nadpřirozené, mezi nimiž bychom měli výběr. Nuže, jako je Bůh sám původcem nadpřirozeného řádu, mohl nám jen on sám „podle svého úradku“: *secundum beneplacitum ejus* (Ef 1,9), ukázat cestu, kterou se k němu dostat; od té doby máme proto hledat Boha tak, jak on chce, abychom ho hledali, jinak ho nenajdeme.

To je jeden z důvodů, proč tolik duší tak málo v duchovním životě pokračuje. Vynalézají svou svatost, chtějí být vlastními budovateli své svatosti podle jejich osobních plánů. Neporozuměli plánu, který s nimi má Bůh, či spíše se mu nepřizpůsobují. Tyto duše jistě učiní nějaké pokroky, protože Boží dobrota je nekonečná a milost Boží je vždy plodná, ale neletí na cestě, která vede k Bohu, tyto duše po celý život kulhají. Čím více se stýkám s dušemi, tím více se přesvědčuji, že poznání tohoto Božího plánu je již vzácnou milostí. Přihlížet k němu je pramenem neustálého sdílení Boží milosti, přizpůsobit se mu je sama podstata svatosti. Je tedy nanejvýš důležité, abychom dobře poznali Boží záměry s námi a abychom tyto záměry v sobě uskutečňovali.

Řekněte mi hned: „Dal nám však Bůh poznat svou vůli? Ano, svatý Pavel říká, že nám zjevil „tajemství od věků skryté“: *Sacramentum absconditum a sæculis* (Ef 3,9; Kol 1,26). A jaké je to tajemství? Jaké jsou to Boží myšlenky? Svatý Pavel nám odhalil Boží plán čtyřmi slovy: „Všechno obnovit v Kristu“: *Instaurare omnia in Christo* (Ef 1,10). Bůh chtěl „všechno znovu zřídit v Kristu“ nebo, lépe řečeno podle řeckého výrazu: „Všechno shrnout v Kristu.“ Kristus, Slovo Boží, Syn Boží, který se zrozením z Marie Panny stal synem Adamovým, je ustanoven za hlavu pokolení vyvolených, aby přivedl k Bohu, svému Otci, všechny, kteří v něho věří. Bohočlověk Kristus napraví vinu, kterou spáchal Adam, vrátí nám Boží adopci, otevře brány nebes a uvede nás tam svou milostí. To je v kostce Boží plán.

Přemýšlejme několik okamžiků o tomto Božím plánu vzhledem k nám. Snažíme se „pochopit jeho šířku i hloubku, aby nás úplně prostoupila plnost Boží“: *Comprehendere … quæ sit … sublimitas et profundum … impleamini in omnem Dei* (Ef 3,18-19). Bůh nám chce dát vše, dát sebe celého nám všem, ale dává se jen skrze Krista, v Kristu a s Kristem: *per Ipsum, cum Ipso, in Ipso* (Mešní kánon). To je tajemství Boží o nás. Přemýšlejme o něm s vírou a úctou, protože nekonečně přesahuje všechny naše pojmy. Přemýšlejme také s láskou, poněvadž samo v sobě je plodem lásky. „Neboť tak Bůh miloval svět, že nám dal svého jednorozeného Syna“: *Sic Deus dilexit mundum* (Jan 3,16) a skrze něho a s ním všechna dobra.

Čím je nám tedy Ježíš Kristus? Je cestou, je Veleknězem, je zdrojem milosti. Je cestou svou naukou i svým příkladem. Je nejvyšším Veleknězem, který nám svou obětí zasloužil možnost jít po cestě, kterou zřídil. Je pramenem milosti, k němuž chodíme čerpat sílu a pomoc, abychom vytrvali na cestě, která vede na „svatou horu“: *usque ad montem Dei* (3 Král. 19,8).

Poslechněme nejdříve nejryzejší slovo Ducha svatého, potom znovu probereme v uctivém paralelismu příslušné učení toho, který byl podle výroku svatého Řehoře jeho prvním životopiscem „naplněným duchem všech spravedlivých“.

I.

Bůh žádá, abychom ho hledali tak, jak je v sobě, způsobem přiměřeným našemu nadpřirozenému cíli. Ale Bůh, jak praví svatý Pavel, „přebývá v nepřístupném světle“ (1Tim 6,16). „Ve svatyni trůníš“: *Tu autem in sancto habitas* (Ž 22,4). Jak tedy k němu přijít? Skrze Krista. Ježíš Kristus je vtělené Slovo, Bohočlověk. Stává se naší cestou. „Já jsem cesta“: *Ego sum via* (Jan 14,6). Tato cesta je jistá, bezpečná, „vede do věčného světla.“ „Kdo mne následuje, nechodí ve tmě, nýbrž bude mít světlo života“: *Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ* (Jan 8,12). Zvláště však nezapomeňte, že je to cesta jediná, že není jiné. „Nikdo nepřichází k Otci, než skrze mne“: *Nemo venit ad Patrem nisi per me* (Jan 14,6). „*Ad Patrem*“, totiž do věčného života, k Bohu vlastněnému a milovanému pro něho samého v důvěrném tajemství oblažující Trojice. Musíme tedy následovat Ježíše Krista, abychom našli Boha a došli k cíli svého hledání.

A jak je Kristus cestou, která nás vede k Bohu? Svou naukou i svým příkladem. „Ježíš činil a … učil od počátku“: *Coepit facere et docere* (Skt 1,1).

Jak jsem řekl, Bůh chce, abychom ho hledali tak, jak je. Musíme ho tedy nejdříve znát. Nuže, Ježíš Kristus nám dává Boha poznat. „Je v lůně Otcově“: *in sinu Patris* (Jan 1,18). „A on, jednorozený Syn … (Boha) zjevil“: *Unigenitus … ipse enarravit* (Jan 1,18). Bůh se nám dal poznat slovem svého Syna. „Bůh… rozsvítil světlo v našich srdcích, aby se rozsvítilo poznání velebnosti Boží na

osobě Ježíše Krista“: *Deus … illuxit in cordibus nostris ut illuminationem scientiæ claritas Dei in facie Christi Jesu* (2Kor 4,6). Ježíš nám řekl: „Zjevuji vám svého Otce, vašeho Boha; já ho znám, neboť jsem jeho Syn.“ Prohlásil: „Moje učení není ode mne, nýbrž od Toho, který mě poslal“ (Jan 7,16). – „Já mluvím, co jsem viděl u svého Otce“: *Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor* (Jan 8,38). Neklamu vás, „pravdu jsem vám pravil“: *Veritatem vobis locutus sum* (Jan 8,40). Já sám jsem tou pravdou. „Já jsem pravda“: *Ego sum veritas* (Jan 14,6). Ti, kteří hledají Boha, mají tak činit v „duchu a v pravdě.“ „Mají se mu klanět v duchu a v pravdě“: *In spiritu et veritate oportet adorare* (Jan 4,24). „Slova, která jsem já mluvil k vám, jsou duch a život“ (Jan 6,63). Kdo zůstává spojen se mnou, je v pravdě. „Vytrváte-li v mém slově – poznáte pravdu“: *Si vos manseritis in sermone meo – cognoscetis veritatem* (Jan 8,31-32). Já jsem nemluvil sám od sebe, nýbrž Otec, který mě poslal, ten přikázal, co mám mluvit a co hlásat. A já vím, že jeho přikázání je život věčný (Jan 12,49-50).

Otec ostatně slavnostně potvrdil toto Synovo svědectví: „Toto je můj milý Syn, v něm se mi zalíbilo, toho poslouchejte“: *Ipsum audite* (Mat 17,5).

Poslouchejte tedy to slovo, tuto nauku Ježíšovu, neboť tím je především naší cestou. Řekněte mu s živou vírou jako svatý Petr: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného“: *Verba vitæ æternæ habes* (Jan 6,68). Věříme vpravdě, že jsi Slovo Boží, které přišlo na zemi, aby nás poučilo. Jsi vpravdě Bůh, který mluví k našim duším, neboť „v tuto dobu promluvil k nám skrze svého Syna“: *Novissime locutus est nobis in Filio* (Žid 1,2). Věříme v tebe, Kriste, přijímáme vše, co nám říkáš ze svých božských tajemství; a protože přijímáme tvé slovo, předáváme se tobě, abychom žili z tvého evangelia. Říkáš nám, že chceme-li být dokonalými, musíme všechno opustit, abychom tě mohli následovat (Mat 19,21). Věříme tomu, a hle, opustili jsme všechno, abychom se připoutali k tobě (Mat 19,27). Veď nás, Kriste, světlo nepomíjející, neboť máme v tobě nepřekonatelnou naději. Ty nás od sebe neodvrhuješ. Jdeme k tobě, abychom přišli k Otci. Vždyť tys prohlásil:

„Toho, kdo přichází ke mně, od sebe neodpudím“: *Et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras* (Jan 6,37).

Ježíš je též cestou svým příkladem. Je dokonalý Bůh, jediný Syn Boží, „Bůh z Boha“: *Deum de Deo* (mešní *Credo*). Ale je zároveň dokonalý člověk, náležející zcela našemu rodu. Víte, že z dvojí přirozenosti pramení dvojí činnost: činnost božská a činnost lidská, ale tato dvojí činnost se nemísí, jako se nesměšují obě přirozenosti, ačkoliv jsou nevýslovně spjaty v Osobě. Kristus je odhalení Boha, přizpůsobené naší slabosti. Je zjevením Boha v lidské podobě. „Kdo vidí mne, vidí i Otce“: *Qui videt me, videt et Patrem* (Jan 14,9). Je Bůh žijící mezi námi a ukazující nám tímto lidským životem přímo hmatatelně, jak máme žít, abychom byli příjemní svému nebeskému Otci.

Vše, co Ježíš činil, bylo dokonalé nejen pro lásku, s jakou to činil, ale i pro způsob, jakým to uskutečňoval. Cokoliv Ježíš činil, i jeho nejnepatrnější úkony, byly skutky Boží a nekonečně se líbily jeho Otci. Proto jsou pro nás „vzory dokonalosti“, příklady k následování. „Příklad (zajisté) dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jak jsem já učinil vám“: *Exemplum dedi vobis ut quamadmodum ego feci, ita et vos faciastis* (Jan 13,15). Když napodobujeme Ježíše Krista, jsme si jisti, že jsme příjemní jeho Otci, ovšem z jiné příčiny a že od Otce získáváme nejvzácnější dary. Jeden svatý mnich, mluvící ze zkušenosti, řekl: „Život Kristův je výborná kniha pro učené i nevědomé, pro dokonalé i nedokonalé, kteří touží zalíbit se Bohu. Ten, kdo ji dobře a často čte, dospívá k velké moudrosti; obdrží snadno – světlo ducha, pokoj a mír ve svědomí a pevnou důvěru v Boha v upřímné lásce“ (ctihodný Ludvík z Blois: Zrcadlo lásky).

Rozjímejme tedy Ježíšovy příklady v evangeliu. Jsou normou každé lidské svatosti. Zůstaneme-li ve spojení s Ježíšem vírou v jeho učení, napodobením jeho ctností, zvláště ctností bohopocty, jistě dojdeme k Bohu. Je pravda, že je nekonečná vzdálenost mezi Bohem a námi; Bůh je tvůrce, my tvorové, poslední v řadě rozumných tvorů. Bůh je duch, my duch a hmota, Bůh je neproměnný, my jsme stále podrobeni změnám, ale s Kristem můžeme přejít tuto vzdálenost, zakotvit v tom, co se nemění, po-

něvadž v Ježíši se Bůh a tvor setkávají v nevýslovném a nerozlučném spojení. V Kristu najdeme Boha. Ctihodný opat z Liessies také říká: „Nesnažíte-li se vtisknout si do duše líbezný obraz člověčenství Kristova, marně usilujete o vynikající znalost a útěchu jeho božství, neboť člověčenství je cestou a branou božství“ („Svatyně věrné lásky“).

„Duše bude moci vidět Pána ve světle lásky, bude se moci upnout na Boha, takřka se odít podobou božství, když se stane dokonalým obrazem Krista podle duše, podle ducha ba i podle těla“ („Duchovní ustanovení“).

Vždyť Ježíš nás vede k Otci. Poslyšte, co říká ve chvíli, kdy má opustit své učedníky: „Vracím se k tomu, který mne poslal, k Otci svému, který je také vaším Otcem, k Bohu svému, který je také vaším Bohem“ (Jan 20,17). Slovo sestoupilo z nebe, aby se vtělilo a nás vykoupilo. Když je jeho dílo dokončeno, vystupuje opět do nebe, ale ne samo. Uvádí tam virtuálně spolu všechny, kteří v něho věří. A proč? Aby se v něm uskutečnilo spojení všech s Otcem. „Já v nich a Ty ve mně“: *Ego in eis et tu in me* (Jan 17,23). Nezáleží právě v tom poslední Ježíšova modlitba k Otci? „Abych já byl v nich – svou milostí – a ty ve mně, aby viděli slávu, kterou jsi mi dal“ (Jan 17,24).

Neuchylujme se tedy nikdy od této cesty! Opustit ji znamená zbloudit a vydávat se v nebezpečí zahynutí. Jít po ní to znamená zaručeně jít ke světlu života věčného. Vezmeme-li si za svého vůdce toho, „kdo je , pravým Světlem světa‘ – „pravé světlo, jež osvěcuje každého člověka“: *Lux vera quæ luminat omnem hominem* (Jan 1,9), kráčíme jistým krokem a nemůžeme se minout cíle svého povolání, ať je sebevznešenější. „Otče, aby, kde jsem já, byli se mnou i ti…“: *Ut ubi sum ego et illi sint mecum* (Jan 17,24).

II.

Znalost cesty nestačí, musí být také možnost po ní jít. I za tuto možnost vděčíme Ježíši Kristu.

Svatý Pavel prohlašuje za nevyčerpatelné bohatství, kterého se nám dostává prostřednictvím Krista Vykupitele. Pod jeho perem se to hemží výrazy, které mají vyjádřit četné body tohoto božské-

ho prostřednictví a dát nám zahlédnout neocenitelné poklady. Apoštol nám zvláště připomíná, že nás Kristus vykoupil, že nás smířil, že v nás znovu vytvořil schopnost přinášet plody spravedlnosti.

Byli jsme otroky ďáblovými – Kristus nás osvobozuje z tohoto otroctví; byli jsme božími nepřáteli – Ježíš nás smiřuje s Otcem; propadlo nám právo na naše dědictví – Kristus, jednorozený Syn, který se stal naším starším bratrem, vrací nám jeho vlastnictví. Uvažujme okamžik o každém z těchto aspektů zprostředkujícího díla Ježíšova. Tyto pravdy jsou nám jistě známé, ale není to pro naše duše vždy radostí znovu se k nim vracet?

Když přišla „plnost času" (Gal 4,4), stanovená věčnými úradky, jak nám říká svatý Pavel, poslal Bůh svého Syna, zrozeného ze ženy, aby vykoupil ty, kteří žili sklíčeni jhem Zákona. Tehdy „se ukázala milost Boha, Spasitele našeho všem lidem, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti" (Tit 2,11).

To je podstatné poslání vtěleného Slova, jak je naznačuje už samo jméno. V evangeliu se praví: „Dáš mu jméno Ježíš, (to je Spasitel), neboť On spasí svůj lid z jeho hříchů" (Mat 1,21). Svatý Petr připojuje: „Neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom mohli být spaseni" (Skut 4,12). Toto jméno je jediné, tak jako je všeobecné vykoupení, jež působí.

A z čeho nás Kristus vysvobozuje? Ze jha hříchu. Hleďte, co říká Ježíš v době svého utrpení, kdy jeho oběť byla již hrozivě blízká: „Nyní bude kníže tohoto světa vypuzen ven": *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* „A já, až budu vyvýšen ze země, přitáhnu všechny k sobě" (Jan 12, 31-32).

Vskutku, svou krvavou obětí na hoře Kalvárii zničil Král království Satanovo. Svatý Pavel nám říká, že Kristus „zničil dlužní úpis, jenž svými ustanoveními svědčil proti nám, když jej přibil na kříž": *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti – affigens illud cruci*" (Kol 2,14). Jeho krvavá smrt je výkupné za naše osvobození. Co opěvují vyvolení v nebi? Jakým voláním plní nesčíslný chór vykoupených posvátné prostory nádhery? „Hoden jsi, Pane, aby se ti dostalo slávy, cti a moci – neboť svou neposkvrněnou krví, Boží Beránku, jsi nás vykoupil" (Zjev 4,11; 5,9).

Kristus nás osvobodil od věčné záhuby jen proto, aby nás uvedl zpět k Otci a smířil nás s ním. Je hlavním „Prostředníkem mezi Bohem a lidmi", tak výborným, že vlastně jediným. „Jeden je prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš": *Unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus* (1Tim 2,5).

Boží Syn, Bůh sám, těšící se všem výsadám božství, Kristus, vtělené Slovo, může jednat s Otcem, jako rovný s rovným. Ve chvíli, kdy prolévá svou krev jako výkupnou cenu, žádá Otce, abychom byli sjednoceni. „Otče, chci": *Volo, Pater* (Jan 17,24). Absolutní ráz této prosby naznačuje jednotu božské přirozenosti, v niž Ježíš, jako Slovo, žije s Otcem a jim společným Duchem.

Je také člověk. Lidská přirozenost Ježíši umožňuje, aby nabídl Otci všechno, co láska a spravedlnost žádají na smír „Krvavé oběti… jsi nechtěl, ale tělo jsi mi utvořil. Hle, přicházím, abych splnil tvou vůli, Bože": *Holocaustomata… non tibi placuerunt, corpus autem aptasti mihi, ecce venio ut faciam, Deus, voluntatem tuam* (Žid 10,5-7). Žertva této božské oběti usmiřuje Boha a činí ho milostivým vůči nám. „Smíření přinesla jeho oběť na kříži": *Pacificans per sanguinem crucis ejus* (Kol 1,20). Prostředník Ježíš Kristus je Veleknězem. Bohočlověk tvoří most nad propastí, kterou vyhloubil hřích mezi nebem a zemí. Spojuje nás s Bohem svým člověčenstvím, „v němž přebývá podstatně plnost božství" (Kol 2,9).

Poznámka: Citujeme krásný text velkého papeže svatého Řehoře, životopisce svatého Benedikta, kde lze nalézt ještě více než pouhý ohlas Prologu Řehole: „Vrátit se k Bohu": *Redire ad Deum*. Boží Syn, učiněný člověkem, přispěl člověku, neboť pro pouhého člověka nebylo cesty, po níž by se mohl vrátit k Bohu; cestou návratu je Bohočlověk. Daleko jsme se totiž vzdálili my smrtelní a nespravedliví od Spravedlivého a Nesmrtelného. Ale mezi Nesmrtelným a Spravedlivým a námi smrtelnými a nespravedlivými se objevil Prostředník mezi Bohem a lidmi, smrtelný a spravedlivý, který byl podroben smrti jako lidé, ale byl spravedlivý jako Bůh, aby, protože jsme se pro svou nízkost velice lišili od Nejvyššího, spojilo se v něm nejnižší s Nejvyšším, a tak se v něm pro nás vytvořila cesta pro návrat k Bohu, v němž se spojí naše nízkost s jeho vznešeností": *Dei Filius adjuvit hominem factus homo ut quia puro homini via redenndi non patebat ad Deum, via redenndi fieret per Hominem – Deum. Longe quippe distabamus a justo et immortali, nos mortales et injusti. Sed inter immortalem et justum, et nos mortales et injustos, apparuit mediator Dei et hominum, mortalis et justus, qui et mortem haberet cum hominibus, et justitiam cum Deo, ut quia per ima nostra loge*

distabamus a summis, in seipso uno jungeret ima cum summis, atque ex eo nobis via reddendifieret at Deum, quo summis suis ima nostra copularet (Svatý Řehoř Veliký: Ponaučení z knihy Job).

Proto nám svatý Pavel dobře říká, že „Bůh smířil skrze Krista svět se sebou“: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi* (2Kor 5,19), takže „vy, kteří jste byli kdysi daleko, sblížili jste se v Kristu Ježíši skrze krev Kristovu“: *Vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi* (Ef 2,13). U paty kříže „s pokojem se políbí spravedlnost“: *Justitia et pax osculatæ sunt* (Ž 85,11).

Jak právem apoštol uzavírá: „V něm (v Kristu) máme odvahu přistoupit k Bohu skrze víru v něho“: *In quo (Christo) habemus fiduciam et accesum in confidentia per fidem ejus* (Ef 3,12). Vskutku, proč by se nám nedostávalo důvěry, když Kristus, Syn Otcův, vzájemně odpovědný za naše chyby, stal se výkupným za naše nepravosti, všechno odpykal a všechno splatil? Proč bychom se nepřiblížili k tomuto Veleknězi, podobnému nám ve všem, kromě hříchu, který chtěl zakusit všechny naše slabosti, pít z kalicha všech našich utrpení, aby našel v bolestné zkušenosti možnost mít hlubší soustrast s našimi bědami?

Vždyť čím mocnější je tento Velekněz, čím účinnější je jeho prostřednictví, tím je jeho smír dokonalejší. Od chvíle, kdy Ježíš platí cenou krve za naši spásu, nabýváme znovu práv na nebeské dědictví. Hleďte, ve chvíli, kdy náš Pán končí své podstatné dílo Prostředníka, obrací se k svému Otci. A co říká, co žádá v tomto slavném okamžiku, kdy před Otcem uplatňuje svou hodnost vlastního Syna Božího? Jaký je předmět této poslední modlitby, v níž se odhalují nejvnitřnější city jeho svatého Srdce? Abychom byli s ním. „Aby byli se mnou i oni“: *Ut illi sint mecum.* A kde chce, aby se stalo toto spojení? V plné slávě blaženosti, která mu náleží od věčnosti.; „ …aby viděli mou slávu, kterou jsi mi dal … před ustanovením světa“: *Ut videant claritatem quam dedisti mihi …ante constitutionem mundi* (Jan 17,24).

Tertulián kdesi ve svých spisech praví: „Nikdo není takovým otcem, jakým je nám Bůh“: *Tam Pater nemo (quam Deus).* „Kdo pochopí jakým je nám otcem? Nikdo totiž není takovým otcem jako Bůh, nikdo není tak něžný“: *Quis ille nobis intelligendus Pa-*

ter? Deus scilicet tam pater nemo, tam pius nemo (O kajícnosti). Mohli bychom také říci: „Nikdo není takovým bratrem jako Kristus“: *Nemo tam frater quam Christus.* Svatý Pavel jmenuje Ježíše „prvorozeným mezi mnoha bratřími“: *Primogenitus in multis fratribus* (Řím 8,29). Proto připojuje: „Kristus se nestydí nazývat nás svými bratry“ *Non confunditur fratres eos vocare* (Žid 2,11). Co totiž říká sám Ježíš Magdaléně, a to tehdy, kdy se už těšil ze slávy po svém zmrtvýchvstání? „Jdi k mým bratřím“: *Vade ad fratres meos* (Jan 20,17). A jaké je to jeho „bratrství“! Ačkoliv tento jediný Syn je Bůh, bere na sebe naše slabosti, stává se odpovědným za naše hříchy, aby se nám podobal. Svatý Pavel říká: „Poněvadž tedy děti byly téže lidské přirozenosti, měl i On na ní účast jako my, aby smrtí zničil toho, jenž měl moc nad smrtí“ (Žid 2,14-15), a aby nám vrátil vlastnictví věčného království života u Otce.

Proto uzavírá tak odůvodněně: „Účastníci nebeského povolání, pozorujte Ježíše, vyslance a velekněze naší víry! Ten je věrný Tomu, jenž ho ustanovil (jako hlavu) v celém jeho národě. – Jeho národem jsme my, jestliže ovšem pevně zachováváme až do konce důvěru a slavnou naději“ (Žid 3,1-2.6).

Vskutku, jakou slávou je pro nás tato naděje v Ježíše! Hle, můžeme nazývat Krista „svým starším bratrem“, On Velekněz plný soustrasti, je pro nás nejvlivnějším prostředníkem. Svatý Pavel je tak výmluvný o tomto předmětu! V den Nanebevstoupení se Ježíšovo člověčenství ujímá podivuhodně vlády nad tímto slavným dědictvím. Ale Bohočlověk vchází do nebe jen jako předchůdce. „Tam jako předchůdce pro nás vešel“: *Præcursor pro nobis introivit* (Žid 6,20). A tam, u Otce, nabízí za duši každého z nás nekonečnou cenu svého umučení „jsa vždycky živ, aby se za nás přimlouval“: *Semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Žid 7,25).

Proto má být naše důvěra bez mezí. Všechny milosti, které zdobí duši a působí její rozkvět, od povolání ke křesťanské víře až k povolání pro život klášterní, všechny ty proudy vody živé, jež oblažují toto město Boží, kterým je řeholní duše, mají svůj nevyčerpatelný zdroj na Kalvárii, kde ze Srdce Ježíšova a z jeho ran vytryskl proud života.

Zda je možné, abychom uvažovali o nádherném díle našeho Velekněze, aniž by se naše duše rozechvěly v stálé díkučinění? „Zamiloval si mě a sebe samého vydal za mne“: *Dilexit me et tradidit semetipsum pro me* (Gal 2,20), říká svatý Pavel. Apoštol nepraví, ačkoliv je to rovněž pravda: „Miloval nás“: *Dilexit nos*, ale „Zamiloval si mě“, že totiž jeho láska byla podílná, přivlastněná každému z nás. Život, pokoření, utrpení, umučení Ježíšova, to vše se týká mne. A do jaké míry miloval? Až „k posledním možnostem lásky“: *In finem dilexit* (Jan 13,1). Projevil svou lásku v míře nejvyšší.

„Nejlaskavější Veleknězi, který jsi mi svou krví opět otevřel vchod do velesvatyně, který se za mne neustále přimlouváš, budiž ti všechna chvála a všechna sláva na věky!“

Zásluhy Kristovy jsou dále tou měrou naše, že si je můžeme právem přivlastnit. Ježíšova zadostiučinění tvoří nekonečně vzácný poklad, z něhož můžeme stále čerpat, abychom usmiřovali za své chyby, napravovali své nedbalosti, obohacovali svou bídu, zdokonalovali svá díla, doplňovali své nedostatky. Ctihodný Ludvík z Blois praví: „Pro duši je podstatné, aby spojovala vše, co koná a vše, co trpí se skutky a utrpením Kristovým. Tak se její činnost a její zkoušky, ať jsou jakkoliv chatrné a ubohé samy v sobě, stávají vynikajícími, pozoruhodnými a velmi příjemnými Bohu, neboť zásluhy Ježíšovy, s nimiž jsou spojeny, sdělují jim nevýslovnou hodnotu; jako když se kapka vody vlije do nádoby plné vína, je úplně pohlcena sladkým nápojem, jehož barvu i výtečnou chuť přejímá. Dobré skutky toho, kdo se oddává tomuto cvičení, mají nepřirovnatelnou převahu nad skutky člověka, který by je úplně zanedbával“ (Duchovní ustanovení).

Proto tento velký mnich, tak zkušený na duchovních cestách, nepřestával své žáky povzbuzovat, aby spojovali všechny své skutky se skutky Ježíšovými. Toto cvičení je jedním z nejjistějších doporučení, jak dospět ke svatosti. „Svěřujte své dobré skutky a svá cvičení přesvatému a přesladkému Srdci Ježíšovu, aby je napravilo a zdokonalilo. To je nejvroucnější přání tohoto tak milujícího Srdce, vždy ochotného nejvýtečnějším způsobem doplnit naše vadné skutky. Potěšte se, rozveselte se nad tím, že jak-

koliv jste sami v sobě chudí, vlastníte taková bohatství ve svém Spasiteli, který vás chtěl učinit účastnými svých zásluh. – V něm je pro vás uložen nesmírný poklad, jen když máte pravou pokoru a dobrou vůli“ (Zrcadlo lásky). Náš Pán sám to řekl jedné řeholnici benediktince, Matce Deleloe, jejíž podivuhodný vnitřní život se nám teprve nedávno odhalil: „Co můžeš více žádat, než abys měla v sobě pravý zdroj všeho dobra, mé božské Srdce? Celá ta velikost je tvá, všechny ty poklady a ta bohatství jsou pro srdce, které jsem si vyvolil. – Čerpej jak po tom toužíš, z těchto rozkoší a nekonečného bohatství…“ („Mystické požehnání 17. století: Matka Deleloe“. V životě této podivuhodné mystičky, důvěrnice Nejsvětějšího Srdce, můžeme vidět, jak ji Kristus sám vybízel k naprosté důvěře. Viz dále tutéž nauku, jak ji podává svatá Mechtilda!).

III.

Našemu nebeskému Otci nestačilo, že nám dal svého Syna jako prostředníka. Ustanovil ho též jediným rozdělovatelem každého dobra. „Otec miluje Syna a všechno dal do jeho ruky“: *Pater diligit Filium et omnia dedit in manu ejus* (Jan 3,35). Kristus sám nám také sděluje milost, kterou nám zasloužil.

To je velmi důležitá pravda, kterou toužím vidět hluboce vrytou do vašich duší. Mnozí vědí, že náš Pán je jedinou cestou, která vede k Otci. „Nikdo nepřichází k Otci, leda skrze mne“: *Nemo venit ad Patrem nisi per me*. Vědí, že nás vykoupil svou krví, ale zapomínají – aspoň prakticky – na jinou, stejně hlavní pravdu, že totiž Kristus je příčinou všech milostí a že v nás působí skrze svého Ducha.

Ježíš Kristus má v sobě plnost všech milostí. Poslyšte, co nám osobně řekl: „Jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě“: *Sicut Pater habet vitam in semetipso* (Jan 5,26). A jaký je tento život? Je to život věčný, oceán božského života. Nuže, Ježíš Kristus vlastní tento božský život „v sobě samém“: *in semetipso*, to znamená svou přirozeností, plným právem, neboť Kristus je vtělený Syn Boží. Když Otec hledí na Krista, je uchvácen, nekonečný Bůh vidí v Kristu svého Syna sobě rovného a pro-

náší slova: „Toto je můj milý Syn“: *Hic est Filius meus dilectus* (Mat 3,17). Nenachází ve svém Synu nic, co by nepocházelo od něho: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil“: *Filius meus est tu, ego hodie genui te* (Ž 2,7). Kristus je opravdu „odleskem slávy Otce a výrazem jeho podstaty“ (Žid 1,3), a tento pohled budí v Otci nekonečnou radost. „V něm se mi zalíbilo“: *In quo mihi bene complacui…* Tak Kristus, protože je Syn Boží, je po výtce „Život“. „Já jsem život“: *Ego sum vita* (Jan 14,6).

Ježíš vlastní osobně tento božský život v plnosti a chce nám jej sdělit, na nás jej vyplýtvat. „Já jsem přišel, aby život měli a měli ho v hojnosti“: *Ego veni ut vitam habeant et abundatis habeant* (Jan 10,10). Chce, aby život, který vlastní hypostatickým spojením, stal se naším milostí a my všichni jej máme přijmout „z jeho plnosti“. „Viděli jsme (ho) plného milosti – a z jeho plnosti jsme všichni obdrželi“: *Vidimus (eum) plenum gratiæ et plenitudine ejus nos omnes accepimus* (Jan 1,14.16.). Milost jako princip našeho života nám Ježíš vlévá svátostmi, působením Ducha Svatého v nás.

Zapamatujme si dobře tuto pravdu: není milosti, jíž by mohla některá duše potřebovat, aby se nenašla v Ježíši jako ve svém zdroji, neboť, jestliže „bez něho nemůžeme nic činit“ (Jan 15,5), protože On nás přibližuje k nebi a k Otci, „v něm jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění“: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ absconditi* (Kol 2,3). A jsou v něm skryty, aby nám byly předány. Ježíš Kristus se stal nejen naším vykoupením, ale i „moudrostí a ospravedlněním a posvěcením“: *Christus factus est nobis sapientia a Deo et justitia et sanctificatio* (1Kor 1,30). Jistě proto, že my všichni jsme svatými jen skrze něho a v něm, můžeme při mešním Gloria zpívat „Ty sám jsi svatý“: *Tu solus sanctus*.

Není snad pravda, kterou by svatý Pavel, hlasatel tajemství Ježíšova, více zdůrazňoval, když vykládá Boží plán. Kristus je druhý Adam. Jako on je hlavou rodu, ale rodu vyvolených. „Skrze jednoho člověka přišel hřích na tento svět a skrze hřích smrt a tak na všechny lidi přišla smrt. – Jestliže však proviněním jednoho – kralovala smrt, mnohem spíše ti, kteří dostávají hojnost milostí a daru ospravedlnění, budou kralovat v životě věčném skrze jednoho: Ježíše Krista (Řím 5,12.17-18). Ovšem s tím rozdílem,

že „kde se rozhojnil hřích, tam se nad míru rozhojnila milost“ (Řím 5,20). Kristus byl svým Otcem ustanoven za hlavu rodu vykoupených, věřících. Kristus s nimi tvoří tělo, jehož sám je hlavou. Nekonečná milost Kristova má proudit z této hlavy do údů mystického organismu „každého z nás v té víře, jak ji udělil Kristus“: *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi* (Ef 4,7). A skrze tuto milost, která z něho plyne, činí Kristus každého z vyvolených sobě podobným a příjemným Otci jako On. Vždyť ve svých věčných myšlenkách Otec nás neodděluje od Ježíše Krista; rozhodnutí, kterým stanovil, že se jeho Slovo osobně spojí s lidskou přirozeností, bylo zároveň rozhodnutím, že se staneme Ježíšovými bratry.

Takto tedy, máme-li žít Ježíšovým životem, nemůžeme nalézt nic mimo poklady milosti, jež jsou v osobě Kristově opravdu uloženy. Spása se nemůže uskutečnit bez Ježíše, bez přispění milosti, kterou nám udílí. On je jediná cesta, mimo ni člověk zbloudí a kráčí k záhubě; neklamná pravda, kromě níž všechno je blud a temnota a také pravý život, který zachraňuje ze smrti. „Já jsem cesta, pravda a život“: *Ego sum via, et veritas, et vita* (Jan 14,6).

IV.

Tyto podstatné pravdy platí o spáse, ale vztahují se stejnou mírou na dokonalosti. Snad se podivíte, že jsem mluvil tak dlouho o Ježíši Kristu, dříve než k vám promluvím o řeholní dokonalosti. Ježíš Kristus je nejlepší „mnich“, vzor dokonalého mnicha; více než to, je „samým zdrojem dokonalosti a dokonavatelem každé svatosti“ (srov. Žid 12,2).

Mnišství, řeholní život nejsou instituce na okraji křesťanství. Jejich kořeny tkví v evangeliu Kristově a chtějí vyjádřit evangelium v jeho plnosti. Naše řeholní svatost je jen plností našeho přijetí za děti Boží v Ježíši. Je jen naprostým předáním nás samých z lásky na výzvu Boží vůle. Nuže, tato vůle ve svém nejvnitřnějším základu je, abychom byli dětmi hodnými Boha. „Předurčil (nás), abychom byli připodobněni obrazu jeho Syna“: *Predestinavit (nos) conformes fieri imaginis Filii sui* (Řím 8,29). Účelem všeho, co nám Bůh přikazuje a co od nás žádá, všeho, co nám Kristus radí, je jen

poskytnout nám možnost, abychom ukázali, že jsme dětmi Božími a bratry Ježíšovými. A když uskutečňujeme tento ideál ve všech věcech, nejen ve svých myšlenkách a skutcích, ale i v samých pohnutkách, které nás k jednání vedou, tehdy dosahujeme dokonalosti.

Dokonalost lze vskutku uvést na tuto vnitřní dispozici duše, která se snaží zalíbit nebeskému Otci tím, že obvykle a cele žije pod vedením nadpřirozené milosti přijetím za dítě Boží.

Obvyklou pohnutkou dokonalosti je láska, která proniká celý život, působíc, že myslíme, chceme, milujeme, nenávidíme, jednáme – nejen podle přirozenosti, pokud je sama mravně správná (ačkoliv se jistě už toto žádá) – ale ve směru toho, co nám Bůh přidal, vlil, podle milosti, která z nás tvoří jeho děti a činí nás jeho přáteli.

Jen ten je dokonalý, kdo žije obvykle a cele podle milosti. Pro člověka, který byl přijat za dítě Boží, je vskutku ztrátou a nedokonalostí, když se některým ze svých činů vymyká z vlivu milosti a lásky, která ji provází. Ježíš nám dal heslo křesťanské dokonalosti: „Musím být v tom, co je mého Otce“: *In his quæ Patris mei sunt oportet me esse* (Luk 2,49).

Ovocem této dispozice, která působí, že duše takto plně žije podle své nadpřirozené adopce, je to, že se všechny její skutky stávají příjemnými Bohu, poněvadž tím jsou všechny opravdu zakořeněny v lásce.

Poslyšme svatého Pavla: „Žijte důstojně Boha“, říká, „tak, abyste se mu ve všem líbili“: *Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes* (Kol 1,10). A jak žít „důstojně Boha?“ Tím, že budeme žít podle „povolání k němuž jsme povoláni.“ „Žijte hodně toho povolání, kterým jste povoláni“: *Ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis* (Ef 4,1). Kterým povoláním? „Abyste žili život důstojný Boha, který vás povolal do svého království a své slávy“: *Ut ambuletis digne Deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam* (1Sol 2,12).

Tedy líbit se nebeskému Otci, usilovat o to, aby byl oslaven, aby jeho království přišlo k nám, aby se jeho vůle plnila a to stále a cele, to je dokonalost. „Abyste stáli pevně jako dokonalí a plnili

ve všem vůli Boží“: *Ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate Dei*“ (Kol 4,12).

Výsledkem takového snažení je, že neustále „přinášíme ovoce dobrých skutků“, o němž mluví svatý Pavel: „Ve všech dobrých skutcích přinášejte užitek“: *Per omnia placentes, in omni bono opere fructificantes* (Kol 1,10). Což neprohlašuje sám náš Pán, že je tato dokonalost slávou pro Boha? „V tom je oslava mého Otce, že přinášíte mnoho užitku“: *In hoc clarificatus est Pater meus ut fructum plurimum afferatis* (Jan 15,8).

Nuže, kam půjdeme čerpat mízu, která má zúrodnit naše skutky a způsobit, že přineseme Otci tuto bohatou žeň dobrých skutků, jimiž ho oslavíme?

Tato úrodná míza, kterou je milost, přichází k nám jen z Ježíše. Božsky plodní budeme moci být jen tehdy, když zůstaneme s ním spojeni. „Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší mnoho ovoce“: *Qui manet in me et ego in eo hic fert fructum multum* (Jan 15,5). Jestliže bez něho „nemůžeme nic činit“, co by bylo hodno jeho Otce, s ním, v něm, přinášíme mnoho užitku. „On je vinný kmen, my jsme ratolesti“ (Jan 15,5).

Ptáte se mne, jak zůstáváme v Ježíši? – Především vírou. Svatý Pavel říká, že „Kristus přebývá skrze víru ve vašich srdcích“: *Christum per fidem inhabitare in cordibus vestris* (Ef 3,17). Dále láskou. „Zůstaňte v mé lásce“: *Manete in dilectione mea* (Jan 15,9). Láska, spojená s milostí, nás předává cele do služby Kristu a pomáhá zachovat jeho příkazy: „Milujete-li mne, zachovávejte má přikázání“: *Si diligitis me, mandata mea servate* (Jan 14,15).

To je pravá nauka o dokonalosti, v níž má žít každý křesťan podle svého stavu. Je to zvláště řeholní dokonalost. Dokonalost může být jen tam, kde je obvyklé a stálé zaměření duše k Bohu a k jeho vůli. Opakujme, je třeba „abyste byli dokonalí a úplně přijali každou vůli Boží“: *Ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate Dei* (Kol 4,12).

Setkáváme se však v sobě i kolem sebe s mnoha překážkami. Trojí žádostivost: těla, očí, pýchy drásá ubohé lidské srdce, rozděluje je, porušuje celistvost nutnou k dokonalosti. Řeholník v zásadě odstraňuje všechny tyto překážky pokroku tím, že nastupuje

cestu evangelijních rad; sliby se upevňuje ve stavu dokonalosti, která ho, je-li věrný, chrání před kolísáním a žádostmi, jež mohou otřást naším srdcem a rozdělovat je. Zakotvuje cele ve stavu, kde se duše uvolňuje a může se rozvinout s větším užitkem. Svatý Pavel říká: „Přeji si však, abyste byli bez starosti. Kdo není ženat, stará se o věci Páně, jak by se zalíbil Pánu. Kdo však se oženil, stará se o věci světské, jak by se zalíbil ženě a je rozdělen. To pak pravím k vašemu prospěchu, – radím k tomu, co je vznešené a co by dalo svobodu bez překážky sloužit Pánu“: *Volo vos sine sollicitudine esse… , quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi* (1Kor 7,32-35).

Proto Ježíš Kristus řekl mladíku, toužícímu po ideálu: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co máš – a přijď a následuj mne!“: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et veni, sequere me* (Mat 19,21).

Mnich se všeho zbavuje a ode všeho odpoutává. „My jsme opustili všechno“: *Reliquimus omnia* (Mat 19,27). Odstraňuje všechny překážky, které by mohly zpomalovat jeho krok, nebo překážet jeho letu k Bohu. V něm je víra, kterou Kristus přebývá v duších vroucnější; láska, kterou ony přebývají v Kristu, velkodušnější a všeobsáhlejší. V tomto blahoslaveném stavu se může duše připoutat k Bohu úplněji, poněvadž jde za Kristem ve větší blízkosti. „A šli jsme za tebou“: *Et secuti sumus te* (Mat 19,27).

Základem dokonalosti je tedy milost, hybnou silou láska a mírou stupeň spojení s Ježíšem. Podněcovatelem této dokonalosti je Ježíš, který dává nadpřirozené povolání; dále je jejím jediným vzorem, božským a současně přístupným; konečně a zvláště je sám jejím dárcem, dávaje ji jako účast na své vlastní dokonalosti. Máme být „dokonalí, jako je dokonalý náš nebeský Otec“ (Mat 5,48). Spasitel sám nám to říká, ale jen Bůh nás může takovými učinit a činí to tím, že nám dává svého Syna.

Proto také všechno záleží na tom, abychom zůstali ve všem spojeni s Ježíšem, stále ho pozorovali a napodobovali a vždycky jako On činili vše „z lásky“– „protože miluji Otce“: *quia diligo Patrem* (Jan 14,31). „Činím vždy, co je mu milé“: *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). To je tajemství dokonalosti, to je neklamný

prostředek – mít účast na zalíbení, které má Otec ve svém vlastním milovaném Synu.

V životopise svaté Mechtildy se vypravuje, že jednou v sobotu při mešním zpěvu „*Salve sancta parens*“ světice zdravila blahoslavenou Pannu Marii a prosila ji, aby jí vyžádala pravou svatost. Slavná Panna jí odpověděla: „Toužíš-li po pravé svatosti, zůstaň při mém Synu, On je svatost sama, posvěcující všechny věci.“ Zatímco Mechtilda uvažovala, jak to dělat, sladká Panna jí ještě řekla: „Osvoj si jeho svaté dětství a prosbou, aby jeho nevinností byly napraveny chyby a nedbalosti tvého dětství. Přisvojuj si jeho horlivý věk dospělosti rozvinující se v žhavou lásku, která jediná má výsadu, že je dostatečným předmětem Boží lásky. Spojuj se s jeho božskými ctnostmi, které mohou zušlechtit a povznést ctnosti tvoje. Za druhé, přidržuj se mého Syna tím, že zaměříš k němu své myšlenky, svá slova, své skutky, aby On, jenž nikdy nepochybil, smazal vše, co je v nich nedokonalého. Za třetí, přidržuj se mého Syna jako snoubenka svého snoubence, který ji opatřuje stravu i oděv, zatímco ona z lásky k němu miluje a ctí přátele i rodinu svého chotě. Tak ať se tvoje duše živí Slovem Božím jako nejlepší potravou a ať se odívá a zdobí rozkošemi, jež v něm okouší, totiž jeho příklady, které jí předkládá k napodobení – tak budeš vpravdě svatou, jak je psáno: Se svatým budeš svatý, jako se královna stává královnou tím, že se přidruží k údělu krále“ (Kniha obzvláštní milosti). Při jiné příležitosti, kdy jí byla odhalena táž nauka, pronesla světice slova: „Předrazí bratři, přijímajíce tedy s hlubokou vděčností toto vznešené dobrodiní Boží laskavosti, chopme se svatého života Kristova, abychom doplnili všechno, co chybí našim zásluhám. Snažme se podle možností také vůči sobě samým, abychom se mu svými ctnostmi připodobnili, neboť to bude naše nejvyšší sláva ve věčné blaženosti. Což může vůbec být větší sláva nad tu, že se jistou podobností blížíme Tomu, který je jasem světla věčného?“ (Kniha obzvláštní milosti).

V.

Svatý Benedikt žil z těchto plodných pravd. Jeho velká duše se napájela z těchto zdrojů živé vody. V tomto blahodárném světle

chce vidět přeměnu života svých žáků. Vraťme se k začátku jeho Předmluvě k Řeholi. Svatý Benedikt předpokládá, že se dostaví nějaký žadatel, toužící, aby byl přijat za mnicha a ptá se: „Co se tu dělá?“ Svatý Benedikt mu odpovídá : „Člověk se tu vrací k Bohu tím, že následuje Krista.“ To je hlavní bod programu: najít Boha tím, že se připojíme k Ježíši Kristu. „Obracím se tedy k tobě“, praví, „který chceš bojovat pod vedením Krista, Pána a pravého krále“: *Ad te ergo nunc meus sermo dirigitur quisquis – Domino Christo vero Regi militaturus*. To není u svatého Benedikta pouhý řečnický obrat. Tato myšlenka proniká celou Řeholi a dává jí onen význačně křesťanský ráz, kterému se tolik obdivoval Bossuet (Panegyrik svatého Benedikta). Svatý Zákonodárce naznačuje těmito prvními slovy, jimiž začíná svou Řeholi, že zamýšlí v základě přijmout Krista jako vzor a hledět naň jako na zdroj klášterní dokonalosti. Jeho Řehole je „kristocentrická“. Proto nám opakuje, že „nemáme dávat ničemu přednost před láskou ke Kristu“ (RB) a konče svou Řeholi, shrnuje celý asketický program mnicha ve větu o naprostém oddání se Kristu: „Ať se nic, naprosto nic nestaví před Krista, který nechť nás ráčí uvést do života věčného“: *Christo omnino nihil præponant qui nos pariter ad vitam æternam perducat* (RB, kap 72).

To jsou poslední slova, která velký Patriarcha dává na rozloučenou svým synům, když je opouští. Tato slova opakují slova, jimiž Řehole počíná a všechna dohromady jsou ozvěnou samých slov nebeského Otce, když nám ukazuje svého Syna: „Toho poslouchejte!“: *Ipsum audite!* (Mat 17,5). – Svatý Benedikt nás učí: „Následujte Krista ve všech věcech, nedávejte ničemu přednost před ním, připoutejte se k němu, k jeho nauce, k jeho příkladu. Opírejte se jen o jeho zásluhy, v něm najdete Boha, neboť Kristus je počátek a konec každé dokonalosti.“

V kapitole, která je doslovem a korunou monastického zákoníku, vrací se znovu k této pravdě, že v Kristu najdeme cestu k naší věčné vlasti a že jen jeho milostí budeme moci zachovat naznačenou Řeholi, a tak dospět k cíli vytčenému v čele první stránky: „Hledat Boha.“ – „Kdokoliv tedy spěchá k nebeské vlasti za pomoci Krista, plň tuto napsanou Řeholi“: *Quisquis ergo ad patriam*

cælestem festinas, hanc regulam descriptam, adjuvante Christo, perfice (RB, kap 73).

Proto také v celém svém životě, v jakémkoliv stavu své duše, ve všech okolnostech, které se mohou sběhnout, nikdy nemáme odvrátit svůj zrak od Ježíše. Svatý Benedikt nám stále předkládá ten božský vzor před oči. Říká-li nám, že se máme „zříkat sebe samých", že se máme zapírat, připojí k tomu: „podle vzoru Krista": *Abnegare semetipsum sibi ut sequatur Christum* (srov. Mat 16,24). Celá naše poslušnost – a celý náš život, který je vlastně jen pokračováním poslušnosti – má být prodchnut nejvyšším citem, totiž láskou ke Kristu. „To se sluší těm, kteří nepovažují nic za sobě dražšího nad Krista": *Hæc convenit his qui nihil sibi a Christo carius aliquid existimant* (RB). Jsme vystaveni pokušení? Máme se utéct k Ježíši Kristu a „o něho jako o kámen máme roztříštit špatné myšlenky ihned, jak se v srdci rodí": *Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere* (RB, kap 4). Své těžkosti a svá protivenství „máme spojovat s utrpením Kristovým": *Passionibus Christi per patientiam participemur* (RB). Celý život mnicha se má převést na „následování Krista po cestě", kterou božský Mistr označil ve svém evangeliu: *Per ducatum Evangelii pergamus itinera ejus* (RB, Prolog). Konečně, dokonalé lásky, která je svazkem dokonalosti, dosahujeme jen proto, že nás k ní láska Kristova přivádí a poněvadž je pohnutkou všech našich skutků: *Ad caritatem Dei perveniet illa, quæ perfecta – universa custodit – amore Christi* (RB). – Pozoruhodná věc: na konci této kapitoly o pokoře uvádí svatý Benedikt citát z Kassiána. Uvádí jej doslovně kromě dodatku „*amore Christi*" a těmito slovy označuje první pohnutku všech našich skutků. Tato dvě slova stačila k podstatné změně „fyziognomie" i dosahu citátu a ukázala zvláštní perspektivu Kasiánovi neznámou , ale odhalující myšlenku velkého Patriarchy. Pokud jde o Kasiána, ostatně se zcela správně poznamenalo, že právě o tolik, kolik dluží svatý Benedikt Kasiánovi vzhledem ke kázni a organizaci klášterního života, právě o tolik se od něho uchyluje svou naukou o milosti. Původnost svatého Benedikta není jen v tom, jak přizpůsobuje orientální asketismus západním podmínkám, ale také v jasnozřivosti, s kterou zapuzuje

racionalistické tendence a cele podrobuje přirozenost nadpřirozenu; z toho vyplývá, v jeho pojetí askeze, že litera je nepochybně podřazena duchu a skutek sám úmyslu.

Vidíte, jak podle svatého Benedikta má být Kristus pro mnicha vším. Očekává, že se mnich ve všech věcech obrací na Krista, že na něho myslí, že se o něho opírá. Chce, aby mnich viděl Krista ve všech: v opatu (RB, kap.2), v nemocných (RB, kap.36), v hostech, v poutnících, v chudých (RB, kap.53). Chce, aby se mnich při potřebnosti modlil za své nepřátele „z lásky ke Kristu“: *in Christi amore* (RB, kap.4). Proč s takovou naléhavostí? Protože chce udělat z mnicha láskou ke Kristu dokonalé dítě nebeského Otce. Láska ke Kristu přivedla žadatele do kláštera, láska ke Kristu ho tu udržuje a proměňuje v obraz jeho staršího Bratra.

Pochopíme tedy, proč svatý Benedikt praví poustevníku, který se ve své jeskyni spoutal řetězy: „Jsi-li služebníkem Božím, nepoutej se železným řetězem, ale Kristovým řetězem“, totiž láskou, který tě udrží ve spojení s Kristem.: *Non teneat te catena feri, sed catena Christi* (svatý Řehoř Veliký: Dialogy).

Nechť je tomu tak i u nás! Ať nás ke Kristu poutá láska!: *Teneat te catena Christi!* Není pro nás tradičnější cesta. Čtěte nejvěrohodnější a nejnádhernější doklady benediktinské askeze a uvidíte, že překypují touto naukou. Jí se vysvětlí žhavé touhy svatého Anselma po vtěleném Slovu, něžná láska, kterou Kristu projevoval svatý Bernard, podivuhodné důvěrnosti svaté Gertrudy a svaté Mechtildy s Božským Spasitelem, vroucí výlevy ctihodného Ludvíka z Blois k svatému člověčenství Ježíšovu. A tolik jiných, jako svatý Odilo, svatá Hildegarda, svatá Alžběta ze Schönau, svatá Františka Římská, Matka Deleloe, která byla obdařena ještě před svatou Markétou – Marií zjevením Nejsvětějšího Srdce, blahoslavená Benomo atd. (pro období před 13. stol. viz dílo: „Benediktinští mystikové“).

Tyto velké duše, tak čisté a povznesené k tak vysoké svatosti, plně zakusily účinnost této životní směrnice, kterou navrhuje velký Patriarcha, jehož byly věrnými žáky. „Stavět lásku k osobě Krista nad všechny věci“: *Nihil amori Christi præponere* (RB, kap. 4,5 a 72).

Tento způsob, tak charakteristický pro svatého Benedikta, vztahovat vše na Krista, je pro duši nanejvýš plodný. Umocňuje život duše, protože ji soustřeďuje v jednotě. V životě duchovním, stejně jako jinde, neplodnost je dcerou rozptýlenosti. Činí jej přitažlivým, neboť nic nemůže ducha více okouzlit a snadněji dosáhnout nutného úsilí srdce než pohled na osobu hodnou klanění Ježíše Krista. „Nemusíme mít velkou zkušenost, abychom věděli, jak je pro každého nutné, mít vždy k dispozici nějaký prostředek, – představu, slovo nebo myšlenku – který by nám přišel na pomoc v hodinách duchovní sklíčenosti a vrátil nám sílu a odvahu, abychom kráčeli dále na přímé cestě. Tento prostředek, pravý talisman duše, můžeme nalézt ve svatém jménu našeho požehnaného Pána. Jeho přítomnost by měla pro každého z nás být trvalá a pociťovaná, ne jako by byl nějakou osobností teoretickou a abstraktní, nýbrž aktualitou žijící v nás a s námi. Kristus v duchu, Kristus v srdci, Kristus v rukou – stálá myšlenka na Krista, trvalá láska ke Kristu, vědomé a stálé následování Krista – to zajišťuje spojení našich duší s Bohem a tvoří z naší služby skutečnost, dílo lásky. Proto také mezi všemi prostředky, které svatý Benedikt svým žákům předkládá, aby živil plamen pravého duchovního života, nejčastěji a nejzřetelněji naléhá na tento vnitřní pohled duše na Božského Mistra a na následování jeho příkladu“ (Kard. Ganquet: *Religio Religiosi*, předmět a cíl řeholního života).

Nic není pravdivějšího, nic není jistějšího. Než ukončíme a shrneme toto pojednání, poprosíme velkého mnicha, jehož citovat nás neomrzí, poněvadž nikdo z našich nemluví o tom s větší jímavostí a sdílnějším žárem, aby nám to ještě jednou řekl: „Není nic výhodnějšího“, píše svatý opat z Liessies Ludvík z Blois, „než rozjímat o Kristu jednak jeho nepochopitelné božství, jednak jeho ušlechtilé člověčenství, pozvedat se k prvnímu skrze druhé a opět se k tomuto vracet. Tak asketa okouší, že jej jako strom ‚zasazený na břehu vod‘ zázračně omývá proud nebeské milosti, tak nejšťatnějším způsobem ‚vejde a vyjde‘ a jak v božství, tak v lidství Pána Ježíše ‚najde nejlahodnější pastvu‘. Tak dosáhne cíle všech vnitřních cvičení, kterým je sjednocení v lásce se samým Bohem v nepopsatelném vnitřním středu zcela osvobozené duše, a to na-

prostým vzdáním se všeho, takže se úplně ztratí v líbezném lidství Kristově a stane se mu podobným“ (Duchovní ustanovení).

3. Opat, představitel Kristův

Stručný přehled: Mnich má hledat Boha v následování Krista, je součástí klášterní společnosti, kterou řídí opat, v jehož rukou se soustřeďuje autorita. – I. Opat, představitel Krista, má ho napodobovat jako pastýř. – II. Jako velekněz. – III. Má vynikat svou rozvážností. – IV. Má vynikat dobrotou. – V. Postoj mnicha vůči opatovi: Pokorná a upřímná láska. – VI. Poslušnost ducha. – VII. Poslušnost skutkem.

Hledat Boha tím, že kráčíme ve šlépějích Kristových, to je dvěma slovy vyjádřené vznešené povolání, které svatý Benedikt stanoví svým synům. Když někdo světský touží být přijat do komunity, položí se mu tato otázka: „Co si žádáte?“ A Církev mu klade na rty tuto odpověď, přesně přizpůsobenou situaci: „Milosrdenství Boží a vstup do vaší společnosti“: *Misericordiam Dei et vestram confraternitatem* (Rituale monasticum).

Každé povolání i prosté povolání křesťana, pochází od Boha. Náš Pán to říká sám, že „nikdo nemůže přijít k němu, nepřitáhne-li ho Otec“: *Nemo potest venire ad me nisi Pater traxerit eum* (Jan 6,44).

Na počátku tohoto povolání je láska Boží k nám – a protože se rodíme ubozí – je to jeho „milosrdná láska“. „Přitáhl jsem si tě ve svém smilování“: *Attraxi te miserans*. Toto povolání je veliké a ten první milující pohled Boží je prvním článkem řetězu milostí, které nám udílí během celého našeho života. Každý projev Božího milosrdenství vůči nám má svůj první počátek v tomto pozvání, abychom adopcí měli účast na synovství Ježíše Krista.

Klášterní povolání samo jen doplňuje tuto adopci, rozšiřuje ji o hlubší účast na milosti Kristově dokonalejším následováním božského vzoru. Ale i ono je také milosrdenstvím, zcela zvláštním milosrdenstvím. Ježíš Kristus neukládá všem lidem, aby ho následovali i tak zblízka. Dává se rada, ale „ne všichni rozumějí tomu slovu“: *Non omnes capiunt verbum istud* (Mat 19,11). Znáte Ježíšovu výzvu k bohatému jinochu: „Chceš-li být dokonalý – přijď a následuj mne! (Mat 19,21) Víte také, že náš božský Mistr

„dostal košem“. Nuže, Ježíš nejdříve naznačil této duši jen obyčejnou, všem společnou cestu: „Chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání“: *Si vis vitam ingredi, serva mandata* (Mat 19,17). Potom, když jinoch odvětil: „To všechno jsem zachovával od svého mládí“, chtěl mu ukázat vznešenější cestu, cestu, která vede k vyššímu stupni spojení, k dokonalejší blaženosti. Tyto postupné a stupňující se výzvy tryskají jen z lásky: „Pohleděl naň laskavě.“ – To láska Boží nás přitahuje ke klášteru a zve, abychom Bohu sloužili v monastické společnosti, „ve společenství bratří“: *Et vestram confraternitatem*.

Klášter je opravdu základem společnosti. Co je společnost? Je to shromáždění lidí, kteří se spolčují ve volním úsilí, aby pod vedením uznané autority dosáhli stanoveného cíle. K tomu, aby vznikla společnost, nestačí, když se lidé prostě sejdou, jako například skupina zvědavců na náměstí. To je pouze náhodné, nestálé seskupení. Ke vzniku společnosti je třeba, aby ti lidé měli týž společný cíl, k němuž by ve společné shodě směřovali. Tento cíl dává společnosti směr. Protože však jsou lidé nestálí a často mezi nimi vznikají rozpory a také proto, že se svoboda jednotlivců musí řídit, potřebuje společnost k svému zřízení i provozu zvláště autority, která udržuje spojení vůlí, aby se směřovalo ke společnému cíli, a která uskutečňuje toto spojení, pokud jde o prostředky.

Pochopíte hned, jak je tento poslední prvek důležitý; na něm závisí souběžnost a soudržnost vůlí. Bez nejvyšší, jediné, všemi uznávané a nikým nepopírané autority je společnost osudově odsouzená k rozporům a k zániku, i když se o ní předpokládá, že je proniknuta nejušlechtilejším nadšením. „Každé království uvnitř nejednotné zpustne“, řekl Kristus: *Regnum in seipsum divisum desolabitur* (Luk 11,17; srov. Mat 12,25; Mk 3,24). Svatý Benedikt to poznamenává v jedné ze svých kapitol a nikde nevidíme, že by Zákonodárce mnichů užil ve svém výkladu tak silných výrazů jako zde. Prohlašuje za „nemožnou“ existenci nějaké autority, která by byla v nějaké míře nezávislá a tím soupeřila s nejvyšší autoritou (RB, kap.65). Hromadí výrazy, které líčí rozpolcenost společenství a všechny její neblahé důsledky. Z nesjednocenosti se nevyhnutelně jde k rozporům a „skrze rozpory k záhubě

duší". „Duše se takovou neshodou nutně uvádějí do nebezpečí – jdou do záhuby": *Necesse est sub hac dissensione animas periclitari – eunt in perditionem* (RB, kap. 65).

Naznačil jsem vám prvopočáteční cíl, který podle svatého Benedikta máme následovat: „Hledat Boha" (RB). „Vrátit se k Bohu": *Ut ad Deum redeas* (RB, Prolog). Ukázal jsem vám hlavní prostředek, který nám klade do rukou: „Následovat s odvahou Krista, pravého Krále": *Domino Christo vero regi militaturus* (RB, Prolog). Jak účelem, tak užitými prostředky tvoří klášter nadpřirozenou společnost. Ale dříve než budeme studovat klášter z hlediska cenobitského, musíme si především udělat rozbor autority, která je jeho podporou. Tato autorita se soustřeďuje v rukou opatových.

Mezi Církví a klášterem je nápadná podobnost, pozorujeme-li je jako dvě společnosti. Kristus založil společnost, aby pokračovala v jeho vykupitelském a posvětitelském úkolu mezi lidmi. Hle, jak si počínal On, Nekonečná Moudrost, když zřizoval tuto společnost. Je pozoruhodné, že poprvé Kristus mluví o Církvi, když označuje její základ. Především jak onen moudrý stavitel klade základ. Tím základem je Petr. „Ty jsi Petr (to je skála) a na té skále založím svou Církev": *Tu es Petrus, et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam* (Mat 16,18). Přede všemi věcmi ustanovil Ježíš Kristus hlavu, autoritu. Je-li tato ustanovena, ostatní se už upraví bez nesnází. Velký Patriarcha, jehož římská povaha a křesťanský duch tak jasně vysvítají z Řehole, nemá jinou logiku. Po předběžné kapitole, v níž opomíjí rozmanité formy řeholního života a přidržuje se jen formy klášterní, ihned a především mluví o opatu: „Jaký má být opat": *Qualis debeat esse abbas* (RB, kap.2). Od počátku kapitoly stanoví, že opat má být hlavou. „Opat, který je hoden, aby stál v čele kláštera": *Abbas qui præesse dignus est monasterio.* Svatý Benedikt napodobuje v tom našeho Pána, klade nejdříve a především základ, na němž bude spočívat celá stavba jako na úhelném kameni. Ustanovuje hlavu a věnuje jednotlivým vlastnostem a úkolu tohoto představeného jednu z nejkrásnějších, ne-li vůbec nejkrásnější kapitolu své Řehole.

Řekněme tedy několik slov o ideálu, který si tvoří velký Patriarcha o představeném kláštera. Je v něm jistě nevědomky, uvážíme-li jeho pokoru, načrtnut jeho vlastní portrét, neboť podle doznání svatého Řehoře: „Předpisoval jen to, co sám žil."

Opat se nám objeví po příkladu Krista, jehož představuje a zastupuje, jako pastýř, – jako velekněz; dále uvidíme jak má zářit diskrétností (obsah tohoto pojmu se dále vymezí) a napodobovat dobrotu Pastýře nejvyššího. Z tohoto výkladu vyplyne zcela přirozeně chování mnicha vůči opatovi, postoj, který zahrnuje lásku, poslušnost ducha a poslušnost činu.

I.

Chceme-li pochopit ideál, který si Zákonodárce mnichů tvoří o představených kláštera, nestačí nám prostudovat dvě kapitoly řehole, které pojednávají *ex professo* (z věci samé) o opatovi.

Poznámka: Svatý Benedikt věnuje opatu dvě kapitoly. V první (kap.2) vykládá, jaké vlastnosti má mít představený kláštera; v druhé (kap.64), která je v oddílu Řehole kde se mluví o pořádku, jaký se má zachovávat mezi rozličnými prvky klášterního města, naznačuje poprvé postup, který se má zachovat při volbě opata, a doplňuje naučení daná v kap.2. Připojme, že v celé Řeholi velký Patriarcha stále činí zmínky o opatské moci.

Máme stále mít na zřeteli celou myšlenku, znát ducha velkého Patriarchy, jak se jeví v celku a v tisíci podrobnostech Řehole i v samém životě svatého Benedikta. Vždyť blažený Otec může předkládat opatovi jen ten ideál, který sám v modlitbě rozjímal, jehož zásady stanovil ve svém klášterním zákoníku a který uskutečnil ve svém vlastním vedení.

Podle svého zvyku začíná svatý Benedikt svou nauku tím, že předkládá nejvyšší zásadu, z níž odvodí celou nauku, a která dodá jednoty, soudržnosti a nadpřirozené plodnosti každému předpisu společnosti, kterou zamýšlí založit.

A jaká je to zásada? Je prohlášena na samém počátku kapitoly: „Opat má být v klášteře považován za zástupce Kristova": *Abbas … Christi agere vices in monasterio creditur* (RB, kap. 2). To je zásada, která shrnuje celý obsah kapitoly Řehole o opatovi. Všech-

no ostatní je jen jejím rozšířením a užitím. Proto svatý Benedikt chce, aby se opat dal proniknout touto myšlenkou a přizpůsobil se jí tak, že v ní objeví směrnice pro své chování a pravidlo pro svůj život. „O opatovi se má za to, že zastává Kristovu úlohu. Na počest Krista a z lásky k němu je zván pánem a otcem … Ať o tom sám uvažuje a ukáže se hodným takové cti“: *Abbas quia vices Christi agere videtur, Dominus et Abbas vocetur… honore et amore Christi. Ipse autem cogitet et sic se exhibeat ut dignus sit tali honore* (RB, kap.63). Tak tedy podle myšlenky svatého Patriarchy opat představuje uprostřed svých mnichů Krista. Pokud to lidská slabost připouští má tedy ve svém životě i ve své vládě napodobovat osobu a skutky Ježíše Krista.

Nuže, v Církvi, která je jeho královstvím, jeho společností, jeho „rodinou“ (což je myšlenka svatého Pavla: Ef 2,19), Kristus se jeví jako Pastýř a jako velekněz, jako vrchní pastýř a nejvyšší kněz.

Kristus, jak už naznačuje jméno, je Velekněz, ustanovený od Otce. Apoštol nám říká, že „Kristus si sám nepřisvojil velekněžskou důstojnost, nýbrž udělil mu ji Otec“ (Žid 5,5). Stejně je tomu u Krista, pokud jde o jeho úřad pastýře, který je bude pást: „Ten bude jejich pastýřem“: *Suscitabo super eas Pastorem unum qui pascat super eas… et ipse erit eis in Pastorem* (Ezech 34,23). Ježíš sám prohlašuje, že je Pastýřem. Ve svém vznešeném hlasitém rozhovoru s Otcem při poslední večeři Kristus uznává, že dostal duše do ochrany od svého Otce: „Tvoji byli a mně jsi je dal“: *Tui erant, et mihi eos dedisti* (Jan 17,6).

Proto také, jak víte, tento dvojí úřad vynesl Ježíši Kristu plnost veškeré moci. „Dána je mi veškerá moc“: *Data est mihi omnis potestas* (Mat 28,18). Chce sdílet tuto moc s některými lidmi, které vybral podle plánu své věčné Prozřetelnosti a jimž je „dána milost v té míře, jak ji udělil Kristus“: *Secundum mensuram dominationis Christi* (Ef 4,7). Svatý Pavel píše, že jedny ustanovil za apoštoly,… jiné za pastýře a učitele, aby vzdělávali věřící k vybudování těla Kristova a spolupracovali s Kristem na záchraně a posvěcení duší (viz Ef 4,11-12).

Podobný úkol má plnit také opat. Má se snažit, aby uskutečnil tento dvojí ideál. Jsa povolán k tomu, aby měl účast na hodnosti,

úřadu a milosti nejvyššího Pastýře a Velekněze, najde opat svou velikost, dokonalost a svou radost v péči, s jakou bude vykonávat toto nadpřirozené poslání.

Proto vidíme, jak svatý Benedikt obklopuje ustanovení opata vším, co ve volbě samé může předem podchytit pravost Božího poslání (jako byla podchycena volba apoštola Matěje). Když se tato volba vykoná v bázni Boží (RB kap.64), má být potvrzena svrchovanou mocí vposledku od osoby nejvyššího Velekněze, aby zvolený byl právně obdařen autoritou představeného kláštera. – Svatý Benedikt rovněž uvádí jednotlivé podmínky způsobilosti, jimž má budoucí opat vyhovovat, a vysvětluje voličům vlastnosti, které mají hledat ve svém představeném. Potom stanoví zvolenému zásady, jimiž má být proniknut při vedení duší (RB, kap.64).

Očím Patriarchovým se opat jeví především jako **pastýř**. To je ideál vyhovující slovu, kterým se svatý Benedikt, důvěrně spřátelený s Písmem svatým, zvláště nadchnul, aby charakterizoval vztahy představeného klášterní společnosti s jejími členy (tento obraz je častý zvláště ve Starém Zákoně, poněvadž Izraelité vedli pastýřský život). Povšimli jste si, jak se často pod jeho perem vracejí výrazy: „pastýř“, „stádo“, „ovce“ a to nejen v kapitolách věnovaných opatovi, ale i jinde (RB, kap.27 a 28). Zvláště oblíbený ideál je např. „Ať věrně napodobuje zbožný příklad dobrého pastýře“: *Pastoris boni pium imitetur exemplum* (RB, kap.27). Nuže, která je první pastýřova povinnost? „Aby živil své stádo“: *Nonne greges a pastoribus pascentur?* (Ez 34,2). A jaká je to strava, kterou mu má dávat? Bůh nám odpovídá ústy prorokovými: „Budou vás pást s moudrou rozvahou“: *Et pascent vos scientia et doctrina* (Jer 3,15). To je výrok samého Ježíše Krista: „Ne samým chlebem je živ člověk, nýbrž každým slovem, které vychází z úst Božích“ (Mat 4,4; Luk 4,4). Ozvěnou tohoto výroku jsou slova svatého Pavla, když několikrát píše: „Můj spravedlivý žije z víry“: *Justus meus ex fide vivit* (Žid 10,38; Řím 1,17; Gal 3,11).

Proto svatý Benedikt žádá tak intenzivně od opata dokonalost nauky a znalost Božího zákona, poněvadž jsou nezbytné k tomu, aby jeho učení bylo dobré: „Když tedy někdo přijímá jméno opa-

ta, je povinen nad své žáky dvojnásobně vynikat naukou – sluší se, aby byl vyučen v Božím zákonu“: *Ergo cum aliquis suscipit nomen abbatis, duplici debet doctrina suis præesse discipulis – oportet ergo eum esse doctum in lege divina* (RB, kap.2 a 64).

Co tím velký Patriarcha rozumí? Teoretickou znalost filozofie, teologie? Vůbec ne. Člověk může mít všechny poklady lidské vědy i pokud jde o obor teologický, a zůstat neplodným pro duše. Poslechněte si, jak svatý Pavel v tomto směru naléhá: „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými…, kdybych měl dar prorokování a znal všechna tajemství a měl i poznání o všem, … kdybych však neměl lásky, byl bych jen jako zvučící měď a jako znějící zvonec“: *Si noverim mysteria omnia, et omnem scientiam – factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens* (1Kor 13,1-2). Jsou skutečně lidé, kteří tráví celý svůj život ve studiu a nikdy nepřijdou k užitečnému a blahodárnému poznání pravdy.

Vědění, o němž svatý Benedikt mluví a které od opata vyžaduje, je znalost Boha a svatých věcí načerpaná z Písma prozářená paprsky věčného Slova a oplodněná Duchem Svatým. Tento Duch nám praví, že „znalost Nejvýš Svatého je rozvaha“: *Scientia sanctorum prudentia* (Př 9,10). Jde tu tedy o znalost svatosti, čerpanou v modlitbě, osvojenou a prožitou tím, kdo ji má předávat, tryskající z duše jako paprsky světla a nebeského žáru, který osvěcuje a zúrodňuje srdce. Taková je „nauka moudrosti“: *sapientiæ doctrina*, v níž má opat vynikat (RB, kap.64). To je „poklad vědění, z něhož má stále čerpat tradiční zásady i nová hlediska, vhodná k tomu, aby řídil ty, kteří jsou ve škole služby Páně“ (RB). „Ať ví, odkud vynášet věci nové i staré“: *Ut sciat unde proferat nova et vetera* (RB, kap.64; Mat 13,52).

Vzorem v tom, jako ve všem zůstává Kristus, „Boží moudrost“: *Sapientia Dei* (1Kor 1,24). „Já jsem pravda“ (Jan 14,6), říká Ježíš. „Já jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě“ (Jan 18,37).

Nebeský Otec sám označil Ježíše jako živou a k nám promlouvající pravdu, když řekl: „Tento je můj milý Syn – toho poslouchejte!“: *Ipsum audite!* (Mat 17,5). Vskutku, „učení Kristovo není od něho, ale od Toho, který ho poslal“ (srov. Jan 8,16).

Ať opat pamatuje, že dostal účast na hodnosti a poslání nejvyššího Pastýře, ať se snaží neustále rozjímat v modlitbě o Božím zákonu, který Kristus přinesl, aby se s ním ve víře spojil. Tak bude na svém místě majákem pravdy, osvěcujícím čistými paprsky nebeské nauky srdce mnichů. Jeho velkou povinností totiž je, aby „dal proniknout této Boží pravdě do srdcí jako kvasu, který má oživit všechny skutky“: *Ejus doctrina fermentum divinæ justitiæ in discipulorum mentibus conspergatur* (RB, kap.2).

Odtud plyne nutnost dokonalé pravověrnosti přednášené nauky. Když Kristus ustanovoval Petra za pastýře ovcí i beránků, dal mu neomylnost ve víře. Opatovi tato výsada není udělena. Proto se má stále starat, aby zajistil čistotu své nauky nejen k živení, ale i k ochraně svého stáda. Nepřáteli jsou zde ti, kteří by nabízeli ovcím otrávenou potravu. Opat má stále bdít, aby do ovčína nepronikl blud, nebo nerozvážné domněnky. Proto svatý Benedikt žádá u opata tak rozhodně „zběhlost v zákoně Božím“: *doctus in lege divina* (RB, kap. 64), aby mohl rozlišovat bludy a bez milosrdenství je odsuzovat. Poslyšme vážné a slavnostní výstrahy, jimiž velký Patriarcha ukazuje, že v tom záleží celá odpovědnost představeného kláštera. „Opat nesmí nikdy ničemu učit, nic zavádět ani nařizovat, co by se nevztahovalo na Boží příkazy. – Neustále má pamatovat, že bude jednou předkládat hroznému Božímu soudu přísný počet z toho, jak učil a jak vedl své mnichy. Ať si je opat vědom, že bude muset odpovídat za každou sebemenší škodu, kterou utrpí stádo otce domu…“ (RB, kap.2). Při kompletáři smí dát opat předčítat jen kanonická Písma nebo spisy Otců, kteří jsou uznáni za ortodoxní a katolické; při bohoslužbě se má dát vést tradicí římské Církve: „Kantika se budou zpívat tak, jak to činí Církev“: *Sicut psallit Ecclesia romana* (RB, kap.13).

Vidíte, že z celé Řehole vysvítá trvalá péče o to, aby pastýř – opat byl v neustálém styku s tím, kterého zastupuje a tak vedl stádo sobě svěřené na tučné pastvy „až k hoře Boží“: *usque ad montem Dei* (1 Král 19,8).

Svatý Benedikt mnohokrát a s neobvyklým důrazem připomíná, že má opat považovat za nepochybnou pravdu, že v soudný den bude muset vydat přísný počet Bohu nejen za svou duši, ale

i za duše svých žáků. Svatý Zákonodárce dodává, že tato spasitelná bázeň ho učiní bdělým. V péči, kterou bude věnovat řízení oveček Kristových, najde opat příležitost, aby se sám udržel čistým a bez poskvrny před Pánem (RB, kap.2).

Za této podmínky, ale jen za této podmínky, zaručuje mu svatý Benedikt blaženost, kterou Bůh slibuje věrnému služebníku, který dával svým druhům podle jejich potřeby chléb vznešené nauky, pšenici Boží moudrosti. „Bude-li dobře sloužit, uslyší od Pána to, co dobrý sluha, který dával svým druhům ve službě pokrm v náležitý čas: Vpravdě pravím vám, že ho ustanoví nade všemi svými statky“: *Dum bene ministraverit, audiat a Domino quod servus bonus, qui erogavit triticum conservis suis in tempore suo: amen dico vobis, ait super omnia bona constituet eum* (RB, kap.64; Mat 24,47). K ideálu tak často v Řeholi připomínanému slovem „pastýř“ připojila Církev v obřadech při benedikci opata ideál „velekněze“. Nevěsta Kristova naznačuje úpravou invokací, obřady i vnějšími odznaky – jimiž zvoleného odívá před očima všech – biskupskou důstojnost, kterou připojuje k hodnosti představeného kláštera, jemuž uděluje požehnání.

I v tom tedy opat představuje Krista. Má se snažit, aby uskutečňoval svatostí svého života tento tak vznešený ideál, pokud mu to jeho slabost dovoluje. To od něho svatý Benedikt žádá. Zároveň s „naukou moudrosti“ má opat mít „mravní zásluhu“: *vitæ meritum*“ (RB, kap.64).

II.

Osobní svatost je vskutku veleknězi nezbytná. Podle svatého Pavla je každý velekněz prostředníkem mezi Bohem a lidmi (Žid 5,1). Jeho rukama se předkládají Bohu modlitby a přísliby lidu a rovněž dary Boží se udělují duším. Nuže, jen tehdy, je-li svou čistotou Bohu příjemný, může se k němu přiblížit, aby se účinně přimlouval za záležitosti lidu.

Kristus, ustanovený Otcem, aby se stal jediným Velekněžem podle práva, je „svatý, nevinný, neposkvrněný, ne vybraný z hříšníků, ale vznešenější nad nebesa.“ (Žid 7,26). Je tak vznešený, že je samotným Synem Božím a tak předmětem Božího zalíbení.

Proto nás může účinně hájit. K milosti osobní svatosti se u Ježíše pojí „milost hlavy“: *gratia capitis*, která z něho činí našeho vůdce, všemohoucího prostředníka, jehož život a svatost se sdílejí celému jeho mystickému tělu. Každý z činů Ježíšových je holdem nejvyšší lásky vůči Otci a zároveň pramenem milostí pro lidi.

Něco podobného, ovšem v mezích lidské slabosti, má se dít v představeném kláštera. Při jeho kanonickém ustanovení Církev žádá, aby mu Bůh udělil „ducha milosti a spásy“, žádá, „aby se zalíbilo Bohu vylít na něho rosu hojného požehnání“. Biskup vztahuje ruku nad hlavu vyvoleného a žádá, aby ten, který je ustanoven opatem skrze vzkládání rukou, zůstal „vyvoleným Páně, hodným být jím posvěcován.“

Od tohoto okamžiku má se opat snažit, aby už nežil ani se neposvěcoval pouze pro sebe, ale pro své bratry. Má se snažit, aby mohl říci jako nejvyšší Velekněz, jehož je od nynějška zákonitým zástupcem a na jehož důstojnosti právě dostal účast: „A já posvěcuji sebe samého za ně“: *Et ego pro eis sanctifico meipsum* (Jan 17,19). V den složení svých řehoních slibů se mohl dát bez výhrady Bohu, aby ho oslavil svou dokonalostí. Od svého opatského svěcení, jehož se mu dostalo od Církve, má ještě v míře svých slabých prostředků zjednávat slávu Boží svatostí a plodností duší, které jsou mu svěřeny, aby „i zásluhami i počtem vzrůstal lid, který Bohu slouží“: *Et merito et numero populus tibi serviens augeatur* (modlitba nad lidem v úterý Svatého týdne). Každý stupeň spojení jeho duše s Bohem, každý krok, který udělá na cestě svatosti, učiní ho mocnějším u Boha, plodnějším v jeho nadpřirozeném působení na duše i srdce.

To dává osobní svatosti, kterou náš blažený Otec od opata žádá, hlavní důležitost.

A svatý Benedikt říká, že opat má neustále pamatovat, že „má vést duše k Bohu“ (RB, kap.2). Nuže, v nadpřirozeném společenství je představený vzorem stáda. „Upřímným vzorem pro své stádce“: *Forma gregis ex animo* (1Petr 5,3). Nelze popřít, že opat vtiskuje klášteru svůj vlastní ráz, vrhá naň svůj odlesk. Správně se říká: „jaký opat, takový klášter.“ Budete-li číst řádovou historii, uvidíte, do jaké míry se tato pravda uskutečňuje. První opa-

tové z Cluny: Odo, Odilo, Majol a Hugo jsou všichni čtyři velkými a obdivuhodnými světci, které Církev umístila na oltář. Jejich svatost dala zazářit slavnému opatství tak jasným leskem, že je nazývali: „předsíní andělů“: *deambulatorium angelorum*. A protože vláda každého z nich byla dlouhá, historie prvních dvou století v Cluny tvoří pravou epopej svatosti. Po nich přichází představený, který byl dalek svatosti svých předchůdců. Vidíme, jak Cluny ochabuje na cestě dokonalosti a bylo třeba úsilí nového světce Petra Ctihodného, aby se znovu pozvedlo.

Tento příklad mezi tisíci jinými dokazuje, že opat je opravdu živou řeholí, jež utváří klášter, který řídí, podle jeho obrazu.

Proč je také osobní svatost opatovi potřebná? Aby mohl dobře plnit úkol prostředníka. – Svatý Řehoř někde ve svých spisech říká, že není-li vyslanec osobou žádoucí, *persona grata,* u panovníka, k němuž byl poslán, nedosáhne vyřízení záležitosti, kterou má hájit, ale vydává se v nebezpečí, že ji pokazí. Jinde říká, že se velekněz nemůže účinně přimlouvat za své stádce, není-li důvěrníkem Božím pro svatost svého života. *Ana mente apud Deum intercessionis locum pro populo arripit qui familiarem se ejus gratæ esse per vitæ meritum nescit*. Nestačí tedy žádat od opata čisté a bezvadné chování, aby mohl svým příkladem přivádět bratry na cestu svatosti. Musí zářit „zásluhou svého života“: *vitæ meritum*, aby mohl s větší účinností hájit u Boha záležitost svého stádce. Zde se dotýkáme nejvyšší podmínky životního vyzařování, kterým může představený působit na členy klášterní společnosti. Nevidíme často, že ve Starém Zákoně izraelští vůdcové jako Mojžíš, dosahovali pro lid přízně Boží, protože svou svatostí byli Božími přáteli? – „Zajděte k mému služebníku Jobovi“, slyšíme také mluvit Hospodina, „Job, můj služebník, se modlí za vás; u něho vezmu ohled a nepotrestám vás“: *Ite ad servum meum Job; Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam ut non vobis imputetur stultitia* (Job 42,8).

Nebyli v tom Mojžíš, Job předobrazy Krista jediného Prostředníka, který měl ukojit spravedlnost Otcovu, vrátit nám dědictví a přinést nám dary nebes? Proč však náš božský Velekněz řekl: „Já jsem věděl, že mne vždycky vyslyšíš?“ (Jan 11,42). Zda ne

proto, že jsa „svatý nevinný, neposkvrněný vznešenější nad nebesa“ byl povýtce „milovaným Synem“ (Kol 1,13)?

Chce-li tedy opat důstojně plnit své poslání hlavy monastického společenství, musí se neustále snažit, aby zůstal spojen s božstvím. V Ježíši Kristu bylo člověčenství hypostaticky spojeno se Slovem Božím a čerpalo z tohoto spojení proudy milostí, které se z něho přelévaly na duše. Obdobně v míře, kterou může obsáhnout jeho ubohé lidství, má opat zůstat spojen se Slovem, aby vytěžil z jeho pokladů moudrosti a vědění milosti, které má předávat svému stádečku.

K tomuto plodnému spojení dospěje jen životem modlitby. Má trvat v důvěrném spojení s Bohem jako Mojžíš. Jen tak bude moci s užitkem sdělovat svým bratřím příkazy Páně a osvícení přijatá v horlivém styku „s Otcem světel, od něhož sestupuje každý dokonalý dar“, způsobilý těšit duše.

III.

Kdybychom nevyzdvihli dvě hlavní vlastnosti: dar rozlišování a dobrotu, které zákonodárce mnichů s tak velkým důrazem prohlašuje za nutné pro opata, měli bychom jen velmi nedokonalou představu o poslání, které mu svatý Benedikt ukládá.

Dar rozlišování je jednou z vlastností, jimiž lze charakterizovat Řeholi našeho blahoslaveného Otce. Toho si všiml už svatý Řehoř, když ji přirovnával k ostatním asketickým řeholím křesťanského starověku. Ale zvláště vyniká v kapitole věnované opatovi. Svatý Benedikt chce, aby se opat při vedení duší cvičil v diskrétnosti, která je „matkou ctností“ (RB, kap.64). Co máme rozumět „darem rozlišování“?

Je to nadpřirozený způsob rozlišovat a posuzovat všechny věci vzhledem k cíli, přizpůsobovat všechny prostředky, každý podle jeho přirozenosti a podle okolností k dosažení účelu. Který je tento účel? „Vést duše k Bohu“: *Ut animæ salventur* (RB). A vést je ne jakkoliv, nýbrž tak, aby mniši plnili svůj úkol rádi. Proto se musí, jak říká svatý Zákonodárce, „každá věc dobře uvážit“: *Omnia temperet* (RB). Ve snaze lépe tuto myšlenku vysvětlit shrnuje z tohoto hlediska opatovo dílo ve větu velmi přesnou a význam-

nou: „Má se přizpůsobit různým povahám“: *Multorum servire moribus* (RB).

Toto je zlaté pravidlo, jak se má prakticky opat chovat k bratřím. To je ušlechtilé heslo, které, dobře zachováno, může mu dopomoci k úspěchu „v tak choulostivém a obtížném umění.“ – Svatý Řehoř nazývá „řízení duší uměním všech umění“ (z knihy „Pastýřská řehole“). „Ať si je vědom, jak vedení duší, které přijímá, je nesnadnou a obtížnou věcí!“: *Sciat quam difficilem et arduum rem suscipit regere animas* (RB, kap.2).

V této oblasti vyžaduje svatý Benedikt od opata souhrn velmi různých vlastností, a to souhrn velmi dobře sladěný: sílu spojenou s mírností, moc zmírněnou láskou. Pohleďte jen, s jakým jemnocitem vybírá výrazy, aby charakterizoval, jak se má jevit ctnost, kterou označil slovem diskrétnost. Chce, aby byl opat „horlivý bez úzkostlivosti, opatrný bez bázlivosti“ (RB, kap.2). „Má stále hledat království Boží a jeho spravedlnost“ (RB, kap.2), a přece „při tom nijak nezanedbávat hmotnou péči o klášter, který má spravovat moudře“ (RB), má „milovat bratry a nenávidět chyby“ (RB, kap.64). „I když kárá, má tak činit s moudrostí a obavou, aby snad chtěje dobře odstranit rez, nerozbil nádobu“ (tamtéž). Opat má své chování velmi přizpůsobit okolnostem a dispozicí každého jednotlivce: tento je povahy přímé, onen uzavřené; u jednoho převládá rozum, u druhého cit; tu se setká s učenlivostí, tam s příkrostí. Musí se přizpůsobit všem povahám. „Spojujes okolnostmi příhodnou dobu a s výtkami milý způsob“: *Miscens temporibus tempore, terroribus plandimenta* (RB). „Neposlušnému žáku ukazuje přísnou tvář učitele, *dirum magistri*, přímé duši, hledající Boha, něžnost Otce, *pium patris ostendat affectum* (RB, kap.2). „Duším obdařeným mnoha schopnostmi, dychtivým nalézt Boha postačí, když jim opat předloží nebeskou nauku“: *Capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat*. „Prostším duším nebo těm, jejichž povaha je nesnadnější, má pastýř ukazovat cestu svým příkladem“: *Duris vero corde et simplicionibus factis suis divina præcepta demonstrat* (RB, kap.2). „Na jednoho působí něžností, jiného musí přesvědčovat důvody“: *Et alium quidem blandimentis, alium vero increpationibus, alium suasionibus* (tamtéž). Ať se přizpůsobí

povaze a schopnostem každého a podle toho s nimi jedná; za tuto cenu „dalek toho, že by musel litovat nějakých škod v duších svěřených své péči, bude se naopak moci těšit ze vzrůstu svého stáda a z jeho pokroků v dobru“ (RB, kap.2).

Když svatý Zákonodárce shrnuje tuto nádhernou nauku o diskrétnosti, dává nám na konec tuto jadrnou formuli, kterou mu diktuje jeho velká zkušenost při vedení duší a cele jeho římský duch rozvážnosti při ovládání lidí: „Ať opat uspořádá každou věc s mírou tak, aby slabé duše neztratily odvahu a aby se velkomyslné duše mohly podle své touhy rozletět“: *Sic temperet ut sit fortes et infirmi non refugiant!* (RB, kap.64).

IV.

Je umění rozlišovat jedinou hlavní ctností, kterou svatý Benedikt vyžaduje od opata? Ne, chce, aby ji opat spojoval s láskou, nebo spíše právě láska k duším dá představenému kláštera nadpřirozený takt a zjemní jej v něm. Bude-li totiž velmi milovat každou jednotlivou duší, bude mu záležet na tom, aby ji vedl ke Kristu podle jejích vloh a schopností, slabostí, potřeb a tužeb.

Pozvedněme na okamžik svůj pohled ke Trojici hodné klanění! Co v ní pozorujeme? Slovo, které je s Otcem principem Ducha lásky. „Slovo, vydechující lásku“: *Verbum spirans Amorem.* Slovo vtělení, Kristus, stal se „dobrým Pastýřem, který dává život za své ovce“ (Jan 10,11.15), a který tím osvědčuje „svou největší lásku“. „Větší lásku nemá nikdo nad tuto“: *Majorem hac dilectionem nemo habet* (Jan 15,13). A svatý Pavel nám výslovně praví, že, jestliže Kristus vzal ve své lidské přirozenosti na sebe všechny naše slabosti kromě hříchu, učinil tak proto, aby byl milosrdným a věrným veleknězem, který má soucit se slabostí lidskou“: *Ut misericors fieret* (Žid 2,17).

Svatý Benedikt, tak naplněný duchem evangelia, oplývá ve své Řeholi tímto duchem milosrdenství. Pohleďte, s jakou dobrotou má podle něho opat nebo ti, kteří ho v různých funkcích zastupují, jednat s dětmi, se starci (RB, kap.37), s bratry slabého zdraví (RB, kap.36), s poutníky, s chudými (RB, kap.53); jakou laskavost, plnou ušlechtilosti a jemnosti projevuje hostům a cizincům (RB,

kap.53); jak pozornou péči vyžaduje pro nemocné (RB, kap.36). Jak tyto kapitoly, které věnuje trpícím údům Kristovým, prozrazují něhu velkého Patriarchy!

Ale zvláště v kapitole o opatu zanechává náš blažený Otec představenému kláštera předpis lásky: „Ať miluje bratry“: *Diligat fratres* (RB, kap.64). Opat má milovat a hluboce milovat mnichy, „všechny stejnou láskou.“ „Ať není jeden více milován než druhý!“: *Non unus plus ametur quans alius* (RB). Svatý Benedikt připojuje důvod: „My všichni jsme jedno v Kristu. V Kristu není otroka ani svobodného, neboť jemu jsme všichni povoláni k téže milosti adopce a k účasti na tomtéž nebeském dědictví.“

Přece však, jako Bůh hledá s větším zalíbením ty, kteří v sobě více nesou rysy jeho Syna Ježíše – poněvadž v něm je „ideál našeho předurčení“ – tak může opat ukazovat větší lásku těm, kteří se více přibližují tomuto božskému vzoru skutky dobrými nebo svou poslušností. „Jen když někoho shledává lepším ve skutcích nebo v poslušnosti“: *Nisi quem inbonis actibus aut obedientia invenerit meliorem* (RB, kap.2).

Svatý Benedikt velmi zdůrazňuje tuto lásku, kterou má mít opat ke svým synům. Říká ve všech listech, že se má opat „snažit, aby probouzel spíše lásku nežli bázeň“, aby totiž jeho správa neměla v ničem ráz tyranie. „Ať se snaží být spíše milovaným než obávaným“: *Studeat plus amari quam timeri* (RB, kap.64). A tato opatova láska k mnichům má jít tak daleko, jak je to možné. Čtěte kapitolu, v níž blažený otec rozebírá starostlivost, kterou má opat projevovat těm, kteří upadnou do nějaké chyby. „Opat má se starostlivou péčí jednat s chybujícími bratry“: *Omni solicitudine curam gerat abbas circa deliquentes fratres* (RB, kap.27). Zákonodárce mnichů tu připomíná příklad dobrého pastýře, který opustí devadesát devět ovcí věrných a běží za jedinou ztracenou.

Tato dobrota se nesmí nijak zvrhnout v hříšnou slabost. Pohleďte na Ježíše Krista: plný lásky a milosrdenství k duším byl plný nenávisti vůči zlu. Odpouští Magdaleně, cizoložné ženě, snáší chyby svých učedníků, a s jakou dobrotou! S jakou přísností však vystupuje proti neřestem, zvláště proti farizejské pýše!

Rovněž opat, který zastupuje Krista, má se snažit – „ať je jakkoliv tento úkol obtížný a nesnadný“: *difficilem et arduum rem* – napodobovat v tom božský vzor. „Ať miluje bratry, ale nenávidí zlořády“: *Diligat fratres, oderit vitia*. Když některý mnich potřebuje v něčem nápravy, má ho opat pokárat s velkou mírností a otcovskou láskou. Je jisté, že příliš přísný představený může ukřivdit duším. Není však méně pravda, že by utrpěla horlivost v klášteře, kde by dobrotivý opat vůbec nekáral chyby a nikomu nic neodřekl. Ale při tom všem má být vodítkem jeho jednání láska. Stane se, že po celý čas duše nepřináší ten užitek, který se právem může od ní očekávat. Jak se k ní chovat? Přestat se jí zabývat? Právě naopak. Opat bude s velkou trpělivostí vyčkávat hodinu milosti. Podle slov našeho blaženého Otce si bude opat vzpomínat na rozvážnost patriarchy Jákoba, který nevysiloval své ovce příliš nesnadnými denními pochody (RB, kap.64; Gen 33,13). Vzpomene si též na to, že všechny duše nejsou povolány k témuž stupni dokonalosti a bude projevovat více shovívavosti těm, jejichž výstup je pomalejší a trudnější.

Co však bude dělat opat tam, kde se setká s vůlí opravdu zlou? Svatý Benedikt chce, aby představený kláštera v tom případě sáhl k přísnosti, aby užil „železa, kterým se odřezává“: *ferrum abscisionis*, aby, jak říká, prašivá ovce „nenakazila celé stádo“ (RB, kap.28). Přece však tak dlouho, dokud se nesetká s nepolepšitelnou tvrdošíjností, má opat po příkladu Ježíše Krista „překypovat milosrdenstvím“. – Dávat přednost milosrdenství před spravedlností“: *superexaltet misericordiam judicio*, aby sám, jak to Kristus v blahoslavenstvích slíbil, mohl se těšit „podobné shovívavosti“. „aby sám dosáhl téhož“: *Ut idem ipse consequat* (RB, kap.64). Vždyť „má stále pamatovat na svou vlastní křehkost“: *suamque fragilitatem semper suspertus sit* (RB, kap.64).

To krásné připomenutí velkého Patriarchy, které se týká činnosti celeráře, ověřuje se nejdříve na vládě opatově: „Ať v klášteře, který je domem, rodinou Boží, nikdo není zneklidňován ani soužen“: *Ut nemo perturbetur neque contristetur in domo Dei* (RB, kap.31).

Je nutno, aby prostá a přímá srdce, která upřímně hledají Boha a žijí z jeho milosti, oplývala radostí a aby v nich s radostí vládl „pokoj Boží, převyšující všechno pomyšlení“ (Flp 4,7).

V.

Viděli jsme, že svatý Benedikt hned na začátku kapitoly o opatovi představil základní princip, z něhož plyne celá nauka: „Opat zastupuje v klášteře Krista; to je věc, které se musí věřit“: *Abbas Christi agere vices in monasterio creditur*. Tato zásada se zároveň uplatňuje při charakteristice postoje mnichů, věrných svému povolání.

Tato myšlenka je pro nás nanejvýš důležitá. Proč? Protože klášter tvoří nadpřirozenou společnost, kde se žije z víry. – „Můj spravedlivý žije z víry“: *Justus meus ex fide vivit* (Žid 10,38). Povšimněte si slova: „má se za to“: *creditur*. Je to vynikající úkon víry, vidíme-li v opatovi Krista, a právě tato silná a osvícená víra má ozařovat celé naše chování a zúrodňovat všechny naše činy. – Buď věříte, nebo nevěříte. Nevěříte-li pevnou vírou, dojdete ponenáhlu, nepozorovaně, ale osudově, k tomu, že se odpoutáte od představeného, od jeho osoby, od jeho nauky. Ale stejnou mírou se vzdálíte i od základu milosti. Vždyť svatý Benedikt říká: „Uvědomte si dobře, že dojdete k Bohu jen touto cestou poslušnosti“: *Scientes se per hanc obedientiæ viam ituros ad Deum* (RB, kap.71). Svatý Benedikt užívá tohoto textu o poslušnosti, kterou mají mít bratři navzájem k sobě, ale tato poslušnost předpokládá poslušnost k představenému, a to, co se říká o duchovním užitku poslušnosti této, platí tím spíše o oné.

Věříte-li, že opat zastupuje Krista, i vaše chování k němu se upraví podle této víry. A jaké bude toto chování? Vytváří je láska, poslušnost ducha i úkonu. Jak naznačuje samo jméno, které chtěl svatý Benedikt opatu uchovat, je opat „otcem“, „Abba, Pater“. A svatý Zákonodárce vyžaduje, aby měli mniši „k svému opatu pokornou a upřímnou lásku“: *Abbatem suum sincera et humili caritate diligant* (RB, kap.72).

Nežádá se v žádném případě láska citová, nadšená, takový požadavek by byl dětinstvím, ale nadpřirozená láska směřující k Bohu, jehož vírou vidíme v osobě představeného kláštera.

Svatý Benedikt chce, aby tato láska byla „upřímná a pokorná“, upřímná proto, že je pokorná. Souhrn vlastností, které požaduje od opata, je tak dokonalý a pozoruhodný, že je téměř nemožné, aby se v jediném člověku tak dokonale realizoval. Málo představených spojuje v sobě tento harmonický celek tak rozmanitých dokonalostí, z nichž velký Patriarcha vytváří kytici. Opat má jistě milosti stavu, ale ty neobměňují jeho přirozený základ a každý člověk, i když má nejlepší vůli, zůstává daleko od svého ideálu.

Co potom budeme tedy dělat, když se u opata objeví mezery, nedostatky, nebo nedokonalosti – „u našeho opata“, říká svatý Benedikt, u toho, který nám zastupuje Krista? – Budeme je vyzvedat, rozbírat, hovořit o nich s druhými, abychom je posoudili, haněli? Jak jen by takové chování bylo zhoubné pro ducha víry! Jak daleko bychom byli v tom případě od té „upřímné a pokorné lásky“: *sincera et humili caritate*, kterou žádá svatý Zákonodárce! Nic by nadto nemohlo způsobit více zla duši, poněvadž není nic, co by více odporovalo liteře i duchu našich řeholních slibů.

Snažme se s největší péčí uchránit úsudků a žalob. A kdyby si k nám některý bratr přišel stěžovat na svého představeného v duchu kritiky, bylo by největším dobrodiním, kdybychom mu připomněli jeho sliby a přivedli ho k postoji velkodušného sebedarování a pokorné podrobenosti, které toho dne přísahal. Zakrývejme závojem lásky nedokonalosti představeného, jako to činili dva synové Noemovi, kteří vzdálení toho, aby napodobovali svého bratra v jeho výsměchu, zakryli pláštěm nahotu svého otce. Víte, jak za to byli požehnáni a jaké kletby se dostalo nešťastnému Chámovi (Gen 9,21-25). Všechno reptání, všechny kritiky, a tím méně výsměch směřující proti představenému nezmění nic na situaci, o níž se někdo domnívá, že ji může neschvalovat nebo kárat. Často jen rozjitří a zmatou duše, zbavujíce je pokoje, radosti, umenšujíce v nich důvěrné spojení s Bohem. Přivádějí na ty, kteří se tím, že se jim oddávají, odlučují sami od představeného, zlořečení, jež stihlo Cháma.

I svatý Benedikt, který byl přece plný soucitné dobroty, svolává podobný trest na „bouřlivé a neposlušné, kteří pohrdajíce nebo opovrhujíce radami, které se jim dávají, vzpírají se každé péči pastýře.“ Říká: „Ať je jejich trestem sama smrt, která má poslední slovo“: *Poena sit eis prævalens ipsa mors* (RB, kap.2).

A není snad nutno nazvat zlořečením ona vážná slova, která jednou o tom dokonce pronesl náš Pán k svaté Markétě Marii, máme-li vystihnout jejich smysl? Nelze je číst bez rozechvění: „Poslouchej dobře slova z úst Pravdy: každý řeholník odloučený od svých představených a nesjednocený s nimi se má považovat za nádobu zavržení, v níž se každá tekutina mění v škodlivou. Slunce svítící na kaluž. Mé srdce tyto duše tak zavrhuje, že čím více se mi snaží přiblížit svátostmi, modlitbami a jinak, tím více se od nich vzdaluje pro odpor, který k nim mám. Půjdou z jednoho pekla do druhého, neboť právě pro tuto nesjednocenost jich tolik zahynulo a bude jich zatraceno ještě více, protože každý představený, ať dobrý nebo špatný, je mým zástupcem. Proto si podřízený utrží tolik smrtelných zranění na duši, kolikrát pomýšlí ho urazit. A potom všem marně bude úpět u brány milosrdenství, nebude vyslyšen, neuslyším-li hlas představeného“ (z knihy „Život a dílo blahoslavené Markéty Marie“).

VI.

Tato pokorná a upřímná láska k opatovi se má vskutku projevovat velkou učenlivostí ducha vůči jeho učení a velkodušnou poslušností vzhledem k jeho příkazům.

I zde se uplatňuje opět víra a pravé osvícení.

Bůh pořádá vše s moudrostí a přizpůsobuje svou činnost naší přirozenosti. Mluví k rozumu, aby pohnul vůlí, světlo se stává zdrojem činnosti. Proto říká apoštol: „Zalíbilo se Bohu, pošetilostí kázání spasit ty, kdo věří“: *Placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes* (1Kor 1,21). Této Boží vůli stejně jako všem jejím úradkům se máme klanět. Všimněte si, že Kristus nepřikázal apoštolům, aby psali, ale aby kázali a tak Bůh obnovil tvářnost země. Duše posvěcuje Slovo, ale aby se k nim přiblížilo, odělo se lidskou hmatatelnou podobou. Totéž Slovo bere na

sebe rovněž postižitelnou formu v kázání. Zatímco slovo rtů klepe na tělesné ucho, vnitřní Slovo dosahuje ducha a něžně a silně se vkrádá do vůle. Vnitřní ozvěna toho, co se děje zvenčí. „Víra je z kázání“: *Fides ex auditu* (Řím 10,17).

Ale apoštol se dále táže, „jak se víra zrodí, nebudou-li kazatelé posláni?“ *Quomodo credent nisi mittantur?* Kristus se o to postaral: „Hle, já posílám vás, kažte evangelium všemu stvoření“: *Ecce, mitto vos; ite prædicate Evangelium omni creaturæ* (Mk 16,15). A tito Kristovi vyslanci nemluví svým jménem, ale jeho: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“: *Qui vos audit, me audit; qui spernit vos, me spernit* (Luk 10,16). Jsou „na místě Kristově, tedy konají poslání, jak by Bůh skrze ně napomínal“: *pro Christo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos* (2Kor 5,20). Z toho plyne, že „jejich slovo není slovo lidské, ale slovo Boží. Ono se také jeví skutky u těch, kteří věří“: *Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere Verbum Dei, qui operatum in vobis qui credidistis* (1Sol 2,13). Svatý Pavel se dokonce ptá, zdali posluchači nevědí, že „v něm mluví Kristus“: *In me loquitur Christus* (2Kor 13,3). Proto nelze dispenzovat žádného zákonitého pastýře od povinnosti rozdílet svému stádci chléb učení. Jak jsme viděli, tato povinnost patří opatovi, který podle vůle svatého Benedikta a z moci jeho zřízení je „poslaný“: *missus*, totiž Církví ustanovený nad částí stáda Kristova.

Ale jeho slovo, stejně jako slovo každého Kristova vyslance, ba jako slovo samého Krista není vždy stejně účinné. To, co se praví o lidství Ježíšově: „Hle, ten je určen k pádu a k povznesení mnohých“: *Ecce positus est hic in ruinam et in resurectionem multorum* (Luk 2,34), platí o celém evangeliu. Je semenem života, ale přináší užitek jen v srdcích dobře připravených, jak to prohlašuje Slovo (Luk 8,15). Pozorujme dobře samého Krista v letech jeho působení. Je Syn Boží, poslaný od Otce, uvedený tímto slovem Božím: „Toho poslouchejte!“: *Ipsum audite!* (Mat 17,5). Je moudrost věčná. Všechna jeho slova proniknutá balzámem ducha lásky, jsou podle jeho vlastního prohlášení „duch a život“ (Jan 6,63). A přece, co řekli ti, kteří číhali na příležitost, aby jej mohli kritizovat: „Tvrdá je ta řeč! Kdopak ji může poslouchat?“: *Durus est hic sermo, et quis*

potest eum audire? (Jan 6,60). Nedostávalo se snad pochopení těmto posluchačům, těmto učedníkům? Nikoli, ale jejich srdce odporovalo. A jak na ně působil tento jejich vnitřní postoj? „Od toho času již s ním nechodili“: *Et jam non cum illo ambulabant* (Jan 6,66). Opustili Ježíše k vlastní zhoubě. Všimněte si za týchž okolností jednání apoštolů. Také oni slyší, jak Ježíš Kristus pronáší táž slova, ale pro jejich prostá a upřímná srdce jsou to slova spásy. Mistr se jich ptá: „Chcete i vy odejít?“ „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného“ (Jan 6,67-68). Odkud je tento rozdíl mezi jedněmi a druhými? Co vyhloubilo tuto propast, která dělí tyto duše do dvou skupin? Dispozice srdce.

Co platí o slovech Ježíšových, platí i o slovech všech jeho vyslanců: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“. Nuže, podle slov svatého Benedikta je opat na místě Kristově, musíme ho tedy poslouchat, jako bychom poslouchali Krista, „s dobrým srdcem“: *corde bono* (Luk 8,15). Na počátku Prologu k Řeholi jsou důležitá slova. Velký Patriarcha nás vybízí, abychom přijímali jeho učení „s radostí“: *libenter*, a tak je účinně uváděli ve skutek. K dosažení tohoto spásonosného výsledku nám doporučuje „naklonit ucho svého srdce k jeho slovu“: *Inclina aurem cordis tui*. Rovněž svatý Řehoř užívá nejednou tohoto výrazu: „Slyší-li slova Boží jen ten, kdo je z Boha, a nemůže-li je slyšet ten, kdo z něho není, ptej se sám sebe, zda slova Boží přijal uchem srdce, a pozná, odkud on je“: *Si ipse verba Dei audit qui ex Deo est, et audire verba ejus non potest quis quis de illo non est, interroget se unus quisque si verba Dei in aure cordis percipit; et intelliget unde sit.*

Poslouchá-li pouze duch a srdce nespolupracuje, slovo Boží nepřináší celý užitek. Posloucháte-li slova toho, kdo u vás zastupuje Krista s duchem odsuzujícího kritika nebo aspoň se srdcem zavřeným namísto s vírou, pokorou a s duchem dítěte, jak si to přeje svatý Benedikt – „jako napomenutí otcovo“: *admonitionem patris* (RB, Prolog) – pak toto slovo, i kdyby pocházelo od světce, zůstane neplodné, ba stane se vám dokonce škodlivé. Svatý Pavel mluví o „osvícených očích srdce“ a praví, že toto osvícení je nutné, aby se poznala pravda (Ef 1,18). A v soudný den bude se od nás žádat zúčtování z každého ponaučení, z kterého jsme nechtě-

li mít zisk. Proto žalmista volá: „Lide můj, aspoň dnes to uznej, vždyť jste přece hlas můj vyslechli! Nezatvrzujte srdce!“: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra* (Ž 95, 7-8). A jak se zatvrdí srdce? – Pýchou ducha.

Podle slov Páně ti, kteří poslouchají slovo Boží s vírou a pokorou, i když jsou nebo se aspoň považují za učenější než ten, kdo mluví, jsou šťastni: „Blahoslavení jsou, kteří slovo Boží slyší“: *Beati, qui audiunt verbum Dei* (Luk 11,28). Když je přijímají „srdcem dobrým a vhodným“: *corde bono et optimo* (stále je to tatáž myšlenka), přinášejí jako užitek stonásobek nebeské setby, „hojnost plodů“, které těší našeho nebeského Otce, protože ho oslavují. „V tom je oslava mého Otce, že přinášíte mnoho užitku“: *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis* (Jan 15,8).

VII.

Podle svatého Benedikta má mnich spojovat s poslušností ducha poslušnost skutku. „Ať se podrobuje představenému s naprostou poslušností z lásky k Bohu“: *Pro Dei amore omni obedientia se subdat majori* (RB, kap.7). Ale jako velký Patriarcha věnuje této ctnosti zvláštní důležitou kapitolu, pojednáme také i my o tomto předmětu dále. – Zde je však nutno zdůraznit dvojí, velmi charakteristické hledisko, jímž se náš blažený Otec řídí. Je to jednak vzácná šíře rozhledu v hmotné správě klášterního života, jednak téměř neomezený požadavek věrnosti v nejmenších podrobnostech kázně, jakmile je autorita ustanovila.

Velmi vzdálen všeho, co zavání puntičkářstvím, formalismem, ponechává Zákonodárce mnichů rozlišující schopnosti představeného, aby sám upravil mnohé podrobnosti, a to někdy i v důležitých bodech. Hleďte, pokud se týká stravy, příčí se mu, aby stanovil množství, nebo jakost s přílišnou přísností, kterou jinde žádá, neboť „každý má svou zvláštní míru, jak to jeho tělo potřebuje“ (RB); v případě nemoci, slabého zdraví dovoluje požívání masa (RB, kap.36 a 39) a obecně v mírné míře vína (RB, kap.40); když je práce mnichů těžší než obvykle může opat zvýšit obvyklý denní příděl (RB, kap.39). – Podobnou volnost ponechává, pokud jde o jakost oděvu. Opat o tom rozhoduje podle požadavku

podnebí nebo jiných okolností (RB, kap.55). Jeho úsudku je též ponechán „široký výběr trestů a pokání za spáchané přestupky“: *Culparum modus in abbatis pendet arbitrio* (RB, kap.24). A překvapuje, že je mu ponecháno na vůli i to, jak rozdělí žalmy božského oficia. Svatý Zákonodárce sice navrhuje určitý pořádek, ale dodává, že jej neukládá. Jestliže některý opat najde lepší, může ho zavést.

Vidíte, s jak krajní zdrženlivostí a duchem svobody vzhledem k nejmenším si svatý Benedikt počíná při úpravě hmotného řádu, ale stejně pozoruhodná je i nesmlouvavost, s jakou žádá poslušnost předpisům, byly-li už jednou ustanoveny. Rozsah autority opatovy je do jisté míry neomezený: všichni, počínaje převorem a celerářem a konče posledním bratrem, mají poslouchat rozhodnutí, která považuje opat za prospěšná. „Všichni mají poslechnout toho, co opat podle svého úsudku považuje za prospěšné“: *In abbatis pendeat arbitrio, ut quod esse salubrius esse judicaverit, ei cuncti obedient* (RB, kap.3).

Každá činnost vědomě vykonaná bez opatova dovolení se považuje za plnou domýšlivosti a jakkoli je její předmět nepatrný a mizivý, přece její původce podléhá trestu. *Vindictæ regulari subjaceat qui præsumpserit quippiam quamvis parvum sine abbatis jussione facere* (RB, kap.67). Tato naprostá poddanost se vztahuje přirozeně i na používání hmotných předmětů. „Není vůbec přípustno, aby někdo měl co by mu opat nedal nebo nedovolil přijmout: *Nec quidquam liceat habere quod abbas non dederit aut permiserit* (RB, kap.33). Svatý Benedikt jde ještě dále. Také skutky umrtvování, které mniši chtějí konat navíc, považuje za „domýšlivé, marnivé, nehodné odměny, když se mnich předem nedotáže opata, když jim opat nedá požehnání svým souhlasem a svou modlitbou k Bohu.“ „Ať se tedy všechno koná se souhlasem opatovým“: *Ergo cum voluntate abbatis omnia agenda sunt* (RB, kap.49).

Jak vysvětlit, takové zdánlivě si odporující chování , jak smířit takové krajní požadavky s touto šíří rozhledu? Duch svatého Benedikta byl příliš osvícený, než aby viděl klášterní dokonalost v té či oné podrobnosti společného života, pokud jde o ni samu. V tom by byl sklon k farizejství, což se příčilo jeho velké duši.

Proto projevuje tak velkou uvážlivost. Tyto podrobnosti jsou jistě důležité, ale netvoří látku dokonalosti. Její forma je mnohem vyšší. A co je touto formou? Je to naprostá odevzdanost mnicha do vůle Boží láskyplnou a velkodušnou poslušností. A proto se svatý Benedikt jeví tak náročným, jakmile se tato vůle prohlásila. „Poslušnost, kterou osvědčujeme vůči nařízením představeného, vztahuje se vskutku na Boha“: *Obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur* (RB, kap.5). Proto též připojuje: „Ti, kteří hoří láskou k životu věčnému, touží žít pod opatovou autoritou.“ Všimněme si zvoleného výrazu: Náš blažený Otec neříká, že „snášejí“ autoritu hlavy kláštera, ale, že po ni „touží“: *Abbatem sibi præesse desiderant.* Proto tedy svatý Zákonodárce vidí v poslušnosti, které se člověk oddá z lásky, pravou cestu vedoucí k Bohu: „Vědouce, že se po této cestě jde k Bohu“: *Scientes se per hanc viam ituros ad Deum* (RB, kap.71).

Jsa stále věrný své tak podstatně křesťanské metodě, klade velký Patriarcha před oči svých synů jedinečný příklad každé dokonalosti: Ježíše Krista. Poslouchajíce opata napodobují toho, který řekl: „Sestoupil jsem z nebe, ne abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, který mě poslal“ (RB, kap.7; Jan 6,38).

Taková je nadpřirozená plodnost zásady stanovené svatým Benediktem: „Opat má být v klášteře považován za zástupce Kristova“: *Abbas Christi agere vices in monasterio creditur*. Vede duše k Bohu tím, že je utváří podle obrazu Syna, v němž nalezl nebeský Otec plné zalíbení.

Neztrácejme nikdy ze zřetele tuto podstatnou zásadu, kterou náš blažený Otec klade přímo na začátek své řehole, je v ní dokonale shrnut celý náš život. Ozařuje jako světelný záchranný maják celou naši cestu. Opat je na místě Kristově. Je hlavou klášterní společnosti, je veleknězem, je pastýřem. Mniši mu mají projevovat pokornou a upřímnou lásku, velkou poddajnost ducha, dokonalou poslušnost.

Benediktinská komunita, proniknutá těmito city, stane se opravdovým palácem Krále, rájem, kde „s pokojem líbá se spravedlnost“ (Ž 85,11). Od těchto duší, které „tak upřímně hledají Boha“ (RB, kap.58), vylétá k nebi podle slov velkého Patriarchy

důvěrný a mlčenlivý výkřik: „Otče buď vůle tvá jako v nebi tak i a zemi“: *Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra!* Opat se snaží pokornou modlitbou, stálou závislostí na věčné Moudrosti a úzkým spojením s prvním Pastýřem poznat tuto vůli a předkládat ji bratřím. Ti se ji snaží plnit s velkodušnou poslušností, prodchnutou láskou.

A když Pán (užíváme opět slov svatého Benedikta, jak jsou uvedena v Prologu) pozoruje zemi, aby viděl, zdali jsou na ní duše, které ho hledají, pozná v takové komunitě srdce, jež jsou mu příjemná, protože napodobují Syna jeho zalíbení. Pozoruje tu takřka uskutečněný ideál, o němž sám, skrze Ducha mluvil: „To je lid, o který se Hospodin stará, který hledá Boha Jakobova“: *Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob* (Ž 23,6).

Ničím se tato podivuhodná a plodná nadpřirozená nauka neprojevuje zřejměji než komunitní mší svatou, kterou slouží opat obklopen bratřími. Oděn odznaky své důstojnosti obětuje představený kláštera Bohu Nejsvětější oběť, nebo se spíše Kristus sám, nejvyšší Velekněz a Prostředník všech, nabízí Otci s jeho příslušnou. Opat předkládá nebi hold, sliby i srdce mnichů, z nichž stoupá vůně oběti a lásky, kterou Otec přijímá skrze Krista jako „vůni líbeznou“: *in odorem suavitatis* (Ex 29,41).

V tomto slavnostním okamžiku Nejsvětější oběti, kdy hlasy splývající v téže chvále a srdce jsou sjednocena v témž nadšení adorace a lásky k Bohu, může opat, který je hoden toho jména, opakovat slova, která před svými učedníky pronesl božský Pastýř v hodině, kdy šel obětovat svůj život za své ovečky: „Otče, tvoji byli a mně jsi je dal. Neprosím, abys je vzal ze světa, nýbrž abys je ochránil od zlého. Aby jedno byli, jako tvůj Syn a ty jedno jste. – Aby tvoje láska v nich zůstala a aby jim všem bylo dáno vidět jednou slávu, tvého Krista a sdílet tvou blaženou společnost s tvým milovaným Synem a společným vám Duchem“ (Jan 17).

4. *Klášterní společenství*

Stručný přehled: – I. Hierarchické spojení opata s mnichy. – II. Druhy činnosti, kterou má projevovat klášterní společnost: modlitba. – III. Práce; duch, který ji má oživovat. – IV. Stálost ve společném životě. – V. Vzájemné vztahy členů klášterní společnosti. – VI. Stálost rovněž poutá mnichy ke klášteru.

Když byl opat prohlášen za základ klášterní společnosti, zbývá nám blíže prozkoumat rozmanité prvky, z nichž vyplývá organický život a vnitřní existence řečené společnosti, abychom dokončili svůj výklad benediktinské myšlenky tak, jak se má jevit žadateli, než přestoupí práh kláštera.

Pojednáme nejdříve o vztazích opata k mnichům z hlediska hierarchického. – Potom uvidíme, jaké druhy činnosti se mají rozvíjet v rámci této organizace, činnosti, které lze převést na modlitbu a práci. – Stálost společného života se nám pak objeví jako jeden z nejcharakterističtějších prvků klášterní existence. – A skončíme tím, že ukážeme, jakými city mají být proniknuti všichni obyvatelé kláštera, aby mohl klášter plně uskutečnit ideál, jak chtěl velký Patriarcha.

I.

Všimli jste si již, že existuje nápadná obdoba mezi správou jak ji stanoví svatý Benedikt, a správou Církve, což nás nemůže nijak udivovat u svatého Zákonodárce, v němž se tak hluboce pojí křesťanský smysl s římským duchem (je to zřejmě jen obdoba. Jsou-li mezi Církví a klášterem podobnosti, jsou i rozdíly a některé značné. Tušíme nejdůležitější: V určitých případech je Nejvyšší velekněz neomylný, zatímco představený kláštera nikdy nepožívá této výsady, autorita papežova je všeobecná, autorita opatova omezená, atd.).

Víte, že zřízení, jež věčná Moudrost dala své Církvi, zavedlo monarchickou a hierarchickou vládu, která je na zemi odleskem nejvyšší monarchie Boží v nebi i hierarchie, která tam vládne. Do základů viditelné společnosti, kterou je Církev, umístil Ježíš Kristus viditelný základ, Petra a jeho nástupce. Od nich se odvozuje všechna moc a rozhodování. Stejně náš blažený Otec činí „na opatu závislou celou organizaci kláštera“: *Nos vidimus expedire – in abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterii sui* (RB, kap.65). Nejvyšší opatská autorita řídí v klášterní společnosti každou činnost, každé pověření. Opat ustanovuje hlavního úředníka v klášteře: převora, celeráře, děkany. O převorovi říká svatý Benedikt, že ho „opat ustanovuje sám a místo sebe“: *Ordinet ipse sibi præpo-*

situm (RB kap. 65). Na opatské moci závisí nejen první uvedení těchto oficiálů do jejich funkcí, ale ani při vykonávání své funkce nemají nic podnikat ani konat bez rozkazu nebo schválení opatova. „Převor ať v uctivé poddanosti zařizuje věci, které mu opat uložil, nedělaje nic proti vůli opatově nebo bez jeho nařízení; cellerář ať nic nepodniká bez rozkazu opatova a ať pamatuje na to, co se poroučí; všechno, co mu opat uloží, ať má ve vlastní péči, a ať ani nepomýšlí na to, co opat nedovolí; děkani budou pečovat podle opatova nařízení o všechno“: *Præpositus illa agat cum reverentia quæ ab abbate suo ei injuncta fuerint, nihil contra abbatis voluntatem aut ordinationem faciens; cellerarius sine jussione abbatis nihil faciat, quæ jubentur custodiat; omnia quæ ei injunxerit abbas ipsa habeat sub cura sua; a quibus eum prohibuerit non præsumat; decani sollicitudinem gerant – in omnibus – secundum præcepta abbatis sui* (RB kap.65; 31; 21).

Toto soustředění moci v rukou opatových je jednou z nejzřetelnějších myšlenek monastického zákoníku.

Víme, že jakkoliv je opatova autorita absolutní, není přece libovolná. Jako nejvyšší Velekněz má při svém učení sledovat nauku Kristovu a tradiční směr, rovněž opat, jak praví svatý Benedikt, nemá „nic nařizovat, co by bylo proti Božím přikázáním“, ve všem se musí „tak jako jeho bratři řídit Řeholí, učitelkou života“: *Omnes in omnibus sequantur Regulam*. Ale zcela tak, jako náměstek Kristův je oprávněným vykladatelem církevních zákonů, je rovněž opat rozhodčím, který v případě potřeby stanoví smysl litery monastického zákoníku, zavádí úpravy a dovoluje výjimky, když je považuje za užitečné pro dobrý chod komunity. Je však třeba poznamenat, že nejvyšší Velekněz je více než pouhým vykladačem církevních zákonů, poněvadž je sám zákonodárcem.

Opat ostatně není odkázán na svá vlastní osvícení. Papeže obklopuje sbor kardinálů a v mnoha okolnostech ho vede. Také opat nalézá u „starších“: *seniores*, radu, která ho osvěcuje při mnoha obvyklých záležitostech, jež se týkají života opatství.

Svatý Benedikt jde ještě dále. Chce, aby v záležitostech, jež vážně zasahují duchovní nebo časné zájmy kláštera, opat shromažďoval bratry a sám jim předložil věc, o níž jde a aby si vyžádal je-

jich mínění. A jaký důvod udává náš svatý Zákonodárce pro tuto poradu? Proto, že „často Bůh vnukne nejmladším z bratří nejlepší názor“ (RB, kap.3). A to nám zase znovu ukazuje nadpřirozeného ducha, kterým bylo vedeno pero svatého Benedikta při psaní Řehole. Tato porada se přece zcela liší od porad, které se dějí v parlamentech. Svatý Benedikt chce, aby „bratři podávali svá mínění s pokorou a celou poddaností, aniž by tvrdošíjně hájili svůj náhled.“ Dále, po projevu mínění „je na opatovi, aby sám přezkoumal záležitost a přidal se k mínění, které považuje za nejlepší“: *Et audiens consilium fratrum tractet apud se, et quod utilius judicaverit faciat* (RB, kap.3). Je samozřejmé, že má opat všechno pořádat prozřetelně a spravedlivě, neboť bude muset skládat přísný počet „ze své správy tomu, který je spravedlnost sama.“ Nadto Církev v kanonickém právu stanovila záruky, které obklopují mnoho určitých případů, jako přijímání noviců ke složení slibů, při níž závěrečné rozhodnutí závisí na hlasování komunity.

Pokud není otázka rozhodnuta, má se mluvit s pokornou upřímností, je-li to zapotřebí s uctivou smělostí, ale jakmile opat rozhodl, „všichni“, podle slov svatého Benedikta, „mají uposlechnout“: *Ei cuncti obediant*, a to před ním i za jeho zády. Reptat proti rozhodnutí nebo je porovnávat: *contendere*, je chování, které svatý Zákonodárce přísně zavrhuje, proto je nedůstojné a nepoctivé. Nic ostatně neodporuje více duchu víry a láskyplné oddanosti, která je charakteristikou pravého mnicha.

Tato otcovská pravomoc: *patria potestas*, kterou náš blažený Otec uděluje opatovi, dává již tušit rodinný ráz, jímž se má vyznačovat klášterní život. Království Boží je rodinou. Vidíme, že liturgie pro označení Církve často užívá výrazu „pospolitost Boží“ (modlitba z 1. neděle postní, z 31. neděle v mezidobí atd.). Je v tom jen ozvěnou svatého Pavla: „Nejste už hosty ani cizinci, ale spoluobčany svatých a přáteli Božími.“ Ježíš řekl: „Vy všichni jste bratři a můj Otec je vaším Otcem.“ „Vystupuji k Otci svému a k Otci vašemu“: *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum.* Všichni křesťané, děti Boží milostí adopce, tvoří skutečně jednu rodinu, jejímž nejstarším potomkem je jednorozený Syn, Syn, ve kterém se nebeskému Otci zalíbilo. Všichni ostatní členové se mají podobat to-

muto nejstaršímu, a to podle svého spojení s ním. Jsou příjemní Bohu v míře dokonalosti, s níž napodobují rysy tohoto Jediného, „prvorozeného mezi bratřími“. To je vskutku jejich Boží „předurčení“. „Předurčil (nás), abychom byli připodobněni obrazu jeho Syna, aby On byl prvorozený mezi mnohými bratřími“: *Prædestinavit (nos) conformes fieri imaginis filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus* (Řím 8,29).

V této Boží společnosti na zemi je viditelným otcem nejvyšší Velekněz. Opat má tutéž úlohu v malé klášterní společnosti. Podle vlastních slov velkého Patriarchy je opravdu „otcem kláštera, který se má starat o všechny potřeby svých dětí.“ – „Očekávat všechno od otce kláštera“: *Omnia a Patre monasterii sperare* (RB, kap.33). V této rodině, kterou náš blažený Otec jmenuje „domem Božím“, všechno směřuje k tomu, aby se její členové, „tím, že nedávají ničemu přednost před láskou ke Kristu“ (RB, kap. 4 a 72), připodobňovali obrazu nejstaršího Bratra, v jehož stopách mají kráčet.

Z téhož základu otcovské pravomoci: *patria potestas*, vyplývá zvyklost všeobecně tradicí potvrzená – ačkoliv o tom není v Řeholi výslovně ani zmínky – že moc opata jakožto svrchovaného velekněze je doživotní, takže pouze Prozřetelnost stanoví mez výkonu jeho pravomoci s koncem jeho života. V jiných modernějších institutech, kde jsou představení zváni převory, kvardiány, řediteli, volí se každé tři roky. Pro tyto instituty je to podmínkou životnosti a dokonalosti. V monastické společnosti , která tvoří rodinu, opat je zván „Otcem“ a zůstává zpravidla doživotně. To je jednou z charakteristických známek cenobitského života a nemůže se změnit, aniž by se zároveň otřáslo podstatnými základy našeho zřízení. Tato nepřetržitost opatské moci zajišťuje mnichu nejširší míru „dobra poslušnosti“, kterou přišel do kláštera hledat. Ostatně tato forma vlády má za vzor onu vládu, kterou sám Kristus, moudrost věčná, dal své Církvi.

Toto zřízení má své nevýhody, jež nechceme popírat. Zkušenost ukázala, že byli špatní opatové, tak jako se v církevní hierarchii setkáváme s nehodnými papeži. Ale žádné lidské zřízení není bez závad. Církev se jim ostatně snažila předejít v klášterní

správě zárukami nebo prostředky, které mohou přinést nápravu, například kanonickými vizitacemi, generálními kapitulami a jinými právními ustanoveními.

Ať je tomu jakkoliv, autorita hlavy kláštera má ráz monarchický a absolutní, což ovšem nevyhovuje našim demokratickým mravům stejně jako lidské pýše, ale nejlépe odpovídá liteře i duchu Řehole Zákonodárce mnichů. Tam, kde „mniši upřímně hledají Boha“, jsou synové těsně spjati se svým otcem a v myslích i srdcích svrchovaně vládne pokoj, ovoce Ducha lásky.

II.

Nyní se máme podívat, co je v takto zřízené společnosti nejrozšířenější činností. Tuto činnost lze převést na dva body: modlitba a práce. „Modli se a pracuj!“: *Ora et labora*.

Když náš blažený Otec zakládal klášterní život, neměl na mysli zvláštní účel, například péče o chudé, šíření evangelia mezi lidem, pěstování literatury, vědeckou práci. To je základní rozdíl mezi monastickým řádem a mnoha řády a instituty pozdějšími. Dovolujeme-li si tu uvést to či ono přirovnání s ostatními formami řeholního života, nečiníme tak, abychom vyvyšovali jedny a znevažovali druhé. Nic nám není samozřejmě vzdálenějšího. Řeholní řády jsou květy, jimiž Duch Svatý vyzdobil Ženichovu zahradu, kterou je Církev. Každý z nich má svou zvláštní krásu, svůj zvláštní lesk. Každý má své místo v Srdci Kristově a oslavuje svými díly nebeského Otce. Máme-li však pochopit přirozenost nějaké věci, je podle mínění svatého Tomáše užitečné poznat nejen čím jest, ale také čím není. Máme-li definovat, musíme rozlišovat.

Všichni řeholníci opouštějí hodnoty tohoto světa, aby napodobovali Krista. „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou“: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te* (Mat 19,27). Nicméně způsob následování nebo napodobování Krista se liší u jednotlivých řádů podle jejich zvláštního povolání. Jedni si vytkli za cíl šíření evangelia mezi chudými, jiní mezi nevěřícími, tu byl institut založen pro výchovu dětí, tam zase je vlastním účelem jiného institutu kázání. Vidíte hned, že tento zvláštní cíl, jehož vlivu

se podřizuje všechna energie a všechno úsilí, vtiskuje společnosti svůj směr, dává jí zvláštní ráz i vlastní způsob.

Mnich „hledá Boha“ v něm samém (RB, kap.58) a pro něho samého. To je přiměřený cíl celého monastického života, cíl, který mu dodává plné hodnoty a krásy. Rozličné způsoby činnosti, práce, horlivosti nebo lásky nejsou cílem tohoto života, ale jen důsledky a zároveň projevy „hledání toho jediného, dílu dobrého“ (Luk 10,42), podle dokonalosti Spasitelových rad.

Když psal svatý Patriarcha Řeholi, chtěl založit nadpřirozenou společnost, školu dokonalosti na základě evangelní svatosti, vzaté v celé své šíři, středisko nejčistšího křesťanského ducha. Členové této společnosti, kteří opustili statky světa, aby následovali Krista, „před nímž se ničemu nesmí dávat přednost“: *cui nihil præponendum* (RB, kap.4,21), snaží se uskutečňovat spojení s Bohem pokud možno nejdokonalejším uplatňováním příkazů evangelia a Kristových rad. „Vedeni evangeliem jdeme v jeho stopách“: *Per ducatum Evangelii pergamus itinera ejus* (RB, Prolog). Této společnosti dává svatý Benedikt organizaci napodobující zřízení, které vtělené Slovo chtělo dát své Církvi. Nuže, mezi díly, které má křesťan konat, nejsou všechna stejně důležitá v očích Božích. Příjemnější jsou ta, která více vyzvedají nejvznešenější ctnosti nebo se k nim připojují, jako božské ctnosti a ctnost bohopocty. Proto některé povinnosti, které závisí na ctnosti bohopocty jsou tak závazné, že jsou přikázány všem křesťanům bez rozdílu, jako účast na mši svaté, přijetí určitých svátostí, modlitba – zatímco u jiných skutků se ponechává každému největší svoboda. Žádnému zaměstnání, které se ukládá, se nedává přednost před jiným, žádné čestné povolání není zakázáno, když neznemožňuje povinnosti bohopocty.

Ve „škole křesťanské dokonalosti“ se můžeme se přirozeně dočkat toho, že uvidíme tuto zásadu potvrzenu a zdůrazněnu. V nadpřirozené společnosti, kterou založil svatý Benedikt a jejímž cílem je snažit se o dokonalost evangelní svatosti, bude se nutně dávat přednost praktikování ctnosti bohopocty. To je jeden z důvodů, proč svatý Zákonodárce věnuje tolik kapitol své Řehole zřízení božského oficia. Je nutno poznamenat, že pozoruhodný

rozbor „*Opus Dei*“, který svatý Benedikt podává v textu Řehole, historicky a kriticky pochází z toho, že v 5. století ještě nebyl breviář jednotně zaveden. Proto se jeho rozvrh musel pro mnichy upravit. Božské oficium je dílo děl, „před nímž se ničemu nebude dávat přednost“ a které s duchovní četbou: *lectio divina,* s prací a s tím, co doporučují sliby, zvláště slib poslušnosti, se stane tím nejvhodnějším prostředkem, jak dosáhnout zamýšleného cíle: totiž spojení s Bohem. Proto toto dílo je v klášteře nutné. Ostatní díla závisí na okolnostech místa, času, osob a mohou se podnikat jen do té míry, pokud nezasahují do práv základního charakteru božského oficia. Toto má zůstat dílem nejvýznačnějším, poněvadž je to podle krásného výrazu Patriarchova „dílo Boží“: *Opus Dei* (RB, kap.42 a 52), dílo, které přímo směřuje k oslavě Boží a zároveň se pro mnicha stává nejpřirozenějším, nejdůležitějším a nejplodnějším zdrojem vnitřní modlitby a jeho stálého styku s Bohem.

Tyto úvahy dále rozvedeme s celou šíří, jaké zasluhují. Zde se omezujeme jen na to, že stanovíme hlavní body v celkovém výkladu, který má zahrnovat různé prvky cenobitského života. Našemu plánu zatím postačí, že jsme stanovili pro „*Opus Dei*“ první místo, jak je má v myšlence našeho blaženého Otce a v celé benediktinské tradici.

III.

Ať je božské oficium jakkoli důležité, přece není a nemůže být, jak jsme viděli, cílem monastického života. Tento cíl se nutně musí hledat výše. Není ani dílem výlučným, ba není ani charakteristikou našeho povolání. Nejsme kanovníky a neshromáždili jsme se přímo pro chórovou modlitbu. Opravdu ani Řehole, která chce, aby se mnich oddával ve velmi značné míře četbě a práci, ani tradice neopravňují k tomu, abychom považovali „dílo Boží“ za zvláštní výsadu našeho řádu.

Poznámka: Vcelku je kanonická modlitba jedním z prvků benediktinského života, bezpochyby nejušlechtilejším, poněvadž se přímo vztahuje k Bohu; ponechává však místo mnoha druhům činnosti a není nutným a nevyhnutelným cílem ostatního. Její význačné místo mezi ostatními cvičeními mnicha odpovídá prostě tomu místu, které jí z úcty vykazovali první křesťané ve svém živo-

tě (D.G. Morin: Mnišský ideál a křesťanský život v prvotních dnech). V tomto mistrovském dílku vzácné původnosti autor zjistil, jak se řeholní život pojí s životem věřících v prvotní Církvi, tak jak jej Skutky předaly pro věčný příklad křesťanům všech dob jako vzor svatosti, síly a plodnosti v Církvi věků.

K liturgické modlitbě a rozjímání se nutně musí pojit práce. „Modli se a pracuj!“: *Ora et labora.* Celá klášterní tradice nám ukazuje, že tam, kde byly v úctě tyto dva prostředky, modlitba a práce, vznikly nejhodnější plody monastické svatosti.

Na první pohled je jasné, že je pro mnicha nutná práce, aby mohl uskutečnit svatost svého povolání. Nezapomínejme, že práce je vskutku podstatnou složkou projevu úcty, kterým je rozumný tvor povinen Bohu. Člověk má napodobovat svého Tvůrce, k jehož obrazu byl stvořen. Nuže, Bůh je velkým dělníkem. Ježíš řekl: „Můj Otec dosud je činný, i já jsem činný“: *Pater meus usque modo operatur et ego operor* (Jan 5,17). Ačkoliv Bůh nalézá všechno štěstí v sobě, chtěl se též těšit díly svých rukou; shledal, že stvoření bylo „velmi dobré“: *valde bona* (Gen 1,31), že dokonale odpovídá jeho věčným myšlenkám. „Ať se Hospodin potěší ze svých děl“: *Lætabitur Dominus in operibus suis* (Ž 104,31). Bůh má zalíbení i v harmonické souhře činností svých tvorů, kteří ho oslavují podrobujíce se zákonům své přirozenosti.

Nuže, práce je jedním ze zákonů lidské přirozenosti. V Genesi nacházíme slovo, které zasluhuje povšimnutí. Po vypravování o stvoření světa připojuje Duch Svatý, že Bůh do rozkošné zahrady umístil člověka. Co tam měl dělat? Trávit svůj život v odpočinku a rozjímání? Ne, aby „tento ráj vzdělával a pečoval o něj“: *Ut operaretur et custodiret illum* (Gen 2,15). Bůh tedy i před pádem chtěl, aby Adam pracoval, protože práce znamená zároveň cvičení lidských schopností a sil. Ale pro nevinného člověka byla práce snadná a příjemná. Byla nadto hymnou chvály, chvalozpěvem, který každý člověk vysílal k Bohu.

Po hříchu Hospodin znovu prohlásil zákon práce pro člověka, ale od té doby měl tento zákon stát Adama „pot z jeho čela“. „V potu tváře“: *In sudore vultus tui* (Gen 3,19) práce se stává útrpnou, tvrdou, nevděčnou. Zároveň se smrtí je velkým pokáním, největším umrtvováním, které se ukládá hříšnému člověku. Náš

blažený Otec nemluví ve své Řeholi výslovně o ciliciu (tj. kovový pás s hřeby), žíněné košili, o disciplíně, ale věnuje několik kapitol práci.

Poznámka: Zvláštní úkony tělesného pokání jsou přesně, byť zastřenými slovy, naznačeny v řádových pravidlech pro postní dobu. Je tu však podáno jen prosté povzbuzení a největší podíl je ponechán iniciativě jednotlivců, ostatně vždy pod kontrolou opata (viz níže přednášku „Sebezápor"). Práce je pravým pokáním a není možno, aby ten, kdo se jí vyhýbá, činil pokroky ve spojení s Bohem. Proč jsme vlastně přišli do kláštera? Abychom tu „hledali Boha." Nuže, naším zákonem je, abychom hledali Boha nejen v modlitbě, ale i v práci. Najdeme ho v té míře, jakou ho oslavujeme a oslavujeme ho svobodným rozvinutím sil, pokud je dáváme do služeb jeho svrchované vůle. Vyhledávat své pohodlí a nízký blahobyt v nečinnosti, to znamená jednat proti Božímu plánu a podobné chování nemůže nám naklonit Boha, aby nám věnoval svou přízeň.

Všimněme si také, jak Bůh v tom směru jedná se svým Božským Synem, když se stal člověkem. Otec chtěl, aby Syn podle jeho vzoru a pro náš příklad byl „dělníkem", a Ježíš Kristus přijal a uskutečnil tento program. Není v evangeliu zván „synem tesařovým": *fabri filius*? Ačkoliv je si vědom svého božství, velikosti díla, které přichází na zemi vykonat, věnuje třicet let svého života skryté práci v chudičké dílně. A nejsou jeho apoštolské cesty ze veřejného života stálou, znavující prací, kterou obětuje k slávě svého Otce a pro spásu duší?

Je-li pravdou, že mnich má dokonale uskutečňovat program křesťanského života, který vidí na Kristu, svém prvním a pravém vzoru, bude muset nutně věnovat práci značnou část svého života. Existuje mnoho forem a předmětů této práce.

Jak naznačuje Řehole, čas, který zbývá mnichu po modlitbě božského oficia, patří tělesné práci nebo četbě dosti široce pojaté, jež podporuje „hledání Boha". Svatý Zákonodárce věnuje tělesné práci celou jednu kapitolu (RB, kap.48). Dovoluje, aby se v klášteře provozovala umění a řemesla (RB, kap.57), ale jen v případě nutnosti je povoleno, aby sami mniši pracovali o žních (RB, kap.48). Ponenáhlu, vývojem, který měl svůj počátek v samé Ře-

holi a nabyl převahy po povýšení mnichů ke kněžské důstojnosti, nahradila tělesnou práci práce duševní.

Nemůžeme zde projít mnohonásobná hlediska práce, které se mnišství oddávalo po staletí. Zde je důležité vyzdvihnout vnitřního ducha, který má oživovat a posvěcovat celou mnišskou práci. A jaký je to duch? Duch poslušnosti. Co vlastně chtěl velký Patriarcha? Založit hospodářský nebo průmyslový podnik? Ne. Zřídit akademii? Také ne. Založit učenou společnost? Ani to ne. Co tedy? – Školu dokonalosti (RB, Prolog). A co přicházíme hledat do této školy? Uspokojení sebelásky? Potěšení ducha? Radosti diletantismu? – Přicházíme sem hledat Boha (RB, kap.58). Není-li tomu tak, potom jsme měli zůstat ve světě, kde jsme mohli konat to, co děláme tady.

Ale „víme, že nejpřímější cesta, abychom v klášteře nalezli Boha, je poslušnost“: *Scientes se per hanc obedientiæ viam ituros ad Deum* (RB, kap.71). Svatý Benedikt považuje za „domýšlivost a hledání marné slávy“, když mnich koná umrtvování, aniž si vyžádal souhlas autority. Stejně tak je tomu u práce. Také tato se má podnikat a konat „se souhlasem a s požehnáním opatovým“: *cum abbatis fiat oratione et voluntate* (RB, kap.49). Jen poslušnost žehná úsilí a zajišťuje před Bohem úspěchy, protože působí, že na nás i naše dílo sestupuje světlo shůry, jež je prvním zdrojem každé plodnosti. „Dej, aby tvá láska nad námi vládla, trvání popřej rukou našich dílům“: *Et sit splendor Domini super nos et opera manuum nostrarum dirige* (Ž 89,17; laudy čtvrteční). To byla modlitba, která se kdysi recitovala v kapitule těsně před rozdělováním práce.

Mnich, který žije ve světle Božím, dobře ví, že každá práce, kterou poslušnost neukládá nebo nenařizuje, neschvaluje, nepodpírá, je sama v sobě i pro království Boží neplodná. „Nadarmo pracujeme na stavbě města duší“, jestliže nám Bůh nepomáhá svou milostí a svým požehnáním cestou poslušnosti. „Jestliže nestaví dům Hospodin, marně se namáhají stavitelé“: *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam* (Ž 126,1).

IV.

Jednou z charakteristických známek klášterního života, tak jak mu rozumí a jak jej organizoval svatý Benedikt, je „stálost".

Velký Patriarcha chce, aby klášter pokud možno měl všechno, čeho je třeba k jeho zásobování, neboť „duším mnichů vůbec neprospívá, když zbytečně pobíhají venku": *vagari foras* (RB, kap.66). Svět, o němž Ježíš Kristus prohlásil, že za něj neprosí (Jan 17,9), má zásady, mravy, způsoby jednání, které se příčí křesťanskému a nadpřirozenému duchu. Jeho ovzduší je zhoubné pro duši, která chce v sobě uchovat vůni „života skrytého v Bohu". – „Váš život je skryt s Kristem v Bohu": *Vita vestra est abscondita cum Christo in Deo* (Kol 3,3). Pro duši mnicha je vlastním sociálním i morálním prostředím klášter, kde se tato duše nejpřirozeněji vyvine v Bohu. Proto se pravý mnich nijak nesnaží, ani pod záminkou horlivosti, aby vycházel ven ze svého kláštera a podrobuje se v tom směru předpisům poslušnosti.

Stálost – před svatým Benediktem neznámá – se stává v jeho Řeholi předmětem slibů. Mnich se připoutává až do konce svého života k svému opatství a ke komunitě, jejímž je členem. Svatý Benedikt vytýkal jednou jakémusi poustevníku v Kampánii, že se připoutal železným řetězem ke skalní stěně. My se „připoutáváme ke Kristu", a to stabilitou. „Ať tě drží řetěz Kristův": *Teneat te catena Christi.* Ale tento slib bude příjemným Bohu jen tehdy, zachováme-li z lásky jeho ducha tím, že se připoutáme k zachovávání zvyků klášterního života.

Abyste dobře porozuměli důležitosti tohoto bodu, musíte si připomenout zásadu, kterou již znáte, ale jež je tak základní že je vždycky svrchovaně užitečné ji znovu zdůraznit.

Každý projev Božího milosrdenství se nám dostává jen pro naše předurčení v Kristu Ježíši. To je jedna z nejzřejměji vyslovených myšlenek svatého Pavla, apoštola, který byl vytržen až do třetího nebe, vyvolen a vychován samotným Kristem. Ze samoty svého vězení píše Efeským, že jitřenkou každé milosti je věčné vyvolení, které nám Bůh prokázal ve svém Slovu, ve svém Synu. Slyšme jeho vlastní slova: „Veleben budiž Bůh, Otec Pána našeho Ježíše Krista! Ten nás požehnal v Kristu vším duchovním požeh-

náním v nebesích. Vždyť v něm si nás vyvolil“: *Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali – sicut elegit nos in ipso* (Ef, 1,3-4). Svobodným hnutím lásky chtěl Bůh vyvolit lidské pokolení, vyvolil nás, abychom byli jeho dětmi. Především však začal, možno-li tak mluvit, tím, že předurčil lidství svého Syna Ježíše Krista.

V Boží myšlence je Ježíš Kristus „prvorozený ze všeho tvorstva“: *Primogenitus omnis creaturæ* (Kol 1,15). Proto zahrnul Bůh tuto lidskou přirozenost „všemi poklady moudrosti a vědění“ (Kol 2,3), takže je vskutku „plná milosti a pravdy“ (Jan 1,14) a tím předmětem plného zalíbení Otcova.

Kristus však v sobě přitahuje a v sobě spojuje celé lidstvo, které přišel vykoupit a spasit. A Bůh v Kristu a skrze Krista rozšiřuje své milosti a svá zaslíbení na mystické tělo Ježíšovo. Vše, co by bylo mimo Krista, pro Boha takřka neexistuje. Spojení s Kristem je podstatnou podmínkou naší spásy a naší svatosti, jako jí bylo i při našem vyvolení. „V něm si nás vyvolil“: *Elegit nos in ipso*.

Nuže, jak jsme a zůstáváme v Kristu, „*in ipso*“? Skrze Církev. Od Nanebevstoupení Ježíšova je normální, pravidelnou cestou našeho spojení s Kristem účast ve viditelném organizmu, který založil. Tak jako tělo Ježíšovo spjaté s duší bylo „nástrojem božství“ a průtokem milosti, rovněž ani nám se nedostane milostí, nepatříme-li k tělu Církve. Křest, který nás přivtěluje k této společnosti, je s vírou první podmínkou každé milosti stejně jako každé spásy. Kristus řekl: „Dána je mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy a učte všechny národy. Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen“ (Mat 28,18-19; Mk 16,16). To je zákon ustanovený samotným Kristem potvrzený Otcem, který mu „předal soud a všechno dal do jeho ruky“ (Jan 3,35). „Nikdo nepřichází k Otci“, není příjemným Otci, nedostává darů od Otce než „skrze Ježíše.“ „Nikdo nepřichází k Otci, leda skrze mne“: *Nemo venit ad patrem nisi per me* (Jan 14,6). Nikdo – mluvím o zákonu a pravidelné cestě; víme, že v určitých případech stačí křest touhy a že mnoho našich „odloučených bratří“ žije ve zcela dobré víře – nikdo, říkám, není spojen s Kristem než skrze Církev, nikdo nepřijímá jeho učení a nemá účast na jeho milosti než v Církvi. To proto,

že Kristus je vskutku hlavou svého mystického těla. Církev je „z masa a z jeho kostí“ (Ef 5,30), říká svatý Pavel. Nuže, „nikdo zajisté nemá v nenávisti své tělo“, pokračuje apoštol, „nýbrž živí je“ a opatruje, aby dospělo dokonalosti. To činí Ježíš Kristus svým oživujícím Duchem.

Pochopíte hned, že v čím těsnějším spojení žijeme s Církví přijímáním jejího učení, poslušností k jejím příkazům a zvyklostem kultu, tím máme hojnější účast na požehnání, které Ježíš nepřestává vylévat na svou Nevěstu. Pravda a její vyzařování do duší jsou tím plodnější, čím důvěrněji jsme spojeni s Církví.

Porozumíte rovněž, jak strašnou mukou je pro duši, je-li oddělena od Církve exkomunikací. To znamená být oddělen i od zdroje milostí jako révové ratolesti odříznuté od kmene. Do odhozené větve již neproudí životodárná míza, hodí se jen k spálení. Jak ukazuje etymologie slova „exkomunikace“ – vyobcování, duše je vyloučena ze společnosti svatých, ze „shromáždění požehnaných Otce“ (Mat 25,34), ze všech milostí světla a síly, kterou Bůh vylévá na duše ve svém Synu Ježíši. Je to jako předběžný stín nekonečného oddělení a poslední kletby: „Pryč ode mne, zlořečení“: *Discedite a me, maledicti!* (Mat 25,41).

Takový je vcelku Boží plán Otcem stanovený, kterým jsme předurčeni, abychom jako děti měli účast na jeho nekonečné blaženosti. „Každý dokonalý dar“, který potěšuje naše duše, „sestupuje od Otce“ skrze jeho Syna, Ježíše (Jak 1,17). Kristus nás k sobě připojuje je ve své Církvi, rozdavatelce milostí Ženicha. Máme-li mít účast na těchto milostech, musíme zůstat v tomto viditelném organismu a žít jeho životem.

Již jsem vám řekl, že je nápadná podobnost mezi Církví Ježíše Krista a klášterní společností, jak ji zřídil svatý Benedikt.

Poznamenejme především, že řeholní řády a instituty, kterým Duch Svatý dává vznik a které Církev uznává, schvaluje a oficiálně i kanonicky k sobě přidržuje, jsou podle tohoto odstavce těsněji spojeny s Nevěstou Kristovou. Jejich členové požívají církevních výsad, a tím novým a zvláštním způsobem dosahují Božího požehnání.

Ale těchto zvláštních milostí nabývají duše jen v té míře, jakou mají účast na organickém životě společnosti, jejímiž jsou členy. To je důležitá pravda. Jako v den křtu vstupujeme ve styk s Ježíšem skrze Církev, tak vstupujeme do proudu řeholní milosti v den slibů. Od té doby máme na ni účinnou účast podle stupně, jak žijeme společným životem. Řeknete-li: „Já si to zařídím s Bohem sám, společná cvičení mi nepřidávají milostí", upadáte do bludu, běžného u protestantů. Ti se také domnívají, že jdou k Bohu sami, aniž procházejí Církví. Chtějí milost Boží podle „svého" střihu, kdežto katolíci hledají Boha tak, jak On si to přeje a chce být hledán; podávajíce mu takto projev své pokory a víry, jistě ho nacházejí. Stejně je tomu u nás. Oč jsme prosili v den své obláčky? „Milosrdenství Boží a vstup do klášterní společnosti." Tato společnost nám je přináší. Kdybychom se stranili tohoto společného života, který je znamením našeho zvláštního vyvolení, byli bychom jako vrak lodi, která uvázla na mělčině a kterou proud ještě bezpochyby lehce omývá, ale už neunáší a nestrhne do toku svých živých vod.

Vidíte z toho, jak je důležité pro řeholníka, aby žil společným životem v rámci stanovené a přijaté organizace. Pro mnicha stejně jako pro křesťana je vyloučení i v prostém klášterním smyslu, jak ji zavedl svatý Benedikt, strašným trestem.

Svatý Zákonodárce říká, že jsou duše, které nechápou velikost tohoto trestu ani závažnou škodu, která může v duši vzniknout když představený někoho vyloučí ze společného života. Velký Patriarcha ustanovil, že se některé přestupky budou trestat vyobcováním, ale nemysleme, že se tím vyloučený vymyká z objetí otcovské lásky, kterou má mít opat ke svým mnichům. Lidská láska po příkladu lásky Boží nevylučuje občasnou přísnost. Projevuje se právě tak spravedlivým použitím spasitelných trestů, jako odměn a projevů lásky. Nepoužívá lékař u toho, kdo se mu svěřil na léčení, příležitostných zákazů, odloučení i hořkých léků?

Opat, jemuž jedině přísluší moc vyslovit exkomunikaci, má tohoto trestu užívat velmi zřídka. Ale nedáme-li na to pozor, můžeme se prakticky exkomunikovat sami. A i v tom případě je ško-

da hrozná, dokonce snad horší, právě proto, že se lze méně nadít spasitelné reakce.

Jak se to může stát? Dobrovolnou a navyklou nevěrností; vlastní vůlí, která nás postupně oddaluje od cvičení a zvyklostí společného života. Jsou duše, které mají skon dávat přednost tomu, co konají samy, před tím, co koná komunita. Představují si například, že by pro ně bylo užitečnější, kdyby strávili čas rekreace spíše v oratoři než uprostřed bratří. Tato zbožnost není jen falešná sama v sobě, ale je prakticky bez užitku, ne-li škodlivá. Jak by se mohl Bůh dát duším, jež se samy vyhýbají proudu milosti, který pro ně ustanovil? To není možné. Bůh se sdílí jen duši poslušné a věrné. A takovými jsme tehdy, když poslouchajíce oprávněnou autoritu jsme tam, kde nás chce mít, v době i v zaměstnání, které nám určí. Nepotká-li nás Bůh tam, kde nás hledá, nepožehná nám. „Blaze těm služebníkům, které Pán při svém příchodu nalezne bdít!“: *Beati servi illi, quos eum venerit Dominus, invenerit vigilantes* (Luk 12,37).

Ostatně žádná vnější okolnost nemůže zastavit Boží činnost a její blahodárné působení v duši. Kde měla svatá Kateřina ze Sieny své první vidění, při němž spatřila našeho Pána jak seděl na nádherném trůně a s laskavým úsměvem udělal nad ní znamení kříže? Bylo to jednou večer, uprostřed živé ulice, když se vracela s mladším bratrem Štěpánem k rodičům. A toto první požehnání bylo tak mocné, že dítě, které bylo přirozeně bázlivé, zůstalo u vytržení s očima upřenýma k nebi na veřejné ulici, uprostřed přecházejících lidí a zvířat (Jorgensen: Svatá Kateřina ze Sieny).

Co se stává u svatých, děje se úměrně v každé věrné duši: Ježíš Kristus používá někdy okamžiků, které se lidsky jeví nejvhodnější pro zábavy a nejméně příznivé k usebranosti, aby nám uděloval svá osvícení, která jsou tím hojnější, čím je duše pozornější na to, aby nevyhledávala své vlastní uspokojení, ale poslušností se přizpůsobila zalíbením Božím, osvícení tak pronikavá, že dojem objetí Ženichova zůstává nesmazatelným a duše setrvá po dlouhý čas provoněná vůní Boží návštěvy.

Člověk se může exkomunikovat nejen tím, že se odděluje nevěrností a špatně chápanou zbožností od praxe, obyčejů a tradic

společného života, ale i tím, že se oddává svérázu. Příležitostí ke zvláštnostem se může stát všechno. Označme zvláště věci zbožnosti a bohabojnosti. Člověk nachází nejlepší záminky, aby se ospravedlnil ve vlastních očích. Je přesvědčen, že ukazuje větší pozornost pro věci, kterými se zabývá, věří, že koná skvělé skutky.

Nuže, i svatý Benedikt nám dává na srozuměnou, že je to často jen hloupá pýcha. Vskutku, nezdá se, že člověk říká: „Vím lépe než ostatní, co se musí dělat, vyznám se v tom lépe než oni, pokud jde o způsob jednání". „Nejsem jako jiní lidé": *Non sum sicut ceteri* (Luk 18,11). Ať se jeví obecný postup sebe obyčejnější, prostřednější, je podle svatého Benedikta znakem pokory, když se ho přidržíme a neobracíme na sebe pozornost. „Osmý stupeň pokory záleží v tom, že mnich dělá jen to, co je přikázáno společnými klášterními pravidly nebo osvědčenými tradicemi" (RB, kap.7).

To je velmi důležitý bod. Proč? Protože se v pokorném zachovávání společných zvyklostí a tradic skrývá milost. „Pokorným dává Bůh milost": *Humilibus dat gratiam* (1Petr 5,5), kdežto pýcha, nejčastější základ zvláštnosti, nás vzdaluje od Boha a nadto nás činí nesnesitelnými lidem, i když toho snad nepozorujeme. Hleďme na svého božského Spasitele! Kde můžeme najít dokonalejší vzor, který máme sledovat a napodobovat? On je Bůh, vtělená věčná Moudrost. Všechno, co dělá, je nekonečně příjemné Otci. „Já vždycky činím to, co je mu milé": *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). A nejen proto, že je Syn Boží, ale proto, že je ve všech jeho skutcích božská dokonalost. Nuže, po třicet let zůstal v takovém stínu – který je pravým opakem nápadnosti – že, když počal svůj veřejný život, lidé o něm jen věděli, že je „syn tesařův": *fabri filius* (Mat 13,55). Divili se vznešenosti jeho nauky, velikosti jeho zázraků, poněvadž až dosud na sebe neobrátil pozornost. A jaká podivuhodná prostota ve skutcích jeho veřejného života! Když byl unaven na apoštolských cestách, posadil se prostě na okraj studně. „Unaven putováním posadil se Ježíš u studnice": *Fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem* (Jan 4,6). Žádná přetvářka, nic nápadného. A přece, kdo byl naplněn takovou moudrostí jako on? Má „všechny její poklady" (Kol 2,3). A čím je

naše osobní vědění, čím je všechno lidské vědění proti jeho vědění? Nicotnost nebo hloupost.

Pravý mnich, jehož pohled je stále upřen na božský vzor, zachovává prostě, upřímně a se synovskou „bezstarostností" obecné způsoby, jež jsou znakem jednoty, která má podle přání Kristova vládnout mezi členy jeho mystického těla. Mohli bychom se odvážit říci, že v tom je pro něho napsán vnější velmi praktický program dokonalosti, o kterou má podle své přísahy usilovat. Snaží-li se nás ďábel podvést tím, když nám namlouvá, že se snadněji udržíme ve spojení s Bohem, budeme-li žít stranou, vynikat zvláštnostmi, vůbec ho neposlouchejme. Jestliže opravdu jednou dospějeme k oné výši svatosti, kterou svatý Benedikt požaduje pro poustevníky a jestliže se projeví Boží záměr, budiž, pak nám vystaví celu v odlehlém koutě, obklopí nás úctou a ohledy, jaké náleží tak vznešenému povolání.

Zatím – ať jsme prostými mnichy nebo ať nás opatova důvěra obdařila částí jeho autority – připoutejme se k láskyplnému zachovávání společného života. To je cesta, na kterou nás uvádí svatý Patriarcha, cesta, kterou pro nás chtěl Bůh. Toto zachovávání bude znamením naší stálosti v dobrém stejně jako znamením trvalé milosti Boží, neboť v tom najdeme Ježíše Krista. A když nás Otec uvidí tak spojeny ve všech věcech s jeho Synem, zahrne nás pro něho a skrze něho „vším požehnáním nebeským". „Požehnal nás vším duchovním požehnáním v nebesích": *Benedixit nos in omni benedictione spirituali* (Ef 1,3).

Poznámka: „Lépe je málo v poslušnosti", psal Msgre Gay jedné karmelitce, „než mnoho z vlastní vůle, i když tato vůle směřuje k obětování sebe samé. Raději vás vidíme v tomto společném, skromném životě, než v životě, který by zářil větší svatostí a zdánlivě větším obětováním" (Dom Boisrouvray: Msgr. Gay, duchovní vůdce).

V.

Myšlenka „vyloučení" může z hlediska cenobitského mít i jiné odstíny a vést k jiným ponaučením.

Může se stát a není to méně závažné, že někdo „vyobcuje“ své bratry. Jak to? Chybami proti lásce, tím, že někoho vyloučíme, ne-li ze srdce, tedy alespoň z okruhu své účinné lásky. Můžeme také „vyobcovat“ někoho ze srdce druhých tím, že vzbudíme mezi osobami nedůvěru. To je hřích, který velmi odporuje křesťanskému duchu, takže bychom měli být proti němu zvláště na stráži a jednat v té věci s největší jemnocitností.

Klášterní společnost je jedna; tmelem, který spojuje její rozličné údy, je láska. Když se láska umenší, poklesne ihned v těle pospolitosti božský život. Které je vskutku „rozlišující znamení, podle něhož se neomylně poznávají členové křesťanské společnosti“, znamení dané samotným Kristem? Je to vzájemná láska: „Podle toho poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým“: *In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem* (Jan 13,35).

Je tomu tak rovněž u pospolitosti klášterní a pravým znakem ochrany Krista Pána pro řeholní komunitu je láska, která vládne mezi členy. Běda těm, kteří jakýmkoliv způsobem narušují tohoto ducha lásky! Trhajíce šat Nevěsty rvou z vlastní duše nejvýznačnější znamení křesťanské.

Kristus je jeden. Říká nám, že cokoliv učiníme jednomu ze svých nejmenších bratří – z jeho bratří – dobrého nebo zlého, činíme to jemu (Mat 25,40.45). Svatý Benedikt to připomíná opatovi, aby důtklivě doporučil lásku ke všem bratřím stejnou. Chce také, „abychom si navzájem osvědčovali vroucí lásku, ovšem čistou“: *Caritatem fraternitatis casto impendat amore* (RB, kap.72). Chce, abychom tuto lásku projevovali zapomínáním na sebe „dávajíce přednost užitku druhého před našim potěšením“ (Tamtéž). Praví také, že tato láska dá srdcím bratří „nejvyzkoušenější trpělivost, aby navzájem snášeli své tělesné slabosti nebo povahové vady“: *Infirmitates suas sive corporum sive morum patientissime tolerent* (RB, kap.72).

Tato láska se rovněž projeví „poslušností jedněch vůči druhým“, samozřejmě v záležitostech, o nichž vůle představeného nic nerozhodla, „ochotnou poddajností“, která se může uplatňovat v mnoha příležitostech, když se od nás žádá nějaká malá služ-

ba. „Ať jsou si navzájem poslušni. Ať se předstihují ve vzájemné podrobenosti“: *Etiam sibi invicem obediat fratres. Obedientiam sibi certatim impendant* (RB 71,1).

A poněvadž svatý Benedikt chce, aby tato láska byla čistá, chce, aby ji doprovázela úcta. Připomíná doporučení, které svatý Pavel dává už obyčejným křesťanům: Předcházejte se ve vzájemné úctě! – „Ať se předcházejí ve vzájemné úctě“: *Honore se invicem preveniant.* Co je hlubokým důvodem této vzájemné úcty? To, že každá duše ve stavu milosti je chrámem Ducha Svatého. Máme mít ke druhým takovou úctu jaká se nás zmocňuje před nějakou posvátnou věcí. Svatý Zákonodárce vyžaduje takové cítění a chování zvláště od mladších ke starším. „Ctít starší“: *Seniores venerare* (RB, kap.4). Chce také zase naopak „aby se láska projevovala zvláště od starších k mladším. „Milovat mladší“: *Juniores diligere* (tamtéž). Rozhodně však nikdo nesmí dispenzovat od úcty, poněvadž chrání před důvěrností špatného rázu, o níž se řeklo, že plodí pohrdání.

Úcta, poslušnost, láska, to je trojí ráz vztahů, které podle přání velkého Patriarchy mají vládnout mezi členy klášterní společnosti. Šťastná, třikrát šťastná komunita, proniknutá těmito city, komunita, jejíž členové tvoří jen jedno srdce a jednu duši. Náš Pán ji jistě zahrnuje svým nejhojnějším požehnáním, protože uskutečňuje nejžhavější touhu jeho svatého Srdce, poslední přání jeho života: „Aby byli v dokonalé jednotě“: *Ut sint consummati in unum* (Jan 17,23).

Náš otec Beda Ctihodný říká: „Jediný prostředek, který máme, abychom ukázali, že Kristus v nás přebývá, je duch svaté a nerozdělené lásky“: *Docet eos non posse aliter dare experimentum Christi in se inhabitantis nisi per spiritum sanctæ ac inviduæ caritatis* (Vita Bedæ, auctore anonymo pervetusto). V tom byl tento velký mnich jen věrnou ozvěnou samého Krista: „Podle toho poznají neomylně, že jste moji učedníci, milujete-li se navzájem.“

VI.

Tím, že se připoutáme ke klášterní pospolitosti, vážeme se slibem stálosti rovněž ke klášteru. Proto mnich má rozšířit svou lás-

ku i na zdi svého kláštera. Opatství je pro něho „město pokoje“: *Jerusalem sancta*, kde rád žije pod Božím dohledem a v poslušnosti vůči zástupci Krista v modlitbě a v práci. Tomuto „městu“ denně se žalmistou opakuje: „Zdar tvému valu, palácům tvým všem!“ (Ž 122,7). Kvůli tomuto městu pravý mnich, který nenávidí sobectví – tento základ duchovní planosti –, umí na sebe zapomínat, umí se neúnavně vydávat všanc nejtvrdší práci a nejskrytějším úkolům, a přitom vnímá, že láska, kterou k městu chová, zušlechťuje i ty nejnižší služby a činí plodnými i ty nejnevděčnější práce. Necouvá před ničím, co může prospět společnému dobru této země, pro něho požehnané. Dává mu své myšlenky, svou lásku, svá přání, své modlitby, své práce, svůj život, dává mu vše až do posledního vzdechu: „Ať mi jazyk přilne k patru, nevzpomenu-li na tě“: *Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui* (Ž 137,6).

Středem mnichovy lásky je chrám tohoto Jeruzaléma. Opatský kostel je pro něho opravdu „stavbou svatou, místem věnovaným zcela zvláště Bohu, obydlím milovaným, které zaznívá harmonií jeho chval a plesání a které hlásá všem, jak dobré je věřit v jediného Pána třikrát svatého – *Omnis illa Deo sacra – et dilecta civitas – plena modulis in laude – et canore jubilo – Trinum Deum unicumque – cum fervore prædicat* (Hymnus z laud o slavnosti posvěcení kostela). Tam několikrát za den se všemi členy klášterní rodiny rozpíná mnich své prosebné paže jako Mojžíš na hoře na úmysly svých bratří, kteří bojují na rovině. Ví, že vroucností a vytrvalostí svých modliteb může dosáhnout vítězství pro vojska Izraele (vyvoleného národa) nad nepřáteli Božími i svého lidu. Proto jeho vírou osvícený pohled objímá všechno, co má vztah ke království Božímu. Láska rozněcuje jeho zbožnosti plamen, chce zasáhnout všechny duše, které se zmítají v nevědomosti, bludu, pochybnosti, v bídě, pokušení, utrpení, v hříchu, všechny duše, které se stravují ve snaze rozšířit Kristovo království na zemi. Všechny duše, které jsou proniknuty vroucí touhou být Pánu blíže. Aby byla jeho přímluva účinnější, spojuje svou modlitbu s všemohoucí a vždy vyslyšenou modlitbou Boží oběti tím, že vztahuje své paže k nové Kalvárii, kterou je hlavní oltář.

Jakou úctou obklopuje mnich tento hlavní oltář opatského kostela, ten kámen, na nějž byl vylit posvátný olej a kde bylo zapáleno svěcené kadidlo! Tento oltář neztratil nic na své posvátnosti ode dne svého slavnostního posvěcení. Právě naopak! Konventní mše svatá, která kolem něho každodenně shromažďuje klášterní rodinu, posvěcuje jej stále víc. Proto má být drahým srdci mnicha, jako je drahý Srdci Božímu. Není tento oltář s pěti vyrytými kříži ve svém kameni, které představují Kristovy rány, obrazem Syna zaslíbení? Nepoložili jsme naň v požehnaný den svých slibů vlastníma rukama listinu o svém klášterním zaslíbení, spojujíce tak těsněji své obětování s obětí Ježíše Krista, aby vystoupilo jako líbezná vůně k Bohu? „Ano, vůně mého Syna je jako vůně bohaté nivy, které Hospodin požehnává“: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus* (Gen 27,27).

V tomto chrámě, jehož všechny kameny vydechují klanění, oběť, díkučinění, prosbu, zastavuje se mnich často před obrazem velkého Patriarchy, aby se od něho naučil jedinečné vědě Božích věcí. Nebyl náš svatý Zákonodárce hlavně „mužem Božím“: *vir Dei*, velkým vidoucím, který po všechny hodiny svého velkolepého života kráčel před Bohem v dokonalosti? „Choď přede mnou a buď dokonalý!“: *Ambula coram me, et esto perfectus!* (Gen 17,1) Není novým Abrahámem, jemuž Bůh na znamení svrchovaného požehnání slíbil, že učiní jeho jméno slavným pro četné a mocné potomstvo? „Učiním z tebe veliký národ a požehnám ti, zvelebím tvé jméno a budeš požehnaným“: *Faciam te in gentem magnam et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus* (Gen 12,2).

Poznámka: Ve sbírce „Pax“ se pod názvem „Svatý Benedikt“ objevila zajímavá studie o morální fyziognomii svatého Benedikta podle Řehole.

Svatý Benedikt se nám tu představuje, jak drží v ruce Řeholi, o níž jeho hluboká pokora prohlásila, že je pouhým „náčrtkem“ (RB, kap.73; viz poznámku na konci této přednášky). My však víme, jakým duchem svatosti překypuje tento nesmrtelný zákoník. Víme, jak nesčíslné šiky mnichů posvětila po tolik staletí. Víme, jak mocnou pomoc prokázala Církvi Kristově a jak vý-

značné plody křesťanské civilizace vyneslo světu její zachovávání. „Kdo může změřit mimořádný vliv, kterým působilo těchto několik stránek Řehole po čtrnáct staletí na všeobecnou vzdělanost západního světa?“ Svatý Benedikt myslel přece jen na Boha, myslel jen na duše, které touží vystoupit k Bohu; v klidné prostotě své víry chtěl pouze založit „školu služby Páně“: *schola dominici servitii*. A právě pro toto žárlivé hledání jedině potřebného požehnal Bůh „Řeholi mnichů“ zvláštní milostí plodnosti, takže svatý Benedikt zaujal místo v řadě velkých Patriarchů.

Tato Řehole nás opravdu učí, že pro mnicha je vším, když „hledá Boha“, aby ho mohl dát druhým. Jistými tahy, poněvadž jsou všechny vzaty z evangelia, jehož je ryzím odleskem, načrtává cestu nejvznešenější dokonalosti, potom nás vede při tomto hledání po stopách Kristových cestou poslušnosti, modlitby a práce. Řeholí se mnich osobně posvětí a společně se buduje království Kristovo, kterým je Otec oslaven. Skrze Řeholi žije velký Patriarcha dále v Církvi, protože Řehole udržuje u těch, kteří ji zachovávají, ducha svatosti, jenž z něho vynikajícím způsobem učinil „Benedikta – Bohem požehnaného“.

Proto se můžeme před obrazem svatého Zákonodárce velice těšit a vzdávat Bohu nejpokornější díky, že patříme – ačkoliv nehodně – k svatému národu, který je jeho skvělým potomstvem. A máme opakovat za sebe, za své bratry, za všechny duše Božího města onu modlitbu, kterou Ježíšova nevěsta klade na naše rty:

„Vzbuď, Pane, ve své Církvi ducha, kterým ti sloužil náš blažený Otec Benedikt, abychom byli touž láskou naplněni, snažili se o to, co miloval, a uváděli ve skutek to, čemu učil“: *Excita, Domine, in Ecclesia tua, spiritum cui beatus Pater noster Benedictus abbas servivit, ut eodem nos repleti studeamus amore quod amavit et opera exercere quod docuit*.

Poznámka: Řehole, o níž jeho hluboká pokora prohlásila, že je jen „nárysem“: *Hanc inchsationis regulam*.

Tato slova svatého Patriarchy, nemáme brát doslovně. Jistě se tu setkáváme s výrazem pokory, ale je v tom i něco jiného. Řehole

svatého Benedikta obsahuje poměrně lehké předpisy, týkající se hmotných záležitostí a zároveň velmi vznešený asketický návod.

Na tomto místě myslí svatý Benedikt pouze na první předpisy. Přirovnává to, co podává jako společné předpisy, a to, co konali takoví Antonínové, Makariové nebo dokonce Pachomiové. Pokud jde o jednotlivosti, obsahuje Řehole nejen asketické období nazvané „cesta očistná" a „cesta osvětná", ale kromě toho dává duším – ačkoliv nedůvěřuje příliš lidským silám – rady hrdinské ctnosti a otvírá jim, aniž se snaží předstihnout milost – perspektivy „života spojení".

Víme, jak svatý Benedikt píše, že nechce nijak znejistit slabé duše, které kráčejí pomalu k vrcholům dokonalosti, tím však nemíní bránit výstup statečných. „Aby slabí necouvli a silní měli oč se snažit": *Ut et sit quod infirmi non refugiant et foretes cupiant.* Stačí, když si projdeme 4. stupeň pokory, abychom viděli, k jakému vrcholu heroismu zve své žáky.

Ostatně cenu Řehole svatého Benedikta prokazuje to, jak rychle zatlačila v poměrně krátké době všechny tehdejší řehole, které přece pocházejí od osob význačné svatosti. Svědčí o ní i mimořádná nadpřirozená plodnost, k níž dávala podnět po staletí. Bylo by tu zapotřebí projít dlouhou galerií světců, kteří našli svou dokonalost ve škole toho, jehož svatý Řehoř Veliký jmenuje „nejvýbornějším mistrem dokonalého života": *Magister optimus arctissimæ vitæ*.

Rozhodně právem píše Delatte ve svém díle „Komentář k Řeholi": „Je vedle evangelia jiná kniha, která by se uměla jako tato Řehole přizpůsobit všem potřebám křesťanského života od 6. století až po naše dni? – Musíme uznat, že se tato Řehole přizpůsobila téměř s nekonečnou pružností krajně rozmanitým dílům lépe než každá jiná, a to, pokud jde o okolnosti a časy, že vytvořila pevný zákonitý rámec pro mnohé zakladatele řádů a kongregací. Není dílem mimořádně nadpřirozeného ducha vypracovat Řeholi tak širokou, že zahrnuje vše, tak silnou, že všechno udrží v mezích, tak božsky jednoduchou, že ji porozumí negramotný Gót i že uchvátí svatého Řehoře Velikého, tak dokonalou, že zaslouží vždycky názvu „Řehole", vybrané monastické Řehole?"

II. VÝCHODISKO DVOJÍHO CHARAKTERU MONASTICKÉ DOKONALOSTI

5. *To je vítězství, které přemáhá svět, naše víra: Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra*

Stručný přehled: Víra v božství Kristovo základem života monastického stejně jako života křesťanského – I. Jak nám dává víra vítězství nad světem. – II. Jak vzácné je toto vítězství a kterého života je předehrou. – III. Víra je též východiskem naší monastické dokonalosti, „zbožšťujícím světlem“, jímž podle svatého Benedikta má být osvěcován celý mnichův život. – IV. Stálost vnitřního života, která z víry vyplývá. – V. Praktikování ctnosti víry a radost, jejímž je víra zdrojem.

V předcházejících konferencích jsme se pokusili podat souhrnný pohled na benediktinský ideál a na benediktinské zřízení. Nejvyšší cíl monastického života je výlučné „hledání Boha“ tím, že následujeme Ježíše Krista. Mnich se rozhoduje, že tohoto cíle dosáhne v klášteře, uprostřed svých bratří, tím, že bude s nimi žít pod vedením opata, který zastupuje místo Kristovo, sdíleje s nimi život poslušnosti v modlitbě a práci. Tak se jeví v nejobecnějších rysech klášterní společnost.

Nyní uvidíme, jak duše, která touží přijmout tento ideál, uskutečňuje je prakticky. Poznáme, že tuto duši ke vstupu do kláštera vede víra, že láska ji k němu připoutává řeholními sliby tak jako novokřtěnce, který ve chvíli vstupu do Církve pronáší úkon víry a stává se členem nadpřirozené společnosti křtem, který je svátostí adopce a uvedení. Víra a řeholní sliby jsou nezbytné, má-li se někdo připoutat ke Kristu ve stavu dokonalosti, kterým je mnišství.

Představme si znovu, co se děje u obyčejného křesťana. Bůh předkládá lidem ve svém Synu Ježíši příklad, který mají napodobovat.

Dvakrát Bůh přerušuje věčné mlčení, na březích Jordánu a na Táboře a představuje nám tohoto Syna v podobě lidské jako živý výraz božské dokonalosti v lidské podobě. A jakkoli jsou vznešené vrcholky svatosti, k nimž duše dospívají, jejich dokonalost je vždycky jen odleskem svatosti vtěleného Slova.

Nuže, jak se připodobníme Kristu? Jak se staneme účastnými jeho milosti a jeho svatosti? Nejdříve a především vírou. Co nám říká svatý Jan? „Ti ho přijali – kteří věří ve jméno jeho“: *Quotquot autem receperunt eum – his qui credunt in nomine ejus* (Jan 1,12). To je „dílo“, které od nás Bůh nejdříve žádá. „To je dílo milé Bohu, abyste uvěřili v Toho, kterého On poslal“: *Hoc est opus Dei ut creditas in eum quem misit ille* (Jan 6,29).

Víra je prvopočáteční dispozicí toho, kdo chce následovat Krista. Má být prvním postavením duše v přítomnosti vtěleného Slova.

Poznámka: Tyto tak důležité myšlenky jsme rozvedli v přednášce: „Víra, základ křesťanského života“ v díle „Kristus, cesta lásky“.

Křesťanství je jen přijetí vtělení se všemi jeho důsledky, přijetí vírou, praktickou vírou. Křesťanský život je jen trvalé uskutečňování onoho úkonu víry, projeveného v Ježíši. „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého“ (Mat 16,16). Bez tohoto úkonu víry, který zasahuje celý život, není prostředku, abychom se stali křesťany. Uznáváte-li božství Ježíše Krista, musíte přijmout i důsledky: jeho vůli, jeho skutky, jeho zřízení, Církev, svátosti, skutečnost mystického těla.

Co platí u obyčejných křesťanů, platí tím spíše u mnicha. Mnich se snaží uskutečňovat dokonalost křesťanství. Nebudeme tedy mnichy, nejsme-li křesťany, nebudeme vpravdě mnichy, nejsme-li dokonalými křesťany. Nuže, právě jsem vám to řekl, že křesťany, učedníky Kristovými a jeho milostí i dětmi Božími nás činí především víra v Krista.

Pokusme se tedy vyložit, čím je tato víra pro nás. Je základem našeho vítězství nad světem, vítězství, jehož se nám dostává od Krista skrze víru, kterou v něho máme a jež nás činí dětmi Božími. Je také základem a kořenem klášterní dokonalosti stejně jako

křesťanského života. Proto ji svatý Benedikt nazývá „zbožšťující světlo“: *deificum lumen* (RB). Až toto probereme, zůstane nám za úkol ještě vysvětlit, jak máme z víry žít a jaké plody nám tento život přináší.

I.

Co je víra? Je to projev úcty, kterou náš rozum bez výhrady vzdává pravdivosti Boží.

Když nám Bůh ukazuje svého Syna, který je mu roven, praví nám: „Toho poslouchejte!“ (Mat 17,5) A také Kristus nám říká: „Já jsem jediný Syn Boží“. „Odhalím vám to, co vidím z věčných tajemství a mé slovo je neomylné, neboť jsem Pravda“ (srov. Mat 11,27; Jan 14,6).

Ale tato víra má být úplná, její předmět se má vztahovat na všechno, co říkal nebo dělal Ježíš Kristus. Nemáme věřit pouze ve slova Ježíše Krista, nýbrž i v božství jeho poslání, v nekonečnou cenu jeho zásluh a jeho zadostiučinění; víra objímá celého Krista.

A když je tato víra živá, vroucí, vrhá nás k Ježíšovým nohám, takže plníme ve všem jeho vůli; poutá nás k Ježíši tak, že už ho nemůžeme opustit. To je dokonalá víra, která se rozvíjí v naději a lásku.

Aby někdo byl křesťanem, musí mít tuto víru v Ježíše Krista. Nemůže jím být, nedává-li přednost před svým vlastním myšlením, svými osobními zájmy, slovům, vůli a příkazům Kristovým.

Mnich ovšem má tuto víru, ale u něho jde dále. Vede ho dokonce k tomu, že opustil svět, aby se připoutal jen k Ježíši Kristu. Proč jsme vyšli ze světa? Poněvadž jsme uvěřili Ježíšovým slovům: „Přijď a následuj mne, chceš-li být dokonalý“ (Mat 19,21). A řekli jsme Pánu: „Ty mne voláš? Tu jsem. Věřím ti úplně, věřím tvému slovu. Jsem tak přesvědčen, že v tobě najdu vše, že se chci připoutat k tobě jedinému. Ty jsi tak mocný, že mne můžeš dovést až k Otci nebeskému, že se můžeš učinit svými nekonečnými zásluhami a svou milostí sobě podobným, abych se stal příjemným tvému Otci, že mě můžeš přivést k nejvyšší dokonalosti

a k největší blaženosti. A poněvadž tomu všemu věřím a důvěřuji v tebe, a protože ty jsi nekonečné dobro, kromě něhož je všechno marné a zbytečné, chci se připoutat jen k tobě jedinému, chci všechno opustit a následovat jen tebe a sloužit jen tobě. „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou“: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,27). Toto je ryzí vyznání víry ve všemohoucnost a nekonečnou dobrotu Ježíše Krista.

Nuže, takový projev víry je podle svatého Jana vítězstvím nad světem: „A to je vítězství, které přemáhá svět: naše víra“: *Hæc est victoria quæ est victoria quæ vincit mundum, fides nostra*. A hned připojuje, že tato víra, která přemáhá svět, je víra, kterou máme v Ježíše Krista, Syna Boha živého. „Kdo však přemáhá svět, ne-li ten, kdo věří, že Ježíš je Syn Boží?“: *Quis est qui vincit mundum, nisi qiu credit quoniam Jesus est Filius Dei?* (1Jan 5,4-5). Rozjímejme chvíli o těchto slovech, neboť jsou pro naše duše důležitá.

Co znamená „přemáhat svět“: *vincere mundum*? Svět tu neoznačuje křesťany, věrné učedníky Krista, které jejich postavení nutí, aby žili ve světě, ale lidi, pro něž existuje jen přirozený život, kteří omezují své touhy a radosti jen na pozemský život. Tento svět má své principy, své zásady, k niž podle slov svatého Jana vede „žádost očí, tělesná žádostivost a pýcha života“ (Jan 2,16). To je svět, o němž náš Božský Spasitel prohlásil, že za něj neprosí (Jan 17,9). A proč za něj neprosí? Poněvadž je mezi tímto světem a Kristem absolutní neslučitelnost. Svět odmítá zásady evangelia. Kříž je pro něj pošetilostí a pohoršením.

Tento svět, který nás obklopuje, nabídl nám své bohatství, pocty a radosti. Lichotí lidské přirozenosti, zneklidňuje nás svými půvaby. Ale když následujeme Krista a chceme se připoutat jedině k němu, zamítli jsme svět. Povznesli jsme se nad všechno, co nám mohl nabídnout a co sliboval pro srdce a pro tělo. Zůstali jsme necitelnými pro jeho půvaby. To znamená „přemáhat svět“.

A co nám umožnilo dosáhnout takového vítězství? Víra v Ježíše Krista. Připoutali jsme se k němu, protože věříme, že Ježíš Kristus je Syn Boží, že je Bůh a proto i dokonalost a blaženost sama. Podívejte se na bohatého jinocha, který přichází k Ježíši, aby se stal jeho učedníkem. Ptá se, co musí činit, aby dosáhl života věč-

ného. Náš božský Spasitel, který na něho „pohlédl laskavě“: *intuitus eum dilexit eum*, nejdříve mu řekl, aby zachovával přikázání. – „To všechno jsem zachovával od svého mládí“, odpověděl mu jinoch. Potom Pán stupňuje radu: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej co máš… a přijď a následuj mne!“ (Mat 19,21). Ale evangelium dodává: „Když uslyšel jinoch to slovo, odešel smutně“ (Mat 19,22) a Spasitele nenásledoval. Proč tento mladý tazatel od Krista odchází? Protože měl „mnoho majetku“. Svět ho spoutal bohatstvím. A poněvadž tento jinoch nevěřil, že Kristus je bohatství nekonečné, převyšující všechen majetek, nemohl „přemoci svět“.

Ježíš Kristus nám dal toto světlo víry v den našeho povolání. A dík tomuto světlu, které nám ukázalo marnost světa, prázdnotu jeho radostí, neplodnost jeho skutků a odhalilo nám dokonalost v naprostém napodobování Krista, přemohli jsme svět. „A to je vítězství, které přemáhá svět, naše víra“: *Hæc est victoria quæ vincit a mundum, fides nostra.*

Šťastné vítězství, které nás osvobodilo od jednoho z nejtvrdších otroctví a dalo nám plnou svobodu dítek Božích, abychom se mohli dokonale věnovat jen tomu, který zasluhuje naší lásku.

II.

Naše vítězství je proto tak vzácné, že je samo drahocenným darem lásky, kterou nám Kristus prokázal, neboť je splatil svou krví. Poslechněte si, co řekl Pán svým učedníkům na konci života: „Důvěřujte, já jsem vítěz nad světem“: *Confidite, ego vici mundum* (Jan 16,33).

A jak přemohl tento svět? Zlatem? Leskem vnějších skutků? Pro svět byl Kristus jen „syn tesaře“ z Nazareta, *fabri filius* (Mat 13,55). Byl po celý svůj život pokorný. Narodil se v chlévě, žil v dílně, na svých apoštolských cestách neměl ani vždycky lože, ani místo, „kde by hlavu položil“ (Mat 8,20). Světská moudrost by pokrčila rameny při myšlence, že ji lze přemoci chudobou a odříkáním. – Bylo by to bezprostředním, časným úspěchem jeho podniků nebo také jinými lidskými výhodami, jež jsou sto se vnucovat a ovládat? Také ne. Byl pohaněn, ukřižován. V očích tehdejších „mudr-

ců“ ztroskotalo jeho poslání žalostně na kříži. Jeho učedníci byli rozprášeni, dav potřásal hlavou, farizeové se uštěpačně usmívali: „Jiným pomohl, ale sám sobě nemůže… ať sestoupí nyní s kříže a uvěříme v něho“, ale jen tehdy (Mat 27,42).

A přece, neúspěch byl jen zdánlivý. Ve skutečnosti Kristus právě v tom okamžiku zvítězil. V očích světa, z hlediska přirozeného, byl Kristus poražen, ale v očích Božích byl právě v té chvíli vítězem nad knížetem temnosti i nad světem. „Důvěřujte, já jsem vítěz nad světem“: *Confidite, age vici mundum*. A od té hodiny byl Ježíš Kristus od Otce „ustanoven Králem nad národy“ (srov. Ž 2,6). „Není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom mohli být spaseni“ (Sk 4,12) a „jeho nepřátelé jsou dáni za podnož jeho nohám“ (Žid 1,13; 10,13; Ž 109,1).

Ježíš dává svým učedníkům možnost, aby rovněž nad světem zvítězili. Ale jak jim dává účast na svém vítězství? Tím, že jim skrze víru, kterou v něho mají, uděluje přijetí za děti Boží. O tom nám svatý Jan předkládá hluboké učení, které se musí postavit do pravého světla.

Bůh je Bytost. Život. Bůh se zná a rozumí si dokonale. Nekonečným výrokem vyslovuje cele sám sebe. Tento výrok je Slovo. Slovo vyjadřuje celou Boží podstatu, a to nejen samu o sobě, ale i tak jak se projevuje navenek. Ve Slově vidí Bůh vzor pro každé stvoření, i tvora teprve možného. V tomto Slově má každá bytost svůj život. „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo to Slovo … Bez něho nepovstalo nic (z toho) co povstalo. V něm byl život“: *In principio erat Verbum… et Deus erat Verbum… Sine ipso factum est nihil, quod factum est, in ipso vita erat* (Jan 1,1-4).

Svůj přirozený život, který má svůj první zdroj ve Slovu, dostáváme od bezprostředních činitelů, kterými jsou naši rodiče.

Ale jak víte, jsme povoláni i k vyššímu životu, povoláni k tomu, abychom sdíleli vlastní život Boží tím, že se stáváme „účastni božské přirozenosti“: *Efficiamini divinæ consortes naturæ* (2Petr 1,4). Toto povolání k nekonečné blaženosti je dílem nejvýznačnější lásky, která korunuje všechna ostatní díla a vysvětluje jejich hluboký smysl. „Tvé ruce mne zhnětly a vytvořily“: *Manus tuæ fecerunt me et plasmaverunt me totum in circuitu* (Job 10,8). Vychá-

zí-li náš přirozený život „z rukou Božích“, tryská náš nadpřirozený život z jeho Srdce. Svatý Jan říká: „Hle, jakou lásku nám Otec prokázal, dětmi Božími se nazýváme a také jimi jsme“: *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Die nominemur et simus* (1Jan 3,1). Tento božský život neničí v přirozeném životě to, co je v něm kladné a dobré, ale pozvedá jej a přeměňuje tím, že umocňuje jeho ctnosti, převyšuje jeho požadavky a práva.

Nuže, právě ve Slovu je zdroj tohoto božského života i jeho výlevů. Ve svém Slově Bůh nás vidí, a to nejen jako prosté tvory, ale vidí i náš stav milosti. Každý předurčený představuje věčnou myšlenku Boží. „Dobrovolně nás zplodil Slovem pravdy“: *Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis* (Jak 1,18). Kristus, Slovo vtělené, je vskutku „obrazem, podle něhož máme být a zůstat dětmi Božími.“ „Předurčil nás, abychom byli připodobněni obrazu jeho Syna“: *Prædestinavit (nos) conformes fieri imaginis Filii sui* (Řím 8,29). Jak již bylo řečeno, On je Syn Boží svou přirozeností, my jsme dětmi Božími milostí. Je to však týž božský život, který ze své plodnosti zaplavuje lidství Kristovo i naše duše. Tento jediný Syn, zrozený z Boha věčným a nevýslovným plozením ve svatých výronech světla, je živý Syn Boží, neboť má život sám v sobě, je sám životem. „Ego sum vita“: *Já jsem život* (Jan 14,6). Vtěluje se jen proto, aby nám dal účast na tomto životě. „Já jsem přišel, aby život měli“: *Ego veni ut vitam habeant* (Jan 10,10).

A jak se účastníme tohoto života? Tím, že přijímáme Krista vírou. „Všem pak, kteří ho přijali, dal moc se stát dětmi Božími, těm (totiž), kteří věří ve jméno jeho, kteří se zrodili … z Boha“: *Quot quot autem receperun eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus… qui ex Deo nati sunt* (Jan 1,12-13). Náš přístup k novému životu je pravé zrození a toto zrození se děje vírou a křtem, svátostí adopce. „Znovu narozený z vody a z Ducha“: *Renatus ex aqua et Spiritu Sancto* (Jan 3,3.5). Proto svatý Jan píše, že ten, „kdo věří, že Ježíš je Mesiáš, zrodil se z Boha“: *Qui credit quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est* (1Jan 5,1).

Vidíte, aby se někdo „zrodil z Boha“, aby „byl dítětem Božím“, musí věřit v Ježíše Krista a přijmout ho. Víra je základem tohoto nadpřirozeného života a dává nám nevypravitelným způsobem

účast na Božím životě. Víra nás uvádí do této nadpřirozené sféry, která je mimo dosah očí světa. „Náš život je skrytý s Kristem v Bohu“: *Vita nostra est abscondita cum Christo in Deo* (Kol 3,3). Jen to je pravý život, poněvadž nekončí smrtí jako přirozený život, ale rozvíjí se ve věčné štěstí bez proměny.

Svět vidí nebo spíše chce vidět a znát jen život přirozený jak pro jednotlivce, tak pro společnosti. Cení a obdivuje jen to, co je vidět, co se třpytí, co má časný úspěch; posuzuje podle zevnějšku, a to jen tělesnýma očima. Opírá se jen o lidské úsilí, jen o přirozené ctnosti. Je to jeho způsob usuzování i jednání. Opomíjí a soustavně přehlíží nadpřirozený život a usmívá se při myšlence na dokonalost, která přesahuje stupeň pouhého rozumu. Lidské usuzování, může vskutku dát vznik jen lidským výsledkům, ryze přirozené úsilí může vést jen k účinkům v řádu ryze přirozeném. „Co se z těla narodilo je tělo“, říká svatý Jan: *Quot natum est ex carne, caro est* (Jan 3,6). Co je výsledkem přirozenosti, co není nadpřirozené, nemá v očích Božích žádné ceny. „Tělo samo není ku prospěchu“: *Caro non proest quidquam* (Jan 6,63). Člověk bez víry a bez milosti může dospět úsilím vytrvalé vůle k přirozené dokonalosti. Může být dobrý, bezúhonný, upřímný, spravedlivý, ale je to jen mravnost přirozená, která vždycky zůstane částečně nedokonalá. Mezi ní a nadpřirozeným životem, mezi ní a věčnou blažeností je propast. A přece se svět spokojuje s touto dokonalostí a s tímto přirozeným životem.

Víra se mávnutím křídla pozvedá výše a unáší duši nad celý viditelný svět až k Bohu. Tato víra, která nám umožňuje „zrodit se z Boha“, která nás skrze Krista činí dětmi Božími, činí nás i „vítězi nad světem“. O tom nám podává podivuhodnou nauku svatý Jan ve své epištole: „Všechno, co se zrodilo z Boha, přemáhá svět …“ „Kdo však přemáhá svět, ne-li ten, kdo věří, že Ježíš je Syn Boží?“: *Omne quod natum est ex Deo vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei* (Jan 5,4-5).

III.

K tomuto slavnému údělu je povolán každý křesťan. Kdokoli přijímá křest, rozchází se normálně se světem tím, že popírá jeho zásady, jeho ducha, aby žil podle evangelia Kristova.

Oč však je tento rozchod a tato přeměna u mnicha úplnější! Boží život, který jsme s milostí dostali při svatém křtu, je zárodkem celé naší monastické svatosti stejně jako je tomu u prostého křesťanského života. Naše dokonalost není v podstatě jiného řádu než dokonalost křesťanská. Obojí vnitřně patří témuž nadpřirozenu. Řeholní dokonalost je jen rozvinutím Boží adopce v daném rámci a stavu. Prostý křesťan je dítětem Božím. Mnich je také dítětem Božím, ale snaží se rozvinout tuto vlastnost dítěte Božího nejvyšší měrou a prostředky zvláště k tomu přizpůsobenými. Křesťanu je dovoleno a Pán Ježíš k tomu i radí, aby náležitě užíval některých tvorů, aniž podstatně uškodí svému postavení dítěte Božího. Mnich se však chce přimknout jen k Bohu a jeho zvláštnímu dílu a odstraňuje nebo ničí mezi stvořenými dobry všechno, co v něm překáží dokonalému rozvoji Božího života. Ale pro řeholníka stejně jako pro obyčejného křesťana je víra v Ježíše Krista branou, kterou se do tohoto Božího života vstupuje. Podle slov tridentského koncilu je víra „základem a kořenem každého ospravedlnění“.

Víra je základem. Myslete na nějakou stavbu, která vábí pohled svou velikostí a harmonickým sladěním všech rozměrů. Co jí dodává pevnosti? Základy. Jsou-li otřeseny, hned se zdi trhají a stavba je v nebezpečí. Neupevní-li se tyto základy, hrozí ji jisté zřícení. To je obraz duchovního života. Duchovní život je stavbou, kterou si Bůh s naším souhlasem v nás vybudoval ke své slávě, je to chrám, v němž chce přebývat. Nepoložíme-li však pevný základ, nelze budovu vystavět. A čím se tato stavba zvedá do výše, tím víc je nutno, aby byly základy hluboké a neochvějné. Když duchovní člověk myslí, že přichází na vrchol dokonalosti, k nejvyšší kontemplaci, vše se u něho může zřítit, neupevní-li se v něm úměrně k tomu víra, která je základem pravé lásky.

Svatý koncil přirovnává víru také ke kořenu. Pohleďte na tento majestátní strom s mohutným kmenem a rozložitými větve-

mi s hojným a hustým listím. Odkud mu přichází ta krása a síla? Z toho, co není vidět, z kořenů. Ty se noří do půdy, aby se strom v ní udržel, a čerpají v ní živé látky, potřebné k životu tohoto obra. Jakmile kořeny začnou usychat, strom hyne.

Kořenem křesťanského života je víra. Bez ní všechno vadne, všechno umírá. Je nutnou podmínkou každého života a každého duchovního pokroku.

Je-li víra základem celého křesťanského života, i celý život monastický spočívá na víře, vírou se vysvětluje a udržuje. Klášterní život stejně jako život křesťanský je praktickým důsledkem úkonu víry. Proč je člověk křesťanem? Protože řekl Ježíši Kristu: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého, ty sám můžeš přivést k Otci do života věčného." Proč jsme se stali mnichy? Protože jsme řekli Kristu: „Ty jsi Kristus, Ty jsi jediná cesta, která vede k Otci, ty jsi pramen veškerého života, všeho dobra, každé dokonalosti, každé blaženosti." A tento prvopočáteční akt víry vysvětluje celé naše chování.

Bez víry v Ježíše Krista nemá život, který vedeme, smyslu. Svět nás vskutku považuje za blázny. „Měli jsme život jejich za bláznovství": *Vitam illorum æstimabamus insaniam* (Mdr 5,4). Ale pozemský člověk, slovy svatého Pavla: „ …člověk přirozeně žijící nepřijímá ty věci, které jsou Ducha Božího; jsou mu pošetilostí a nemůže jim porozumět, poněvadž se mají posuzovat duchovně" a člověk má soudnost skrze Ducha Božího a ne skrze ducha světa (1Kor 2,14).

V očích víry tvoří náš život onen „nejlepší úděl – optimam partem" (Luk 10,42). Je to onen „nádherný úděl": *hereditas præclara*, a je to pro nás spolehlivá záruka.

A co platí o celku našeho života, platí i o jednotlivostech našich dní.

Pozorujeme-li je z hlediska přirozeného světa, mohou se jevit jednotlivosti našeho života, modlitby, poslušnosti, pokory, odříkání a práce jako nepatrné, omezené, bezvýznamné. Když nás vidí člověk, dávající se vést duchem světa, jak v chóru recitujeme žalmy a když se doví, že věnujeme chvále Boží tolik a tolik hodin , pokrčí rameny. „Jak ubohé vidět, že lidé tak maří čas!" Soudí tak

proto, že tomu nerozumí a nemůže rozumět, protože nemá onu víru. Jeho krátkozraký rozum mu brání, aby viděl za přirozené obzory, víra mu neumožňuje vstup do tajemství Božích. Nemůže pochopit, že naše dílo modlitby patří k nejpříjemnějším skutkům před Pánem a že nejvíce prospívá duším.

Podobnými výrazy by bylo třeba mluvit o všech článcích našeho monastického života. Víra nám ukazuje jejich cenu pro věčnost, víra nás staví nad úsudky světa, nad moudrost světa, která je podle svatého Pavla „pošetilostí u Boha“ (1Kor 3,19). „Nám však zjevil to Bůh svým Duchem, který je z Boha, abychom věděli, co nám daroval Bůh svou milostí“, neboť tento „Duch totiž prohlédá všechno, i hlubiny božství“ (1Kor 2,10).

A poněvadž se přidržujeme tohoto Ducha vírou, víra se stává „zbožšťujícím světlem“: *deificum lumen*, jak říká svatý Benedikt v Prologu Řehole, světlem, které ozařuje a pozvedá celý náš život.

Víra je pro nás skutečně pravým božským světlem. Přirozenému životu dává Bůh světlo rozumu. Soudnost je schopnost, která řídí činnost ryze lidskou. Také životu nadpřirozenému opatřil Bůh přiměřené světlo. Jaké ke toto světlo? V nebi, kde nadpřirozený život dosahuje dokonalosti, je to zářící světlo slávy, zraková schopnost pro blažené patření. „V tvém světle na světlo patříme“: *In lumine tuo videbimus lumen* (Ž 36,10). Zde na zemi je to zastřené světlo víry. Duše, která chce žít pravým životem, má se řídit tímto světlem, neboť jí dává účast na poznání, jež má Bůh o sobě a o všech věcech.

I v tom je nám Ježíš dokonalým vzorem a jsme určeni k tomu, abychom napodobili ideál, jímž je on sám. Nuže, co je předmětem Kristovy činnosti? Je to světlo, které jeho svatá duše čerpala v blaženém patření. Víte, že duše Ježíšova od prvního okamžiku, kdy byla stvořena, patřila na Boha, a z tohoto vidění prýštilo světlo, v němž viděla všechny věci a které ji řídilo na všech cestách. Odhaluje nám jen to, co vidí; říká nám jen to, co slyší (Jan 3,11). Dělá jen to, „co vidí činit Otce“ (Jan 5,19). Nic ze sebe, nic pro sebe. Dělá jen to, co mu Otec ukazuje, a všechno, co Otec činí, dělá také, a to podobně s touž důstojností a s touž dokona-

lostí jako On, poněvadž je jediný Syn, Bůh z Boha, dokonalý z dokonalého.

Pokud jde o nás na této zemi, světlo víry je předzvěst schopnosti, která nám zjednává blažené patření. Dítě Boží poznává v tomto světle Boha a hledí v něm i na všechny věci (Jan 1,18). Především Boha, neboť, jestliže „jej nikdo z lidí neviděl", poněvadž „přebývá ve světle nepřístupném" (1Tim 6,16), přece se nám Bůh zjevil ve svém Synu Ježíši. „Rozsvítil světlo v našich srdcích – prostřednictvím osoby Ježíše Krista": *Illuxit ic cordibus nostris – in facie Christi Jesu* (2Kor 4,6). Jednorozený Syn, který je vždycky „v lůně Otcově": *in sinu Patris*, odhaluje nám Boha. „Kdo vidí mne, vidí i Otce": *Qui videt me, videt et Patrem* (Jan 14,9). Když duše přijme svědectví Syna – Slova, pozná tajemství života Božího. – V tomto nebeském světle duše rovněž posuzuje všechny věci podle toho, jak na ně hledí a jak je oceňuje Bůh. Hledí na tvory ne takovýma očima jako ti, kteří nemají víru, ale jí vesmír odhaluje to, co jiným skrývá, že totiž odleskem dokonalostí svého Tvůrce jest. V obřadech Církve nevidí věřící duše jen vnější stránku úkolů a symbolů, tento smysly postižený vzhled, který mohou poznat všechny oči, ale proniká do hloubi obřadů a opět tu poznává božský ideál, úmysly Církve, skryté tajemství kultu, uskutečněnou Boží myšlenku, projevené Boží dokonalosti, slávu, která se tím Bohu vzdává a s kadidlem ve svatyni stoupá k Pánu hymnus milujícího a vděčného srdce. Stejně tak pod obyčejnou a všední skořápkou nebo pod nečekanou trudnou či záhadnou rouškou denních událostí rozpoznává Boží dítě láskyplné dílo neomylné, mateřské Prozřetelnosti.

Je-li tento život víry vroucí, vede k nejvyšší dokonalosti, jak jsme právě viděli u Ježíše, jehož svaté lidství čerpalo v blaženém patření počátek své dokonalosti a činnosti. Navenek ovšem vede duše, která žije z víry, obyčejný život ostatních lidí, oddává se jako ostatní duše lidské činnosti, ale vykonává ji v nejvyšším světle Boží pravdy. Kristus je pravda, světlo. Kdo žije v této pravdě, je „dítětem světla": *filius lucis* (Jan 12,36). Žije v této pravdě, jeho život oplývá těmi hojnými plody, které podle svatého Pavla jsou: dobrota, spravedlnost a pravda. „Neboť ovoce světla (se

projevuje) ve všeliké dobrotě, spravedlnosti a v pravdě“: *Fructus enim lucis est in omni bonitate et justitia et veritate* (Ef 5,9).

Budeme se tedy divit, když svatý Benedikt od nás žádá, abychom se ve všech věcech řídili světlem víry? Musíme jednou provždy pochopit, že svatý Patrarcha staví vždycky naráz mnicha na půdu nadpřirozena. Chce, abychom měli „každodenně“: *quotidie*“ oči upřeny na ono „zbožšťující světlo“ (RB), abychom z něho neustále přijímali paprsky. Chce, aby se celé chování jeho žáků zakládalo na víře.

Rozjímejte těchto několik námětů na základě toho, co bylo řečeno! Proč má mnich poslouchat svého opata? Jedině proto, že je opat „zástupcem Kristovým“. – „O opatovi se má věřit, že je zástupcem Kristovým“: *Abbas Christi agere vices creditur* (RB, kap.2; kap.63). Proč mají bratři zůstat navzájem ideálně spojeni? Poněvadž jsou „všichni jeden v Kristu“ (RB, kap.2); Gal 3,28). Proč se mají přijímat ochotně a s radostí hosté – kterých za časů svatého Benedikta „nikdy nechybělo“: *nunquam desunt*, a přicházeli nečekaně? – Protože se v nich přijímá Kristus, protože se tu skláníme před Kristem, když poklekáme u jejich nohou. – *Christus in hospitibus adoretur qui et suscipitur*. „Všichni přicházející hosté se přijímají jako by to byl Kristus“: *Omnes super venientes hospites tamquans Christus suscipiantur* (RB, kap.53). Proč se také zvláště má bdít nad chudými a poutníky? Protože se právě v těchto vyděděných údech Kristus představuje naší víře. „Ať se projevuje zvláštní péče při přijímání chudých a poutníků, neboť se v nich více Kristus přijímá“: *Pauperum et peregrinorum maxime susceptionum cura sollicite exhibeantur: quia in ipsis magis Christus suscipitur* (RB, kap.53). A je tomu stejně i při péči, která se věnuje nemocným v klášteře. Svatý Benedikt doporučuje s nejživější naléhavostí, aby nechybělo nic, pokud jde o péči, které vyžaduje jejich choroba. Zdá se to překvapující, protože klášterní stav je stavem odříkání. A přece svatý Benedikt tu mluví zřejmě: „Přede vším a nade všechno se bude pečovat o nemocné“: *Infirmorum cura ante omnia et super omnia adhibenda est* (RB, kap.36). Proč takové naléhání? Protože také při této příležitosti víra vidí v trpících údech Krista. „Bude se jim tak sloužit, jako by to byl osobně Kristus, po-

něvadž on sám řekl: „Nemocen jsem byl a navštívili jste mně. – *Ut sicut revera Christo, illa eis serviatur, quia ipse dixit infirmus fui et visitastis me* (RB, kap.36; Mat 25,36).

Velký Patriarcha převádí tuto víru, toto nadpřirozené hledisko z osob na činy mnišského života. Ať je mnich v chóru, ať slouží u stolu, ať je na cestách, všude ho svatý Benedikt noří do tohoto světla víry. Když svatý Zákonodárce pečlivě vypočítává nadpřirozené vlastnosti, které jsou žádoucí pro hlavní úředníky, žádá především, aby to byla srdce „bojující pro Boha" (RB, kap.31). Od novicmistra vyžaduje, aby byl zvláště „schopný získat duše" (RB, kap.58).

Vrhá toto světlo víry dokonce i na hmotné věci. Protože je klášter „domem Božím": *Domus Dei*, chce, abychom zacházeli s nářadím a se všemi věcmi v klášteře jako s posvátnými oltářními nádobami. „Ať se pohlíží na všechno nářadí a na všechen majetek v klášteře jako na posvátné oltářní nádoby": *Omnia vasa monasterii cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat* (RB, kap.31). Světu by připadalo takové doporučení ubohé, naivní a zbytečné, ale svatý Zákonodárce o tom soudí jinak. Proč? Protože měl živou víru a protože pochopil, že všechny věci mají v očích Božích cenu jen podle naší víry.

Poznámka: Víra, nebo spíše to, co bychom dnes nazvali duchem víry, nadpřirozeným duchem, projevuje se v Řeholi tisíci způsoby, které dojímají a vzdělávají věřícího, ale jsou protismyslné ba směšné v očích světa. Evangelní „mně jste učinili": *mihi fecistis* – je tu vystupňováno do krajnosti.

IV.

Taková je nadpřirozená atmosféra, v níž podle svatého Benedikta mnich žije a kterou stále „*quotidie*" vdechuje. Chce od mnicha to, co svatý Pavel žádá od křesťana, aby žil z víry. „Spravedlivý žije z víry": *Justus ex fide vivit* (Žid 10,38). Spravedlivý, totiž ten, kdo křtem oblékl nového člověka, stvořeného ve spravedlnosti, žije, pokud je spravedlivý, z víry, ze světla, které mu přináší svátost osvícení. Čím více žije z víry, tím více žije nadpřirozeným životem, tím více v sobě uskutečňuje dokonalost své božské

adopce. Všimněte si dobře toho výrazu: „z víry“: *ex fide*! Co to přesně znamená? Že víra má být kořenem všech našich skutků, celého našeho života. Jsou duše, které žijí „s vírou“: *cum fide*. Mají víru a nelze popřít, že ji praktikují. Ale rozpomínají se na ni účinně jen při jistých příležitostech, například při úkonech zbožnosti, při mši svaté, při svatém přijímání, při božském oficiu. Při těchto úkonech není možno, aby víra nevystupovala do popředí, protože se tyto skutky svou přirozeností přímo vztahují k Bohu. Týkají se ryze nadpřirozena.

Řeklo by se však, že tyto duše na tom přestávají. Zdá se, že když vyjdou z těchto cvičení, vstupují do jiné sféry, že se vracejí do života ryze přirozeného. Jestliže potom poslušnost od nich žádá něco obtížného, nepohodlného, reptají; potřebuje-li bratr něco, nevěnují tomu pozornosti. Dotkne-li se někdo jejich citlivosti, rozčilují se. V těchto okamžicích není už pohled těchto duší ozařování vírou. Tyto duše nežijí z víry. Je jisté, že teoreticky vědí, že opat zastupuje Krista, že je Kristus v každém z našich bratří, že máme zapomínat sami na sebe, abychom napodobovali Ježíše v poslušnosti. Ale v praxi pro ně tyto pravdy neexistují. Tyto pravdy nemají vlivu na jejich život. Jejich činnost netryská z víry. Řídí se vírou jen za jistých okolností. Když však tyto okolnosti přestanou, stávají se tyto duše opět přirozenými; jakoby na čas daly víře výpověď. Tehdy nabývá vrchu život přirozený, přirozený duch se stává pánem. A to pak jistě neznamená „žít z víry“: *ex fide vivere*.

Nuže, takový život, tak nestejnorodý, nemůže být stálý ani pevný. Je vydán na milost a nemilost dojmům, rychlým změnám letory a nálady, zdravotním okolnostem, pokušením. Je to život duchovně rozkolísaný a rozkymácený. Mění se každý den podle rozmarného kompasu, který je jeho vůdcem.

Ale když je víra živá, silná, když člověk žije z víry, to znamená, že se při všem řídí zásadami víry, je-li kořenem všech našich skutků, vnitřním principem celé naší činnosti, tehdy se stáváme silnými a stálými přes všechny vnitřní i vnější obtíže a nedbáme temnot, protivenství, pokušení. Proč pak? Protože vírou posuzujeme

a oceňujeme všechny věci tak, jak je vidí, posuzuje a oceňuje Bůh, a tak máme účast na neomylnosti, neproměnlivosti, stálosti Boží.

To nám říká náš Pán podobenstvím: „Každý, kdo slyší má slova a plní je“ – totiž žije z víry – „bude jako moudrý muž, který postavil dům na skále. I spadl příval, přivalily se proudy vod, zavály větry a obořily se na ten dům, ale nespadl, neboť, připojuje hned Ježíš Kristus. „byl postaven na skále“ (Mat 7,25).

Toto právě zakoušíme, je-li naše víra živá a hluboká. Víra nám dává nadpřirozený život, jí vstupujeme do rodiny Boží, náležíme k tomu „Božímu domu“, jehož „úhelným kamenem“ je podle svatého Pavla „sám Kristus Ježíš“: *Ipso summo angulari lapide Christo Jesu* (Mat 16,18). Vírou se připoutáváme ke Kristu a budova našeho nadpřirozeného života se jím stává pevnou a stálou. Kristus nám dává účast na stálosti Boží skály, proti níž ani zuřivost pekla nic nezmůže. „Pekelné brány ji nepřemohou“: *Portæ inferi non prævalebunt* (Mat 16,18). Majíce tuto božskou oporu, stáváme se vítězi nad útoky a pokušeními těla, světa a ďábla, knížete světa. *Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra* (1Jan 5,4). Ďábel a svět, jehož používá jako spoluviníka, na nás útočí nebo se o nás uchází. Jen vírou ve slovo Ježíšovo vycházíme vítězně z těchto bojů.

Poznáte, že ďábel nám namlouvá vždy pravý opak toho, co tvrdí Bůh. Pohleďte na smutnou zkušenost našich prarodičů! „Kterýkoliv den z něho budeš jíst, jistě zemřeš!“ (Gen 2,17) Takový je Boží výrok. Ďábel drze tvrdí pravý opak: „Nikoliv! Vůbec nezemřete!“: *Nequam morte moriemini* (Gen 3,4). Propůjčíme-li ďáblu sluch, důvěřujeme jemu a ne Bohu. Ale ďábel je „otcem lži a knížetem temnosti“ (Ef 6,12), zatímco Bůh je „pravda“ (Jan 16,6), je „světlo a není v něm žádné tmy“ (1Jan 1,5). Budeme-li vždycky poslouchat Boha, vždycky zvítězíme. Co činil náš Pán, který je nám ve všem vzorem, když byl pokoušen, aby odrazil pokušení? Proti každé nabídce zloducha postavil autoritu Božího slova. Máme jednat podobně a odrážet útoky pekla vírou ve slovo Ježíšovo. Ďábel nám říká: „Jak může být Kristus přítomen pod způsobami chleba a vína?“ Odpovězme mu, že Pán řekl: „Toto je mé tělo, toto je má krev“ (Mat 26,26.28). Řekněme mu: „On je prav-

da a to mi stačí“. Ďábel nám říká, abychom nenechali bez odvety bezpráví nebo urážku. Odpovězme mu, že Kristus řekl: „Co jste učinili jednomu z nejmenších těchto mých bratří, mně jste to učinili“ (Mat 25,40). Proto každý chlad dobrovolně projevovaný vůči bratřím nebo vůči nim v srdci udržovaný se vztahuje přímo na osobu Ježíšovu.

Co platí o ďáblu, platí i o světě. Jen vírou nad ním vítězíme. Když má člověk živou víru v Krista, nebojí se ani nesnází ani protivenství, ani úsudků světa, protože ví, že Kristus v nás přebývá vírou a že máme v něm oporu. Náš Pán dal výslovně toto ujištění svaté Kateřině, když ji poslal na cesty po světě pro dobro Církve, aby přivedla papeže z Avignonu do Říma. Světice se ve své slabosti a pokoře děsila takového poslání, neboť v něm tušila nepřekonatelné nesnáze. Ale Kristus jí řekl: „Protože jsi vyzbrojena silou víry, zvítězíš šťastně nade všemi protivníky“ (Blahoslavený Rajmund z Kapuy: Životopis). Proto později Kateřina ve svém „Dialogu“ obracejíc se k nebeskému Otci praví s nadšením o víře: „Ve světle víry nabývám té moudrosti, která je moudrostí Slova, tvého Syna. Ve světle víry se stávám silnější, stálejší, vytrvalejší. Ve světle víry nalézám naději, že mě nenecháš zemdlít na cestě. Toto světlo mi také ozařuje cestu, po které mám kráčet. Bez tohoto světla bych šla v temnotách. A proto jsem tě prosila, věčný Otče, abys mě osvěcoval světlem přesvaté víry“.

V.

Vyprošujme si také my od Otce, od Krista Ježíše – jeho slovy – toto světlo víry. Dostali jsme je v základním stupni při křtu, ale musíme toto božské jadérko uchovat a rozvinout. Jakou spolupráci v tom směru od nás Bůh očekává?

Očekává především naši modlitbu. – Víra je Boží dar. Duch víry pochází z ducha Božího: „Pane, rozhojni naši víru“: *Adauge nobis fidem* (Luk 17,5). Říkejme často Ježíši Kristu jako otec nemocného dítěte v evangeliu: „Věřím, pane, pomoz mé nedůvěře!“: *Adjuva incredulitatem meam* (Mk 9,24). Skutečně, pouze Bůh je tu příčinou účinnou, a proto jen On v nás může rozhojnit víru. Naším úko-

lem při tom je zasloužit si tento vzrůst svými modlitbami a dobrými skutky.

Když jsme víru obdrželi, máme povinnost ji dokazovat skutky. – Bůh nám na křtu dává „*habitus*“ víry, to je sílu, schopnost věřit. Ale tato síla nesmí zůstat nečinná, aby tento habitus nezakrněl můžeme-li tak říci, pro nedostatek cviku, nýbrž aby stále sílil přiměřenými skutky. Nemáme být ty duše, u nichž víra jen dřímá. Obnovujme často úkony víry, a to nejen při zbožných cvičeních, ale také v drobných jednotlivostech svého života, jak si to přeje velký Patriarcha. Podle jeho rady máme v tomto světle kráčet „každodenně“: *quotidie*.

A uvidíte, že pro svatého Benedikta je vždy víra praxí. Nikdy ji neodděluje od skutků. Chce „abychom opásali svá bedra vírou neboli dobrými skutky“: *Succinctis fide vel observantia bonorum actuum lumbis nostris* (RB). Slibuje nám radost a blaženost jen když „prospíváme v dobrých skutcích tak jako ve víře“: *Processu vero conversationis et fidei* (tamtéž). Pohlížejme na všechny věci z hlediska víry, z hlediska nadpřirozeného. Jen to hledisko víry je správné. Potom uveďme své skutky ve shodu s vírou a konejme všechno v jejím světle. Za těchto podmínek možno říci, že se víra projevuje láskou. Stává se logicky a prakticky dokonalou, protože duše koná z lásky skutky víry.

Budeme-li takto duchovně vyzbrojeni, vyhneme se šablonovitému jednání, které je jedním z největších nebezpečí spořádaného života. Vroucnost naší víry musí oživovat i naše nejmenší skutky. Jestliže je tak konáme, bude náš život plný světla a radosti. Nejmenší podrobnosti našich dní se nám budou jevit jako vzácné perly, které opět budeme chtít získat, abychom je mohli přidat k svému nebeskému pokladu. V naší duši bude stále více vyrůstat radost, a to v té míře, jak budeme postupovat ve víře, jak se naše víra bude upevňovat, jak zvroucní a stane se činnější. Jas se spojuje s jasem. Naděje při pohledu na rozšířené obzory se den ze dne upevňuje, láska stávajíc se stále žhavější, všechno usnadňuje a my běžíme po cestě přikázání Páně. Sám svatý Patriarcha nás o tom ujišťuje a mluví bezpochyby ze zkušenosti. Poslechněme si, co říká na konci Prologu, když stanovil cíl a ukázal

cestu: „Tou měrou, jak pokračujeme v zachovávání příkazů, které je osvědčením naší víry, srdce se šíří a člověk se dává do běhu po cestě dokonalosti s nevýslovnou lahodou lásky“: *Processu vero conversationis et fidei, dilatato corde, inenarrabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei*. Svatý Benedikt neříká, že se mnichu občas podaří potkat někde radost. Slibuje všem svým dětem, že se jejich srdce rozšíří radostí. V nebi bude zdrojem naší radosti zajištěné, dokonalé a neztratitelné vlastnění nejvyššího nezměnitelného Dobra v plném světle slávy. Zde na zemi je zdrojem naší radosti započaté vlastnění Boha a spojení s ním je tím důvěrnější, čím více jsme ponořeni do světla víry.

Radost, kterou nám víra zjednává, je pro nás na zemi nutná. Bůh sám utvořil naše srdce a utvořil je tak, že potřebuje radosti. Jistě jsou duše, které žijí jedině z očekávání věčných radostí, ale to je šťastná výsada malého počtu. Pokud jde o nás, „my jsme všechno opustili, abychom následovali Krista“: *Ecce nos reliquimus omnia ut secuti sumus te* (Mat 19,27). Nemůžeme tedy jít žebrat o štěstí u stvoření. Musíme všechno očekávat od Krista. Co nás tedy očekává? „Co tedy za to dostaneme?“: *Quid ergo erit nobis?* (tamtéž). Sám Kristus nám už zde na zemi slibuje stonásobnou odměnu. Nuže, radost je částí tohoto stonásobného. A tuto radost udržuje zvláště víra. Víra nám skutečně ukazuje velikost a krásu tohoto života nadpřirozeného, k němuž nás Bůh povolal: „Já jsem odměna tvoje převeliká“: *Ego merces tua magna nimis* (Gen 15,1) – ukazuje nám výši a vznešenost našeho monastického povolání, které nám umožňuje život v důvěrnosti s Kristem, protože naše láska, jak říká svatý Benedikt „dala Kristu přednost přede vším“ (RB kap. 4, 5, 72).

Víra je zdrojem radosti také proto, že je zdrojem pravdy a naděje. Je nejvyšším důkazem slíbených dober, dává nám předem vlastnění budoucích statků. „Víra je základem toho, v co doufáme“: *Sperandum substantia rerum* (Žid 11,1). Vírou jako bychom se dotýkali nadsmyslových skutečností, jež jediné trvají věčně.

Žijme tedy, nakolik s milostí Kristovou můžeme, životem víry. Nechť celý náš život je podle přání velkého Patriarchy hluboce proniknut i v nejnepatrnějších podrobnostech duchem víry, du-

chem nadpřirozena. Tehdy nás nebude moci uštknout pokušení, poněvadž naše stavba se bude opírat o skálu Boží nezměnitelnosti, budeme vítězi v útocích Ďábla i světa.

Takto zbaveni svých nepřátel budeme žít ve světle ducha a v radosti srdce. Když náš Pán odhaloval svým učedníkům při poslední večeři božská tajemství, jež pouze on sám znal – „nikdo nezná, kdo je Otec, než pouze Syn a komu by to Syn chtěl zjevit.“: *Neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare* (Luk 10,22) – nejvnitřnějším smyslem a účelem těchto jeho nevýslovných sdělení lásky Boží jeho dětem bylo naplnit jejich srdce radostí, vlít do jejich srdce božskou radost. „Toto jsem vám mluvil, aby má radost byla ve vás a aby se vaše radost naplnila“: *Hæc locutus sum vobis ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleantur* (Jan 15,11).)

6. *Mnišské klášterní sliby*

Stručný přehled: Má-li někdo být mnichem, musí být včleněn do klášterní společnosti řeholními sliby. – I. Monastické sliby jsou obětí, jejímž vzorem je oběť Kristova. – II. Řeholní sliby mají zápalné oběti. – III. Spojovat tento úkon s obětí, kterou se Kristus sám obětoval. – IV. Požehnání, které Bůh dává těm, kteří konají řeholní sliby. – V. Nutnost zůstat trvale věrným přísaze slibů.

Máme-li čerpat křesťanský život u jeho pravého zdroje, máme-li být učedníky Kristovými, musíme patřit nejen k duši, ale i k tělu Církve, musíme se stát členy viditelného organismu Církve. Toto přivtělení, jak víte, se děje vyznáním víry a přijetím křtu, svátosti, která do Církve uvádí. Udržuje se účastí na jiných svátostech, na obřadech kultu a poslušnosti k představeným , které Kristus ustanovil.

Podobným způsobem se postupuje v klášterním životě, má-li se někdo stát mnichem. Stačí žít podle ducha velkého Patriarchy, aby byl někdo pravým mnichem? Ne, musí tvořit část viditelného organismu, který založil, musí být přijat a začleněn do klášterní společnosti. O to právě žadatel prosí, když přijímá posvátný oděv. „Udělte mi vaše společenství“: *Vestram confraternitatem* (obřad obláčky). Jeho přivtělení se uskuteční v den slibů. Víra ho

přivedla na práh kláštera, láska, projevující se v posvátném závazku, ho upevní svatými sliby.

Sliby jsou pro klášterní život tím, čím je křest pro život křesťanský. Není ovšem svátostí, ale jeho důsledky lze v něčem přirovnat k důsledkům křtu. Křest uvádí novokřtěnce do rodiny Boží a označuje ho charakterem křesťana, učedníka Kristova. Skládání slibů uvádí novice do klášterní rodiny a zasvěcuje ho takřka do služby Boží, aby se stal dokonalým učedníkem Ježíše Krista (nikde nebyl podán tak znamenitý, třebaže stručný, výklad četných podobností, které jsou mezi klášterním skládáním slibů a křesťanským křtem, jako v knize: „Klášterní ideál a křesťanský život prvních dní". Je potřeba číst tyto stránky plné bezpečné nauky, které ukazují, že v duchu církevní tradice jsou řeholní sliby druhým křtem). Nechávajíce stranou tento zřetel otázky, zamýšlíme ukázat zejména, v čem jsou řeholní sliby obětí. Uvidíme, jak svatý Benedikt tento pojem zdůrazňuje.

Rozebereme si tedy smysl klášterních slibů. Uvidíme, že je naprostou obětí nás samých, obětí, která když je konána z lásky, je nanejvýš příjemná Bohu, takže se stává pro ty, kdo jí zůstanou věrni, východiskem dokonalosti a nevysychajícím pramenem duchovních požehnání.

I.

Dospěli jsme k pravdě, že bychom měli při své snaze o dokonalost mít stále oči upřeny na Ježíše Krista, který je nejen jediným vzorem naší dokonalosti, ale i zdrojem naší svatosti.

Když náš Pán k sobě volá učedníky, vyzývá je aby všechno opustili a tak ho následovali a napodobovali. A oni tak činili: „Opustili všechno a šli za ním": *Relictis omnibus, secuti sunt eum* (Luk 5,11). Říká nám též, že nemůžeme být opravdu hodnými a dokonalými učedníky, způsobilými sdílet slávu „jeho království", jestliže, když jsme všechno opustili, abychom se k němu připoutali, nemáme vytrvalé síly se „neohlížet". „Nikdo, kdo položil svou ruku na pluh a ohlíží se nazpět, není způsobilý pro království Boží": *Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptrus est regno Dei* (Luk 9,62).

Nuže, poněvadž jsme od přirozenosti slabí a nestálí, chce svatý Benedikt, aby ten, kdo prohlásí u brány kláštera, „že se vrátí k Bohu následováním Krista“, byl nejdříve po dobu jednoho roku zkoušen a tak dokázal, že „vpravdě hledá Boha“: *Si revera Deum querit* (RB, kap.58). Řády, které vznikly za středověku, přijaly všeobecně jednoroční „probaci“ (zkoušku). Tridentský koncil přijal tento odklad a stanovil zákon kanonického noviciátu. Vytrvá-li novic po tuto dlouhou dobu ve svém úmyslu, potvrdí jej neodvolatelně „slibem Bohu učiněným, slibem stálosti, odvrácení od svých mravů a slibem poslušnosti“ (RB, kap. 58). To jsou klášterní sliby. Po jejich složení se mnich definitivně považuje za člena komunity. „A od oné hodiny se počítá do komunity“: *Et jam ex illa hora in congregatione reputetur*.

Víte, že svatý Zákonodárce obklopuje tento slib mnoha slavnostními úkony. Chce, aby byl podán písemně, aby se hlasitě přečetl „v oratoři přede všemi členy kláštera“, aby se činil „ve jménu svatých, jejichž ostatky jsou pokladem oltáře“: *Ad nomen sanctorum quorum reliquiæ ibi sunt*. Když se jeho rozhodnutí všem oznámí, jde mnich „ke svým bratřím a kleče u jejich nohou prosí je o modlitbu“: *Tunc prosternatur singulorum pedibus, ut orent pro eo*“.

Slib je zároveň „prosbou“, „písemnou žádostí“. Novic prosí, aby ho přijali, žádá zvláště, aby mu vyprošovali pomoc Boží, prosí také Boha, aby ho přijal a neoslyšel očekávání jeho duše. Výrazy „závazek“, „přísaha“ jsou jen jednostranné, označují jen lidskou vůli, která je druhotnou příčinou klášterních slibů. Svatý Benedikt se na ni dívá zvláště jako na „spolupráci“, při níž působí činnost Boží a lidská svoboda spolupracuje. Je zapotřebí upozornit na jednu podrobnost: Svatý Benedikt spojuje tyto sliby s mešní obětí. Když novic přečte svůj slib a podepíše listinu, na které je napsán, jde ji položit „vlastnoručně na oltář“: *Et manu sua eam super altare ponat*. Je to jakoby připojoval hmatatelné a autentické svědectví o svém závazku k darům, které se nabízejí Bohu v oběť. Mnich tedy spojuje svou oběť s obětí Ježíše Krista. To tím vskutku náš blažený Otec zamýšlí. Hleďte jak projevuje svou myšlenku v jedné doplňující kapitole, kde se pojednává o přijímání dětí.

Svatý Benedikt chce, aby rodiče zavinuli ruku svého dítěte i záslibnou listinu do oltářní pokrývky zároveň s majetkem, který je určen za látku oběti (RB kap. 59).

Klášterní sliby jsou vskutku obětí a cena této oběti cele tkví ve sjednocení s obětí Kristovou. A odkud má sama mešní oběť svou cenu? Z oběti kříže, kterou oltářní oběť obnovuje a zpřítomňuje. Když uvažujeme o této oběti kříže a hledíme na oběť Ježíšovu jako na vzor, poznáváme, jaké vlastnosti má mít obětování nás samých ve slibech. Oběť Kristovu vyznačují zvláště tři rysy: je to oběť hodná Boha, úplná žertva, zápalná oběť z lásky. Tyto rysy mají mít i naše sliby.

Je to především oběť hodná Boha. Svatý Pavel nám říká, že ve chvíli, kdy při vtělení Kristus vstupoval na svět, první úkon jeho duše byl pohled na uplynulá staletí, na oběti, které se přinášely Bohu ve Starém Zákoně. Boží Slovo, které znalo nekonečnou dokonalost svého Otce, nepovažovalo tyto oběti za důstojné pro Otce. „Oběti zápalné a smírné se ti nelíbily“: *Holocaustomata non tibi placuerunt*“ (Žid 10,6). Ale Kristus viděl, že je jeho tělo určeno k tomu, aby bylo pravou hostií jediné oběti Boha důstojné: „Tělo jsi mi utvořil“: *Corpus autem aptasti mihi*“ (Žid 10,5). Proč oběť tohoto těla byla jedinou Bohu příjemnou obětí? Protože je to především oběť čistá a bez poskvrny, poněvadž dále i kněz, který tuto oběť obětuje je „svatý, nevinný, oddělený od hříšníků“ (Žid 7,26). Oběť i kněz jsou jedno v osobě Syna, Otci milého, „milovaného Syna“ (Kol 1,13). Jestliže všechno, co Ježíš činí, je Otci příjemné „poněvadž vždycky činí to, co je mu milé“: *quæ placita sun ei, facio semper* (Jan 8,29), platí zvláště o jeho oběti.

To, že za tuto oběť bylo zaplaceno, zvyšuje ještě její cenu.

Je to obětní beránek. Nesmíme hledět na oběť Kristovu jen v období umučení. Kristus se obětoval jako oběť od svého Vtělení. Při vstupu na svět viděl Ježíš všechna utrpení, pokoření, ponížení, urážky, které měl snášet od jeslí ke kříži. Svolil, že splní celý tento plán. Řekl svému Otci: „Hle, přicházím“: *Ecce venio* (Ž 39,8; Žid 10,7). Počáteční obětní akt, kterým se takto cele odevzdal, obsahoval virtuálně celou jeho oběť. Od tohoto okamžiku jeho oběť začala. A celý jeho život utrpení byl jen pokračování této oběti.

Tak pochopíme aktuální a současně retrospektivní smysl slov, která náš Pán Ježíš pronáší na kříži před svým skonem. „Dokonáno jest“: *Consumatum est* (Jan 19,30). Tato slova jsou jako poslední ozvěna slov: „Hle, přicházím“: *Ecce venio*.

Oběť našeho Pána je jedna. Je dokonalá ve svém trvání. Je také dokonalá ve své úplnosti. Ježíš Kristus „cele obětoval sebe sama“: *Semetipsum obtulit* (Žid 9,14). Obětoval se do poslední krůpěje krve, aby naplnil i poslední proroctví, aby dokonal i poslední vůli Otce. Nad tuto oběť není nic dokonalejšího. Je tak dokonalá, že „jsme obětováním Těla Ježíše Krista jednou provždy posvěceni“: *In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel* (Žid 10,10). „Vždyť jednou obětí ospravedlnil navždy ty, kdo se posvěcují“: *Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos* (Žid 10,14).

Posledním důvodem, proč je tato oběť nekonečně Bohu příjemná, je dokonalost lásky, s jakou je podávána.

Jaká byla vskutku vnitřní pohnutka, která vedla duši Ježíše Krista, aby přijal vůli Otcovu a uznal svou obětí nekonečné dokonalosti a svrchovaná práva Boží? Byla to láska: „Jdu. Ve svitku knihy lze číst, co o mně je psáno: Bože, radost mi působí konat tvou vůli. Hospodine, hluboko v nitru mém jsou zákony tvoje“: *Ecce venio, in capite libri scriptum est me: ut faciam voluntatem tuam in medio cordis mei* (Ž 40,8.9; Žid 10,7). „V nitru“, podle Vulgáty, „uprostřed svého srdce“, má Ježíš vůli Otce svého, to znamená, že ho vede láska, aby se cele věnoval Božímu zalíbení. Náš božský Spasitel to jasně prohlásil ve chvíli, kdy na kříži dokončoval oběť započatou Vtělením. Nelze pochybovat, že umírá za své bratry z lásky. „Větší lásky nikdo nemá nad tu, kterou má ten, kdo dává svůj život za své přátele“: *Majorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Jan 15,13). Ale i jeho bratrská láska je také úplně podřízena lásce, kterou má k svému Otci, horlivosti, kterou se stravuje pro slávu a zájmy svého Otce. Chce, aby celý svět poznal svrchovanost této lásky v jeho chování: „Svět má poznat, že miluji Otce a tak činím, jak mi Otec přikázal“: *Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem – sic facio* (Jan 14,31).

II.

S těmito znaky se opět shledáváme při svaté mešní oběti.

Náš Pán chtěl, aby oltářní oběť obnovovala oběť na kříži zpřítomňujíc ji ta, aby se jejich užitku dostalo všem duším. Je to týž Kristus, který se obětuje Otci „jako líbezná vůně“: *cum odore suavitatis* (Z mešního řádu). Tato nekrvavá oběť je Bohu tak příjemná jako oběť kalvarská. Ježíš je v ní obětním darem jako na kříži, jako při své příchodu na svět. Ježíš Kristus se každodenně vrací na tento svět jako oběť na oltář. Každodenně obětuje za nás tuto svou oběť. Jistě chce, abychom ho my Otci obětovali, ale neúnavně naléhá, abychom se i my ve spojení s ním obětovali Otci a stali se mu také příjemnými; a tak majíce zde na zemi účast na jeho oběti, měli rovněž účast i na jeho věčné slávě.

V tom, stejně jako ve všem ostatním, je nám Ježíš Kristus vzorem, je vzorem všech, kteří ho následují, všech, kteří jsou jeho údy. Nemají se Bohu obětovat i údy, když se obětovala Hlava? Uvědomte si, že naše postavení tvorů nás zavazuje, abychom se Bohu obětovali, protože jeho panství nad námi je svrchované: „Hospodinova je země, i co je na ní, vesmír i ti, již jej obývají“: *Domini est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitant in eo* (Ž 24,1). Svým klaněním a obětí své poddanosti vůli Boží máme uznat jeho nejvyšší dokonalost a svou naprostou závislost.

Ale protože jsme údy Ježíše Krista, to nás rovněž zavazuje, abychom ho následovali jako svou Hlavu. Proto svatý Pavel, který si tolik přeje, aby křesťané zůstali spojeni s Kristem, obrací se k nim slovy: „Zapřísahám vás, bratři, při milosrdenství Božím, abyste podávali své tělo v oběť živou, svatou a bohulibou. To budiž vaše duchovní bohoslužba“: *Absecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, racionabile obsequium vestrum* (Řím 12,1).

Tato slova mají být pravdivá zvláště u těch, kteří se obětují Bohu řeholními sliby. Vskutku, sliby jsou stejně jako oběť Kristova obětí smírnou.

Světští křesťané přinášejí Bohu oběti. Protože je naše přirozenost pokažena, potřebujeme všichni určitého odříkání, určitého obětování sebe samých, máme-li vždycky poslouchat Božích pří-

kazů. Ale u nich toto obětování má své hranice. Obyčejný křesťan může obětovat Bohu svůj majetek, ale ponechává si svobodné používání své osoby. Musí milovat Boha, ale může dát oprávněnou část své lásky tvoru.

Ten, kdo se dává řeholními sliby Bohu, se zříká všeho. Přichází k Bohu se vším, co má, se vším, co jest: „Hle přicházím“: *Ecce venio*. Obětuje to všechno Bohu a nic si nevyhrazuje. To znamená být obětí, přinášet oběť zápalnou. Při slibech říkáme: „Můj Bože, moje přirozenost mi dává schopnost vlastnit, ale vzdávám se statků země, abych měl jen tebe. Dovoluje mi, abych miloval stvoření, ale já chci milovat jen tebe. Dává mi právo, abych o sobě rozhodoval, ale já kladu svou vlastní svobodu k tvým nohám.“ Zříkáme se nejen vnějších statků a práva založit si domov, ale zbavujeme se i toho, co je naší bytosti nejdražší, svobody. A protože se vzdáváme i této tvrze vůle, vydáváme se zcela, dáváme i kořen své činnosti, nepodržujeme si už nic. Od toho dne, podle slov našeho blaženého Otce, nedisponujeme už ani vlastním tělem. „Ať ví, že od onoho dne nebude mít moc ani nad vlastním tělem“: *Ex illo die nec proprii corporis potestatem se habiturum sciat* (RB, kap.58). „Pane, předávám všechno v radostné prostotě své lásky“: *Domine, in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa* (1Par 29,17).

Toto je oběť Bohu nanejvýš příjemná, protože má všechny známky oběti zápalné. Svatý Řehoř Veliký praví: „Když některá duše obětuje Boží všemohoucnosti všechny statky, které má, všechno, čím žije, všechno, co její příjemné, je to oběť zápalná“: *cum quis omne quod habet, omne quod vivit, omne quod sapit omnipotenti Deo voverit, holocaustum est*. Svatý Tomáš vyjadřuje tutéž myšlenku. „Zápalná oběť záleží v tom, že obětujeme všechno, co je naším vlastnictvím“: *Holocaustum est cum aliquis totum quod habet offert Deo*.

Tímto obětováním uznáváme, že Bůh je prvním počátkem všech věcí. Klademe před něho vše, co vše jsme od něho dostali, obětujeme se cele, aby se všechno, co jsme a co máme, k němu vrátilo.

Nadto, abychom učinili tuto oběť dokonalejší, úplnější a pokud možno věčnou, nabízíme ji slavným, veřejným, Církví přijíma-

ným slibem. To je skládání slibů. Je pravda, že ode dne svého vstupu do kláštera jsme skutkem všechno opustili, abychom následovali Ježíše Krista, ale velký morální práh jsme dosud nepřestoupili. Tímto prahem jsou sliby, které věnování zasvěcují a činí je samo o sobě neodvolatelným. Řeholní sliby, jak víte, vyžadují rozhodnou vůli, vážící se veřejným Církvi učiněným slibem. Svatý Benedikt zřejmě zamýšlí věci takto: novic se má „dlouho zpytovat, v mlčení zkoumat, než se navždy zaváže slibem“: *Et si habita secum deliberatione, promiserit se omnia custodire* (RB, kap.58). Můj Bože, Bytosti nekonečná, který jsi jedinou blažeností, jak nezměrnou a neocenitelnou milost prokazuješ ubohým tvorům, když je povoláváš, aby byli se Synem tvého zalíbení příjemnými oběťmi, zcela zasvěcenými slávě tvé Velebnosti!

III.

Aby tato oběť byla „Bohu příjemná“: *Deo placens*, jak říká svatý Pavel, musí být spojena s obětí Ježíše Krista.

Je vskutku hlavní pravda, že jen oběť Kristova dodává naší oběti cenu a činí ji Otci nebeskému příjemnou. Nuže, právě proto, aby se zevně ukázalo, že naše oběť je spojena s obětí Kristovou, chce náš svatý Zákonodárce, aby se sliby konaly při nejsvětější, nejvýbornější oběti a aby novic sám, vlastní rukou položil na oltář listinu se sliby. Vše, co se klade na oltář jako oběť je zasvěceno Bohu, proto je tento záslibný úkon symbolem oběti, kterou právě novic vykonal ve svatyni své duše.

Jak se v nás vnitřně uskutečňuje toto spojení naší oběti s obětí Ježíšovou? Láskou. Jen láska spojuje. Protože milujeme Krista, chceme se k němu přimknout a dát mu přednost před každým tvorem. „Pojď a následuj mne“, říká Ježíš, „a dám ti stonásobně!“: *Veni, sequere me!* (Mat 19,21). Jako Ježíš při vstupu na svět, také my jsme mu řekli: „Hle, přicházím“: *Ecce venio*. Chci se připoutat jen k tobě, protože věřím, že jsi Bůh, dokonalost a jediná blaženost, protože doufám v nekonečnou cenu tvých zásluh a tvé milosti, protože v tobě miluji nejvyšší Dobro, „pro tvé jméno“: *propter nomen tuum* (Mk 10,29.30), jsem všechno opustil a zanechal dokonce i to, co je ve mně nejvnitřnějšího a nejhlubšího, svobodu.

„Hle, opustili jsme všecko a šli jsme za tebou“: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,27; Mk 10,28; Luk 18,28).

To, co jsme darovali Bohu, je jistě – vzato samo o sobě – velmi nepatrné. Jsme ubozí tvorové, kteří „všechno obdrželi od nebeského Otce“. „Každý dobrý úděl a každý dokonalý dar je shůry, sestupuje od Otce světel“: *Omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* (Jak 1,17). A Bůh nepotřebuje naše jmění“: *Bonorum meorum non eges* (Ž 15,2).

Žádá však srdce, lásku; a podle krásné myšlenky svatého Řehoře „dává-li láska všechno, ať je to sebenepatrnější, takový dar je Bohu velmi příjemný, protože si dárce nic nevyhrazuje. Při takovém počínání se musí hledět více na lásku než na dar“. „V takovém případě musíme myslet spíše na lásku než na dar; mnoho opouští, kdo si nic neponechává; mnoho opouští, kdo věc jakkoli malou opouští celou“: *Hac in re affectum debemus potius pensare quam censum; multum reliquit qui sibi nihil retinuit; multum reliquit qui quantumlibet parum, totum deseruit*. Svatý velekněz poznamenává, že apoštolové Petr a Ondřej opustili hmotně jen rybářské sítě, ale poněvadž opustili tyto věci z lásky a proto, že šli za Kristem, zbavili se i práva a touhy vlastnit.

Odloučení ode všeho pozemského, ode všeho stvořeného, to je první podmínka svatosti, druhou je vzdání se Bohu. Ale člověk musí být dříve „odloučen“, aby mohl být „zasvěcen“. Sliby nám dovolují, abychom přišli k odloučení od tvorů ve stupni pokud možno nejvyšším, protože se jimi zříkáme vlastní vůle. Můžeme vpravdě říci: „Opustili jsme všechno“: *Reliquimus omnia*. Ale nesmíme otálet s dodatkem: „A šli jsme za tebou“: *Et secuti sumus te*, abychom se připoutali k tobě. Tento druhý bod svatosti je formulí spojení s Bohem. Odevzdáváme se, zasvěcujeme se Bohu. A při svých klášterních slibech můžeme Bohu říci: „Přijmi mě, Pane, podle svého slova a budu žít. Nezahanbuj mou důvěru“: *Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum et vivam, et non confundas me ab expectatione mea* (Ž 118,116; RB kap. 58).

Když se takto duše cele dá Bohu z lásky a proto, že chce hledat jen jeho, když se odpoutá, pokud je jí možno od každého stvoření, od sebe samé, od každé lidské pohnutky a připoutá se jen

k Bohu, tehdy je „její oběť svatá“: *hostiam sanctam*, podle slov svatého Pavla. Je obětí bez poskvrny, země ji nepotřísní. Jestliže si však naopak duše uchová náklonnost ke tvorům, zachytí se v pozemských lepkavých sítích a není už „svatá“. Srdce Ježíše Krista se přimykalo jen k Otci: „Já jsem živ skrze Otce“: *Ego vivo propter Patrem* (Jan 6,57). Proto svatý Pavel říká, že byl „obětí bezúhonnou, obětovanou Bohu“: *Qui semet ipsum obtulit immaculatum Deo*(Žid 9,14). Mnich, který koná sliby, se vzdaluje zásadně od každého stvoření, ode všeho, co by ho mohlo odvrátit od Boha, osvobozuje se ode všech závazků, aby se dokonale připoutal ke Kristu a hledal jen vůli jeho Otce. To je úkon dokonalé lásky, který se nanejvýš líbí Bohu. A proto, že jsou řeholní sliby výrazem tak úplné lásky, zahrnuje Bůh duši, která se mu sliby odevzdá a zůstane jim věrna, nesmírným požehnáním a trvalou radostí.

IV.

Jedním z požehnání řeholních slibů, které nelze vůbec ocenit, je to, že duše jistě činí velmi příjemnou Bohu. – Teologové jsou zajedno v učení, že sliby jsou jakýmsi druhým křtem, a že zjednává znovu křestní nevinnost (Dom G. Morin: „Mnišský ideál). V okamžiku skládání slibů Bůh zapomíná na celou minulost a udílí skládajícmu sliby úplné odpuštění. Vidí před sebou už jen zcela „nové stvoření“: *nova creatura* (Gal 6,15). V této požehnané hodině duše se odevzdává Ježíši jako snoubenka snoubenci. Tajemný příkrov, jímž se zahaluje, lze přirovnat ke křestnímu prameni, do něhož byl novokřtěnec ponořen. O této duši může nebeský Otec říci jako o křtěnci, který byl právě „oblečen v Krista“: „To je mé milé dítě, v němž se mi zalíbilo“. Jakým bohatstvím je tato duše zahrnuta ve chvíli, kdy na ni Bůh hledí ve svém Synu s takovou láskou!

Druhým požehnáním, které Bůh dává novému řeholníku je, že od nynějška všechny jeho skutky nabývají značné ceny. – Tyto skutky budou mít opravdu účast na bohopoctě.

Víte, že každá ctnost má svou vlastní podobu, svou zvláštní krásu i zvláštní zásluhu. Ale úkon ctnosti se může vzbudit vlivem vyšší ctnosti, na příklad k úkonu umrtvování nebo pokory

může vést láska, která je královnou ctností. V tom případě má tento úkon umírněnosti nebo pokory kromě vlastního lesku a své vnitřní ceny i krásu a zásluhu skutku lásky. Nuže, v životě mnicha nabývají ceny bohopocty všechny úkony ctnosti na základě řeholních slibů. Svatý Tomáš Akvinský praví: „Úkony rozličných ctností se stávají lepšími a záslužnějšími, plní-li se ze slibu. Tímto skutkem se povznášejí k bohopoctě, jako by byly obětmi“: *Opera aliarum virtutum – sunt meliora et magis meritoria, si fiunt ex voto, quia sic jam pertinent ad divinum cultum quasi quædam Dei sacrificia*. Tak dávají sliby celému životu mnicha ráz a sílu oběti, činí z našeho života ustavičnou oběť. Sám úkon skládání slibů trval jen několik okamžiků, ale jeho účinky jsou trvalé a jeho plody věčné. Tak jako křest je východiskem křesťanské dokonalosti, jsou sliby východiskem klášterní dokonalosti, která se jeví jako stupňovitý rozvoj počátečního úkonu, jehož dosah je nesmírný. Sliby se naše vůle upevnila v dobru, přimkla se k hledání Boha, k lásce k Ježíši Kristu. A v tom je důvod pokroku, který nelze k ničemu přirovnat. „Vlastní smysl slibu“, praví svatý Tomáš „je zakotvit vůli v dobru. Tak se skutky, které vycházejí z takto upevněné vůle povznášejí k dokonalé ctnosti“: *Per votum immibiliter voluntas firmatur in bonum. Facere autem aliquid ex voluntate firmata in bonum, pertinet ad perfectionem virtutis*.

Je však důležité, abychom se vyjádřili přesně: Dokonalost, která je nám určena, není jakákoliv. Stejně jako křestní sliby jsou počátečním bodem naší nadpřirozené svatosti, tak klášterní sliby jsou prvním podnětem naší benediktinské dokonalosti. Není to tedy ani dokonalost dominikánská ani dokonalost kartuziánská, je to dokonalost benediktinská , která má vyplynout z našich řeholních slibů. Vždyť naše sliby jsou zaměřeny na praktikování Řehole svatého Benedikta a Konstitucí, kterými se řídíme: „Slibuji… poslušnost podle Řehole svatého Otce Benedikta v naší kongregaci“: *Promitto… obedientiam secundum regulam S.P. Benedikti in congregatione nostra*. Přísahali jsme, že budeme zachovávat Řeholi, vyloženou našimi Konstitucemi a ne Řeholi nějakého jiného řádu nebo jiné kongregace. Řehole ostatně obsahuje vše, co je potřebné pro naši dokonalost a naši svatost. Právě proto se posvěti-

lo tolik mnichů a dosáhlo nejvyšší dokonalosti a vrcholu svatosti, že se odevzdali Bohu závazky této Řehole.

Sliby – východisko naší dokonalosti, je též počátkem naší radosti. „Pane, v prostotě svého srdce jsem ti vše radostně odevzdal“, to je nálada duše na hoře, kde se sama obětuje Bohu. Bůh však tuto radostnou velkomyslnost duše splácí vzrůstem radosti. „Bůh miluje toho, kdo dává s radostnou tváří“, říká svatý Benedikt, používaje výrazu Apoštolova: „Veselého dárce miluje Bůh“: *Hilarem datorem diligit Deus* (2Kor 9,7). A protože je Bůh zdrojem každé blaženosti a protože jsme všechno opustili, abychom se připoutali jen k němu, říká nám: „Já sám budu tvou odměnou převelikou, budu tvou odměnou nádhernou, bez míry“. „Odměna tvoje je převeliká“: *Ego merces tua magna nimis* (Gen 15,1), podle textu Vulgáty: „já sám“: *Ego*. „Nikomu neponechám starost o to, aby tě zahrnul štěstím“, říká Bůh duši. „Protože jsi mou obětí, protože jsi celá moje, budu já sám celý tvůj, tvým dědictvím, tvým vlastnictvím a ty ve mně nalezneš blaženost. Já jsem tvoje odměna“: *Ego merces tua.*

Ano, Pane, je tomu tak. „Koho mám na nebi krom tebe? Na zemi nic, jen tebe mám rád. Tělo i srdce mé zmírá touhou: mým údělem věčným je Bůh“: *Quid enim mihi est in cælo et a te quid volui super terram? Deus cordis mei et pars mea Deus in æternum* (Ž 73,25-26).

V.

Máme-li však okusit těchto radostí, musíme se udržet na výši svých slibů, musíme zůstat ve stavu naprostého obětování, musíme být po celý život věrni svým slibům. Jako se křesťan při křtu zavazuje, že bude stále „odumírat hříchu“ a že se bude snažit „žít neustále pro Boha“ (Viz: „Křest, svátost uvedení a adopce“ v díle „Kristus, život lásky), tak se mnich při slibech zavazuje, že se bude stále víc odpoutávat ode všeho stvořeného, aby mohl jít stále v těsnější blízkosti za Kristem. To je dílo nesnadné a vyžaduje od nás mnoho velkodušnosti, protože naše narušená přirozenost se stále snaží uchvátit nazpět něco z toho, co dala. Nemůžeme se vzít zpět, když jsme se jednou dali; činíme-li tak dobro-

volnými nevěrnostmi, vystavujeme se Božímu hněvu. Náš blažený Otec v tom směru napomíná důraznými slovy: „Vězte, že nedostát svým závazkům, znamená dát se zatratit tím, jemuž se posmíváme“: *Ut si aliquando aliter fecerit, ab oe se damnadum csiat quem inridit* (RB, kap.58). Nezapomínejme, že je listina o našich slibech skutečně zapsána v nebi v knize předurčení a že nebudeme souzeni pouze z křestních závazků, ale i ze slibů, které jsme pronesli před posvátnými oltáři. „Stojíš před tváří Boží u tohoto posvátného oltáře“: *Stas in conspectu Dei ante hoc sacrosanctum altare* (ceremoniál skládání klášterních slibů). V hodinu smrti by pro řeholníka byla myšlenka, že věrně nezachovával sliby, jimiž se dobrovolně spoutal, předmětem hrozné úzkosti. Bůh soudí podle pravdy, neprovádí kazuistiku a „soudí i naši spravedlnost“. „Po právu soudím v příhodné době“: *Ego justitias judicabo* (Ž 75,3). Zkoumejme se proto často vzhledem ke své trojnásobné oběti, zda jsme věrní přes všechny překážky a nesnáze, abychom zůstali stálí a pracovali na změně svých mravů, žili v poslušnosti pod vedením toho, kdo pro nás představuje a zastupuje Krista. Tato věrnost se jistě snese s našimi bědami, slabostmi, chybami, kterých se dopouštíme z nedopatření a kterých litujeme, které se snažíme napravovat. Ale nemůže se smířit se zvykovou a nepřemáhanou vlažností, s chybami uváženého chladu, s nevěrnostmi, kterých se dopouštíme s rozvahou. Řeholní osoba, mnich nebo jeptiška, která smlouvá s Kristem, která myslí, že se od ní mnoho žádá, která si z daru pro sebe něco vyhrazuje, která „se ohlíží“ (Luk 9,62), není ho hodna. Pro takové duše není ani dokonalosti ani důvěrného spojení s Bohem.

Musíme tedy rozvinout celou svou horlivost, abychom zůstali velkomyslně věrnými. Podivné poblouzení u některých lidí, kteří si představují, že když už mají jednou po slibech, mohou „nechat všechno běžet“! Ale to je pravý opak pravdy. Právě tehdy se pro nás počíná pravý život důvěrného spojení s Ježíšem v oběti.

Spojení v oběti, pravíme, ale také doba našich vnitřních výstupů, protože Bůh se jaksi ze své strany zavázal, možno-li tak mluvit, a je jakoby povinen nám pomáhat, abychom dospěli ke svatosti. A buďte ujištěni, že čestně dostojí svému závazku. „Věrný

je Bůh“: *Fidelis Deus* (1Kor 1,9). Duši, která ho upřímně hledá, nikdy nebude chybět. Náš Pán nám to jasně řekl: „Každý, kdo pro mé jméno opustí dům nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku… a jde za mnou… dostane stokrát víc a zdědí život věčný“ (Mat 19,28-29). A Ježíš Kristus potvrzuje slib jakoby přísahou: „Vpravdě pravím vám“: *Amen, dico vobis* (Mat 19,28). Jeho slovo je slovem Pravdy samé, je neomylné. Jsme-li věrni a lneme jen k Ježíši, dostaneme už zde na zemi slíbené stonásobné, naše náruč se naplní velkým, nezměrným požehnáním. Vždyť on je nejvěrnějším Snoubencem.

Prosme Pána Ježíše o milost, abychom ho nikdy neopustili. „Přísahal jsem“: *Juravi et statui*, můj Ježíši, „a též to splním, že se budu držet tvého práva“: *Custodire judicia justitiæ tuæ* (Ž 119,106). Jako ty, z lásky k tobě chci plnit i nejmenší podrobnosti své Řehole, nevymažu „ani jedno písmenko nebo jednu čárku ze tvého Zákona“: *Jota unum aut unus apex non præteribit a lege donec omnia fiant* (Mat 5,18).

Pohleď na svůj božský vzor. Kristus se při vstupu na svět obětoval Otci, vykonal takřka v té chvíli své sliby. Od tohoto okamžiku všechno dal, ačkoliv se toto darování mělo postupně projevovat po celý jeho život až do smrti na kříži. „Bože, radost mi působí konat tvou vůli; hluboko v nitru mém jsou zákony tvoje“: *Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei* (Ž 40,9). A z tohoto rozhodnutí, z tohoto darování sebe nic neodvolal, nic nevzal zpět ze své oběti, ale po celý život vyhledával jen to, co bylo jeho Otci příjemné, i tehdy, když kalich, který mu Otec podával, přetékal hořkostí. Mohl tedy před smrtí právem říci: „Dokonáno jest“: *Consummatum est* (Jan 19,30). Uvažujme často o svrchované a nezviklatelné věrnosti Ježíše Krista, s jakou uskutečňoval své poslání a prosme ho o milost, abychom ani my nebrali nic zpět z toho, co jsme dali. Jako on, z lásky k němu, dali jsme ve chvíli skládání slibů všechno. To dobro, které potom konáme, je jen denní splátkou („má dáti“) a vnější projev vůle, kterou jsme svými sliby prohlásili za neodvolatelnou.

Když svatý Pavel píše svému žáku Timoteovi, napomíná ho, aby v sobě oživil milost, která mu byla dána vzkládáním rukou

v den svěcení a kterou se stal účastným věčného kněžství Kristova (2Tim 1,6). Rovněž pro nás je to spasitelný prostředek, když oživujeme v sobě milost řeholních slibů tím, že obnovujeme profesní formuli. Monastický sakramentál máme vždy k dispozici. Když se k němu vracíme, přivádíme do své duše nový příliv Božího života.

Je třeba opakovat, že naše dokonalost je jen rozvinutím našich klášterních slibů. Nespočívá v ničem jiném. Zachováváme-li vytrvale sliby, které jsme učinili, je jisté, že nás Pán přivede ke svatosti, protože nás řeholní sliby zasvětily cele jeho službě.

Po mši svaté není skutku, který by byl Bohu příjemnější než sebedarování řeholními sliby, není stavu, který by byl vzácnější v jeho očích, než stálost v dispozicích, jež duše měla v té chvíli. Obnovovat tedy denně své sliby, například při mešním obětování je svatý úkon. Spojujme v té chvíli svou oběť s obětováním Ježíšovým. Obětujme se s ním „v duchu pokory a se srdcem zkroušeným, aby naše oběť byla příjemnou v očích Božích“: *In spiritu humilitatis et in animo contrito suscipimur a te, Domine, et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus* (Mešní řád). Věčný otče, přijmi nejen svého božského Syna, ale i nás s ním a skrze něho. O tvém Synu říkáme, že je „obětí čistou, svatou a neposkvrněnou“: *Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam* (Mešní kánon). My sami ze sebe jsme jen ubohými tvory, ale jakkoliv ubozí, ty nás nezamítneš pro svého Syna Ježíše, který je naším smířením a s nímž se chceme spojit, aby „skrze něho, s ním a v něm se děla všechna chvála a čest tobě, Otče všemohoucí, v jednotě Ducha Svatého“: *Per ipsum, et cum ipso, et in ipso est tibi Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria* (Mešní kánon).

Přidružíme-li se takto z celého srdce k oběti našeho Pána, náš každodenní život se stává praktickým výrazem oběti, kterou jsme přinesli v hodině svých slibů, je jako prodloužením mše svaté, při níž se obětuje náš božský vůdce, a tím se náš celý život mění v hymnus chvály, v ustavičné Gloria, které se nese k Bohu jako obětní kadidlo „jako příjemná vůně“: *cum odore suavitatis*, jako nekonečně obnovovaný úkon dokonalého klanění. Sliby nás přibíje-

jí na kříž s Kristem a možno říci, že byly tyto mystické hřeby skuty Církví, nevěstou Kristovou, protože Církev naše sliby schvaluje. Tento výslovný zásah Církve je nám zárukou, že jsou tyto sliby tak příjemné našemu Pánu a tak užitečné pro naše duše. Řeholní stav je ovšem velmi tvrdý pro přirozenost, protože člověku ukládá povinnost, aby se neustále zříkal tvorů i sebe. Když jednou o svátku Všech svatých nazírala svatá Gertruda na zástupy vyvolených, viděla, že řeholníci jsou v řadách mučedníků. Podle tohoto vidění činí řeholní sliby z našeho života ustavičnou zápalnou oběť. Jeden z autorů prvních století volá: „Neříkejte, že za našich dní už nemohou být boje, v nichž by se zaskvěli mučedníci. Vždyť i mír, kterému se těšíme, má své mučedníky. Potlačovat hněv, prchat před nečistotou, hájit spravedlnost, pohrdat lakotou, pokořovat pýchu, což to nejsou hlavní skutky mučednictví?“: *Nemo dicat quod temporibus nostris martyrum certamina esse non possint; habet enim pax martyres suos. Nam iracundiam mitigare, libinem fugere, justitiam custodire, avaritiam comntemnere, superbiam humiliare, pars magna martyrii est* (Z řeči připisované svatému Augustinu).

Poznámka: Podobnou myšlenku nacházíme u svatého Řehoře: „Ačkoliv v míru nezuří pronásledování, má přece i mír své mučednictví. I když totiž nejsme stínání, přece zápolíme duchovním mečem, abychom usmrtili tělesné žádosti mysli“: *Quavis occasio persecutioni desit, habet tamen pax nostra martyrium suum: quia etsi carnis colla non subjicimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trudicidamus* (Kázání 53. na evangelia). Samozřejmě slovo „mučedník“ nesmí se tu brát doslovně a svatozář mučedníka patří jen tomu, kdo prolil za víru krev.

Ale velkomyslná a věrná duše nachází v tomto stále obnovovaném sebe – obětování nevyčerpatelnou radost, radost stále vzrůstající, poněvadž pochází od Toho, který je blažeností nekonečnou a nezměnitelnou. „Ty, Pane, jsi stále týž“: *Tu autem idem ipse es* (Žid 1,12). Nuže, to je ono božské dobro, jehož jsme chtěli dosáhnout, když jsme všechno opustili, jako ten, který hledal dobré perly a když nalezl „jednu drahocennou perlu, odešel a prodal všechen svůj majetek a koupil ji“: *Inventa autem una pretiosa margarita, vendidit omnia quæ habuit, et emit eam* (Mat 13,46). Najdeme

toto štěstí, budeme-li je stále hledat, dosáhneme ho jednoho dne a budeme moci je dokonale obejmout, čím spíše vnoříme se do jeho nekonečnosti, a to tím hlouběji, čím více budeme už zde na zemi odpoutáni od tvorů, abychom výlučně přilnuli ke Kristu.

„Hle, opustili jsme všechno a šli jsme za tebou“: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te*.

7. Nástroje dobrých skutků

Stručný přehled: Řeholní sliby jsou uvedením do pravého monastického života. – I. Proč svatý Benedikt přirovnává monastický život k „duchovní dílně“. – II. Nástroje, které nám vkládá do rukou, abychom v ní vynikli. – III. Jak jich máme užívat; různá období. – IV. Podíl, který při našem asketickém snažení připadá působení Božímu. – V. Láska nejvyšší pohnutkou celého tohoto snažení. – VI. Ovoce života řízeného láskou. – VII. Vytrvalé úsilí, jehož je zapotřebí, aby se dosáhlo konečného úspěchu.

Pod vedením Ježíše Krista se máme vrátit k Bohu. Kristus je vůdce, který nám ukazuje cestu a vede nás k nejvyššímu cíli. Víra nás předává Ježíši Kristu a působí, že v nás vládne; království, které je v podstatě přijato v den křtu a obnoveno v celém rozsahu v požehnaný den našich klášterních slibů. V této hodině praktický úkon víry nám dal vítězství nad světem, abychom se mohli cele odevzdat Kristu a přilnout pouze a nenávratně k němu. „Hle, Pane, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou“: *Ecce, nos reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,27).

Ale řeholní sliby jsou jen počátkem pravého monastického života, tak jako sebedarování, kterým se Kristus předal vůli svého Otce při vstupu na svět, bylo jen nevyslovenou předehrou celé jeho boholidské působnosti. Víra, která nás předala Kristu od vyslovení našich slibů, má dále denně v nás být základem činnosti. Má-li být dokonalá, musí vykvést v lásku a hybnou silou lásky uvést v pohyb všechny naše schopnosti, abychom skutkem dokazovali své spojení s Ježíšem Kristem.

Takto náš blažený Otec, „naplněn“ podle slov svatého Řehoře „duchem všech spravedlivých“ (Dialogy), chápal klášterní život, který jsme přijali sliby. Podívejme se na to blíže! První slib, který nám dává pronést, je slib stability, jímž se přidružujeme ke klášterní společnosti a „poutáme se do smrti ke klášteru“: *Usque ad*

mortem in monasterio perseverantes (RB, Prolog). Pod jakým jménem však uvádí tento klášter? Pod jménem „duchovní dílna". Tu se neučí řemeslům, ale duše se učí hledat Boha. Duchovní dílna je také „školou služby Pánu": *Dominici schola servitii* (tamtéž). Svatý Zákonodárce připravuje v této dílně, v této škole to, co nazývá „nástroji dobrých děl", nářadí „duchovního umění": *Instrumenta bonorum operum, artis spiritualis* (RB, kap. 4). Přirovnání „nástroj" a „dílna" je dědictvím z Orientu. Tyto výrazy se často objevují v řeči askeze prvních století a u Otců pouště. Srovnej také u svatého Tomáše Akvinského.

Pokusme se porozumět hluboké nauce, kterou tyto výrazy skrývají. – Proč přirovnává svatý Benedikt klášterní život k „duchovnímu umění"? – Jaké „nástroje" nám vkládá do rukou, abychom v něm vynikli? – Jak je máme užívat? – Budeme si muset uvědomit jaký podíl v naší duchovní snaze připadá Božímu působení – a říci si konečně, jak má být láska nejvyšší pohnutkou celého tohoto podniku – a jak vytrvalým úsilím musíme se v něm udržet, aby byl korunován úspěchy.

I.

Podstatně praktické výrazy, kterých náš blažený Otec užívá, označují samy sebou, že práce nám uložená vyžaduje úsilí.

Nutnost dobrých skutků je pro svatého Benedikta samozřejmá. Vysokého cíle, k němuž nás zve, nalezení Boha – nedosáhneme bez dobrých skutků. V Prologu k Řeholi praví: „Chceme-li bydlet ve stánku nebeského království, musíme tam směřovat"; svatý Benedikt říká „běžet" (srov. Ž 19,6 a 119,32: „Po cestě tvých předpisů běžím": *Viam mandatorum cucurri*). Užívá tohoto výrazu několikrát, ráz naráz říká, že musíme do nebeského království „běžet" dobrými skutky. Bez nich se tam není možné dostat. – Pán očekává, že na jeho učení odpovíme skutky. – Nestaneme se dědici nebeského království, nesplníme-li svými skutky podmínky, jež se žádají k dosažení tohoto dědictví. A dodává: „Právě proto nám Bůh dal tento život jako podmínečnou lhůtu" (RB).

Jaké to jsou skutky, k nimž nás svatý Zákonodárce nabádá a pro něž nám dává nástroje „duchovního umění?"

Povšimněme si především velké oprávněnosti tohoto posledního výrazu. Svatý Tomáš Akvinský praví: „Um je správný způsob, jak konat některá díla“: *Ars est ratio recta aliquorum operum faciendorum.*

„Umění je věrná hmotná reprodukce nějaké myšlenky, nějakého ideálu.“ Pozorujte nějaké umělecké dílo. Existuje především v autorově myšlence a tato myšlenka vede umělcovu ruku. Když však je dílo dokončeno, je často jen nedokonalým odleskem zamýšleného ideálu, který Mistrův génius zahlédl a jejž si oblíbil. Bůh, můžeme-li tak mluvit, je největším umělcem. Celé stvoření je jen vnějším výrazem ideálu, který si Bůh tvoří o všech věcech ve svém Slovu. Jako má umělec zalíbení v díle, které vyjadřuje jeho myšlenku, tak tvorové, vycházejíce z rukou Božích jevili se mu velmi dobrými“, poněvadž dokonale vystihovali ideál svého Božského Původce. „A Bůh pohlížel na všechno, co učinil, a bylo to velmi dobré“: *Viditque Deus quæ fecerat et erant valde bona* (Gen 1,31). Duch Svatý vede proto žalmistu, aby pozoroval přírodu a oslavoval Boha pro stvoření. „Hospodine, náš Pane, jak vznešené je jméno tvé po celé zemi!“: *Domine, Domine noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra* (Ž 8,1). „Jak moudře jsi všechno udělal!“: *Omnia in sapientia fecisti* (Ž 104,24). Stejně si počínáme při chvalozpěvu „Benedicite“ v laudách, propůjčujeme všem bytostem slova svých rtů, svého rozumu i srdce, aby chválily Boha za to, že je učinil.

Mezi námi a hmotnými věcmi však zůstává velký rozdíl. Ony jsou jen stopou, vzdáleným odleskem Boží krásy. Člověk naopak byl stvořen s rozumem i srdcem „k obrazu Božímu“. „Učiňme člověka k obrazu a podobě naší“: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* (Gen 1,26). To je tajemství důstojnosti člověka a nevýslovné lásky, kterou Bůh k němu má. „Rozkoší jsou lidské děti“: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum* (Přís. 8,31). Bůh v nás miluje svůj obraz. Ale víte, že tento obraz byl znehodnocen, znetvořen hříchem prvotním i našimi hříchy osobními. Celé duchovní umění od té doby záleží v tom, aby se napravily následky tohoto poškození, aby se duše zase uvedla do původní krásy

a tak se dala Bohu radost a sláva, že v nás svůj obraz vidí dokonaleji zářit.

Proto také Bůh pracuje první na této obnově. K tomu účelu posílá svého Syna, který je „dokonalý Bůh a dokonalý člověk“: *Perfectus Deus, perfectus homo* („Symbolum“ připisované svatému Atanášovi). Jako Bůh je Kristus „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15), „odlesk jeho slávy“, je adekvátním (shodným) a podstatným obrazem věčných dokonalostí. Je dokonalý Bůh, čisté světlo, bez poskvrny, zrozené skrze světlo.

Jako člověk je rovněž dokonalý, jistě nejkrásnější z lidských synů, jeho duše je neposkvrněná, ozdobená plností milosti. Kristus je milovaný Syn, v němž se Otec poznává. Je uprostřed tvorstva mistrovským dílem, v němž má Otec své zalíbení.

A tento Kristus se pro nás stává typem, příkladem, který musíme napodobit, abychom obnovili v sobě Boží krásu a byli připuštěni do nebeského království. Kolikrát jsme už rozjímali o těchto pravdách! Z vůle toho, který nás stvořil, je Kristus i vzorovou příčinou našeho předurčení. „Předurčil (nás Bůh) abychom byli připodobněni obrazu jeho Syna“: *Prædestinavit (nos Deus) conformes fieri imaginis Filii sui* (Řím 8,29).

„Nové stvoření“: *nova creatura* (Gal 6,15), jež je dítětem adoptovaným v Ježíši Kristu, se jeví Božím očím jako reprodukce rysů milovaného Syna. Bůh velice touží, abychom se jak možno nejdokonaleji podobali jeho Synu Ježíši. Proto také celá metoda duchovního umění záleží v tom, abychom neustále upírali své duše na svůj vzor, na Krista, tento boholidský ideál, abychom v sobě zpodobnili jeho rysy. Tak vrátíme své přirozenosti krásu, tak ji pozvedneme k původnímu lesku a zajistíme si zalíbení nebeského Otce a jeho štědrost, protože v nás pozná bratry prvorozeného.“ „Aby byl prvorozený mezi mnoha bratřími“: *Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus* (Řím 8,29).

Ale namítnete snad: „Což křest nesmazal hřích, nepřioděl nás samým Kristem?“ „Kdo jste byli v Krista pokřtěni, Krista jste oblékli“: *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induitis* (Gal 3,27). Jistě. Ale přece je to jen „Boží semínko“, základ našeho postupného připodobňování a zůstávají v nás špatné sklony, vždyc-

ky připravené k tomu, aby se projevily hříšnými skutky, které znetvořují duši. Proto celá práce duše toužící po dokonalosti má směřovat jednak k tomu, aby se odstranily tyto skvrny, aby se ovládly tyto sklony, jednak k tomu, aby se v nás ctnostmi rozvíjela podobnost s Kristem. Kým je vpravdě křesťan? „Druhým Kristem", odpoví celý křesťanský středověk. A kdo je Kristus? Bohočlověk. A co činí? Přichází svou smrtí zničit hřích, přináší život, jehož je plností. Odřeknout se hříchu a mít účast na tomto životě, to je program, který svatý Pavel jasně načrtává novokřtěnci v den, kdy se křtem stává učedníkem Kristovým: „Tak i vy mějte za to, že jste mrtví pro hřích, avšak živí pro Boha v Kristu Ježíši, našem Pánu": *Ita et vos existimate, vos mortuos esse peccato, viventis autem Deo, in Christo Jesu* (Řím 6,11). Tento dvojí předpis shrnuje celé dílo křesťana a obsahuje v krátkosti celou řeholní askezi.

Pro svatého Benedikta je to zřejmě východiskem dokonalosti, kterou chce rozšířit mezi svými mnichy. Milostí Kristovou křesťan odumírá hříchu a žije pro Boha. Náš blažený Otec chce, abychom uskutečnili tento program a to v celé úplnosti. Jako každý křesťan je i mnich dítětem Božím, které Bůh volá k věčné blaženosti, jemuž je Kristus vůdcem a Ježíšova milost oporou. Vychází-li však mnich z téhož bodu jako každý křesťan, přece jde dále a dochází větší blaženosti a dochází větší blaženosti, která, ač je v podstatě táž, může se do nekonečna stupňovat. Prostý křesťan žije skrze milost pro Boha, mnich se má snažit o dokonalou lásku, při níž mizí každá lidská pohnutka. Mnich se snaží uskutečnit plnost křesťanského života. Stupeň jeho „odumření" má být hlubší, ale také „intenzita života" mocnější než u křesťana. Tím že žije ve stavu dokonalosti, připojuje k příkazům, jejichž zachovávání vede do nebeského království, zachovávání rad, které jsou korunou života prostě křesťanského, mocnějším životním rozmachem a větší dokonalostí.

Poslechněte si, jak nám svatý Patriarcha předkládá tyto myšlenky. Nejprve dává mnichu zaslechnout hlas Boží. Praví, že náš Pán hledá v množství lidí svého dělníka a volá: „Který člověk chce žít a touží vidět šťastné dny? „Tím je označen účel: božský život, Boží blaženost, zde na zemi sdílená ve víře, na věčnosti

v jasu věčného světla. A svatý Zákonodárce pokračuje: „Odpovíš-li na tuto výzvu: „já“, jaká bude další výzva Páně? „Odvrať se od zlého, čiň dobré a snažně hledej pokoj“ (RB, Prolog). Taková je charakteristika dvojího díla, jemuž se podle svatého Benedikta máme věnovat, pokud žijeme v klášteře. „Vyhýbat se zlu a činit dobro“ a tím „vlastnit pokoj“. Do těchto velmi obecných výrazů shrnuje duchovní umění. Tak je tedy pravdivé, že náš blažený Otec vidí v monastické svatosti jen normální, ale plné rozvinutí křestní milosti, neboť jeho spiritualita vychází přímo z evangelia, což nelze nikdy dost zdůraznit. Jeho spiritualita je evangeliem zcela proniknuta a právě tento rys jí dodává onu velikost a prostotu, sílu a líbeznost, které ji vyznačuje mezi všemi ostatními.

II.

„Odvrátit se od zlého a činit dobré“ je zřejmě jen nanejvýš obecná zásada. Víme, že tato zásada je podle filozofů prvním principem morálního řádu. Praktické uplatňování této zásady vede ke zvláštním rozmanitým předpisům a mnoha skutkům. Svatý Benedikt opatřuje tedy pro svou duchovní dílnu – klášter – různé nástroje, s nimiž se mají dělníci – mniši – naučit zacházet a pracovat.

Co to jsou tedy nástroje? Svatý Zákonodárce jmenuje tímto jménem věty, vzaté většinou z Písma svatého, částečně ze spisů starých Otců a dřívějších monastických spisovatelů. Jsou to průpovědi, aforismy, zásady, které naznačují, jak se vyhýbat té nebo oné chybě, jak vykořenit tu či onu neřest, jak cvičit tu či onu ctnost. Paměť si snadno podrží tyto zásady, které svou stručnou formou připomínají přikázání Desatera, a duch se jimi obírá, aby z nich vytěžil užitek a uvedl je ve skutek v potřebném okamžiku. Mají nám pomoci, abychom překonali překážky, které se stavějí proti činnosti Boží v nás, a cvičili se ve ctnostech.

Protože jsou duše různé, nemají všechny tytéž sklony ke zlému, ani stejné schopnosti pro dobro, vybral náš blažený Otec mnoho těchto nástrojů. Počítá jich sedmdesát tři. Když někdo nezasvěcený pročítá jejich seznam (RB, kap.4), je téměř vždy udiven nad tím, když vidí, že svatý Benedikt dává svým synům doporuče-

ní, která se týkají jen pořádku a přirozené mravnosti nebo života prostě křesťanského: „Milovat Boha z celého srdce, z celé duše, ze všech sil; milovat bližního jako sebe sama; prokazovat čest všem lidem; nečinit nikomu nic, co by nebylo milé nám; říkat pravdu srdcem i ústy; nezabíjet; nedopustit se krádeže; nesvědčit křivě; občerstvovat chudé; navštěvovat nemocné; těšit zarmoucené.

Proč náš blažený Otec směšuje napomenutí rázu ryze monastického s tak všeobecnými radami, které jsou vlastní křesťanství? Bezpochyby proto, že za jeho doby křesťanská civilizace dosud všude nepronikla a že ovzduší, které křesťané vdechovali, bylo ještě zamořeno špatnými výpary trvajících zbytků pohanství nebo zpětných vlivů barbarství. Srovnej „Dialogy“, I. a II. knihu u svatého Řehoře Velikého. Vidíme tu svatého Benedikta jak kácí modly v Cassinu, předtím trpěl mrzkým a nešlechetným jednáním špatného kněze; mniši ze sousedství Subiaca ho málem otrávili. V jeho klášteřích žili ušlechtilí Římané, kteří poznali prostředí hlubokého úpadku, byli tam i Gótové, kteří sotva vybředli z hrubých vášní. Hledě ke zvykům takových žáků bylo zapotřebí znovu šířit i příkazy přirozeného zákona a pravdy v evangeliu běžné. Víme ostatně, že tyto předpisy zahrnují v sobě jádro celé dokonalosti příslušných ctností.

Při výběru však vedl našeho Zákonodárce jiný, hlubší důvod: Tím, že takto směšuje předpisy života křesťanského s předpisy, které se týkají jen mnichů, chtěl svatý Benedikt naznačit cele jednotný „křesťanský“ ráz, který zamýšlí dát své spiritualitě. Mnich má být především člověkem, který zachovává přirozený zákon. Řeholní dokonalost je všeobecně téhož původu jako dokonalost křesťanská. Svatý Zákonodárce tu doslovně „sešívá“ přikázání a rady, proto se nikdy nejevil ideál evangelia nedělitelnějším.

Proto Patriarcha neřadí své nástroje podle systematického pořadí, jež by vyplývalo z metodického, předem naznačeného plánu. I v tom se blíží evangeliu. Je nanejvýš prostý, což mu nebrání, aby si byl jist ve způsobu jak vést duše k Bohu. Přece však je tu patrné určité seskupení se značnou přesností: tu jsou nástroje, které se týkají našich povinností k Bohu, tam jiné, které upravují

naše vztahy k bližním, jiné konečně, které se více vztahují přímo na nás.

Ale ať jsou jakkoliv četné a rozmanité tyto tak zvané nástroje, musíme jich užívat s rozlišováním. Nečeká se, že jich budeme užívat současně všech, ani že se budeme cvičit najednou ve všech ctnostech. Duše se od sebe liší a potřeby jsou rozmanité.

Jsou výroky, které připomínají obecné dispozice, jimiž máme být proniknuti vždycky, jako: „Milovat Boha z celého srdce svého a z celé duše své. – Ničemu nedávat přednost před láskou ke Kristu. – Toužit celou silou své lásky po věčném životě. – Bdít stále nad skutky svého života. – Nezapomínat, že nás Bůh vidí na každém místě".

Jiných nástrojů máme užívat v jistých hodinách na příklad ve chvíli pokušení: „Rozrazit o Krista špatné myšlenky, jakmile v mysli vyvstanou".

Jiné se zvlášť dobře hodí, abychom vykořenili tu či onu chybu, potlačili ten nebo onen špatný sklon. Připoutá-li se duše k tvoru, připodobňuje se tomuto tvoru, znetvořuje se. Každá špatná nepřemáhaná tendence se stává skutky, které z ní vycházejí, zdrojem skvrn, které musíme odstranit, abychom se stali podobnými Ježíši Kristu. U jedné duše převládá pýcha a stává se počátkem spousty skutků hodných pokárání. Náš blažený Otec jí dává vhodné nástroje, jimiž by potlačila různé projevy, které se rodí z této pýchy. „Rozhodně nemilovat rozepře. – Prchat před dýmem marné slávy. – Zpozorujeme-li v sobě nějaké dobro, odvozujme je od Boha a vůbec je nepřipisujme sobě. – Přičítejme si naopak každé zlo, kterého se dopouštíme a věřme, že jsme jeho příčinou. – Nenávidět vlastní vůli. Nechtějme být považováni za svaté dříve než jimi jsme, ale nejdříve jimi skutečně buďme, aby úcta přišla potom s větší oprávněností". U jiné duše zabraňuje spojení s Bohem lehkomyslnost ducha. Ráno je usebraná. Při svatém přijímání náš Pán do ní sestupuje a provoní ji vůní svého Božství. Ale po odchodu z kaple se tato duše rozptýlí v roztržitosti, v neužitečných slovech. Když se tento sklon nepřemáhá, působí, že duše za dne ztrácí část plodů svého spojení s Kristem. Co má taková duše dělat? Chopit se nástrojů přizpůsobených její

chybě: „Bdít nad svými skutky v každém okamžiku svého života. – Chránit svůj jazyk každé nezřízené řeči. – Oblíbit si málomluvnost.“ A tak podobně.

Každá duše se musí znát ve světle shůry a zkoumat se, co jí ještě chybí. Není duše tak pokročilé, že by v této dílně nenašla potřebný nástroj, jímž by v sobě zdokonalovala nevýslovné rysy vzoru.

III.

Nejen jednotlivé duše jsou různé, ale jedna a táž duše prochází rozličnými údobími, která náš blažený Otec dobře rozlišoval.

Duchovní umění má své počátky. Jako každý začátek jsou i tyto počátky těžké. „Vstup na cestu spásy je vždycky úzký“: *Via salutis non est nisi angusto initio incienda* (RB, Prolog). Proč? Protože máme uskutečnit „obrácení“. Musíme se zbavit **svého** názorů na věci, **svého** způsobu jednání. Musíme se zapírat, odporovat svým špatným návykům, sklonům žádostivosti, snažit se o vykořenění chyb, ničit a napravovat rys za rysem tuto Boží karikaturu, kterou je duše ponořena do hříchu, a to s tím větší vytrvalostí, čím více v nás převládají návyky opačné ctnostem. Má-li se z kusu mramoru vytvořit socha, musí se nejdřív balvan zhruba osekat. Když přicházíme do kláštera, jsme v tom trochu podobni nezpracovaným balvanům. Bůh se ve své dobrotě sám ujímá vnitřního působení na nás, ale předává nás také do rukou našich představených a ponechává nás i vlastnímu úsilí, aby se z této práce ponenáhlu uskutečňoval Boží ideál. Když se člověk nechopí s odvahou potřebných nástrojů a věrně jich neužívá, zůstává téměř stále ve stavu balvanu. – Dále, pokud je někdo začátečníkem v umění, je jako „levý“, neobratný v užívání nástrojů. Odtud ono tápání, váhání, zmatek, pochybnosti, které mohou jen ještě zvýšit práci samu v sobě klopotnou. Je to období namáhavé, ale nutné.

Ostatně svatý Benedikt věnuje velkou péči tomu, aby povzbudil duši, která začíná. V této duchovní dílně, v této škole, kde se učíme hledat Boha, mu záleží na tom, jak říká, aby „nezařizoval nic přísného ani příliš nesnadného“ (RB, Prolog). Vyniká velkou uvážlivostí. Je otcem. Říká duši, která se chce svěřit jeho vede-

ní: „Jestliže pro nápravu chyb a pro zachování lásky budu trochu přísný“: *Si quis paululum restrictius… processerit*, chraň se pod okamžitým dojmem zmalomyslnění zběhnout z cesty spásy, na níž je vstup vždycky těsný“: *Non illico pavore perterritus refugiam viam salutis* (RB, Prolog).

K jakým to důvodům se uchyluje? Upustit nějak od závaznosti předpisů? Zastřít povinnost sebezapírání? Rozhodně ne, jak jsme právě viděli. Ale již ukazuje lehkost a radosti dosažené ctnosti a předem dává ochutnat důvěrné odměny slíbené za usilovnou snahu. Praví: „Tou měrou, jak postupujeme v kázni a ve víře, srdce se šíří a dovoluje nám běžet po cestě Božích přikázání s nevýslovnou sladkostí lásky“: *Processu vero conversationis et fidei, inenarrabilis dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei* (tamtéž). Jsme-li od počátku velkomyslnými a pozornými ke světlu víry, pak roste láska, neboť Bůh se více sdílí. A s přítomností Boží se rozhojňuje radost, že jsme v jeho službě. „Srdce se rozšiřuje“, ujišťuje nás blažený Otec. Co tím chce říct? Srdce, to je schopnost milovat, a tato schopnost vzhledem k předmětu, k němuž se má duše vztahovat, je nekonečná. Pocítili jsme to již, že se srdce nedá naplnit stvořenými dobry. „Stvořil jsi nás pro sebe, Bože, a neklidné je naše srdce, dokud nespočine v tobě“: *Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te* (svatý Augustin: Vyznání I, 1.). Mírou obsažnosti okamžiku je předmět jeho náklonnosti. Je-li tento předmět malý, srdce se zmenšuje, je-li tento předmět nekonečný, srdce rozšíří svou schopnost lásky do nekonečna. „Tomu, kdo vidí Boha, se jeví stvoření malá“: *Videnti Creatorem angusta est omnis creatura*, říká svatý Řehoř, když mluví o samém svatém Benediktu.

Nuže, hledá-li člověk vpravdě Boha a ne zároveň stvoření, nevrací-li se sebeláskou k sobě, jeho srdce se ponenáhlu šíří, naplní je Bůh a s Bohem je zaplaví radost.

A naopak, tato radost sama zvěstuje schopnost lásky. A tehdy, jak říká náš blažený Otec, nastává druhé období: po cestě příkazů se běží. To už nejsou trpné začátky, úsilí stále opakované, v němž se duše zmítá, nýbrž vroucnost v stále rostoucím světle víry pobádá ke službě Boží a plní ji sladkostí. Tehdy, při jakýchko-

liv změnách života mnich se „nikdy neuchýlí od božského Mistra“, který je Pravda, „a vytrvá v jeho nauce“, jež je světlem duše. A dostane-li se mu účasti na utrpení Kristově, je tomu tak jen proto, aby trpělivostí získal zásluhy a mohl se také těšit z blaženosti v jeho království (RB, Prolog).

Jako poslední období označuje svatý Benedikt období dokonalé lásky. Praví, že se tohoto období dosahuje, když je duše „očištěna od svých chyb a hříchů“: *munda a vitiis et peccatis* (RB, kap.7). Duše nejen už neposlouchá svých vadných návyků, protože je vykořenila natolik, jak je tomu u tvora možné, ale v její činnosti není už lidských pohnutek, protože všechno, co dělá, dělá jen z lásky ke Kristu a ze záliby pro ctnost. – „Všechno začíná zachovávat ne již z bázně před peklem, ale z lásky ke Kristu a ze záliby pro ctnost“: *Universa – incipit custodire, non jam timore gehennæ, sed amore Christi – et delectatione virtutum* (tamtéž).

Poznámka: Svatý Augustin v Traktátu 5. charakterizuje tato tři období takto: „Když se láska zrodí, musí se živit; je-li živena, sílí; když se stane silnou, zdokonaluje se“: *Caritas cum fuerit nata nutritur; cum fuerit nutrita roboratur; cum fuerit roborata perficitur*. Svatý Tomáš Akvinský třídí duše do tří skupin takto: začátečníci, pokročilí, dokonalí.

Středem života duše se stala láska a tato láska působí, že člověk všechno shledává lehkým, ať je to jakkoliv strastiplné. Koná tedy s velkou lehkostí a velmi dokonale skutky, které dříve konala jen s velkým úsilím a nedokonale. Ctnost se jí stala „jakoby druhou přirozeností“. – „Bez jakéhokoliv namáhání, jako přirozeně“: *Absque ullo labore, velut naturaliter* (RB, kap.7).

Stav, který popisujeme, je stavem dokonalé lásky, stavem dokonalého spojení s Bohem. Duše hledá už jen jeho; chce jen jeho slávu; jedná jen pod vlivem Ducha Svatého. Nebude tedy již muset překonávat zkoušky? Nést kříž? Snášet utrpení? To ano, ale lahoda milosti zmírní všechny tyto zkoušky a láska najde v kříži novou příležitost, aby se mohla projevit a vzrůst. Láska je principem těch obdivuhodných a vnitřních výstupů, které Pán působením svého Ducha uskutečňuje a projevuje v duších očištěných: „Jež bude Pán ve svém dělníku, očištěném od chyb a hříchů, pů-

sobením Ducha Svatého milostivě ukazovat“: *Quæ Dominus in operario suo mundo a vitiis et peccatis, Spiritu Sancto dignabitur demonstrare* (RB, kap.7).

IV.

Ať je však duše v kterémkoliv období, její práce je vždycky jen spoluprací. Není nikdy sama. Bůh pracuje v ní a s ní, neboť je vždycky prvním Původcem jejího pokroku.

Nepochybně v počátcích, kdy duše je ještě zavalena chybami a špatnými návyky, musí se sama statečně a horlivě přičinit, aby odstranila tyto překážky, které brání spojení s Bohem. Spolupráce, kterou od ní Bůh v tomto období žádá, je zvláště veliká a činná a prozrazuje se ve svědomí velmi živě. V tomto období udílí Bůh citelné milosti, které duši pozdvihují a dodávají jí odvahy. Duše však zakouší vnitřní změny, je si vědoma dvojího stavu; klesá, opět se vzchopí, trpí, dostává se jí úlevy, nabírá dechu a znovu se dává vpřed.

Tou měrou jak duše postupuje vpřed, mizí překážky, její vnitřní život se stává stejnorodější, pravidelnější, sjednocenější, činnost Boží se pociťuje mocněji, poněvadž se může svobodněji uplatňovat a setkává se v duši s menším odporem a větší poddajností. Tehdy se na cestě dokonalosti rychle pokračuje.

Celá tato ekonomie našeho řeholního života se vysvětluje tím, že podstata naší svatosti je nadpřirozená. Jen Bůh je jejím Původcem a „nebude-li On dům stavět, marně se namáhá stavitel“: *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eum* (Ž 127,1). Náš Pán nám předal tuto základní nauku velmi jasně: „Já jsem vinný kmen a vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší mnoho ovoce; neboť beze mne nemůžete nic činit…“: *sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5). Když svatý Augustin komentuje tento výrok, praví: „Ať se nikdo nedomnívá, že může sám od sebe vydat nejmenší plod. Ať jde o velkou práci nebo o malou, můžeme při ní mít úspěch jen s přispěním toho, bez něhož nemůžeme nic dělat. Nezůstane-li ratolest spojena s révou a nesaje-li z kmene živnou mízu, nemůže sama ze sebe vydat ani nejmenší plod“: *Sive ergo parum, sive multum, sine illo fie-*

ri non potest sine quo nihil fieri potest – nisi in vite manserit et vixerit de radice, quantumlibet fructum a semetipso non potest ferre.

Náš blažený Otec dobře zná tyto důležité pravdy z různých hledisek. Neříká, abychom nedělali dobré skutky. Právě naopak, jak jsme to viděli na počátku tohoto pojednání. Máme dělat všechno, co záleží na nás. Ačkoliv je náš Pán nejvyšším zdrojem našeho posvěcení, přece považuje za dobré ponechat nám část práce, poněvadž jsme příčinami, skutečnými příčinami, i když cele podřízené kauzalitě Božské. A právě jen s podmínkou, že velkomyslně a věrně zastaneme výše označenou část, bude nám dále přispívat a dokončí v nás dílo posvěcení. Představovat si tedy, že Kristus se sám ujme celé práce, to by bylo nebezpečným přeludem, ale věřit, že můžeme něco vykonat bez něho by bylo klamem neméně nebezpečným. Proto máme být přesvědčeni, že naše skutky mají cenu jen pro naše spojení s Ježíšem.

Mezi nástroji, které nám svatý Zákonodárce vkládá do rukou, je též jeden, který se výslovně týká této nutnosti všechno vztahovat v díle našeho posvěcení na milost Boží. „Co vidíme v sobě dobrého, připisujme Bohu a ne sobě samým; pokud jde o zlo, uznávejme vždy, že jsme jeho příčinou a považujme je za své“: *Bonum aliquod in se cum viderit, Deo applicet non sibi; malum vero semper a se factum sciat et sibi repulet*. Jak nás učí svatý Benedikt tomu, aby toto přesvědčení úplně přešlo do našeho života?

Především nám vštěpuje nutnost modlitby na počátku každého podniku. – V Prologu Řehole, když nám ukázal cíl – hledat Boha, a když označil cestu – Krista, říká nám též, že se nemáme nikdy chopit žádné práce bez snažné modlitby, aby Bůh sám ji dovedl k úspěšnému cíli. „Především, ať začínáš jakoukoliv dobré dílo, vyprošuj si pro ni snažnou modlitbou úspěch.“: *In primis, ut quidquid agendum inchoas bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcas*. Uvažme každý z těchto výrazů, poněvadž má každý svůj význam: „především“: *in primis*, věc, která mu nejvíce leží na srdci, je to, abychom uznali, že se musíme utíkat k tomu, který je prvním a hlavním původcem našeho posvěcení, poněvadž bez jeho milosti nemůžeme dělat nic. – „jakékoliv“: *Quidquid – bonum*, zamýšlené „dobré dílo“, morálně dobré, které zjednává

slávu Boží, protože samozřejmě nemůže být řeč o nějakém špatném skutku, o nějakém díle, jehož hlavním účelem je stvoření, hledání sebe, dílo, v němž by nebyl Bůh. – „Velmi snažnou modlitbou“: *Instantissima oratione*, poněvadž musíme tlouci, aby nám Bůh otevřel, musíme hledat, chceme-li najít, žádat, chceme-li obdržet. A co máme žádat? Aby Bůh dovedl naše dílo „k dobrému cíli“: *ab eo perfici* – zřejmě se tu svatý Patriarcha rozpomíná textu Apoštolova: „Neboť Bůh je to, který působí ve vás, jak se vám líbí, že chcete i konáte“: *Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate* (Flp 2,13).

A podívejte se, jak náš blažený Otec sám uvádí tento příkaz ve skutek. Když jsou mniši na cestách, nebo když se z nich vracejí (RB, kap.67), ve chvíli, kdy nastupují službu při stolování nebo když ji končí (RB, kap.35), když přijímají návštěvníky (RB, kap.53), při všech nejjednodušších a nejobyčejnějších úkonech života i jindy chce, aby prosili v chóru nebo v komunitě o Boží přispění.

Když se dílo dokončí, dobro vykoná, chce zase svatý Benedikt, abychom za ně slavili Toho, bez něhož nemůžeme nic vykonat; „ti, kteří hledají Boha“, píše v Prologu, „nevynášejí se pro zachovávání předpisů, protože jsou přesvědčeni, že dobro, které je v nich, nepochází z jejich schopností, ale je vykonáno od Pána, a proto ho chválí, že v nich působí. *Operantutem in se Dominum magnificant*. Říkají s prorokem: „Buď oslaveno jméno Hospodinovo“ (RB; Ž 113,3). Dále připojuje, že rovněž svatý Pavel – a jistě nemohl volit lepší příklad – nepřipisoval nic z úspěchů svého konání sobě, protože řekl: „Milostí Boží jsem to, co jsem“ (1Kor 15,10), a jinde, „kdo se chlubí, ať se v Pánu chlubí“ (2Kor 10,17).

Namítnete mi: „Což naše skutky nejsou naše?“ Zajisté, protože jsme to my, kteří jednáme. Ale tato díla jsou dobrá, **jen** když je konáme vedeni milostí, ve víře a lásce ke Kristu. Jsme ratolesti, Kristus je kořen. Přináší kořen ovoce? Ne, ovoce přináší větev, my. Ale větev je přináší jen tehdy, když ji kmen spojuje s kořenem, aby mohla z kořene brát mízu. My můžeme konat dobro, jen když jsme spojeni s Ježíšem Kristem a čerpáme z něho milost. Jestliže při pohledu na větev pokrytou krásnými plody myslíme,

že je vytvořila větev a odmýšlíme si při tom spojení s kořenem, jsme na omylu. Větev plodí, jen když čerpá z kořenů mízu nutnou k tvoření plodů. Tak je tomu s námi. Nikdy nezapomeňte: milost Kristova je kořen. A větev oddělená od kmene, od kořene je větev mrtvá. Takový je náš úděl, nezůstaneme-li milostí spojeni s Kristem.

Toto spojení má ostatně nekonečné množství stupňů. Čím totiž bude živější, silnější, tím méně v nás bude překážek milosti, a čím naše víra a naše láska budou hlubší, tím četnější budou také plody, které přineseme.

Záleží na tom, abychom zaměřovali ducha i srdce vírou a láskou k Bohu, ať začínáme cokoliv, aby náš duch měl před sebou jediný cíl, totiž slávu našeho nebeského Otce, a naše srdce, aby se cele podřídilo jen jeho vůli, což má být dvojím výsledkem té „velice snažné modlitby", kterou svatý Benedikt žádá. Tato modlitba, jež se má tak často konat během našich dnů, nutně nebude dlouhá. Mění se často v prostý rozmach k Bohu, v duchovní jiskru a podobá se formou dost tomu, co se v posledních stoletích nazývá střelnou modlitbou. Její cenu a hodnotu tvoří přímost úmyslu, čistota naší víry a intenzita lásky. Celá tato nauka je výborně sladěna s tvrzením našeho blaženého Otce, že pokrok duše v dokonalosti se rovná jejímu pokroku ve víře. Víra zvětšuje lásku. Rostoucí láska předává duši stále více působení Ježíše Krista , který v nás působí svým Duchem a tato Kristova činnost se stává stále mocnější a plodnější tou mírou, jak se vykořeňují chyby, jak mizí tvorové, jak ochabují všechny lidské pohnutky.

Velký Patriarcha se snaží svou Řeholí otevřít dokořán naši duši, aby do ní mohla hojně pronikat milost evangelia a způsobit v ní všechny účinky svatosti. „Chválí Pána, který v nich působí": *Operantem in se Dominum magnificat*. Když svatý Benedikt zakládá dílnu duchovního umění a uvádí nás do ní, je jeho úmyslem jen to, aby v nás otevřel volnou cestu Božímu působení. Chce, abychom hledali Boha svými dobrými skutky, ale opírajíce se jedině o jeho Božského Syna Ježíše Krista.

Upevníme-li se jednou prakticky v přesvědčení, že všechno dobré pochází od Boha, jsme navždy zajištěni proti zmalomysl-

nění. Vskutku, nemůžeme-li nic dělat bez spojení s Kristem vírou a láskou, v tomto spojení můžeme všechno, co od nás Bůh očekává. Svatý Pavel volá: „Všechno mohu v tom, jenž mě posiluje“: *Omnia possum in eo qui me confortat* (Flp 4,13). Naše spojení s Kristem se docela dobře snáší – ne s hříchem, zvláště ne s hříchem uváženým nebo navyklým, třebas všedním – ale s našimi slabostmi, bědami, poklesky z pouhé křehkosti. Bůh „zná dobře podstatu naši, že jsme jenom prach, má v paměti“: *Cognovit figmentum nostrum* (Ž 103,14). Náš Pán ví, že „duch je zajisté připraven, ale tělo je slabé“ (Mat 26,41). Ať nás tedy naše chyby nesrážejí, pokušení nezmalomyslňují. Poslední nástroj, který náš blažený Otec naznačuje, je „nikdy nepochybovat o Božím milosrdenství“: *Et de Dei misericordia numquam desperare*. I kdybychom dovedli jen nedokonale zacházet s ostatními nástroji, nechť aspoň toto „nikdy“: *numquam*, naše ruka neodkládá. Ďábel si libuje v tom, že nás po celý život strhuje do smutku, do malomyslnosti, protože dobře ví, že když je duše smutná, pozbývá chuti k dobrým skutkům a k velké své škodě jich zanechává. Vzniká-li tedy podobný pocit v našem srdci, buďme jisti, že pochází od ďábla nebo z naší pýchy, a dáme-li se jím vést, že posloucháme Ďábla, který je tak obratný, že rozehrává naši pýchu. Což by pocit nedůvěry, beznaděje mohl pocházet od Boha? „Nikdy“: *numquam*.

I kdybychom upadli do velkých chyb, i kdybychom naneštěstí žili dlouho v nevěrnostech, Duch Svatý by nás jistě pobádal k pokání, ke smíru, k oběti – svatý Benedikt nás napomíná, „abychom oplakávali své minulé hříchy a abychom je napravovali“ (RB, kap.4) – ale povzbuzoval by nás i k naději, důvěře v Boha, který je „bohatý na milosrdenství“ (Ef 2,4). Ale k nedůvěře? K malomyslnosti? K beznaději? Nikdy. Pokud žijeme na zemi, nesmíme nikdy ztratit důvěru, protože dostiučinění a zásluhy Ježíše Krista jsou nekonečné, protože věčný Otec chtěl v něm uložit všechny poklady milosti a svatosti, jež určil duším, a proto tyto poklady jsou nevyčerpatelné, protože se Ježíš modlí, „vždycky živ, aby se za nás přimlouval“: *Semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Žid 7,25). Naše síla je v něm, ne v nás. *Omnia possum in eo qui me confortat*.

„Prosíme tě, Pane, ať působení tvého slitování řídí naše srdce, protože se nemůžeme líbit tobě bez tebe“: *Dirigat corda nostra, quæsumus, Domine, tuæ miserationis operatio quia tibi sine teplacere non possumus* (Mešní orace).

V.

Jakkoliv je chvályhodná horlivost v hledání Boha dobrými skutky a zvláště skutky podle Řehole, musíme se přece předem vyzbrojit proti jistému bludnému pojetí dokonalosti, s jakým se někdy setkáváme u duší málo osvícených. Stává se, že tyto duše vidí celou dokonalost v ryze vnějším a hmotném zachovávání předpisů. Ačkoliv slovo, jehož užiji, je přísné, neváhám je pronést o výše uvedeném předsudku, který hraničí s farizejstvím nebo by mohl k němu vést, a v tom by bylo velké nebezpečí.

Vy víte, že náš Božský Spasitel, který je pravda a dobrota sama, říkal svým učedníkům: „Nebude-li vaše spravedlnost dokonalejší než zákoníků a farizeů, nevejdete do království nebeského“ (Mat 5,20). To jsou opravdu slova Kristova. On, který nechtěl odsoudit cizoložnou ženu, který se ráčil zabývat Samaritánkou, odhalil ji nebeské tajemství, ačkoliv vedla hříšný život, On, který se nebránil jíst s celníky společensky znehodnocenými nálepkou hříšníků, který dovolil Magdaléně, aby mu umyla nohy a otřela je svými vlasy, On, který byl tak „tichý a pokorný srdcem“ (Mat 11,29) zahrnul veřejně farizeje kletbami: „Běda vám, pokrytci, poněvadž zavíráte království nebeské před lidmi,… sami do něho nevcházíte…“ (Mat 23,13).

Lid považoval farizeje za svaté osoby a oni se sami tak oceňovali, ačkoliv celá jejich dokonalost záležela jen v přesném plnění vnějších předpisů. Víte také, že jejich věrnost literatuře a puntičkářství bylo tak malicherné, že příklady jejich formalismu, jež se někdy uvádějí, jsou někdy směšné. Když jim nestačilo, že takto úzkostlivě zachovávali Zákon Mojžíšův, který sám byl už těžkým břemenem, připojili k němu celý seznam předpisů podle své hlavy – což náš Pán nazval „lidským nařízením“ (Mk 7,8). To všechno se navenek zachovávalo tak dobře, že jim v tom směru nebylo možné nic vyčítat, ba bylo nemožné najít správnější učedníky

Mojžíšovy nad ně. Připomeňte si farizeje vstupujícího do chrámu, aby se modlil, jak nám to líčí Kristus. Jaká je jeho modlitba? „Můj Bože, jsem člověk bezúhonný, zachovávám všechno velmi přesně, postím se, dávám desátky“ (Luk 18,11-12). „Můj Bože, nemůžeš mi v žádném směru nic vytýkat, musíš být na mne hrdý“. A doslovně vzato, to, co říkal, byla pravda. On všechno to zachovával. A přece, jaký úsudek o něm Ježíš pronáší? Tento člověk odešel z chrámu neospravedlněn, se srdcem prázdným, bez milosti Boží. Proč takové odsouzení? Protože nešťastník se chválil za své dobré skutky a protože viděl celou svou dokonalost v zachovávání pouze vnějším aniž se staral o vnitřní smýšlení svého srdce. Proto nám také náš Pán říká: „Nebude-li vaše spravedlnost větší než spravedlnost farizeů, nevejdete do království nebeského.“

Vnikněme do hlubokého smyslu tohoto výroku. Co je křesťanský život? Seznam předpisů? Rozhodně ne. Je to život Kristův v nás, a všechno to, co Kristus ustanovil, aby v nás tento život udržel. Je to božský život, plynoucí z Otcova lůna do Ježíše Krista a do našich duší. Takový je skrze něho nadpřirozený život ve svých základech a ve svém zdroji. A bez toho všechno ostatní není ničím. Rozumí se tím, že máme pohrdat vnějšími předpisy křesťanství? Jistě ne! Jejich zachovávání je pravidelnou podmínkou a zároveň povinným projevem vnitřního života. Ale tento vnitřní život je důležitější, tak jako je duše v člověku důležitější než tělo. Duše je duchová, nesmrtelná, stvořená k obrazu Božímu; tělo je hrstka pozemského bahna. Duše je však stvořena až v okamžiku, kdy se má spojit s tělem a výkon jejich schopností závisí na dobré tělesné konstituci. V Církvi Kristově je také duše a tělo. Podle normálních zákonů musíme patřit tělu, k viditelné Církvi a zachovávat její předpisy, máme-li mít účast na jejím vnitřním životě, na životě milosti. Ale základ křesťanského života netkví ve vnějším, třebaže velice přesném zachovávání hmotných předpisů.

Stejně je tomu v životě klášterním. Jeho podstatu netvoří přesnost v našich vnějších cvičeních. K tomu postačí „silná ruka“, totiž úsilí vůle všechna tato pravidla zachovat a může se stát, že přitom někomu naprosto chybí řeholní duch a vnitřní život. Je to

jen slupka. Takový člověk nemá mízu, je to jen tělo bez duše. Proto se nezřídka setkáváme s řeholními osobami, jejichž duchovní pokroky jsou velmi pomalé, ačkoliv jejich vnější přesnost je bez výtek. Je tomu tak proto, že často v této zálibě pro vnější přesnost hledají sami sebe, nebo dokonce pohrdají svými bratřími, kteří se jim nezdají tak věrnými nebo také proto, že vidí dokonalost v pouhých vnějších předpisech. Avšak tyto předpisy samy v sobě jsou maličkostmi – jeden jako druhý. Připomeňme si, co jsme výše řekli o šíři rozhledu svatého Benedikta v tom směru. Poslechněme si, co o tom praví sám Kristus: „Jan nejedl ani nepil a hanili ho. Syn člověka jedl a pil, cokoliv se mu předložilo, a farizeové to také neschvalovali" (Mat 11,18-19; Luk 7,33-34). To však bylo pokolení pokrytců.

Nezáleží-li tedy samo v sobě mnoho na tom, jsou-li naše vnější cvičení taková nebo onaká, je přece jisté, že jsme je slíbili zachovávat, proto jejich zachovávání, je-li oživeno láskou, je nanejvýš Bohu příjemné. Pravíme: „oživeno láskou". Dokonalost je vskutku v srdci, protože láska je nejvyšším zákonem. Ježíš Kristus „zpytuje srdce a vidí, že ten, kdo říká a myslí, že miluje a ten kdo podle toho nejedná, nemiluje. Ale také ten, kdo jeho slovo zachovává jen navenek a nejedná z lásky, vlastně je nezachovává. Musíme spojovat vyplnění zákona s láskou, protože hlavní příkaz a celé shrnutí jeho nauky je v lásce" (Bossuet: Rozjímání nad evangeliem).

Zachovávání Řehole, to není svatost, ale prostředek, jak dosáhnout svatosti. Řeknete snad: „Což nemusíme zachovávat všechno, co je předepsáno? – Zajisté, že musíme, protože často návyková nebo chtěná nevěrnost vůči tomu nebo onomu prvku Řehole – v modlitbě, lásce, mlčení, práci – stačí k tomu, aby nám překážela v pokroku na cestě dokonalosti. Zapamatujme si však dobře jen toto: V našem zachovávání předpisů převládá vnitřní důvod, kterým je oživujeme. Farizeové zachovávali všechno přesně, ale jen proto, aby byli viděni a aby se jim za to dostalo od lidí chvály. Tato morální úchylka pokazila do základů všechny skutky. – Pokud jde o vnější zachovávání předpisů, matematicky přesné za-

chovávání, jen pro ně samo a beze všeho, co zušlechťuje, to, řekněme při nejmenším rozhodně není dokonalostí.

Duší naší vnější věrnosti musí být vnitřní život. Tato věrnost má být výsledkem, plodem a projevem víry, důvěry a lásky, které ovládají naše srdce. Řehole je výrazem vůle Boží. Nuže, plnění Řehole z lásky, to je věrnost. Věrnost je nejbohatším a nejjemnějším květem lásky zde na zemi. V nebi rozkvete láska v díkučinění, v radost, v požívání a úplné a celé držení milovaného předmětu. Zde na zemi se projevuje velkomyslnou a stálou věrností k Bohu přes temnoty víry, přes zkoušky, nesnáze, protivenství.

Máme se předat bez výhrad podle příkladu svého božského vzoru, jako On se předal bez výhrad hned při vstupu na svět: „Hle, já přicházím“: *Ecce venio*, „abych splnil tvou vůli, Bože“: *Ut faciem voluntatem tuam* (Žid 10,7). Každého rána, když po svatém přijímání jsme s Ježíšem cele spojeni, máme mu říci: „Chci být cele tvůj, toužím žít skrze víru a naději tvým životem; chci aby tvá přání byla mými přáními a chci jako ty z lásky k tvému Otci činit vše, co by ti mohlo být příjemné. „Hluboko v nitru mém jsou zákony tvoje“: *Et legem tuam in medio cordis mei* (Ž 40,9). Je ti příjemné, abych zachovával věrně předpisy křesťanského zákona, který jsi ustanovil, předpisy monastického zákoníku, který jsem přijal. Na důkaz něžnosti mé lásky k tobě chci říci to, co tys řekl sám: „Nepomine jedno písmenko nebo jedna čárka ze Zákona, pokud se to všechno nestane“: *Jota unum aut unus apex non præveribit a lege donec omnia fiat* (Mat 5,18). Dej mi svou milost, abych si nedal uniknout ani maličkost, kterou bych ti mohl způsobit radost, abych podle tvého vlastního slova „jsa věrný v nejmenším“ stal se věrným „i ve velkém“ (Luk 16,10). Učiň zvláště, abych jednal z lásky k tobě a tvému Otci. „Svět má poznat, že miluji Otce“ : *Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem* (Jan 14,31). Celou mou touhou aby bylo, abych mohl říci jako ty: „Já vždycky činím to, co je mu (Otci) milé“: *Quæ placita sunt ei, facio semper* (Jan 8,29).

To je program, který náš Pán načrtl blahoslavené Bonomo, italské jeptišce: „Než začneš nějakou práci, obětuj mi vše i celou svou bytost, pros mě o pomoc a milost, abys vše dělala jen pro mne,

protože já jsem tvůj cíl, tvůj Bůh a Pán, jemuž se máš líbit“ (Dom du Borg: „Blahoslavená Bonomo, benediktinka“).

Všechno konat z lásky – tak, aby láska byla pohnutkou každé naší činnosti a strážkyní celé naší věrnosti. Což to není zároveň návod k dokonalosti? Láska je nejzazším měřítkem ceny všech našich činů, i nejvšednějších.

Proto svatý Benedikt označuje nejpřednější „nástroj“ lásku k Bohu. „Především, *in primis*, milovat Pána z celé duše, ze vší mysli, z celého srdce. Právě tak nám říká: „Naplňte své srdce především láskou. Ať vás láska řídí a vede při všech vašich činech. Láska má vkládat do vašich rukou všechny ostatní nástroje dobrých děl. Láska dodá zcela bezvýznamným podrobnostem vašich dní vysokou cenu“. – Svatý Augustin říká: „Maličkosti jsou malými samy v sobě, ale stávají se velkými věrnou láskou, s kterou se konají“: *Quod minimum est, minimum est; sed in minimis fidelem esse magnum est* (z knihy „O křesťanské nauce“). Nenapsal Pascal: „Konat malé věci jako velké vzhledem k velebnosti Ježíše Krista, který je koná v nás?“.

Vnější zachovávání, o něž se snažíme pro ně samé bez vnitřní lásky, která je oživuje, je jen normální vystavování na odiv, ano i farizejství, kterého se musíme stranit. Vnitřní láska, která by se chtěla dispenzovat od vnější věrnosti, jež je jejím ovocem, by byla jen iluzí, protože náš Pán řekl: „Miluje-li kdo mne, mé slovo bude zachovávat“ (Jan 14,23). A to platí o životě monastickém jako o životě křesťanském. Ježíš Kristus nám říká: „Vy ujišťujete, že mě milujete? Opustili jste „všechno pro jméno“: *propter nomen meum*? Nuže, zachovávejte věrně i nejmenší pokyny své Řehole.“

Ideál, k němuž máme směřovat, je tento: Přesnost z lásky. Ne úzkostlivost, ani starostlivost, abychom si mohli říci: „Chci, aby mě nikdy nikdo nepřistihl v chybě.“ To by byla pýcha. Vnitřní život tryská ze srdce, a máte-li jej, budete se snažit, abyste z lásky plnili všechny předpisy své s největší čistotou úmyslu a pokud možno co nejpečlivěji. „Všechno zachovávat – z lásky ke Kristu“ : *Universa custodire – amore Christi* (RB, kap.7). Svatý Benedikt říká: „Mnich má být věrným ve všech věcech – z lásky ke Kristu.“

Nestačí tedy zachovávat zákon navenek. Duší zákona je – zachovávat jej z lásky; výsledkem lásky je zachovávat zákon. Krásné úvahy, krásné promluvy, to ještě není to, co jmenujeme láskou. Je nutno přejít k praxi. Vnější úkony, to ještě neznamená zachovávat zákon. Duší zákona je milovat a činit vše z lásky. Ostatek je jen skořápka a vnějšek dobrého života. Chraňme se tedy, abychom se spokojili tím, že zařídíme zevnějšek. Je zapotřebí, abychom byli divadlem pro Boha, totiž ve skrytosti, abychom měli srdce, která ho hledají. A to je právě to, co od nás náš velký Patriarcha žádá: „Abychom hledali Boha v upřímnosti svého srdce“: *Si revera Deum quærit* (RB, kap.58).

VI.

V této preciznosti, která se rodí z lásky, je něco milého a snadného, plného, svobodného, líbezného, radostného. Co se často děje v duši, která celou svou dokonalost vidí v ryze vnější kázni? Přihodí-li se jí, že pro nějakou okolnost třeba nezávislou na její vůli, nemůže splnit ten či onen předpis, je zmatena, rozrušena. Myslí si, že se její duchovní stavba zřítí, že jí dokonalost uniká, a když se to opakuje, malomyslní. A tento pocit je u ní pochopitelný, protože pro ni je všechno zahrnuto a všechno tvoří zachovávání vnějších předpisů.

Pro tutéž falešnou zásadu se jí občas přihodí, že pochybí proti lásce vůči svým bratřím a že působí neshody. Když se u ní střetne zachovávání toho či onoho bodu v určité hodině a nahodilá příležitost někomu pomoci, nezaváhá: „Zachovávání předpisu především!“ To je podrobenost „liteře“ s celou svou suchou tvrdostí. Pohleďte, jak farizeové vyčítali našemu božskému Spasiteli, že uzdravoval nemocné v sobotu (Luk 6,11). Pod záminkou, že sobota je dnem odpočinku, obviňovali apoštoly, protože mnuli v rukou klasy, aby se nasytili jejich zrny (Mat 12,2).

Naproti tomu duše, která miluje Ježíše Krista a činí vše z lásky, těší se zároveň velké svobodě vzhledem k předpisům. Protože nevidí svou dokonalost hlavně v hmotných úkonech a nevyhledává je pro ně samy, nezneklidňuje se, jestliže jí nějaká okolnost je zabrání vykonat, protože se na ně nepoutá. A jestliže, jak

se může přihodit, vidí některého bratra v tísni, nezaváhá nejdříve mu pomoci, i když ten či onen předpis – předpokládá se samozřejmě, že nezavazuje pod hříchem – by měla opominout. Nikdo by nemohl říct, jak to říkali farizeové: „Ten člověk není od Boha, neboť nezachovává sobotu“ (Jan 9,16). To však je pohoršení farizejské, jehož není třeba dbát.

Učme se z toho, že se všeobecně nemáme dělat soudci kázně svých bratří. Někteří se zdají navenek méně správní než jiní, a přece je jejich vnitřní život intenzivnější. Bylo by nepochybně ideálem, kdybychom je nikdy při něčem nesprávném nepřistihli, ale není naší věcí, abychom ze sebe dělali soudce svých bratří. Nebuďme tedy farizeji; jinak ze snahy, abychom byli mnichy, bychom mohli dojít k tomu, že bychom už nebyli křesťany ani lidmi tím, že bychom chybovali proti nejzávažnějšímu přirozenému předpisu o lásce.

Vidíte, jak náš velký Zákonodárce dobře rozumí těmto pravdám. Jistě, že si vážil monastických předpisů, které po dlouhé zkušenosti sám zavedl. Ale dovedl je nicméně podřídit vyššímu důvodu. Když na příklad v postní den přijde host, svatý Benedikt chce, aby představený, který ho přijímá, porušil půst z lásky k tomu hostu a vůbec z důvodu lidskosti, *jejunium a priore frangatur propter hospitem* (RB, kap.53). Farizej by tak nejednal. Ten by se postil – a nechal postit svého hosta. Ale náš blažený Otec, „naplněný duchem všech spravedlivých“ (podle svatého Řehoře Velikého: Dialogy), klade dokonalost především do lásky, ať se vztahuje přímo k Bohu nebo se projevuje Kristu v osobě bližního.

Moje myšlenka se nebude špatně vykládat. Rozhodně tím nezamýšlím chválit pochybení proti kázni nebo omlouvat opomenutí z nedbalosti. Toho jsem dalek. Chci pouze, abyste oceňovali všechno podle pravé hodnoty. Nuže, pravá cena věci se řídí stupněm, který jí přisuzujeme. Vzhledem ke spojení s Kristem vírou a láskou. Musíme tedy všechno plnit, ale z lásky k našemu nebeskému Otci a spojeni s naším Pánem vírou. Nezapomínejme nikdy: také zdroj ceny našich skutků je v našem spojení s Ježíšem Kristem milostí, v lásce, s níž své skutky konáme. Proto náš blažený Otec říká, že musíme zaměřovat svůj úmysl k Bo-

hu před každým dobrým podnikem, a to s velkou vírou a láskou. *Quidquid agendum inchoas bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcas* (RB, Prolog).

VII.

Toho, co jsme na sebe vzali pro Boha a dali pod jeho ochranu, nesmíme nikdy vlastní vinou zanechat. Svatý Benedikt říká, že jen stálou věrností si zasloužíme odměnu slíbenou dobrému služebníku.

Vytrvalost je vskutku ctnost, která obsahuje a korunuje všechny ostatní.

Rozlišujme dobře tuto ctnost od daru vytrvalosti až do konce, který nám dopomůže „zemřít v Pánu". Tento dar je zcela zdarma daný a podle prohlášení koncilu tridentského „nikdo nemůže mít absolutní jistotu, že mu tento dar bude udělen".

Svatý koncil však dodává, že „můžeme mít a uchovat si nejživější důvěru v přispění Boží, protože Bůh je všemohoucí, aby v nás dokončil dobro, které započal, jestliže my sami nebudeme nevěrni milosti": *Nisi ipsi illius gratiæ defuerit* (tamtéž).

Abychom tedy mohli spoléhat na tento nekonečně vzácný dar, dar v pravém slova smyslu, dává se nám prostředek v každodenní věrnosti. Počínáme-li si dobře v každém díle, které podnikáme pro Boha, a dovedeme-li je k cíli, povedeme dobře a přivedeme k cíli i velké dílo našeho života. A právě tam věrnost v malém je předmětem ctnosti vytrvalosti.

Svatý Tomáš spojuje tuto ctnost s ctností síly, a to pro mnohé důvody. Co je vlastně síla? Je to dispozice pevnosti, která působí, že duše raději statečně snáší všechny bolesti, i nejhorší a nejdéle trvající, než by opustila dobro. Síla nejvyššího stupně pomáhá podstoupit mučednictví.

Tato ctnost síly se zvláště žádá od cenobitů, žijících společně v klášteře. Zdá se, že když Prozřetelnost zřizovala kláštery, měla vedle hlavního záměru i záměr druhotný. Hlavním záměrem je vypěstovat „silné pokolení cenobitů": *coenobitarum fortissimum genus* (RB, kap.1), záměr druhotný je přijmout tu a tam i duše slabé, které se opírají o silné. Tak je tomu i v krásném, mocném lese,

který nevylučuje z půdy, v níž žije, ani keře. Tu a tam žijí keře ve stínu svých starších velkých ochránců, ale jen tito tvoří les. Svatý Benedikt nechce odradit duše slabé, ale cesty dokonalosti otvírá hlavně touze silných. Odpovídá to duchu velkého Patriarchy, když opat vždycky neodmítá žadatele, který doznává svou bázeň před pokušeními světa a prohlásí, že jeden z důvodů, které ho vedou do kláštera, je touha po bezpečnosti, jen když takový žadatel „hledá vpravdě Boha" a má-li hlubokou a vážnou povahu. Ale svatý Zákonodárce se obrací zvláště k duším rozhodným. Jen takové duše mohou dosáhnout oněch „vrcholů ctnosti": *culmina virtutum*, které svatý Benedikt naznačuje (RB, kap.73).

Vskutku, ctnost síly není jen počátkem „útoku": *aggredi*, ale je i „vytrvalostí": *sustinere*, a jako taková vyžaduje více pevnosti duše než ona, která tvoří počáteční úkon ctnosti síly, jak praví svatý Tomáš Akvinský: „Tím důležitějším úkonem síly je vytrvalost": *Principalior actus fortitudinis est sustinere.* Nuže, řeholní život věrně vedený v klášteře vyžaduje této vytrvalosti a zároveň jí učí, protože už svou přirozeností směřuje k tomu, aby zavedl do duše pevnost, která může dospět k hrdinské ctnosti tím skutečnější, čím je skrytější.

Je tomu tak proto, že jednak je naše přirozenost vysoce nestálá, takže často při delším trvání přemáhá snadno i vůli nejodhodlanější, a jednak proto, že život v komunitě neposkytuje ubohé přirozenosti nic, co by jí lichotilo nebo rozptylovalo. Snášet každodenně velkomyslně v temnotě víry přirozenou jednotvárnost odloučeného života, stálost na tomtéž místě, plnit tytéž povinnosti stále se opakující, ať jsou sebenepatrnější, jho poslušnosti, zvláště když odporuje přirozenosti, nebo ji znásilňuje, a to, jak chce svatý Benedikt „s trpělivostí, v mlčení, bez únavy, aniž bychom ustupovali": *tacita conscientia patientiam amplectatur et sustinens non lassescat vel discedat* (RB), konat každý den pečlivě svěřený úkol, ať je jakkoliv nízký, skrytý nebo nevděčný, bez mocné pobídky, kterou je pro činnost lidskou překonávání vnějších překážek, bez vyhledávání potřeby tvorů, bez zábav a radostí tak častých ve světě, jimiž se přerušuje jednotvárnost zaměstnání – to vše vyžaduje od duše vytrvalost, ovládání sebe a mimořádnou pevnost.

Poznámka: Při věcech jinak zcela stejných, musí mít více víry ten, kdo žije skrytým životem v Bohu (kterého zkušenostně nevidí), než ten, kdo vykonává vnější skutky, při nichž může pozorovat růst a na nichž měří výsledky svého úsilí.

Jednou žádali Mabillona, aby napsal o neobyčejných činech, které by mohly podle jeho znalosti projevit nebo vyzvednout dokonalost života jednoho z nejvýznačnějších řeholníků z kongregace svatého Maura, Dom Claudia Martina. Tento velký mnich napsal jen dva řádky, ale ty při své stručnosti obsahují pravdu, jednu z nejhlubších vůbec: „Vím o dom Martinovi jen to, co viděli ostatní, ale jeho stálý jednotvárný život v dobrém mi nahradí zázrak" (Životopis Doma Claude Martina).

Pochopíme slovo Boží v Písmu svatém: „Lepší než hrdina je muž shovívavý, který se ovládá, než dobyvatel měst": *Melior est sapiens viro forti et qui dominator animo suo expugnatore urbium* (Př 16,32). Pochopíme, proč svatý Benedikt označuje neposlušnost za „zbabělost" (RB, prolog) a poslušnost za zbraně „dobře kalené", které nabízí svým učedníkům. A stačí číst čtvrtý stupeň pokory, abychom viděli k jakým to vrcholům hrdinské vytrvalosti zve své syny. Je pozoruhodné, že v tomto jediném odstavci hromadí velký Patriarcha výrazy, kterými označuje vytrvalost: jednou slova snášet: *suffere*, neustupovat: *non discedere*, neochabovat: *non lassescere*, dvakrát slovo trpělivost: *patientia* a čtyřikrát slovo vydržet: *sustinere*.

Proto se stává věrné zachovávání Řehole základem síly. Tím, že vůli ukázňuje, ji zároveň upevňuje. Řídí ji, desateronásobí její síly a chrání ji před zbytečným plýtváním. Zevšednělo mluvit o trpělivosti pravých mnichů při práci, o jejich svaté umírněnosti a věrnosti v jejich úkolech. Svatý Zákonodárce bojuje proti všem formám a projevům nestálosti, vrtkavosti, rozmarů. Viz například kapitolu 48.: chce, aby mniši četli „po pořádku a celé": *per ordinem ex integro,* knihy, které jim opat dá v postě k jejich poučení. Mniši podali příklad svědomité a vytrvalé práce ve všech formách. Proto se ve středověku stali průkopníky křesťanské vzdělanosti v Evropě (srovnej Berliére: Mnišský apoštolát). Mohlo by se dosáhnout takových výsledků, kdyby kláštery měly jen duše slabé? Jistě ne. Nebudeme se proto divit, že velcí mnichové se ukázali silnými dušemi. Kde by svatí misionáři jako Bonifác či Vojtěch na-

lezli tajemství, jak korunovat dlouhý apoštolský život nepřetržité práce mučednictvím, ne-li v klášteře? Kde by byli načerpali obdivuhodnou pevnost duše takoví Anselmové, Řehořové VII. a nádherná družina jejich spolupracovníků, nebo takový Pius VII., pro své pamětihodné boje za svobodu Církve? Zase v klášteře. Společný život v klášteře vyzkoušel a ztvárnil jejich duše, zpevnil jejich povahu a vytvořil v nich neochvějná a velkodušná srdce, která se nezalekla žádného nebezpečí a nezastavila se před žádnou překážkou, která podle vznešeného výroku samého Řehoře VII., proneseného k mnichům v Cluny, „nikdy se nesklonili před vládou knížat tohoto světa a zůstala poddána pouze svatému Petru a jeho Církvi". – Tito stateční obránci, mniši a opati, neselhali vůči této svaté Církvi, své matce" (viz knihu „Cluny a boj o investituru").

Poznámka: Uveďme zde neochvějné stanovisko jednoho biskupa, vychovaného v klášteře, Monsignora Benzlera, které nedávno projevil ve svém sídle v Metách uprostřed nejsvízelnějších okolností. Je známo, jak po dvacet let svého episkopátu, ačkoliv pocházel z Westfálska, odporoval všem nátlakům Pruského státu, zvláště pokud šlo o smíšené sňatky. Jeho pevnost však zazářila v době války. Francouzský časopis *Courrier de Metz* mohl o něm druhý den po jeho smrti (18. dubna 1921) napsat: „Msgre Benzler musel mít povahu mučedníka, aby mohl hájit věc Církve a svých kněží. Zvláště v době války, kdy se zdálo, že se všichni sklánějí před požadavky von Ingersleben a von Oven, se tento představitel církve ukázal neochvějný. Obětoval jen kněžský límec. Tak se mohlo za války přes vládní útlak kázat dvojjazyčně ve všech našich kostelích a ve všech ostatních ve francouzské části diecéze. Neustoupil ani o píď v oblasti školní ani v otázce vyznání, pokud šlo o hřbitovy."

Právě tuto každodenní trpělivost ve společném životě, tuto pracnou věrnost vyžaduje od nás svatý Benedikt v této dílně, kde nám přidělil naše dílo a vyzbrojil nás nástroji našeho posvěcení. Chce, abychom těchto nástrojů používali „ve dne v noci": *diu noctuque*, totiž „neustále": *incessabiliter* (RB, kap.4), a přitom se neunavovali délkou práce, nemalomyslněli pro své neúspěchy, ani neklesali pod tíží pohrom.

Ctnost síly, kterou denně cvičíme a stále udržujeme až do posledního dne, tvoří vytrvalost. A to je právě to, k čemu nás tak

výslovně náš velký Patriarcha nabádá, když nám říká, „abychom se nikdy nevzdalovali od učení božského Mistra, ale setrvali v jeho nauce, které se nám v klášteře dostává, až do smrti“: *Ab ipsius numquam magisterio discendentes, in ejus doctrina usque ad mortem in monasterio perseverantes* (RB, Prolog). „V klášteře“: *In monasterio.*

Svatý Zákonodárce nám na konci této kapitoly znovu říká, že je klášter duchovní dílnou, kde se konají naše dobrá díla a že nelze od toho odloučit „stálost ve společném životě“. Pročtěme si to, co bylo výše řečeno o stálosti ve čtvrté přednášce.

Aby nás nadchl pro cvičení této nesnadné ctnosti, udržel v osvědčování stálosti, klade nám náš blažený Otec před oči božský ideál a připomíná nejvyšší pohnutku: lásku k Ježíši Kristu. „Mějme trpělivostí účast na utrpení Kristově“: *Passionibus Christi per patientiam participemur* (RB, Prolog). Musíme se opravdu připoutat k Ježíši Kristu. Nemůžeme být jeho učedníky, když poté co jsme uslyšeli jeho volání, vůbec na ně neodpovíme jako onen jinoch z evangelia, protože byl připoután k tvorům; když poté co jsme započali ho následovat, potom ho opustíme; když nenecháme, aby mrtví pochovávali své mrtvé“ (Mat 8,22); když „položili jsme ruku na pluh a ohlížíme se nazpět“ (Luk 9,62) a couváme před námahou; když neneseme „každodenně“: *quotidie*, „svůj kříž“: *crucem suam*, abychom ho následovali všude až do smrti. „A následuj mne“: *Et sequatur me* (Luk 9,23). „Kdo vytrvá až do konce (tj. do smrti), ten bude spasen“: *Qui perseveraverit usque ad finem, hic salus erit* (Mat 10,22). Ježíš Kristus připravuje ve svém království místo jen těm „kteří vytrvají s ním v jeho zkouškách“. „Vy pak jste setrvali se mnou v mých zkouškách, proto já vám odkazuji království“: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, et ego dispeno vobis regnum* (Luk 22,28-29).

Naslouchejme těmto vážným naučením neklamné Pravdy. Prosme Boha každodenně o dar setrvání až do konce. A opakujme modlitbu, kterou nám Církev klade každodenně na rty při mši svaté: „Prosíme tě, Pane, abys naše dni spravoval ve svém pokoji a přikázal, abychom byli vysvobozeni od věčného zatracení a připočteni ke stádci tvých vyvolených“ (Mešní kánon). „Učiň,

abych lnul ke tvým přikázáním, a nedopusť, abych se kdy od tebe odloučil!“ (Modlitba ke svatému přijímání).

A abychom Bohu ukázali, že tato naše touha je upřímná, mějme stále oči upřeny na svůj božský Ideál. Pracujme, abychom v sobě uskutečnili dokonalost, k niž Bůh chce, abychom přišli napodobujíce jeho Syna. On je formou našeho věčného předurčení a „každému z nás byla dána milost v té míře, jak ji udělil Kristus“: *Secundum mensuram donationis Christi* (Ef 4,7). Zde na zemi neznáme, jakou míru stanovil Bůh při našem předurčení, ale zcela jistě vede k vytváření Krista v nás k napodobení rysů tohoto jediného ideálu, který sám otec ukazuje naším očím: „Dbej na to, abys je dělal podle jejich vzoru!“: *Inspice, et fac secundum exemplar* (Ex 25,40).

Pracujeme-li věrně na tomto díle přes všechny překážky a nesnáze, „přijde pro ně den odměny, kterou Bůh slíbil“. To jest ujištění, které nám dává velký Patriarcha, když končí tuto kapitolu o nástrojích dobrých děl. „*Illa merces nobis a Domino recompensabitur quam ipse promisit*“. Máme-li tuto trvalou stálost, která umí s dokonalou láskou plnit přání našeho nebeského Otce, děláme-li vždy, co se mu líbí – „Já vždycky činím to, co je mu milé“: *Que placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29) – jistě obdržíme nádhernou odměnu, slíbenou tím, který je věrnost sama, těmito slovy: „Dobře, služebníku dobrý a věrný. Poněvadž jsi byl nad málem věrný, vejdi v radost Pána svého. Nad mnohým tě ustanovím“ (Mat 25,21).

Každý svatý, který vchází do nebe, slyší tato požehnaná slova. Je to pozdravné přivítání, kterého se mu dostává od Ježíše Krista. A jaká dobra mu Pán dá v úděl? Samého Boha v Nejsvětější Trojici a jeho dokonalosti a s Bohem všechna duchovní dobra. Tomuto Bohu bude duše „podobna, neboť ho bude vidět tak, jak je“: *Simile ei erimus, quoniam videbimus eum secuti est* (1Jan 3,2).

Tímto nevýslovným patřením, které vystřídá víru, bude duše upevněna v Bohu a najde v něm božskou stálost (neměnnost). Přilne k němu navždy v dokonalém objetí a bez obav, že by toto nejvyšší a nezměnitelné Dobro někdy ztratila. „Účast na nezmě-

nitelném dobru“: *Participatio incommutabilis boni* (svatý Augustin: Dopis Honorátovi).

Zatím, než zazáří našemu očištěnému zraku nádhera věčného světla, opakujme často tuto církevní modlitbu, která výborně shrnuje různé body tohoto pojednání:

„Bože, obnoviteli a příteli nevinnosti, veď k sobě srdce svých sluhů, aby zapáleni ohněm tvého Ducha byli shledáni jak ve víře stálí tak i v díle činní“: *Deus innocentiæ restitutor et amator, dirige da te tuorum corda servorum: ut spiritus tui fervore concepto, et in fide inveniantur stabiles et in opere efficaces* (Modlitba ve středu po 2. neděli postní).

III. DÍLO ODPOUTÁNÍ

Opustili jsme všechno: Reliquimus omnia

8. Zkroušenost srdce

Stručný přehled: „ Návrat k Bohu“ je možný, jen když nejdříve odstraníme překážky, jež se proti němu staví. – I. Zkroušenost je účinný prostředek, jak se vyvarovat hříchu. Je to obvyklý cit lítosti. – II. Jak smýšlejí o této dispozici svatí a Církev. – III. Není neslučitelná s důvěrou v Boha a zálibou v Něm. Naopak, zkroušenost nás upevňuje. – IV. Činí nás silnými proti pokušením. – V. Jak máme odporovati pokušením. – VI. Prostředky, jak dosáhnout zkroušenosti: modlitba, časté rozjímání o utrpeních Ježíšových.

Od prvních řádků Prologu k Řeholi předkládá svatý Benedikt duši monastický život jako „návrat k Bohu“. „Aby ses vrátil k tomu, od něhož jsi vyšel“: *Ut ad eum redeas a quo recesseras.* Důvod toho znáte. Hřích nás od našeho zrození odvrátil od Boha. „Byli jste kdysi daleko“: *eratis longe*, říká svatý Pavel (Ef 2, 13).

Hříchem se duše odvrátila od Boha, dobra nekonečného a nezměnitelného a oddala se stvořením, dobru přechodnému. To je definice hříchu, jak ji podává svatý Tomáš. „*Aversio ab incommutabili bonum*“ (I – II, otázka 87, a4, a II – II, otázka 162, a6). Chceme-li tedy „upřímně hledat Boha“, musíme přerušit každou nespořádanou náklonnost ke stvoření, abychom se cele vrátili k Bohu. To svatý Benedikt nazývá „obrácením“. „Kdo přichází, aby vedl řeholní život“: *Veniens quis ad conversionem* (RB kap.58).

Náš blažený Otec zde neuvádí slovo „obrácení“ ve zcela zvláštním a přesném smyslu, který mu všeobecně dáváme, ale myslí na souhrn úkonů, jimiž se duše odvrací od hříchu a tak zbavuje stvoření a všech lidských pohnutek a věnuje se cele odstranění překážek, které jí brání k Bohu jít a hledat ho výlučně.

Mezi hříchem a Bohem je – jak víte – absolutní neslučitelnost. Svatý Pavel praví, že není shody mezi Kristem a Belialem, otcem hříchu (srov. 2Kor 6,15).

Představovat si proto, že se nám Bůh dá nalézt, aniž opustíme hřích, je čirou iluzí. A tato iluze, častější než se domníváme, je ne-

bezpečná. Můžeme vroucně toužit, aby se božské Slovo s námi spojilo, ale tato touha má být účinná a hnát nás k tomu, abychom ničili v sobě všechno, co překáží tomuto spojení. Jsou duše, které shledávají obdivuhodným to, co nazývají „pozitivní stránkou" duchovního života – lásku, rozjímání, nazírání, spojení s Bohem – ale které zapomínají, že to vše je v bezpečí jen v duši očištěné od každého hříchu, od každého hříšného sklonu, v duši, která směřuje celým životem plným velkodušné bdělosti k tomu, aby v sobě oslabila zdroje hříchů a nedokonalostí.

Život duše, která musí počítat s hříšnými, nepřemáhanými zvyky, je velmi prostřední. Duchovní stavba je velmi vratká, neopírá-li se o stálý útěk před hříchem, neboť je vystavěna na písku.

Když vidíme strašné příklady těch, kteří opouštějí kněžství či řeholní život, nad nimiž „pláčou andělé" (srov. Iz 33,7), ptáme se: „Jak je to možné?" V čem je příčina pádu těch, kteří požívali výsad svatyně? Vznikly tyto zříceniny naráz? – Ne, tyto pády nejsou náhlé. Jejich počátek se musí hledat často daleko. Základy domu byly dávno podkopány pýchou, sebeláskou, domýšlivostí, nedostatkem bázně Boží, smyslností. V daném okamžiku zdvihl se vichr pokušení, otřásl stavbou a ta se zřítila. Proto nás svatý Benedikt bedlivě upozorňuje na to, jak je v plném rozvoji, rozkvětu a uchování Božího života v duši logicky nutné předběžně na sobě pracovat. A protože v nás nejsou nikdy zcela zničeny kořeny hříchu, jimiž je trojí žádostivost – očí, těla a pýchy, tato práce nikdy úplně nekončí, ačkoliv tou měrou, jak duše pokračuje, získává duchovní svobodu a pohybuje se volněji. Přece však nesmí nikdy ochabnout v bdělosti.

Svatý Zákonodárce proto chtěl, aby se tato práce stala předmětem slibu, který nás váže po celý život. To je smysl našeho druhého slibu, slib „změny mravů". „Slibuji – změnu svých mravů" > *Promitto – conversionem morum meorum* (RB, kap. 58). Tímto slibem jsme zavázáni usilovat o dokonalost, totiž o sjednocení s Bohem a Jeho vůlí z lásky.

Tomuto spojení se staví do cesty překážky. Proto snaha o dokonalost vyžaduje, abychom je nejdříve odstranili. Svatý Benedikt se vyjadřuje velmi zřetelně o tomto bodě. Vkládá nám do rukou

„nástroje, určené k vykořenění chyb.“ „Neživit v srdci hněv, nestanovit si čas k pomstě, nezaobírat se nespravedlivými záměry, nedávat najevo náklonnost, která by nebyla upřímná, neodplácet zlem dobré, ochránit svá ústa před všemi špatnými nebo škodlivými řečmi, atd. Nehodláme nic pevně stanovit, pokud jde o výrazy „*conversio*“ nebo „*conversatio*“, ale bereme výraz „*conversatio morum*“ v obvyklém smyslu. Chce rovněž „abychom se každodenně vyznávali Bohu v modlitbě se slzami a vzdechy ze svých minulých chyb, věnujíce především péči tomu, abychom napravili samo zlo“: *De ipsis malis de cetero emendare* (RB, kap. 4).

Potom jinde ujišťuje, že jen tehdy, „když bude duše očištěna od svých hříchů a chyb, bude v ní plně působit Duch Svatý a bude v ní vládnout dokonalá láska jako princip jejího života (RB, kap. 4).

Vidíte, že toto úsilí o zničení hříchu a náklonnosti k němu je nutné, chceme-li jít k Bohu a nalézt výlučně Jej. Samozřejmě, nevěnujeme se této práci pro ni samu, ale považujeme ji za podmínku života, za jediný prostředek, jak v sobě rozvinout a udržet spojení s Bohem. Zkoumejme tedy podrobně, jak se máme této práci oddat. Objeví se nám, že nejlepší cestou k úspěchu je zde zkroušenost srdce; – uvidíme, jak o tomto citu smýšlejí svatí a Církev; – vzácné plody, které duši přináší; – konečně zdroje, z nichž žije.

I.

Podstatnou překážkou spojení s Bohem je smrtelný hřích a překážkou každého pokroku je všední hřích, jehož se dopouštíme s rozvahou.

Je zcela zřejmé, že se obojí nijak nesnese s dokonalostí.

Smrtelným hříchem se duše cele odvrací od Boha a hledá svůj cíl v tvoru. Vzdálenost od Boha je úplná a spojení je zničeno. To je tak pravdivé, že kdyby překvapila duši v tomto stavu smrt, duše je navždy upevněna v této vzdálenosti od Boha. „Pryč ode mne, zlořečení“: *Discedite a me, maledicti* (Mat 25,41). Nebeský Otec nepoznává v hříšníku obraz svého Syna Ježíše. Proto je hříšník navěky vyloučen z dědictví. Jak víte, tento stav se ruší dokonalou

lítostí a svátostí pokání. V této svátosti se duši přivlastňují nekonečné zásluhy Kristovy, aby ji očistily od jejích chyb (viz v knize „Kristus, život duše“ dvě přednášky: „Kdo porozumí hříchu?“ a „Svátost pokání“).

Pro všední hříchy nemusíme přistupovat k svátosti pokání, ačkoliv je to věc výborná, ježto náš Božský Spasitel ustanovil tuto svátost na odpuštění všech hříchů. K jejich zahlazení, není-li zde hříšné náklonnosti, stačí úkon lásky, vroucí svaté přijímání. Stanovíce tuto poslední podmínku, vyslovujeme pravdu, která má v duchovním životě velkou důležitost.

Jde-li o dokonalost, musí se vskutku pečlivě rozlišovat mezi všedním a všedním hříchem. – Všední hřích z unáhlení, kterého se někdy dopustíme ze slabosti, nemůže nás zdržet při našem hledání Boha. Pokorně z něho povstáváme ve vzpomínce naň a nalézáme novou pobídku, abychom Boha více milovali. – Pamatujme si však dobře, že je tomu zcela jinak u všedního hříchu ze zvyku, nebo po plné rozvaze. Jestliže se některá duše pravidelně dopouští uvážených všedních hříchů, když chladně, bez výčitek připouští chtěné a zvykové nevěrnosti vzhledem k Řeholi, i když Řehole nezavazuje pod hříchem, je nemožné, aby tato duše činila pravé a trvalé pokroky v dokonalosti. Působení milosti nebrání naše slabosti, ubohosti těla nebo ducha. Bůh zná naší bídu a bahno, z něhož jsme utvořeni. Existuje však dispozice, která takřka ochromuje činnost Boží v nás. Je to lpění na našem rozumu a na naší sebelásce, která je nejplodnějším zdrojem našich nevěrností a našich uvážených chyb. Několik dní před svým požehnaným utrpením zaplakal božský Spasitel při pohledu na Jeruzalém. „Zaplakal nad ním“: *Flevit super illam* (Luk 19,41).

„Kolikrát jsem tě chtěl znovu přivést k svému Otci a nechtěl jsi“: *Et noluisti* (Mat 23,37). Uvažte dobře tato slova: „Nechtěl jsi“: *Noluisti*. Když se náš Pán setká s takovým odporem, třeba i v malých věcech, pociťuje, možno-li tak mluvit, bezmocnost svého díla v duši. Proč? Protože tato duše pěstuje v sobě zvyky, které tvoří a udržují překážky spojení s Bohem. Bůh by se chtěl sdílet, ale tyto přehrady překáží Jeho plnému působení. Vychází této duši božsky vstříc, ale nedostává od ní odpovědi. Duše každodenně

pronáší „ne“ vůči vnuknutím Ducha Svatého, který ji vede k poslušnosti, k pokoře, k lásce, k zapomínání na sebe. Jak by tedy vážně mohla pokračovat? To je nemožné.

Tato duše nejenže už nestoupá k Bohu, ale je zde velká obava, že upadne do těžkých hříchů. Výše řečené všední hříchy jsou prvním krokem k přerušení spojení s Bohem. V takových duších není už dost síly, aby odporovaly pokušení. Duch Svatý umlkne, když ho člověk „zarmucuje“, jak říká svatý Pavel (Ef 4,30), dobrovolným odporem. Potom často postačí nepatrný otřes, aby se duše zřítila do smrtelného hříchu. Zkušenost to hojně dokazuje.

Tento stav vlažnosti je zvláště nebezpečný, když se vztahuje na hříchy ducha: pýchu, neposlušnost. Staví přímo jakousi zeď mezi Bohem a námi, a protože je Bůh prvním zdrojem celé naší dokonalosti, zbavuje duše samu sebe možnosti, aby pokračovala, když se uzavírá Božímu působení.

Jedním z nejlepších prostředků, jak se vyhnout tomuto nebezpečnému stavu, je úsilí o zkroušenost srdce.

Pro nás, kteří jsme povinni se o dokonalost snažit, považuji tento bod za nanejvýš důležitý. Jen proto tolik duší činí tak malé pokroky v lásce Boží a tak snadno se smiřuje – k svému neštěstí – s všedním hříchem a nevěrností, že nejsou proniknuty zkroušeností. Co je tedy zkroušenost srdce?

Je to duševní dispozice, která působí, že duše setrvává ve stavu zvykové lítosti. Pohleďte na tuto zbožnou osobu, která se dopustila vážné chyby. Toto neštěstí se může přihodit, poněvadž ve světě duší jsou propasti slabosti, stejně jako vrcholy svatosti. Milosrdenství Boží dá této duši milost, aby se vzchopila. Pohleďte, s jakou opravdovostí a hlubokou lítostí se zpovídá! Je zcela zřejmé, není-liž pravda, že ve chvíli, kdy se tak upřímně rmoutí, že se toho hříchu dopustila, nemohla by jej znovu spáchat.

Pozorujte marnotratného syna při jeho návratu do otcovského domu. Domníváme se, že po svém návratu nabyl zase svého bezstarostného výrazu a nenuceného chování, jako kdyby zůstal vždy věrný? To ne. – Řeknete mi: „Což mu jeho otec neodpustil všechno?“ – Jistě, vždyť přijal syna s otevřenou náručí, nečinil mu výčitek, neřekl mu: „Ty jsi bídák“, to ne, přitiskl ho na své srdce.

A návrat tohoto syna způsobil otci takovou radost, že dal pro kajícníka uspořádat velkou hostinu. Vše je zapomenuto, vše je odpuštěno. Toto chování otce marnotratného syna je obrazem milosrdenství našeho nebeského Otce. – Jaké však jsou city dítěte, kterému bylo odpuštěno, jaké zůstává jeho chování? Nepochybujme o tom, že to jsou city, že je to chování, jaké měl, když padl s lítostí k otcovým nohám: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou, již nejsem hoden nazývat se tvým synem. Učiň ze mne jednoho ze svých nádeníků." Buďme si jisti, že po celou dobu radovánek, kterými se oslavoval jeho návrat, byly to tyto city, které převládaly v jeho duši. A jestliže se později oslabila intenzita jeho lítosti, nikdy tento cit zcela nevymizel, ani potom, když syn opět zaujal u otcovského krbu své původní místo. Kolikrát asi řekl otci: „Tys mi všechno odpustil, vím, ale mé srdce bude neúnavně s vděčností opakovat, jak lituje, že tě urazilo a že chce tím větší věrností nahrazovat ztracené hodiny, kdy na tebe zapomínalo."

Takový má být vnitřní postoj duše, která urazila Boha, pohrdla jeho dokonalostmi, ztížila utrpení Ježíše Krista.

Předpokládejme nyní v této duši nejen jeden osamocený úkon lítosti, ale trvalý, navyklý stav lítosti: v tom případě je téměř nemožné, aby tato duše upadla znovu do uváženého hříchu. Proč? Protože je upevněna v dispozici, která podstatně vylučuje hřích. Duch zkroušenosti je právě citem lítosti, která trvale ovládá duši. Ustaluje duši v obvyklém stavu nenávisti vůči hříchu. Vnitřní hnutí, jež zkroušenost vyvolává, jsou nejvýš účinná proti pokušení. Mezi duchem zkroušenosti a hříchem je nezjednodušitelná neslučitelnost. Zkroušenost srdce činí duši pevnou v hrůze před zlem a v lásce k Bohu. Proto svatý Bernard užívá několikrát výrazu „zkroušenost" místo „dokonalost". Natolik tento postoj, je-li opravdový, chrání duši před každou urážkou Boha.

II.

Nelze nepřipomenout, že je nápadný tento fakt: starší spiritualita dávala zbožnosti svých adeptů jakýsi zcela zvláštní ráz trvalosti. Přihlížejíce k nevyhnutelným výjimkám, můžeme vskutku pozorovat, že vnitřní život starých mnichů, kteří pocházeli z drs-

nějšího prostředí, než jakým je naše, dosahoval velmi rychle velkého stupně pevnosti, kdežto u mnoha duší našich dní, i u duší nábožných a Bohu zasvěcených, duchovní život je strašně vratký. Kolísání, jemuž je podroben, je nezměrné a jeho vnitřní výstupy si neustále odporují, a to takovou měrou, že může být celý pokrok ohrožen.

Důvod této rozkolísanosti duší se musí nejčastěji hledat v nedostatku zkroušenosti. Není jistějšího prostředku, jak duchovní život zpevnit a ustálit, než když jej pronikneme duchem zkroušenosti.

Zdá se, že jsou všeobecně moderní autoři v tom směru spíše střízliví, kdežto staří asketičtí spisovatelé byli nevyčerpatelní ve zdůrazňování toho, jak důležitá je pro duchovní pokrok zkroušenost srdce. A vidíme, že největší svatí nepřestávali pěstovat a doporučovat tuto dispozici duše.

Poznámka: I mezi moderními autory se přece najde aspoň takový Faber, který v knize: „Pokrok duše“ v kap. 19 mluví „o stálé bolesti, kterou má v nás udržovat hřích“. Čteme též krásné stránky o zkroušenosti, které napsal Dom Morin v knize: „Mnišský ideál a křesťanský život prvních dní“).

Svatý Pavel píše: „Vy víte, jak jsem byl od prvního dne, kdy jsem vstoupil do Asie, s vámi po všechen čas – ve vší pokoře a se slzami“ (Skut 20,18-19). Bylo tomu tak proto, že se rozpomínal na dobu, kdy byl „pronásledovatelem Církve“ (Flp 3,6).

Neostýchá se připomenout svému žáku Timoteovi, že byl „rouhačem, pronásledovatelem a násilníkem“, prohlašuje se za „prvního z hříšníků“, který „právě došel milosrdenství, aby Kristus Ježíš na něm prvním ukázal veškerou svou shovívavost jako příklad těm, kdo v něho uvěří.“ Proto apoštol, rozpomínaje se na toto nekonečné milosrdenství, jehož byl předmětem, hned na to vděčně volá: „Věčnému Králi, nesmrtelnému, neviditelnému a jedinému Bohu buď čest a sláva na věky věků!“ (1Tim 1,13 a další).

Jiný konvertita, svatý Augustin, který byl rovněž účasten podobného milosrdenství, napsal: „Mluvit mnoho při modlitbě znamená dělat nutnou věc se zbytečnými řečmi. Modlit se mnoho,

to znamená tlouct dlouho se zbožnými city na bránu toho, k němuž se modlíme; modlitba totiž spíše záleží v úpění a slzách než v dlouhých rozmluvách a mnohých slovech. Naše nářky nejsou zapomenuty u toho, který všechno stvořil svým slovem a nepotřebuje naše lidská slova" (List 130, kap. 10).

Náš blažený Otec podává ve svých slovech ozvěnu slov velkého Učitele, když píše: „V modlitbě musíme především znovu svou duši nořit do zkroušenosti" (RB, kap 52). „Vězte", říká dále, „že můžete doufat ve vyslyšení od Boha jen tehdy, když jste se modlili s čistotou a zkroušeností srdce." „. – Vězme, že budeme vyslyšeni ne pro mnohomluvnost, ale pro čistotu srdce a zkroušenost slzami projevenou": *Non in multiloquio, sed in puritate cordis et compunctione lacrimarum nos exaudiri sciamus* (RB, kap. 10). Zajisté by náš velký Patriarcha netvrdil tuto pravdu bez hlubokého, ba odvážil bych se říci, bez zkušenostního přesvědčení. Pozorujte také portrét dokonalého mnicha, jak nám jej načrtává ve 12. stupni pokory. Praví, že tento mnich dospěl k bodu, na němž se v něm uskuteční dokonalost lásky a božského spojení. „Brzy dojde k lásce Boží, která jsouc dokonalá vyhání bázeň": *Mox ad caritatem Dei perveniet illa, quæ perfecta foras mittit timorem* (RB kap. 7). Nuže, jaké je chování tohoto mnicha? „Považuje se pro své chyby za nehodného, aby se objevil před Bohem."

To je právě postoj, s nímž se setkáváme u všech svatých duší. Jedna vysoce urozená dáma, která nejdříve žila v marnivostech a přepychu, psala po svém obrácení svatému Řehoři, že na něho bude stále naléhat, dokud ji ze strany Boží neujistí, že jí byly odpuštěny hříchy. Velký biskup, tak naplněný duchem Řehole, jí odpověděl, že předmět její žádosti je věc stejně nesnadná jako nevýhodná; nesnadná pro něho, protože se nepovažuje za hodného toho, aby se mu dostalo zjevení, nevýhodná pro její duši, protože je k její spáse prospěšné, aby si nebyla jista odpuštěním (absolutní jistotou, která vylučuje každou pochybnost a zahání každou bázeň) až do posledního okamžiku svého života, protože by už potom nebyla schopna oplakávat své poklesky a zarmucovat se pro ně před Bohem. Dokud tato poslední hodina nepřijde, má stále žít ve zkroušenosti srdce a každodenně smývat své skvrny

slzami (Dopisy, kniha 7., 25). Pohleďte na naši svatou Gertrudu, tuto lilii čistoty, která říkávala Pánu v hlubokém postoji poníženosti: „Největším zázrakem v mých očích je, Pane, že může země nosit tak nehodnou hříšnici, jako jsem já“ (Posel božské lásky, kniha I. kap. 11). Svatá Terezie, kterou sám náš Pán učil dokonalosti, si umístila v oratoři před oči výrok, který měl být jakoby refrénem její modlitby: „Nevcházej, Pane, v soud se svým služebníkem!“: *Non intres, Domine, in judicium cum servo tuo* (Ž 142,2). To není výkřik lásky, ani úkon nejvyšší chvály, který slyšíme od této serafínské duše, o níž její historikové prohlašují, že nikdy těžce nezhřešila, ale výkřik zkroušenosti: „Nevcházej v soud, Pane, se svou služebnicí!“ (Dějiny svaté Terezie podle bollandistů, svazek 2., kap. 11). Svatá Kateřina ze Sieny nepřestávala prosit o Boží milosrdenství. Končívala vždycky své modlitby voláním: „*Peccavi, Domine, miserere mei!*“ (Drame: Dějiny svaté Kateřiny Sienské, sv. 1., 1. část, kap. 4). – Víme, že má svatá Kateřina ve svém „Dialogu“ celé jednání v slzách. Blahoslavený Rajmund z Kapuy vypravuje, že byl udiven skutky svaté Kateřiny, a tak si přál „mít nějaké neklamné znamení, že pocházejí od Boha.“ Dostal vnuknutí, aby světici prosil o přímluvnou modlitbu, kterou by se mu dostalo od Pána mimořádné lítosti nad jeho poklesky, neboť jak připojuje, „nikdo nemůže mít tuto lítost bez přispění Ducha Svatého a taková lítost je velkým znamením milosti Boží.“ Víme, jak světice vyprosila svému žáku „bulu odpuštění“ (z knihy „Život svaté Kateřiny ze Sieny“ od blah. Rajmunda z Kapuy, 1.díl).

U všech těchto duší nešlo o nějaké jednotlivé osamocené úkony, o přechodné vzněty. Slova, jež jsme reprodukovali, byla jen vnějším vyjádřením svatého vnitřního citu, který hledal vyjádření.

Tento obvyklý postoj zkroušenosti je tak vzácný, že podle svaté Terezie jsou jím naplněny duše, kterým se dostalo nejvíce přízně Boží. Když mluví o duších, které dospěly do šestého příbytku hradu duše, dává jim výstrahu, aby nezapomínaly na své chyby. Píše: „Čím se Bůh ukazuje štědřejší, tím více roste bolest nad spáchanými hříchy a jsem přesvědčena, že nezmizí, dokud se nedostaneme do onoho místa pobytu, kde nemůže nic rmoutit. – Duše

vidí jen nevděčnost, jíž se provinila proti tomu, který ji zahrnul dobrodiními a který tolik zasluhuje, aby se mu sloužilo. Štědrost, kterou ji prokázal, dala jí lépe poznat jeho velikost. Proto se děsí při pohledu na smělost, s kterou se proviňovala. Naříká nad svou neúctou, nemůže dost oželet svého nesmyslného šílenství, že dokázala pohrdat nejvyšší Velebností pro věci tak nepatrné. To vše má stále více na mysli než milosti, jež ji někdy přímo zaplavují jako mocné vlny veletoku, sebevětší, její hříchy jsou pro ni jako bahnisko, na něž musí stále patřit, což je pro ni těžkým křížem" („Hrad v nitru", šestá komnata, kap. 7).

Sama Církev nám dává v mešní liturgii překvapující příklady zkroušenosti srdce.

Pozorujte chování kněze ve chvíli, kdy se ubírá k přesvaté oběti, která je nejvznešenějším holdem, jejž může tvor nabídnout Bohu. Nutně musíme předpokládat, že je tento kněz ve stavu milosti a přátelství s Bohem. Jinak by se sloužením mše dopouštěl svatokrádeže. Nezdá se, že v okamžiku, kdy se tento kněz, jehož Bůh mimořádnou milostí povolal vyvolením z tolika jiných, chystá k nejvznešenějšímu náboženskému úkonu, měl by živit svou duši jen city lásky? A přece, Církev, jeho neomylná vůdkyně, přikazuje mu, aby na počátku před celým shromážděním věřících vyznal, nejen, že je tvorem, ale že je i hříšníkem: „*Confiteor Deo omnipotenti, et vobis, fratres, quia peccavi nimis*." Dále při svatém úkonu klade Církev na jeho rty prosby za odpuštění, kterými živí jeho ducha i srdce: „Sejmi z nás, prosíme, Pane, naše nepravosti, abychom byli hodni vejít do svatyně svatých s čistou myslí": *Aufer, a nobis, quesumus, Domine, iniquitates nostras.* Do andělského chvalozpěvu vkládá kněz mezi výkřiky lásky a svaté radosti úzkostné volání: „Jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!" Když obětuje Bohu na paténě hostii, činí tak „za své nesčetné hříchy, urážky a nedbalosti". Před proměňováním prosí, aby „byl od věčného zatracení vysvobozen": *Ab æterna damnatione nos eripi.* Po proměňování, při němž se téměř ztotožňoval se samým Kristem, prosí kněz pokorně Boha, aby mu „udělil nějaký podíl a společenství svatých" nehledě k jeho hříchům. „*Nobis quoque peccatoribus – non æstimator meriti, sed veniæ quæsumus largitor admitte*." – V okamži-

ku, kdy se má svátostně sjednotit s božskou Obětí, se bije v prsa jako hříšník a prosí: „Beránku Boží – nehleď na hříchy mé. – Požití tvého těla ať mě není k odsouzení a zatracení."

Mysleme na to, kolik svatých kněží a biskupů, které uctíváme jako světce, pronášelo tato slova: „Přijmi, svatý Otče, tuto neposkvrněnou obětinu, za mé nesčetné hříchy, urážky a nedbalosti": *Pro innumerabilis peccatis meis.* A Církev jim ukládala, aby opakovali slova: „Pane, nejsem hoden…" Proč si tak Církev počíná? Protože bez ducha zkroušenosti nejsme způsobilý pro křesťanství. Když kněz prosí, aby jeho oběť byla připojena k oběti Kristově, praví: „V duchu pokory a se srdcem zkroušeným nechť jsme přijati tebou!" Oběť Ježíšova je Otci vždy příjemná. Ale pokud pochází od nás, je příjemnou jen s podmínkou, že jsou naše duše naplněny zkroušeností a pokorou, která je jejím plodem.

To je smýšlení Církve, nevěsty Kristovy, při nejvznešenějším úkonu, který zde na zemi přináší. Stejně tak je tomu, když se duše ztotožňuje s Kristem, když se svatým přijímáním spojuje s Bohem. Církev chce, aby nikdy nezapomněla na svůj stav hříšnosti, chce, aby byla proniknuta zkroušeností. „V duchu pokory a se srdcem zkroušeným ať jsme přijati tebou, Pane": *In spiritu humilitatis et in animo contrito suscipiamur a te, Domine.*

III.

Nikdo nebude pochybovat, že by takové postoje zkroušenosti, jaké Církev předpisuje pro mši svatou, nebyly dokonale přiměřené. Ale vynoří se snad myšlenka, že se jim máme oddávat jen při obnově oběti kříže, při přijímání svatých svátostí, řekněme při liturgii. Nebyly by však jindy, v běžných hodinách vnitřního života, zbožným přeháněním, nadsázkami, výstředním chováním? Jistě ne! Poslyšme, co píše svatý Jan, jehož list má božskou inspiraci: „Řekneme-li, že jsme bez hříchu, sami sebe klameme a není v nás pravdy" (1Jan 1,8). Pro velké duše, pro svaté duše je toto tvrzení jasné. Je tomu tak proto, že jak se přibližují více Bohu, Slunci spravedlnosti a neposkvrněné čistoty, pozorují lépe skvrny, jež je hyzdí. Záře a prudkost tohoto božského světla, v němž se pohybují kontrastně působí, že tím mocněji vynikají jejich nej-

nepatrnější chybičky a poklesky. Jejich vnitřní pohled očištěný vírou a láskou, proniká hlouběji Boží dokonalosti, jasněji vidí vlastní nicotu, lépe odhaluje propast, která je dělí od Nekonečného. Důvěrnější spojení s Kristem zjemňuje jejich vnitřní postoje, takže živěji prociťují utrpení, které Ježíš podstoupil na odpykání hříchů. Mají vyšší pojem o životě milosti, chápou lépe, jak strašné je urazit nebeského Otce, pohrdnout utrpením Spasitelovým, opovážlivě odporovat Duchu lásky.

Takto chápeme, že vědomí urážky Boží, byť se jí dopustily jen jednou v životě, tyto duše hluboce dojímá a působí jim nezměrná muka. A v tomto jejich obvyklém pocitu lítosti a odporu k hříchu je stálý důkaz nadpřirozené jemnosti, která se nemůže Bohu nelíbit, naklání k duši nekonečné milosrdenství Páně.

Ostatně duševní stav, který studujeme, není nijak neslučitelný s důvěrou a duchovní radostí, s výlevy lásky a zálibou v Bohu, jak by se mohlo myslet na první pohled. Právě naopak. Svatý Augustin, svatý Benedikt, svatý Řehoř, svatý Bernard, svatá Gertruda, svatá Kateřina ze Sieny, svatá Terezie, nebyly tyto duše, tak naplněné duchem zkroušenosti, zároveň zapáleny Boží láskou a unášeny překypující radostí Ducha Svatého? Nedospěly tyto duše k vznešenému stupni spojení s Bohem?

Pro lásku a radost není naprosto překážkou obvyklý stav lítosti, který tvoří zkroušenosti, naopak, opírají se o něj jako o nejpevnější základ a jejich nadšení v něm nachází odrazový můstek k rozletu. A není právě toto jedním z nejvzácnějších plodů této dispozice? Co je tedy hlavním zdrojem zkroušenosti? Vzpomínka na urážku způsobenou Bohu, jehož považujeme za nekonečnou dobrotu. To plyne odtud, že dokonalá lítost je samou přirozeností, jednou z nejvybranějších a nejryzejších forem lásky. Vyvolává stálou velkodušnost a lásku, které chtějí nahradit tím větší horlivostí minulost. Působí, že duše nedůvěřuje sobě samé, ale stává se podivuhodně poddajnou v rukou Božích, krajně pozornou na činnost Ducha Svatého. Zkroušenost nemůže ponechat v duchovním životě překážku, která je tak nebezpečná a tak odporující našemu řeholnímu stavu, totiž dobrovolnou roztržitost a zvykovou lehkomyslnost duše a tím méně snese vlažnost

ve vztahu k Bohu. Pro duši není nic nebezpečnějšího nad špatně pochopenou důvěrnost ve vztazích k Pánu. Zkroušenost srdce odstraňuje toto nebezpečí. Otec Faber říká: „Zkroušenost nás vede k tomu, abychom měli větší užitek ze svátostí, protože nás učí, abychom k nim přistupovali i s větší lítostí, pokorou a skutečným vědomím svých potřeb. Milost nikdy neklepe marně na dveře naší duše, pokud je v ní tato bohabojná bolest. Vlažnost je neslučitelná s touto svatou bolestí, tyto dva city by nemohly současně existovat u téže osoby."

Tento postoj zkroušenosti je někdy tak živý a hluboký, že se stává principem nového života, plného lásky, života cele zasvěceného službě Boží, života o němž svatý Řehoř praví, že často „činí duši kajícníka příjemnější Pánu, než by mu byl jeho nevinný život trávený v chabé bezpečnosti": *Et fit plerumque Deo gratior amore ardens vita culpam quam securitate torpens innocentia* (Pastýřská řehole, kap. III.).

Zkroušenost jako zdroj pokory stejně jako i velkodušnosti také duši přiklání k plnému přijetí vůle Boží, ať se jeví pod jakoukoli formou, ať podrobuje duši jakýmkoliv zkouškám. Duše pohlíží na tyto zkoušky jako na prostředky, jimiž může na sobě pomstít to, že hříchem urážela dokonalosti Boží nebo zneuznávala práva Boží. Tolik lituje, že urážela dokonalosti, že, když se jí přihodí něco protivného, tvrdého, bolestného, velkodušně to přijímá, což se pro ni stává nekonečným zdrojem zásluh. Poznáváte tento rys v životě Davidově. Na konec své vlády musí David prchnout z Jeruzaléma kvůli Absolomově vzpouře. Na útěku ho potká příbuzný Saulův Semej. Přiblíží se k starému králi a házeje po něm kameny zlořečí mu: „Pryč, pryč, ty muži krve, ničemo! Hospodin na tě přivedl veškerou vinu za krev Saulova domu." Jeden ze služebníků Davidových chtěl potrestat tohoto zlolajného člověka, ale král mu v tom zabránil slovy: „Ať proklíná! Hle, můj syn, který vyšel z mých beder, ukládá mi o život, oč více tento Benjamínovec. Nechte ho proklínat, Hospodin mu to přikázal. Třeba shlédne Hospodin na mou bídu (mé slzy) a dobrým mi odplatí za kletbu tohoto dne" (2Sam 16,7-12). Rozpomínaje se na své hříchy se srdcem naplněným zkroušeností, z níž vytrysklo „Miserere",

přijímal tento svatý král David všechny tyto urážky jako pokání za své hříchy.

Tento postoj je také principem živé lásky k bližnímu. Jste-li přísným ve svých úsudcích, náročným vůči druhým vytýkáte-li snadno svým bratřím chyby, není ve vás zkroušenosti. Vskutku, duše, která je zaujata tímto citem, vidí se se svými slabostmi, taková, jaká je před Bohem. To stačí, aby v ní odumřel duch vynášení se nad druhé a stává se plnou shovívavosti a soucitu.

Opakujme, že není třeba si myslet, jakoby v takové duši nebylo radosti. Rozhodně ne. Tím, že zkroušenost probouzí lásku k Bohu, oživuje velkodušnost a udržuje lásku k bližnímu, očišťuje nás stále více a činí nás méně nehodnými spojení s Pánem Ježíšem. Zajišťuje naši důvěru v odpuštění Boží a upevňuje naši duši v pokoji. Proto neubírá nic z duchovní radosti ani z půvabu ctnosti. Věřme svatému Františku Saleskému, který lépe než ostatní uměl mluvit o lásce Boží a radosti, jejímž je zdrojem. Píše: „Smutek pravého pokání se má vlastně nazývat nikoli smutkem jako spíše nechutí nebo pocitem ošklivosti ke zlu: tento smutek totiž neskličuje ducha, ale zvyšuje jeho činnost, čilost, úsilí; neskličuje srdce, nýbrž povznáší je modlitbou a důvěrou a budí v něm nadšení z pobožnosti. Je to smutek, který za největších hořkostí plodí vždy sladkost nepřirovnatelné útěchy.“ A uváděje výrok jednoho ze starých mnichů, věrnou ozvěnu asketického života minulého století, velký Učitel připojuje: „Smutek, který působí trvalé pokání a příjemnou lítost, jíž se nikdy nelituje, je poslušný, laskavý, pokorný, dobrotivý, mírný, trpělivý, ježto vychází a plyne z lásky tak, že se vztahuje na každou bolest těla a sklíčenost ducha a přitom je do jisté míry radostný a proniknutý nadějí na zisk“ (Cassian: Láska k Bohu, I. 11., kap. 21,5).

To jsou tedy zcela přirozené plody zkroušenosti. Daleka toho, aby zkroušenost ubírala duši odvahu, činí ji spíše radostnou ve službě Boží. A není právě to známkou pravé zbožnosti? Opakuji proto, že když se duše pokoří před Bohem při vzpomínce na své hříchy – při vzpomínce, která se má nést ke skutečnosti, že jsme urazili Boha a ne k okolnostem spáchaných hříchů – když se noří do plamenů lítosti, aby se očistila od rzi, která na ni tkví, když

se upřímně prohlašuje za nehodnou Božích milostí. „Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný“: *Exi a me, quia homo pecator sum, Domine* (Luk 5,8), Bůh se k ní skloní s nekonečnou dobrotou. „Srdcem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdneš“: *Cor contritum et humiliatum Deus non despicies* (Ž 50,19). Když Bůh vidí, že se některá duše neustále snaží očišťovati ze svých chyb a ukazuje dobrou vůli napravovat své nevěrnosti, Bůh se k ní sklání pln milosrdenství. „Bůh rychleji vyslyší slzy než pohyby rtů, to jest slova“: *fletus citius audit quam voces*, praví svatý Augustin (Kázání 47. z Dodatku k dílům svatého Augustina). Svatý Řehoř píše: „Bůh je rychle přijímá; okamžitě osuší naše slzy darem trvalých radostí“: *Nec mora erit in fletibus, quia tergent citius transeuntes lacrymas mansura gaudia* (Kázání na evangelia, kniha 2, kázání 31,8).

Náš blažený Otec je proniknut týmiž myšlenkami a chce, abychom se každodenně Bohu vyznávali ze svých minulých hříchů v modlitbě, provázené slzami a vzdechy“: *Mala sua præterita cum lacrimis vel gemitu cotidie in oratione Deo confiteri* (RB, kap 4). Všimněte si slova „každodenně“: *cotidie*! Svatý Benedikt neříká „občas“, ale „každodenně“. Proč takové doporučení? Protože si je velký Patriarcha jist – a chce, abychom tuto jeho jistotu sdíleli s ním – že „budeme vyslyšeni pro pokorný postoj zkroušené duše“: *In compunctione lacrimarum nos exaudiri sciamus* (RB kap. 20). Není bez hlubokých důvodů, že svatý Zákonodárce uvádí tato slova jako nepopiratelnou zásadu monastické askeze. Svatý Benedikt chce naše duše udržet v obvyklém ladění na tóny „Miserere“. Takový byl vnitřní stav Davida, který se kál a přece byl pln důvěry v milosrdenství Boží, Davida, který ve svých žalmech neustále znovu začíná rozmach dvojího směru: lítosti i lásky.

IV.

Jiným plodem ducha zkroušenosti – a to jedním z nejvzácnějších – je to, že nás činí silnými proti pokušení. Jak? Tím, že živí v duši nenávist ke hříchu, poskytuje ji ochranu proti léčkám, jež ji nastražuje nepřítel, aby do nich upadla.

Pokušení má v duchovním životě velikou úlohu, takže je zapotřebí, abychom o něm pojednali. Uvidíme ostatně, že zkroušenost

je jednou z nejúčinnějších a nejdůležitějších zbraní, abychom mu kladli odpor.

Jsou lidé, kteří si představují, že vnitřní život duší je sladkým a snadným výstupem, bez otřesu, cestou vroubenou květy. Víte, že tomu tak obyčejně není, ačkoliv Bůh, svrchovaný Pán svých darů, může nás k sobě vést takovou cestou, jak se mu líbí. Dávno Bůh řekl v Písmu: „Synu, jdeš-li sloužit Pánu", a proto jsme přece přišli do kláštera, který je „školou, kde se učí sloužit Pánu": *Schola dominici servitii* (Prolog Řehole). „Připrav se, že budeš pokoušen": *Fili, accedens ad servitutem Dei, præparara animam tuam ad tentationem* (Sir 2,1). Vskutku, v daných okolnostech naší nynější lidské přirozenosti není možno nalézt cele Boha, aniž bychom byli tříbeni pokušením. A ďábel nejčastěji zuří proti těm, kteří hledají upřímně Boha a v nichž vidí živější obraz Ježíše Krista.

Možná mi namítnete: „Cožpak není pokušení pro duši nebezpečím? Nebylo by mnohem lepší, abychom nebyli pokoušeni?" Jsme mimoděk nakloněni k tomu, abychom záviděli tomu, kdo nikdy nezakusil pokušení. Rádi bychom řekli: „Šťastný člověk, který nezakusil jeho útoky!" Takové je skutečné mínění naší lidské moudrosti. Ale Bůh, který je pravda neklamná, zdroj naší svatosti a blaženosti, říká nám pravý opak: „Blaze člověku, obstojí-li v pokušení": *Beatus vir qui suffert tentationem (*Jak 1,12). Proč prohlašuje Duch Svatý takového člověka za blaženého, kdežto my jsme nakloněni smýšlet o něm zcela jinak? Proč řekl anděl Tobiášovi: „Žes byl Bohu milým, bylo třeba, abys byl zkoušen": *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te* (Tob 12,13). Je tomu tak kvůli pokušení samotnému? Očividně ne, ale proto, že Bůh ho používá, aby se mu od nás dostalo důkazu věrnosti. Naše věrnost, přirozeně podpíraná milostí, posiluje se a projevuje v boji a jejímu vítězství se konečně přidělí koruna života. „Osvědčí-li se totiž, dostane korunu života": *Cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ* (Jak 1,12).

Pokušení, které duše snáší trpělivě, je pro ni zdrojem zásluh a pro Boha slávou. Pro svou stálost ve zkoušce je duše živým svědectvím síly a milosti. „Postačí ti moje milost, neboť síla se zdokonaluje v slabosti": *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmita-*

te perficitur (2Kor 12,9). Bůh od nás očekává, že mu vzdáme tento hold a tuto slávu. Pohleďte na svatého muže Joba! Písmo jakoby říkalo, že Bůh byl hrdý na dokonalost tohoto velkého spravedlivce. Písmo svaté podává tuto scénu dramaticky. Líčí jak se jednoho dne objevil satan před Bohem a Bůh se ho ptal: „Odkud přicházíš?“ A satan odpověděl: „Z procházení křížem krážem po zemi.“ I pravil Hospodin satanovi: „Věnoval jsi pozornost služebníku mému Jobovi? Není nikoho, kdo na zemi by mu byl roven: muž to dokonalý a spravedlivý, který se Boha bojí a zlo nenávidí.“ Satan se ušklíbl: „Bojí se Job nadarmo Boha? Neohradil jsi snad jej i jeho dům i vše, co je jeho kolem? Vše, co vezme do ruky, požehnáváš a jeho stáda zaplavují širý kraj.“ A dodal: „Ale jen vztáhni svou ruku, zasáhni všechen jeho majetek. Jistě ti kletbu vrhne do tváře“ (Job 1,7-11). Bůh tedy dovolil satanovi, aby se obořil na majetek, rodinu i samu osobu jeho věrného služebníka. Pohleďme na Joba, jak je postupně zbavován všeho svého majetku, jak potom pokryt malomocenstvím leží na smetišti a jak ještě nadto musí snášet posměch své ženy i svých přátel, kteří ho vybízejí k rouhání. Ale on zůstává neochvějně věrným Bohu. Z jeho srdce neunikne ani záchvěv vzpoury, jeho rty se nerozevřou k rouhání. Pronáší jen slova podivuhodné odevzdanosti: „Hospodin dal, Hospodin vzal, jméno Hospodinovo budiž pochváleno. Přijímáme-li od Boha dobro, zlo bychom neměli přijmout?“ (Job 1,21; 2,10). Jak heroická vytrvalost! A jakou slávu vzdal tento člověk Bohu, když vysílen tolika bolestmi žehnal ruce Boží. Proto také víme, že mu Bůh po zkoušce vydal svědectví a také ho znovu pozvedl a rozmnožil všechny jeho statky. Pokušení sloužilo k tomu, aby vynikla Jobova věrnost.

Pokušení také doplňuje v nejedné duši námahu, kterou nic nenahradí. Najdou se upřímné, ale hrdé duše, které nemohou dospět ke spojení s Bohem, dokud nejsou sraženy, pokořeny. Musí se téměř prstem dotknout propasti své bídy a zakusit svou naprostou závislost na Bohu, aby se už neopíraly o sebe samy. Jen pokušení může způsobit, že změří svou neschopnost. Když jsou tyto duše zmítány pokušením, pocítí potřebu se pokořit, protože se cítí na pokraji propasti. V tom okamžiku jim unikne veliký

výkřik, který stoupá k Bohu. A tehdy je pro ně hodina milosti. Pokušení udržuje tyto duše v bdělosti nad vlastní slabostí a dává jim ducha stálé závislosti na Bohu. Pokušení je pro ně nejlepší školou pokory.

Jiným duším zkouška prospívá, že je chrání před vlažností. Bez pokušení by se daly svést k duchovní bezstarostnosti. Pokušení je pro ně pobídkou, která bojem oživuje lásku dávajíc zároveň příležitost, aby se projevila věrnost. Podívejte se na apoštoly v Olivetské zahradě. Ačkoliv je božský Mistr napomenul, aby bděli a modlili se, spí. Nepozorujíce vůbec nebezpečí, dali se Ježíšovými nepřáteli překvapit a utekli, opustili svého Mistra přes všechna dřívější ujišťování. Jak se toto chování liší od onoho na jezeře, když bojovali proti bouři! Pohleďte, jak v nebezpečí, které je tehdy tísnilo a jehož si byli vědomi, vzbudili Ježíše ze spánku výkřiky plnými úzkosti: „Pane, zachraň nás, hyneme!“: *Domine, salva nos, perimus!* (Mat 8,25).

Konečně, pokušení nám dává velkou zkušenost. V tom je jeho vzácný zisk, protože nás činí schopnými, abychom pomáhali duším, když k nám přijdou hledat světlo a pomoc. Jak poučit pokoušenou duši, jak ji účinně pomoci, když by člověk sám nevěděl, co je pokušení? Svatý Pavel říká o Ježíši Kristu, že „může mít soucit s našimi slabostmi“, protože „byl jako my vyzkoušen ve všem s výjimkou hříchu“: *Tentatum per omnia absque peccato* (Žid 4,15). „Poněvadž totiž sám trpěl a byl pokoušen, dovede pomoci těm, kdo jsou vydáni v pokušení“: *In eo enim in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis qui tentatutur, auxiliari* (Žid 2,18). Neděsme se tedy skutečnosti pokušení, ani toho, že je tak časté, ani jeho prudkosti. Je jen zkouškou, Bůh je vždy dopouští, jen pro naše dobro. Ať je nám jakkoliv obtížné, není hříchem, dokud se dobrovolně nevystavíme jeho útokům a když k němu nepřivolíme. Můžeme pociťovat jeho bodání, nebo jeho kouzlo, ale pokud je tento jemný vrchol duše, kterým je vůle, pro ně uzavřen, můžeme zůstat klidnými. Ježíš Kristus je s námi, je v nás. Kdo je silnější než On?

V.

Ale ať pokušení odkudkoliv – od ďábla, světa, nebo od našich špatných sklonů – ať je jakékoliv povahy, musíme, pokud je na nás, odporovat mu s odvahou a zvláště s rychlostí.

Náš blažený Otec se projevil jako vzor tohoto velkodušného odporu. Víte, že jednoho dne, když byl pokoušen vzpomínkou na světské radosti, odhodil oděv a válel se v trní, až jeho tělo bylo celé poraněné (svatý Řehoř Veliký: Dialogy, kniha II.,2). Jaká síla duše se jeví v tomto skutku, který snad nemá příkladu v análech svatosti! Velký Patriarcha tedy věděl z vlastní zkušenosti, co je pokušení a jak se mu musí odporovat. Nuže, jaké chování nám předpisuje vzhledem k pokušení? Abychom mluvili jazykem jeho askeze, řekněme, že nás ozbrojuje třemi „nástroji“: „Bdít neustále nad skutky svého života.“ „Považovat za jisté, že nás Bůh vidí na každém místě.“ „Pokud jde o špatné myšlenky, roztříštit je ihned o Krista, jakmile se v duši vynoří“ (RB kap. 4).

Bdělost nám již nanejvýš doporučoval sám náš Pán: „Bděte!“: *Vigilate!* (Mat 24,42). Jak se tedy udržet v bdělosti? Duchem zkroušenosti. Když je duše oživena tímto duchem, má se na pozoru. Znajíc zkušenostně svou slabost, má hrůzu před tím, co by ji vystavovalo nebezpečí znovu Boha urazit. Pro tuto láskyplnou bázeň se snaží odstranit vše, co by ji mohlo odvrátit od „Boha, který ji ve dne v noci pozoruje.“

A protože duše nedůvěřuje sama sobě, utíká se ke Kristu. „A modlete se!“: *Et orate!* (Mat 26,41). Náš blažený Otec říká: „Ten je pravým učedníkem Kristovým, kdo, když je pokoušen zlým duchem, jej vyhání ze srdce i mysli a ničí jeho svůdná kouzla.“ (Prolog k Řeholi). Nuže, jak ničit ďábla a jeho zlobu? „Tím, že zachytíme první výhonek ďábelské myšlenky a roztříštíme ji o Krista“ (tamtéž). Svatý Benedikt přirovnává špatné myšlenky k výhonkům ďábla, otce hříchu. Říká nám, že je máme odrážet a ničit tím, že je rozbíjíme o Krista, a to ihned jakmile se objeví. „Ihned se vrhnout ke Kristu“: *Mox ad Christum allidere* (RB kap. 4). Všimněte si především toho malého slůvka „ihned“: *mox*. Špatná vnuknutí se musí zapudit, jakmile si je uvědomíme. Pohráváme-li si s pokušením, necháváme je tím vzrůst a zesílit a tím se zá-

roveň v nás zmenšuje síla odporu. Snadnější je zahnat pokušení na počátku, než když mu ponecháme třeba kratičkou dobu, aby vyrostlo. Musí se odlamovat „výhonky“, totiž myšlenky ještě slabé a sotva se rodící. Náš blažený Otec připomíná tímto výrazem „vrhnout na Krista“: *ad Christum allidere*, žalmistovy kletby proti Babylónu, městu hříchu: „Šťasten, kdo uchopí a kdo o skálu roztříští tvoje děti“ (Ž 137,10). Nuže i svatý Pavel říká, že Kristus je „úhelným kamenem“ naší duchovní stavby. „Úhelným kamenem je sám Kristus Ježíš“: *Ipso sumo angulari lapide Christo Jesu* (Ef 2,20).

Útěk k Ježíši Kristu je vskutku nejjistějším prostředkem, jak přemoci pokušení. Ďábel se bojí Krista a chvěje se před jeho křížem. Jsme pokoušeni proti víře? Řekněme ihned: „To co nám Ježíš zjevil, přijal od svého Otce. On je jednorozený Syn, který vyšel z lůna Otce a zvěstoval nám božské tajemství, jež jen On sám může znát. On je pravda. Ano, Pane Ježíši, věřím v tebe, ale rozmnož moji víru.“ – Jsme-li pokoušeni proti naději, pohleďme na Krista na kříži! Což se nestal smířením za hříchy celého světa? Což není svatým Veleknězem, který vešel do nebe a neustále se za nás u Otce přimlouvá? „Je vždycky živ, aby se za nás přimlouval“: *Semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Žid 7,25). A On sám řekl: „Toho, kdo přichází ke mně, neodeženu“: Et eum qui venit ad me non ejiciam foras (Jan 6,37). – Chce se do našeho srdce vplížit nedůvěra k Bohu? Kdo však nás miloval více než Kristus? „Zamiloval si mě a sebe samého vydal za mne“: *Dilexit me et tradidit semetipsum pro me* (Gal 2,20). – Když nám ďábel našeptává postoje pýchy, hleďme na Ježíše Krista. Byl Bůh a ponížil se a pokořil až k potupné smrti na Kalvárii. Může být učedník nad mistra? (Luk 6,40). – Když nás dotčená sebeláska vybízí, abychom vrátili urážky, jichž se nám dostává, hleďme opět na Ježíše jako na svůj vzor v době Jeho utrpení. „Před těmi, jež hanlivě plivají na mne, tvář svou neskrývám“: *Faciem meam non averti ab increpantibuset conspuentibus in me* (Iz 50,6). – Když svět, pomocník ďáblův, před našima očima staví do nejpříznivějšího světla své nesmyslné, marné a pomíjející radosti, uchylme se ke Kristu, jemuž satan sliboval slávu a celý svět, bude-li se mu klanět. Řek-

něme: „Pane Ježíši, pro tebe jsem všechno opustil, abych tě mohl následovat ve větší blízkosti, tebe samého. Nedopusť, abych se od tebe vzdálil.“ „Nedopusť, abych se kdy odloučil od tebe“: *A te numquam separari permittas* (Mešní řád, modlitba před svatým přijímáním). Není pokušení, které by se nedalo zničit vzpomínkou na Krista. „Vrhnout se ihned ke Kristu“: *Mox ad Christum allidere.* A jestliže pokušení trvá, je-li zvláště doprovázeno suchopárností s duchovními temnotami, nemalomyslňme. To Bůh chce vyhloubit naši duši, aby v ní zvětšil božskou kapacitu pro přijetí jeho milosti. „Očistí ji, aby nesla více ovoce“: *Purgabit eum et fructum plus afferat* (Jan15,2). Volejme jen k Ježíši jako učedníci: „Pane, zachraň nás, hyneme“ (Mat 8,25).

Jednáme-li tak, jakmile se pokušení zdvihne, „ihned“: *mox*, dokud je ještě slabé a zvláště je-li vnitřním stavem naší duše zvyková zkroušenost, buďme jisti, že ďábel bude proti nám bezmocný. Pokušení nám poslouží k osvědčení věrnosti a posílení naší lásky a učiní nás příjemnějšími našemu nebeskému Otci (viz, co se o tom píše v knize: Kristus ve svých tajemstvích).

VI.

Kde však budeme čerpat tohoto ducha zkroušenosti? Jak dosáhneme tak velkého dobra?

Předně tím, když si je budeme od Boha vyprošovat. – Tento „dar slz“ je tak vzácný, je to milost tak vznešená, že ji můžeme obdržet jen úpěnlivými prosbami „od Otce světel, od něhož sestupuje každý dokonalý dar“ (Jak 1,17). Misál obsahuje prosbu „za dar slz“: *pro petitione lacrimarum.* Staří mniši často recitovali tuto modlitbu. Říkejme ji po nich: „Všemohoucí a nejlaskavější Otče, jenž jsi žíznivému lidu vyvedl ze skály pramen živé vody, vyveď z tvrdosti srdce našeho slzy zkroušenosti, abychom dovedli oplakávat své hříchy a zasloužili si kvůli tvému milosrdenství obdržet jejich odpuštění.“

Můžeme si také z Písma svatého vypůjčit některé modlitby, které Církev přijala za své, například modlitbu Davida po hříchu. Víte, jak byl tento velký král drahý Srdci Božímu a jak ho Bůh zahrnul dobrodiními. A hle, tento král upadne do velikého

hříchu a dá svému lidu pohoršení vraždy a cizoložství. Pán k němu posílá proroka, aby ho vyzval k pokání. A David se ihned pokoří a bije se v hruď a volá: „Zhřešil jsem." Tato lítost mu zaslouží odpuštění: „Bůh ti odpustil tvůj hřích": *Transtulit peccatum tuum*, praví prorok (2Král 12,13). Tehdy král složil inspirovaný žalm „Miserere", plný lítosti a zároveň důvěry: „Bože, pro svou milost se nade mnou smiluj, pro svou slitovnost mou vinu zahlaď! Smyj ze mne docela mou nepravost a očisti mne od mé viny. Proti tobě jsem se dopouštěl hříchů a dělal jsem, co je špatné u tebe. – Jsem si předobře vědom svých přestupků a můj hřích je mi stále na očích. Od tvé tváře mě nechtěj odehnat, neodnímej mi ducha své svatosti." „Jaká je to jen lítost! Ale též jaká důvěra, která je od ní neodlučitelná: „Ze své spásy mi radost poskytni zase, ušlechtilým duchem mne posiluj. – Otevírej mé rty, Pane, aby má ústa mohla zpívat tvou chválu. – Oběť má, Bože, je můj zkroušený duch; Bože, srdcem zlomeným, zkroušeným nepohrdáš…." (Ž 50).

Takovými projevy vskutku nemůže zůstat Boží srdce nedotčeno. „Ve tvém měchu jsou mé slzy skryty. Že by nebyly zapsány ve tvé knize?" „Pohlédl jsi na mé slzy": *Posuisti lacrimas in conspectu tuo* (Vulg. Ž 55,9). A neprohlásil Ježíš Kristus ty, kteří pláčí, za blahoslavené (Mat 5,5)? „Ale mezi všemi, kteří pláčí, jsou potěšeni nejdříve ti, kteří oplakávají své hříchy. Ostatně všude jinde je bolest vzdálena od toho, aby byla lékem nemoci. Je vlastně jiným zlem, které první zlo zvyšuje. Jedině hřích je zlem, které se léčí slzami – a plodem těchto zbožných slz je odpuštění hříchů" (Bossuet: „Rozjímání nad evangeliem").

K modlitbě, kterou si od Boha vyprošujeme zkroušenost, přirozeně se připojují duchovní prostředky, které jsou způsobilé ji v nás probudit. Nepochybně nejmocnější je časté rozjímání o utrpení našeho božského Spasitele.

Rozjímáte-li s vírou, se zbožností o utrpení Ježíše Krista, odhalí se vám láska a spravedlnost Boží. Poznáte zlobu hříchu lépe než jakýmkoli dokazováním. Toto rozjímání je jako svátostina, která dává duši účast na tomto božském smutku, který zaplavil duši Ježíše v Olivetské zahradě, na jeho zbožných citech, na jeho horli-

vosti a odevzdanosti do vůle jeho Otce. Ježíš byl vlastním Synem Božím, do kterého Otec, jehož požadavky jsou nekonečné, vložil celé své zalíbení. A přece, jeho Srdce je naplněno – smutkem, smrtelným smutkem: „Smutná je má duše až k smrti“: *Tristits est anima mea usque ad mortem* (Mat 26,38). Svatý Pavel říká, že z jeho hrudi vyrážely mocné výkřiky a z jeho očí tryskaly slzy. „S hlasitým voláním a se slzami“: *Cum clamore valido et lacrimis* (Žid 5,7). Co bylo u Ježíše příčinou toho smutku, těch výkřiků a slz? Protože cítil, že na něm spočívá tíha zločinů světa. „Hospodin dopustil, aby padla naň vina nás všech“: *Posuit Dominus in eo iniquitatum omnium nostrum* (Iz 53,6). Je jako obětní beránek obtížený všemi hříchy. Je jisté, že on nemohl být „kajícníkem“, že nemohl mít takovou lítost, zkroušenost, jak jsme ji definovali, protože Ježíšova duše byla zcela svatá, úplně neposkvrněná; dluh, který má splatit, není jeho, ale náš. „Byl poraněn pro naše hříchy“: *Attritus est propter scelera nostra* (Iz 53,5). Avšak pro toto zástupnictví chtěl Ježíš zakusit tento smutek, který by měla duše procítit v hříchu, chtěl na sebe vzít rány spravedlnosti a uražené lásky. „To byl úmysl Hospodinův, trýzní ho zdrtit“: *Dominus voluit conterere eum in infirmitate* (Iz 53,10).

Jednoho dne řekl náš Pán blahoslavené Anděle z Foligna: „To není jen z žertu, že jsem tě miloval.“ „Tato slova“, zapsala si tato světice, „způsobila v mé duši smrtelnou ránu a divím se, že jsem nezemřela, neboť se mé oči otevřely a já uviděla ve světle, jak jsou pravdivá tato slova. Viděla jsem skutky, skutečné účinky lásky, a kam až vpravdě vedla Syna Božího“. Tato svatá přesně uvádí předmět svého vidění: „Viděla jsem, co vytrpěl ve svém životě i při své smrti z lásky ke mně skutečnou silou této nevýslovné lásky, která žhnula v jeho nitru. Ne, to ne, nemiloval ze žertu, ale láskou úžasně vážnou, pravou, hlubokou, dokonalou, pronikající jeho nitro.“ A jaký účinek mělo na Andělu toto nazírání? Hluboký cit zkroušenosti srdce. Poslyšte, jak soudí o sobě v božském světle: A tehdy moje láska k němu mi připadala jako špatný žert, jako hnusná lež. – Vykřikla jsem: „Moje láska byla jen žertem, lží a přetvářkou. Nikdy jsem se opravdově nechtěla k tobě přiblížit, abych sdílela práce, které jsi chtěl pro mne podstoupit. Nikdy

jsem ti nesloužila opravdově a dokonale, ale nedbale a s obojakostí“ („Kniha vidění“, kap. 33).

Vidíte, jak svaté duše jsou dojaty a jak se pokořují, když uvažují o utrpeních Kristových. V noci umučení Petr, kníže apoštolů, jemuž Kristus odhalil svou slávu na Táboře, který právě přijal z Ježíšových rukou svaté přijímání, Petr, zaslechnuv hlas jakési služky, zapírá Mistra. Brzy nato se s jeho pohledem střetne pohled Ježíše, který je ponechán rozmarům svých úhlavních nepřátel. Apoštol porozumí, vyjde a hořké slzy zaplaví jeho oči. „Hořce plakal“: *Flevit amare* (Mat 26,75).

Podobný účinek se projeví v duši, která rozjímá s vírou o Ježíšových utrpeních. Ona též s Petrem následovala Ježíše v noci umučení. I ona se střetla s pohledem Božského Trpitele a je to pro ni opravdovou milostí. Přidružme se často modlitbou křížové cesty k trpícímu Kristu. Ježíš nám řekne: „Viz, co jsem pro tebe trpěl. Snášel jsem po tři hodiny agónii, opuštěnost od svých učedníků, chrchle na své tváři, falešné svědky, zbabělost Pilátovu i výsměch Herodův, tíži kříže, pod níž jsem klesal, nahotu šibenice, hořký výsměch svých nejúhlavnějších nepřátel, žízeň, kterou chtěli utišit žlučí s octem a nade vše opuštěnost od svého Otce. To pro tebe, z lásky k tobě, abych odčinil tvé hříchy a tvé chyby, všechno jsem snášel, všechno jsem splatil svou krví. Splnil jsem strašné požadavky spravedlnosti, aby se tobě dostalo milosrdenství.“ Mohli bychom zůstat necitelnými při těchto vzpomínkách? Ježíšův pohled z kříže proniká do hloubi naší duše a budí v nich lítost, protože jí dává porozumění, že hřích je příčinou všech těchto muk. Tehdy se naše srdce rmoutí, že skutečně přispělo k Ježíšovu umučení. Když se takto při modlitbě Bůh dotkne duše svým světlem, udílí jí jednu z nejvzácnějších milostí vůbec.

Taková lítost je ostatně plná lásky a důvěry, neboť duše neklesá pod tíhou svých chyb. Zkroušenost doprovází útěcha a posila. Myšlenka na vykoupení brání studu i tomu, aby se lítost nezvrhla v malomyslnost. Což nevykoupil Ježíš naše odpuštění přehojně? „Od všech provinění je u něho velké vysvobození“: *Et copiosa apud eum redemptio* (Ž 129,7). Pohled na jeho utrpení probouzí v naší duši lítost a zároveň v nás oživuje naději v nekonečnou

cenu božského dostiučinění a přináší nám nevýslovný pokoj. „Hle, hořkost nejtrpčí je mi k pokoji“: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima* (Iz 38,17).

Pohlížejíce do minulosti uvidíme v ní možná mnoho běd a skvrn. Možná máme pokušení říci Kristu: „Pane Ježíši, jak dospět k tomu, abych se ti líbil?“ Připomeňme si tehdy, že Ježíš sestoupil na naši zemi, aby hledal hříšníky (viz Mat 9,13), že sám řekl: „Boží andělé budou mít větší radost na jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devětadevadesáti spravedlivými“ (Luk 15,7.10). Pokaždé, když se hříšník kaje a získává si odpuštění, nebeští andělé oslavují Boží milosrdenství. „Neboť jest dobrý, na věky trvá láska jeho“: *Quoniam in æternum misericordia ejus* (Ž 135).

Mysleme také na tato slova: „Marii jsi dal rozhřešení, lotr hříšníkem již není, já též čekám vykoupení“ (sequence „*Dies iræ*“). To nás naplní důvěrou. Ježíš Kristus odpustil Magdaleně. Více než to. Zahrnul ji láskou, učinil ji podobnou pannám, ačkoliv byla dříve k hanbě svého pohlaví.

To, co Kristus učinil na Magdaléně, může obnovit na největším z hříšníků. Kristus může vrátit čest hříšníku a vést ho ke svatosti. To je dílo vyhrazené Boží všemohoucnosti. „Kdo dá vzniknout čistému z nečistého – jen ty, který sám jsi“: *Quis potest facere mudum de immundo – nisi tu qui solus es?* (Job 14,4). Jen Bůh a Bůh sám má moc obnovit ve svém stvoření nevinnost. To je vítězství Krve Ježíšovy.

Ale toto nevýslovné obnovení se projeví jen za jediné podmínky: jestliže totiž napodobíme onu hříšníci z evangelia v její láskyplné lítosti. Magdaléna je vskutku dokonalým vzorem zkroušenosti. Pohleďme na ni, jak je při Šimonově hostině skloněna u nohou Spasitele, jak je smáčí slzami a otírá vlasy, které byly ozdobou její hlavy a sloužili ji k svádění, jak se pokořuje v přítomnosti všech pozvaných a šíří kolem sebe vůni zároveň s výlevy lítostné lásky. Později bude velkodušně následovat Krista až k patě kříže, podpírána láskou, která jí dává účast na bolestech a pohanách, jimiž je Ježíš obtížen. Láska ji také přivede první k hrobu, kde ji zmrtvýchvstalý Kristus zavolá jménem, odmění vroucnost její

horlivosti a učiní z ní apoštolku svého zmrtvýchvstání u učedníků. „Odpouští se jí mnoho hříchů, poněvadž milovala mnoho“: *Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum* (Luk 7,47).

Prodlévejme také často s Magdalenou u kříže. Po svátosti pokání, kde se nám přisvojují zásluhy Ježíšovy, po účasti na svaté mešní oběti, která zpřítomňuje kalvárskou oběť, jistě není bezpečnějšího prostředku pro zahlazení hříchů a na ochranu proti nim nad stav zkroušenosti.

Snažme se proto udržovat v sobě tuto dispozici, jejíž plody jsou nekonečně vzácné. Kéž nás tento postoj doprovází celým životem! Nic nedodá našemu životu větší pevnosti, naší vytrvalosti větší jistoty. Otec Faber případně praví: „Je-li vůbec něco, co by mělo trvat tak dlouho jako náš život, pak je to tento cit zkroušenosti. Tvoří aktivní část našeho návratu k Bohu a ve svatyni není výšiny tak vysoké, na kterou by s námi nevystoupila.“

9. Sebezápor

Stručný přehled: Upřímné zkroušenosti mají odpovídat úkony křesťanského sebezapírání. – I. Pokání za hřích zasahuje z různých důvodů Krista a členy jeho mystického těla. – II. Úkony sebezapírání: umrtvování uložená Církví. – III. Umrtvování, která přináší společný život a zachovávání slibů. – IV. Umrtvování, jež se ponechávají dobré vůli; podstatná pohnutka, kterou k ní připojuje svatý Benedikt. – V. Úkony sebezapírání jsou jen prostředkem a jejich hodnota plyne z jejich spojení s utrpením Ježíšovým.

Podle božského plánu, který pro nás načrtl věčný Otec, dojdeme k němu jen ve stopách Ježíše Krista. Náš Pán nám dal pravidlo této základní pravdy: „Já jsem cesta. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“: *Nemo venit ad Patrem nisi per me* (Jan 14,6).

Jak jsme viděli, tím, že zkroušenost živí v duši trvalý, navyklý odpor k hříchu, pracuje velmi účinně na odstranění překážek, které nám brání v tom, abychom následovali svůj božský vzor.

Nicméně, naše vnitřní dispozice musí logicky přejít do našeho chování, aby řídily naše city a pronikaly naše skutky. Upřímné zkroušenosti nutně odpovídají úkony křesťanského sebezapírání. Ostatně, což neodkázal náš Pán všem svým učedníkům tuto zásadu: „Chce-li kdo za mnou přijít, zapři sám sebe a vezmi kříž

svůj a následuj mne!“: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me?* (Mat 16,24).

Tento v určitém směru charakteristický program askeze přirozeně přešel do nauky svatého Benedikta, která je věrným odleskem evangelia. Před podrobným návodem, jak se cvičit v sebezapírání, připomíná nám svatý Patriarcha v nástrojích dobrých skutků výrok samotného vtěleného Slova: „Zapírat se, abychom mohli následovat Krista“: *Abnegare semetipsum sibi ut se – quatur Christum* (RB kap.4).

Zkoumejme tedy pilně cestu, kterou šel náš Pán, abychom po ní také kráčeli. A zdá-li se nám tato cesta tvrdá pro naši lidskou přirozenost, prosme Ježíše, aby nás sám podpíral; On je život a zároveň pravda i cesta. On nám dá posilu své všemohoucí milosti, abychom ho dovedli pozorovat, jak je třeba a následovat, všude kam jde.

I.

Od Adamova pádu se člověk může vrátit k Bohu jen pokáním. Svatý Pavel, když mluví o Kristu, nám říká, že je „velekněz svatý, nevinný, neposkvrněný, ne vybraný z hříšníků“: *Pontifex sanctus, innocens, impolutus et segregatus a peccatoribus* (Žid 7,26). Náš vůdce Ježíš je svatý, nekonečně vzdálený od všeho, co je hřích; je vlastní Syn Boží, předmět nekonečného zalíbení Otcova. A přece, než vstoupil do své slávy, musel projít utrpením kříže.

Znáte určitě vypravování o Emauzích, jak je podává svatý Lukáš. V den zmrtvýchvstání odejdou dva Ježíšovi učedníci do městečka blízko Jeruzaléma. Sdělují si své zklamání, které jim způsobila smrt božského Mistra, zdánlivé zřícení všech jejich nadějí v obnovu království Izraele. A hle, Ježíš v podobě cizince se k nim připojuje a ptá se jich, o čem spolu rozmlouvají. Učedníci mu sdělí svůj zármutek. Tehdy Spasitel, který se jim dosud nezjevil, praví vyčítavým hlasem: „Vy bláhoví a srdce váhavého uvěřit všemu tomu, co mluvili proroci! Což to nemusel Mesiáš vytrpět a tak vejít do své slávy?“ *Nonne hæc oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam?* (Luk 24,26).

Proč tedy „musel“ Kristus trpět? Což nemohl Bůh všeobecně odpustit hříchy, aniž žádal pokání, kdyby byl chtěl? Jistě. Jeho absolutní všemohoucnost nezná v tom hranic. Ale jeho spravedlnost vyžadovala pokání a především pokání Kristova.

Když Vtělené Slovo přijalo lidskou přirozenost, zastoupilo hříšného člověka, který nebyl schopen si sám zjednat vykoupení a Kristus se stal obětí za hřích.

O tom právě chtěl náš Pán své učedníky poučit, když jim řekl, že jeho utrpení bylo nutné. Nutné nejen všeobecně, ale v každé nejmenší podrobnosti, neboť ačkoliv by byl postačil, a to přehojně, i jediný Kristův vzdech k vykoupení světa, přece svobodné rozhodnutí Boží vůle, vztahující se na všechny okolnosti umučení, navršilo v něm dostiučinění až k nekonečnému přebytku.

Víme, s jakou láskou a odevzdaností do Otcovy vůle přijal Ježíš všechno, co Otec ustanovil. Trpěl od svého vstupu na svět, aby cele vyplnil tuto božskou vůli, jejíž všechny požadavky znal: „Hle, přicházím“: *Ecce venio* (Žid 10,7). Všechno bylo uskutečněno až do poslední podrobnosti a láskyplnou věrností. „Nepomine jedno písmenko, nebo jedna čárka, pokud se to všechno nestane“: *jota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant* (Mat 5,18). O této božské důslednosti nacházíme v evangeliu svatého Jana zvláštní svědectví. Ježíš Kristus přibitý na kříž a strádající žízní se v posledním okamžiku rozpomene, že jeden prorocký verš nebyl dosud uskutečněn a aby se tak stalo pronáší slovo „Žízním“ (Jan 19,28). Nato pronáší vrcholný výrok: „Dokonáno jest“: *Consumatum est* (Jan 19,30). Otče všechno jsem vykonal; od okamžiku, kdy jsem ti řekl: „Hle, přicházím, abych splnil tvou vůli, Bože“, nic jsem neopominul. Nyní je vyprázdněn kalich, který jsi mi dal vypít, zbývá mi jen předat svou duši do tvých rukou.

Jestliže však náš božský Spasitel trpěl pro naše vykoupení, bylo to i proto, aby nám dal milost spojovat naše pokání s jeho pokáním a činit je záslužným. Vždyť, jak říká svatý Pavel: „Kdo chtějí patřit Kristu, musí ukřižovat své tělo i s jeho vášněmi a žádostmi“: *Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis suis* (Gal 5,24). Pokání, které žádá božská spravedlnost, nezasáhlo jen Ježí-

še Krista, vztahuje se i na všechny údy jeho mystického těla. Slávy svého vůdce dosáhneme, „jestliže spolu s ním trpíme“, říká nám svatý Pavel. „Jestliže spolu s ním trpíme, abychom s ním byli také oslaveni“: *Si tamen compatimur ut et conglorificatur* (Řím 8,17).

Ačkoliv jsme v utrpení přidruženi ke Kristu, jsme k němu odsouzeni ze zcela rozdílného důvodu. On měl jen odpykávat hřích jiných. „Až na smrt poraněn pro naše hříchy“: *Propter scelus populi mei percussi eum* (Iz 53,8). My jsme však naopak obtíženi především vlastními nespravedlnostmi. „My zajisté trpíme spravedlivě, neboť dostáváme to, co náleží za naše činy. Ale tento nic zlého neučinil“: *Digna factis recipimus, hic nihil mali gessit.* Je to nedostatek nadpřirozeného jemnocitu, když duše, které urazily Boha, chtějí vejít do stavu sjednocení dříve, než odpykají svůj podíl pokání. Což by si duše mohla činit nárok na důvěrný styk s Bohem, dokud skutky nedokázala, že je její proměna upřímná? Vždyť za každý osobní hřích, i když byl odpuštěn, se má podat smír. Hříchem jsme si udělali u Boží spravedlnosti dluh a ten se musí i po odpuštění přestupku splatit. To je úkolem zadostiučinění.

Nadto duch sebezapírání zajišťuje vytrvalost. Každý skutečný hřích otáčí duši ke zlu. I po dosažení odpuštění zanechává tendenci, sklon v daném okamžiku dřímající, ale skutečný, který vrůstá do naší vrozené žádostivosti a vynasnaží se projevit při první příležitosti a přinést plody. Je na umrtvování, aby vykořenilo tyto hříšné sklony, aby odporovalo těmto návykům, zničilo ono připoutání ke hříchu. Umrtvování pronásleduje hřích jako překážku mezi duší a Bohem. Proto má trvat tak dlouho, dokud nejsou ovládnuty převrácené sklony naší přirozenosti, jinak tyto sklony člověka ovládnou a stanou se zdrojem četných chyb, které přervou nebo jistě alespoň zmenší naše spojení s Bohem a život lásky v nás na úroveň prostřednosti. Ráno jsme vykonali vroucí svaté přijímání a v tom okamžiku je naše duše cele spojena s Bohem. Jestliže se však během dne uprostřed našich zaměstnání probudí starý člověk a strhuje nás k pýše, nedůtklivosti, prchlivosti, ukazuje nám přeludy klamného dobra, máme tato hnutí okamžitě potlačit. Neučiníme-li tak, mohli bychom se přistihnout při tom, že připojíme souhlas, a život lásky, spojení naší

duše s Bohem by tím bylo umenšeno. Je-li například některá duše zasažena sebeláskou, takže je zvyklá ve všech věcech hledět jen na sebe, všechno zaměřovat jen k sobě, bude nakvašená, urazí se pro nic, rozdurdí se, bude projevovat špatnou náladu. Z této sebelásky se zrodí spousta trestuhodných činů, které v ní zabrání Kristovu působení. Proto má taková duše na sobě pracovat v tom směru, aby udržela na uzdě a umrtvovala tuto sebelásku, což ji nakonec přivede k tomu, že ji cele ovládne láska ke Kristu. Náš Pán očekává od nás, že budeme potlačovat nezřízená hnutí, která nás vedou ke hříchu, k nedokonalosti. Nevěřme, že bychom mohli pomýšlet na život spojení, necháme-li své srdce ovládnout špatnými návyky.

Vidíte, sebezapírání je nutné nejen jako zadostiučinění pro naše minulé hříchy, ale též jako prostředek, abychom se uchránili opětovných pádů a prostřednictvím umrtvování i přirozených sklonů, které nás vedou ke zlu.

Z tohoto dvojího důvodu náš blažený Otec – naplněný neustále duchem evangelia – naznačuje předem těm, kteří vstupují do kláštera, když k nim mluví o umrtvování hříšných návyků: „Jestliže se nám podle pravidla poslušnosti pro napravení chyb nebo pro zachování lásky přihodí, že se musíme trochu uchýlit k přísnosti“: *Si quid paululum restrictius, distante æquitatis retione, propter emendationem vitiorum vel conservationem caritatis processerit* (Prolog Řehole). Těm, kteří jsou „pokročilejší ve víře a v kázni“ (tamtéž), kteří s pomocí Kristovou již dosáhli síly vyprostit se ze špatných sklonů, aby mohli „běžet po cestě příkazů“ (srov. Ž 118,32), svatý Benedikt předkládá jinou pohnutku vyšší a neméně mocnou, totiž účast na utrpení Kristově. „Trpělivostí máme účast na utrpení Kristově“: *Passionibus Christi per patientiam, participemur* (Prolog Řehole). Vskutku, pro svaté a věrné duše, které odčinily své hříchy a jejichž spojení s Bohem je zajištěnější proti útokům nepřítele, se sebezapírání stává prostředkem a důkazem dokonalejšího následování našeho Pána. Tyto duše rády objímají kříž, aby „pomohly“ Kristu v jeho utrpení. Kalvárie je pro ně oblíbeným místem, na něž je vede a kde je zdržuje láska.

II.

Když jsme uznali nutnost umrtvování, je na místě, abychom hledali míru, v jaké se mu máme poddat – a především, abychom se naučili zvláště oceňovat hodnotu jednotlivých úkonů sebezapírání, které se nám předkládají. Stupnice jejich hodnoty se tvoří takto: Na prvním místě jsou ta umrtvování, která nám ukládá Církev, nevěsta Kristova; potom jsou ta, jež nám předpisuje svatá Řehole nebo jež vyplývají z praxe každodenního monastického života; konečně jsou ona, jež si vybíráme sami nebo která nám Bůh posílá.

Především umrtvování, jež nám ukládá Církev.

V jednom listě svatého Pavla nalézáme výrok, který na první pohled vzbudí úžas: „Doplňuji na svém těle to, co zůstává trpět z útrap Kristových pro jeho tělo, to jest pro Církev“: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est ecclesia* (Kol 1,24). Co znamenají tato slova? Což něco chybí utrpení Kristovu? To ne! Víme, že sama sebou jsou tato utrpení takřka nezměrná; nezměrná ve své intenzitě, neboť se řítila na Krista jako proud, aby ho zatopila; nezměrná zvláště ve své hodnotě, hodnotě doslovně nekonečné, poněvadž to jsou muky Boha. Ostatně, Kristus zemřel za všechny a stal se svým utrpením „smírnou obětí za naše hříchy, a nejen za hříchy naše, nýbrž i za hříchy celého světa“ (1 Jan 2,2). Co tedy znamená apoštolův text? Svatý Augustin nám to vysvětluje. Abychom porozuměli tajemství Kristovu, nesmíme ho odtrhávat od jeho mystického těla. Podle výroku velkého Učitele Kristus je „celý“ jen ve spojení s Církví. Je hlavou Církve, která tvoří jeho mystické tělo. I když tedy Kristus poskytl svůj díl pokání, zbývá mystickému tělu, aby doplnilo svůj díl. „Skončena jsou utrpení hlavy, dosud zůstala v těle“: *Adimpletæ fuerunt passiones in capite, restabant adhuc passiones in corpore* (svatý Augustin: Výklady žalmů, 86,5).

Tak jako Bůh určil Kristu míru utrpení a pokání, aby se zjednala spravedlnost a dovršila láska, stanovil rovněž pro Církev, kterou svatý Pavel jmenuje jednak mystickým tělem Kristovým, jednak nevěstou Kristovou, určitý díl utrpení, jež se dělí mezi údy, aby každý z nich přispěl k Ježíšovu pokání, ať jde o smír za vlast-

ní hříchy, nebo o pokání podstupované po vzoru Božského Mistra za hříchy jiných. Duše, která vpravdě miluje našeho Pána, touží mu svými umrtvováními podávat tento důkaz lásky k jeho mystickému tělu. V tom je tajemství „výstřednosti“ svatých, žízně po umrtvování, která všechny charakterizuje: „Doplňovat na sobě to, co schází utrpení jejich božského Mistra.“

Církev měla přirozeně zprostředkovávat jako zákonodárkyně skutky usmíření, o něž má všeobecně nerozdělený zájem. Ustanovila pro všechny své děti díl umrtvování, které zahrnuje jmenovitě příkazy pro dobu postní, pro pátky, suché dni a vigilie. Duše málo osvícená dává přednost svým vlastním umrtvováním před těmito. Je však mimo pochybnost, že pokání uložená Církví jsou Bohu příjemnější a naší duši spasitelnější.

Důvod toho je jasný. Celá hodnota našich utrpení a sebezáporu se odvozuje z toho, jak jsou vírou a láskou spojena s utrpeními a zásluhami Ježíše, bez něhož nemůžeme činit nic. Nuže, kdo je s Kristem více spojen než Církev, jeho nevěsta? Umrtvování, jež nám ukládá, jsou její. Přijímá je za své a na základě svého poslání je nabízí Bohu jako nevěsta Kristova. Tato umrtvování se stávají jaksi přirozeným pokračováním pokání Kristova. Když je předkládá sama Církev, jsou Bohu nanejvýš příjemná, poněvadž v nich vidí nejdůvěrnější a nejhlubší účast, jakou mohou mít duše na utrpení milovaného Syna. Všechno, co vychází od Církve, Ježíšovy nevěsty, se může věčnému Otci jen líbit.

Nadto jsou nám tato umrtvování velmi spasitelná. Sama Církev to říká na začátku postní doby, kterou ustanovila nejen „pro ozdravění duší“, ale i těl. – „Bylo to spasitelně ustanoveno pro ozdravění duší a těl“: *Animabus corporibusque curandis salubriter institutum est* (Mešní orace ze soboty po Popeleční středě).

Nezapomínejme také, že Církev po svatou čtyřicetidenní dobu se každodenně modlí za duše, které se tomuto pokání oddávají. Neustále vyprošuje od Boha, aby tyto úkony přijal, aby se nám staly prospěšnými. „Uděl, Pane, svým věřícím, ať tuto úctyhodnou postní slavnost započnou jak s náležitou zbožností tak tráví i v nerušené oddanosti“: *Ut jejuniorum veneranda solemnitas et congrua pietate suscipiant et secura devotione percurrant* (Mešní orace

Popeleční středy). Tato neustálá modlitba Církve za nás je u Srdce Božího mocná a stává se zdrojem nebeského požehnání, které naše umrtvování činí plodným.

Chceme-li tedy „být Kristovými" – jak říká svatý Pavel – přijímejme od Církve tato umrtvování s velkou vírou a velkodušností. V očích Božích mají hodnotu a smírnou moc, jakou jiná tělesná pokání nemají. Nebudeme se tedy od nynějška divit, že náš velký Patriarcha, který je v tom dědicem zbožnosti prvních dob, věnuje ve své Řeholi dlouhou kapitolu předpisů právě postní době. Chce, abychom v této době kromě postu a zdrženlivosti „udržovali svůj život v naprosté čistotě, abychom v těchto svatých dnech napravovali všechny nedbalosti ostatních období": *Omnes neglegentias aliorum temporum hid diebus sanctis diluere* (RB kap. 49). A připojuje, že tak budeme „činit způsobem toho hodným, když se budeme zdržovat všech možných chyb, když se budeme oddávat lítostivě modlitbě, zbožné četbě, zkroušenosti srdce a zdrženlivosti." Vidíte, že k tělesnému pokání se snaží svatý Benedikt připojit vnitřní umrtvování a zvláště duševní úkony zkroušenosti, která je neustálou vůlí k pokání.

III.

Vedle pokání „církevních" jsou umrtvování a sebezápory, vyplývající z monastického stavu.

Především se musíme jmenovat společný život. Ať už je společný život jakkoliv zmírněn bratrskou láskou, ať v něm vládne jakkoliv vroucí vzájemná přízeň, přece ještě s sebou přináší značný díl utrpení. Velmi se navzájem milujeme, jeden ke druhému máme upřímnou náklonnost, a přece – aniž to chceme, aniž to víme – navzájem narážíme. To plyne z naší lidské přirozenosti. Po hříchu jsme všichni, jak říká svatý Augustin, „lidmi podrobenými smrti, slabými, křehkými, nesoucími nádoby z hrnčířské hlíny, které si jsou navzájem na obtíž": *Sumus homines mortales, fragiles, infirmi, lutea vasa portantes, quæ faciunt invicem angustians* (Kázání 10. o slově Božím).

Historie života světců je plna těchto neshod, nedorozumění, různosti smýšlení jež plynou z letory, povahy, utváření du-

cha, z výchovy, z ideálu, o němž každý sní. I kdyby byli v klášterech jen svatí řeholníci, hodní svatořečení, i ti by měli co trpět společným životem. A toto utrpení může být tím ostřejší, čím je duch zjemnělejší a duše citlivější. Žádná sebehorlivější komunita, ať náleží ke kterémukoliv řádu, neunikne tomuto zákonu, stejně jako mu neunikli ani největší svatí.

Pohleďte na apoštoly! Což nebyli v nejlepší škole svatosti? Po tři roky mohli pozorovat Ježíše Krista, naslouchat jeho učení, být pod přímým vlivem jeho božské milosti. Nuže, a co čteme v evangeliu? Dva z nich, vylučujíc druhé, žádají zvláštní místo v království Kristově (Mat. 20,20-24; Mk 10,35-15). Ještě před poslední večeří se dohadují, komu z nich se dostane přednosti, a to tak, že je Kristus musí znovu kárat (Luk 22,24-28). Později svatý Petr a svatý Pavel mají neshody. Svatý Barnabáš, který po dlouhý čas doprovázel svatého Pavla při jeho kázáních, se musí od něho jednoho dne odloučit, protože si už nerozumějí. Svatý Jeroným a svatý Augustin si taky vždy nerozuměli, rovněž svatý Karel Boromejský a svatý Filip Neri.

Lidská přirozenost má tedy takové slabosti a takové mezery, že i duše, které upřímně hledají Boha a jsou navzájem velmi spojeny v lásce Kristově, jsou vůči sobě navzájem opravdovým předmětem umrtvování. A tak tomu je v každém podnebí, ve všech zeměpisných šířkách, ve všech společenstvích na světě. Nuže, snášet tyto obtíže denně s trpělivostí a láskou, nikdy na ně nenaříkat, to znamená opravdu skutečné umrtvování.

Proto svatý Patriarcha, který měl tak velkou znalost lidského srdce, který věděl, že lidská přirozenost má všude i u nejlepších své slabosti a bědy, zdůrazňuje naši povinnost „snášet vzájemně své slabosti s dokonalou trpělivostí!“ „Ať snášejí s největší trpělivostí své slabosti tělesné i mravní“: *Infirmitates suas sive corporum sive morum patientissime tolerant* (RB kap. 72). Když vznikají tato malá nedorozumění, která tak vhodně nazval „ostny pohoršení“: *scandalorum spinæ*“ (RB kap. 13), chce, abychom „nenechali zapadnout slunce nad naším hněvem“, a tak mu neponechali čas, aby zapustil kořeny. „Před západem slunce uzavřít mír s tím, s nímž jsme byli v neshodě“: *Cum discordante ante solis occasum*

in pacem redire (RB kap. 4). – Touto myšlenkou se jistě inspiroval u svatého Pavla (Ef 4,26). I do posvátné liturgie zavedl vzhledem k tomuto předmětu praxi, které je ještě více proniknuto ryzím duchem evangelia. Předpisuje opatovi, aby každodenně v chóru při laudách a při nešporách veřejně recitoval ve jménu klášterní rodiny Otčenáš (RB kap. 13), „abychom žádajíce našeho nebeského Otce za odpuštění našich vlastních urážek zapomněli přitom na ony, jež nám způsobili naši bratři."

Natolik je pravdivé, že se společný život snadno stává pro naši slabou přirozenost stálým zdrojem nárazu. Ale pro duše, které hledají Boha, mění se tento život v povolání, v němž se láska cvičí bez mezí a bez oddechu. „Zužuje-li se nádoba těla, rozšiřuje se prostor lásky": *Si angustiantur vasa carnis, dilatentur spatia caritatis.*

K umrtvování, která vyplývají ze společného řádu, připojují se umrtvování plynoucí ze slibů, přesně vymezená a mající ráz smlouvy mezi Bohem a námi. – Stálá věrnost našim závazkům – opravdové umrtvování od přirozenosti, tak zamilování do svobody, tak nakloněni k nezávislosti, tak dychtiví změn. Je pravda, že věrné duše zachovávají své sliby s radostí, s láskou. Ale ani takové zachovávání tím pro přirozenost není menší obětí. Pohleďme znovu na svého Božského Spasitele v jeho umučení. Víme, že je přijal z lásky k svému Otci a že tato láska byla nezměrná. „Svět má poznat, že miluji Otce": *Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem* (Jan 14,31). Ale což netrpěl i přes svou lásku? Ale jistě! Které utrpení se rovnalo jeho utrpení, jež přijal při vstupu na tento svět? Poslechněte si výkřik, který unikl jeho zdrcenému srdci: „Otče můj, je-li možno, odejmi ode mě tento kalich…, ale ne jak já chci, nýbrž jak chceš Ty!" (Mat 26,39). Láska k jeho Otci ho vedla k potlačení smyslové přirozenosti. A přece jeho agónie byla strašná, jeho bolesti nevýslovné. Jak praví žalmista, jeho duše se cele rozplynula pod tíží utrpení (Ž 21,15). Ale protože zůstal z lásky připoután ke kříži, vzdal svému Otci nekonečnou slávu, důstojnou jeho božských dokonalostí.

Také my, my sami jsme se připoutali ke kříži v den skládání svých slibů a učinili jsme tak z lásky. A setrváme-li ve svém obět-

ním stavu věrně, je to opět z lásky. To nepřekáží přirozenosti, aby nepociťovala bolest. Namítnete mi: „Což není klášter předsíní nebe?“ Zajisté ano, ale prodlévat dlouho v místě očekávání a zůstávat tam v jednotvárnosti a v protivenstvích se může stát neobyčejně tíživým a může vyžadovat velkou dávku trpělivosti. Viz výše, co bylo řečeno o vnitřní síle.

A přece máme očekávat rozhodně a trpělivě hodinu Páně. „Mužně si veď a podrob se Pánu!“: *Viriliter age et sustine Dominum* (Vulg. Ž 26,14). Bůh je nám nejblíže, když klade kříž svého Syna na naše ramena. A nikdy také svému nebeskému Otci nezjednáváme více slávy než právě svou trpělivostí v těchto okamžicích. „Přinášejí užitek v trpělivosti“: *Afferunt fructum in patientia* (Luk 8,15).

Protože se zavedly sliby, aby dopomohly k praktikování příslušných ctností, nelze se divit, že pokud jde o sebezápor, vedou nás značně daleko. Je pravda, že se setkáváme s dušemi, které se po nějakém čase „podrobují“ poslušnosti a „snášejí“ stálost. To je ovšem odchylka z cesty, oklika, kterou se ubírají. Sliby mohou u nich trvat v přísném slova smyslu nedotčeny, ale není zde ctnost nebo je to ctnost velmi chabá. Toto je dispozice velmi chudá na lásku k Bohu. Snažme se naopak z lásky cvičit v ctnosti, jež je pobídkou k složení slibu, v celé její šíři a dokonalosti. Tato láska rozluští všechny obtíže, jež mohou v našem životě vyvstat, bude čelit každému odříkání, jež nám ukládají naše sliby.

Na kterémkoliv místě světa se setkáme s nesnázemi, s protivenstvími, s odporem. Je tím nesnadnější tomu uniknout, že to vše tkví spíše v lidských vlastnostech než v vnějších okolnostech. Náš blažený Otec jako nejobezřetnější ze všech řeholních zákonodárců nás na to předem upozorňuje. Ačkoliv nechce ve své Řeholi nařizovat „nic příliš těžkého ani příliš strohého“ (Prolog Řehole), naléhá přesto na to, aby novicmistr vyložil žadatelům „věci tvrdé a nesnadné“: *dura et aspera* (RB kap. 58), s nimiž se pokleslá přirozenost nevyhnutelně setkává na cestě vedoucí k Bohu. Říká však po příkladu svatého Pavla, že „láska může všechno překonat“ (RB kap. 7). „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? – Neboť kvůli Tobě, abychom ti mohli ukázat svou lásku, zříkáme se po

celý den sebe samých“: *Quis nos separabit a caritate Christi? – Propter te morificamur tota die.*

Milujeme-li vpravdě Ježíše Krista, nebudeme se snažit vyhýbat obtížím a nesnázím, jež se vyskytnou při věrném zachovávání slibů a kázně našeho monastického života. Přijmeme je tak, jako náš božský Vůdce přijal svůj kříž, když mu byl předložen. Někteří mají těžší kříž než druzí. Láska jej umožňuje nést, ať už je jakkoli těžký. Vnitřní síla božské milosti působí, že se k němu připoutáváme a že se ho nesnažíme zbavit. Nakonec si jej zamilujeme jako prostředek, kterým možno trvale osvědčovat svou lásku. „Spousty vod nestačí uhasit lásku“: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem* (Pís 8,7).

Mnich, který by z lásky ke Kristu, jemuž se v den skládání slibů navždy oddal, zůstal stále věrným tomu, co přislíbil, který by žil v duchu chudoby, který by nikdy nepřipustil do svého srdce příliš lidské a příliš přirozené náklonnosti, jehož celý život by plynul v naprosté závislosti na svaté Řeholi a na těch, kdo pro něj zastupují Krista, který by vždycky tiše a bez nářku snášel tíži dne, jednotvárnost plynoucí z pravidelného klášterního života – tento mnich by dával našemu Pánu neustálé důkazy lásky a nalezl by Boha dokonale. Překonal by vskutku všechny překážky, které by se v něm mohly stavět proti dokonalému spojení s Bohem. Ale „ať nám ukáží takového řeholníka, abychom v něm oslavovali ctnost, jež dosáhla vrcholu.“ „Kdo je to, abychom ho velebili? Udělal u lidu věc podivuhodnou“: *Quis est hic, et laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua* (Sir 31,9).

IV.

Je-li při našem hodnocení a v našem životě právem vyhrazeno primární místo úkonům pokání, které předpisuje Církev a ukládá Řehole, nesměřuje přirozeně toto dané upřednostnění k tomu, aby znehodnotila umrtvování, jež si někdo dobrovolně ukládá, nebo aby snad od nich odvrátila. V klášteře se ponechává vskutku úplná osobní iniciativa. Svatý Benedikt ji nejenže chrání, nýbrž i pozitivně podněcuje. Postačí si o tom přečíst kapitolu, kterou ve své Řeholi věnuje postní době. Chce, abychom si po tuto

svatou čtyřicetidenní dobu „připojovali něco k obvyklému úkolu, který nám předpisuje naše služba“: *Augeámus nobis aliquid solito penso servitutis nostræ* (RB kap. 49): „zvláštní modlitby, větší zdrženlivost v pokrmu a spánku, přísnější omezování řeči a rozptýlenosti.“ To je jen několik bodů, které svatý Zákonodárce navrhuje, neboť toto pole je neohraničené a soukromá iniciativa se tu může svobodně uplatnit. „Každý ať obětuje něco nad míru sobě určenou ze svobodné vůle“: *Unusquisque super mensuram sibi indictam aliquid propria voluntate – offerat.*

Tato svoboda, kterou svatý Benedikt ponechává na osobním podnětu, neomezuje se jen na postní dobu. Vztahuje se na celý život mnicha. Svatý Patriarcha to sám říká na počátku zmíněné kapitoly. Nechce-li nikdo zmalomyslňovat slabé, ponechává vždycky „svobodný rozběh svaté ctižádosti statečných: „ať je vždy dáno, oč silní mohou usilovat“: *ut sit quod fortes cupiant* (RB kap. 64).

Jsou skutky, jež mohou podniknout pouze oni; naopak těm, u nichž by zachovávání společných předpisů přesahovalo tělesné síly, se může mimoděk vynořit myšlenka, že když nemohou zachovávat „literu řeholní kázně, měli by aspoň ukládat větší závazky svému duchu“.

Ať je však jakýkoliv důvod, který vede k úkonům pokání, činí svatý Benedikt svobodu volby závislou na jedné podstatné podmínce: každé zamyšlené pokání vymykající se předepsanému pořádku se nejdříve předloží ke schválení těm, kteří nám zastupují Krista (RB kap. 49).

Cíl, který si zde svatý Zákonodárce stanoví, je nanejvýš hodný prozíravého vůdce duší: „Nechce umenšovat iniciativu ani mužná rozhodnutí, ale řídit je a zúrodnit“ (Opat ze Solemnes: Komentář k RB). Chrání proti vlastní vůli, chce odstranit nebezpečí marné slávy, která tak snadno vnikne do srdce těch, kteří se oddávají pokáním podle vlastního výběru. „Všechno, co se v tomto směru koná bez dovolení duchovního Otce, pokládá se za domýšlivost a marnou slávu a zůstane bez odměny“: *Quod sine permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur et vanæ gloriæ, non mercedi* (RB kap. 49).

Náš blažený Otec nás kromě toho povzbuzuje, abychom „nabízeli Bohu plnění svých závazků s radostí, která prýští z Ducha Svatého“: *Offerat Deo cum gaudio Sancti Spiritus* (tamtéž). Buďme šťastni, že máme příležitost nabídnout Bohu úkony pokání. To, co dáváme Bohu, musí doprovázet horlivost a radost. Velkodušnost, ušlechtilost jsou veselé při oběti. „Veselého dárce miluje Bůh“: *Hilarem datorem diligit Deus* (2Kor 9,7, RB kap. 5).

Než však přistoupíme k samé otázce výjimečných umrtvování, uvědomme si dobře chování, které nám svatý Benedikt všeobecně doporučuje ke stvořeným věcem, jimiž nás Bůh obklopuje v našem nynějším vyhnanství, vzhledem k oprávněným radostem, jež z nich vyplývají. Svatý Patriarcha nám v tomto směru dává vzácnou radu, když nám praví, „abychom se těmto požitkům neoddávali“: *delicias non amplecti* (RB kap. 4). Právě nadměrná „oddávání se“ je to, co v této oblasti škodí duši. Ježíš Kristus přijímal potravu, pozoroval přírodní krásy, těšil se radostem, které skýtá přátelství, ale oddával se jen Otci a duším. Právě tak ani nám sebezapírání nepřikazuje, abychom na sebe nezapomínali při užívání dovolených tvorů. Zachováme-li tuto směrnici, kterou pro naše chování stanoví svatý Benedikt, dosáhne ponenáhlu duše oné svobody ducha i srdce vůči každému stvoření svobody, která byla jednou z charakteristických ctností naší velké svaté Gertrudy a vynesla jí nejvzácnější důkazy přízně Kristovy.

Připomeňme ještě znovu, že pokud jde o vnější umrtvování a tělesná pokání, musí se v tomto směru do jisté míry správně rozlišovat. Stupeň dobrovolného umrtvování se má měřit podle předcházejícího stavu duše, podle překážek, jež se mají odstranit. A určit tento stupeň náleží vůdci.

Bylo by nebezpečnou opovážlivostí oddávat se mimořádným umrtvováním, aniž nás Bůh k nim volá. Aby se někdo mohl oddávat trvalému umrtvování, které škodí tělu, to je Boží dar. A tento dar je často jedním z nejvzácnějších projevů přízně Boží. Když ho Bůh některé duši udělí, chce jí umožnit, aby značně postoupila na duchovních cestách, chce ji často připravit přijetí nevýslovných sdělení jeho božské milosti. Vyhlubuje duši, aby ji zcela vyprázdnil od ní samé, aby se jí zmocnil bez nejmenší výhra-

dy. – Jen tehdy však smíme vstoupit na tuto cestu, když nás volá Bůh; je nebezpečno vstoupit na ni z vlastního popudu. Abychom vydrželi tato velká umrtvování, k tomu potřebujeme zvláštní milost, kterou Bůh dá jen tehdy, když nás k nim povolává. Bez této milosti se ničí tělo. Tak potom dochází nutně ke škodám, které snadno otvírají cestu ochablosti, ne bez velké škody na duši. Takový člověk se pak stává obtížným sobě i jiným. To je poučení, které Bůh dal svaté Kateřině (viz knihu: Dialog).

Proto tedy s velkou moudrostí svatý Zákonodárce stanovil, jak jsme právě viděli, že pokud jde o vnější umrtvování, všechno se musí konat jen „se souhlasem duchovního Otce", protože, jak praví, „každá duše přijala od Boha dar, který je pro ni vhodný." „Každý má od Boha vlastní dar: jeden takový, jiný onaký": *Unusquisque proprium habet donum ex Deo, alius sic, alius vero sic* (1Kor 7,7; RB kap. 40).

Oblast, v níž můžeme mít úplnou volnost v jednání stejně jako v oné oblasti, která je zasvěcena pravé dokonalosti, je oblast vnitřního umrtvování, které potlačuje chyby ducha. Láme naši sebelásku, náš vlastní úsudek, naši vlastní vůli, klade uzdu našim sklonům k pýše, nezávislosti, marnivosti, podezřívavosti, lehkomyslnosti, zvědavosti, rozptýlenosti, zvláště však nás podrobuje společnému životu, tomuto pokání nad všechna pokání. Projděme svůj denní řád: Vstávat při prvním úderu zvonu, odebrat se do chóru – ať už jsme disponováni dobře nebo špatně – abychom tam pozorně a vroucně chválili Boha, přijmout tisíce podrobností, jak je stanoví pravidla pro práci, jídlo, osvěžení, spánek, podrobovat se jim, aniž někdy reptáme, nebo se jich straníme, to vše tvoří dobrý způsob pokání, které činí duši Bohu nekonečně příjemnou a nanejvýš poddajnou působení Ducha Svatého. Pohleďme například na mlčení! Kolikrát za den se nám naskytne příležitost, která nás láká, abychom bezdůvodně mluvili. Řekneme si však: „Ne, z lásky ke Kristu abych si zachoval v duši nedotčenou vůni jeho božské přítomnosti, nebudu vůbec mluvit." Jediný den může být takto doslovně setkán z umrtvování, jež jsou zároveň úkony lásky. – Jiným bodem, v němž se ctnost může osvědčit velmi často, je bezprostřední poslušnost na výzvu

Boží, která nás svolává k duchovním cvičením. „Ihned zanechat práce“: *Mox exoccupatis manibus*, říká svatý Benedikt v 5. kapitole Řehole. Tato slova se jeví jako nepatrná, ale k vytrvalému uskutečňování toho, co značí, je potřebí velké ctnosti. Zabýváme se nějakou prací. Zvoní. Člověk je tak snadno pokoušen si říci: „V deseti vteřinách bych to udělal.“ Co činíme, když uposlechneme tohoto nápadu? Dáváme přednost své vůli před vůlí Boží. To není „sebezříkání“, to není, co chce náš blažený Otec. „Zanechávajíce nedokončené to, co dělali“: *Quod agebant imperfectum reliquentes.* Jsou to maličkosti? Ano, samy o sobě, ale veliké ctností, které vyžadují, veliké láskou, která je zachovává, veliké svatostí, k níž vedou. „Ten, kdo chce pro mne umrtvovat své tělo četnými úkony pokání, ale nezříká se při tom vlastní vůle, se mýlí, když myslí, že je mi velmi příjemný“, řekl věčný Otec svaté Kateřině ze Sieny (Dialog, kap. 10). Bohu se líbíme jen když se snažíme plnit ve všem jeho vůli.

Přijímejme také rádi umrtvování, jež nám Prozřetelnost posílá: hlad, zimu, horko, tolik malých okolností nebo nepohodlností místa, počasí, osob, které jsou nám proti mysli. Řekněte mi znovu: „To jsou maličkosti.“ Ano, maličkosti, které však tvoří část Božího plánu s námi. Je potřebí něčeho více, abychom je přijímali s láskou?

Přijímejme konečně, pošle-li nám Pán Bůh nemoc, nebo – což je někdy více sužující – stav churavosti, slabost, která nás nikdy neopouští, protivenství, duchovní vyprahlost, suchopár. Přijetí všech těchto věcí může být pro přirozenost velikým umrtvováním. Činíme-li tak s milující oddaností, neochabujíce ve službě, kterou jsme Bohu povinni, i když nebe zůstává chladné a zdá se nám hluché, naše duše se rozevře stále více působení Božímu. Vždyť podle výroku svatého Pavla „všechno pomáhá k dobru těm, které Bůh povolává, aby sdíleli jeho slávu“: *Omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt sancti.*

V.

Ať už jsou naše umrtvování tělesná nebo duchovní jakékoliv, ta, jež trýzní tělo, stejně jako ta, která potlačují nezřízené sklo-

ny ducha, jsou přesto vždy pouze prostředkem. V některých řeholních institutech mají úkony pokání a smíru převažující úlohu, takže tvoří pravý důvod jejich jsoucnosti. Tyto instituty mají v Církvi vlastní poslání. Plní v mystickém těle určitý úřad, neboť rozmanitost úkolů, o nichž mluví svatý Pavel, existuje stejně pro řeholní řády jako pro jednotlivce. Duše, které skládají sliby v těchto institutech, jsou „obětmi"; stav trvalého obětování jim dodává zvláštního rázu a lesku. Šťastné duše, které Bůh volá, aby žily z tvrdosti kříže. Tento se jim stává nevysychajícím zdrojem vzácných milostí.

Duch svatého Benedikta je spíše zaměřen k tomu, aby vytvářel prostě křesťany snažící se o konání všech ctností ve vysokém stupni, aniž se specializují na některou z nich. Náš Patriarcha se v této oblasti zřejmě odlučuje od určitých názorů, které byly běžné u Otců pouště a u východních asketů, pokud jde o úkony tělesného pokání. Aniž zanedbává úkony vnějšího umrtvování, jak jsme to právě viděli, klade ve své askezi důraz na ctnost pokory a zvláště poslušnosti. Od těchto dvou ctností očekává „zničení starého člověka", kterého je potřebí k rozvoji spojení duše s Bohem (viz Řím 6,6; Dom Morin: „Mnišský ideál", kap. 3 „Konat pokání", která dokonale charakterizuje metodu svatého Benedikta v tomto bodě).

A konečně je důležité, zvláště vzhledem k vnějším umrtvováním, zdůraznit zde pravdu, že ačkoliv je sebezapírání nevyhnutelným prostředkem, nemají úkony tělesného pokání, jimž se oddáváme, samy v sobě žádnou cenu ve vlastním plánu křesťanství. Co jim dodává ceny? Spojení s utrpením a smírem Ježíše Krista skrze víru a lásku. Náš božský Spasitel přišel na zem, aby nám ukázal, jak máme žíti, abychom byli příjemnými jeho Otci. Je nejdokonalejším vzorem každé dokonalosti. Nuže, evangelium nám říká, že jedl všecko, co mu předložili, aniž si vybíral, takže se nad tím farizeové pohoršovali. A co jim řekl náš Pán? „Neposkvrňuje člověka, co vchází do úst, nýbrž co vychází z úst, to poskvrňuje člověka" (Mat 15,11). Neklaďme tedy svou dokonalost do vnějších umrtvování a tím méně do mimořádných, pokud jde jen o ně samé. Záleží na tom, abychom se oddávali umrtvování

a snášeli všechna svá utrpení z lásky k Pánu Ježíši jako účast na jeho umučení.

„Pravá dokonalost a pravá svatost“, říká velký učitel duchovního života ctihodný Ludvík z Blois, který je v tom dědicem nejlepších benediktinských tradic, „není v krutém trýznění těla ani v nadměrném užívání nástrojů pokání; záleží v umrtvování vlastní vůle, chyb, tak jako v pravé pokoře a opravdové lásce“ („Zrcadlo lásky“, kap. 7,3). Svatá Kateřina uvádí ve svém „Dialogu“ totéž naučení věčného Otce: „Ti, kteří jsou živeni u stolu pokání, jsou dobří a dokonalí, je-li jejich pokání založeno ve mně s náležitým rozlišováním – s velkou pokorou, se stálým přihlížením k mé vůli a ne k vůli lidí. Kdyby takto nebyli pravou pokorou oddáni zcela do vůle mé, postavili by si velmi často překážku své dokonalosti tím, že by posuzovali ty, kteří nejdou cestami, po nichž oni sami kráčejí. A víš, proč by k tomu došlo? Protože zaměřili svou horlivost a své touhy mnohem více na umrtvování těla než na potlačení vlastní vůle („Dodatek, Vyjasnění ohledně daru rozlišování“, kap 2. Dialog).

Velká přísnost života je dobrá, když se spojuje s těmito základními dispozicemi, ale není přístupná všem, ale život vpravdě a svatě umrtvený mohou vést všichni, snaží-li se nabízet neustále „Bohu Otci posty, bdění, protivenství a ukrutné umučení Kristovo“ („Zrcadlo lásky“, kap. 7,3), a spojují-li to málo, co konají, s týmiž utrpeními Spasitelovými a k jeho stálé cti a úplné odevzdanosti do vůle jeho Otce. Kdo dovede nabídnout Bohu úplné zřeknutí vlastní vůle po příkladu Spasitele, ten má duši „vpravdě odpoutanou a umrtvenou, podobnou zralému hroznu, sladkému a lahodnému“, ten, kdo nezná tohoto sebezapírání, je jako „plod zelený, tvrdý a trpké chuti“ („Duchovní ustanovení“, celý tento oddíl je vzat ze článku Otce de Punieta „Místo Krista v duchovní nauce Ludvíka z Blois“, Duchovní cesta, srpen 1929).

Tato myšlenka je jednou z nejplodnějších, protože je nám oporou v našem díle odříkání. Mysleme přes den na ranní mši svatou! Spojili jsme se s obětí Ježíšovou; položili jsme se na oltář s Božím celopalem; přijměme tedy velkodušně utrpení, protivenství, tíži dne i horka, nesnáze a odříkání spjatá se společným životem. Tak

budeme žít mši svatou prakticky. Což není naše srdce vskutku oltářem, z něhož má neustále stoupat k Bohu kadidlo naší oběti, naší podrobenosti jeho vůli hodné klanění? Který oltář by mohl být Bohu příjemnější než srdce plné lásky, jež se mu neustále obětuje? Vždyť se na tomto oltáři můžeme stále obětovat se Synem, v němž se Otci zalíbilo, k jeho slávě a k dobru lidí.

O tom sám Pán Ježíš poučil svatou Mechtildu. Jednoho dne, když myslela, že ji její nemoc činí neužitečnou a že její utrpení zůstane neplodné, Pán jí řekl: „Vlož všechny své útrapy do mého Srdce a já jim dodám nejvyšší možnou dokonalost. Jako mé božství strhlo na sebe utrpení mého lidství a přivlastnilo si je, tak přenesu tvé strasti do svého božství, spojím je se svým umučením a dám ti účast na té slávě, kterou Bůh Otec udělil mému lidství za všechna jeho utrpení. Svěř tedy každou ze svých bolestí Lásce a řekni: „Lásko, předávám ti je s úmyslem, který jsi měla, když jsi mi je přinesla ze Srdce Božího, a prosím tě, abys je tam opět zanesla zdokonaleny nejvyšší vděčností…“ A Ježíš připojil: „Mé utrpení přineslo nekonečné plody v nebi i na zemi. Také tvé obtíže, tvé strasti předané mně a spojené s mým umučením budou tak plodné, že získají vyvoleným více slávy, spravedlivým novou zásluhu, hříšníkům odpuštění, duším v očistci úlevu v jejich mukách. Není vskutku nic, co by mé Božské Srdce nemohlo učinit lepším, protože každé dobro na nebi i na zemi plyne z dobroty mého Srdce“ („Kniha obzvláštní milosti“, 2. část, kap. 36, viz též 3. část, kap. 36).

Taková je tedy nauka o tomto bodě. Bůh je prvním původcem naší svatosti, pramenem naší dokonalosti, ale musíme pracovat, abychom odstranili překážky, které se v nás staví proti jeho působení. Musíme se zříci hříchu, sklonů, z nichž se rodí. Musíme se zbavit stvořeného natolik, nakolik nám brání v cestě k Bohu. Ten kdo se nechce podřídit tomuto zákonu umrtvování, kdo vyhledává své pohodlí, kdo se podle možnosti vyhýbá kříži, kdo se příliš snaží odstranit bolest, kdo se nesnaží zachovat všechny předpisy společného života, nikdy nedojde k důvěrnému spojení s Ježíšem Kristem. Toto spojení je příliš vzácné, než aby se nemuselo vykoupit námahami, pracemi a ustavičným odříkáním. Boha mů-

žeme plně nalézt, jen když dříve odstraníme ze své cesty všechny překážky, když zničíme v sobě všechno, co se mu nelíbí. Náš svatý Řehoř Veliký, jehož slova jsou zřejmě výkladem prvních řádků k Řeholi, praví: „Tím, že jsme se připoutali sami k sobě, ke stvoření, vzdálili jsme se od Boha. Abychom se k němu vrátili („aby jsi se kněmu vrátil“: *ut se eum redeas*, Prolog RB), musíme se připoutat ke Kristu, a to ke Kristu ukřižovanému. Musíme s Ním nést kříž cestou zkroušenosti, pokory, poslušnosti, sebezapomínání.“ „Naší vlastí je ráj, do něhož, poznavše Ježíše, nemůžeme se vrátit cestou, kterou jsme vyšli. Z ráje jsme totiž vyšli svou pýchou, neposlušností, tím, že jsme následovali věci viditelné, že jsme požívali zapovězený pokrm. Musíme se však do něho vrátit pláčem, poslušností, pohrdáním věcí viditelných a ovládáním tělesných žádostí“: *Regio nostra paradisus est, ad quam Jesu cognito redire per viam qua venimus prohibemur. A regione enim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum velitum gustando discessimus; sed ad eam necesse est ut flendo, obediendo, visibilis contemnendo atque appetitum carnis refrenando redeamus* (Kázání na evangelia 10). Církev položila tento úryvek do oktávu po Zjevení Páně jako přizpůsobený výklad slov „vrátili se jinou cestou“: *per aliam viam reversi sunt*. Musíme projít bolestmi Kalvárie, chudobou a opuštěností kříže, abychom došli k vítězství vzkříšení a slávě nanebevzetí. „Což to nemusel Mesiáš vytrpět a tak vejít do své slávy?“: *Nonne oportuit Christum Pati et ita intrare in gloriam suam?* (Luk 24,26).

Podle příkladu našeho velkého Patriarchy, který touto myšlenkou končí Prolog, zakončíme i my naši rozpravu: „Trpělivostí máme účast na utrpení Kristově a tak zasluhujeme se stát společníky jeho království“: *Passionibus Christi per patientiam participemur, ut in regno ejus mereamur esse consortes*. Umrtvování a odříkání jsou jen dočasná, život, který v nás chrání a udržují je věčný. Je pravda, že zde na zemi, kde žijeme z víry, je nádhera tohoto života před našima očima skryta. „Váš život je skryt“: *Vita vestra abscondita est* (Kol 3,3), ale v nebeském jasu, kde nebude už temnoty, bude zářit bez konce. Tam nebude už nářku ani bolesti. Bůh osuší slzy svých služebníků, posadí je sám ke stolu svaté hostiny, napojí své vyvolené nevysychajícím proudem nekončících radostí.

„Proudem své rozkoše je napájíš“: *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos* (Ž 36,9).

Tehdy uvidíme, jak se plně uskutečňuje zpěv, který na nás vztahuje Církev, nevěsta Kristova, v den skládání našich řeholních slibů. V této rozhodné hodině, která stvrzovala volání Boží, ukázal nám opat Řeholi. Řekl nám, kterou cestou odříkání se jde k Bohu. A my jsme se rozhodli dát se tou cestou, obdělávat půdu naší duše, abychom v ní dali vypučet květům nebeských ctností mezi trním a hložím. „Ti, kdo roní slzy, když zasévají, mají žně za jásotu. Sem a tam chodí se slzami v očích, aby zaseli setbu. Vesele pějí, vracejíce se domů, a nesou svoje snopy“: *Euntes ibant et flebant mittentes semina sua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos* (Ž 126, 5-6).

10. Chudoba

Stručný přehled: Duše, která hledá Boha, se musí zříkat všeho stvořeného a především hmotných dober. – I. Požadavky svatého Benedikta vzhledem k chudobě jednotlivců. – II. Jak musí každý očekávat, že všechno obdrží od opata. – III. Cvičení se v ctnosti chudoby nelze odloučit od ctnosti naděje. – IV. Kristus vzor chudoby, hluboký pohled na chudobu ve vnitřním životě Kristově. – V. Vzácné požehnání, jež Bůh uděluje duším odpoutaným.

V našem hledání Boha nás zdržují překážky, s nimiž se setkáváme buď na cestě nebo v sobě samých. Abychom dospěli k dokonalému nalézání Boha, musíme se především zbavit všeho stvořeného, a to natolik, dokud nás vzdalují od cesty dokonalosti. Jinoch z evangelia, který přišel k našemu Pánu a tázal se, co má dělat, aby dosáhl věčného života, dostal tuto odpověď: „Zachovávej přikázání!“ „To všechno jsem zachovával od svého mládí“, odpověděl jinoch. Tehdy božský Spasitel připojil: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co máš a dej chudým a budeš mít poklad v nebi; a přijď a následuj mne!“ Po těchto slovech jinoch smutně odešel. Proč ten smutek? Evangelium doplňuje: „Neboť měl mnoho majetku“ (Mat 19,16-22). Bohatství drželo jeho srdce v zajetí a on se proto nemohl připoutat k Ježíši.

Náš Pán nám prokázal nesmírnou milost, že jsme také zaslechli jeho božský hlas, který nás volal k dokonalosti, a že jsme ho po-

slechli. „Pojďte za mnou!“: *Venite post me!* (Mk 1,17). Úkonem víry v jeho slovo a v jeho božství jsme přišli k němu a řekli jsme jako svatý Petr: „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou“: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,27). Odpoutali jsme se od hmotných statků, abychom jsouce dobrovolně chudí a nemajíce nic, co by nás zdržovalo, se mohli cele věnovat hledání jediného, pravého, nezměnitelného dobra.

Vytrváme-li v onom stavu horlivosti, kterou se vyznačovalo úplné opuštění pozemských statků, jistě najdeme už zde na zemi nekonečné Dobro. „Co dostaneme“: *Quid ergo erit nobis*, ptal se svatý Petr Pána (Mat 19,27). A Kristova odpověď? „Dostanete stokrát více a zdědíte život věčný“ (viz Mat 19,29). Bůh je vůči nám velkodušný, že náhradou za dobra, která pro něho opouštíme, dává nám již zde na zemi sám sebe s nezměrnou štědrostí. „Vpravdě, pravím vám: Každý, kdo opustí dům… pro mne… dostane stokrát tolik nyní v tomto čase“: *Amen dico vobis: Nemo est qui reliquierit domum… propter me… qui non accipiat centies nunc in tempore hoc* (Mk 10,29-30). Své božské sdílení neomezuje, a to je jediný zdroj naší pravé blaženosti: „Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich je království nebeské“: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Mat 5,3).

Záleží pouze na tom, abychom setrvávali stále v oné dispozici víry, naděje a lásky, která způsobila, že jsme všechno opustili a viděli svou blaženost pouze v Bohu. Záleží na tom, abychom se už nepřipoutávali k tomu, co jsme navždy opustili. A to je často nesnadné.

Vždyť, jak podotýká svatá Terezie, naše přirozenost je tak záludná, že se tím či oním způsobem snaží znovu uchvátit, co jednou dala. Píše: „Volíme si svatou chudobu, což je úkon velice záslužný. Nato se však často znovu zaplétáme do starostí a úsilí, abychom si opatřili nejen to, co potřebujeme, ale i věci zbytečné, abychom získali přátele, kteří by nám je dávali. A obava, že se nám jich nedostane, vrhá nás do větších starostí, než jaké jsme měli, než jsme se svých statků vzdali.“ A velká světice připojuje slova, která jsme již uvedli, ale jež je vždy dobře znovu pročíst. „Veselý způsob, jak hledat lásku Boží! Potřebujeme ji ihned a pl-

nýma rukama, jak se říká, ale s podmínkou, že si uchováme své náklonnosti. – To se vskutku k sobě dobře nehodí. Podle mého mínění jsou to dvě neslučitelné věci („Vlastní životopis“, kap. 11).

Vnímáte to sami: Je-li dobrovolná chudoba nezbytnou podmínkou, abychom cele našli Boha, abychom byli dokonalými učedníky Ježíše Krista, záleží nanejvýš na tom, abychom během svého řeholního života nenechali umenšit zříkání se vnějších dober. Hledejme tedy, co s sebou přináší toto odříkání, jak až daleko jde, ke které ctnosti je máme připojit, abychom je praktikovali dokonale. Uvidíme, že se náš blažený Otec jeví v tom směru zvláště náročný, pokud jde o chudobu jednotlivců, a že úkony tohoto zříkání jsou velmi vznešenou formou ctnosti naděje.

I.

Ačkoliv svatý Benedikt neuvedl slova „chudoba“ ani do formulace slibů, přece předpisuje, aby mnich při skládání slibů rozdal jmění chudým, nebo je předal klášteru. „Sám pro sebe si neponechá nic“: *Nihil sibi servans ex omnibus* (RB kap. 58). I když rodiče přivedou své syny do kláštera, mají slíbit, že nikdy sami ani prostřednictvím nějaké osoby nedají vůbec nic svému synu, až se stane mnichem „z obavy, aby mu nedali příležitost, že by ke škodě své duše porušil chudobu, kterou slíbil“ (RB kap. 70).

Ostatně praxe chudoby náleží do onoho „ctnostného způsobu života“: *conversio morum*, který přísežně slibujeme při svém zasvěcení. Tímto slibem se totiž zavazujeme, že se budeme snažit o dokonalost svého stavu. Nuže, pro toho, kdo chce být dokonalým učedníkem Kristovým, je praktikování chudoby nutné. Proto vidíme, že náš blažený Otec věnuje v Řeholi velmi význačnou kapitolu asketické látce, o níž se při svatém obřadu slibů zvláště nezmínil. „Vlastnictví“ u mnicha nazývá „hříchem“: *vitium proprietatis*, „ohavnou neřestí“: *vitium nequissimum*, kterou je nutno „do kořene vyhladit“: *radicitus amputetur*, za každou cenu.

A přece, což není přirozeným právem člověka vlastnit? Prostý křesťan, který žije ve světě, může plně užívat své schopnosti vlastnění majetku, aniž uvádí v nebezpečí svou spásu a svou do-

konalost, neboť nejde o předpis, nýbrž jen o pouhou radu, kterou náš Pán dává, když říká, že jeho dokonalý učedník má všechno opustiti. Účinkům Boží milosti v duši věřícího člověka, který žije v obyčejných poměrech, překáží jen nezřízené přilnutí k vnějším věcem, jímž se duše stává jejich otrokyní.

Ale pro nás, kteří jsme se z lásky ke Kristu zřekli tohoto práva, abychom ho následovali svobodněji, je pochybením, když se nějak nepatřičně pokoušíme je znovu získat. Náš svatý Zákonodárce chce vyloučit všechny formy této chyby. Znáte to: „Není nic, naprosto nic, co by mnich mohl mít nebo dát bez rozkazu svého opata, nic, co by mohl považovat za vlastní“: *Ne quis præsumat aliquid dare aut accipere sine omnino rem* (RB kap. 33). Určité poznámky doplňující Řeholi, ukazují, jak velice svatému Benediktu záleží na tom, aby nám zajistil tuto božskou ctnost chudoby, že zachází až do podrobností, uváděje jako příklady věcí nutné těm, kteří se zabývají opisováním rukopisů: „Ani knihy, ani tabulky, ani rydla, nic z toho nepatří mnichu jako vlastnictví“: *Neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omnino* (RB kap. 33).

Ještě významnější je poslední důvod, jejž uvádí, aby zbavil mnicha všeho: „Mnich nemá ani možnost svobodného rozhodování o svém vlastném těle a o své vlastní vůli“: *Quippe quibus nec corpora sua nec voluntate licet habere in propria voluntate* (tamtéž). To je aplikace slov evangelia: „Všechno jsme opustilili“: *Ecce nos reliquimus omnia*.“ Náš blažený Otec je tak důsledný, že ani nepřipouští, abychom si „něco přivlastnili slovy“: *Nec quisquam suum esse aliquid dicat* (RB kap. 54). Mnich nemůže nic přijmout, „ani dopisy, ani sebemenší dárky bez opatova příkazu, ani eulogie.“ Eulogie je vlastně kousek svěceného chleba, která se věřícím rozdílí při slavné mši svaté. Symbolizuje jednotu, která má být mezi křesťany. Tohoto výrazu se v rozšířeném významu užívá i o ovoci, obrázcích, medailích, relikviích. „Dary, které se dostanou dovoleně do kláštera, může představený rozdělit, jak chce“: *Quod si jusserit suscipi, in abbatis sit potestate cui illud jubeat dari* (RB kap. 54). Svatý Benedikt pečlivě varuje mnicha, jemuž byl dar původně světskými lidmi určen, „aby se nezarmucoval při takové příležitosti a nevystavoval se tak ďábelskému pokušení.“

Proč velký Patriarcha, tak obyčejně velkorysý, zde zachází do podrobností tak nepatrných? To proto, že zde jde o otázku zásadní, a jakmile běží o nějaký princip, viděli jsme již několikrát, že se dovede ukázat nesmlouvavým. Princip, o nějž v tomto případě jde, je závislost na autoritě a odpoutanost srdce. Dávat nebo přijímat něco bez opatova dovolení je úkon nezávislosti a živí to ducha vlastnictví. A nic tak neodporuje naprostému odpoutání, které jsme přísežně slíbili.

Nemáme tedy nic považovat za vlastní. Řeknete snad: „V tomto bodě jsem klidný." Je-li tomu tak, děkujte Bohu, protože být cele odpoután je veliká milost. Zkoumejte však věci blíže, protože je více způsobů, jak lze něco vlastnit.

Nemůže zde být ani řeč o úsporách. Museli bychom se obávat objevit se v poslední den před Bohem, kdybychom měli sebenepatrnější úspory. Ale i když nejdeme tak daleko, je několik způsobů, jak si něco přivlastnit. Může se přihodit například, že se některý řeholník učiní tak nepřístupným, že téměř oplete trním nějaký předmět, nějakou knihu, takže nikdo nemůže nebo se neodváží ho o to požádat. Teoreticky patří ta věc společnému užívání, ale skutkem se stala majetkem toho řeholníka. Maličkosti samy v sobě; ale připoutání, které z toho vyplývá, může se stát nebezpečným pro svobodu duše. Samotný základ naší dokonalosti je v lásce.

„Všechno má být společné.", říká náš blažený Otec. To je jeden z rysů monastické chudoby, jak se jí rozumí. „*Omnia omnibus sint communia* (RB kap. 33). Těmito slovy připomíná společenství majetku, jaké bylo mezi věřícími v prvotní Církvi. Předpisuje „potrestání toho, kdo nedbale zachází s tím, čeho se v klášteře užívá, nebo to znečišťuje." Proč tato přísnost? Protože je klášter „domem Božím", mají se v něm všechny věci považovat za oltářní svěcené nádoby": *Omnia vasa monasterii cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat* (RB kap. 32).

V této nové a tak vznešené pohnutce se nám znovu jeví hluboce nadpřirozený duch a „řeholní" rys, jimiž chce svatý Zákonodárce naplnit až do nejmenších podrobností celý život mnicha.

II.

Ochrana tohoto majetku – v očích velkého Patriarchy posvátného – je svěřena opatovi. Ten se má starat o všechny potřeby svých mnichů. Je pastýřem stáda, otcem rodiny a jak svatý Benedikt říká, „mnich má od něho očekávat všechno“: *Omnia a patre sperare monasterii* (RB kap. 33). Hluboké slovo, ukazující jeden z rysů naší chudoby.

„Mnich má všechno očekávat od opata.“ Při svých slibech jsme se všeho zbavili a dali jsme se do rukou svého opata. Skrze něho nám Bůh dá vše, čeho potřebujeme.

Za kapitolu o chudobě vkládá náš blažený Otec jinou kapitolu nadepsánu slovy: „Musí všichni dostávat to, co potřebují, ve stejné míře?“ Ve své odpovědi cituje nejdříve „Skutky apoštolské“ a říká, že se musí „dávat každému podle jeho potřeb.“ Připojuje dále, že „to neznamená, že má opat hledět na osoby, ale že má mít zřetel ke slabostem“ (RB kap. 34). Potřeby nejsou matematicky stejné. Ten potřebuje více, onen méně. Protože opat nemá vlité vědění, musíme mu prostě sdělit své potřeby a svěřit se mu, protože je otcem klášterní pospolitosti. Co nepochází od opata, nepochází od Boha. Nesnažme se proto nikdy získat ani nejnepatrnější věc oklikou. Nebuďme diplomaty, abychom si podle slov svaté Terezie „dělali přátele, kteří by nám ji dali.“

Jedna příhoda ze života svaté Markéty Marie ukazuje, jak je tento způsob očekávat vše od představených našemu Pánu příjemný. Světici se někdy dostávalo od Spasitele zjevení, jak má jednat její vůdce Otec Colombiére. Jednou před jeho odjezdem do Anglie mu předala několik rad a mezi nimi tuto: „Ať velmi dbá o to, aby neodvedl dobro od jeho zdroje. Tento krátký výrok obsahuje mnoho. Bůh mu o tom dá poznání podle úsilí, jaké na to vynaloží.“ Otec Colombiére četl a znovu četl tuto větu, aniž nejdříve rozuměl jejímu smyslu. Ale po několika dnech dal mu Pán v modlitbě světlo. Vzhledem k obtížné situaci, do níž se dostal pobytem v zemi, kde bylo pronásledování, přijal od svých rodičů malou podporu. Nebylo to bez dovolení jeho představeného, ale neprošlo to jeho rukama. A Kristus mu dal na vědomí, že mu to není příjemné. Otec Colombiére napsal: „Porozuměl jsem, že

tento výrok obsahoval mnoho, protože se vztahoval k dokonalosti chudoby – a protože chudoba je zdrojem velkého vnitřního i vnějšího pokoje“ (viz „Život blahoslavené Markéty Marie“ od Hamona, kap. 7).

Tak je tomu i u nás: „Očekávat vše od otce kláštera“: *Omnia a patre sperare monasterii*. Pokud se týká zdraví, oděvu, stravy, výjimek i všeho ostatního, předložme své potřeby s důvěrou opatovi nebo těm, které ustanovil, aby ho v tomto směru zastupovali. Hleďte, co o tom napsal náš svatý Zákonodárce. Jeho slova jako vždy ukazují s velkou správností a opatrností nadpřirozené chování, jež máme projeviti: „Ať ten, komu postačí méně než druhým, děkuje za to Bohu a netrápí se proto a naopak ten, kdo potřebuje více, ať se pokořuje pro svou slabost a nevynáší se milosrdenstvím, které se mu prokazuje“: *Qui minus indiget, agat Deo gratias et non contristetur; qui vero plus indiget, humilietur infirmitate, non extollatur pro misericordia*. A jako závěr připojuje tuto větu, plnou jeho ducha: „A tak všichni členové klášterní rodiny budou žít v pokoji“: *Et ita omnia membra erunt in pace* (RB kap. 34). Pokoj je vlastním plodem odpoutanosti. Duše se už ničím neznekliďuje. Je cele Boží.

Abychom se dokonale přizpůsobili tomuto programu, je pravda, že potřebujeme velkou víru. Ale buďme přesvědčení, že zachováme-li vždycky pravidla, Bůh nás nikdy v ničem nenechá na holičkách a naše duše okusí hluboký mír, protože bude očekávat vše od toho, který je blažeností svatých.

Pokud jde o opata, má se starat o všechno. Aby tak mohl činit, dovoluje svatý Benedikt, že klášter smí mít jmění. Velký Patriarcha nechápe praxi chudoby v takovém měřítku, jak se jí rozumělo a jak se uskutečňovala za dob svatého Františka z Assisi (viz o tomto předmětu přesvědčivý výklad Dom Morina v knize: „Mnišský ideál“). Svatý Pavel říká, že je pouze jeden Duch, který řídí Ježíšovu Církev, ale dary tohoto Ducha jsou rozličné (srov. 1Kor 12,4 a další). Stejně je tomu s cestami, které otvírá. I ty mohou být velmi rozdílné, ačkoliv všechny vedou k dokonalosti mystického těla Kristova. „K vybudování těla Kristova“: *In ædificationem corporis Christi* (Ef 4,12). Podivuhodnému chudáčku (po-

verello) z Assisi vnukl úplnou formu chudoby, která se vztahovala nejen na jednotlivce, ale i na celý klášter. A to je pro syny svatého Františka nevyčerpatelným zdrojem vzácných milostí. Týž Duch dal našemu svatému Zákonodárci jiný směr stejně nadpřirozený a neméně plodný. A v benediktinském řádě jde osobní odpoutanost jak možno nejdále, ale klášter může mít jmění.

Žadateli, který se chystá ke slibům, říká náš blažený Otec, aby si vybral mezi těmito dvěma možnostmi jednání: buď rozdělit své jmění chudým nebo je darovat klášteru. V tomto druhém případě dbá o to, aby postihl toto věnování slavnostními právními formami. „*Res si quas habet aut eroget prius pauperibus, aut facta solemniter donatione, conferat monasterio*“ (RB kap. 58). V myšlence svatého Benedikta si podržuje klášter schopnost vlastnit a celá naše tradice ve shodě se svatou Církví toto pojetí potvrdila.

Víme ostatně, jak z tohoto stavu věcí vzešel u nás prospěch pro nádheru bohopocty. Dále mu děkujeme za to také, že po staletí mohla naše opatství tak často velkodušnou štědrostí pomáhat Kristu v jeho vyděděných údech. Jistě právě takové užívání pozemských statků náš blažený Otec jasně předvídal.

Pokud šlo o lásku k bližnímu, jevil se vždycky velkým a štědrým. Vidíme, jak v době hladu nařídil, aby se chudým rozdělil malý zbytek klášterního oleje. Víte, jak dal oknem vyhodit nádobu oleje, kterou neposlušný celerář proti jeho rozkazu uschoval; znáte, jaký zázrak Bůh na jeho modlitbu vykonal, aby odměnil jeho lásku (svatý Řehoř: Dialogy, I a II, kap. 28 a 29). Vidíme též, že klášter na Monte Cassinu měl za života našeho Patriarchy zásoby (tamtéž kap. 29). Svatý Benedikt, naplněný duchem evangelia, zamýšlí také odstraňovat hmotnou bídu, chce, aby se do kláštera přijímali hosté, poutníci, chudí (RB kap. 53). Mezi „nástroji dobrých skutků“ uvádí „občerstvovat chudé“: *pauperes recreare*, a nařizuje mnichu, který má na starosti časnou správu kláštera, aby „zvláště pečoval o chudé“. „Ať pečuje s veškerou starostlivostí o chudé“: *Pauperum cum omni sollicitudine curam gerat.* Je zřejmé, že se tyto tak jasné předpisy svatého Zákonodárce mohly zachovávat jen proto, že klášterní společnost měla k dispozici majetek.

III.

Vraťme se k této osobní chudobě, k níž se má mnich tak úzce přimknout, a snažme se lépe proniknout jejího ducha. Omezovat ji pouze na zbavení se hmotných věcí by znamenalo špatně jí rozumět. Jsou boháči, kteří jsou od svých pokladů odpoutáni. Podle slov svatého Pavla „užívají tohoto světa, jakoby neužívali" (1Kor 7,31). Jejich srdce je uprostřed bohatství svobodné. To jsou chudí duchem, kterým Kristus slíbil své království. A naopak, jsou chudí, kteří baží po bohatství a nezřízeně lpí na tom málu, co mají. Jejich chudoba je jen hmotná. Mají tito chudí ctnost svého stavu? Rozhodně nikoliv! Jako „je království Boží v nás" (viz Luk 17,21), tak se ctnost chudoby zdokonaluje a rozvíjí zvláště v srdci. Člověk může být chudým i v královském oděvu. Člověk dokonale chudý je připraven hledat jen Boha samého. Nezapomínejme nikdy, že to je právě cíl, který nám blažený Otec stanoví: hledat Boha a hledat ho v upřímnosti srdce, totiž výlučně. „Zda vpravdě Boha hledá": *Si revera Deum querit* (RB kap. 58).

Nuže, praktikování ctnosti chudoby je neodlučitelné od ctnosti naděje vyšším způsobem. Co je to vlastně naděje? Je to nadpřirozený návyk, který vede duši k tomu, aby hleděla na Boha jako na své jediné Dobro a očekávala od něho všechny potřebné milosti, jichž potřebuje k dosažení tohoto nejvyššího Dobra. „Ty jsi můj podíl, úděl, jejž jsi mi připravil": *Dominus, pars hereditatis meæ* (Ž 15,5-6). Je-li v duši živá víra, dává jí pochopení, že Bůh nekonečně převyšuje všechna pozemská dobra, jak to říká svatý Řehoř o svatém Benediktu: „Duši, která uvažuje o Tvůrci, jeví se každé stvoření nepatrné": *Videnti Creatorem angusta est omnis creatura* (Dialogy I. a II., kap. 35). Víra nám ukazuje v dokonalém vlastnění Boha onu vzácnou perlu, o níž mluví evangelium (Mat 13,46). Abychom ji získali, prodáváme vše, opouštíme vše. Je to hold projevený Boží Dobrotě a Kráse. Víra se rozvíjí v naději. Duše je tak opojena Bohem, že už nechce jiné dobro a má-li Boha, nezneklidňuje se, i když je zbavena všech ostatních dober. „Můj Bůh a mé všechno": *Deus meus et omnia* (svatý František z Assisi). „Můj Bože, tys tak dalece pro mne vším, že kromě Tebe už nic nepotřebuji. Chci jen tebe. Nechci už mít kromě tebe

nic jiného, k čemu by se mé srdce mohlo přimknout. Ty sám mi postačíš, vždyť „koho mám na nebi kromě tebe? Na zemi nic, jen tebe mám rád“: *Quid mihi est in cælo, et a te quid volui super terram?* „Mým údělem věčným je Bůh“: *Deus cordis mei et pars mea Deus in æternum* (Ž 73,25-26). Jak svatý Pavel říká, duše pohlíží na všechny ty věci jako „na smetí“: *ut stercora*. „Pokládám to za brak, abych získal Krista“: *Ut Christum lucrifaciam* (Flp 3,8). Nepoutá se ani k darům Božím, ačkoliv by o ně mohla žádat ne pro ně samé, ale proto, že pomáhají duši k pokroku; ani k útěchám shůry, ačkoliv ji Bůh nikdy nezbavuje navždy sladkosti, která plyne ze služby jemu; chce pouze Boha samého.

Proto se oprošťuje, všeho se zbavuje, aby měla více svobody. A jestliže zůstane duše věrná a hledá jen Boha, i když se jí skrývá, když prodlévá, když ji nechává v suchopáru opuštěnosti, dává-li se jí jen v pouhém božství, aby ji odpoutal nejen od země, ale i od ní samé, pravím, zůstane-li duše věrná a hledá svou blaženost jen v Bohu, může být ujištěna, že ho konečně najde, toho, který převyšuje všechna dobra, že ho najde, aby ho už nikdy neztratila a těšila se z něho v úplném pokoji. „Jdi, prodej, co máš, a budeš mít poklad v nebi“: *Vade, quæcumque habes vende – et habebis thesaurum in cælo* (Mat 10,21).

Naděje má ještě jiné hledisko. Vede nás k tomu, abychom od Boha očekávali všechno, čeho je nám třeba k našemu posvěcení. – Jak jsme řekli, klášterní sliby jsou smlouvou. Když jsme opustili všechno pro Ježíše Krista a zůstaneme věrni svému slibu, Kristus nás musí – mohu-li se tak vyjádřit – vést k dokonalosti. Zavázal se k tomu: „Chceš-li být dokonalý“, říká nám, „jdi, prodej, co máš, a přijď“ (Mat 19,21). Bůh je Otcem, říká sám náš Spasitel. Když dítě žádá svého otce o chléb, což mu podá hada? A Ježíš dodává: „Dovedete-li vy, jsouce zlí, dávat svým dětem dobré dary, oč spíše dá váš Otec nebeský dobré věci těm, kteří ho prosí“ (Mat 7,9-11).

A jak dalece je to pravdivé. Svatý Pavel nám říká, že něžnost i autorita otců na tomto světě má svůj zdroj v Srdci Božím (Ef 3,15). A svatý Jakub píše: „Každý úděl dobrý a každý dokonalý dar je shůry, sestupuje od Otce světel“ (Jak 1,17), který nás milu-

je, jak říká sám náš Pán, protože se chceme připoutat jen k jeho Synu. „Otec sám vás miluje, protože vy jste milovali mne“ (Jan 16,27). A miluje-li nás nebeský Otec, co by nám nedal? „Jestliže jsme totiž byli smrtí jeho syna smířeni s Bohem, když jsme byli smířeni, budeme zachováni jeho životem“ (Řím 5,10). A svatý Pavel praví: „Jak by nám s ním nedal všechno?“: *Quomodo cum illo non omnia nobis donavit?* (Řím 8,32). Vše, co si můžeme přát pro dokonalost a svatost své duše, nacházíme v Ježíši Kristu. „V něm jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění“: *Omnes thesauri sapientiæ et scientiæ* (Kol 2,3). Nepochybná vůle věčného Otce je, aby byl jeho milovaný Syn naším „ospravedlněním a posvěcením i vykoupením“ (1Kor 1,30), aby všechny jeho zásluhy, všechna jeho zadostiučinění – a jejich cena je nekonečná – byly našimi. „V něm jste obohaceni vším“, volá svatý Pavel, „a tak nejste pozadu v žádné milosti“: *Ita ut nihil vobis desit in ulla gratis* (1Kor 1,17).

Kdybychom jen znali dar Boží! „*Si scires donum Dei!*“ (Jan 4,10). Kdybychom věděli, jak nevyčerpatelná bohatství můžeme vlastnit v Kristu Ježíši, nejenže bychom nechodili žebrat o štěstí u pomíjejících věcí, ale zbavovali bychom se jich co nejvíce možno, abychom zvětšili kapacitu své duše pro vlastnění pravých pokladů. Bděli bychom nad tím, abychom se nepřipoutali ani k nejmenší věci, která by nás mohla vzdalovat od Boha.

Když je naše srdce opravdu zbaveno všech věcí, když hledáme svou blaženost jen v samotném Bohu, je naše naděje jistá a nepřemožitelná. Když se z lásky k Bohu odříkáme každého stvoření, když jen od něho očekáváme potřebné milosti, tehdy se Bůh vůči nám ukáže velkodušným: naplní nás sebou. „Jsem odměna tvoje převeliká“: *Ego merces tua magna nimis* (Gen 15,1). „Já, který jsem Bohem, nechci nikomu přenechat péči o to, aby uhasil vaši žízeň po blaženosti.“

IV.

Abychom dospěli k tomuto nejvyššímu stupni přilnutí k Bohu, bylo nejdříve třeba, abychom opustili svět, abychom se zbavili každého vlastnictví. Musíme setrvat v této první horlivosti, která způsobila, že jsme opustili z lásky ke Kristu všechno. Bděme

tedy nad tím, aby zachovávání našeho slibu chudoby zůstalo nedotčeno. Dělejme si například často přehled toho, co užíváme, abychom viděli, zdali jsme k něčemu nepřilnuli, nemáme-li tu či o onu věc, kterou nám nedal nebo nedovolil opat. V kladném případě vraťme ten předmět společnému užívání, odstraňme jej od sebe: „odhoď od sebe!“: *projice abs te* (Mat 5,29-30), neboť se může stát opravdovou překážkou k rozvoji dokonalosti, kterou jsme přísahali. K takovému vzdání je třeba úsilí, je třeba velkodušnosti. Je-li však naše víra v Krista živá, je-li naše naděje upřímná, je-li naše láska k němu vroucí, najdeme v něm modlitbou tuto sílu a tuto velkodušnost. V den našeho vstupu do kláštera jsme přinesli všichni velké oběti, abychom se mohli dát Bohu. Nenechme se potom zachytit nicotnostmi, které zdržují vzlet naší duše k Bohu.

Uvažujme o našem Pánu, který je nám vzorem ve všech věcech a jehož chceme z lásky následovat. Čemu nás učí jeho život? On se takřka zasnoubil s chudobou.

Byl Bohem. „Nepokládal za uloupeno to, že je roven Bohu“: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo* (Flp 2,6). Legie andělů jsou jeho služebníky. Jen jediným slovem vyvedl k existenci z ničeho nebe i zemi, ozdobil je a vybavil bohatstvím a krásou, které jsou slabým odleskem jeho nekonečných dokonalostí. „Pane náš, jak je vznešené tvé jméno po celé zemi!“: *Domine, quam admirabile est nomen tuum in universa terra* (Ž 145,16). Tvoje moc a štědrost jsou tak veliké, že ti podle výroku žalmistova stačí, „otevřít ruku svoji a laskavě nasytit všecko, co žije“: *Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione* (Ž 145,16).

A hle, tento Bůh se vtěluje, aby nás přivedl k sobě. Kterou cestu volí? Cestu chudoby.

Když Slovo přišlo na tento svět, Král nebe a země chtěl ve své božské moudrosti uspořádat podrobnosti svého zrození, svého života a smrti tak, aby z nich co nejvíce prosvítala jeho chudoba, pohrdání statky tohoto světa. I nejchudší se rodí aspoň pod střechou. On chtěl spatřit světlo světa ve chlévě, na slámě „v jesličkách“: *in præsepio*, neboť „pro ně nebylo místa v útulku pro pocestné“ (Luk 2,7). V Nazaretě vede skrytý život chudého řemesl-

níka. „Copak to není syn tesařův?“: *Nonne hic est fabri filius?* (Mat 13,55). Později ve svém veřejném životě nemá, kde by hlavu položil, kdežto „lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda“ (Luk 9,58). V hodině smrti chtěl být zbaven oděvu a nahý přibit na kříž. Dovolí, aby se jeho kati zmocnili suknice, kterou mu utkala jeho matka. Jeho přátelé ho opustili, z apoštolů vidí u sebe jen Jana. Zůstává mu aspoň matka, ale ne, i tu dává svému učedníku. „Hle, tvá matka!“ (Jan 19,27). Není to naprostá chudoba? Avšak nachází způsob, jak se povznést nad tento nejvyšší stupeň oproštění. Jsou zde ještě nebeské radosti, jimiž Otec zaplavuje jeho lidství. „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“: *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Zůstává sám, rozpjat mezi nebem a zemí.

To je příklad, který naplnil svět kláštery a zalidnil kláštery dušemi, zamilovanými do chudoby. Když rozjímáme o chudém Ježíši v jeslích, v Nazaretě, na kříži, jak k nám vztahuje ruce se slovy: „To pro tebe!“, pochopíme bláznovství chudoby.

Mějme tedy oči upřeny na božského chuďase z Betléma, z Nazareta a z Golgoty. A pocítíme-li nějaký účinek chudoby, přijměme jej velkodušně, nehleďme na ni jako na světovou pohromu! A nezapomínejme, že nemáme být chudými jen „na oko“, ale že jsme Kristu slibovali všechno opustit, abychom ho mohli následovat. Za tu cenu najdeme v něm všechno své bohatství. Svatý Pavel říká: „Znáte tu lásku Pána našeho Ježíše Krista: On totiž byl bohatý, ale stal se kvůli nám chudým, abyste vy zbohatli jeho chudobou“: *Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius snopia vos diviti estis* (2Kor 8,9).

Taková je totiž podivuhodná výměna, která se děje mezi Božím Slovem a námi. On přináší svá nekonečná bohatství, ale zapamatujme si to: přináší je těm, kteří jsou chudí: „Lačné nasytil dobrými věcmi“: *Esurientes implevit bonis* (Luk 1,53). A ti, kteří se více oprostí, budou více čerpat.

V tomto dobrovolném odpoutání nepůjdeme nikdy příliš daleko. Ve vnitřním životě Kristově je jeden rys, který svatý Jan zvláště vyzdvihuje a jehož následování tvoří velmi hluboké cvičení ctnosti chudoby. Abychom tomuto rysu porozuměli, pozdvihně-

me se až k tajemství Trojice hodné klanění. Pozdvihněme se však k němu s vírou a úctou, poněvadž se dobře těmto věcem porozumí jen v modlitbě.

Jak víte, v Nejsvětější Trojici má Bůh Otec vlastní přívlastek, odlišující jeho Osobu od druhých dvou. Je prvním principem, který nevychází z jiného principu. „Počátek bez počátku“: *Principium sine principio.* To platí jen o Otci. Syn je principem, ano, řekl to Židům: „Jsem počátkem, který k vám mluví“: *Ego principium qui et loquor vobis* (podle Vulg. Jan 8,25). Ale tak je tomu ve vztahu k nám. S Otcem a Duchem Svatým je pro každého tvora zdrojem každého života. Mluvíme-li však o třech Božských osobách, je pouze Otec principem, který nevychází z jiné Osoby. Z něho vychází Syn a z Otce i Syna vychází Duch Svatý. Je to osobní přívlastek Boha Otce.

Syn i jako Bůh má všecko od Otce. „Všechno, co jsi mi dal, je od tebe“: *Omnia quæ dedisti mihi abs te sunt* (Jan 17,7). Syn, hledě na svého Otce, může říci, že všechno, co jest, všechno, co má, všechno, co ví, má od Otce, poněvadž vychází z něho a ne odjinud. – A v tom je jedna z hranic tajemství, jakoby tu byla mezi první a druhou osobou nerovnost, rozdíl stavu, nebo časová následnost.

Tato vznešená pravda se nám zvláště odhaluje v evangeliu svatého Jana (kap. 5,7,8,14), kde náš Pán prohlašuje, že má vše od svého Otce. Při vtělení se odívá zvláštními způsoby. Uvažujme okamžik o posvátném lidství Ježíše Krista. Je dokonalé, integrální. Nechybí mu nic, co může tvořit a zdobit lidskou přirozenost. „Dokonalý člověk“: *Perfectus homo* (Vyznání připisované svatému Atanášovi). A přece nemá vlastní osobnost. V Kristu není lidské osoby. Osobou je Slovo a lidská přirozenost substituuje ve Slovu. Ačkoliv je dokonalá sama v sobě, ačkoliv její činnost je vpravdě lidská, přece je svou paní jen v osobě Slova, s níž je spojena. Závisí úplně na Slovu; je v úplné a naprosté podřízenosti vůči Slovu. Tato lidská přirozenost setrvávající v osobě Božského Slova je nevýslovným tajemstvím.

V Ježíšových výrocích nacházíme několik výrazů tohoto tajemství. Říká nám – a je to vtělené Slovo, které k nám mluví –, že

„jeho učení není od něho, nýbrž od Toho, který ho poslal“: *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me* (Jan 7,16). Říká též, že „Syn nečiní nic sám od sebe, nýbrž, že mluví tak, co ho naučil Otec“: *A meipso facio nihil sed sicut docuit me Pater, hæc loquor* (Jan 8,28; srov. 14,10). Připojí též, že vpravdě „nehledá svou vůli, ani svou vlastní slávu, ale slávu Toho, který ho poslal“: *Non quæro gloriam meam sed ejus qui misit me, Patris* (srov. též Jan 17,4). Odnáší tuto slávu ze všeho svému Otci, jímž byl zplozen. Otec mu dává vše a Syn vše vrací zpět k Otci jako k počátku, z něhož vychází. „Otče, všechno, co je mé, je tvé, a co je tvé, je mé“: *Pater, mea omnia tua sunt, et tua mea sunt* (Jan 17,10). Co je pravdivé o lidství Ježíšově, platí též ve velmi vznešeném smyslu o jeho božství. Syn nemá nic, co by nedostal od Otce. Vychází cele z něho. Když Otec hledí na svého Syna, vidí, že v tomto Synu není nic, co by nepocházelo od něho. A proto je vše v tom Synu božské, vše dokonalé. Proto je Syn předmětem „zalíbení“ svého Otce. „*Filius dilectionis suæ*“ (srov. Kol 1,13).

Tento rys – jeden z nejhlubších a nejpodstatnějších ze života Ježíše Krista – má poskytnout naší chudobě vůdčí směr k napodobení. Následujme Krista nejenom v hmotné chudobě, ale i v chudobě ducha. Napodobujme ho v tom, že se zbavíme všeho, co je nám vlastní, všeho, co náleží k základu naší bytosti: svého vlastního úsudku, své sebelásky, své vlastní vůle, jež jsou jako formy „neřesti vlastnictví“, abychom měli už jen myšlenky, touhy a snahy Boží a jednali jen z pohnutek, které přicházejí shůry. Tak v nás takřka vše bude vycházet z Boha. Tehdy v nás Bůh uvidí uskutečnění božské myšlenky, kterou má o nás od věčnosti. Když připojujeme ve svých myšlenkách a činech něco, co není z Boha, co pochází z našeho vlastního základu, hřích, nedokonalost, kazíme v sobě obraz Boží. Tehdy v nás Bůh vidí „*proprium*“ – to, co máme za vlastní – a protože toto „*proprium*“ nepochází od Boha, nemůže ani k němu směřovat. Tato „neřest vlastnění“, která se jeví nejen vlastněním a svobodným nakládáním s hmotnými statky nebo prostě přilnutím k těmto dobrům, ale i nezřízeným přilnutím k tomu, co je nám vlastní v osobním základu naší bytosti, je velkou překážkou nebeské milosti a Božímu zalíbení. Ve dvou

následujících pojednáních podrobně vyložíme, jak dospíváme pokorou a poslušností k tomu, abychom se cele zbavili sebeúcty, sebelásky a vlastní vůle. Ale bylo by vhodné už nyní shrnout rozdílné podoby téže chyby, této „neřesti vlastnění“, která je základní překážkou Božího sdílení se a plodí tisíce plodů hříchu a smrti. Náš Pán řekl blahoslavené Anděle z Foligna: „Pýcha může nalézt místo jen u těch, kteří mají vlastnictví nebo se domnívají, že je mají. Člověk i anděl padli, ale padli z pýchy, poněvadž se domnívali, že jsou vlastníky. Ani anděl ani člověk nemá nic, celý patří Bohu“ (Kniha „Vidění“, kap. 55).

Pochopíme z toho, proč svatý Benedikt – tak osvícený ve vztahu k jednání Božímu – chce, aby z nás duch vlastnictví byl „vyťat až do kořene“: *Radicitus amputetur*.

V.

Když se vykoná tato svatá odstraňující práce, Bůh neklade svým milostem meze. Ježíš slíbil království Boží „chudým duchem.“ Toto království je především v nás. Vytváří se v nás, a to v téže míře, jak se zbavujeme tvorů a sebe samých. Celý náš duchovní život záleží v napodobování Ježíše Krista. Slovo – Syn Boží pochází cele od svého Otce, žije skrze něho, žije pro něho. „Já jsem živ skrze Otce“: *Ego vivo propter Patrem* (Jan 6,58). To je celé shrnutí života Ježíše – vtěleného Slova. Tak tomu bude úměrně u nás. Čím více bude náš život ve svých pohnutkách plynout z Boha, čím více bude naše činnost čerpat ze zdroje jeho vnuknutí ve vůli Boží, tím více se náš život povznese a stane nadpřirozeným. Potřebujeme velké umrtvování, abychom v sobě vytvořili tuto dispozici hledat vždy jen v Bohu princip své činnosti, protože přirozená povaha člověka vede k tomu, že se činí středem, že hledá princip svého života jen v sobě samém, v tom, co je osobního, co je mu vlastního. A přece naopak je potřeba, aby život naší duše byl cele podřízen zalíbení Božímu, aby v ní nebylo žádné hnutí, které by nepocházelo od Ducha Svatého.

O to prosíme našeho Pána každé ráno při primě na počátku dne: „Pane, Králi nebe a země, říď dnes a posvěcuj, ovládej a veď naše srdce i naše tělo, naše city, slova i skutky v lásce k tvému zá-

konu, ty Spasiteli světa, který žiješ a vládneš na věky věků“: *Dirigere et sanctificare, regere et gubernare dignare, Domine Deus, Rex cæli et terræ, hodie, corda et corpora nostra, sensus, sermones et actus nostros, in lege tua et in operibus mandatorum tuorum*. Žádáme tu Slovo, aby řídilo a ve svých rukou udržovalo vše, co je v nás: naše myšlenky, naše city, naše činy, vše, co jsme, vše, co máme, vše, co děláme. Vše, co je naše, přijde takto z Boha skrze Ježíše Krista a jeho Ducha a vrátí se k Bohu. Podrobujeme Ježíši Kristu svou osobnost, vše, co je nám vlastní, aby zničil, co je v nás špatného, a zaměřil vše, co je v nás dobrého, k plnění své Božské vůle, takže všechno, co budeme konat, budeme činit tak, jako bychom už nebyli sami sebou, ale činíme to pod vlivem a působením milosti jeho Ducha. Nebudeme už hledat pohnutku svých myšlenek, svých slov, svých činů v sebelásce, ani ve vlastnictví, ani ve vlastní vůli, ale v lásce k vůli Kristově, v přilnutí k jeho zákonu. „Ve tvém zákoně a v zachovávání tvých přikázání.“ Odložili jsme svou osobnost a oblékli jsme Krista. „Krista jste oblékli“: *Christum induistis* (Gal 3,27). V tomto našem spojení se Slovem zůstanou samozřejmě vždycky dvě rozdílné osoby, neboť toto spojení je pouze morální, ale můžeme milovat dokonalé podrobení své osobnosti Slovu v řádu činnosti tak, že naše osoba zmizí – jak dalece je to jen možné – a ponechá božskému Slovu celou iniciativu našeho života.

Táž modlitba obsahuje ostatní důvod, který ji ospravedlňuje: Slovo je Králem, Králem nebe a země. Slovo žije a panuje jako Bůh. „*Vivit et regnat Deus*.“ Kristus žije jen tam, kde panuje. Je podstatně králem. Žije v nás v tom stupni, jak v nás všechno ovládá, jak vládne našimi schopnostmi, jak poroučí naší činnosti. Když v nás všechno pochází od něho, když totiž myslíme už jako on, když chceme jen to, co on chce, když jednáme jen podle jeho zalíbení, vrháme se sami k jeho nohám, tehdy nám vládne. Vše, co je v nás vlastní, osobní, mizí, aby udělalo místo myšlenkám a chtění božského Slova. Tato vláda Kristova nad námi musí být úplná. Stokrát za den o to prosíme: „Přijď království tvé!“: *Adveniat regnum tuum!* Kéž přijde, Pane, ten den, kdy budeš cele ve mně vládnout, kdy žádná vlastní pohnutka se ve mně nebude stavět proti tvé

moci, kdy budu jako ty, zcela oddán Otci, kdy žádná moje vlastní snaha nebude zarmucovat Ducha Svatého ve mně.

Toho dne, pokud je na nás, položíme svou vlastní osobnost před Krista a podle svých sil ji skloníme před jeho královskou mocí. Bude pro nás vpravdě „všechno ve všem“: *omnia in omnibus* (1Kor 15,28). Morálně už nebudeme mít nic vlastního, vše bude náležet jemu, vše mu bude podrobeno, vše mu bude dáno. To bude znamenat být „chudý duchem.“ – Kdo jsou ti, kteří se nečiní vlastníky ani v duchu ani v srdci ani ve vůli, kteří nechtějí mít nic než Boha. Každý den kladou k nohám Kristovým úsudek, vlastní chápání, vůli, vše. Říkají mu: „Nechci mít nic ze sebe, chci mít jen to, co přichází od tebe, chci dělat jen to, co jsi pro mne ty ustanovil od věčnosti, chci uskutečnit božský ideál v tobě vzhledem ke mně.“ Budou si konečně moci vzít za vlastní slova, která se doslovně hodila na svatého Pavla: „Nežiji už já, nýbrž žije ve mně Kristus“: *Vivo autem jam non ego, vivit in me Christus* (Gal 2,20). Bude tomu však jen tehdy, když se před tím hrdinsky chopíme týchž prostředků jako on. Apoštol nedošel k tomuto dokonalému spojení v jednom dni, protože jeho osobnost byla neobyčejně silná. Řadou obětí dospěl k tomu, že v sobě umrtvil, co v něm odporovalo životu Krista, že ponechal Duchu Svatému iniciativu ve všech svých hnutích.

To je dokonalost ve svém konečném stavu. V den svých slibů jsme se zřekli hlavních pohnutek, které působí, že celá přirozená činnost lidská je rozkolísaná, totiž peněz, lásky, neodvislosti. Jsme v nejlepších podmínkách, aby nás mohl cele prostoupit Boží život. Snažme se tedy jak nejhlouběji možno zbavit se nejen stvoření, ale i své osobnosti v oblasti činnosti; snažme se o to modlitbou a pohledem stále upřeným na náš vzor, aby nadpřirozenost pronikla všechny naše schopnosti pohnutkami posvěcení jména Otcova, příchodu jeho království a činění jeho vůle. Tehdy bude celý náš život vpravdě zbožštěn.

Tehdy se také celý náš život, vracející se k Bohu, stane nepřestávající chválou nanejvýš příjemnou našemu nebeskému Otci. Osvěcováni, povzbuzováni a podněcováni jeho Slovem, jeho Duchem. „Ti, kdo se dávají vést duchem Božím“: *Spiritu Dei agun-*

tur. Budeme moci říci: „Pán mě řídí“: *Dominus regit me*. A budeme hned moci se žalmistou připojit: „Nic mi nechybí“: *Et nihil mihi deerit* (Ž 23,1). Vždyť Otec, který v nás vidí jen to, co je od něho, co je z milosti jeho Syna, z vnuknutí jeho Ducha, podle jeho přání spojené ve všem s jeho Synem, nás obejme s týmž zalíbením, jaké věnuje svému vlastnímu Synu a naplní nás nevyčerpatelnými poklady svého království. Naším vlastním úkolem bylo, abychom se zbavili sebe samých a nechali se Kristem vést k Bohu. Ježíš Kristus nás tehdy dovede zcela blízko k Otci, „do lůna Otcova“: *in sinu Patris* (Jan 1,18), neboť náležet Otci, v tom je celá vlastní podstata Syna; a vše, co je Synovo, patří Otci. „*Mea omnia tua sunt*.“

Ale také všechno požehnání, jímž je zahrnut Syn, stává se naším údělem a naším dědictvím. „Ty jsi ten, jenž mně vrací moje dědictví“: *Tu es qui restitues hereditatem meam mihi* (Římský pontifikál: *Ordo ad clericum faciendum*). Bůh zůstavuje prázdnotě domnělého bohatství ty, kteří se domnívají, že něco vlastní, spoléhají se na sebe, ale jeho nekonečné milosrdenství zahrnuje nebeskými dobry chudobu, která doufá jen v něho. „Lačné nasytil dobrými věcmi a bohaté propustil s prázdnou“: *Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes* (Luk 1,53).

11. Pokora

Stručný přehled: Jednou z největších překážek pro Boží dary je pýcha; pokora tuto překážku odstraňuje. – I. Nutnost pokory. – II. Pojem, jaký má o ní svatý Benedikt a hlavní místo, které jí ve vnitřním životě dává. – Povaha této ctnosti. – III. Kořen pokory, jak jej po svatém Benediktu označuje svatý Tomáš Akvinský: úcta k Bohu, s níž svatý Patriarcha spojuje naprostou důvěru. – IV. Stupně pokory, jak je stanoví svatý Benedikt; první dva stanoví stupně vnitřní pokory týkající se rovněž obyčejných křesťanů. – V. Vlastní stupně monastické. – VI. Vnější pokora; její nutnost, její stupně. – VII. Jak se pokora snáší s pravdou a spojuje s důvěrou. – VIII. Nejvzácnější plod této ctnosti: nanejvýš uschopňuje duši k hojnému přijetí Božích udělování se a k dokonalé lásce. – IX. Prostředky, jak dosáhnout této ctnosti: modlitba, rozjímání o Božích dokonalostech, rozjímání o pokoření Ježíše Krista – X. Kristus udílí pokorné duši své nebeské povýšení.

Jedno z největších tajemství, které nám Pán Ježíš svým vtělením odhalil, je nezměrná touha, kterou se má Bůh sdílet našim

duším a býti jejich blažeností. Bůh mohl zůstat po celou věčnost v plodné samotě svého trojjediného božství. Naprosto nepotřeboval stvoření, protože nic nechybí Tomu, který sám je plnost Bytí a první příčinou všech věcí. „Nepotřebuješ mé jmění“: *Bonorum meorum non eges* (Vulg. Ž 15,2). Rozhodnuv se však v absolutní a nezměnitelné svobodě své svrchované vůle se nám dát, je jeho touha, aby uskutečnil tuto vůli, nekonečná. Snad bychom někdy byli i v pokušení si myslet, že Bůh může být „lhostejný“, že jeho touha sdílet se je neurčitá, neúčinná. Ale to je pojetí lidské, to jsou představy naší slabé přirozenosti, tak často nestálé a bezmocné. V Bohu je vše pouhý úkon: *actus purus*. To, co v naší ubohé řeči nazýváme „božskou touhou“, je ve skutečnosti úkon odlišný od božské podstaty a proto nekonečný.

V tom, jako ve všem, co se týká nadpřirozeného našeho života, se nesmíme dát vést naší představivostí, ale světlem Zjevení. Musíme naslouchat jen Bohu, chceme-li poznat Boží život. Musíme se obrátit ke Kristu, k milovanému Synu, který je stále „v lůně Otcově“: *in sinu Patris* (Jan 1,18), a který sám nám odhalil tajemství Boží „Ten to zjevil“: *Ipse enarravit.* A co nám řekl? Že „Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna“: *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret* (Jan 3,16). A proč ho dal? Aby byl naší spravedlností, naším vykoupením, naší svatostí. „Jak mi Otec přikázal“: *Sicut mandatum dedit mihi Pater* (Jan 14,31). Ježíš Kristus z poslušnosti k svému Otci vydal sebe samého za nás až na smrt kříže, až k stavu hostie a potravy „do konce, měrou nejvyšší“: *in finem* . Což by byl Bůh projevil lásku takovým zcela mimořádným způsobem, kdyby byl nekonečně netoužil se nám sdílet? Vždyť podle myšlenky svatého Tomáše Akvinského láska Boží není láskou trpnou, neboť jsouc první příčinou všeho, nemůže nic přijímat, je to láska účinná, nutně působící. A poněvadž nás Bůh miluje, touží bezměrnou láskou a účinnou vůlí se nám dát.

Je však možná otázka, proč se Bůh nedává vždy? Proč se setkáváme s dušemi, kterým se Bůh nesdílí? Proč taková řídkost ve vylití Božích darů? Proč tolik duší, o nichž se zdá, že by měly oplývat milostmi, je tak chudých na dobra shůry? Když se zabýváme

působením milosti v duších, jsme udiveni nad tím, že zjišťujeme rozdíl v účincích u jedné proti druhé. U jedněch se milost rozvíjí v hojnost světla a darů, tyto duše vůčihledně dělají pokroky. Naplňuje je cosi božského, co se často projevuje duchovní a blahodárnou radostí, kterou kolem sebe vyzařují. U druhých je naopak jakási neplodnost. Svátosti, mše svaté, duchovní četba, zachovávání Řehole, všechny tyto prostředky, které jsou přece průchody pro Boží milost, působí v nich málo účinků. A přece, když zkoumáme tyto duše, aspoň na první pohled neodhalíme nic, co by vysvětlilo takový rozdíl k jejich škodě. Proč je jejich vnější důslednost nevede ke trvalému, navyklému spojení s Bohem a proč nepokračuje?

Odpověď na tuto otázku by se našla na některých stránkách našeho předcházejícího pojednání. Mezi dušemi, o nichž hovoříme, jsou jedny „bohaté duchem“: *divites spiritu*, druhé „chudé duchem“: *pauperes spiritu*. Těmto patří království Boží s hojností dobra: „Lačné nasytil dobrými věcmi“: *esurientes implevit bonis*, tamtěm duším ale chudoba jejich nicoty: „Bohaté propustil s prázdnou“: *Divites dimisit inanes* (Luk 1,53).

Všichni máme v sobě překážky, které brání Božímu působení: hřích, kořeny hříchu, zlé nepřemáhané sklony. Náš Pán říká, že není možné spojení mezi světlem a tmou. Tyto překážky vyřazují duše, které se zříkají všeho: stvoření i sebe, které v sobě zvětšují kapacitu pro božské odpoutáváním se ode všeho, co není Bůh. Očekávají jen od Boha vše, čeho potřebují, ponižují se samy před sebou, opírají se jen o Boha. Tyto „chudé duchem“ Bůh zahrnuje dobry. Druhá duše však nosí v sobě sklon zvláště způsobilý k překážení Bohu. Tímto sklonem je pýcha. Pýcha je základní překážkou pro Boží sdílení. Bůh se nemůže dávat těmto „bohatým duchem“, spokojeným se sebou samými. To je skutečnost, s kterou se často setkáváme.

Při hlubším zkoumání poznáme, jak je pokora potřebná pro život duše. Pochopíme, jak oprávněně chtěl náš blažený Otec položit tuto ctnost i do základů našeho monastického života. Potom vymezíme její podstatu i její znaky. Dále prozkoumáme „stupně pokory“, jak je stanoví svatý Benedikt. Nato budeme moci sledo-

vat projevy této ctnosti a nakonec naznačíme vlastní prostředky k jejímu rozvoji v našich duších.

Prosme Ježíše Krista, kterého chceme blízce následovat, když jsme všechno opustili, aby nás této pokoře naučil. Je to ctnost, k níž chtěl zvláště přivábit pohled naší duše. Jedna věta posvátného evangelia začíná slovy: „Učte se ode mne…“: *Discite a me* (Mat 11,29). A čemu že se máme takto zvláště od něho učit? Tomu, že je Bůh, svrchovaná, všemohoucí, nejvýš moudrá Bytost? Svatý Augustin říká: „To, čemu se máme od něho učit, není, že svět vytvořil, že stvořil všechny věci viditelné i neviditelné, že v tomto světě, který je jeho dílem, rozséval zázraky a křísil mrtvé“: *Discite a me non mundum fabricare, non cuncta visibilia et invisibilia creare, non in ipso mundo miracula facere et mortuos suscitare* (svatý Augustin: „Kázání o Slově Božím“ č. 92). Chce, abychom se od něho „učili“ jeho nejhrdinštějším ctnostem, že byl poslušný až k smrti, že se zcela předal zalíbení svého Otce, že byl stravován horlivostí o zájmy jeho slávy a zájmy o naší spásu? To všechno je nepochybně On, všechny tyto ctnosti konal s podivuhodnou dokonalostí. Ale čemu chce nás zvláště učit, je to, že je „tichý a pokorný srdcem.“ To jsou ctnosti ústraní a ticha, ctnosti lidmi přehlížené nebo dokonce pohrdané. Viz encykliku: „*Testem benevolentiæ*“ z 22. ledna 1899 od Lva XIII. „O amerikanismu“. Pán naléhá, abychom si právě tyto ctnosti osvojili. „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde.* Prosme ho, aby svou milostí učinil naše srdce podobná svému, neboť dokonalost je v tomto stálém, láskyplném napodobování našeho božského vzoru. „To smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši“: *Hoc enim in vobis quod est in Christo Jesu* (Flp 2,5).

I.

Jak víte, Písmo svaté má zvláštní výrazy, aby lidskou řečí označilo chování Boží vůči pyšnému člověku. A co praví? „Bůh pyšným odporuje“: *Deus superbis resistit* (1Petr 5,5 a Jak 4,6). Je-li něco hrozného na tom, když je stvoření opuštěno, co teprve říci o tom, když mu Bůh začne odporovat?

Nelze bez rozechvění pomyslet na tento Boží odpor. Bůh je jediným zdrojem naší svatosti, poněvadž je původcem každé milosti. Nuže, ve kterou milost lze doufat od Boha, když se nám nejenže nedává, ale i nám odporuje, odvrhuje nás?

Co je tedy v pýše tak špatného a Bohu protivného, že ji s takovou silou od sebe daleko odmítá?

Důvod tohoto odporu vyplývá ze samé přirozenosti Boží svatosti. Bůh je počátek i konec, „Alfa a Omega" všech věcí (Zjev 22,13), je první příčinou každého stvoření a zdrojem každé dokonalosti. Každé bytí pochází od něho, každé dobro se od něho odvozuje, ale každá bytost se má k němu také vrátit, každá sláva se má odnášet k němu. Bůh všechno učinil ke své slávě. „Pán stvořil všechno pro sebe": *Universa propter semetipsum operatus est Dominus* (Vulg. Přísl. 16,4). U nás by takové jednání bylo sobectvím, nejvyšší nesprávností. U Boha, jemuž se sobectví naprosto nemůže připisovat, je to nutnost, kotvící v samotné jeho přirozenosti. V Boží svatosti je podstatné přivádět vše k vlastní slávě. Jinak by Bůh nebyl Bohem, protože by byl podřízen cíli jinému než je sám. Poslechněme si proroka Izaiáše. Ukazuje nám anděly opěvující svatost Boží, poněvadž jeho sláva naplňuje nebe i zemi. „Svatý, Svatý, Svatý Pán Bůh zástupů. Svět celý plní jeho sláva": *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria ejus* (Iz 6,3). Rovněž svatý Jan na Patmu prohlašuje, že viděl vyvolené, jak padali před trůnem klaněli se Bohu a slyšel je opakovat píseň: „Hoden jsi, Pane a Bože náš, aby se ti dostalo slávy, cti a moci, neboť ty jsi stvořil všechno a z tvé vůle to povstalo a bylo stvořeno" (Zjev. 4,11). Bůh proto také prohlašuje, že „svou čest jinému nepředá" (Iz 42,8). Je tomu tak proto, že když se pozoruje, vidí jak zasluhuje nekonečnou slávu pro plnost svého bytí a oceán svých dokonalostí. Bůh nemůže připustit, aby jeho sláva byla připisována někomu jinému než jemu samému, jinak by přestal být Bohem, přestal by být svatostí. Dává nám mnoho milostí, dává nám svého milovaného Syna. „Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna": *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret.* Dal nám ho zcela, navždy, jestliže my chceme. V něm a skrze něho nám dává všechna dobra. „*Cum illo*

omnia nobis donavit" (Řím 8,32). Dává nám nejvyšší dobro, kterým je věčné a nekonečné štěstí, dává nám možnost vstoupit v důvěrný styk s Nejsvětější Trojicí, ale jednu věc nechce a ani nemůže nikomu udělit, a to svou slávu. „Já jsem Hospodin. Svou čest nikomu nepředám": *Ego Dominus; gloriam meam alteri non dabo.*

Nuže, a co činí pyšný člověk? Pokouší se uzmout a přivlastnit si tuto slávu, kterou si pouze Bůh zaslouží a na niž je tak žárlivý. Pyšný se povyšuje, činí se středem, oslavuje se svou osobou, svou dokonalostí, svými díly. Vidí jen v sobě princip všeho, co má a všeho, co je. Myslí si, že není nikomu ničím povinen, ani Bohu, chce ve svůj prospěch zbavit Boha té zcela božské výsady, že Bůh je první příčinou a posledním cílem. Nepochybně, teoreticky si může myslet, že vše pochází od Boha, ale v praxi jedná a žije, jakoby vše pocházelo od něho samého.

Vytváří-li pýcha mezi člověkem a Bohem takový protiklad, je nutno, aby se Bůh pyšnému „protivil" (srov. u svatého Tomáše Akvinského II, otázka 162 a 6: „Zda je pýcha nejtěžším ze všech hříchů": *Ultrum superbia sit gravissimum peccatorum).* Bůh ho nemůže neodmítat než coby nespravedlivého útočníka. „Pyšným se protiví": *Superbis resistit.* „Hospodin je vznešený, nízké zná, spatra pohlíží na povýšené": *Excelsus Dominus et humilia respicit, et alta a longe cognoscit* (Ž 138,6). Jeden ze starých autorů, vykládaje tato slova, píše: „Bůh hledí na pyšné zdaleka, aby je mohl s tím větším náporem srazit." „Vysoké, to je pyšné, zdaleka pozoruje, aby je mohl potlačit": *Alta, id est, superba, de longe cognoscit ut deprimat* (Kázání 2 O nanebevstoupení Páně, 177 z mezidobí, č. 2, Dodatek k dílům svatého Augustina). Je pro duši možná děsivější perspektiva než tato?

Náš božský Spasitel, tak milosrdný, tak soucitný, pro nás obnovuje toto poučení silnými a působivými barvami v podobenství o farizeu a celníkovi. Pozorujte farizeje! Je to člověk přesvědčený o své důležitosti, plný sebe a sám sebou jistý; jeho „já" se staví na odiv v jeho řečech i v jeho chování. Stojí zpříma, nenuceně jako ten, kdo si je vědom své ceny a své osobní dokonalosti, který není nikomu ničím povinen a zároveň je přesvědčen, že nic nepotřebuje. Zálibně před Bohem vykládá, co dělá. Je pravda, že mu za

to děkuje, ale jak svatý Bernard poznamenává, tento falešný hold je jen lží připojenou k pýše. Farizeus má „obojaké srdce“, jak říká Písmo. Pohrdání, s jakým mluví o celníkovi, ukazuje, že se považuje za mnohem dokonalejšího, než je on, a takto si skutečně vyhrazuje slávu, kterou domněle vzdává Bohu. „Poněvadž vzdáváním díků prozrazuješ, že sobě nic nepřipisuješ, ale že své dary máš od Boha, moudře poznáváš; tím však, že druhými pohrdáš, vynášíš sebe, což v srdci a srdcem jsi řekl, kdežto jazykem pronášíš lež a uchvacuješ slávu Pravdy. Nejenže posuzuješ celníka, že je proti tobě hoden opovržení, ale domníváš se, že jsi nad něho úctyhodnější“: *Quia gratia agendo probas te tibi nihil tribuere, sed Dei esse dona tua merita, prudenter gnoscere, certe cæteros aspernando, prodis te, quod in corda et corde locutus sis. Non enim judicares publicanum contemnandum præ te, si non præ illo te honorandum censeres* (svatý Bernard: Kázání 13 na Píseň písní). Nežádá nic od Boha, protože se domnívá, že nic nepotřebuje. Stačí si sám. Předkládá spíše své chování Bohu jen ke schválení. Nezdá se nám téměř, že slyšíme, jak říká: „Můj Bože, musíš být se mnou velmi spokojen, protože já jsem vskutku bez výtek. Nejsem jako jiní lidé ani jako tento celník. V hloubi své bytosti je prakticky přesvědčen, že celá jeho dokonalost pochází od něho. Proto také čteme v evangelijním textu, že nám Pán pověděl toto podobenství „kteří v sebe věřili, že jsou spravedliví.“

Co činil druhý herec na scéně, celník? Stál opodál a neodvažoval se ani oči pozdvihnout k nebi, poněvadž se cítil ubohým. Myslel na to, že má nějaký titul, kterým by se mohl před Bohem honosit? Vůbec ne. Byl si vědom, že přináší jen své hříchy. „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ Celá jeho důvěra, celá jeho naděje je v Bohu.

Nuže, jak jedná Bůh s těmi dvěma lidmi? Ježíš Kristus nám to říká: „Pravím vám, tento odešel domů ospravedlněn, onen však nikoliv“ (Luk 18,14). A přece, což nebyl tento celník hříšník? Jistě, byl. A naopak, nebyl farizej aspoň po vnější stránce věrným v zachovávání Mojžíšova zákona? Neméně jistě. Ale tento byl pln sebe tím, že pohrdal celníkem, ukazoval, že se ve vlastním srdci povyšuje pro své dobré skutky, které vykonal. Chtěl zaujmout

místo Boží. A Bůh ho odmítá. „Rozptýlil ty, kteří pyšně smýšlejí v svém srdci“: *Dispersit superbos mente cordis sui* (Luk 1,51). Ubohému celníku, který se pokořuje, dává naopak v hojnosti svou milost. „Pokorným dává milost“ *Humilibus autem dat gratiam* (Jak 4,6; 1Petr 5,5).

A když Ježíš Kristus končí podobenství, stanoví sám základní zákon, kterým se řídí naše vztahy k Bohu. Vyvozuje podstatné poučení, kterému se máme od něho naučit: „Kdo se povyšuje, bude ponížen a kdo se ponižuje, bude povýšen“: *Omnis qui se exaltat humiliabitur et qui humiliat se exaltabitur* (Luk 18,14).

Vidíte, do jaké míry je pýcha nepřítelem spojení duše s Bohem. Svatý Tomáš Akvinský říká, že v nás není hřích ani sklon, který by měl větší schopnost vytvářet překážku sdílení se Boha. „Pýchou se lidé nejvíce odvracejí od Boha“: *Per superbiam homines maxime a Deo avertantur*. A protože je Bůh principem každé milosti, je pýcha pro duši nejstrašnějším ze všech nebezpečí, zatímco zase naopak není jistější cesta k dosažení svatosti a nalezení Boha nad pokoru. Obzvláště pýcha brání Bohu, aby se duši daroval, aby se ji dal plně. Pokora je vskutku ctností tak základní, že se bez ní – jak říká opat z Clairvaux – všechny ostatní ctnosti sesypou. „Jestliže je totiž pokora dobrý a pevný základ ctností, zajisté, je-li otřesena ona, celá stavba ctností je jen zřícenina“: *Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile fundamentum humilitas. Nempe si nutet illa, virtutum aggregatio nonnisi ruina est* (z knihy „O rozvažování“, kniha 5, kap. 14, 32). Po pádu prarodičů jsou v naší přirozenosti překážky, které brání rozvoji vnitřního života. Neodstraní-li se tyto překážky, udusí nakonec ctnosti. Nuže největší překážkou je pýcha, protože to je překážka základní, která se staví naprosto proti samému spojení s Bohem, a tím i proti milosti, jejímž jediným zdrojem je Bůh a bez níž nemůžeme nic dělat. Svatý Bernard dále říká, že „pokora přijímá ostatní ctnosti, chrání je a zdokonaluje“: *Humilitas virtutes alias accipit, servat acceptas, servatas consumat* (Traktát o mravech a úřadu biskupském, kap. 5,17).

Pokorná duše je vskutku schopna přijmout všechny Boží dary především proto, že je vyprázdněna sama od sebe, že čeká od Boha to, co potřebuje ke své dokonalosti, že se považuje za chudou

a ubohou. Všechno, co Bůh pro nás po pádu, do něhož jsme byli strženi učinil, je dílem jeho milosrdenství. „Milosrdenství Boží budu opěvovat navěky“: *Misericordias Domini in æternum cantabo* (Vulg. Ž 88,2). Když vidí Bůh pokleslého člověka, obklopeného slabostí, podrobeného pokušení, vydaného na milost a nemilost svým sklonům, které se mění podle vlivu počasí, období, zdraví, okolí, výchovy, je dojat touto bídou, jako by byla jeho vlastní. Toto Boží hnutí, jež přiklání Pána k naší ubohosti, aby ji ulehčil, to je milosrdenství. „ Jako má s dětmi slitování otec, má Hospodin se svými ctiteli, neboť dobře zná naši podstatu, má v paměti, že jsme jenom prach“: *Quomodo miseretur Pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum* (Ž 103, 13-14).

Naše ubohost je tak hluboká, že se může přirovnat k propasti, která přivolává propast Božího milosrdenství. „Propast volá propast“: *Abyssus abyssum invocat* (Vulg. Ž 41,8). Ale přivolá ho jen tehdy, když se tato ubohost uzná a vyzná. A jen pokora vyráží tento výkřik: „Pane, smiluj se nade mnou!“: *Domine, miserere mei.* Pokora je praktické a trvalé přiznání naší ubohosti a toto přiznání přitahuje pohled Boží. Hadry a rány chudáků jsou jejich obhajovací řečí. Copak se je snaží skrýt? Právě naopak! Ukazují je, aby vzbudili soucit srdce. Rovněž my se nemáme snažit oslňovat Boha svou dokonalostí, ale spíše se domáhat jeho milosrdenství přiznáním své slabosti. Každý z nás má dostatečné množství běd, aby upoutal milosrdný pohled našeho Boha. Nejsme všichni jako ten ubohý pocestný, ležící na silnici do Jericha, oloupený o šat a pokrytý ranami? Všichni jsme byli prvotním hříchem oloupeni o milost, osobní hříchy pokryly naši duši ranami, ale Ježíš Kristus byl pro nás dobrým Samaritánem. Přišel, aby nás uzdravil, vlil do našich ran balzám své drahocenné Krve, vzal nás na ramena a svěřil něze Církve, která je druhý On.

Ukazovat Pánu všechny naše bědy, všechno, co ještě hyzdí naši duši, to je výborná modlitba. „Můj Bože, viz tuto duši, kterou jsi stvořil a vykoupil, viz, jak je znetvořena, jak je naplněna sklony, které se nelíbí tvým očím! Smiluj se!“ Taková modlitba jde přímo do srdce Kristova jako modlitba malomocného ubožáka v evan-

geliu: „Ježíši, Mistře, smiluj se nad námi!“ (Luk 17,13). A náš Pán nás uzdraví.

Když skutečně uznáme, že sami ze sebe jsme slabí, ubozí, bídní, nemocní, zároveň mlčky prohlašujeme moc, moudrost, svatost a dobrotu Boží. Tak vzdáváme hold Boží plnosti a tento hold je Bohu tak příjemný, že se k pokorné duši sklání a plní ji dobry. „Lačné nasytil dobrými věcmi“: *Esurientes implevit bonis.* Svatý Bernard to také říká: „Naše srdce je nádoba určená k přijetí milosti. Aby ji mohla pojmout způsobem toho hodným, musí se vyprázdnit od sebelásky a marné slávy. Když v ní pokora připravila rozsáhlý prostor k naplnění, milost ji prudce zaplaví, poněvadž mezi milostí a pokorou je úzké příbuzenství“ (K zvěstování Páně, kázání 3,9). „Pokora bývá vždy důvěrnou přítelkyní Boží milosti“: *Semper solet esse gratiæ divinæ familiaris humilitatis.* Nad tuto ctnost tedy není nic účinnějšího, abychom si milost získali, udrželi ji v sobě, nebo jí znovu nabyli, jestliže jsme ji ztratili“ (Výklad Písně písní, kázání 54,9).

Je ještě jiný důvod Boží štědrosti vůči pokorným duším. Bůh ví, že si pokorná duše nebude libovat v milostech, které ji dává k své vlastní slávě. Bůh vidí, že si tato duše nebude přivlastňovat Boží dary jako to činí pyšný, ale že bude nebi vracet všechnu slávu a chválu. A proto, smí-li se to tak říci, Bůh se ji neobává zaplavit hojností své přízně. Duše jí nezneužije, nezvrátí Boží plány.

Čím více se tedy chceme přiblížit k Bohu, tím více a hlouběji musíme zakotvit v pokoře. Svatý Augustin nám to velice dobře ukazuje ve všedním přirovnání. Praví: „Cíl, který sledujeme, je velmi veliký. Vždyť je to Bůh, jehož hledáme, jehož chceme dosáhnout, poněvadž pouze v něm je naše věčná blaženost. Nuže, k tomuto vznešenému cíli můžeme jen pokorou. Chceš se povýšit? Začni tím, že se ponížíš. Sníš o tom, že vybuduješ stavbu, která se bude tyčit k nebesům? Dbej především o to, abys položil její základ pokorou“: *Magnus esse vis? A minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? De fundamento prius cofita humilitatis*. „A čím se má stavba výše zvedat“, připojuje svatý učitel, „tím hlubší se musí vykopat základy, a to tím spíše, že půda naší ubohé přirozenosti je zvláště sypká a pohyblivá“: *Ergo et fabrica*

ante celsitudinem humiliatur, et fastigium post humiliationem erigitur. – Ať se tedy stavba před povýšením poníží a štít ať se vztyčí až na těchto základech. Nuže, až do jaké výše se chce vzepnout tato duchovní stavba? Až k patření na Boha“: *Quo perventurum est cacumen ædificii? Cito dico: usque ad conspectum Dei*. Pohleďte tedy, k jaké vznešenosti se má tato stavba povznést, jak vznešeného cíle to máme dosáhnout! Nezapomeňte však, že k němu dospějete jen pokorou“: *Videtis quam excelsum est, quanta res conspicere Deum, non eletione sed humilitate attingitur* (Kázání o Slově Božím).

II.

Snadno pochopíme, proč svatý Benedikt, který nám označuje jako cíl „nalezení Boha“, zakládá náš duchovní život na pokoře. Sám přišel blízko k Bohu, příliš blízko, než aby nevěděl, že pouze pokora přitahuje milost a že bez milosti nemůžeme nic. Celá askeze svatého Benedikta se soustřeďuje v tom, aby učinil duši pokornou a potom jí dal žít v poslušnosti, jež je praktickým vyjádřením pokory. To bude pro ni tajemstvím důvěrného spojení s Bohem. „Pokora… působí, že je člověk poslušný a otevřený k přijetí Boží milosti“: *Humilitas… præbet hominem subditum a patulum ad suscipiendum influxum divinæ gratiæ* (srov. u svatého Tomáše Akvinského II-II, otázka 141,5, ad 2). Kapitola o pokoře je podle úmyslu patriarchova cosi jako celkový pohled na celý duchovní život. Označuje v ní oddíly cesty duše k Bohu od odpírání hříchu až k plnosti lásky. Proč svatý Benedikt pozoroval tuto postupnou cestu pod zorným úhlem pokory, jako by připisoval rozvoji této ctnosti výsadu, že takřka obsahuje růst všech ostatních? Byl by mohl říci, a ne bez důvodu, že žebřík, který vede k Bohu, vytvářejí stupně trpělivosti, nebo také, že vzniká z postupné řady milostí modlitby: především modlitby diskurzivní, potom zjednodušené, konečně mysticky spojující duši s Bohem; nebo ještě lépe, mohl prohlásit, že tento žebřík je sledem stupňů lásky. Dal-li svatý Benedikt přednost pojetí jiného druhu, je tomu tak proto, že svým povahovým sklonem i vedením milosti byl tak utvářen, aby chápal výstup duše jako stále hlubší úctu člověka před Bohem. Toto pojetí je odleskem duše podstatně náboženské a kon-

templativní…“ (Dom Ryelandt: „Esej o charakteru či mravní fyziognomii svatého Benedikta, podle jeho Řehole“, v „Revue liturgique et monastique“ 1921, str. 207-208).

Svatý Patriarcha věnuje této základní ctnosti velmi dlouhou kapitolu. Ale jak dále uvidíme, má o pokoře pojem zcela jasný a zároveň velmi široký. Není to jen jako nějaká zcela zvláštní a oddělená ctnost, pojící se k mravní ctnosti umírněnosti (srov. u svatého Tomáše Akvisnkého II-II, otázka 156,4), kterou předkládá. Ale je to ctnost, kterou vytváří dokonalý postoj duše vůči Bohu, chování, v němž splývají rozmanité vnitřní postoje, jež nás mají pronikat při pomyšlení, že jsme stvořeni a zároveň osvojené děti, je to chování, jež má řídit celý náš život a být základem zvláště našeho života duchovního. Toto tvrzení se dále objasní.

Svatý Benedikt začíná svou kapitolu připomínkou pravidla, které sám Kristus pronáší jako závěr podobenství o farizeovi a celníkovi: „Kdo se povyšuje, bude ponížen; a kdo se ponižuje, bude povýšen.“ Niterný pocit vlastnického práva Božího na lidský život působí, že se člověk pokořuje a podrobuje a tímto podrobením se zároveň povznáší a zakotvuje v Bohu. Týž úkon pokory poslušného člověka sklání a zároveň činí velkým a povznáší ho k Bohu. Hlubokým smyslem Patriarchovy myšlenky je odvolání se na evangelní pravdu, že čím více se prospívá v pravé pokoře, tím více se noří do Boha a vystupuje k vrcholům spojení s Ním (Dom Ryelandt, 1.c). Teorie pokory je u svatého Benedikta v těsném vztahu s pojmem milosti. Vcházení duše do Boha je vcházení Boha do ní. Dílo, které má za přispění milosti opravdu sama vykonat, záleží v tom, aby otevřela své cesty Božímu působení, aby se otevřela Bohu. Na každém stupni výstupu k Bohu souvisí „nadpřirozený růst“ se stupněm „otevření se Bohu.“ Nuže, jak se člověk otvírá Bohu? Tím, že stále více a více odstraňuje pýchu, tím, že se stále více prohlubuje v pokoře. A tak žebřík pokory ve smyslu záporném může nakonec sloužit ve smyslu kladném jako žebřík dokonalosti a lásky. Na žebříku pokory možno pozorovat stupňování, které s sebou nepochybně nese jistou část konvence a vynalézavosti, ale přece nabízí základ velmi rozumného zápasu pro všechny kladné pokroky nadpřirozeného života.

Svatý Benedikt, používaje výrazného obrazu žalmistova, přirovnává pyšného člověka, jehož Bůh odmítá, k dítěti, které bylo příliš brzy odstaveno, příliš brzy vzato z mateřské náruče (Ž 131,2); dítě takto vzdálené od zdroje života je odsouzeno k záhubě. Duše jde vstříc největšímu nebezpečí, že bude odloučena od Boha, jediného zdroje každé milosti. A náš blažený Otec pokračuje: „Chceme-li tedy dosáhnout vrcholu nejvyšší pokory a rychle dospět k onomu nebeskému povýšení, kam člověk vystupuje pokorou v přítomném životě, musíme vzestupnými stupni svých skutků vztyčit onen žebřík, který se zjevil spícímu Jákobovi a po němž viděl vystupovat a sestupovat anděly“ (RB kap. 7). Zdá se, že je tato myšlenka vypůjčena od svatého Jeronýma. Ale tento svatý Učitel chápe vnitřní výstup jako cvičení se ve všech ctnostech: „Žebřík, po němž se vystupuje po rozličných stupních ctností k nejvyšší“: *Scalam… per quam diversis virtutum gradibus ad superna conscenditur* (Dopisy 98,3). Svatý Benedikt omezuje myšlenku na praktikování ctnosti pokory. Připojme, že v 6. století napsal svatý Jan Klimak své slavné dílo „Žebřík vedoucí k nebi“: *Scala paradisi.* Tento žebřík má třicet příček, jimiž se připomíná třicet let skrytého života Kristova.

Svatý Zákonodárce potom přirovnává dvojí části žebříku k tělu a duši, poněvadž tělo má mít podíl na vnitřní ctnosti, a Boží milost upravila mezi oběma příčkami různé stupně, které musíme slézt.

Než je postupně probereme, řekněme především, co je pokora. Svatý Benedikt ji nedefinuje. Předkládá spíše její rozmanité projevy. Vypůjčíme si tedy jednotlivé prvky definice u svatého Tomáše, který ostatně v „Teologické sumě“ komentuje kapitolu svatého Benedikta a odůvodňuje stupně pokory, jak je v ní pojmenoval (II-II, otázka 161, a.6. a otázka 162, a.4).

Poznámka: Svatý Tomáš Akvinský se nicméně drží obráceného pořadí a začíná posledním stupněm. V jádru článku skutečně však podává výklad vycházeje od prvního stupně: „Aby se člověk Boha bál a byl pamětliv všeho, co přikázal.“ – Víme, že svatý Tomáš byl benediktinským oblátem na Monte Cassinu, kde žil po devět let. Musel opatství opustit pro politické nepokoje, které podnítil Fridrich II. Když ho Řehoř IX. vyloučil z Církve, vyhnal Fridrich mni-

chy z kláštera. Za svého pobytu na Cassinu studoval mladý Tomáš text Řehole svatého Patriarchy. „Spisy budoucího Učitele“ – tak praví jeden z posledních historiků svatého Tomáše P. Mandonnet OP – „budou svědčit o jeho důvěrné znalosti velkého zákonodárného památníku svatého Benedikta.“ Týž historik končí svou studii: „Svatý Tomáš, benediktinský oblát“ řádky, kterou citujme: „Svatý Tomáš Akvinský jistě opustil poklidné místo svých mladých let s bolestnou lítostí. Jeho hluboce řeholní duši se zdálo, že mu vyschl nejhlubší pramen života. Ale přes události, které se mu mohly jevit jako pohroma, odnášel si do svého vyhnanství bohatou kořist. Jeho dětským letům se nedostalo pouze útulku v nejslavnějším klášteře křesťanství, ale dostalo se mu i formace, jejíž neproměnlivé dobrodiní si podrží. Benediktinskému řádu a jeho zbožnosti vděčí za svou zdravou a upřímnou duši. Klášterní život s klidným postupem týchž denních úkolů již utvrdil jeho podivuhodnou vyrovnanost povahy a vloh. Odloučenost oblátského života a velkolepé okolí cassinské přírody v něm probudily a k zralosti přivedly jeho hluboký sklon k usebranosti“ („Revue des Jeunes“ z 25. května 1919, str. 241-242).

Pán Bůh někdy dává některé duši naráz vysoký stupeň pokory, jako se jiné děje s darem modlitby. Ale při pravidelné cestě vyžaduje naši spolupráci. A poněvadž si vážíme jen toho a usilujeme jen o to, co známe, snažme se dobře pochopit smysl této ctnosti.

Pokoru lze definovat takto: mravní ctnost, která nás vede, abychom se z úcty k Bohu skláněli a zůstávali na místě, jež – jak poznáváme – nám patří.

Je to ctnost, totiž obvyklá dispozice. – Ctnost pokory netvoří tedy ojedinělý úkon. Člověk je schopen úkonů, aniž má ctnost. Ctnost tvoří obvyklá disposice, která se projevuje rychle a snadno. Je to jakési ohnisko, z něhož srší úkony pokory jako jiskry v průvanu, který vzbuzuje plamen.

Pokora jakožto mravní ctnost má jistě – stejně jako například zbožnost – všechny své předpoklady v rozumu, v úsudku. Myslíme však, že neprávem ji někteří autoři kladou formálně k rozumu. Se svatým Tomášem řekneme, že sídlí podstatně ve vůli. „V samé žádosti podstatně je pokora“: *In ipso appetitu consistit humilitas essentialiter.* „Pokora je spíše ohledně žádosti než ohledně hodnocení“: *Existit circa appetitus magis quam circa ætimationem.* Právě tak jako naopak pýcha předpokládá a podržuje úsudek nezřízeného oceňování sebe, ale formálně záleží spíše v samé zálibě – což je hnutí vůle –, která jde za tímto úsudkem. V pokoře je

to dobrá vůle, která se s přispěním milosti sklání, ponižuje z úcty před Bohem a vede rozum i celého člověka k tomu, aby zůstal na místě, o němž ví, že mu náleží.

Poznámka: Svatý Učitel ovšem připojuje, že se pokora opírá jako o řídící pravidlo o poznání vlastního nedostatku, a to nás ochrání před sebepodceňováním. Je to vlastně uplatnění oné „výměny kausality", známé všem psychologům a morálním teologům, výměny, která nastává mezi rozumem a vůlí, a to uplatnění ve zvláštním případě.

Nuže, jaké je toto místo, které člověku náleží? Uvažme věc ne podle zřetelů světa, který oceňuje jen to, co se třpytí, a dá se vést klamným zdáním, nýbrž podle zřetelů víry, podle stanoviska Božího, protože Bůh je Pravda sama a nemýlí se.

Co mám tedy v přirozeném řádu sám od sebe? Bez jakékoliv nadsázky si musíme odpovědět: „Nic. Ani život, ani zdraví, ani fysické síly, ani vlohy. Nejen „tvé ruce mne zhnětly a vytvořily": *manus tuæ, Domine, fecerunt me* (Job 10,8), ale celá má bytost se úplně o tebe opírá. „Neboť v něm žijeme a dýcháme i trváme" (Skut 17,28). Aktivní uchovávání věcí je ze strany Boží prodlouženým stvořením. Kdyby Bůh odtáhl ruku, mohu v jediném okamžiku zůstat bez síly, bez vůle, bez rozumu, bez života. „Všechno tělo je jako tráva. Osychá tráva a uvadá květ": *Omnis caro fænum; exsiccatum est fænum, et cecidit flos* (Iz 40,6-7). Je pravda, že podstatu duše a těla, jejich schopnosti a síly vlastním, ale jen proto, že jsem je dostal od Boha. „Co však máš, co bys nebyl dostal? Jestliže však jsi to dostal, proč se chlubíš, jako bys nebyl dostal?" (1Kor 4,7).

A v řádě nadpřirozeném? Je pravda, že milostí jsme dětmi Božími, Ježíšovými bratry, že nás Bůh povolal, abychom se mu připodobnili. „Řekl jsem: Jste bohové": *Ego dixi: dii estis* (Vulg. Ž 81,6). Je to podivuhodný stav, vznešený cíl, ale Bůh nás k němu povolal zcela bez naší zásluhy. „Ne pro spravedlivé skutky, které jsme my vykonali, nýbrž podle svého milosrdenství nás spasil": *Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit* (Tit 3,5). A když nás Boží milosrdenství obdařilo tímto božským darem, nemůžeme ho užívat bez Boha. Je

z víry: *de fide*, že nemůžeme mít v řádu milosti sami od sebe ani dobré, pro nebe záslužné myšlenky. Náš Pán to řekl všeobecně: „Beze mne nemůžete nic činit“: *Sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5). A po něm svatý Pavel uvádí znovu tuto myšlenku šíře rozvedenou: „Ne, že bychom sami od sebe, jakoby ze sebe, byli způsobilí něco myslet, nýbrž naše způsobilost je z Boha“: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est* (2Kor 3,5). Jinde nám říká, že nikdo nemůže nadpřirozeně vzývat jméno Ježíšovo bez milosti Ducha Svatého (1Kor 12,3). Vidíte, každé dobro přichází od Boha. A je-li pravdou, že nám zásluhy našich skutků patří, je tomu tak jen proto, že Bůh nám dává možnost zasluhovat.

Poznámka: Ať tomu není tak, aby člověk křesťan důvěřoval v sebe nebo se chlubil sebou a ne v Pánu, jehož dobrota vůči lidem je tak veliká, že chtěl, aby zásluhy z jeho darů patřily lidem“: *Absit ut christianus homo in se ipso vel confidat vel glorietur et non in Domino; cujus tanta est erga omnes homines bonitas ut eorum velit esse merita quæ sunt ipsius dona*. Koncil tridentský, zasedání 6, kap.16.

Velmi logicky nám tedy náš blažený Otec říká, abychom, „zpozorujeme-li na sobě nějaké dobro, je nepřipisovali sobě, ale vztahovali je na Boha“: *Bonum aliquid in se cum viderit Deo applicet, non sibi*. Hned také připojuje: „Přičítejme naopak sami sobě každé zlo, jehož se dopouštíme, a vězme, že jsme jeho příčinou“: *Malum vero semper a se factum sciat et sibi reputet* (RB kap. 4). Vskutku, hřích není nikdy od Boha a je výlučně od nás. Nuže, jestliže jsme jen jednou ve svém životě těžce Boha urazili, zasloužili jsme si tehdy plným právem stát se pro Boha, jenž je vznešenost a dobrota sama, předmětem ošklivosti a nenávisti. A jestliže jsme tehdy nebyli postiženi smrtí a věčným trestem, jestliže nám Bůh vrátil s odpuštěním náklonnost a své přátelství, vděčíme za to opět jeho dobrotě. „Milosrdenství Boží, které nejsme schopni pochopit“: *Misericordia Domini quia non sumus consumpti* (Pláč 3,23).

Takové je naše místo, které nám neklamné světlo víry označuje, když o všech věcech uvažujeme z hlediska Boží pravdy. Nuže, z toho plyne chování odpovídající tomuto postavení, jež nás vede

k pokoře. Vůle nás za přispění milosti vybízí, abychom zůstali na místě, které je „naše“ ve vlastním smyslu.

III.

Svatý Tomáš dobře za hlavní důvod a pohnutku tohoto sebeponižování udává „úctu k Bohu.“ „Hlavní důvod pokory se bere z úcty k Bohu, z níž se přichází, že si člověk nepřičítá více, než mu náleží podle stupně, který obdržel od Boha“: *Ratio præcipus humilitatis sutur ex reverentia divina ex qua contingit ut homo non plus sibi attribuat quam sibi copetat secundum gradum quem est a Deo sortitus* (II-II, otázka 161, a2, ad3). A velký Učitel zde připomíná, že svatý Augustin spojuje pokoru s darem bázně, k němuž připojuje i ctnost nábožnosti. „A proto Augustin pokoru přiděluje daru bázně, jímž člověk ctí Boha“: *Et propter noc Augustinus humilitatem attribuit dono timoris quo homo Deum reveretur.* Dotýkáme se tu nejhlubšího bodu, samého kořene té ctnosti a tato nauka je nanejvýš důležitá.

Jaké je první hnutí duše proniknuté milostí Boží, když v modlitbě rozjímáme o dokonalostech a dílech Božích a zasáhne nás paprsek Božího světla? Sebeponížení a ponoření se do adorace. Tento postoj adorace je jedině „pravdivý“ postoj, který může zaujmout stvoření vůči Bohu. Co je adorace? Je to vyznání naší nízkosti před Božími dokonalostmi, uznání naší naprosté závislosti vůči Tomu, který jediný je sám od sebe, který je plnost Bytí. Je to projev naší poddanosti vůči nekonečné svrchovanosti. Když si některé stvoření neudržuje toto smýšlení, není v pravdě. Blažení v nebi jsou s Bohem spojeni tak těsně, že to přesahuje vše, o čem může nejžhavější láska snít, jsou prostoupeni Bohem, vlastní Ho v podstatě své duše. Bůh je celý v nich, a přece se nepřestávají nořit do hluboké úcty, výrazu jejich adorace. „Bázeň Boží je svatá, trvající na věky věků“: *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.* Jak by nemělo podobně být sebezničení naším zákonem na zemi. Když víra, která je předehrou oblažující krásy, způsobí, že se dotkneme něčeho z nevyzpytatelných Božích dokonalostí, upadáme okamžitě v adoraci. V tomto silném vnitřním světle duše pochopí jedinečný rozdíl: Bůh a ona. Uzří nekonečný

kontrast dvou hranic tvořících opak jedna druhé: maličkost a nízkost jako protějšek velikosti a vznešenosti; vznešenost a velikost jako projev nízkosti a malosti. Duše může mimo to zaměřit svou pozornost více na jeden z těchto dvou hraničních bodů v tomto vztahu. Zaměří se k Bohu? Snaží se adorovat. Zaměří se k sobě? Snaží se pokořit. Právě v tomto okamžiku sebezničení před tváří Boží vznešenosti se rodí v duši pokora. Jakmile naplní duši úcta k Bohu, je v ní zdroj, z něhož tryská pokora. „Příčinou pokory je úcta k Bohu“: *Humilitas causatur ex reverentia divina* (II-II, otázka 161, a4, ad1). Chybí-li tato příčina, nemůže být pokory. To je bod, který nemůžeme nikdy dost zdůraznit. Vidíte, do jaké míry je pokora obzvláštní ctností „náboženskou“, když je „proniknuta zbožností“, jak bylo dobře řečeno, a je tedy podstatně vlastní pro náš stav (Dom Lottin v knize „Duch kultu, hodnota náboženství“, Lovaň 1920, str. 40 a další).

Poznámka: V tomto malém díle zhuštěné nauky ukázal autor, zkušený teolog, „jak svatý Tomáš přiveden zřejmou skutečností k tomu, aby spojil pokoru se střídmostí a poslušnost s kázní a potom obě tyto ctnosti přidružil k náboženství. Příbuznost vskutku nelze popřít. Staří asketičtí autoři si jí také povšimli. Řehole svatého Benedikta například nezná slovo „náboženství“, ale je cele proniknuta duchem náboženství. Stačí číst kapitolu 5.–7. o poslušnosti, o duchu mlčení a pokory, abychom se o tom přesvědčili“.

Pochopíme také, jak dalece je důležité oddávat se rozjímání o božských dokonalostech, abychom se upevnili v pokoře. Bůh je všemohoucí. „Řekl jediné slovo a všechny věci byly učiněny.“ Jediným slovem vyvedl z nicoty obdivuhodné tvorstvo. A tito krásní tvorové, ty legie andělů, ty národy lidí, ať jsou jakkoliv velké a četné, jsou vůči němu jako atom, jako by vůbec nebyly. „Všechny národy jsou před ním, jako by vůbec nebyly“: *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo* (Iz 40,17). On je věčný. Všichni tvorové jsou přechodní, nebo platí svou daň těm, kteří přicházejí po nich, jedině On zůstává neproměnný, v plném a svrchovaném držení svých dokonalostí. „S kým se radí?“ (Iz 40,14). Jeho nekonečná moudrost dosahuje všech plánů se silou a mírností. Jeho spravedlnost hodná klanění je pouhá vyrovnanost. Jeho dobrota

a jeho moc nemají rovné. „Ty dovedeš otevřít svou ruku, laskavě nasytit všechno, co žije“ (Ž 145,16).

A jaké zpěvy by bylo potřeba vynalézt k oslavě Božích děl v řádu nadpřirozeném? Mluvili jsme již několikrát o Božím plánu. Bůh nás chce učinit svými dětmi tím, že nám dává účast na samém synovství svého Syna Ježíše (srov. Ef 1,5), a tím nám umožnit, abychom čerpali věčnou blaženost u samého zřídla božství. Mistrovské dílo věčných myšlenek. – Kristus, podivuhodná tajemství vtělení, umučení, vzkříšení, Ježíšovo vítězství, ustanovení Církve a svátostí, milost, ctnosti, dary Ducha Svatého, celý ten zázračný soubor, který tvoří nadpřirozený řád, vyplynul z onoho hnutí božského Srdce: „Učinit nás svými dětmi“. „Abychom byli přijati za syny Boží“: *Ut adoptionem filiorum reciperemus* (Gal 4,5). Pohled na onen podivuhodný řád, na toto dílo moci, moudrosti a lásky právě proto tolik uchvacovalo svatého Pavla.

Nuže, když naše duše rozjímá o těchto dokonalostech a těchto dílech Božích ne způsobem filozofickým, který by z toho udělal abstraktní, chladné a suché studium, ale v modlitbě, a když se jí Bůh dotkne svým světlem, všechny pozemské přednosti zaniknou, všechny stvořené dokonalosti se jeví jako nicota, všechna lidská velikost se rozplyne jako dým. Před touto vševědoucností, před touto svrchovanou moudrostí, touto absolutní mocí, touto nejvyšší svatostí, touto spravedlností, v níž není ani nejmenší hnutí vášně, před touto dobrotou bez mezí, před touto něžností a před tímto nevyčerpatelným milosrdenstvím duše vykřikne: „Kdo je jako náš Pán a Bůh, jenž trůní na výsosti?: *Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat?* A „jak hluboké je tvoje myšlení!“ Tehdy duši pronikne až do hloubi nesmírná úcta a ona se doslovně pohrouží do své nicoty; čím je, čím jsou nebeští duchové a všechny zástupy lidstva vůči této moudrosti, moci, věčnosti a svatosti? „Všechny národy jsou před ním jakoby vůbec nebyly“: *Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo.*

Ale povšimněte si dobře toho, co je velmi důležité, že se totiž tento pocit úcty – ačkoliv je velmi živý a skutečný – v duši neodděluje od postojů důvěry a lásky (srov. učení Matky Deleloe o tomto bodě v knize: „Benediktinská mniška 17. století, matka

Deleloe"). Pokora vskutku neodporuje v žádném směru pravdě. O Bohu musíme rozjímat přihlížejíce ke všem jeho dokonalostem a ke všem jeho dílům. Je zároveň Pánem a Otcem, jako my jsme tvory a zároveň přijatými dětmi. Úcta k Bohu, kořen pokory, se musí rodit právě z tohoto úplného rozjímání o Bohu, o jeho všemohoucnosti nejvyššího Pána, o jeho všeobjímající dobrotě Otce, plného něhy.

Podařilo se nám, jak jsme si přáli, podat úplnou a přesnou představu pokory, tak, jak jí rozuměl svatý Benedikt? Jeho pojem o této otázce přesahuje šíří pojmy, jež se u morálních teologů staly klasickými, ale nijak jim neodporuje. Pokora pro něho stejně jako u všech ostatních zůstává ctností, která udržuje na uzdě nezřízené sklony stvoření, aby se povýšilo; ale u něho – to je patrné zvláště v Prologu k Řeholi – pro příbuznost, kterou jí připisuje se ctností zbožnosti, je úplná jen tehdy, když splývá s láskou a důvěrou, která mají oživovat srdce dítěte. Úcta k Bohu působí, že se duše hrouží do své nízkosti, a současně ji právě tímto ponížením přivádí k láskyplnému plnění toho, co si nebeský Otec přeje. Ctnost pokory je u našeho blaženého Otce, spíše obvyklým duševním stavem, který řídí celek vztahů mnicha k Bohu v pravdě jeho dvojího postavení jako hříšného tvora a jako přijatého dítěte. „Dvanáct stupňů pokory, jak je svatý Benedikt předkládá, tvoří podivuhodně pronikavý a harmonický soubor, z něhož je patrno, jak se má v chování mnicha – který pokračuje v duchovním životě – navzájem prolínat bázeň a důvěra, poslušnost a odvaha, usebranost a láska…" (Dom Ryelandt, 1.c). Jestliže, zapomínajíc na svou nicotu, se blížíte k Bohu s důvěrou ale s malou úctou, nebo jestliže naopak jste proniknuti úctou, ale máte jen slabou důvěru, pak vaše vztahy k Bohu nejsou takové, jaké mají být. Pokora stvoření nesmí zničit důvěru dítěte; hodnost dítěte nesmí dát zapomenout na stav stvoření a hříšníka. Pokora takto pojatá zasahuje celou bytost, vše, čím jsme, a pochopíme, proč svatý Benedikt učinil z tohoto velmi přesného a velmi obsažného stavu duše jednu z nejcharakterističtějších známek duchovního života. Do nauky svatého Patriarchy vnikneme dobře jen tehdy, když pochopíme, že kořenem pokory je hluboká úcta před Bohem, že se tato

úcta sama rodí při úvaze o tom, čím je Bůh a co pro nás učinil ve svém dvojím vztahu k nám, a to jako Pán a jako Otec. A je-li tato dvojí úcta jednou v duši zakotvena, udržuje ji v poníženosti, která jí přísluší jako stvoření poskvrněnému hříchem, ale současně ji celou vrhá do odevzdanosti do vůle nebeského Otce do odevzdanosti, která je plná důvěry a vděčnosti.

Z toho vyplývá, že se tato úcta k Bohu vztahuje na všechno, co s ním nějak souvisí, co ho zobrazuje nebo zvěstuje: lidství Kristovo a dále všechny údy jeho mystického těla. Velmi dobře říká svatý Tomáš Akvinský: „Nemáte ctít Boha pouze v něm, nýbrž také to, co je jeho, máme ctít v komkoli, ne však tím způsobem úcty, jímž ctíme Boha. A proto", uzavírá, „pokorou se kvůli Bohu máme podrobit všem bližním": *Non debemus solum Deum reveri in seipso, sed etiam id quod est ejus, debemus reveri in quolibet; non tamen eo modo reverentiæ quo reveremur Deum. Et ideo per humilitatem debemus nos subjicere omnibus proximis propter Deum* (II-II, otázka 161, a3, ad1). Svatý Tomáš říká též velmi oprávněně: „Pokora vlastně přihlíží k úctě, jíž se člověk podrobuje Bohu. A proto každý člověk podle toho, co je jeho, se má kterémukoliv člověku podrobit vzhledem k tomu, co je v onom člověku Božího": *Humilitas proprie respicit reverentiam qua homo subjicitur, et ideo quilibet homo secundum id quod suum est, debet se cuilibet proximo subjicere quantum adid est quod Dei in ipso.* Máme-li tohoto ducha úcty vůči Bohu, směřuje i k tomu, „co je ve stvořeních Boží", poněvadž se duše nemůže úplně zničit před Bohem, vrhá se pro Boha a kvůli Bohu k nohám stvoření. Tato úcta se vztahuje především na svaté lidství Kristovo. Protože je osobně spjato se Slovem, zasluhuje úcty a klanění, jaké prokazujeme samému Bohu. Když vidíme našeho Pána na kříži, zbroceného krví, jak se stal předmětem posměchu pro zástup („zavržen byl a stal se posledním z lidí": *Dejectum et novissimum vivorum,* Vulg. Iz 53,3), padáme na kolena, klaníme se mu, protože je Bůh.

Zachovávajíce přiměřený rozdíl jednáme podobně se všemi členy mystického těla Kristova, protože Bůh skrze Kristovo lidství je spojen s celým lidským pokolením. Pokorná duše, která je naplněna úctou k Bohu, vidí v každém člověku, s nímž se setká,

zjevení Boha a je ochotna tomu člověku sloužit, protože v něm tím či oním způsobem vidí Boha. To vskutku zamýšlí náš blažený Otec, když přikazuje, abychom „sklonili hlavu nebo padli k nohám svých hostů při jejich příchodu, nebo při jejich odchodu a uctili v nich Krista, který to v jejich osobě přišel“: *Omnibus venientibus vel descendentibus hospitibus inclinate capite vel prostrato omni corpore in terra, Christus in eis adoretur qui et suscipitur* (RB kap. 53). Takové je chování pokory. Padáme před druhými k zemi, sloužíme jim v úplné podrobenosti, protože v nich uctíváme tu či onu vlastnost Boží, například Boží moc v těch, kterým je svěřena autorita. „Poslední důvod své poslušnosti vůči každé stvořené autoritě budu čerpat z úcty, kterou obklopuji plnost Božích práv“ (Dom Lottin, 1.c).

Pokora, o níž svatý Benedikt s takovou zálibou pojednává, je navyklý stav duše vůči Bohu, stav, který se rodí z Božího světla a přináší do duše zároveň nekonečnou úctu mírněnou nezměrnou důvěrou. Ona dává klášterní zbožnosti její zvláštní ráz velikosti a odívá ji zvláštním leskem. Duch Svatý uvádí v souzvuk dvojí vnitřní postoj: postoj bázně a postoj zbožnosti, a tento souzvuk působí, že duše, ať je jakkoliv ponížena před Bohem a bližním, je si přesto jista Boží milostí, která jí přichází skrze Krista, v němž nachází vše, čeho se sama pokorou zbavuje. Tato nepřekonatelná jistota ji plní přímo silou Boží a činí tak její život plně plodný. Při vědomí, že bez Krista nemůže nic („beze mne nemůžete nic učinit“: *sine me nihil potestis facere,* Jan 15,5), poznává s touže jistotou, že může vše, když se o něj opírá. „Všechno mohu v tom, jenž mě posiluje“: *Omnia possum in eo qui me confortat* (Flp 4,4.13). Pokora je tajemstvím její síly a její životnosti.

IV.

Zbývá nám nyní proběhnout po příkladu velkého Patriarchy různé stupně této ctnosti, potom označíme její blahodárné účinky a prostředky, jak bychom ji v sobě upevnili.

Všeobecné uspořádání stupňů pokory, jak je ustanovil svatý Benedikt, přejal i Andělský Učitel (II-II, otázka 161, a.6). Náš blažený Otec mluví nejdříve o stupních vnitřní ctnosti a klade jako

první stupeň bázeň Boží, úctu k Bohu. Postupuje tímto způsobem z mnoha důvodů. Svatý Tomáš nám ukazuje, že svatý Zákonodárce posuzoval pokoru, podal o ní své učení a stanovil její stupně „podle samé přirozenosti věcí“: *secundum ipsam naturam rei* (tamtéž a.6, ad 5). „Z vnitřního pak uzpůsobení“, praví kníže teologů, „pokorou vycházejí některá vnější znamení“: *Ex interiori autem dispositione humilitatis procedunt quædam exteriora signa* (a. 6). Dokládá však, že se musí nejprve upevnit kořen ctnosti v samotné vnitřní pokoře a tímto kořenem je úcta k Bohu. „Kořen pak a původ obojího je úcta, kterou někdo má k Bohu“: *Principium et radix humilitatis est reverentia quam quis habet ad Deum* (tamtéž). Proto se právem říká, že první ze všech stupňů je bázeň Boží; bez ní se pokora nemůže ani zrodit ani udržet. Odtud jako z kmene pak vyrůstají všechny ostatní stupně této vnitřní ctnosti, jež se potom musí zcela přirozeně projevovat i zevně.

Svatý Patriarcha staví tedy úctu k Bohu jako východisko: „První stupeň pokory záleží v tom, abychom měli stále před očima bázeň Boží a nikdy na ni nezapomínali“: *Si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, oblivionem omnino fugiat* (RB kap. 7). Texty z Řehole, které budeme citovat v této přednášce, jsou všechny z této 7. kapitoly. Odkazujeme tedy na ni čtenáře jednou provždy. Ale v této bázni Boží existuje stupňování. O jakou bázeň tu jde? Nemůže být ani řeči o bázni otrocké, o bázni ze strachu před trestem, jaká je vlastní otroku, o bázni, jež vylučuje lásku a ničí důvěru. Jde nejdříve o bázeň nedokonalou, k níž se druží láska, a potom bázeň z úcty. Sám náš Pán nám řekl, abychom se báli Toho, „jenž může duši i tělo zatratit do pekla“: *in gehennam*. Tato bázeň působí, že neustále dáváme pozor, abychom se nedopustili hříchu a neznelíbili se tak Bohu, který trestá zlo. „Chráním se vždycky hříchů a neřestí“: *Custodiens se omni hora a peccatis et vitiis.* Tato bázeň je dobrá. Písmo svaté vkládá na naše rty tuto modlitbu: „Pronikni, Pane, bázní svou tělo mé!“: *Confige timore tuo carnes meas!* (Vulg. Ž 118,120). Náš Pán osobně doporučuje tuto bázeň dokonce těm, které nazval svými přáteli: „Pravím vám, svým přátelům“: *Dico autem vobis, amicis meis* (Luk 12,4). Proto náš blažený Otec, který nám naznačuje tak vysoký cíl a nás chce přivést

k nejvyšší dokonalosti, snaží se, veden evangeliem jako při všem ostatním, udržet nás především v této bázni.

Nepochybně, tou měrou, jak duše pokračuje v duchovním životě, ustupuje tato výše zmíněná bázeň lásce jakožto obvyklé pohnutce jednání. Ale nikdy nemá zmizet zcela. Je to zbraň, kterou máme mít v záloze, v pozadí naší zbrojnice pro hodiny boje, kdy láska hrozí utonout ve vášni. Zbožnost, která by se chtěla vždycky opírat o lásku, by byla zbožností zženštilou, plnou domýšlivosti a nebezpečí. Tridentský koncil silně zdůrazňuje nejistotu, v níž se nacházíme vzhledem ke konečnému vytrvání. Náš život je neustálou zkouškou ve víře a nikdy se nesmíme zbavit zbraně Boží.

Tato nedokonalá bázeň má však obvykle vyústit v uctivou bázeň, jejímž posledním cílem je láskyplná adorace. O této bázni se praví: „Bázeň Boží je svatá, trvá na věky věků“: *Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi* (Vulg. Ž 18,10). Je to úcta, jež se zmocní každého stvoření, i když se stane dítětem Božím a je dokonce připuštěn do nebeského království, úcta před nekonečnou plností Božích dokonalostí; úcta, která působí, že si i andělé – ačkoliv jsou tak čistí – si zastírají tváře před jasem Boží velebnosti: „Koří se Panstva, chvějí se Mocnosti“: *Adorant dominationes, tremunt potestates* (z mešní preface); úcta, která naplnila dokonce i lidství Kristovo: „A naplnil jej duch bázně před Hospodinem“: *Et replebit eum spiritus timoris Domini* (Vulg. Iz 11,3).

Co nám praví velký Patriarcha, když nás v „Prologu“ zve do své školy? Že nás jako své syny chce naučit bázni Boží. – „Pojďte, synové – naučím vás bázni Boží“: *Venite, filii – timorem Domini docebo vos* (Vulg. Ž 33,12). Bůh je „dobrotivým Otcem, jehož učení máme poslouchat uchem srdce, to znamená s živým citem lásky, neboť tento Otec nám připravuje dědictví nesmrtelné slávy a věčné blaženosti.“ Svatý Benedikt chce, abychom se chránili svými chybami zneužívat „dobroty tohoto Otce“, který nás v nebi čeká, „neboť je dobrý“: *quia pius est*, a „ve své lásce dává těm, kteří se ho bojí, nevýslovnou účast na svém životě“: *Et vita æterna quæ timentibus Deum præparata est.* Tato bázeň, tato úcta vůči Bohu má být navyklá a „stálá“, neboť jde o ctnost, o trvalou dispozici a ne

o ojedinělý úkon. „Ať ve svém duchu stále uvažuje“: *Animi suo semper evoltat.* Z ní potom jako ze živého kmene náš blažený Otec vyvozuje všechny ostatní stupně pokory.

Každý stupeň vnitřní ctnosti je jedním krokem k hluboké adoraci, konečnému cíli naší úcty. Vskutku, máme-li tuto úctu vůči Bohu, přejdeme zcela přirozeně k podrobenosti své vůle vůli Boží. To je druhý stupeň. Pravá bázeň Boží člověka zavazuje, aby se staral o to, co mu Bůh poroučí. Nemyslet na to, co nám Bůh přikazuje, to je nedostatek úcty vůči němu. Vůle Boží, to jest Bůh sám. Máme-li úctu k Bohu, věnujeme se z úcty k němu plnění všeho, co nám přikazuje. „Je blažený muž, který se Hospodin bojí, který má zálibu v příkazech jeho“: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis* (Ž 112,1). Budeme mít k Bohu takovou úctu, že budeme vždy dávat přednost jeho vůli před svou. Budeme mu obětovat tuto vlastní vůli, která je u mnoha duší vnitřním božstvem, jež neustále okuřují. Pokorná duše, znajíc svrchovanost Božích práv, která plynou z plnosti jeho Bytí a z nekonečnost jeho dokonalostí, vědoma si své vlastní nicoty a závislosti, nechce nacházet pohnutky svého života a své činnosti v sobě samé; hledá je ve vůli Boží. Obětuje svou vlastní vůli Boží vůli, přijímá dispozice Prozřetelnosti vzhledem k sobě, aniž se vyvyšuje, poněvadž Bůh sám zasluhuje pro svou svatost a všemohoucnost veškerou adoraci a úplnou podrobenost. „Pokora hlavně přihlíží k úctě, jíž se člověk podrobuje Bohu“: *Humilitas proprie respicit reverentiam qua homo Deo subjicitur* (II-II, otázka 161, a.4). „Tím, že Boha ctíme a velebíme, naše mysl se jemu poddává“: *Per hoc quod reveremur et honoramus, mens nostra ei subjicitur* (II-II, otázka 81, a.7).

V.

Tyto dva první stupně náleží v podstatě stejně obyčejnému křesťanu jako řeholníku. Ale svatý Benedikt, který chce, aby se řeholník zaměřil na křesťanskou dokonalost, nepovažuje za zbytečné je připomenout důtklivě svým synům.

Třetí stupeň je již vyšší a ryze monastický: „Učedník se ve všem podřídí představenému“: *Omni obedientia se subdat majori*. Duše má takovou úctu k Bohu a jeho vůli, že připouští, aby jí Bůh sdělo-

val „svá zalíbení“ hlasem člověka. „Z lásky k Bohu“: *Pro Dei amore.* To je důvod, který svatý Benedikt naznačuje. Podrobit se Bohu (druhý stupeň) je věc relativně snadná, ale poslouchat člověka ve všech věcech a po celý život, je věc zcela nesnadná přirozenosti. Musíme mít většího ducha víry a hlubší úctu k Bohu, abychom ho viděli v člověku, který zastupuje jeho místo. Bůh chce, abychom, když jsme se pokořili, před ním samým, vzdali mu projev úcty své podrobenosti v osobě člověka, kterého vyvolil, aby nás řídil. Tento člověk, ať je sám o sobě jakkoliv nedokonalý, představuje pro věřící duši Boha, protože má pro svou autoritu účast na Boží moci. A duše se představenému podrobuje pro toto sdílení Boží svrchovanosti. Podle výrazu blahoslavené Anděly z Foligna duše „čte jméno Boží na člověku, který Boha zastupuje“ („Kniha zjevení“ kap. 63). Proto tato duše říká Bohu: „Ty jsi tak veliký a já jsem před tebou něčím tak nepatrným, že chci z úcty a lásky k tobě poslouchat po celý svůj život člověka slabého jako jsem sama, ale který zastupuje tebe.“ „Pokora, pokud je zvláštní ctnost, přihlíží především k poddanosti člověka Bohu, pro nějž se také pokorně poddává jiným“: *Humilitas secundum quod est specialis virtus præcipue respicit subjectionem hominis ad Deum, propter quem etiam aliis humiliando se subjicit* (II-III, otázka 161,1 ad 5).

A hleďte, jak se pokora a adorace Boha v duši zvětšují na čtvrtém stupni. Pokorný mnich nejenže přijímá řízení Boží, které chce, aby se mnich dal vést jedním ze sobě podobných, ale chrání nedotknutelnost tohoto podrobení přes všechny obtíže, jež přitom pociťuje, bezpráví, nevážnost nebo urážky, jichž se mu může dostat při praktikování poslušnosti, a to tak, že v jeho srdci nepovstane žádné reptání. „s mlčenlivou vědomostí“: *Tacita conscientia.* Pokora se tu rozvíjí v hrdinskou trpělivost. Jaký to kontrast s pýchou! Co dělá pyšný? Je přesvědčen o své dokonalosti a tak naplněn myšlením o své důležitosti, že ani nepřipustí výtku, poznámku; ihned vybuchne a vysype spoustu omluv, nelze jej zadržet.

Nuže, v den, kdy jsme vykonali sliby v naší řeholi, slíbili jsme, že se budeme snažit o takovou pokoru.

Zdá-li se nám obdivuhodná trpělivost těžko dosažitelná, pohleďme na svůj božský vzor, na Spasitele v době jeho umučení. Je to Bůh, Všemohoucí, a jeho duše bohata všemi dokonalostmi. A hle, když mu lidé plijí do tváře, On se neodvrací. „Tvář svou jsem neodvrátil od těch, kteří mi spílali a na mne plivali“: *Faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me* (Vulg. Iz 50,6). Mlčí před Herodem, který s ním zachází jako s pomateným. „Ale On mu na nic neodpovídal“: *At ipse nihil illi respondebat* (Luk 23,9). Podrobuje se Pilátovi, který ho odsuzuje k potupné smrti. Podrobuje se, protože Pilát, zákonitý vladař Judska, představoval i jako pohan autoritu, jejíž zdroj je v Bohu. „Neměl bys nade mnou žádnou moc, kdyby ti to nebylo dáno shůry“: *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper* (Jan 19,11). Proč Ježíš Kristus podstupuje všechny tyto urážky bez nářku? Z úcty a z lásky k svému Otci, který určil okolnosti jeho umučení. „Jak mi Otec přikázal“: *Sicut mandatum dedit mihi Pater* (Jan 14,31).

Tak je tomu úměrně i u pokorného mnicha. Proč přijímá všechna pokoření? Vždycky z úcty, kterou má vůči Bohu. Jakmile se setká se stopou Božího majestátu, obklopí jej úctou, jakmile spatří Boha, ať se mu jeví v jakékoliv podobě, oddá se mu. Písmo svaté nám ukazuje, že věrný služebník má pro Pána snášet vše, i protivenství, a proto se o něm praví v osobě těch, kteří trpí: „Pro tebe, Pane, jsme vydáváni na smrt každého dne.“ „A ukazuje, že věřící musí pro Pána snášet i všechna protivenství, praví: Neboť kvůli tobě jsme po celý den na smrt vydáváni“: *Et ostendens fidelem pro Domino universa etiam contraria sustinere debere, dicit: Propter te morte adficimur tota die.*

Ale láska a důvěra oživují rovněž duši řeholníka za všech okolností, ať už jsou pro přirozenost jakkoli bolestné. „Vydrží-li, neochabne-li, necouvne-li“: *sustinens, non lassescat, vel discedat*, pevná naděje plná lásky a duchovní radosti naplní současně jeho duši a vede ho k výroku: „Pro toho, který nás tak miloval, zvítězíme ve všech těchto okolnostech“: *et securi de spe retributionis divinæ subsequuntur gaudentes et dicentes: sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos*.

Vidíte, jak náš blažený Otec nikdy v pokoře neodlučuje důvěru dítěte, které skrze milost Kristovu nezvratně doufá v dobrotu svého nebeského Otce, od úcty, která je zaplavuje vzhledem k jeho postavení jakožto stvoření.

Klášterní poddání se jde tak daleko, že odhaluje svému představenému stav své duše. V tom záleží pátý stupeň pokory. Pýcha nás žene k tomu, abychom se povyšovali a vyhledávali úctu druhých a skrývali proto před nimi své chyby. Je tedy úkonem pokory, když dobrovolně odhalíme některému člověku pravý stav své duše.

Poznámka: Podle výroků církevního zákonodárství, platného v nynější době, nesmějí řeholní představení nijak nutit své podřízené, aby jim odhalovali své svědomí. Ale naopak, není podřízeným nijak zakázáno, aby svobodně otevřeli svým představeným srdce. Text církevního práva dokonce praví: „Pro řeholníky je výhodné, když přicházejí ke svým představeným s dětskou důvěrou a jsou-li tito představení kněžími, když jim sdělí i své pochybnosti a úzkosti svědomí.“ (CIC 1917, kánon 530). Činíme tak proto, že v onom člověku ctíme Boha. „Odhaluj Pánu svou cestu a doufej v něho!“: *Revela Domino viam tuam et spere in eo* (Vulg. Ž 36,5). Všimněte si, jaký text tu svatý Benedikt vybírá. „Pánu – *Domino*“, jehož nám víra ukazuje v představeném, kterému odhalujeme stav naší duše, jsouce si jisti, že když my budeme jednat jako děti, Bůh bude s námi jednat jako láskyplný Otec. „A doufej v něho!“: *Et spera in eo.* V tom je ovoce tohoto stupně pokory: že Bůh nás vede jistou cestou, na níž nebudeme moci zabloudit.

Abychom však tohoto stupně opravdu dosáhli, musíme být vždy velmi upřímní k sobě samým před Bohem i před tím, kdo ho zastupuje. „Odhal!“: *Revela.* Musíme bdít nad hnutími své duše, aby nám neunikla nějaká lež v chování nebo v postupu. Je třeba, aby se o nás mohlo říci: „Kdo mluví pravdu v srdci svém“: *Qui loquitur veritatem in corde suo* (Vulg. Ž 36,5). Musíme být pravdivými před tím, komu věnujeme své srdce z lásky k Bohu. „Předkládat pravdu srdcem i ústy“: *Veritatem ex corde et ore profere*, říká náš blažený Otec (RB kap. 4). To je velká povinnost. Nikdy nesmíme připustit ani nejmenší klam vůči sobě, jinak si klademe na své svědomí roušku, a když tak činíme častěji, zatemníme a oslepíme je. Potom není možné, aby si náš Pán učinil z naší duše místo, v němž by s obzvláštní zálibou prodléval, poněvadž mu neod-

haluje stav svého srdce tak, jaký je; nemáme to světlo pokory, jež nám samým ukazuje, jaké málo jsme před Bohem.

Dva poslední stupně vnitřní pokory jsou velmi vznešené. Jsouce si vědomi, že jsme urazili Boha, který je tak veliký a plný velebnosti a že jsme pro své viny zasloužili být pod nohama ďábla, „spokojujeme se s nejposlednějším místem" a v duchu evangelia se považujeme za špatné a „neužitečné služebníky" (Luk 17,20). Jsme něčím tak nepatrným před Bohem a naše skutky jsou samy o sobě tak vadné, že nejsme schopni nic činit bez milosti Ježíše Krista, jedině ta dává našim činům cenu. Jestliže v práci myslíme, že děláme sami ze sebe mnoho, že si nás lidé musí vážit, protože jsme jim prokázali tu nebo onu službu, nedospěli jsme dosud k tomuto stupni. Svatý Benedikt se nerozpakuje příležitostně užít přísnost vůči trvalým projevům sebevyvyšování. Praví: „Jestliže v klášteře mezi těmi, kteří provozují nějaké řemeslo nebo se věnují umění, jsou takoví, kteří si zakládají na svých znalostech, na své obratnosti nebo na užitku, který z nich klášter má, mají být navždy tohoto zaměstnání zbaveni", spíše než aby se jejich duše vystavovaly duchovní škodě.

Sedmý stupeň tvoří vrchol ctnosti: považovat se upřímně z hloubi srdce za posledního ze všech lidí. „Zdali se upřímně považuje za horšího a za nižšího než všichni ostatní": *Si omnibus se inferiorem et viliorem intimo cordis credat affectu* (RB kap. 57). To je rada svatého Pavla: „Pokorně si važte jeden druhého více než sebe": *In humilitate superiores sibi invicem arbitrantes* (Flp 2,3). Málo duší dosahuje tohoto vrcholu a na něm setrvává. Je to jistě dar Boží. Tento pohled ji v nejhlubším nitru úplně zničí, takže když vidí svou nicotu, kterou ve své podstatě je před velikostí Boží, a pozorujíc v druhých dary Boží, duše se vnitřně položí pod nohy všech (svatý Tomáš Akvinský: II-II, a.3, ad 2). Kdokoliv směřuje k tomuto stupni, zdrží se při každé příležitosti považovat se za lepší než druzí a být k někomu přísný. Co by s námi bylo, kdyby s námi Bůh jednal přísně, kdyby s námi zacházel podle přísné spravedlnosti? A jsme si tak jisti sami sebou? Musíme také uvažovat o možnostech zla, o možnostech, které jsou v nás. Nestane se ten, kterým máme dnes pokušení pohrdat, brzy

lepším než my? A nebudeme my zítra horší než on? O svých náklonnostech máme vždycky jistotu jen v přítomné hodině. V nás ubohých stvořeních je trvalý princip nestálosti a nedostatečnosti, proti němuž máme neustále bojovat přispěním milosti a cvičením se v pokoře.

Kéž nám Bůh dovolí spočinout na okamžik aspoň v myšlenkách a svaté tužbě na tomto vznešeném vrcholu, k němuž nám svatý Benedikt naznačil cestu a vyznačil její úseky! Těšíce se z této zastávky u nejvyššího ideálu, přesvědčme se o pravdivosti své nicoty a o tom, jak je k němu potřeba milosti podstatná a stálá.

VI.

Z této vnitřní pokory, jejíž stoupající stupně nám právě svatý Benedikt vyložil, vyplývá pokora vnější. „Ctnost je hlavně uvnitř v duši“: *Humilitas præcipue interius in anima consistit* (II-II, otázka 161, a.3, srov. a.1. ad2., a a.6). – Svatý Tomáš z tohoto principu velmi správně vyvozuje, že některý představený může mít dokonalou pokoru, aniž koná (zevně) určité skutky pokory, které se dobře nesrovnávají s jeho hodností Proto svatý Patriarcha mluví především o pokoře duše. Chtít vypadat navenek pokorným, když člověk nemá nebo se nesnaží dosáhnout vnitřní ctnosti, to je přetvářka, která má něco z farizejství, a jíž se máme vyhýbat, jak říká svatý Benedikt. „Nechtít, aby se o nás říkalo, že jsme svatí, dokud jimi nejsme, ale dříve být, aby se to tím pravdivěji potom řeklo“: *Non velle dici sanctum antequam sit, sed priusesse quod verius dicatur* (RB kap. 4). „Taková nepravá pokora“, praví svatý Tomáš podle svatého Augustina, „je velikou pýchou“ (tamtéž a.1,ad 2). Především musíme usilovat o dosažení vnitřní ctnosti. Je-li tato ctnost skutečná, upřímná, živá, dobře v duši zakotvená, projeví se zcela přirozeně navenek bez nesnází a také nenáročně. Máme-li vnitřní pokoru, tělo, protože s duší tvoří podstatnou jednotu naší bytosti, zaujme takový postoj, jaký vyplývá z úcty před Bohem, která plní duši. Vnější pokora má cenu jen tehdy, když je skutečným výrazem vnitřní pokory, nebo když je prostředkem k jejímu dosažení. Celý člověk musí dosáhnout a vyjadřovat pokoru hnutími duše i pohyby těla. Musíme se tedy cvičit rovněž ve

vnější pokoře, i když jsme dosud nedospěli k tak vysokému stupni vnitřní ctnosti.

Kvůli tomuto těsnému spojení duše a těla má každý často opakovaný vnější úkon ctnosti – když se například bijeme v prsa, máme sklopené oči, nebo klekáme, abychom vykonali „pokání“ – svou odezvu v duši a nutně působí na vnitřní život. Svatý Augustin říká: „Když poklekáme u nohou svých bratří, toto pokoření těla disponuje a povzbuzuje našeho ducha, aby se pokořil vnitřně, nebo je-li už pokorný, aby se v pokoře upevnil“: *Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corda ipso vel excitatur, vel si jam inerat confirmatur, humilitatis affectus* (Traktát na Janovo evangelium 58). Tělo se má tedy pokořovat proto, aby dopomohlo k dosažení nebo upevnění vnitřní ctnosti; jinak by to bylo farizejstvím, kdyby se člověk chtěl jevit očím bližního jako pokorný, zatímco by v jeho srdci vládla pýcha.

V tomto předmětu je však potřebí do jisté míry rozlišovat u těch, kteří začínají duchovní život. Pokory se nedosáhne za den a novicové nesmějí chtít rázem přejít z volného chování gymnasisty v chování člověka, který má vytržení. Záleží na tom, aby se bez přehánění, ale věrně osvojovaly vnější stupně.

Jiný důvod, který činí nutným vnější praktikování pokory, je v tom, že tyto úkony často slouží jako diagnóza, aby se poznala skutečná ctnost. Ukazuje nám, zda nejsme proniknuti skrytou pýchou. To je důležitý bod, neboť člověk může takto poznat, je-li vnitřně pyšný, a už to je krokem k pokoře, když ví, že ji dosud nemá. Zeptejte se pyšného, má-li o sobě vysoké mínění. Často ihned odpoví záporně. Ale v praxi se to proti jeho vůli projeví, protože ze skryté pýchy vyvěrají jakoby instinktivně skutky, které to prozradí, aniž si je toho často vědom. Tak ho uvidíte, jak se pro tento přehnaný pocit vlastní důležitosti přirozeně snaží ukázat, uplatnit, chovat se jinak než druzí – když jimi nepohrdá – vyznamenat se, stát se nápadným, dokonce i v maličkostech. Viz výše, co jsme tam řekli o zvláštnostech, jak se příčí cenobitskému životu. Jeví se u něho kult vlastní osoby, vlastních myšlenek, vlastního jednání, ačkoliv si toho není vždycky vědom. Říká jako farizeové: „Já dělám toto, já dělám ono, já nejsem jako jiní lidé“:

Non sum sicut cæteri hominum (Luk 18,12). Chopí se slova, jakmile se začne nějaký rozhovor. Slyšíte ho, jak zvyšuje hlas, nezadrží, co ho svrbí na jazyku a mluví a mluví, nesnáší, když mu někdo odporuje, někdy dokonce ostrým tónem druhého umlčí. To vše je projevem pýchy, neboť slovo je něco z nás samých.

Způsob smíchu je neméně jistou známkou vnitřního stavu duše. Snad se zeptáte, jak by mohl smích, který je člověku vlastní, být v rozporu s pokorou? Náš blažený Otec neodsuzuje smích; mnich navykle mrzutý a nevrlý by jen ukazoval, že „neběží po cestě přikázání s onou sladkostí lásky", kterou svatý Benedikt slibuje těm, kteří jsou věrní (Prolog k Řeholi). To, co zamýšlí svatý Zákonodárce odstranit, je především samozřejmě smích špatného rázu, smích, jehož zdroj je v hrubém základu naší přirozenosti. Takový je především výsměch, který zlobně vyzdvihuje podivínství nebo nedostatky druhých. To vše příliš odporuje křesťanskému duchu, než aby se to mohlo vyskytovat u duší, které „hledají Boha" a mají být chrámem Ducha veškeré svatosti. Dále svatý Benedikt zavrhuje zvláště obvyklou náklonnost k rychlému smíchu, sklon smát se nevázaně, při každé příležitosti a všemu, obvyklý sklon k žertování. Jestliže jsme dobře pochopili, že má pokora svůj základ v úctě k Bohu a že tato úcta vyplývá z pocitu Boží přítomnosti, poznáme, proč Velký Patriarcha v Prologu k Řeholi naprosto zakazuje tuto nezdravou náklonnost k žertování, jež opravdu rozleptává vnitřní usebranost. „Ustavičné zamezení přístupu": *Æterna clausura.*

Právě zde připomenuté chyby by se mohly vyskytovat u pokorného řeholníka, jehož duši plní úcta před Boží velebností, úcta k Bohu, který je mu stále přítomen. Nerad se od druhých odlišuje, právě naopak. Protože vidí ve společné Řeholi vyjádření Boží vůle, obává se od ní se sebeméně odchýlit. Nemluví při každé příležitosti, umí „zachovávat mlčení", jež je ovzduším usebranosti, „dokud se ho někdo neotáže". Když se směje, nečiní tak hlasitě podle způsobů lidí pošetilých. „Kde je bázeň a chvění, tam se hlas nezvyšuje, ale duch je zkormoucen a roní slzy": *Ubi timor et tremor est, ibi non vocis elatio sed animus flebilis, et lacrimosa dejectio* (svatý Jeroným: Dopisy 13. „Chvála pannenství"). Vždyť

úcta k Bohu je protikladem nikoliv radosti, ale lehkomyslnosti, rozptýlenosti, rozverného tónu. Pokorný řeholník zachovává i ve svých slovech vážnost a umírněnost mudrce. Konečně i jeho chování, chůze projevují zcela přirozeně tuto vnitřní pokoru. Jeho mysl je zřetelně zaujata Bohem, úcta k Bohu, jež proniká jeho nitro, jej vede k tomu, aby „klonil hlavu a klopil oči". „Zvedání zraku je jakési znamení pýchy, pokud vylučuje úctu a bázeň": *Extollentia oculorum est quoddam signum superbiæ in quantum excludit reverentiam et timorem* (svatý Tomáš Akvinský: II-II, otázka 161, a.2, ad 1).

Je možné se ptát, proč mnich, který vystoupil po stupních pokory a dosáhl solidní ctnosti, se má se chovat jako viník; proč svatý Benedikt, ačkoliv přece píše vždy uvážlivě, klade mnichovi do srdce i na rty „stále" slova celníkova: „Můj Bože, nejsem hoden pozdvihnout oči k nebi?" Protože Bůh dal této duši při rozjímání osvícení o velikosti svých dokonalostí. V tomto světle duše uviděla svou nicotu a její nejnepatrnější chyby jí připadají jako skvrny, jež nemůže snést. Paprsek shůry se dotkl takového mnicha, a proto ať už je mezi bratřími nebo sám, při modlitbě, v cele či v zahradě, ať ví, že pohled nejvyššího Mistra proniká nejtajnější záhyby srdce. Žije v adoraci a celý jeho zevnějšek tomu nasvědčuje. „Hluboký pocit, že Bůh je přítomen v duši, vnuká pokoru a zahanbení; člověk si připomíná, že je hříšník. S Boží útěchou a radostí dostává duše moudrost a vážnost" (svatá Anděla z Foligna: „Kniha zjevení", kap. 27). Stačí uvidět vpravdě pokorného mnicha, abychom porozuměli, že se vnímá v důvěrné přítomnosti Boží, jež je zdrojem jeho úcty, a že hluboce chápe, jakou vážnost vyžaduje spojení s Bohem.

Tyto vlastnosti se jistě mohly vyvodit z popisu povahy našeho blaženého Otce. Jeho první životopisec, svatý Řehoř Veliký, papež, nám říká, že jeho život byl pouze věrným plněním Řehole. „Duch všech spravedlivých plnil duši svatého Benedikta." Jsou však přece ctnosti, kterými se zvláště vyznačoval. Z těchto nejvýznačnějších rysů se připomíná mimořádný duch adorace a úcty.

Poznámka: „Vážnost svatého Benedikta je podstatně zbožná, vyplývá totiž z obvyklého a hlubokého pocitu Boží přítomnosti. Odpovědnost, současný život ve věčné sázce, láska ke Kristu, pohled na Boží soud, to vše je mu stále přítomné. Celý tento vnitřní život směřuje k tomu, aby vytvořil z vážnosti pravou usebranost duše, jež vyzařuje do vnějších pohybů těla i do celého chování. Podle myšlenky svatého Benedikta pohled na Boha, pocit důvěrného spojení člověka s Ním, odstraňuje ze života lehkomyslnost stejně jako diletantství, povrchnost a zjednává pokornou a mírnou vážnost“ (Dom Ryelandt, 1.c).

Vskutku, čtěte svatou Řeholi a uvidíte, jak je cele proniknuta zbožností. Ať svatý Benedikt mluví o Božím oficiu, o četbě evangelia, o Gloria, kterým se končí žalmy, žádá úctu; týž duch se šíří do vztahu s bratřími, s hosty a proniká až do zacházení s klášterním nářadím, s věcmi kláštera, „Božího domu“. V očích našeho blaženého Otce se celý náš život noří do ovzduší nadpřirozené úcty.

A v tom, co svatý Patriarcha vyžaduje od svých synů, byl pro ně sám vzorem. Obraz pokorného mnicha, jak jej načrtává v 7. kapitole Řehole, je nepochybně jeho vlastní podoba. Jeho svatá duše tak spojená s Bohem, tak drahá Bohu, že Bůh na jeho modlitby vykonal tolik skvělých zázraků a ukázal mu celý svět jakoby shrnutý do jediného světelného paprsku, byl zaplaven Božím jasem a v tomto nadpřirozeném světle viděl nicotu všeho stvořeného. „Tomu, kdo vidí Boha, je tvorstvo malé“: *Videnti Creatorem angusta est creatura* (svatý Řehoř Veliký: Dialogy, kniha II, kap. 35). Viděl, že Bůh sám je zdrojem všeho dobra, že jen On zasluhuje veškerou slávu a jsa si takto vědom, že všechno pochází od Boha, vzdával mu všechnu chválu a všechnu čest.

VII.

Vždyť – a zde přistupuji zde k velmi důležitému bodu – pokora je pravda.

Některé duše si představují, že k tomu, aby někdo byl pokorným, musí popřít přirozené dary nebo milosti, které nám Bůh prokazuje. Svatá Terezie k tomu poznamenává: „Jsou osoby, které myslí, že je úkonem pokory zneuznávat dary, jež jim Pán uděluje.“ Což to znamená ctít Boha? Nic není nevhodnějšího. Světice připojuje: „Uznejme dobro, ano, uznejme dobro – to je ostatně jen

holá pravda – Bůh nám dává tyto dary, aniž jsme si je nějak zasloužili.“ Co tedy musíme dělat při Božích milostech? – Uznat, že sám Bůh je jejich původce a počátek a děkovat mu za ně. „Každý dokonalý dar je shůry, sestupuje od Otce světel“: *Omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* (Jak 1,17). Ale jak probudí v našem srdci lásku dar, jejž jsme přijali, když nám zůstane neznámý? Nelze pochybovat, že čím více se vidíme bohatými, ačkoliv dobře víme o svém krajním osobním nedostatku, tím více děláme pokroky ve ctnosti a v pokoře. – Předpokládám ovšem, že jsme vůči Bohu upřímní a že toužíme se líbit jemu a ne lidem („Život skrze sám sebe“, kap.10., srov. svatý František Saleský: „Návod ke zbožnému životu“, 3. část, kap. 5).

Ostatně, pravá pokora se v tom nemýlí; nezapírá Boží dary; užívá je, ale vrací všechnu slávu Tomu, od něhož je má. Pohleďte na Pannu Marii vyvolenou mezi všemi ženami, aby byla Matkou vtěleného Slova. Po Ježíšovu lidství nebylo žádné stvoření naplněno milostmi tak jako ona: „Zdráva buď, milosti plná!“: *Ave gratia plena!* (Luk 1,28). Byla si toho jistě vědoma. Zda ve chvíli, kdy Alžběta blahopřeje Panně k Božímu mateřství, zapírá zcela zvláštní přízeň, které se jí dostalo? To ne! Uznává dokonce, že je to jedinečná výsada, že jsou to „veliké věci“, věci tak veliké, tak zázračné, že ji budou „blahoslavit všechna pokolení“. Ale jestliže tyto milosti nezapírá, nejsou jí ani příležitostí, aby se jimi oslavovala, vrací všechnu slávu Bohu, Všemohoucímu, který je v ní způsobil. „Velebí duše má Pána“: *Magnificat anima mea Dominum* (Luk 1,46-49). Takové je právě chování pokorné duše.

Nauka našeho blaženého Otce je proniknuta přesně týmž duchem. Praví: „Ať ten, kdo v sobě uvidí nějaké dobro, přičítá je Bohu a ne sobě“: *Bonum aliquid in se cum viderit Deo applicet, non sibi* (RB kap. 4). Svatý Benedikt tedy nezapírá, že bychom si mohli být vědomi Božích darů, jež jsou v nás, a je dalek toho, aby nám přikazoval, že je máme sami před sebou zastírat, dovoluje, abychom je viděli: „když uvidí“: *Cum viderit.* Když je uvidíme, budeme se cítit nuceni „užívat jich při každé příležitosti ve službě Toho, který nám je udělil“: *Ei (Domino) omni tempore de bonis suis in nobis parendum est* (Prolog k Řeholi). Nesmíme si jen myslet, že

Bůh byl povinen nám je dát, a musíme za ně děkovat. Svatý Patriarcha o tom mluví ještě zřetelněji v Prologu k Řeholi. Praví tam: „Ti, kteří hledají Boha, bojí se Pána (to je kořen pokory), nevynášejí se proto, že vše dobře zachovávají, a jsou přesvědčeni, že Dobro, jež je v nich, není v jejich moci, ale že je konají skrze Pána; oslavují ho za jeho božskou činnost v nich a říkají s prorokem: „Nikoliv nám, Pane, nikoliv nám, jenom jménu svému zjednej čest!“ „Oslavují Pána, který v nich působí“: *Operantem in se Dominum magnificat.* A připojuje: „Ani svatý Pavel nic nepřipisoval sobě, když mělo jeho kázání úspěch, neboť praví: „Milostí Boží jsem, co jsem.“ A jinde: „Kdo se chlubí, ať se v Pánu chlubí.“

Příklad svatého Pavla, jejž svatý Benedikt uvádí, byl výborně vybrán. Snad nikdo nevyložil lépe nauku o pokoře než tento veliký Apoštol. Kristus sám ho obrátil a vyučil. Je vyvolenou nádobou, kterou Kristus vybral, aby zanesl jeho evangelium nevěřícím; byl uchvácen do třetího nebe a nic ho nemůže odloučit od Krista. Čteme v listě Korintským jeho nádhernou obranu vlastní osoby a činnosti. Hájí se proti falešným apoštolům, svým protivníkům. Více než všichni je služebníkem Kristovým, více než všichni trpěl pro Krista. Jaký to obraz plný života tu apoštol podává o svých utrpeních a pracích! Mluví dokonce i o svých viděních, jichž se mu dostalo od Krista. „Uslyšel tajemná slova, jež není dovoleno člověku vyslovit.“ Ale když Apoštol předložil všechny tyto nároky na slávu, odstraňuje podnět, jejž by mohla vzhledem k tomu pocítit lidská marnost, doznávaje, že by se tím mohl chlubit, ale že se raději bude „chlubit svými slabostmi, aby síla Kristova v něm přebývala“ (2Kor 11 a 12)! Tak promlouvá pokora. Svatý Pavel se nechlubí ani svými vlohami, ani svými mnohými pracemi, ani utrpeními, která podstoupil, ani vykonanými díly nebo přijatými dary, nýbrž svými slabostmi a nedostatky. Zapírá tím své dobré skutky? Naopak. Podává o nich obraz jako žádný jiný z apoštolů, ale vzdává za ně slávu Bohu. „Milost Boží pracovala se mnou, nebyla bez užitku ve mně, ale bez ní bych nemohl nic dělat.“

„Milostí Boží jsem, co jsem“: *Gratia Dei sum id quod sum* (1Kor 15,10). Opovrhoval Božími dary? To ne. Praví: „My však jsme

přijali Ducha, který je z Boha, abychom věděli, co nám daroval Bůh“: *Ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis* (1Kor 2,12). Uznává své dary, ale proto, aby za ně vzdával díky Bohu Otci a jeho Synu Ježíši Kristu. Od Krista očekává vše. Do jeho milosti skládá celou svou slávu, od ní očekává svou sílu, v ní hledá svou oporu. „Aby síla Kristova ve mně přebývala“: *Ut inhabitet in me virtus Christi* (2Kor 12,9). Ve své slabosti vidí možnost dojmout Srdce Boží. A čím více cítí tuto slabost, tím více roste jeho důvěra v moc milosti Ježíšovy. Tak se chová pravá pokora: „Když jsem slabý, tehdy jsem silný“: *Cum infirmor tunc potens sum* (2Kor 12,10).

Máme v duši živit tytéž city jako velký Apoštol: chlubit se svými slabostmi, protože nám zjednávají nárok na Boží milosrdenství. Tak jedná pokora. Těžit ze své bídy a své slabosti před očima Božíma; proto ji doznávat, před Bohem ji ukazovat. Uznání naší ubohosti je naším nárokem na štědrost Boží. Kdybychom s milostí Ježíše Krista mohli mít toto vědomí, jež by osvítilo náš rozum a ukázalo nám, jak se máme chovat vůči Božím dokonalostem, kdybychom zároveň byli naplněni důvěrou v Boží milosrdenství, vrhli bychom se do Boží náruče s láskou a Bůh by zapomněl na naši nehodnost, spojil by se s naší duší a nenacházeje již překážek pro sdílení se, setkávaje se s duší vyprázdněnou od sebe samé, obdařil by ji všemi dary, tak že by se stala bohatou ne vlastním bohatstvím, ale nekonečným bohatstvím Syna Božího. Pokora rozšiřuje propast naší slabosti, aby se v nás mohla rozhojnit milost Kristova.

Vidíte, že pravá pokora oživuje v nás důvěru a nijak není naukou, jež by nám brala odvahu. Právem říká svatý Tomáš: „Směřovat k některým větším (věcem) z důvěry ve vlastní síly je proti pokoře, ale že někdo směřuje k větším z důvěry v Boží pomoc, to není proti pokoře, především proto, že tím je někdo u Boha víc povyšován, čím více se mu podrobuje pokorou“ (II-II, otázka 161, a. 2 ad 2). Jak uvidíme, je v tom veliký Učitel věrnou ozvěnou svatého Benedikta. Co nám říká náš blažený Otec, když připomíná možnost, že by poslušnost od nás žádala „věci nemožné“, jak si máme počínat? Přijmout rozkaz především zcela tiše a s podrobeností. Jestliže po úvaze mnich zjistí, že přikázaná věc skutečně

přesahuje jeho schopnosti nebo síly, může předložit své obtíže opatovi. Ale jestliže představený vyslechnuv námitky na daném rozkaze trvá, tehdy, říká svatý Benedikt „mnich se musí hledět přesvědčit, že je rozkaz pro něho užitečný a ať poslechne s důvěrou v pomoc Boží a se srdcem plným upřímné lásky." „Ať poslouchá z lásky s důvěrou v pomoc Boží": *Et ex caritate confidens de adjutorio Dei obediat* (RB kap. 68). Bůh neopustí duši, která takto v něho důvěřujíc se z lásky k němu vzmuží a podnikne i „nemožné" věci, jež se jí přikazují.

Co zde říkáme o jednotlivých příkazech, má se rozumět rovněž o funkcích a službách, které autorita plným právem ustanovuje. Domýšlivý mnich, i když nemá žádoucí schopnosti, domáhá se místa, jež by na něho obrátilo pozornost, naopak falešně pokorný uhýbá před všemi funkcemi i před těmi, k nimž se přirozeně cítí schopným, že by je dobře zastával. Oba jdou do krajností. Které chování v tom směru lze chválit? To, které doporoučí sám náš blažený Otec. Přijímat úřady z úcty a lásky k Bohu, důvěřovat jen v něho a při tom nic nezanedbávat, abychom je zastávali pokud lze s největší přirozenou dokonalostí. Vždyť tou měrou, jak Bůh odmítá toho, kdo se sám povyšuje („kdo se povyšuje, bude ponížen": *qui se exaltat humiliabitur*, Luk 14,11), tak zahrnuje svým přispěním toho, kdo znaje svou slabost, klade svou důvěru v oporu shůry.

Svatý Augustin říká: „Něco jiného je pozvedat se k Bohu a něco jiného pozvedat se proti němu; kdo se před ním vrhá na tvář, toho pozvedá, kdo se proti němu pozdvihuje, toho sráží": *Aliud est se levare ad Deum, aliud est se levare contra Deum. Qui ante illum se projicit ab illo erigitur; qui adversus illum se erigit ab illo projicitur* (Kázání 351. „O užitečnosti kajícnosti").

VIII.

Hlavním plodem pokory je, že nás činí příjemnými Bohu, takže milost nenacházejíc už překážek se v nás rozhojňuje a přináší nám jistotu, že zůstaneme láskou s Bohem spojeni. To je stav dokonalé lásky.

Když svatý Benedikt vysvětlil různé stupně pokory, končí svůj výklad větou, o níž se nezdá, že by na ni kladl důraz, a která je přece hluboká a zaslouží, abychom se u ní zastavili: „Mnich, který vystoupí po všech těchto stupních pokory“, praví, „dospěje brzy – zapamatujte si to slovo: „brzy“ – k oné dokonalé lásce, která zahání bázeň“: *Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis, monachus mox ad caritatem Dei perveniet illam quæ perfecta foris mitti timorem*.

Všimli jste si, že se duchovní spisovatelé neubrání jistým neshodám nebo jakési rozkolísanosti, když mají stanovit pořadí ctností podle jejich důležitosti. Je nad veškerou pochybnost, že královnou všech ctností je láska. Ale láska nemůže existovat v duši bez pokory. Pro naši padlou přirozenost je pokora podmínkou nezbytnou (*sine qua non*) bez níž není projevu lásky. Pokora tedy není dokonalostí. Dostatečně jsme objasnili, že dokonalost záleží v lásce, kterou zůstáváme ve všech věcech spojeni skrze Krista s Bohem a jeho vůlí. Ale pokora, jak říká velmi dobře svatý Tomáš, je jakási dispozice, aby člověk tíhl k nebeským duchovním dobrům“: *Est quasi quædam dispositio ad liberum accessum hominis in spiritualia et divina bona* (II-II, otázka 161 a.5,ad 4). Láska převyšuje pokoru, jako dokonalost nějakého stavu převyšuje náklonnost k tomuto stavu. Ale tím, že pokora přivádí k odstranění překážek, které se stavějí proti spojení s Bohem, má z tohoto hlediska prvenství.

Poznámka: „To první v nabývání ctností lze brát dvojmo: jedním způsobem na způsob odstraňujícího překážku. A tam pokora drží první místo, pokud totiž vyhání pýchu, jíž klade odpor Bůh, a činí člověka podrobeným a otevřeným přijetí vlivu božské milosti, pokud vyprázdňuje nadutost pýchy. A podle toho pokora nazývá základem duchovní budovy“: *Primum in æquisitione virtutum potest accipi dupliciter: uno modo per modum removentis prohibens, et sic humilitas primum loco tenet, in quantum scilicet expellit superbiam cui Deus resistit et præbet hominem subditum et patulum ad suscipiendum influxum divinæ pretiæ inquantam evacuatinflationem superbiæ. Et secundum hoc, humilitas dicitur spiritualis fundamentum* (II-II, otázka 161, a5, ad2). Svatý Učitel dále ukazuje, v kterém smyslu se má víra nazývat první z ctností. Přirovnej: „Víra, základ křesťanského života“ v knize: „Kristus, život duše“. Viz rovněž výše svatého Bernarda. Opat z Clairvaux vyjádřil tutéž myšlenku jako svatý Patriarcha: „Veliká je ctnost po-

kory, k níž se tak snadno sklání Boží velebnost! Jak rychle umí změnit úctu v přátelství a učinit, že Bůh, který byl tak daleko od nás, je nyní zcela blízko. „Rychle se mění jméno „úcta“ ve slovo „přátelství“; a kdo byl daleko, za krátko se stává blízkým“: *Cito reverentiæ nomen in vocabulum amicitiæ est; et qui longe erat in brevi factus est prope* (Komentář k Písni písní 18,1). Slova: „zakrátko“ (*in brevi*) a „rychle“ (*cito*) připomínají slovo „brzy“ (*mox*) u svatého Benedikta.

V tom smyslu tedy výslovně svatý Tomáš Akvinský praví, že pokora tvoří samotný základ duchovní stavby; je dispozicí, která bezprostředně předchází dokonalou lásku, takže bez ní, bez její práce nemůže nastat a tím méně se udržet stav lásky a dokonalého spojení s Bohem.

Ačkoliv je tady pokora v určitém smyslu negativní dispozicí, přece je tak nezbytná a takto se jí nepochybně dosahuje koruny dokonalé lásky, že je duchovní stavba v duši, která ji nemá, vždycky vystavena zřícení, protože jí chybí základ; kdežto ten, kdo ji má, dochází zcela jistě ke stavu spojení. To říkal Ludvík z Blois, tak zkušený ve znalosti spojení s Bohem: „Čím více je člověk pokorný, tím blíže je Bohu a tím více vyniká v evangelní dokonalosti“: *Quando quis humilior existit, tanto Deo vicinior et in perfectione evangelica excellentior est* (Canon vitæ spiritualis, kap. 7).

Vznešenou odměnou pokory je, že přispěla více než kterákoliv jiná ctnost k připravenosti duše, aby se do ní mohly vlít Boží dary, jež zajišťují dokonalé spojeni s Bohem. „Brzy dospívá k oné lásce k Bohu, jež je dokonalá“: *Mox ad caritatem Dei illam quæ perfecta est perveniet.* Svatý Augustin praví: „Nic není vznešenějšího nad tuto cestu lásky, ale jen pokorní po ní kráčejí“: *Nihil excelsius via caritatis, et non in illa ambulant nisi humiles* (Výklady na žalmy 141, kap. 7). „Boha nedosahujeme povýšením, ale pokorou“: *Non elatione sed humilitate attingitur*.“

Pohled zpět nám nyní dovolí posoudit, jak cesta, kterou se máme dostat k Bohu podle návodu našeho svatého Patriarchy, je prostá a zároveň jistá a hluboká. Chce, aby mnich pokorou, která vyplývá z úcty k Bohu, dospěl k odstranění překážek, jež mohou zabránit spojení s Bohem. Když tato pokora vskutku ovládne duši, tehdy je činnost Ducha Svatého všemohoucí a plodná, protože jí neodporuje hřích nebo náklonnost ke hříchu, k tvoru

ani sebeláska. Je pozoruhodné, že se zdá, jako by svatý Benedikt neměl už pro své syny jiný směr, vystoupí-li po stupních pokory. Řeklo by se, že už dosáhl svého cíle; opouští svého žáka, přenechává ho takřka vedení Ducha svatého. Vždyť tato duše, navždy zakotvená v bázni Boží a čekající všechnu pomoc shůry, je cele otevřena výlevům Božím. Šťastna, třikrát šťastna duše, jež dospěla k tomuto stavu. Bůh v ní svobodně působí a vede ji jako za ruku k nejvyšší dokonalosti, k vrcholům kontemplace. Vždyť On chce naši svatost a jeho přirozenost ho vede k tomu, aby se sdílel. Jediná podmínka, kterou si klade, je, aby se jeho dary a jeho působení nesetkávalo se žádnými překážkami. Tuto podmínku uskutečňuje pokora. „Kéž nás Pán působením Ducha Svatého přivede k tomuto blaženému stavu dokonalé lásky, když vystoupivše po stupních pokory, očistíme duši od hříchů a chyb!“: *Quæ Dominus jam in operarium suum mundum a peccatis et vitiis Spiritu Sancto dignabitur demonstrare*.

Hluboký a dokonale oprávněný závěr podivuhodné kapitoly.

IX.

Zbývá mi teď už jen naznačit vám několik prostředků, jak dospět k této nezbytné ctnosti.

Prvním ze všech prostředků je modlitba. „Nejprve a hlavně darem milosti“: *Primo quidem et principaliter per gratiæ donum* (svatý Tomáš Akvinský; tamtéž a.6. ad 2).

Vysoký stupeň pokory je dar Boží stejně jako vysoký stupeň modlitby. Svatá Terezie říká: „Náš Pán sám do nás vloží pokoru, a to zcela jinak, než by to mohly učinit naše ubohé úvahy. Vskutku, jaké srovnat naše úvahy a tu pokoru, doprovázenou světlem, jímž Bůh sám učí duši a jež uvádí do nicoty?“ („Vlastní životopis“, kap. 15). Bůh, který nekonečně touží se nám sdílet, jistě nezamítne naši modlitbu, kterou ho prosíme, aby odstranil hlavní překážku, jež se v naší duši staví proti jeho činnosti. Prosme tedy Boha o tohoto ducha úcty, jež je také kořenem pokory a jedním z nejnápadnějších rysů ducha našeho blaženého Otce: „Protkni mé tělo svou bázní!“: *Confige timore tuo carnes meas!* Žádejme Boha, aby nám ukázal ve světle své milosti, že On je vším a že my

jsme bez něho ničím. Jediný paprsek Božího světla přitom působí víc než všechno rozvažování. Pokora by se mohla nazvat praktickým odleskem našich styků s Bohem. Duše, která se nestýká často v modlitbě s Bohem, nemůže mít pokoru ve vyšším stupni. Kdyby nám Bůh jen jedinkrát dal spatřit v hloubi duše něco ze své velikosti ve světle své nevýslovné přítomnosti, byli bychom naplněni vůči němu nesmírnou úctou. Byl by získán základ pokory a na nás by bylo jen chránit a věrně udržovat tento paprsek Božího světla, aby se v nás pokora udržovala a rozvíjela.

Věnujme se tedy často uvažování o Božích dokonalostech, ne po způsobu nějakého filosofa, který chce uspokojit svého ducha, ale v modlitbě a v rozjímání.

„Věřte mi", říká svatá Terezie, „dosáhneme nejlepší ctnosti" (svatá zde mluví o pokoře), „když se připoutáme k Boží síle přilnutím k naší nicotě… Podle mého mínění nikdy nedospějeme k tomu, abychom se dobře poznali, nevynasnažíme-li se poznat Boha. Svou nízkost objevíme jen v rozjímání. Jeho velikost, svou nečistotu uvidíme jen při pohledu na jeho čistotu" („Hrad v nitru", kap. 2. „První příbytek"). Jak je to pravdivé! Úvaha o naší bídě může dát vznik přechodnému postoji pokory, ale není to ctnost, jež je dispozicí navyklou. Pokora jdoucí do základu se rodí jen z úcty k Bohu. V ní je jediná příčina, která může tuto ctnost zplodit a zvláště upevnit.

Poznámka: abychom udrželi svou duši v pokoře, je nepochybně důležité uvažovat, čím opravdu jsme; pohled na naši bídu, nedostatečnost, na naše chyby je velmi způsobilý k tomu, aby v nás zjednal pořádek a přivedl nás zpět ke skutečnosti. Avšak přemítání o Bohu, o jeho dokonalostech, je průzračnější pramen a lepší strava, kterými se živí naše pokora" (Dom Lottin: „Duch kultu, hodnota náboženství").

My mniši máme v liturgii vzácný prostředek poznat Boží dokonalosti. V žalmech, jež tvoří osnovu Božího oficia, předkládá sám Duch Svatý před zrak naší duše Boží dokonalosti s nepřirovnatelným výrazovým bohatstvím. Každou chvíli nás vybízejí, abychom se podivovali velikosti a plnosti Boží. Jestliže dobře konáme Boží oficium, osvojuje si ponenáhlu naše duše tyto postoje,

jimiž vyjadřuje Duch Svatý dokonalosti nekonečné Bytosti. A tak se v nás rodí a neustále udržuje pod světlem shůry tato úcta před svrchovanou velebností, úcta, jež je zdrojem pokory.

Konečně jedním z nejdůležitějších prostředků je rozjímání o pokoře Ježíše Krista a naše spojení s vírou a dispozicemi jeho přesvatého Srdce. Neviděli jsme na počátku této úvahy, že chce „abychom se od něho zvláště učili, že je tichý a pokorný srdcem?" Veliký mnich, kterým byl ctihodný Ludvík z Blois, napsal, že je „toto rozjímání nejúčinnějším prostředkem, aby v nás uzdravilo rány pýchy."

Poznámka: „Není jiného účinnějšího prostředku, jímž bys vyléčil vředy pýchy, než když si před oči duše postavíš pokoru Spasitelovu. Neřekl totiž sám bez příčiny: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem": *Nullo alio efficaciori remedio ulceribus superbiæ medeberis quam si humilitatem Salvatoris tibi ob oculos animi ponas. Neque enim ipsa sine causa dixit: Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Canon vitæ spiritualis, kap. 7). Svatá Terezie říkala totéž: „Když rozjímáme jeho pokoru, poznáme, jak jsme vzdáleni pokory". Viz též u svatého Bernarda: „In Epiphania", kázání 7.

Blahoslavená Anděla z Foligna říká: „Když jsem viděla do jaké míry bylo poníženo jeho lidství, poprvé jsem zahlédla rozměry své pýchy." („Kniha zjevení", I.-I. kap. 30: Ježíš Kristus).

V kapitole o pokoře připomíná svatý Benedikt nejednou příklad Ježíše Krista. Říká nám, abychom ho pozorovali, a tak v něm našli vzor této ctnosti. Zadívejme se tedy několik okamžiků na našeho Spasitele. Jeho pokora měla kořen v úctě, kterou měl ke svému Otci. Ježíšova duše cele zaplavená nebeským světlem viděla Boží dokonalosti v jejich úplnosti a z tohoto patření se rodila hluboká a dokonalá úcta. Izaiáš říká: „Spočine na něm Hospodinův duch." A víte, že náš Pán použil tohoto žalmistova výroku o sobě. „Duch Páně nade mnou." Když však prorok mluví o bázni, užívá výrazu daleko silnějšího: „A naplní ho duchem bázně před Hospodinem": *Et replebit eum Spiritus timoris Domini* (Vulg. Iz 11, 2-3). A jaká je tato bázeň, jež plnila duši Ježíše Krista? To nebyl strach. U něho nemohlo být řeči o bázni před trestem. Nebyla to ani bázeň, že urazí Boha. Kristus těšící se blaženému patření, nemohl hřešit. Čím tedy byla tato bázeň? Úctou, adorací před

Boží velebností. A dosud, ačkoliv vládne Ježíšovo lidství „ve slávě Otcově“: *in gloria Patris*, zůstává jeho duše ponořena v dokonalé úctě. Kristus je a zůstane jediným dokonalým adorátorem Nejsvětější Trojice.

A právě tato úcta byla zdrojem pokory Ježíše Krista. Všimněte si dobře, že v Kristu nebylo naprosto nic morálně vadného nebo nedokonalého, co by mohlo být důvodem jeho ponížení. Právě naopak! Jeho lidství je lidství z Boha. „Nepokládal za lup to, že je roven Bohu“: *Non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo* (Flp 2,6). V něm jsou shromážděny „všechny poklady moudrosti a vědění“, poněvadž „v něm přebývalo božství.“ Jeho dokonalost je obdivuhodná. Nejenže „nikdo nemohl usvědčit našeho Pána ze hříchu“, ale On „vždy činil, co bylo milé Otci.“ Která dokonalost se kdy přiblíží jeho dokonalosti? Žádná morální slabost nezasáhla tohoto „svatého Velekněze, neposkvrněného a vznešenějšího svou svatostí nad vrcholy nebes.“

Ale toto lidství bylo stvořeno a jako stvoření se nořilo do své nicoty v nekonečné úctě před Bohem. Ježíš se obětoval Otci v dokonalé poslušnosti, až k smrti, aby uznal jeho svrchovaná práva. „Ponížil sebe samého, když se stal poslušným až k smrti“: *Exinanivit semetipsum factus obediens usque ad mortem* (Flp 2,8). Podstoupil pro nás všechna ponížení. Židé mu řekli, že „má zlého ducha“ (Jan 8,48 a další). Obviňovali ho, že koná zázraky s pomocí Belzebuba, náčelníka zlých duchů, chtěli ho kamenovat. Potom přišla hodina umučení. On, který je věčný, Bůh z Boha, všemohoucí a nekonečně moudrý byl „nasycen“ – „opit“ podle silného výrazu Bossuetova – „urážkami“: *saturabitur opprobriis*“ (Pláč 3,30). Spoután jako zločinec, zahrnut falešnými svědectvími, zpolíčkován sluhou před celým tribunálem a popliván. Veden před Heroda, přestrojen v šat, jež na něho svolává potupu, obklopen hrubou a neurvalou soldateskou před člověkem, který má pro něho jen „pohrdání“. „I pohrdl jím“: *Sprevit illum* (Luk 23,11). Kdo by mohl pomyslet na taková pokoření? Bůh, který řídí svou moudrostí a mocí nebe i zemi, je považován za blázna, zachází se s ním jako s divadelním králem pro zábavu. – Předpokládejte, že by se nejmenšího z těchto pokoření dostalo nám. Co bychom řekli? Do-

vedli bychom, jak to chce svatý Benedikt, mít takovou velikost duše, potřebnou k tomu, „abychom to snesli s trpělivostí a zachovali mlčení?“: *Tacita conscientia patientiam amplectatur*. Když náš svatý Patriarcha psal tato slova, měl jistě na mysli příklad Krista, zahrnutého ve dnech svého umučení potupami. „Ale Ježíš mlčel“: *Jesus autem tacebat* (Mat 26,63). Kristus zachovával navenek mlčení, ale v srdci si opakoval prorocké verše, které o něm pronesl žalmista: „Já jsem ale červ a ne člověk, lidu jsem pro smích, na posměch lůze“: *Ego autem sum vermis et non homo opprobrium hominum et abjectio plebis* (Ž 22,7).

Proč všechna tato ponížení? Proč sestupovat do takové hloubky? Aby podal smír za naši pýchu, za naši sebelásku. Aby nám ukázal, jaká má být naše pokora. Kristus neřekl: „Učte se pokoře od apoštolů, učte se jí od andělů“; ne, řekl: „Učte se jí ode mne. Moje velebnost je dost vysoká, aby moje pokora byla na dně propasti“ (Blahoslavená Anděla z Foligna, 1.c. kap. 63, měla by se číst celá tato krásná kapitola).

X.

Jestliže takto často pozorujeme Ježíše Krista v jeho umučení, spojujeme-li se vírou s ním, buďme ujištěni, že nám dá účast na svých pokorných a uctivých citech vůči Otci i v odevzdanosti do jeho vůle.

Nezapomínejme ani na tuto hlubokou pravdu, že svaté lidství mělo moc jen v Slově, s nímž bylo spojeno. V sobě samém nepřijímalo vůbec pohnutky k činnosti, očekávalo podnět od božství; jeho činy byly jeho (jakožto člověka), protože lidská přirozenost byla v Ježíši dokonalá, ale měly cenu jen pro spojení lidství se Slovem. Lidství předávalo božství slávu ze všech svých činů, jež byly podivuhodně svaté.

Mělo by tak tomu být i u nás v oblasti duchovní činnosti. Nemůžeme nic sami ze sebe. Pokořme se při pohledu na Boží dokonalosti a pronikněme sebe samé úctou. Nato máme vkládat celou svou důvěru ve spojení s Ježíšem Kristem skrze víru a lásku. V něm, skrze něho, s ním jsme dětmi nebeského Otce. V tom je zdroj oné důvěry, v níž nalézá naše pokora svou protiváhu, bez

níž by byla jen nedokonalá a vedla k malomyslnosti. Představovat si, že ani s Kristem nejsme schopni dobrých činů, to by znamenalo ztratit ze zřetele velikost Ježíšových zásluh, otevřít do duše cestu duchovní nedůvěře a beznaději, jež jsou plody pekla. Pravou pokorou „nemáme důvěru v sebe, jakoby ze sebe" („Ne že bychom sami od sebe, jakoby ze sebe, byli způsobilí něco uvažovat": *non quoque sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis*), ale naše moc je od Boha, který nám přirozeně i nadpřirozeně dává bytí, život i pohyb. „Nýbrž naše způsobilost je z Boha": *sed sufficientia nostra ex Deo est* (2Kor 3,5). „Neboť v něm žijeme, dýcháme i trváme": *In ipso enim vivimus, movemur et sumus* (Skut 17,28). A tato moc se vztahuje na všechno, poněvadž máme nezměrnou, bezmeznou důvěru v zásluhy našeho božského Vůdce Ježíše Krista, „všechno mohu": *omnia possum.* Svatý Pavel tedy nezapírá, že se cítí silným, mocným. Ale tuto sílu, kterou se honosí, dostává jen od Krista. „V tom, jenž mě posiluje": *In eo qui me confortat* (Flp 4,13). Právě v tom je sláva Kristova, když mění naši slabost v sílu k chvále své milosti. „Postačí ti moje milost; neboť síla se zdokonaluje ve slabosti": *Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur* (2Kor 12,9). Čím více se cítíme ubohými, tím více v nás může milost působit a projevovat se. Tato milost není nikdy tak mocná, jako když člověk uznává, že bez ní nemůže nic činit. A proto svatý Pavel, který se tolik snažil velebit Krista, volá, že se chlubí jen svými slabostmi a ubohostmi, aby na něm tím více vynikla milost Kristova, aby tím více hlásala jeho vítězství a tak aby se všechna čest vracela Tomu, který je naším Bohem. „K oslavě své vznešené milosti": *In laudem gloriæ gratiæ suæ* (Ef 1,6).

Pyšní, kteří chtějí čerpat sílu sami ze sebe, dopouštějí se hříchu Lucifera, jenž řekl: „Vystoupím, povznesu se, postavím svůj trůn až do nebes a budu podoben Nejvyššímu". Budou svrženi jako Lucifer a pohříženi do propasti. „Kdo se povyšuje, bude ponížen": *Qui se exaltat, humiliabitur* (Ef 1,6). Ale co řekneme my? Že bez Krista nemůžeme nic dělat, jak to sám řekl: „Beze mne nemůžete nic činit": *Sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5). Prohlásíme, že ke svatosti a do nebe můžeme dospět jen skrze Ježíše, s Ježíšem.

Řekněme Kristu: „Pane, jsem chudý, ubohý, slabý; jsem o tom den ode dne více přesvědčen. Kdybys se mnou zacházel v určitých hodinách života tak, jak jsem to zasluhoval, byl bych ďáblům pod nohama. Ale vím také, že Ty jsi nekonečně mocný, velký a dobrý. Vím, že Otec tě tak miluje, že vložil do tvých rukou nejvyšší moc. Vím, že do tebe vložil vše – všechny poklady svatosti, po níž lidé mohou toužit, vím, že neodmítáš ty, kteří k tobě přicházejí. Proto se ti klaním z hloubi své duše a plně důvěřuji ve tvé zásluhy a ve tvá zadostiučinění. Vím, že ať jsem jakkoliv ubohý, ty mě můžeš skrze svou milost zahrnout svým bohatsvím, pozvednout až k božství, abys mě učinil sobě podobným a dal účast na své božské blaženosti."

Takové postoje plní duši, když se ponižuje a vedou ji, aby se oddala s láskou, horlivostí a radostí všemu, co od ní Kristus žádá, ať je to sebebolestnější. Nadto, vycházejí-li takové city z hloubi srdce, oslavují nanejvýš Boha, protože uznávají a prohlašují plnost moci, kterou Otec chtěl vložit do rukou svého milovaného Syna Ježíše Krista. „Všechno dal do jeho ruky": *Omnia dedit in manu ejus* (Jan 3,35). Nikdy nezapomínejme, že je nejvyšším přáním Otcovým, aby Syn byl oslaven. „Oslavil jsem a ještě oslavím": *Clarificavi et iterum clarificabo* (Jan 12,28). Nuže, nikdy tolik našeho Pána neoslavujeme, jako když uznáváme celým svým životem, že On je jediným zdrojem každé milosti, že On sám je svatý, jediný Spasitel, jediný prostředník, jemuž buď všechna sláva a čest v jednotě s Otcem a Duchem Svatým. Jedině pravá pokora může vzdát tento projev úcty Bohu a Ježíši, protože jen pokorné duše poznávají, že potřebují Ježíšovy zásluhy a věří v ně. Pýcha a falešná pokora nemohou živit podobné postoje. Pýcha očekává vše jen od sebe samé, nepociťuje navyklou potřebu se utíkat se k Ježíši. Pokud jde o falešnou pokoru, ta se prohlašuje za neschopnou všeho i s milostí. Křivdí tak Ježíšovým zásluhám, sráží duši – aniž oslavuje Boha.

Ježíš Kristus jednoho dne řekl: „A já, budu-li povýšen od země, potáhnu všechno k sobě": *Ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum* (Jan 12,32). „Až jednou budu povýšen od země, bude moje moc taková, že budu moci pozvednout až k sobě ty,

kteří budou ve mně věřit." Ti, kteří pohlédli na měděného hada na poušti, byli uzdraveni. Tak ti, kteří hledí s vírou a láskou na mne, budou přes své chyby, rány, přes svou nehodnost přitahováni ke mně a já je pozvednu až do nebe. Já, jenž jsem Bůh, svolil jsem z lásky k vám k tomu, abych byl zavěšen na kříž jako zločinec. Za toto pokoření mám moc pozvednout spolu se sebou ty, kteří ve mne věří, až do nebeské záře, odkud jsem sestoupil. Přicházím z nebe a vystoupím tam zpět, ale přivedu tam se sebou ty, kteří doufají v mou milost. Tato milost je tak mocná, že vás může se mnou spojit a sjednotit tak nerozlučně, že „nikdo nevytrhne z mé ruky ty, které mi Otec dal, a které jsem já z pouhého milosrdenství vykoupil svou drahocennou Krví" (srov.: Jan 10,29).

Jak útěšná perspektiva pro pokornou duši, že bude jednou díky Ježíšovým zásluhám, sdílet i jeho povýšení! Svatý Pavel k nám promlouvá vznešenými výrazy o tomto nejvyšším povýšení našeho Pána, jehož se mu dostalo náhradou za jeho ponížení. „Kristus ponížil sebe samého – proto ho Bůh povýšil a dal mu jméno, které je nade všechna jména, aby ve jménu Ježíšově pokleklo každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí; a aby každý jazyk vyznával k slávě Boha Otce, že Ježíš Kristus je Pán": *Semetipsum exinanivit – propter quod Deus exaltavit illum* (Flp 2, 7 a 9). Všimněte si výrazu „proto" (*propter quod*)! „Protože se Ježíš pokořil, byl povýšen, protože se ponížil tak, že přibitím na kříž strpěl potupu „zlořečených", Bůh jeho jméno povýšil až na výšiny nebes. „Od nynějška nebude jiného jména pod nebem daného lidem, v němž by mohli být spaseni" (Skut 4,12). To Bohočlověk, sedící na pravici Boží ve věčném světle; všichni vyvolení padají na své tváře před ním v nejhlubší adoraci a neustále zpívají: „Ty jsi nás vykoupil ze všech pokolení a jazyků, z každého lidu a národa. Chvála, sláva, čest a moc i síla buď tobě, Ježíši Kriste!" (srov.: Zjev 5,9 a 7,12). A tento nepřirovnatelný triumf je ovoce nezměrné pokory.

Setkáváme se tu s celou naukou našeho svatého Otce Benedikta. On nám také řekl, že máme-li dospět k tomuto „nebeskému povýšení": *Exaltatio cælestis*, kdy je duše úplně ponořena do Boha, musíme projít nížinami pokory. Zde na zemi nás pokora vede od zříkání se hříchu k plnosti lásky. „Brzy dospívá k dokonalé lás-

ce“: *Mox ad caritatem perfectam perveniet.* Tou měrou, jak duše pokračuje v pokorné odevzdanosti, pozvedá se ke spojení s Bohem. Pozvedá se tak k nebeské slávě. Zákon, který připomíná svatý Benedikt na počátku kapitoly, je týž, který přinesl sám Ježíš Kristus, náš vzor. V něm se obdivuhodně uskutečnil. Ale tento zákon se vztahuje na všechny údy, jejichž je hlavou a Kristus připravuje slavné místo ve svém království jen těm, kteří měli na zemi účast na jeho pokoření. „Kdo se ponižuje, bude povýšen“: *Qui se humiliat exaltabitur.*

12. Dobro poslušnosti

Stručný přehled: Praktickým výrazem pokory je u mnicha poslušnost. – I. Kristus přivádí lidstvo zpět k Otci svou poslušností. Každý křesťan se musí připojit k této poslušnosti, aby dospěl k Bohu. – II. Poslušnost je rovněž pro mnicha cestou, která vede k Bohu. – III. Svatý Benedikt má o této ctnosti velmi vysoký pojem. – IV. Proč ji nazývá „dobrem“. „dobro poslušnosti“ (*Bonum obedientiæ*). – V. Jak tvoří tato ctnost pro mnicha neklamný prostředek, aby dosáhl dokonalosti. – VI. Hlavní vlastností, které svatý Benedikt žádá při praktikování této ctnosti, je víra. – VII. „Řídit se míněním jiného“ (*Alieno judicio ambulare*). Užitek a velikost poslušnosti vedené vírou. – VIII. Poslušnost má podpírat naději. – IX. Svatý Benedikt si přeje, aby vycházela z lásky. – X. Rozmanité odchylky od této ctnosti; proč svatý Benedikt vystupuje s takovou silou proti reptání. – XI. Bdělost, kterou máme věnovat tomu, abychom dokonale žili z této ctnosti.

Základ duchovního života, jak jsme viděli podle svatého Benedikta i podle svatého Tomáše, tvoří jaksi pokora, protože je tato ctnost předběžnou a nutnou dispozicí, aby se v duši vytvořil stav dokonalé lásky. „Brzy dospívá k oné lásce k Bohu, jež je dokonalá“: *Mox ad caritatem Dei perveniet illa, quæ perfecta est* (RB kap. 7).

Ale jak to náš blažený Otec ukázal, praktickým vyjádřením pokory u mnicha je poslušnost. Vskutku, když je duše naplněna úctou k Bohu, podrobuje se Bohu i těm, kteří ho zastupují, aby splnila ve všem jeho vůli. „Pokora vlastně přihlíží k úctě, jíž se člověk podrobuje Bohu – kvůli němuž se také pokorně poddává jiným“: *Humilitas proprie respicit reverentiam qua homo Dei subjicitur – propter quem etiam aliis humiliando se subjicit* (svatý Tomáš Akvinský: II-II, otázka 161, a.3; a.1, ad 5). Nuže, v tom je poslušnost. Tato ctnost je plodem a korunou pokory.

Poznámka: Uvažování o Božích dokonalostech nelze oddělit od úvahy o jeho právech. Což není spravedlivé, aby člověk odpovídal aktivní činnou podrobeností, když Bůh při výkonu svých práv diktuje zákony? Poslušnost se rodí z pokory, jako její prvorozená dcera, přiklánějíc nás k tomu, abychom se podrobili nejen Bohu, ale i představeným a událostem, poněvadž v nich poznáme odlesk dokonalostí a absolutních práv Tvůrce (Dom Lottin: „Duch kultu, hodnota náboženství“).

„Poslušnost“, řekl věčný Otec svaté Kateřině ze Sieny v rozhovoru, který s ní měl, „poslušnost má svou chůvu, která ji neustále živí; tou chůvou je pravá pokora. Člověk je jen do té míry poslušný, jak je pokorný, a neumí být pokorný, není-li poslušný. Poslušnost má nerozlučitelnou družku a tou je pokora, vychází z pokory. Poslušnost bez živitelky, kterou je pro ni pokora, by zemřela hlady. Ano, poslušnost nemůže žít v duši, v níž není tato dobrá ctnost pokory“ (Dialog, sv. II., je známo, že tento Dialog obsahuje podivuhodné pojednání o poslušnosti. Čtěte zvláště stránky 260–261, 306–309. Světice tu podává nádhernými výrazy chválu poslušnosti, jak ji slyšela ve svých rozhovorech s věčným Otcem).

Tato poslušnost dokončuje odstranění překážek, které se ještě staví proti spojení s Bohem. Chudoba odstranila nebezpečí, rodící se z vnějších majetků; „ctnostný způsob života“ potlačuje sklony žádostivosti a snaží se všeobecně vyloučit vše, co je nedokonalé. Pokora, která jde ještě hlouběji, poutá to, co je nezřízeného v sebeúctě. Co ještě zbývá přemoci? Vlastní vůli. To je tvrz našeho „já“. Když se však vůle jednou poddá – a poddává se poslušností – je dáno vše; duše už nemá nic, co by jí náleželo, nevlastní nic. Bůh v ní může od nynějška plně působit, protože v ní není překážek, které by se proti tomuto působení stavěly.

Dokonalou poslušností žije člověk pravdě svého bytí a svého postavení. Proto je tato ctnost tak základní a Bohu tak příjemná. Bůh, který je plnost bytí, který nic od nikoho nepotřebuje, stvořil člověka svobodným rozmachem lásky. Z tohoto prvotního úkonu vyplývají mezi Bohem a námi podstatné vztahy. Stvoření je cosi podstatně závislého na Bohu. „V něm žijeme a dýcháme i trváme“: *In ipso vivimus, et movemur et sumus* (Sk 17,28). Neuznávat

toto postavení vůči Bohu naprostou závislostí by tedy směřovalo proti věčnému zákonu. Který základní výkřik musí tryskat ze samých hlubin každého stvoření? „Pojďte, klanějme se Pánu!“: *Venite adoremus!* A proč? „Neboť On je Pán, náš Bůh, který nás učinil“: *Est Dominus Deus noster* (Vulg. Ž 94, 6 a 7). Jako rozumná stvoření musíme vyjadřovat svou závislost klaněním a poslušnou podrobeností. Jak vidíme na každé stránce Písma, Bůh vyžadoval tuto poslušnost v celých dějinách lidského rodu. Velcí světci Starého zákona září touto poslušností. Slyšíme je, jak opakují nádherný výkřik, který opakoval Abraham, otec věřících: „Zde jsem!“: *Adsum!* (Gen 22,1; 11). – Příchod Kristův na zemi nás činí dětmi Božími; od té doby nabývá naše poslušnost nového odstínu, nového rázu: je to poslušnost cele prostoupená láskou. Ale tato jedinečná pečeť, dávající naší poslušnosti zcela zvláštní jas, nic neubírá ze základní povahy, jež ji poutá k pokoře a prostupuje úctou a zbožností.

Je-li poslušnost nekonečně příjemná Bohu, prospívá duši. Bůh je cele Pánem v duši, která poslouchá. Vládne v ní jako svrchovaný panovník, ale jako panovník nekonečně dobrý, který zahrnuje duši dary a milostmi.

Poslušnost se v naší formuli mnišských slibů uvádí na posledním místě; v našich slibech má pořadí nejvyšší. Zabývejme se tedy tím, v čem je její zdroj, jaké je povahy, jaké vlastnosti má mít a kterých úchylek se musí chránit.

I.

Důvod , proč je pro nás mnichy poslušnost tak nutná, spočívá v tom, že tato ctnost zahrnuje v sobě prostředky, jak nalézt Boha. Proč jsme přišli do kláštera? Který cíl svým životem v něm sledujeme? Je jen jediný: hledat Boha, směřovat k němu všemi silami své bytosti. Často jsme již poznamenali, že k Bohu dojdeme jen následováním Ježíše Krista, neboť On jediný přivádí celé lidstvo k Otci. „Já jsem cesta. Nikdo nepřichází k Otci, než skrze mne“: *Ego sum via; nemo venit ad Patrem nisi per me* (Jan 14,6). Nuže, jak Kristus uskutečňuje toto obrovské dílo? Svou poslušností. Cesta,

kterou prochází a na níž máme být strženi za ním i my, je cesta poslušnosti.

Pozorujme několik okamžiků Ježíše Krista, nejdokonalejší vzor poslušnosti! „Ty sám jsi svatý!“: *Tu solus sanctus, Jesu Christe!* (Mešní Gloria). Co vidíme? Že prvotní dispozice jeho svaté duše, dispozice, k níž se druží všechny ostatní, je láskyplná poslušnost k Otci.

Tomu nás velmi jasně učí svatý Pavel. Odhaluje nám božské tajemství, s nímž nás ostatní apoštolové neseznámili, totiž první hnutí Srdce Kristova. Slovo se vtěluje, aby zjednalo slávu Otci, aby zachránilo lidstvo tím, že mu přináší milost. A která je základní dispozice, kterou se vyznačuje celé toto Kristovo dílo? Poslušnost. Při vstupu na svět, který přišel spasit, praví: „Hle, já přicházím, abych splnil tvou vůli, Bože, jak jest o mně psáno v knize“: *Ingrediens mundum dicit: Ecce venio; in capite libri scriptum est de me ut faciam Deus voluntatem tuam* (Žid 10,5-7). Duše Ježíšova vidí Boží dokonalosti, nekonečnou svrchovanost Boží, velebnost jeho bytí a v hlubokém úkonu úcty, klanění a závislosti se cele oddává uskutečňování vůle věčného Otce. Tento úkon úplné a dokonalé poslušnosti, úkon jímž Kristus přijal celý ten strašný program svého života, utrpení a potupy svého umučení a smrti, je prvním úkonem, jejž činí; a tento úkon předem shrnuje celý jeho život v jediný závazek.

Jakmile učinil tento úkon, vrhá se ihned jako rek na dráhu, „kterou mu stanovil Otec“. „Zaplesal jako rek, když má proběhnout dráhu“: *Exultavit ut gigas ad currendam viam* (Vulg. Ž 18,6). Na této dráze se všechno vyznačuje poslušností, všechno odvozuje od onoho prvotního úkonu sebedarování, jejž Spasitel nikdy nevzal zpět. Velmi zřetelně prohlašuje, že „nesestoupil z nebe, aby činil svou vůli, ale Toho, který ho poslal“ (Jan 6,38). Poslušnost tvoří natolik základ jeho života, že je mu „pokrmem“. „Můj pokrm je činit vůli Toho, který mě poslal“: *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me* (Jan 4,34). Po třicet let je poslušný dvou stvoření, totiž Marie a Josefa. „A poslouchal je“: *Et erat subditus illis* (Luk 2,51). Co říká Kristus, když nedbá transcendence svého božství, ačkoliv se jako nejvyšší zákonodárce mohl dispen-

zovat od svých zákonů? „Nepomine jedno písmenko nebo čárka ze Zákona, pokud se to všechno nestane“: *Jota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant* (Mat 5,18). „Chci vyplnit zákon až do nejmenší podrobnosti.“ A vskutku, vidíme ho především, jak se snaží při každé příležitosti „konat vždycky to, co se líbí jeho Otci.“ „Já vždycky činím to, co je mu milé“: *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). Přijímá umučení, protože vyjadřuje vůli Otcovu: „Činím tak, jak mi Otec přikázal“: *Sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio* (Jan 14,31).

A pohleďte, jak jeho poslušnost vyniká zvláště v jeho utrpení. V této strašné tříhodinové agónii se celá smyslová část jeho bytosti děsí kalichu hořkosti: „Otče můj, je-li možno, ať odejde kalich – Otče, chceš-li, odejmi tento kalich ode mne!“: *Pater, si vis, transfer calicem istum a me!* Ale jeho rozumná vůle zůstává podrobena Božím příkazům: „Avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň“ *Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat* (Luk 22,42). Nato ho zajmou jako zločince. Mohl se osvobodit od svých nepřátel, vždyť je jediným slovem sráží na zem; kdyby chtěl, mohl „poprosit Otce a ten by mu dal hned více než dvanáct pluků andělských“, ale jemu záleželo na tom, aby se vůle jeho Otce – vyjádřená v Písmu – splnila do písmene: „Avšak Písma se musí naplnit“: *Sed ut adimpleantur Scripturæ* (Mk 14,49). Proto se vydává svým nejúhlavnějším nepřátelům. Poslouchá Piláta, protože, i když je pohan, jako vladař „má moc danou shůry“ (viz Jan 19,11). Poslouchá své katy; v okamžiku posledního vydechnutí volá, že žízní, aby naplnil jedno z proroctví. „Když potom Ježíš viděl, že je již všechno dokonáno, aby se naplnilo Písmo, pravil: Žízním!“: *Postea sciens Jesus quia omnia consumata sunt, ut consumaretur Scriptura, dixit: Sitio* (Jan 19,28). Umírá, až když „všechno dokonal“ dokonalou poslušností. „Řekl: Dokonáno jest! A nakloniv hlavu, vypustil duši“: *Dixit: consumatum est, et inclinato capite, tradidit spiritum* (Jan 19,30). Toto „Dokonáno jest!“: *Consummatum est*, je nejpravdivějším a nejpřiměřenějším výrazem celého jeho života v poslušnosti. Je ozvěnou onoho „Hle přicházím!“: *Ecce venio,* v okamžiku vtělení. Tyto dva výroky jsou zvoláním poslušnosti a celý pozemský život Ježíše Krista se otáčí kolem osy, jež spočívá na těchto dvou pólech.

Proto nám Apoštol říká, že tak jako jsme se stali Adamovou neposlušností hříšníky a nepřáteli Božími, poslušností Kristovou jsme ospravedlněni a zachráněni. Které jsou ty dva činitele přinášející lidskému pokolení záhubu a spásu? Velká neposlušnost a velká poslušnost. Takový je jasný výrok svatého Pavla, hlasatele Kristova: „Jako se jich neposlušností jednoho člověka mnoho stalo hříšníky, tak se jich zase poslušností jednoho mnoho stane spravedlivými“: *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per obeditionem, justi constituentur multi* (Řím 5,19).

Tato poslušnost Kristova je prostředek Bohem předem stanovený a Ježíšem přijatý k záchraně světa a k vrácení nebeského dědictví. Byla smírem za neposlušnost Adama, našeho prvního Otce a my jdeme k Bohu, jestliže spojujeme svou poslušnost s poslušností Ježíše Krista, který se stal naší hlavou a naším vůdcem. Všechny bědy Adamovy postihly i nás, protože jsme byli s ním trestání za hřích. Máme účast na všech požehnáních, jež se rozlévají ze svaté duše Ježíše Krista, když máme podíl na jeho poslušnosti. Celá ekonomie Božích plánů o naší svatosti se pro nás shrnuje ve stavu poslušnosti. Co řekl Otec Židům, když poslal svého Syna na zem? „Toto je můj milý Syn, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte!“: *Ipsum audite!* (Mat 17,5). Tak jakoby jim řekl: „Čiňte, co vám můj Syn řekne; to je vše, co od vás žádám, abych vám mohl vrátit své přátelství.“ Proto také dal tomuto Synu všechnu moc: „Všechno dal do jeho ruky“: *Omnia dedit in manus ejus* (Jan 3,35). Chce, aby mu bylo všecko podrobeno: „Vše (tj. kde jen co je), jsi mu položil k nohám“: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus* (Ž 8,7). Celá sláva, kterou Syn dostává od Otce, je v tom, že je ustanoven za jediného vladaře v království milosti a slávy. „Králem jsem jím byl ustanoven na svaté hoře, na Siónu“: *Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus* (Ž 2,6). Přijímáme tuto myšlenku Boží za svou, když se cele podrobujeme Ježíši Kristu.

Kristus nás opustil a vrátil se zase do nebe. Co učinil, abychom ho mohli uznat jako vůdce? Předal svou moc Církvi. „Dána je mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy, učte všechny náro-

dy zachovávat všecko, co jsem vám přikázal“: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra; euntes ergo docete omnes gentes servare quæcumque mandavi vobis* (Mat 28,18-20). „Otec mi předal všechnu moc, jděte tedy o síle této moci, kterou vám zanechávám, učte všechny národy zachovávat mé příkazy. Vždyť kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ Církev má v rukou moc Ježíše Krista; mluví a rozkazuje ve jménu našeho Pána. Podstata katolického křesťanství záleží v podřízení rozumu učení Kristovu předkládanému Církví a podřízení vůle autoritě Kristově vykonávané Církví.

V tom je právě rozdíl mezi protestanty a katolíky. Tento rozdíl se vskutku neměří podle většího nebo menšího počtu zjevených pravd, které jedni nebo druzí uznávají za správné. Někteří protestanti přijímají materiálně téměř všechna naše dogmata a přece zůstávají protestanty až do morku kostí. Rozdíl je mnohem hlubší a zásadnější. Formálně tkví v postoji závislosti, poslušnosti rozumu a vůle vůči živé autoritě církve, která učí a vládne ve jménu Kristově. Katolík přijímá článek víry a řídí své chování, protože vidí v Církvi a její hlavě, nejvyšším veleknězi, druhého Krista, který učí a vládne ve jménu Božího Syna. Protestant připouští tu či onu pravdu, protože ji odhaluje – nebo se domnívá, že ji odhaluje – osobním osvícením. Tím, že se dožaduje svobodného výkladu, umí se podřizovat jen sobě. Zkoumá Písmo pouze rozumem, vybírá si z ní. Každý tedy, maje vlastní schopnost výběru, je sám sobě nejvyšším veleknězem. Protestant připouští, katolík věří. Katolík přijímá Církev jako druhého Krista. Jakmile Církev promluví, podrobí se v úplné poslušnosti jako samému Kristu.

Připomeňte si z evangelia scénu, kterou líčí svatý Jan v 6. kapitole. Ježíš mluví k zástupu, jejž v předvečer zázračně nasytil. Zvěstuje jim Eucharistii. „Já jsem chléb živý, který jsem z nebe sestoupil. Bude-li kdo jíst z toho chleba, živ bude na věky“: *Ego sum panis vivus.* Na ta slova se tvoří mezi posluchači dvě skupiny. Jedni začnou rozumovat: to jsou protestanti; „Jak může tento člověk nám dát své tělo za pokrm?“: *Quomodo?* Nuže, jak se chová Ježíš Kristus vůči takové argumentaci? Podává vysvětlení? Ne, spokojí se s tím, že potvrdí s větším důrazem: „*Amen, amen, dico vobis* –

Vpravdě, vpravdě, pravím vám: Nebudete-li jíst Tělo Syna člověka a pít jeho Krev, nebudete mít v sobě život věčný." A oni, nepovažujíce to už za „rozumné", opustí Krista. „Tvrdá je to řeč! Kdopak ji může poslouchat?": *Durus est hic sermo et quis potest eum audire.* „Již s ním nechodili": *Jam non cum illo ambulabant.* Ale je tu ještě druhá skupina, kterou tvoří apoštolové. A jaké je jejich chování za týchž okolností? Porozuměli tito učedníci více? Ne, ale věříce slovu Kristovu, zůstávají u něho a chtějí ho následovat ve všem. „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného": *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes* (Jan 6,41-69).

Takové je chování, které zjednává spásu: poslouchat Krista, poslouchat Církev, přijmout její nauku, podrobit se jejímu vedení. Kdo jí pohrdá, pohrdá Kristem. Proto protestanti nepatří do stáda Kristova (ovšem s výhradou těch, kteří upřímnou vírou patří k duši Církve). Tyto ovce poslouchají samy sebe, jdou za svými osobními rozmary a neslyší hlas Pastýřův. Proto se k nim ani Kristus nepřiznává. „Nepatříte k mým ovcím": *Non estis ex ovibus meis* (Jan 10,26).

Poslušnost rozumu a vůle je tedy pro každého křesťana, pro každou duši cestou. „Kdo vás slyší, mne slyší": *Qui vos audit, me audit* (Luk 10,16). „Kdo mne následuje, nechodí ve tmě, nýbrž bude mít světlo života": *Qui sequitur me, non ambulant in tenebris, sed habebit lumen vitæ* (Jan 8,12). Dětmi nebeského Otce jsme jen pod tou podmínkou, že posloucháme jeho Syna Ježíše. A zde na zemi posloucháme Krista v osobě Církve. To je nadpřirozená ekonomie stanovená samotným Bohem. Mimo tuto cestu poslušnosti ve víře není možnost spásy. „Nikdo", řekl nebeský Otec svaté Kateřině ze Sieny, „nemůže vstoupit do věčného života, není-li poslušný. Bez poslušnosti člověk zůstane mimo, neboť poslušnost je klíč, jímž byla otevřena nebeská brána, kterou Adamova neposlušnost uzavřela" (Dialog, „O poslušnosti", kap. I).

II.

Co platí o křesťanu, platí tím více o mnichu. Ježíš Kristus přivedl k Otci lidstvo zpět svou poslušností. Každý člověk se musí připojit k poslušnému Kristu, aby nalezl Boha. Tak jako ve všem

ostatním nelze Krista ani v tomto oddělit od jeho mystického těla. Křesťan má mít svou účast v poslušnosti a přijmout ji ve spojení se svou božskou hlavou.

To je právě myšlenka našeho svatého Zákonodárce. V tomto bodě nemá jinou nauku než nauku samého Krista a svatého Pavla. Jeho slova jsou jen přímou ozvěnou evangelia a učení velkého Apoštola. Poslyšte, co nám praví na počátku Prologu! Označil nám náš cíl: „vrátit se k Bohu!" Hned nato označuje i prostředek: „Máme se vrátit k Bohu poslušností, protože jsme se od něho vzdálili neposlušností." A připojuje: „Mé slovo se nyní obrací k tobě, ať jsi kdokoliv, který – zříkaje se své vlastní vůle, abys bojoval pod pravým Králem, Kristem Pánem – bereš do rukou mocné a slavné zbraně poslušnosti." Svatý Benedikt nezná jinou cestu, která by nás vedla k Bohu, než spojení s Ježíšem Kristem v poslušnosti. „Ať bratří vědí, že touto cestou poslušnosti dospějí k Bohu": *Scientes per hanc obedientiæ viam se ituros ad Deum* (RB kap. 71).

Předmětem této poslušnosti je nepochybně především zákon přirozený a zákon přísně křesťanský. Jsme mnichy jen tehdy, jestliže jsme především čestnými muži a dokonalými křesťany. Mnich se podrobuje Kristu v osobě Církve, jako to činí prostí věřící. Ale jde dále. Poslušnost křesťana, ačkoliv ukládá jisté oběti lidské přirozenosti a určité úkoly, přece ponechává jednotlivci nedotčenou svobodu v rozhodování a jeho majetku, o jeho záležitostech, času i činnosti. Poslušnost prostě křesťanská se omezuje na předpisy obsažené v Desateru a na přikázání církevní, doplněná povinnostmi toho kterého stavu. Bůh nežádá nic více za vstup do nebe. „Chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání!": *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata!* (Mat 19,21).

Ale jsou duše, které „láska táhne, aby Krista následovaly ve větší blízkosti." „Které si ničeho tolik neváží, jako když se jim od Krista dostane důvěrné účasti v jeho poslušnosti": *Qui nihil sibi a Christo carius aliquid existimant* (RB, kap. 5). Tyto duše poslouchají Ježíšovu radu: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co máš – a přijď a následuj mě!" (Mat 19,21). Které to jsou duše? Ty, které světlo shůry více osvítilo o Božích vlastnostech, o velikosti doko-

nalého života, o vznešenosti úplného následování Ježíše Krista. „Z lásky k Bohu“: *pro Dei amore* (RB kap. 7), aby vzdaly Bohu větší slávu, vyhledávají poslušnost, jež ukládá více požadavků než žádá poslušnost uložená prostému křesťanu. Neklamná známka nadpřirozené intuice jim ukázala, že v tomto stavu bude pro ně více spravedlnosti, více klanění, více lásky k Bohu.

Sliby se snaží mnich podrobit Kristu všechno, co v něm je. Nechce, aby mezi ním a Kristem bylo něco, co by mohlo spojení s ním bránit. Chce se mu oddat celou svou osobou a všemi detaily svého života, protože jeho klanění a láska směřují k tomu, aby byly dokonalé. Pokud si pro sebe hájíme tvrz své vlastní vůle, nepředali jsme všechno Bohu a nemůžeme říci vpravdě našemu Pánu: „Hle, my jsme opustili všecko a šli jsme za tebou“ (Mat 19,27). Dáváme-li sami sebe poslušností, přinášíme Bohu nejvyšší úkon lásky a klanění. Vskutku, je v nás něco, co je i v očích Božích posvátné. Bůh sahá na naše věci, na bytosti, které jsou nám drahé, na naše zdraví, na náš život. Je neomezeným pánem života i smrti. Ale je něco, co respektuje, a to je naše svoboda. Touží nekonečnou touhou se nám sdělit, a přece působení jeho milosti je – smím-li se tak vyjádřit – odkázáno na náš souhlas, protože v jistém velmi reálném smyslu je naše svoboda svrchovaná; je to naše nejvzácnější věc. Nuže, při řeholních slibech přicházíme před oltář, přinášíme doslovně to, co máme nejdražšího a z lásky předáváme Bohu toto vlastnictví, abychom více uznali jeho všemohoucnost. Obětujeme mu ve spojení s Kristem tohoto jediného „Izáka“ našeho srdce, kterým je naše svoboda a předáváme mu úplnou vládu nad celou naší bytostí a celou naší činností. Protože nemáme příležitost k mučednictví, obětujeme se – co jen to je na nás – slibem poslušnosti.

Tato oběť je nesmírná, proto také je nanejvýš Bohu příjemná. „Opustit svět a zanechat vnější statky“, praví velký mnich, jímž byl náš svatý Řehoř, „je snad ještě lehká věc, ale zříci se sebe, obětovat to, co má člověk nejvzácnějšího, tím, že se úplně vzdá svobody, to je skutek daleko nesnadnější: Vzdát se toho, co člověk vlastní, má, to je málo; vzdát se toho, čím je, to je dar nejvyšší“: *Et fortasse laborissimum non est homini relinquere sua, sed valde laboris-*

sum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegare quod habet valde autem multum est abnegatum quod est (Kázání na evang. 32, viz též: Svatá Mechtilda: „Kniha obzvláštní moudrosti“ 4, části kap. 18: „Jak náš Pán objímá ty, kteří slibují poslušnost“).

Bez tohoto daru není oběť úplná. „Nevzdává se všeho ten“, praví jiný svatý mnich, „kdo si podržuje sám sebe; či lépe: nic neprospívá všechno opustit, když se člověk nevzdá sám sebe“: *Non enim relinquit omnia qui retinuit vel seipsum; imo vero nihil prodest sine seipso cætera reliquisse* (svatý Petr Damiani: „K narození svatého Benedikta“).

III.

Je nutno poznamenat, že dar, kterým se tak v den skládání slibů přinášíme v oběť, nás nepodrobuje poslušnosti jakékoliv; činíme slib poslušnosti „podle řehole svatého Benedikta.“ „Slibuji poslušnost podle Řehole našeho svatého Otce Benedikta“: *Promitto obedientiam secundum Regulam S.P.N. Benedicti* (Ceremoniál skládání klášterních slibů). Musíme tedy dobře znát, jaký pojem o poslušnosti svatý Patriarcha má. Vždyť je poslušnost a poslušnost. A protože je tato ctnost jedním ze základů našeho života, poruší se celý náš monastický život, neučiníme-li si o ní správnou představu.

Existuje bludné pojetí poslušnosti, jež nemůže přijmout žádná řeholní duše. Toto pojetí činí z představeného mudrce, znalce, s nímž jsme slíbili se radit. Chodí se k němu z moudrosti, aby člověk věděl, co má dělat, aby se poučil, aby se uchránil omylů nebo zklamání. Co představený říká, má cenu podle toho, co ví: nic více, nic méně. Jeho odpovědi se cele zakládají na jeho osobním vědění. Tento v podstatě racionalistický názor by vyhovoval protestantskému duchu. Naprosto zde chybí představa podrobenosti, jež je holdem Bohu v osobě člověka. K odsouzení stačí, co jsme naznačili.

Ve smyslu katolickém by nebylo ani to, kdyby se někdo spokojoval poslušností vnější, jaká postačí v životě vojenském. Ačkoliv v každém jednotlivém případě je bezprostřední, předmětem poslušnosti je vnější úkon a ačkoliv představený nepřihlíží k úmys-

lu, přece dokonalost vyžaduje, aby řeholník spojoval s úkonem poslušnosti vnitřní podrobenost (viz dále v kapitolách 8. a 9).

I v samé řeholní poslušnosti, jak ji chápe Církev, rozlišují se různé způsoby. Nejde zde samozřejmě o to, abychom zde někoho nebo něco posuzovali; všechny řeholní řády Církví schválené zjednávají Bohu slávu a jsou mu příjemné; naším úmyslem je pouze vyzdvihnout tímto přirovnáním to, co má benediktinská poslušnost zvláštního. V některých institutech se poslušnost silně zabarvuje „ekonomickým" rysem. Aniž přestává být předmětem slibu a ctnosti, je prostředkem, jak dospět k zvláštnímu cíli, jejž zmíněné instituty stanoví. Tak onen řád nebo ona kongregace mají za zvláštní účel hlásání evangelia nevěřícím, jiné mají vyučování, třetí kázání. V těchto institutech poslušnost přispívá k uskutečňování zvláštního díla, k němuž jsou zřízeny. Duše, jež jsou v těchto řeholních společnostech a velkodušně se podrobují této poslušnosti z lásky k našemu Pánu, jistě dosahují svatosti, poněvadž pro ně je to povolání, k němuž je Kristus povolal.

Pro svatého Benedikta nemá poslušnost tento „ekonomický" ráz. Je chtěna sama o sobě jako hold duše Bohu, nepřihlížejíc k látce díla, jež je jejím předmětem. Předpokládejme, že by žadatel při příchodu do kláštera položil opatovi tuto otázku: „Co se tady dělá?" Uslyší odpověď: „Jde se k Bohu následováním Krista v poslušnosti." To je právě onen cíl, který se sleduje. Takové je právě učení našeho blaženého Otce od prvních řádků „Prologu", které jsme připomněli. Hledání Boha. „Hledá-li vpravdě Boha": *Si revere Deum quærit* (RB kap. 58), to je typická známka benediktinského povolání. Toto hledání se však uskutečňuje jen v poslušnosti. Svatý Benedikt píše svou Řeholi jen „pro ty", kteří hledají poslušnost, aby nalezli Boha." „K tobě se tedy nyní obrací moje řeč, kdo zříkaje se vlastní vůle, chápeš se zbraně poslušnosti": *Ad te ergo nunc mihi sermo dirigitur, quisquis abrenuntians propriis voluntatibus – obedientiæ – arma sumis* (Prolog k Řeholi, verš 3).

Když velký Patriarcha ustanovoval řeholní stav, nechtěl vytvořit řád určený výlučně k uskutečnění toho či onoho zvláštního cíle, k plnění toho či onoho díla. Chtěl ze svých mnichů udělat jen dokonalé křesťany. Měli podle jeho přání směřovat k plnosti

křesťanství. Nepochybně, jak jsme viděli, staly se kláštery v dalších staletích ohnisky civilizace kázáním, obděláváním půdy, vyučováním, uměním, literárními díly, ale v tom byl jen vnější rozkvět a zcela přirozené a normální vyzařování plnosti křesťanství, jímž byly proniknuty uvnitř. Tím, že se mniši věnovali Bohu, dávali se do služeb Církve, a to ve všech formách, jak tato služba toho vyžadovala. Ale především se snažili o to, aby láskou vzdávali Bohu hold celé své bytosti v poslušnosti k opatovi, tak jako Kristus, který když přišel na svět, hledal jen vůli svého Otce, přenechávaje určení této vůle: „Hle, já přicházím, abych plnil tvou vůli, Bože“: *Ecce venio: ut faciam Deus voluntatem tuam* (Žid 10,7).

Jak se tato vůle pro mnicha stanovuje? Řeholí s opatem. Je na opatovi, aby ji stanovil dávaje se vést Řeholí a přihlížeje k tradicím a zaměření klášterní činnosti. Ostatně, protože má podle slov našeho blaženého Otce spravovat klášter „moudře“, bude zcela jistě bdít nad tím, aby se užívalo majetku Církve a společnosti i vloh, jež Bůh vložil do každého z mnichů, k slávě Boží. Ale mnichu nenáleží, aby v tom všem sám něco určoval nebo o něčem rozhodoval. Nepřichází do opatství, aby se věnoval tomu či onomu zaměstnání, aby zastával ten či onen úřad, který se mu zamlouvá. Přichází, aby v poslušnosti hledal Boha. V tom je celá jeho dokonalost: být Bohu cele oddán poslušností.

IV.

Řeknete mi snad: „Není v tom nepochopitelná hloupost? Není to pošetilost se takto dávat?“ – Ano, z hlediska čistě lidského je to pošetilost, právě tak jako pošetilostí je celý řeholní život, hledí-li se naň pod tímto zorným úhlem. „Měli jsme jejich život za bláznovství“ *Vitam illorum æstimabamus insaniam* (Mdr 5,4).

„Ale“, odpovídá svatý Pavel svým rázným způsobem, „člověk přirozeně žijící“, to je ten, který se dává vést jen přirozeným rozumem, „nemůže porozumět věcem Božím“ (viz 1Kor 2,14). „Co je pošetilostí v očích lidí, jest moudrostí v očích Božích a co je moudrostí v očích světa, je bláznovstvím před Pánem. I zalíbilo se Bohu zahanbit moudrost světa skutky, pošetilostí Boží“ (podle 1Kor 1,20-21).

Což není pro moudré tohoto světa pošetilostí, pohoršením – jak už řečtí filosofové za časů svatého Pavla mysleli – aby se Bůh pro vykoupení lidstva stal člověkem, žil po třicet let v skryté dílně život poslušnosti, věnoval tři roky namáhavému kázání a zemřel na kříži? A přece je to prostředek, jejž Bůh, Moudrost věčná, vybral mezi všemi pro spásu lidského pokolení: život, jehož jedinou hybnou silou je láskyplná poslušnost, život, který se otvírá i uzavírá výkřikem poslušnosti. A předmětem této poslušnosti byl život plný práce, hlubokých pokoření, smrt v nevýslovných mukách. Ale právě jí byl svět vykoupen a dík jí se stále svět zachraňuje, když se duše vracejí k Bohu a posvěcují. Z našeho podrobení se Ukřižovanému plyne Bohu sláva a právě pro ně se nám dostává milosti. „Ví, že touto cestou poslušnosti dojdou k Bohu“: *Scientes per hanc obedientiæ viam se ituros ad Deum* (RB kap. 71).

Z dalšího pochopíme, proč náš svatý Zákonodárce jmenuje poslušnost „dobrem“. „Dobro poslušnosti“: *Bonum obedientiæ* (RB kap. 71). Jak pozoruhodný je to výraz! Má to vyjadřovat, že přirozeně rádi posloucháme? – Ne, právě naopak! Proč je tedy poslušnost „dobrem“, něčím, co máme vyhledávat, po čem máme dychtit? Protože je cestou, po níž kráčel Bůh a jež nás vede k blaženosti. Poslušnost nám dává Boha. Když plníme vůli Boží, jsme spojeni s Bohem. Poslušností uchopíme vůli Boží. Tato vůle je pro nás Bůh, projevující se jako svrchovaný Pán, jehož přijímáme s klaněním a láskou. A protože přicházíme do kláštera, abychom hledali Boha, a ježto poslušnost nám ho dává, stává se pro nás dobrem, vzácným dobrem, jež má pro nás cenu Dobra jediného (viz v Dialogu svaté Kateřiny ze Sieny „Pojednání o poslušnosti“ kap. 10, kde se mluví o tom, v jak nekonečné míře je poslušnost „dobrem“).

Proto se náš blažený Otec snaží svými předpisy nebo napomenutími nám zjednat toto dobro, pokud možno v nejhojnější míře. Chce, abychom dokonce „poslouchali jeden druhého“ (RB kap. 71), pokud ovšem nepřicházejí v úvahu rozkazy představených. Žádá, aby mnich poslouchal tak, že „podnikne i nemožnosti“ (kap. 68). Připomíná, že „nesmíme nic dělat bez nařízení opata nebo jeho zástupce“ (RB, kap. 71). Ani dobré skutky, umrtvování,

„by nic duši neprospěly, když by je někdo konal bez vědomí opatova“ (RB kap. 49).

A proč tolik naléhání? Protože je svatý Zákonodárce přesvědčen, že jen cestou poslušnosti dospějeme ke svatosti. Když mnich ve všech věcech poslouchá „z lásky k Bohu a ve spojení s Ježíšem Kristem“: *Pro Dei amore, immitans Dominum* (RB kap. 7), dochází k vrcholu dokonalosti, neboť – jak jsme vyložili – v duši, jež se oddá bez výhrad poslušnosti, není už překážek, které by se stavěly proti Božímu působení. Tato duše je cele otevřena vlivu milosti. Bůh, který je prvním zdrojem veškeré svatosti, může v ní jednat v plnosti své moci (viz na konci této přednášky text od svaté Terezie!). Kristus v ní vládne bez odporu, je pro ni nejvyšším Pánem celého života a veškeré činnosti. Tehdy se uskutečňuje dokonalé spojení, oplývající Božími sděleními. „Pán mě vede a pranic mi nechybí“: *Dominus régit me et nihil mihi deerit* (Vulg. Ž 22,1). Poslušnost tedy byla výstižně svatým Benediktem označena jako „dobro mnicha“.

Nuže, jakmile jde o nějaké duchovní dobro, co na tom záleží, zda se ho dosahuje konáním tohoto, než něčeho jiného? V očích našeho svatého Zákonodárce nerozhoduje, jde-li o nějaký úkol, jehož se nám dostává jako projevu důvěry, a jenž nás staví do popředí, nebo o nějakou skrytou činnost, o níž bude vědět jen Pán Bůh. To je látka, v níž se poslušnost uplatňuje zevně; podstata je v ctnosti, v projevu úcty, který jsme Bohu povinni svou podrobeností. Vždyť – ačkoliv je zřejmě mezi rozmanitými činnostmi mnoho stupňů vnitřní ceny, vyplývající ze samotné jejich přirozenosti a z jejich více nebo méně přímého vztahu k slávě Boží – pro naše osobní posvěcení a pro náš vlastní pokrok na cestě svatosti se zásluha skutku měří v posledním rozboru podle stupně lásky, jejímž jádrem je poslušnost. Pohleďte na našeho Božského Spasitele! Prožil třicet let v dílně a kázáním věnoval jen tři roky. A přece, což bylo těch třicet let skrytých strávených v Nazaretě Otci méně příjemných a pro spásu světa méně záslužných než léta veřejného života? Kdo by se to odvažoval tvrdit? Vždyť náš Pán z poslušnosti ke svému Otci chtěl zůstat takto skryt po tolik let a tato poslušnost byla poslušností Boha.

Je tomu tak úměrně rovněž s námi, poněvadž Kristus je naším vzorem. Pravá moudrost, jež je darem Ducha Svatého, je poslouchat, ať je látka skutku, na níž se projevuje, jakákoliv: vzdávat Bohu projev úcty naší poslušností. Proto náš blažený Otec říká, že praví mniši, kteří jsou ponořeni do Božího světla, „prahnou ve svém srdci jen po dobrech věčných", jež jediné jsou pravá. „A o ta se opírá láska toho, kdo kráčí k životu věčnému": *Quibus ad vitam æternam grandiendi amor incubit* (RB kap. 5). „Vyhledávají" – všimněte si toho slova, kdy svatý Benedikt neříká „snášejí" – poslušnost, jako člověk pátrá po nějakém vzácném dobru, aby se ho zmocnila." „Touží, aby měli v čele opata": *Abbam sibi præesse desiderant* (RB kap. 5). Číhají na příležitost, aby mohli poslouchat, protože jim poslušnost umožňuje, aby dali Bohu záruky nejskutečnější lásky, jak jen to je možné.

Poznámka: Vidíme hned, jak dalece je poslušnost, jak jí rozumí svatý Benedikt, „proniknuta zbožností" a stejně jako pokora ctností obzvláště řeholní. „Vpravdě poslušný", řekl věčný Otec svaté Kateřině, „se udržuje stále při chuti se podrobovat; zpívá svou touhu neustále a bez oddechu jako vnitřní hudbu" (Dialog, sv. 2).

V.

Tak vznešený je pojem, jejž si o poslušnosti tvoří svatý Benedikt. Nuže, slíbili jsme se řídit jeho Řeholí, abychom žili podle jeho ducha. Proto máme tento názor přijmout za svůj a uvádět jej do praxe, jak jen nám je to možno, ježto je pro nás cestou dokonalosti. Náš blažený Otec – podle jednoho z nejvýraznějších rysů své askeze – nežádá od nás na cestě ke svatosti, k níž nás vede, neustálé opakování úkonů, jimiž se odstraňují všechny chyby, jedna po druhé, ani velká tělesná trýznění, ani strohá a neustálá umrtvování. Ne, v tomto směru je velmi moudrý a umírněný. „Nic krutého, nic přetěžkého": *Nihil asperum, nihil grave* (Prolog k Řeholi, Dialogy, kniha II., kap. 36).

Ale svatý Zákonodárce směřuje zvláště k tomu – a je v tom radikální, jak dalece je to možné – aby člověka zbavil všeho, co v něm překáží milosti a Božímu působení. Žádá proto úplné a naprosté

odpoutání chudobou a pokorou, jež se zvláště projevuje dokonalou poslušností.

Poznámka: „Ačkoliv charakterizuje svatého Benedikta starost, aby nikdy nepřeháněl a vždy přihlížel k okolnostem, ukazuje se kategorickým, rozhodným, když mnichům diktuje jejich povinnost poslušnosti a marně bychom v jeho peru hledali v tomto bodě ohledy nebo kompromisy. Jen představený má podle doporučení svatého Benedikta v tomto směru odhadovat správnou míru, mnich má poslouchat a nereptat. Tento rozhodný způsob pojetí poslušnosti nám přibližuje klášterní cenobitský smysl asketismu svatého Benedikta (Dom I. Ryelandt: „Esej o morálním charakteru či fyziognomii svatého Bendikta podle jeho Řehole“, Revue liturgique et monastique, 1911).

„Monastická poslušnost, jak ji předpisuje Řehole svatého Benedikta, proniká duši až do nejhlubších vláken a usiluje o potlačení vlastní vůle a vlastního úsudku až do kořene, což se zdá být nejvyšším stupněm psychologické intimity“ (Dom M. Festigiére: „Revue bénédictine“ 1912).

Proto se také dalo říci, že od doby svatého Benedikta pojetí řeholní poslušnosti, pokud jde o základ, neučinilo žádné pokroky. Abychom se o tom přesvědčili, postačí, když si pročteme z Řehole kap. 5., 7., kde se probírá 3. a 4. stupeň pokory (kap. 33, 58, 71! atd).

Tyto ctnosti (odpoutání, chudoba, pokora, poslušnost) vyprazdňují duši od ní samé, zbavují ji všeho, co je jí vlastní, aby se v ní mohlo uplatnit Boží působení v celé svobodě a úplnosti. V tom je jeden z nejvýznačnějších rysů askeze svatého Benedikta. Jak jsme viděli ve stati o umrtvování, kde Benedikt vyvozuje osobní praxi, abychom se osvobodili od chyb a šli k Bohu, zdůrazňuje v ní především – aniž co pomíjí – chudobu, pokoru a zvláště poslušnost: úplné podrobení se představenému a Řeholi je pro mnicha cestou, která ho nejjistěji povede k Bohu, protože takové pokorné a stálé podrobování se v každém okamžiku a ve všech věcech, jak je vyžaduje náš blažený Otec, uzavře všechny východy ke špatným návykům a tímto bojem je konečně zničí. Dokonalá poslušnost je pro řeholní duši nejpřiměřenějším prostředkem, aby se očistila i v nejtajnějších záhybech. Mnich, který by dokonale poslouchal v duchu, jak jej udává jeho Řehole,

dospěl by rychle k úplnému osvobození od všech pout, jež mu překážejí v cestě k Bohu a zároveň tato upevňující se a vzrůstající ctnost by ho činila čím dále více poddanějším vůči činnosti Ducha Svatého. Nuže, není to právě to, co jsme přišli do kláštera hledat? Všechny ostatní ctnosti by tím vyrostly a cesta ke spojení s Bohem by byla zajištěna.

Poznámka: Svatá Mechtilda viděla jednou průvod zosobněných ctností, které představovaly panny stojící před Bohem. Jedna z nich, krásnější než její sestry, držela zlatý kalich, do něhož ostatní nalévaly vonnou tekutinu, kterou tato panna vkleče nabízela Pánu. Byla udivena nad tímto divadlem, toužila porozumět jeho smyslu a Pán jí pravil: „To je poslušnost, pouze ona mi předkládá nápoj, neboť poslušnost v sobě obsahuje bohatství ostatních ctností. Vpravdě poslušný musí nutně mít všechny ostatní ctnosti." Pán Ježíš nato vypočítával různé ctnosti a ukazoval, jak se nutně setkávají v dokonale poslušné duši. „Kniha obzvláštní milosti", 1. část, kap. 35).

Poslušnost je tedy pro mnicha nejjistější cestou ke svatosti. Svatá Terezie ji nazývá „cestou, která nejrychleji vede k vrcholu dokonalosti"; „nejrychlejším a také nejúčinnějším prostředkem, jak dospět k dokonalosti" („O zakládání", kap.5., sv. 3).

Když se člověk poslušností dokonale vzdá sebe, přijímá nepřirovnatelnou měrou nekonečné Dobro. To řekl Pán Ježíš dokonalé řeholnici, jež mu byla tak drahá, svaté Gertrudě. Jednoho dne – bylo to na sklonku Květné neděle – světice rozjímala o přijetí, jaké Ježíši připravili jeho přátelé v Betánii, kam se večer uchýlil. Vzňala se v ní touha, aby mohla nabídnout Ježíši pohostinství ve svém srdci. Hned nato se jí Kristus zjevil a řekl: „Tu jsem, tu jsem a co mi dáš?" – „Buď mi vítán, můj jediný poklade, spáso mé duše", odvětila Gertruda a připojila: „Běda, nic jsem nepřipravila, co by bylo vhodné pro tvoji velebnost, ale nabízím ti celou svou bytost a toužím, abys ty sám si ve mně připravil, co se více zalíbí tvému Srdci." – „Protože mi to dovoluješ", řekl Kristus, „učiním to, ale potřebuji klíč, aby má ruka mohla nalézt a používat vše, po čem toužím." – „Co je tím klíčem, který potřebuješ a který ti mám předat?" tázala se světice. – Pán ji odpověděl: „To je tvoje vlastní vůle" (Posel božské lásky", kniha 4., kap. 23). Z toho světice poznala, že má Pán zalíbení v duši, jež se mu cele odevzdá a nebe-

re si nic zpět. Klíč, který Kristus žádá předává se dokonalou poslušností. Tehdy se považuje za pravého Pána duše, protože je držitelem tvrze, kterou je vůle. Zcela podobným způsobem mluvil Bůh i ke svaté Kateřině ze Sieny. „Považoval jsem poslušnost za klíč k celé budově, jak tomu skutečně je“ („Životopis“ od Rajmunda z Kapuy). Je-li takto Bůh pánem duše, může v ní činit vše, co chce. Duše se ve všem podrobuje. A protože si Ježíš Kristus nic tolik nepřeje jako naši svatost, je duše, jež se takto oddá a nikdy nic z tohoto daru neubírá, na nejjistější cestě k dokonalosti.

Vidíte tedy, jak dalece má náš blažený Otec pravdu, když tolik naléhá na tuto ctnost. Snažme se dobře pochopit ráz, který jí chce dát. Poslušnost je hold dokonalého podrobení se celé bytosti Bohu; je to dobro, které se musí neustále vyhledávat, protože duše v něm nalézá to, co přišla do kláštera hledat, totiž Boha. Neztratíme-li nikdy ze zřetele tento hlavní bod, stane se naše poslušnost snadnou, ať bude daný rozkaz jakýkoliv a skrze ni dosáhneme s pomocí Boží pokoj duše a radost ze svobody srdce.

VI.

Má-li se však poslušnost stát pro mnicha takovým průtokem milosti, musí mít určité vlastnosti. Náš blažený Otec hovoří o nich podrobně a s takovou zálibou, že tím ukazuje, jak je mu tato ctnost obzvláště milá. Které jsou tedy ony vlastnosti? Mohu uvést na tři hlavní, z nichž vyplývají všechny ostatní: poslušnost mnicha má být nadpřirozená, má být důvěřující a má tryskat z lásky. Její základ je tedy ve třech božských ctnostech, ve víře, naději a lásce. Jak vidíte, mluvíme zvláště o vlastnostech vnitřních, neboť poslušnost – stejně jako pokora, z níž pochází – sídlí podstatně v duši. Až si probereme podmínky, jak tuto ctnost praktikovat uvnitř, přijdeme přirozeně k tomu, jak ji praktikovat zevně a naznačíme vlastnosti, které doprovázejí fyzický výkon přikázaného skutku.

První vlastností naší poslušnosti je, aby byla nadpřirozená, totiž zakotvená v duchu víry. Posloucháme představeného, jako bychom poslouchali samého Boha.

Náš svatý Zákonodárce velmi zdůrazňuje tento bod právem, protože je nejdůležitější. Říká nám, že opat zastupuje Krista. „O opatovi se totiž věří, že v klášteře jedná na místě Krista“: *Abbas Christi enim agere vices in monasterio creditur* (RB kap. 2). Všimněte si slov: věří se, která zvláště poukazují na to, že východiskem naší podrobenosti je víra. Rychlost poslušnosti má v očích svatého Benedikta základ v tomto duchu víry. Říká, že se musí poslouchat „neodkladně“ (*sine mora*) (RB kap. 5). A jaký důvod pro to udává? „Jako by rozkaz pocházel od samého Boha, neznají odkladu ve vykonání“: *Ac si divinitur imperatur, moram pati nesciunt in faciendo* (RB kap. 5). A vskutku přichází rozkaz od Boha, jak o tom svědčí slova věčné Pravdy, jež velký Patriarcha hned připomíná: „Kdo vás slyší, mne slyší.“ Klade důraz na tento bod a chce, abychom nezapomínali, že poslušnost, kterou projevujeme představeným, se vztahuje na Bohu. „Poslušnost, která se projevuje představeným, projevuje se Bohu. On totiž řekl: Kdo vás slyší, mne slyší“: *Obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur; ipse en im dixit: qui vos audit, me audit* (tamtéž).

Podle řádu nadpřirozených věcí, který zde Bůh sám chtěl na zemi ustanovit, je v tom projev úcty projevovaný Bohu. Cesty Boží nejsou cestami našimi. Připomněli jsme již několikrát, že zvláště od Vtělení jedná s námi Bůh často prostřednictvím lidí. To je patrné ve svátostech. Milost v nich obsaženou můžeme čerpat, jen když se obrátíme k lidem, které Kristus ustanovil, aby nám je předávali. Je to patrné i v lásce k bližnímu, jež je známkou pravdivosti naší lásky k Bohu. Je tomu tak rovněž v poslušnosti. Tato Boží ekonomie jakoby prodlužovala Vtělení. Od chvíle, kdy se Bůh spojil s lidstvím v osobě svého Syna, vstupuje pravidelně do styku s našimi dušemi prostřednictvím údů tohoto Syna. Je-li toto plán Boží, potom znamená přizpůsobení se tomuto záměru jistotu, že kráčíme v úplné bezpečnosti cestou spásy a dokonalosti; rozcházíme-li se s tímto plánem, vyhýbáme se milosti.

Pozoruhodný příklad této ekonomie máme v obrácení svatého Pavla. Když je budoucí apoštol na cestě do Damašku sražen Božím světlem k zemi a táže se s chvěním: „Pane, co chceš, abych činil?“: *Domine, quid me vis facere?*, neoznačuje mu Bůh přímo svou

vůli, což by se přece zdálo jednodušší, ale posílá ho do města k jednomu křesťanu, jménem Ananiáš: „Vstaň a jdi do města, tam se ti řekne, co máš činit“ (Skt 9,6).

Proč se Bůh dává u nás takto zastupovat lidmi? Aby byla naše poslušnost proniknuta vírou a stala se tak projevem úcty Božímu Synu a nám zjednala zásluhu. Kde by byla naše zásluha poslušnosti vůči Bohu, kdyby se nám zjevil v celé záři své moci? Bůh tedy chce, abychom se mu klaněli nejen v něm samém, nejen v lidství jeho Syna Ježíše, ale také v lidech, které vyvolil, aby nás řídili. Nepochybně, pro nás by bylo nekonečně příjemnější, kdyby nám Bůh sám zjevil, co si v každé věci od nás přeje, nebo kdyby k tomu ustanovil anděla vedle nás. Ale jaký by byl výsledek takového počínání? Nejčastěji neobyčejný vzrůst sebelásky, – nebo, v případě odmítnutí, tím zřejmější trestnost. Bůh tomu tak nechtěl. Prostředkem, jehož použil, aby vtiskl našemu životu vlastní iniciativu, je to, co nám svatý Benedikt připomíná výrokem žalmisty: „Položil jsi lidi nad naše hlavy“ *Imposuisti homines super capita nostra* (RB kap. 7., Vulg. Ž 65,12). Postavil jsi Bože, nad námi lidi, aby nás vedli, lidi, jako jsme my, „lidi smrtelné, křehké, slabé, cítící svou bezmocnost, nesoucí hliněné nádoby“: *Homines mortales, fragiles, infirmi, lutea vasa portantes* (svatý Augustin: Kázání 69, kap.1). To je pro přirozenost bolestné a odporné, ale taková je cesta Boží moudrosti. Ptejme se ještě jednou, proč Bůh vybral pro nás tento pokořující prostředek – neboť je to pro naši pýchu a pro našeho nezávislého ducha pokořením, že jsme podrobeni jinému člověku, který není bez nedokonalostí a jako každý člověk zpronevěřuje se i on svému ideálu. „Každý člověk je lhář“: *Omnis homo mendax* (Vulg. Ž 115,11). A proč? Bůh tak rozhodl proto, aby zkoušel naši víru, naši naději a naši lásku.

Především naši víru. Víte, že je vhodné, aby se svobodný tvor dříve, než se mu dostane účasti na nekonečném dobru, podrobil zkoušce, kterou si zjedná zásluhu. Žít v temnotě praktické a činné víry, to je hold, který Bůh od nás žádá. Nuže, poslušnost nám dává příležitost ukázat Bohu, že v něho věříme. Poslušnost je praktickým projevem víry. Vskutku, je k tomu třeba velké víry, dokonalé víry, abychom setrvali v poslušnosti vůči člověku, který

zastupuje Boha, ano, ale zastupuje ho, ponechávaje si své vlastní nedokonalosti. A v tom je právě zdroj hluboké ctnosti a veliké zásluhy.

Jednoho dne, když naše svatá Gertruda pokorně prosila Pána, aby sám napravil určité, až příliš nápadné, nedostatky jedné z jejích představených, Kristus jí odpověděl: „Což nevíš, že nejen tato osoba, ale všechny ty, které řídí tvou řeholní rodinu, přesto tak drahou v mých očích, mají své chyby? Nikdo zde na zemi není vyňat z běd a v tom se jeví mé milosrdenství, že tak rostou zásluhy všech. Jestliže představitel autority je nedokonalý, potřebují jemu poddaní větší ctnosti, aby se mu podrobovali, než když je jeho chování bez výtek“ (Dom G. Dolan: „Svatá Gertruda, její vnitřní život“, kap. 5).

Když hledíme na svatou Hostii, naše smysly volají: „To není Kristus, to je jen chléb.“ Vidíme, ochutnáváme chléb, dotýkáme se chleba. Ale Kristus řekl: „Toto je moje Tělo“: *Hoc est corpus meum* (Mat 26,26). Nuže, ponecháváme stranou všechna svědectví smyslů a říkáme Kristu: „Ty jsi to řekl, věřím tomu“: *Credo*. A abychom projevili svou víru, klekáme před Kristem skutečně a podstatně přítomným pod tímto zevnějškem, klaníme se mu, předáváme se mu, abychom splnili jeho vůli.

Rovněž tak (ovšem pouze analogicky) je Kristus skryt v našich představených. Přes své nedokonalosti pro nás opat představuje Krista. Svatý Benedikt výslovně praví o tomto bodě, že se Kristus skrývá pod nedokonalostmi a slabostmi člověka, jako se tají pod svátostnými způsobami. Ale představený je postaven „na svícen“: *super candelabrum* (Mat 5,15). Při svém obyčejném styku s ním nutně vidíme jeho nedostatky a mezery, a proto jsme pokoušeni zvolat: „Tento člověk není Kristus. Jeho úsudek je omezený, není neomylný, může se mýlit, on se mýlí; nemůže pochopit mé názory, dává se vést takovými a takovými předsudky.“ Ale víra odvětí: „O opatu se věří, že jedná na místě Krista“: *Abbas Christi agere vices creditur.* Ať nám Kristus dává jako svého zástupce nějakého Šalamouna, nebo člověka bez nadání, pro víru je to vždy představitel Kristův. Víra odhaluje a dotýká se Krista za nedokonalostmi člověka. A proto, mám-li tuto víru, řeknu: „Věřím“

(*Credo*) a poslouchám toho člověka, ať je jakýkoliv, protože tím, že se mu podrobuji, podrobuji se Kristu a zůstávám s ním spojen. „Kdo vás slyší, mne slyší“: *Qui vos audit me audit* (Luk 10,16).

Vidět vždycky Krista v představeném, i když se nám jeví se všemi svými chybami, nikdy v poslušnosti neochabovat, ať jsou okolnosti jakékoliv, to od nás žádá velmi silnou víru, protože projevovat vždycky tuto nadpřirozenou poslušnost, aniž při tom někdy zakolísáme, je pro přirozenost velmi těžké a umrtvující.

Ale je jisté s jistotou, kterou se neobávám nazvat Boží, že Pán nikdy nemůže opustit duši, která poslouchá v tomto duchu víry a je šťastna, že mu může nabídnout oběť svého sebezapření. V den svých klášterních slibů činíme s Bohem smlouvu: „Můj Bože, přišel jsem sem, abych tě hledal; z lásky k tobě jsem všechno opustil; přináším položit ti k nohám svou nezávislost, svou svobodu; slibuji, že se podrobím představenému, že ho budu poslouchat ve všem, ať se jeho rozkaz sebe více příčit bude mým zálibám, mým představám.“ A Bůh nám zase říká: „Já ti slibuji, že přes chyby nebo dokonce omyly toho, kdo mě bude u tebe zastupovat, budu tě řídit na každém kroku tvého života a povedu tě skrze něho k jedinému potřebnému, co hledáš: k dokonalé lásce a nejdůvěrnějšímu spojení se mnou.“

Zachováme-li svůj díl smlouvy, je naprosto mimo pochybnost, že také Bůh zachová svůj. Zavázal se k tomu a jeho slovo je slovo Boha. „Věrný je Bůh“: *Fidelis Deus* (1Kor 1,9). Myslí tím pravdomluvnost, moudrost, dobrotu a moc Boží, vlastně tedy Boha samého (viz text od svaté Terezie na konci přednášky).

VII.

Náš blažený Otec, osvícený Božím světlem, je tak přesvědčen o účinnosti tohoto prostředku, který nás vede k dokonalosti, že dokonce žádá, abychom se v poslušnosti „podřizovali úsudku a rozkazům druhých.“ „Nežijí podle svého úsudku ani neposlouchají své tužby a choutky, nýbrž kráčejí podle mínění a rozkazu jiného“: *Non suo arbitrio viventes, vel desideriis suis voluptatis obedientes sed ambulante salieno judicio etim perio* (RB kap. 5). Zde je na místě vše zdůraznit, neboť lze potkat někdy duše přímé, ale na-

ivní, které si v tomto bodě vytvoří o poslušnosti málo správnou představu. Myslí, že se představený nemůže nikdy mýlit. To je omyl. Každý člověk se může mýlit. A zásluha naší poslušnosti záleží právě v tom, že naše srdce pronáší toto rozhodnutí: „Vkládám svou iniciativu do rukou člověka, o němž vím, že není neomylný."

Stává se, že opat nesmýšlí jako my. Kde by byla podrobenost našeho úsudku, kdyby každý smýšlel jako my? Zjistili bychom, že je představený velmi rozumný – protože má stejné myšlenky jako my. Poslouchat, protože my shledáváme, že to, co se nám poroučí, je rozumné, to neznamená poslouchat, ale jednat podle vlastního mínění.

Chce se tím snad říci, že bychom měli upustit od vlastního úsudku tak dalece, že bychom přijali za své všechny úsudky opatovy? Nemůžeme se zříci světla svého rozumu. Připusťme však, že již samo postavení představeného – po lidsku řečeno – je dalece významnější než postavení podřízených, takže usuzuje jako dobrý znalec věci; nadto má při rozhodování nejen přehled o jednotlivostech, jež nám unikají, ale také osvícení, jež nám chybí; milosti stavu nejsou jen nějakou bájí.

Předpokládejme však, že náš rozum nám zřetelně ukazuje věci v jiném světle nebo pod jiným zorným úhlem, než jak je vidí představený. V tom případě mu můžeme pokorně vyložit svůj názor; sám svatý Benedikt, jehož nadpřirozený duch je usměrněn tak správným dobrým smyslem, to připouští, ba vybízí k tomu (RB kap. 68). Jestliže však představený trvá na rozkaze, jsme povinni vidět věci teoreticky tak, jak je vidí opat, abychom poslouchali dokonale? Ne, to se nežádá. Čeho je tedy třeba? Můžeme si spekulativně (tj. ve své úvaze) podržet názor na věc v jiném světle, než jak ji vidí představený a považovat jej za lepší nebo rozumnější než to, co se nám poroučí. Ale musíme dokonale uposlechnout ve výkonu, v provedení; nadto máme být vnitřně přesvědčeni, že v daném případě nejenže nevzejde z naší poslušnosti pro Boží slávu nebo naši duši nějaká duchovní škoda, ale že z ní vzejde dobro. Toto vnitřní přesvědčení je nutné k poslušnosti úsudku.

Poznámka: V tomto předmětu přijímáme za své velmi jistý a zároveň velmi umírněný náhled jednoho z nejlepších moderních asketických spisovatelů Msgra Hedleye, biskupa z Newport, mínění, které vyjádřil ve svém výborném díle: „Duchovní ústraní“, viz kap. 19 „Dodatek“).

Nuže, toto přesvědčení se rodí z víry. Ptejme se ještě jednou: Cožpak je opat neomylný, nebo má vlité vědění? Jistěže ne. Milosti stavu, jež právem může od Boha očekávat, nejdou tak daleko, že by mu udělovali tuto výsadu. Může se mýlit a dokonce se někdy mýlí, ale nemýlí se ten, kdo poslouchá. Pro něho je tu určitě cesta přímo vedoucí k Bohu. A jestliže se mu zdá, že z jeho poslušnosti vyplývá pro něho, pro jeho osobní dokonalost, menší duchovní dobro než ono, jehož by se bylo dosáhlo, kdyby se byl opat nemýlil, je to vskutku pouhé zdání. Pro jeho duši nemůže vzniknout opravdová škoda, neboť vzdává nanejvýš příjemný hold Bohu. Je to, jako kdyby řekl: „Můj Bože, ty jsi tak moudrý a tak mocný („silně a sladce pořádající všechno“: *fortiter et suaviter disponens omnia*) a já jsem tak přesvědčen o tvých božských vlastnostech, že jsem jist tvou mocí, jež může mou duši přitáhnout k sobě přes omyly, které se případně mohou vloudit do rozkazů mého představeného.“ Nelze vskutku pochybovat o tom, že Bůh nás přivádí ke své lásce i skrze omyly lidí. Tím spíše by zcela zvláště zasáhl, kdyby v uvažovaném případě měla vzejít jeho slávě nebo naší duši opravdová škoda.

Bůh někdy v našem řeholním životě dopustí, že nám představený poroučí věci, které se nám zdají zpozdilé, nebo málo moudré, nebo méně dobré, než jak bychom si to my představovali. Dá nám tak příležitost, abychom mu prokázali onen velmi příjemný hold poslušnosti úsudku a obnovili tím předání celé své bytosti, jež jsme učinili v den svých slibů. V této požehnané hodině, v úplné radosti nad naším darem se nám zdála poslušnost hříčkou, ačkoliv se nám předpovídaly „věci těžké a nesnadné“: *dura et aspera*, jimiž – podle slov svatého Benedikta – se jde k Bohu. V tom okamžiku jsme pronesli slib, ale tím jsme učinili teprve první kroky na dráze ctnosti.

Té se dosahuje a ta se upevňuje jen skutky, jež jí odpovídají. Nuže, v míře, jak postupujeme ve vyspělosti ducha, nebo jak se zvětšuje naše iniciativa pociťujeme více pravdivost žalmistových slov, které náš blažený Otec připomíná: „Položil jsi lidi nad naše hlavy“: *Imposuisti homines super capita nostra*. Náš svatý Zákonodárce nám ostatně říká, že poslušnost se může stát velmi tvrdou přirozenosti. Ve svém čtvrtém stupni pokory mluví „o protivenstvích a obtížích, bezpráví a o špatném zacházení“ (RB kap. 7), jež nás mohou postihnout na cestě poslušnosti. Upozorňuje nás, že ta „cesta je úzká“. Ale připojuje, že „vede do života“: *ducit ad vitam* (tamtéž kap. 5). Jestliže se skutečně podrobujeme s vírou, „buďme ujištěni“ – svatý Benedikt nám to zaručuje – že každý z našich skutků vykonaný za těchto nesnadných okolností „se obrátí v dobro“ a že se tím naše ctnost upevní. „Ať jinoch ví, že si tak prospívá“: *Sciat junior ita sibi expedire* (RB kap. 68). Sláva Boží získává nejvíce, právě když používá slabosti a omylu lidí pro dobro duší, které důvěřují v Boha. „Všechno napomáhá k dobrému“: *Omnia cooperantur in bonum* (Řím 7,28).

Poznámka: Jak zkušenost často ukazuje, povinnost činit nějakou věc je to, co je lepší i pro toho, kdo ji činí, i pro věc samu, než co by sám chtěl učinit. Když se ve vzpomínkách vracím do minulých let, dovolují mi osobní pozorování dosvědčit, že se často ukázalo, jak jednat podle rozhodnutí představených je správnější a lepší než postup, kterému se podle tehdejšího mého názoru měla dát přednost. A dokonce i to, nač jsem se díval jako na omyly, pod vedením poslušnosti přineslo výsledky, jež jsem později musel uznat za vpravdě prozřetelnostní.

Skutečné nebezpečí, že se zmýlíme, je vždy v tom, když se ve chvílích slabosti nebo zbabělosti snažíme přímo nebo nepřímo vyhnout jhu poslušnosti. Duchovní spisovatelé jednomyslně odsuzují opoziční, třebas pasívně, postoj vůči ustanovené autoritě jako nanejvýš zhoubný v duchovním životě (Kardinál A. Gasquet: „Religio Religiosi“, kap. 12 „Jho poslušnosti“).

Ať máme stále před očima slova našeho blaženého Otce: „O opatovi se věří, že zastupuje Krista“: *Abbas Christi agere vices creditur.* Čím více budeme v opatovi vidět Krista, tím více vstoupíme do onoho života víry, tím více se také opat pro nás stane

„nástrojem spásy“ a dokonalosti. „Stal se původcem věčné spásy pro ty, kteří ho poslouchají“: *Factus est obtemperantibus sibi causa salutis æternæ* (Žid 5,9).

A ještě dále: člověk, který se takovou poslušností vydává do rukou Božích, se může „přirovnat k vybranému šípu, jejž střílí mocný lukostřelec“: *Sicut sagitta in manu potentis* (Ž 126,4). Duše, která má tuto nadpřirozenou pružnost poslušnosti, je schopna velkých věcí, protože může spoléhat na Boha, Bůh může spoléhat na ni; je si jí jist. Velmi často Bůh užívá takových duší pro díla, v nichž zvláště jde o jeho slávu, ale užívá jich prostřednictvím poslušnosti, aby je udržel v pokoře. Ať je cíl sebevyšší, duše cele poslušná ho dostihne, poněvadž je vržena jistou rukou. Ať je dílo sebeobtížnější, vykoná je dokonale, neboť silný Bůh je s ní; ta duše vládne samou mocí Boží.

Poznámka: „Podrobujíc se autoritě podstatně vyšší (Boží) se činnost podrobená omylům zušlechťuje. Slabá vůle dávajíc se ovládnout silnou vůlí, přijímá do sebe sílu, o níž se opírá; v tomto případě přijímá něco ze své síly Boží. Svoboda, která si dá příkazem omezit své pole činnosti – a tím také pole váhání a nezdarů – vidí, jak se před ní kladným podnětům příkazu ukazuje nové pole, z něhož je vyloučen omyl. Z hlediska kvantitativního představuje tato svoboda ztrátu i zisk, z hlediska kvalitativního získává, aniž musí kdy dát souhlas k umenšení podílu. A k získání těchto výhod je podmínka jediná avšak nutná: přesná poslušnost“ (Dom M. Festugiere: „Katolická liturgie“).

Nyní se nedivíme, že ti, kteří sami na sebe zapomínají, sebe samých se zbavují a skrze poslušnost se přiodívají silou z výsosti, uskutečňují divy. Ze života našeho blaženého Otce je známa podivuhodná událost takového rázu. Je to epizoda o svatém Mauru, který kráčel po vodě a přivedl bez úrazu zpět malého Placida. Ten spadl do jezera Subiaco a byl zanesen daleko od břehu. Svatý Benedikt rozkázal svému učedníku Maurovi, aby šel a vytáhl dítě z vln. Odpověděl snad Maurus: „Já nemohu kráčet po vodě?“ – Nikoli. Poslechl a Bůh odměnil jeho rychlou poslušnost zázrakem. Bůh působí tyto divy, když je poslušnost, vedená vírou, úplná.

A jen tato víra může zajistit jistotu našeho monastického života. Do té míry, jak uvidíme v představeném Krista, budeme jako

svatý Petr kráčet po vlnách (Mat 14,29), mít účast na nedotknutelnosti Boží. Jakmile se našeho srdce dotkne vánek pochybnosti, padneme. Je tomu tak proto, že duše, která ve víře ve slovo Boží opírá se jedině o nadpřirozené síly. „Jsou-li silní vozy a koňmi“: *Hi in curribus et hi in equis*, ona má právo spoléhat na moc samého Boha. „My však ve jménu Páně“: *Nos autem in nomine Domini* (Vulg. Ž 19,8).

Nedivte se, že jsem tolik zdůraznil úlohu víry v řeholním poslušnosti. Je to úloha hlavní. Svatá Kateřina ze Sieny se ve svém pojednání o poslušnosti často vrací k tomuto bodu. Víra je jistotou naší poslušnosti a zaručuje její plodnost; tvoří také její velikost.

Světští lidé nám řeholníkům často vyčítají, že jsme bezcharakterní, že jsme otrocky poddaní nebo ponížení vůči autoritě. Svět je vždycky připraven hodit po nás kamenem a často i pro to, v čem bychom jej mohli my sami obviňovat. Člověk by se musel příliš málo stýkat se světem, aby nevěděl, jak se často vyskytuje v jeho řadách tento nedostatek charakternosti, kterou nám předhazují. A přece, je tato obžaloba vždycky bezdůvodná? Přiznejme si, že by ta výčitka bohužel nebyla nezasloužená vzhledem k těm, kteří by v představeném neviděli Boha. Je v tom vskutku něco ponižujícího pro člověka, poslouchá-li jiného člověka, jeví-li se mu pouze jako člověk, a ne jako představitel autority Boží aspoň v určitém stupni. Poslouchat představeného, protože má tytéž názory nebo tytéž záliby jako on, protože k němu pociťujeme přirozenou sympatii, protože má dary, kterým se obdivujeme, protože shledáváme, že jsou jeho rozkazy rozumné, to je nás nedůstojné a nespadá to do ctnosti poslušnosti. V tomto případě je možné, že fyzicky vždycky plníme, co nám opat přikazuje, a přece nikdy nevykonáváme formální skutek opravdové poslušnosti.

Poznámka: „Řeholník může poslouchat ze zvyku, z rutiny, proto, aby se vyhnul nepříjemnostem, nebo z jiné více méně otrocké pohnutky. Jeho život je zvenku životem poslušnosti, ale ve skutečnosti neposlouchá; tím méně tak činí ten, kdo zdánlivě poslouchá, ale uvnitř se bouří“ (Msgre Hedley: „Ústraní“, kap. 19 „Poslušnost“).

Nikdy by se nás neměl týkat žádný z těchto přirozených důvodů. Proč? Protože jakmile se postavíme na přirozenou půdu, má jeden člověk takovou hodnotu jako druhý, a důstojnost člověka velí, abychom se nepodřizovali jinému tvoru, přihlížíme-li jen k němu samému; jednat tak, to by znamenalo snižovat se a podceňovat člověka, i kdyby to byl oslňující génius, nedostalo-li se mu k tomu, aby mi poroučel, účasti na autoritě Boží. Jakmile mi však Bůh řekne: „Takový člověk mě zastupuje", i kdyby ten člověk byl bez nadání, kdyby měl všechny „do nebe volající" přirozené chyby, kdyby ten člověk patřil docela nízké lidské rase, budu se mu podřizovat tak dlouho, dokud mi nepřikáže něco zřejmě odporujícího Božímu zákonu, neboť v tomto posledním případě už nezastupuje Boha.

Poslouchat takto, to znamená povyšovat se, neboť to je uznání nejen jedné autority, před níž se skláníme, autority, před níž se mají všechny národy do prachu sklonit v nejhlubší adoraci, uznání autority Boží. Sloužit Bohu znamená panovat. Sloužit takto Bohu znamená povyšovat se nade všechny lidské úvahy, nade všechny lidské přirozené nahodilosti až k nejvyšší a svrchované Bytosti, až k Bohu. To znamená být vpravdě svobodným, být silným a velikým, neboť nejsme otroky nějakého tvora, byť byl sebevyšší. „Bohu sloužit – to je kralovat": *Servire Deo regnare est* (Římský Pontifikál, svěcení podjáhnů).

Poznámka: Tento výrok je v jednom dopise, který se připisuje svatému Lvu Velikému: „Ad Demetriarem".

Vidíme z toho, jak dalece je nesprávná výtka otrocké poníženosti, vrhaná proti poslušnému řeholníku. Právě naopak! Duch víry, jímž je takový řeholník proniknut, je jedinou mravní silou, jež zbavuje člověka každé servilnosti vůči kterémukoliv představenému – úřední vrchnosti, vojenskému předáku, knížeti – a má v rukou tajemství pravé lidské hrdosti. Katolík je ze všech lidí nejposlušnější a zároveň nejméně servilní.

Je to ovšem jen víra, jen živá a vroucí víra, jež nás může povznést na tuto úroveň a zvláště nás na ní udržet.

Je tím řečeno, že nemůžeme milovat představené? Právě naopak. Mezi radami, jež blažený Otec dává opatovi, je na čelném místě ona, „aby se snažil více být milován než obáván“: *Studeat plus amari quam timeri* (RB kap. 64). Mnichům dává předpis, aby „milovali svého opata upřímnou a pokornou láskou“: *Abbatem suum sincera et humili caritate diligant* (RB kap. 72). Ale sama tato láska má již být nadpřirozeného řádu. Tato láska se má jistě projevovat poslušností, nemá to být láska, která zůstává pouze v řádu přirozeném. Náš svatý Zákonodárce od nás vyžaduje poslušnost víry. Příkazy představeného musíme vyplnit, „jako by je dával sám Bůh“: *Ac si divinitus imperetur* (RB kap. 5). Je-li tato víra živá, činí poslušnost snadnou. Ať je daný příkaz jakýkoliv, dává nám možnost nalézt Boha; to je nejlepší odměna poslušnosti.

VIII.

Řeholní poslušnost nesená vírou má oporu v naději. Netýkal se tohoto předmětu vlastně již předcházející výklad, protože je-li v duši dokonalá víra, kvete v ní nutně i naděje? Řekneme tedy o tom jen málo. Jaká je úloha naděje při praktikování poslušnosti? Aby nás učinila plně důvěřujícími v pomoc Boží, zvláště abychom vítězili nad překážkami a obtížemi, které se dají předvídat a jež se naskytnou při vykonávání přikázaného díla. Bůh nemůže opustit duši, která se cele svěří jeho milosti. Pohleďte na Mojžíše na hoře Horeb! Pán se mu zjeví a uloží mu, aby šel osvobodit děti Izraele z egyptského otroctví: „Pošlu tě k faraonovi, abys vysvobodil můj lid izraelský z Egypta.“ Mojžíš je poděšen velikostí tohoto úkolu: „Kdo jsem já, abych šel k faraonovi a abych vysvobodil syny Izrælovy z Egypta? A Bůh odpoví: „Budu s tebou“: *Ego ero tecum* (Exod 3,12). Nato se Mojžíš vzmuží – poněvadž nabyl důvěry – a odchází na dvůr faraonův. A znáte všechny ty zázraky, které Bůh učinil jeho rukou, aby vysvobodil Židy. „Budu s tebou“: *Ego ero tecum.* Tato slova čteme často v životě svatých. Náš Pán je několikrát opakoval svaté Kateřině ze Sieny („Životopis“ od Rajmunda z Kapuy), blahoslavené Bonomo („Jeden extatický život z 18. století: Dobrá řeholnice J. M. Bonomo, benediktinská mniška“ od Doma du Bourg), když jí dával příkazy. „Neboj se,

budu s tebou“, řekl blahoslavené Bonomo. Tato slova nám opakuje všem, kdykoliv nám poslušnost poroučí věci obtížné nebo nemožné. „Neboj se, neboť jsem s tebou“: *Noli timere quia ego tecum sum* (Gen 26,24).

S důvěrou nám dává také ctnost trpělivosti, bez níž není poslušnost „dokonalá“. „Známkou, že máš poslušnost“, řekl věčný Otec svaté Kateřině, „je trpělivost. Naopak netrpělivost ti dá poznat, že ti chybí. Neposlušnost má sestru, kterou jí dala sebeláska, a touto sestrou je netrpělivost. Trpělivost a poslušnost jsou nerozlučné. Kdo není trpělivý, má tím zároveň důkaz, že v jeho srdci nebydlí poslušnost“ (Dialog „O poslušnosti“, kap. I. a II). Také Tertullián říkával: „Netrpělivost není nikdy pramenem poslušnosti“: *Numquam impatiens obsequitur* (De patientia, kap. 4).

Poslušnost oživená nadpřirozenou důvěrou neomylně přitahuje pomoc shůry. Svatý Benedikt o tom výslovně říká, že když nám opat přikazuje věci nesnadné nebo „nemožné“, musíme nejdříve rozkaz přijmout. „Jestliže potom poznáme, že břímě naprosto převyšuje míru našich sil“, musíme „oznámit s trpělivostí a v příhodné době důvody své nemohoucnosti neprojevujíce ani pýchu, ani odpor nebo obojí. Když opat po vyslechnutí toho, co jsme mu předložili, trvá na svém mínění a rozkaz neodvolá, ať si mnich uvědomí, že ona věc mu bude prospěšná a ať poslechne z lásky v důvěře v pomoc Boží“: *Ex caritate confidens de adjutorio Dei obediat* (RB kap. 68).

Tato podivuhodná věta je zároveň závěrem tak vznešené rozhodné a zároveň tak obezřetně moudré kapitoly, kterou svatý Benedikt věnuje poslušnosti ve věcech „nemožných“.

Naděje, že Bůh bude s námi, nás musí podpírat, protože posloucháme „z lásky k němu“.

IX.

Výraz „z lásky“, který jsme právě slyšeli, označuje poslední ze základních vlastností naší poslušnosti. A tato poslední vlastnost se zvláště vztahuje k důvodu poslušnosti. Ačkoliv svatý Benedikt vyvozuje poslušnost z pokory, jejímž je plodem, a za její první inspirátorku považuje víru, přece uvidíte, že vždycky předpokládá

monastickou poslušnost jako úkon lásky „Aby se každý podroboval představenému ve vší poslušnosti z lásky Boží“: *Ut quis pro Dei amore omni obedientia se subdat majori* (RB kap. 7).

„Určité řádky, které svatý Benedikt napsal o poslušnosti (kap. 5., 7., 68. a 71.), odhalují v jeho duši hlubokou snahu jednat z lásky. Plane v něm nadšení pro Boha, pro Krista, plane v něm láska. V jeho myšlence není poslušnost pouze vnitřní dispozicí, která pomáhá vykonat každý rozkaz s rychlostí a oddaností, protože morální řád vyžaduje, aby se podřízený podroboval představenému. Mnišská poslušnost má být úkonem nebo stálým úsilím lásky. – Poslušnost se takto stává výrazem navyklé dispozice v životě spojení skrze souhlas lidské vůle s vůlí Boží nebo jejím stálým přijímáním“ (Dom J. Ryelandt, 1.c).

Vždyť se tato ctnost podle slov našeho svatého Zákonodárce vyskytuje v dokonalém stavu jen v duších, „jež nemají zde na zemi nic dražšího nad Krista“: *Hæc convenit iis qui nihil sibi a Christo carius aliquid existimant* (RB kap. 5). Podle svatého Benedikta má být mnišská poslušnost výrazem lásky. A svatý Benedikt připojuje jako nejvyšší důvod, že „zvláště v tom budeme následovat Krista: „Ať se mnich z lásky Boží podřizuje se vší poslušností představenému a napodobuje tak Pána, o němž Apoštol říká: Stal se poslušným až k smrti“: *Pro Dei amore omni obedientia se subdat majori, immitans Dominum de quo dicit Apostolus: factus obediens usque ad mortem* (Flp 2,8).

Prvním úkonem svaté duše Ježíšovy při vtělení bylo rozletět se přes nekonečnou průrvu, která dělí stvořené od božského. Spočinula v lůně Otcově a nazírala tváří v tvář jeho dokonalostem hodným klanění. Nesmíme si představovat, že toto nazírání bylo – smím-li se tak vyjádřit – jen spekulativní. Rozhodně ne. Jako Slovo miluje Kristus svého Otce nekonečnou láskou, láskou činorodou, přesahující každé poznání. Ale lidství Ježíšovo je vtaženo do tohoto prudkého proudu nestvořené lásky a Srdce Kristovo hoří nejdokonalejší láskou, jaká vůbec může být. Ostatně Kristus jako člen lidského pokolení, jímž se stal svým vtělením, spadá pod příkaz nejvyššího zákona: „Miluj Pána Boha svého z celého svého srdce a z celé své duše a ze vší své síly!“ (Mk 12,30).

Ježíš dokonale splnil toto přikázání. Od svého vstupu na svět se vydal se z lásky: „Hle přicházím. – Bože můj, radost mi působí konat tvou vůli. Hluboko v nitru mém jsou tvé zákony“: *Ecce venio. – Deus meus volui et legem tuam in medio cordis mei* (Ž 40, 8-9). A proč? Protože nic neprojevuje synovskou lásku lépe než naprostá podrobenost.

Poznámka: „Chci ti ukázat“, řekl věčný Otec svaté Kateřině, „tuto výbornou ctnost poslušnosti v pokorném, neposkvrněném Beránku a poučit tě, odkud pramení. Proč vlastně Slovo bylo tak poslušné? Z lásky. Protože toužilo po mé cti a po vaší spáse. Protože jeho duše měla jasné patření na božskou podstatu nezměnitelné Trojice. Tak mne Boha věčného stále viděl. To patření působilo v něm vedle naprosté dokonalosti tuto věrnost, kterou ve vás uskutečňuje světlo víry jen částečně. Byl tedy mně, svému Otci, věrný a pod tímto světlem se vrhal v opojení lásky na cestu poslušnosti“ (Dialog, „O poslušnosti“, kap. 1).

Ježíš Kristus projevoval tuto dokonalou lásku a tuto úplnou poslušnost od okamžiku vtělení až do okamžiku smrti na kříži. „Až k smrti“: *Usque ad mortem.*

Nejenže nikdy ani na okamžik nezaváhal v poslušnosti, ale láska ho přitahovala i přes pociťovaný odpor k dokonání poslušnosti. „Mám však být pokřtěn křtem krve a jak mě to tíží, že se dosud nevykonal!“ (Luk 12,50). S velkou touhou očekává velikonoce, o nichž se dokoná jeho umučení. „Velmi jsem toužil jíst tohoto beránka…“ (Luk 14,31). A tato láska je nevýslovná, protože tato dokonalá poslušnost je dokonce pokrmem jeho duše. „Můj pokrm je činit vůli Toho, který mě poslal a dokonat jeho dílo“: *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus* (Jan 4,34).

Podobným postojem lásky se má oživovat mnich „v celé své poslušnosti.“ „Aby se každý z lásky k Bohu ve vší poslušnost podřizoval představenému“: *Ut quis, pro Dei amore, omni obedientia se subdat majori.* Náš Zákonodárce mluví o tomto bodě velmi jasně. Chce, aby poslušnost byla osvěcována vírou tryskající z lásky, kterou má mnich ke Kristu, vzoru a důvodu své podrobenosti. Není konečně hlubší a zásadnější ani účinnější pohnutky, jež by nás učinila dokonale poslušnějšími nad tuto touhu napodobo-

vat Ježíše Krista, svůj ideál. Proč jsme všechno opustili, proč jsme se všeho zřekli, dokonce i své vlastní vůle, ne-li proto, abychom ho následovali ve větší blízkosti. „Prodej, co máš – a přijď a následuj mne! – My jsme opustili všechno a šli jsme za tebou“: *Vende quæ habes – et veni sequere me. Reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,21;27). Není lehké následovat Ježíše Krista až k smrti na kříži. Jsou toho schopna jen srdce proniknutá živou vírou, srdce pokorná, silná a ušlechtilá. „Máme-li kráčet statečně za Kristem, Králem a Pánem“, jak to chce svatý Benedikt, „musíme se zříci vlastní vůle a uchopit do rukou zbraně nejlépe kalené, jež jediné nás mohou vést ke slávě, zbraně poslušnosti“: *Quisquis abrenuntias propriis voluntatibus, Domino Christo vero Regi militaturus obedientiæ fortissima atque præclara arma sumis* (Prolog k Řeholi).

Poslušnost může někdy vyžadovat hrdinskou trpělivost a sebezápor, jak nás na to sám náš blažený Otec upozorňuje. Ale což náš božský Mistr shledával příjemným, když byl vydán židům, když ho farizeové uráželi a když naň vojáci plivali? Ne, plnilo ho to děsem a odporem. A přece všechno přijal, aby dokázal Otci lásku, kterou jeho Srdce přetékalo. Otec chtěl, aby se s ním zacházelo jako s posledním z lidí, jako s vyvrhelem lůzy, aby podstoupil smrt zločince, „s ničemy“: *cum sceleratis* (Iz 53,12). A jeho podrobení se je takové, že se dal vést k oběti „jako beránek, který svých úst neotevře“: *Et non aperiet os suum* (Iz 53,7).

Nuže, až tak dalece je Ježíš Kristus vzorem naší poslušnosti. Nikdo nám nikdy nezpůsobí podobné utrpení, nebude od nás žádat takovou poslušnost. Dopouští-li někdy Bůh, že nás poslušnost drtí, hleďme v takových obtížných chvílích na Ježíše Krista ve smrtelné úzkosti, nebo jak visí na kříži, a řekněme mu z hloubi srdce: „Budu tě milovat a sebe samého vydám pro tebe“: *Diligam te et tradam meipsum pro te* (podle Gal 2,20). „Přijímám tvou vůli, abych ti více dokázal svou lásku.“ Tehdy pokoj Boží – onen pokoj, který převyšuje každé pomyšlení – sestoupí do naší duše s útěchou nebeské milosti. A jediné tento pokoj nám může dát sílu a trpělivost, abychom všechno snesli v mlčení srdce i rtů. „Klidné svědomí objímá trpělivost“: *Tacita conscientia patientiam amplectatur* (RB kap. 7).

Když však člověk nemá tuto víru, která ukazuje jediné dobro v Bohu, není-li unášen ušlechtilou a horoucí láskou k osobě Ježíše Krista, hledá sebe samého, připoutává se k té či oné práci, k tomu či onomu úřadu, setrvává na svém vlastním ideálu. A poněvadž jsme malí, zdají se nám tyto věci velké. Jaké neštěstí, když se přihodí, že se představený dotkne tohoto úřadu, této práce, že překáží našemu ideálu. O těchto duších se nemůže říci, co náš blažený Otec prohlašuje o dokonalém mnichu, že „opouští, co je jeho“: *Relinquentes quæ sua sunt* (RB kap. 5). Když někdo „opravdu hledá Boha“ (*Si revere Deum querit*) a ne sebe, je spokojen, ať je to, co se mu ukládá, jakkoliv nízké, skryté, bolestné nebo nesnadné, ba dokonce se považuje i za nehodného takového úkolu, jak to chce svatý Benedikt v kap. 58, protože každý úkol poslušnosti pochází od Boha a vede nás k Bohu a k spojení s ním. „Ať se považuje při všem, co se mu uloží, za špatného a nehodného dělníka“: *Ad omnia quæ sibi injunguntur velut operarium se malum judicet et indignum* (RB kap. 7).

Abychom dospěli k takovému stupni ctnosti, musíme mít velikou lásku. Vskutku, poslouchat vždycky bez ochablosti, podrobovat se ve všech věcech, „s celou poslušností“: *in omni obedientia* člověku slabému a omylnému, to je – opakuji – pro přirozenost velmi těžké. Znamená to však vzdávat Bohu hold, který mu je nanejvýš příjemný.

Příjemný je především proto, že dává-li se někdo takto poslušností zpracovávat, dochází – a to „nepochybně“ (*sine dubio*), jak praví svatý Benedikt – k dokonalému zobrazení Kristových rysů v sobě. „Stal se poslušným až k smrti“: *Factus obedians usque ad mortem.* Nuže, to právě chce nebeský Otec, abychom se připodobnili jeho milovanému Synu. Nikdy nezapomeňme, že čím více v sobě zobrazíme jeho rysy, tím větší zalíbení bude v nás mít Otec a zahrne nás svými milostmi, neboť Boží láska je v duši božsky činná.

Příjemný je tento projev úcty dále i proto, že to znamená podat Bohu to, co máme nejdražšího, nejposvátnějšího, přinést mu nejúplnější a nejpřiměřenější oběť, jakou mu vůbec můžeme nabídnout. „Je chvalitebnější, když služebník Boží poslouchá, než když

přináší oběť. Poslušnost totiž patří ke zbožnosti, kterou Boha ctíme a milujeme“: *Quod obediatur prælato in quantum est Dei minister, pertinet ad religionem qua quis colit et diligit Deum* (svatý Tomáš Akvinský: „Quodlibet“ 6, a II., srovnej: II – II, otázka 104, a.3, ad 1).

Proto Bůh přímo k sobě přitahuje ty, kteří se nikdy nedají odvrátit od tohoto projevu úcty, kteří se snaží napodobovat poslušnost Ježíše Krista přes všechny obtíže a odpor, jejž pociťují „Jsouce si vědomi, že po této cestě poslušnosti jdou k Bohu“: *Scientes per hanc obedientiæ viam se ituros ad Deum* (RB kap. 71). Kdežto ti, kteří v představeném vidí člověka, kteří rokují o oprávněnosti nebo vhodnosti jeho rozkazů, ti, kteří se zastavují u nesnází, právě ti se kolem Boha jen potulují, aniž ho kdy plně najdou. „Toulají se kolem“: *In circuitu ambulant* (Ž 11,9).

X.

Prosme často Boha, aby nám dal toto světlo víry a tuto sílu lásky, jimiž se naše poslušnost stane dokonalou. Tato poslušnost takto nadpřirozeně podepřená se stane „snadnou, velkodušnou, prostou, rychlou a radostnou.“ „Ne bázlivě, ne váhavě, ne vlažně nebo s reptáním či s odpovědí nevůle“: *Non trepide, non tarde, non tepide, aut cum murmurio vel cum responso nolentis* (RB kap. 5). Je důležité, aby všechny tyto vlastnosti doprovázely úkony naší poslušnosti. Náš blažený Otec chce, abychom poslouchali „rádi od srdce“ (*bono animo*) a připojuje se svatým Pavlem, že „Bůh miluje toho, kdo dává radostně“ (RB kap. 5, viz 2Kor 9,7). I tehdy, když vidíme v představeném Krista, může se stát, že se naše povahy neshodují, že je jeho povaha opakem naší, což nám činí poslušnost po celý život přirozeně velmi nesnadnou. Tehdy jen láska k Bohu ulehčuje překážky. Jinak by se dalo obávat, že jednoho dne naše poslušnost povolí, a to k naší velké škodě.

Vždyť je mnoho způsobů, jak lze oslabit ducha poslušnosti nebo se mu zcela vyhnout.

Poslušná duše, taková, jak si ji představuje svatý Benedikt, předkládá zcela otevřeně svému představenému své potřeby, své tužby, své snahy, své vlohy, s celou prostotou, s celou upřímnos-

tí a oddaností dítěte vůči Otci. Používat důvtipu nebo obratnosti, vyložit situaci nebo záležitost jen zdola, obelstít představeného, abychom si vymohli dovolení, či postupovat pod záminkou dobra duší, je proti duchu podrobenosti, jak ji žádá veliký Patriarcha. „V tomto případě", říká svatý Bernard, „člověk klame prostě sám sebe". „Kdo se otevřeně nebo tajně snaží, aby mu duchovní otec uložil to, co si sám v srdci přeje, sám sebe klame, čím více si namlouvá, že poslouchá. Neposlouchá totiž v oné věci představeného, ale představený poslouchá jeho": *Quisquis vel aperte vel occulte satagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis Pater injugat; ipse se seducit, si forte sibi quasi de obedientia bolandiatur; neque enim in ea re ipsa prælato sed magis ei prælatus obedit* (svatý Bernard: „Kázání o třech stavech církve").

Pro určité duše je nebezpečím, že pociťují touhu zařídit se jaksi stranou, být co nejméně vyrušováni, žít prakticky tak, jakoby nebylo představeného. Tyto záměry se někdy mohou krýt i s důvody zachovat spojení duše s Bohem. Ale to je jen falešná záminka, která skrývá zvláště nebezpečnou iluzi (viz poznámku na konci této přednášky!). A jak tento způsob jednání odporuje tomu, co žádá naše povolání, co předpisuje naše svatá Řehole: „Touží, aby je opat řídil!: *Abbatem sibi præesse desiderant* (RB kap. 5).

Svatý Benedikt jistě neužil onoho slova „touží, přejí si" (*desiderant*) jen tak. Můžeme si být naopak jisti, že je volil úmyslně, stejně jako když píše, že se má mnich „řídit podle náhledu druhého": *Alieno judicio ambulare* (RB kap. 5). Máme žít v tomto duchu, protože jsme přísahali, že budeme tuto Řeholi zachovávat „až do smrti": *usque ad mortem*. Máme se tedy v tom, co se týká našich prací, osobních zaměstnání i našich snah, svěřovat dohledu představeného. To je právě myšlenka svatého Zákonodárce: „Všechno se má činit se svolením opata; ať se podrobí pokání podle Řehole ten, kdo něco sebemenšího vykonal bez předcházejícího schválení opatova": *Cum voluntate abbatis omnia agenda sunt; vindictæ regulari subjaceat qui præsumpserit – qui piam quam vis parvum sine jussione abbatis facere* (RB kap. 49, 18).

Ať v našem životě všechno bez výjimky nese pečeť poslušnosti! V tom je naše velikost, naše jistota. Jinak bychom se museli

obávat, že v soudný den přijdeme před Boha s prázdnýma rukama, protože tím, že jsme jednali podle svých tužeb, že jsme plnili svou vůli, přijali jsme již zde na zemi také svou odměnu – marné ukojení naší sebelásky. „Přijali svou odměnu jako neužiteční neužitečnou“: *Receperunt mercedem suam, vani vanam* (srovnej u svatého Matouše 6,51!). „Svévole v duchovním životě nezplodí nic než věčnou strast“ (svatá Mechtilda: „Kniha obzvláštní milosti“, 4.díl, kap. 19: „Jak je užitečné lámat svévoli“).

Lze vidět jiné duše, které se svévolně obklopují jakoby živým trnitým plotem, kterým stěží může představený proniknout. Dojde k tomu, že pro mír a pokoj se člověk neodváží jim přikázat tu či onu práci, uložit ten či onen úkol, zaměstnat je v té či oné službě. Výslovně by nepochybně neodmítly, ale není možné se na ně spolehnout. Chybí jim ona duchovní pružnost, která tkví v samé podstatě poslušnosti. A tento nedostatek poddajnosti pochází často z nedostatku víry. Tyto duše nejsou prakticky dost přesvědčeny, že při poslušnosti je méně důležité hmotné dílo, jež se má vykonat, než důvod naší poslušnosti, totiž podrobení celé naší bytosti Bohu. Myslí, že skutky, na něž se omezují, jsou důležitější než všechno ostatní, zatím co se ve skutečnosti všechno v očích nekonečné Boží Moudrosti měří podle poslušnosti a lásky, která k ní vedla.

Tento stav znamená pro ty duše velkou ztrátu, protože přestávají prakticky pokračovat na cestě, kterou se vracíme k Bohu. Nejsou strženy do proudu nebeské milosti, nejsou unášeny prudkostí Božího veletoku. Oddávají se zábavě na březích, jednají jednou dobře, po druhé špatně a do přístavu se dostanou stěží, dojdou-li tam vůbec. Vždyť to, že se učinili dobrovolně tak těžko přístupnými, takže jim nemůže představený už svobodně vyjádřit svou vůli, znamená pro toho, kdo slíbil poslušnost věrolomnost a zbabělost. To je právě „zahálka neposlušnosti“: *inobedientiæ desidia*, o níž mluví náš blažený Otec, když říká, že vzdaluje od Boha (Prolog k Řeholi).

„Zanechte vlastní vůle“, říká náš ctihodný Ludvík z Blois, „a poslouchejte pro Boha s pokornou ochotou. Je lépe v poslušnosti trhat kopřivy a plevel, než z vlastní vůle rozjímat o nejvzneše-

nějších tajemstvích nebeských, neboť nejpříjemnější obětí Bohu je zapírání své vůle. Ten, kdo odporuje svým představeným a nechce poslouchat, zbavuje se nebeské milosti a nijak se nemůže líbit Pánu, nezmění-li se" („Svatyně věrné duše" §1. Duchovní dílo sv. I).

Je pravda, že podrobovat se poslušnosti bez výhrad může vyžadovat velké oběti. Ale což váhat před poslušností neznamená váhat před jediným Dobrem, které jsme přišli do kláštera hledat a které najdeme jen na cestě poslušnosti? Neznamená to mlčky říkat Bohu: „Můj Bože, nemiluji tě tolik, abych ti přinesl tuto oběť, podal ti tento projev úcty?" Byly to tyto city, jež plnily naše nitro v požehnaný den našich řeholních slibů?

Buďme tedy v celém tomto předmětu lidmi veliké a bdělé jemnosti, vždyť se k tomuto stavu nedostáváme skokem, ale ponenáhlu, ke stavu, kde se prakticky žije mimo poslušnost, ke stavu, který není pro řeholníka bez opravdových nebezpečí.

Je také nanejvýš důležité bdít nad branami svého srdce a nikdy nepřipustit, aby se do něho vplížilo reptání. Náš svatý Zákonodárce pohlíží na reptání jako na jedno z největších nebezpečí v životě mnicha. Budeme proti němu napínat úsilí při každé příležitosti. Můžeme se ptát, proč náš blažený Otec odsuzuje s takovým důrazem každé reptání a každou neposlušnost, ačkoliv projevuje neobyčejnou shovívavost vůči chybám ze slabosti. To proto, že jeho duše – ponořená do Božího světla – viděla v chování samého Boha tento rozdílný postoj vůči duším.

Otevřme Písmo svaté! Najdeme v něm podivuhodná odhalení způsobu, jak Bůh hodnotí chyby. Pohleďme na Davida! Král David, vyvolený Pánem, zahrnutý nebeskými dary, zapomene na všechna dobrodiní a nechá se strhnout k vraždě a cizoložství. Pán pošle ke králi proroka Natana, aby mu ukázal ohavnost jeho zločinů. A David okamžitě naplněný lítostí pronáší tato prostá slova: „Zhřešil jsem proti Bohu": *Peccavi Domino.* Natan Davidovi odpověděl: „Hospodin ti hřích odpustil, nezemřeš. Jenom tvůj syn, který se ti narodil, protože jsi Hospodinem pohrdl, zemře" (2Sam 12,13-14). Pokání Davidovo bylo veliké, ale odpuštění Boží mu zůstane zajištěno přes velikost jeho hříchu.

A nyní se podívejme na jinou scénu, která se udála před několika lety. Pohleďme na Saula. Sám Bůh ho ustanoví za krále. Saul je dobrý, čistý, prostý, ale lpí na svém vlastním úsudku. Hospodin mu přikázal, aby vedl válku proti Amalečanům a vyhladil tyto nepřátele svého lidu, aniž by cokoliv ušetřil. A víte, co Saul učinil. Ušetřil krále Amalečanů a nejlepší kusy kořisti. Povšimněte si, že úmysl Saulův byl sám o sobě dobrý a neponechal si takto část kořisti pro sebe, ale proto, aby ji obětoval Hospodinu. Nuže, jak se Bůh zachoval v tomto případě? Zavrhl Saula navždy, a to i přes jeho lítost. Prorok Samuel řekl Saulovi: „Líbí se snad Hospodinu zápalné a krvavé oběti tak jako poslušnost Hospodinových slov? Hle, poslušnost je lepší než oběti“: *Melior est obedientia quam victimæ*. „A zachovávání jeho příkazů je lepší než nejtučnější oběti. Vzdor je stejně jako čarování hříchem. Že jsi měl Hospodinovo slovo za málo, za málo tě měl Hospodin; už nebudeš kralovat.“ Saul pravil Samuelovi jako později David: „Provinil jsem se, přestoupil jsem Hospodinův příkaz. Nyní mně promiň můj hřích.“ Ale nadarmo opakuje Samuel prosbu za odpuštění. Je zavržen – zavržen navždy. Tak velkou ošklivost působí Bohu neposlušnost, i když se zdá být ospravedlněna dobrými důvody. „Poslušnost je lepší než oběti“: *Melior est obedientia quam victimæ* (1Sam 15,21-23).

Nyní pochopíme, proč náš blažený Otec vystupuje s takovým důrazem proti každé neposlušnosti, proč tak přísně zavrhuje reptání, které nahlodává kořen ducha poslušnosti a činí nemožnou každou opravdovou podrobenost. Poslyšme si jeho slova, neboť jsou závažná: „Jestliže se mnich“, praví mezi jiným, „podrobuje nerad, jestliže reptá ne ústy, ale pouze srdcem, i kdyby nakrásně splnil příkaz, který dostal, jeho skutek nebude příjemný Bohu, jenž čte v srdci jeho reptání. A dalek toho, aby si za takové chování získal nějakou milost, jde spíše vstříc trestu, jenž postihuje ty, kteří reptají, jestliže se nepolepší a neučiní pokání“ (RB kap. 5).

Takové je výslovné učení svatého Benedikta. A tato nauka je dokonale správná. Reptání je vskutku jako odškodnění, které si někdo bere za poslušnost, které se v daném případě nemůže vyhnout. Zjednává materiální pořádek, ale z duše mizí podstata po-

slušnosti, které je v láskyplném podrobení celé bytosti. Reptání je odpor duše, odpor jevící se nejčastěji slovy, kritikou daného rozkazu, jeho oprávněnosti, jeho vhodnosti.

Náš blažený Otec nazývá reptání zlem. „Zlo reptání“: *Murmurati omnis malum* (kap. 34). A proč je to zlo? Protože odvrací duši ne-li zcela od vnější kázně, aspoň od vnitřního podrobení srdce, což je při dokonalé poslušnosti podstatné. Tak odvrací duši „od cesty, která vede k Bohu.“ „Ví, že po této cestě poslušnosti dojdou k Bohu“: *Scientes per hanc obedientiæ viam se ituros ad Deum.* Odvrací duši od Boha, jejího svrchovaného Dobra, tím, že ji odvrací od autority, která představuje Boha. To je právě ona ďábelská taktika uvádět v pochybnost oprávněnost rozkazů autority. Jakmile ďábel probudí v duši tuto pochybnost, je vítězství na jeho straně. To je historie prvotního pádu i všech ostatních, které po něm následovaly. I když někdo reptá bez trpkosti, když prohlašuje jen objektivně, zjišťuje omyly, slabosti nebo chyby autority, může si vážně ublížit.

Může ublížit i duším. Vskutku, reptání si obyčejně člověk neponechá u sebe. Slouží jako náhončí ďáblu, aby mohl vykonat své dílo; opakuje druhému, co mu had našeptává. Smrtonosným dechem ničí svěžest „pokorné a upřímné lásky k autoritě“, kterou svatý Benedikt vyžaduje od mnicha, jenž touží žít podle jeho ducha. Zla reptání je třeba se obávat právě pro tuto možnost, že se tak šíří. Podobá se mikrobu, který může zachvátit postupně celou komunitu. Nicméně potřebuje k životu příhodnou půdu, aby se mohl šířit. Chybí-li mu tato půda, rozšíření je nemožné. Představený nemůže podniknout přímo nic proti reptání, jež je v jistém smyslu nepostižitelné. Je na organismu, aby se sám bránil. Když ten, kdo reptá, nenachází ucho, jež by ho se zálibou poslouchalo, vidí, že reptání je na jeho újmu a musí reptání utajit v sobě. Ale v tom je pro něho strašné zlo, protože je to žíravina, pravá lučavka královská vnitřní dokonalosti.

Odkud pochází toto zlo reptání? Téměř vždycky z nedostatku víry.

Poznámka: „Neposlušný“, řekl věčný Otec svaté Kateřině, „je hříčkou své sebelásky. Jeho mrtvá víra už neosvěcuje dostatečně pohled jeho rozumu, který zálibně utkvěl na uspokojení vlastní vůle a na pozemských věcech. – Jak se mu zdá poslušnost bolestná! A hle, jak si ono břemeno dělá mnohem těžším, vždyť nakonec se bude muset podrobit buď násilím nebo z lásky. Oč sladší a snadnější by pro něho byla poslušnost přijímaná z lásky!“ (Dialog, „O poslušnosti“, kap. 8).

Kvůli tomuto nedostatku víry vidí reptající v představeném člověka a nevidí v něm už Krista. Víra už nezastírá slabosti nebo nedokonalosti člověka, posuzují se rozkazy, protože se posuzuje člověk. A zvyk přispívá k tomu, že reptající neušetří nic, ani lidi, ani zřízení, ani obyčeje, ani díla. Jeho kritice nic neunikne. Kdyby ho řídil sám archanděl, našel by ještě příčinu ke kritikám. Hleďte na židy za doby evangelia! Náš požehnaný Spasitel byl jistě dokonalost sama, a přece židé často reptali proti tomu, co řekl nebo co učinil. – Když Kristus uzdravuje v sobotní den, tyto hlavy plny trpké horlivosti reptají, považujíce se za strážce Zákona (Jan 5,16). – Jí s celníky? Reptají (Mat 9,11). – Jde k Zacheovi? Reptají (Luk 19,7). – Když odpouští hříchy, oni se pohoršují (Luk 5,21). – Když odhaluje tajemství své lásky k lidem a ohlašuje jim dar Eucharistie, oni se hádají (Jan 6,53). Proto jim Kristus sám vytkl, že v jejich očích nic nenachází milosti: „Komu však připodobním toto pokolení? Přišel Jan, nejedl a nepil, a říkají: Má zlého ducha. Přišel Syn člověka, jedl a pil (jako ostatní lidé) a praví: „Hle, člověk žrout a pijan vína, přítel celníků a hříšníků“ (Mat 11,18-19).

Zdržme se tedy především a pečlivě každého reptání, jak nás napomíná s důraznou vážností náš blažený Otec. Vždyť nic tolik neodporuje liteře i duchu jeho Řehole jako reptání. „Především ať se neobjeví zlo reptáním jakýmkoli v slovem nebo náznakem z jakéhokoliv důvodu“: *Ante omnia ne murmurationis malum pro qualicumque causa in aliquo qualicumque verbo vel significatione appareat* (RB kap. 34).

Poznámka: „Klášterní pokoj je v očích svatého Benedikta dobrem, jež má prvenství přede všemi ostatními dobry, a zase reptání se mu jeví jako nejhorší ze všech zel“ (Opat ze Solesmes: „Komentář k Řeholi“). Doporučuje se pročíst celou stať.

Je však nutné rozlišovat stížnost, nářek od reptání. Takový nářek není žádnou nedokonalostí, může být modlitbou. Pohleďme znovu na Ježíše Krista, vzor veškeré svatosti! Nenaříkal si náš Pán na kříži, že ho Otec opustil? – Ale co tvoří rozdíl mezi tímto dvojím postojem? Reptání obsahuje zřejmě odpor, zlobu vůle, i když přechodnou. Rozhodně však vychází formálně z ducha: je to hřích ducha, odvozuje se z ducha odporu. Je to svárlivý projev. Nářek naopak, předpokládáme-li, že není zabarven jiným odstínem, vychází pouze ze srdce. Je to výkřik zdrcené duše, která pociťuje utrpení, ale přece je celá přijímá a s láskou. Můžeme pociťovat obtíže poslušnosti, zakusit dokonce i hnutí nechuti. To se může přihodit i duši nejdokonalejší. V tom není žádná nedokonalost, dokud se vůle nepřidá k těmto hnutím vzpoury, jež někdy zneklidňují citlivou přirozenost. Což nechtěl sám náš Pán procítit takové vnitřní rozrušení? „Počal pociťovat nechuť a strach a byl smuten“: *Coepit tædere et pavere et mæstus esse.* A co řekl v těchto strašných okamžicích Ten, který je naším veškerým ideálem? „Otče můj, je-li možno, ať odejde ode mne tento kalich!“ (Mat 26,39). Jaký nářek z nitra Boha před nejstrašnější poslušností, jež kdy na zemi byla vyžadována! Ale všimněme si také, jak tento výkřik z hloubi drcené citlivosti je přehlušen výkřikem ještě hlubším z úplné odevzdanosti do vůle Boží: „Avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“: *Verumtamen fiat voluntas tua, non mea.*

Při reptání naopak není láska. Proto reptání „vzdaluje od Boha“. Ničí právě to, co chce náš svatý Patriarcha v našich duších ustálit: ono „ano“, „amen“ každého okamžiku, ono láskyplné „fiat“ vycházející spíše ze srdce než z úst, jedním slovem onu ustavičnou a nepřestávající podrobenost naší bytosti celé Boží vůli z lásky ke Kristu.

XI.

Bděme tedy sami nad sebou! Poslušnost je příliš vzácné dobro, než abychom si je pečlivě nechránili. Milujme tento statek, toto „dobro“ (*bonum*), jak ji s oblibou nazývá náš blažený Otec, neboť obsahuje a dává Boha. Vyhledávejme ji s láskou a žárlivě střežme. Mysleme na příklad, který nám dávají zlatokopové. Řeklo

se jim, že prý kdesi na jihu směrem k Eldorádu, v jakési krajině, kterou neznají, je zlatonosné území. Vesele odjíždějí plni naděje na bohatství. Opouštějí vlast, přátele, rodinu. Usednou na loď, přeplují moře, noří se přes tisíce nebezpečí do hlubin neznámých pevnin. Konečně po tolika námahách a nebezpečenstvích, po tolikerém hledání jsou na místě, kde leží vzácný kov. Předpokládejme nyní, že když jej za cenu takových obtíží dosáhnou, chystají se k návratu, aniž vezmou všechny ty tuny kovu, k nimž se dostanou, ale spokojují se několika zlatými hroudami, které udrží v hrsti. Co bychom řekli o těchto lidech, kteří podstoupili tolik utrpení, vykonali tolik práce, překonali tolik překážek, aby se nakonec spokojili tak ubohým ziskem? Jací to jsou pošetilci! A měli bychom pravdu.

Nuže, to je fotografie mnicha, který po nějakém čase, jejž prožil v klášteře, ochabne v poslušnosti. Není mezi námi nikoho, kdo by nepřinesl velké oběti, než přestoupil práh kláštera. Četli jsme snad jednoho dne v Písmě svatém nebo jsme zaslechli v modlitbě, jak nám Kristus radí, abychom všechno opustili a šli za ním: „Pojď, následuj mne a dám ti život, budu tvou blažeností!“ Tento Boží hlas, plný něhy, pronikl do hloubi naší duše. Porozuměli jsme Ježíšovu volání. A tehdy, podobní onomu kupci z evangelia, který když našel v poli poklad, prodal všechno, co měl, aby získal to pole a stal se jeho vlastníkem, všechno jsme opustili. Ačkoliv jsme byli mladí, rozloučili jsme se se vším, co nám bylo drahé, zřekli jsme se oprávněných radostí rodinného života, zřejmé lásky svých příbuzných. Proč jsme se rozhodli pro všechna tato odříkání? Abychom si získali poklad, kterým je sám Bůh. A kde nacházíme tento poklad? V nebi, ve věčném životě, v nevýslovné blaženosti, kde se možno z něho svrchovaně těšiti; zde na zemi v poslušnosti z víry. Hle, dobro, které hledáme a jež nám poslušnost dává. A po tak velikých obětech, tak často obnovovaných, místo abychom si přivlastňovali toto vzácné dobro v míře pokud možno největší, spokojili bychom se tím, že bychom si z něho vzali jen nepatrné částečky? Stačilo by nám poslouchat jen občas, právě tolik, abychom se neprovinili proti slibům? Bůh chraň,

abychom byli tak bláhoví a takto předem promrhali věčné poklady!

Nezapomeňme též, že náš slib poslušnosti je slavný slib učiněný Bohu v den skládání našich řeholních slibů. Po každé, když se plánovitě vyhneme poslušnosti, ať už je to jakýmkoliv způsobem, bereme „podlým způsobem“ (výraz svatého Benedikta) nazpět něco z toho, co jsme dali. V den soudu Bůh, jehož neoklameme („Bůh nestrpí posměchu“, praví svatý Pavel v listě ke Gal 6,7), bude od nás žádat s přísnou spravedlností účty z věrnosti, kterou jsme přísahali.

Poznámka: Svatý Bernard přirovnává poslušnost ke hřivně, kterou máme vrátit Bohu, který ji přijme, jen je-li celá a nezfalšovaná: „Když se vymlouváme, když posloucháme jedno nařízení a nezachováme druhé, hřivna naší poslušnosti je zlomen a Kristus jej už nepřijme, neboť mu nesmíme platit hřivnamy porušenými, ale celými, poněvadž jsme všichni slibovali poslušnost zcela prostě, bez výhrad! Jestliže tedy posloucháme, ale s jakousi přetvářkou, jen pod dohledem, když potají reptáme, je naše hřivna padělána, pojí se k němu olovo, peníz už není celý stříbrný a platíme olovem. V tom je naše nespravedlnost. Dopouštíme se zpronevěry, a to před očima Božíma, ale Bůh nestrpí posměch“ (Druhá řeč na svátek svatého Ondřeje §1]. Vizme též Řeholi kap. 58: „Jestliže někdy bude jednat jinak, ať si je vědom, že ho odsoudí ten, jemuž se vysmívá“: *Si aliquando aliter fecerit, ab eo se dammandum sciat quem irridet.*

Nebudeme moci říci Bohu: „Já jsem chtěl dospět k dokonalosti, ale můj představený byl člověk nedokonalý, přemrštěný, nepříjemný, který se dával vést malichernými nebo stranickými důvody, kterými křížil mé záměry.“ Bůh nám odpoví: „Chyby tvého představeného se týkají jen mne. Je za ně zodpovědný mně stejně jako za všechny rozkazy, které dával. Pokud jde o tebe, moje moudrost a dobrota mě vedly k tomu, abych doplňoval lidské nedokonalosti a omyly toho, který mě u tebe zastupoval. A činil jsem tak štědře, takže kdybys byl uvěřil mému slovu, mohl ses spolehnout na mou věrnost.“

Žijme tedy v poslušnosti, učiňme si z ní „svůj pokrm“ jako sám Kristus. „Můj pokrm je konat jeho vůli“: *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus* (Jan 4,34). Prosme našeho Pána o tuto ctnost v celé její dokonalosti, o tuto ctnost, jež předává úsudek, vůli, srdce, ce-

lou bytost Bohu a jeho zástupci. Budeme-li věrně prosit o tuto milost, Ježíš Kristus nám ji jistě udělí. Spojujme se každé ráno s Ježíšem v jeho poslušnosti, s kterou předal sebe sama cele v okamžiku Vtělení. Opakujme jako on nebeskému Otci: „Zde jsem, můj Bože, předávám se tvému zalíbení, abych dnes s tvým milovaným Synem činil ve všem to, co je ti příjemné. „Já vždycky činím to, co je jemu milé“: *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). Protože tě miluji, chci ti vzdát projev úcty, který záleží v podrobení celé mé bytosti tvé vůli, ať je jakákoliv. Chci říci ve spojení s tvým Synem Ježíšem: „Neboť miluji Otce a tak činím, jak mi Otec přikázal“: *Quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Tato vůle bude možná bolestná pro mou přirozenost, mé záliby, zkříží můj osobní ideál, bude tvrdá mému duchu nezávislosti, ale chci ti nabídnout tuto oběť jako důkaz, že věřím tvému slovu, že důvěřuji ve tvou moc, že miluji tebe a tvého Syna Ježíše.“

Toto obětování máme obnovovat každý den a zvláště – když se stane, že nějaké dílo, které nám představený uloží nebo schválí, odpovídá našim osobním zálibám. Nečiníme-li tak, lze se důvodně obávat, že přirozené uspokojení, jež v něm nacházíme, způsobí, že zapomeneme na onoho ducha poslušnosti, v němž máme své skutky konat, aby byly Pánu příjemné, nebo se od toho ducha vzdálíme. Tuto výstrahu nám dává svatý Řehoř. „Ctnost poslušnosti ze sebe vypudí ten, kdo se vlastní touhou přimkne k tomu, co přináší zdar“: *Obedientiæ sibi virtutem evacuat qui ad prospera etiam et proprio desiderio anhelat* („Ponaučení z knihy Job“ kniha 35, kap. 14).

Budeme-li takto jednat, naše poslušnost se posvětí ve spojení s poslušností Ježíše. On, který nekonečně touží po tom, abychom byli „s ním jedno“ (Jan 17,21), nám dá, abychom ponenáhlu dospěli nejen k dokonalosti svého slibu, ale i k dokonalosti ctnosti. A touto ctností dokončí v nás odpoutání od nás samých, abychom se cele sjednotili s ním, protože už nebudeme mít jiné vůle než jeho, a skrze Něho budeme sjednoceni s Otcem. Tehdy se nám vše stane, čím dále tím snadnější, lehčí, protože budeme čerpat svou sílu v Ježíši, který ji pro nás čerpá v lůně Otcově. Ponese nás láska a vše ostatní nám bude lhostejné. Nebudeme dá-

vat přednost tomu či onomu dílu, ale budeme plnit se stejnou dokonalostí maličkosti jako veliké věci. Vše nám bude přicházet od Boha, vše nás také povede k Bohu. Budeme stále rozhojňovat ono věčné dědictví, jež jsme sem přišli hledat a jež nám, chceme-li je, nic nemůže uloupit, protože je nacházíme v samém Bohu. „Pane, plný dobroty, nauč mě pro tuto dobrotu zachovávat tvé příkazy! Lepší je pro mne zákon úst tvých než zlato a stříbro přemnohé“: *Bonus es tu, Domine, et in bonitate tua doce me justificationes tuas; bonum mihi lex oris tui, super millia auri et argenti* (Ž 119,68-72).

Poznámka: Svatá Terezie má o poslušnosti slova příliš významná, než aby bylo možno je vynechat a její svědectví může shrnout všechna ostatní. Píše: „Kdyby nám Bůh jasně řekl, že máme jít udělat nějakou věc, kterou si přeje, nebylo podivné, kdybychom raději setrvali při rozjímání o něm, protože v tom nacházíme více uspokojení? Vpravdě směšný způsob chtít postupovat v lásce k Bohu tím, že mu vážeme ruce, představujíce si, že má jen jednu cestu, aby nám prokazoval dobro! Některé osoby, s nimiž jsem se stýkala – ponechávám stranou, jak jsem řekla, svou osobní zkušenost – mně pomohly pochopit tuto pravdu. Ježto jsem velice trpěla, že mám sama málo času k volnému použití, měla jsem s nimi velkou soustrast, když jsem je viděla, jak jsou stále zaměstnány nějakými záležitostmi a přetíženy tisícerým způsobem poslušnosti. Myslila jsem si sama u sebe – a dokonce jsem jim to řekla – že uprostřed takových strastí není možné, aby se staly příliš duchovními, a vskutku tehdy téměř takovými nebyly. Ale, Pane, jak se tvé cesty liší od našich myšlenek! Ne, od duše, jež se rozhodla tě milovat a která se předala do tvých rukou, žádáš jen, aby poslouchala a když pečlivě zjistí, co je ti příjemnějšího, aby to učinila předmětem svých tužeb. Jakmile to spatří její vůle, není její starostí hledat a volit si cestu. Ty sám, můj mistře, pečuješ o to, abys ji vedl po té, jež pro ni bude nejvýhodnější. I kdyby se představený vůbec nezabýval pokrokem duší a myslel jen na vyřizování záležitostí komunity, ty, můj Bože, se tím zabýváš a uspořádáš naše duše i naše zaměstnání tak, že se potom velmi divíme, když shledáme – aniž jsme věděli – jak podivuhodně jsme pokročili na cestách ducha.“

A po několika příkladech, jimiž velká světice svou nauku dokládá, povzbuzuje nás jedním ze svých zvolání, jež jsou jí běžná: „Odvahu tedy, mé dcery! Když vás bude poslušnost zaměstnávat vnějšími věcmi, nezarmucujte se kvůli tomu. A zaměstná-li vás v kuchyni, dobře si zapamatujte, že tam uprostřed hrnců je náš Pán, který nám pomáhá zevnitř i zvenku!“

Potom se znovu vrací k vážnému tónu a uzavírá s takovou přesvědčivostí, jaká se mohla zrodit jen ve světle shůry: „Jsem o tom přesvědčena, protože ďábel velmi dobře ví, že není cesty, která by nás rychleji vedla k vrcholu dokonalosti než poslušnost; vnuká nám pod krásnými záminkami takový odpor a tolik nesnází. Ať si člověk na to dá pozor a uvidí, že mám pravdu. – Chci tím ukázat důvod, kvůli kterému je pro mne poslušnost nejrychlejším a také nejúčinnějším prostředkem, jak dosáhnout tohoto šťastného stavu (dokonalosti). Nejsme pány své vůle tak, abychom ji mohli upnout na Boha, dokud jsme ji nepodrobili rozumu. Nuže, pravá cesta, abychom ji tak to podrobili, je poslušnost. Nedospívá se k tomu prostřednictvím dobrých důvodů; naše přirozenost a naše sebeláska jsou v tom bodě tak tvůrčí, že bychom se tak nikdy nedostali ke konci. Skutečně, velmi často se nejrozumnější věc stává v našich očích pošetilostí, protože nemáme chuť ji vykonat“ (“O zakládání“, kap. 5, sv. 3).

13. Opus Dei, chvála Boží

(… a šli jsme za tebou: et secuti sumus te)

Stručný přehled: Bůh učinil všechno ke své slávě. Jak božské oficium zjednává tuto Boží slávu. Svatý Benedikt je nazývá *Opus Dei* odůvodněně. – I. Nejvyšší důvod výbornosti božského oficia: chvalozpěv Slova v lůně božství a ve stvoření. – II. Vtělené Slovo odkázalo Církvi, své nevěstě úkol pokračovat stále v jeho chvalozpěvu. – III. Církev svěřuje důležitější část tohoto úkolu vybraným duším. – IV. Božské oficium se prostřednictvím hlasu a srdce člověka stává chvalozpěvem všeho stvoření. – V. Tvoří zvláštní projev úcty Bohu ctností víry, naděje, lásky. – VI. Tento projev úcty nabývá zvláštního lesku, obětuje-li se v utrpení: „Oběť chvály“: *Sacrificium laudis*.

Chceme-li posuzovat absolutní cenu nějaké věci nebo nějakého díla, musíme k tomu zaujmout stanovisko Boží. Bůh sám je Pravda. Pravda je světlo, v němž Bůh – věčná Moudrost – vidí všechny věci. Ty mají takovou cenu, jakou jim přisuzuje Bůh. Jedině v tom je neomylné měřítko úsudku. Mimo ně se člověk vystavuje omylům. Jsme dobře obeznámeni s pravdou, že naše svatost je nadpřirozeného řádu, totiž že je nad práva, požadavky a síly naší přirozenosti. Všechno tedy, co se vztahuje k tomuto nadpřiroze-

nému řádu, jehož původcem je sám Bůh, převyšuje svou transcendencí (přesažností) všechny naše lidské pojmy. On sám nám to říká: „Mé myšlenky nejsou myšlenky vaše a vaše cesty mé cesty, praví Hospodin“: *Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus* (Iz 55,8). Mezi cestami našimi a cestami Božími je nekonečno. „Jako se vysoko nebesa nad zemí klenou, tak vysoko jsou mé cesty nad vašimi“> *Sicut exaltantur cæli a terra* (Iz 55,9). Proto, abychom poznali pravdu o věcech z nadpřirozené oblasti, musíme na ně hledět tak, jak na ně hledí Bůh, totiž očima víry. Víra je světlo, jež nám odhaluje myšlenky Boží a dává nám vniknou do Božích plánů. Vzhledem k duchovním věcem jsou kromě tohoto světla jsou jen temnoty a omyly.

Nuže, je zde jedna hlavní pravda, kterou nám Bůh dal poznat a jež se týká jeho záměrů, že totiž všechno stvořil a všechno učinil pro svou slávu. „Bůh učinil všechny věci pro sebe“: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus* (Přís 16,4). Vzpomeňte, co bylo řečeno o tomto předmětu v přednášce o pokoře! Bůh nám dává vše. V osobě svého milovaného Syna Ježíše se nám dává sám a s ním nám dává všechny dobra. Připravuje nám pro celou věčnost nekonečnou blaženost ve společnosti své Trojice hodné klanění. Ale je jedna věc, kterou si žárlivě vyhrazuje a kterou nám nechce a ani nemůže dát, a tou je jeho sláva. „Já Pán, svou slávu nepředám“: *Ego Dominus, gloriam meam alteri non dabo* (Iz 42,8).

Je-li tomu tak, mají věci jen hodnotu takovou, jakou zjednávají Bohu tuto slávu. Jsou díla, která svou vlastní přirozeností nemají přímý vztah k této slávě, například v řádě rozumovém oddávat se vědě, vyučovat; v řádě tělesné práce zametat chodby, zaměstnávat se v zahradě nebo v kuchyni. Promění-li se tyto skutky láskou, s jakou je kdo koná, stávají se Bohu příjemnými, ale přispívají k jeho slávě jen nepřímo, ne samy sebou, ale podle přesného označení scholastiky „*fine operantis*“, totiž pro přímý úmysl toho, kdo je koná se zřetelem líbit se Bohu.

Poznámka: Mluvíme zde samozřejmě o řádu nadpřirozeném. Je patrné, že každá počestná, mravně dobrá činnost dává sama sebou jistou slávu Pánu již tím, že zapadá do přirozeného řádu Bohem chtěného Bohem.

Jiná díla směřují přímo ke zjednávání této slávy; jsou Bohu příjemná nejen pro lásku toho, kdo je koná, ale sama v sobě, „*fine operis*“. Jejich přímý účel stejně jako prvky, jež je vytvářejí, jsou nadpřirozené. Takovými díly jsou mše svatá či udílení svátostí. Je zcela zřejmé, že tato díla sama o sobě, nehledě k vnitřní dispozici toho, kdo je koná, převyšují z hlediska Božího všechna ostatní díla.

Božské oficium patří do této druhé skupiny. Nejen úmyslem, ale svou přirozeností, skladbou, prvky, jež je vytvářejí, směřuje cele k Bohu. Samo o sobě („*fine operis*“) má za cíl Boha. S nejsvětější obětí, jež je jeho středem, tvoří nejúplnější obraz zbožnosti. Je to „dílo Boží“: *opus Dei, opus divinum* – jak je krásně nazývá náš blažený Otec – zvláštním způsobem.

Nepochybně, božské offcium obsahuje prosby, ustanovené modlitby, ale to není jeho hlavním prvkem. Tím je především chvála, kterou dokonale shrnuje konečná doxologie každého žalmu: „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému“: *Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto*. Přímým účelem božského oficia je totiž uznat a oslavit dokonalosti Pána, kochat se jimi, vzdávat za ně Bohu dík: „Vzdáváme ti díky pro tvou velikou slávu“: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam*. – Vychází ze zásady: „Hoden jsi, Pane a Bože náš, aby se ti dostalo slávy, cti a moci“: *Dignus es, Domine, Deus noster, gloriam accipere et honorem* (Zjev 4,11). To je zvolání, které zaznívá ve společenství blažených v nebi, kteří s tím, jak rozjímají nekonečnou Boží dokonalost, se musí nořit do adorace a chvály, aby tak Bohu vzdali chválu, jež mu náleží. „Veliký je Pán a chvály velmi hoden“: *Magnus Dominus et laudabilis nimis* (Vulg. Ž 47,1).

Nuže, my řeholníci hledáme Boha. Proto jsme přišli do kláštera. Není tedy nic přirozenějšího, než abychom za své hlavní dílo považovali božské oficium, při němž se zabýváme zvláště Bohem. Jak by Boha člověk „vpravdě hledal“ („*si revera Deum quærit*“), kdyby se nezabýval především jím, jeho dokonalostmi, jeho skutky. „A budou chválit Pána ti, kteří ho hledají“: *Et laudabunt Dominum, qui requirunt eum* (Vulg. Ž 21,27). Ale také naopak. Tou měrou, jak ho nacházíme, jak se nám odhaluje, pociťujeme potře-

bu oslavovat jeho dokonalosti a jeho dary. „Když jej totiž hledají, nalézají jej, a když jej nalézají, chválí jej“: *Quærentes enim invenient eum, et invenientes laudabunt eum* (svatý Augustin: Vyznání I).

Proto když náš svatý Patriarcha stanovil cíl našeho života a zavedl autoritu představeného kláštera, když určil klášterní společnost a ukázal, jak pokora a poslušnost odklízejí z cesty dokonalosti překážky, promlouvá k nám o božském oficiu. Věnuje jeho uspořádání mnoho kapitol. Nečiní božské oficium ani výlučným cílem ani charakteristickým dílem mnišského života, ale činí je hlavním dílem, jemuž se ostatní hodnoty v řádu i činnosti musí podřídit. „Ničemu ať se nedává přednost před dílem Božím“: *Nihil Operi Dei præponatur* (RB kap. 43). Zřizuje proto „školu služby Páně“: *Domini scholam servitii*“ (RB, Prolog) a božské oficium v ní tvoří první „službu naší oddanosti“: *devotionis servitium* (RB, kap. 18). Nepochybně, jak jsme to již řekli, svatý Benedikt nevylučuje ostatní díla, a historie i tradice, k níž máme mít pokornou úctu, nám ukazují, že náš řád plnil v průběhu století mnoho rozmanitých úkolů v měnící se oblasti křesťanské civilizace. Ale je jisté stejně tak, že vyžaduje naši pozornost a naše úsilí především vzhledem k Boží chvále. Vedle svátostí je právě tato chvála pro nás, mnichy, nejjistějším prostředkem, jak vcházet do styku s Bohem. Božské oficium, které zjednává Pánu tolik chvály, stává se pro každého z nás nanejvýš plodným zdrojem posvěcení. O tomto druhém bodu pojednáme v další kapitole, nyní se snažme vyložit, jak toto „dílo Boží“ (*Opus Dei*) vytváří chválu Bohu nekonečně příjemnou.

Abychom pochopili, jak je vynikající, máme si všimnout jeho zdroje, dále jeho povahy, dále jeho prvků a nakonec jeho účelu. K tomuto studiu se dostaneme samozřejmě jen s očima víry. Vskutku, jen ona sama nám pomůže proniknout k pravdě. Svatý Pavel říká, že pouze „Duch Boží zkoumá všechno, i hlubiny božství“ (1Kor 2,10), zatímco přirozený duch, zastavující se na povrchu věcí, upadá často v omyl.

Naše láska k božskému oficiu závisí ostatně na úctě, kterou k němu máme a na víře v jeho cenu, a proto je pro nás nanej-

výš užitečné, aby byla tato víra osvícená a tato úcta odůvodněná a utvrzená.

I.

Pozdvihneme-li se vírou, úctyplnou vírou až k Nejsvětější Trojici, najdeme samotný základ chvály. Máme právo hledat pro sebe příklad tak vysoko, neboť nejsme už cizinci, nýbrž synové, kteří skrze Krista náleží k rodině Boží: „Tedy už nejste cizinci a přistěhovalci, nýbrž jste spoluobčané věřících a členové rodiny Boží“: *Non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei* (Ef 2,19).

Co nám Kristus dal poznat z tohoto nevýslovného života Boha ve třech Osobách?

Svatý Pavel praví, že Slovo je „odleskem slávy Otce a výraz jeho podstaty“ (Žid 1,3). Je „dokonalým obrazem Otce“ (srov. Mdr 7,26; Kol 1,15). Slovo, Syn, je podstatně slávou Otce. Od věčnosti tento Syn je v jediném nekonečném Slově, jímž je sám, vyjadřuje dokonalost svého Otce a v tom je podstatně sláva, kterou Otec přijímá. Slovo, věčný výrok, je božským hymnem, prozpěvujícím chválu Otci. „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo“: *In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum* (Jan 1,1). Od věčnosti vzdává, vzdal a bude vzdávat tímto nekonečným a jediným úkonem – jímž je On sám – věčnou a příslušnou slávu svému Otci. Tato sláva záleží v nekonečném poznání, jenž má Syn o svém Otci, o jeho dokonalostech a v jejich nekonečném oceňování. Toto cenění si je přiměřené, Boha důstojné. Bůh nepotřebuje jiné slávy.

Slovo vidí také ve svém Otci věčné úradky jeho Moudrosti, Dobroty, všechny ty milosrdné záměry, jež se uskutečnily stvořením, vykoupením, ustanovením Eucharistie a jež se denně uskutečňují při posvěcování duší. „Co povstalo v něm, je život“: *Quod factum est, in ipso vita est* (Jan 1,3-4). Pozoruje všechny ty věci a oslavuje za ně svého Otce. „Jak velkolepá, jsou, Pane, tvá díla. Všechno jsi moudře učinil“: *Quam magnificata sin opera tua, Domine! Omnia in sapientia fecisti* (Vulg. Ž 103,24).

To je nekonečný hymnus, který stále zaznívá „v lůně Otcově“: *in sinu Patris* (Jan 1,18) a který Otce okouzluje. Slovo je chvalozpěvem, kterým se Bůh uvnitř opěvuje, chvalozpěv, který tryská z hloubek božství, živý chvalozpěv, v němž Bůh má věčnou zálibu, protože je nekonečným výrazem jeho dokonalosti.

Tajemství Božího života, které jsme s bezměrnou úctou zkoumali, nese s sebou důvod a základní cenu božského oficia.

Vtělením „se Slovo stalo Tělem a přebývalo mezi námi“: *Et Verbum caro factum est et habitavit in nobis* (Jan 1,14). Ale nezapomínejme nikdy na onu pravdu, kterou opěvujeme ve vánočních dnech: „Čím byl, tím zůstal a přijal to, čím nebyl“: *Id quod fuit permansit, quod non erat assumpsit* (Antifona z laud Uvedení Páně do chrámu). Tím, že přijalo Slovo Boží lidství, neumenšilo se. Zůstalo tím, čím je: věčným Slovem a proto zůstává nekonečnou oslavou svého Otce. Přece však, protože je spojena v jednotě jeho božské Osoby i lidská přirozenost, vstupuje toto svaté lidství skrze Slovo v účast na díle oslavy. Lidství Kristovo je jako chrám, v němž Slovo zpívá božský hymnus, kterým oslavuje Otce, či lépe řečeno, je unášeno do proudu božského života. Tento obraz „chrám“ je samozřejmě jen nedokonalé přirovnání, neboť spojení Slova s lidskou přirozeností není jen případkové (*accidens*), jako je mezi chrámem a tím, kdo se v něm modlí; je to spojení osobní a podstatné. Neřekl snad Ježíš Kristus, vtělené Slovo: „Já jsem živ pro Otce“: *Ego vivo propter Patrem* (Jan 4,58), žiji pro slávu Otcovu, celá moje přirozenost směřuje k tomu, aby zjednala slávu mému Otci? Tato jeho božská činnost zůstává činností i lidské přirozenosti, jež oslavuje Boha lidským způsobem, ale protože prýští z božské Osoby a opírá se o Slovo, stávají se chvály ve svém výrazu lidské chválami Slova a nabývají tím ceny nekonečné.

Když se Kristus modlil, když recitoval žalmy, když – jak říká evangelium – „trávil celou noc na modlitbě“: *erat pernoctans in orationem Dei* (Luk 6,12), činil tak jako duch lidskými výrazy. Tak se rozmnožoval, rozčleňoval na rtech Bohočlověka chvalozpěv Slova, chvalozpěv absolutní prostoty věčnosti. Tak se tedy týž hymnus, který od věčnosti zazníval ve svatyni božství, rozpínal a byl zpíván na zemi lidským způsobem, když se Slovo vtělilo.

Od té doby se bude neustále rozpínal ke tvorstvu. Lidství Kristovo v něm bude vždycky prozpěvovat slávu Otce ve chvalozpěvu lidského výrazu, ale ceny nezměrné a proto jedině důstojné Boha. To je „dílo Kristovo“: *opus Christi*. V poslední den svého života Kristus shrnuje celé své dílo slovy, jež pronáší k Otci: „Já jsem tě oslavil na zemi“: *Ego te clarificavi super terram* (Jan 17,4). Celý jeho život byl chválou slávy jeho Otce. V tom podstata jeho díla. Pro něj nic nepředčí oslavu jeho Otce.

Je jisté, že ho oslavoval všemi svými činy tím, že se rozdával duším, věnuje se jim tam, jak žádný apoštol nikdy neučiní, a prokazuje všude dobro. Ale to byly jenom druhotné formy jeho chvály. Kristus vtělené Slovo, chválil svého Otce především tím, že velebil Boží dokonalosti v nevyslovených rozmluvách. Kdo nám popíše zbožnost Ježíšovu vůči jeho Otci, jak hlubokou adorací byl tento kult naplněn, jaké kadidlo chvály neustále stoupalo z jeho duše k Bohu, jeho Otci? Ježíš pozoruje dokonalosti Boží v celém jejich lesku a to je zdrojem nevýslovné chvály. Plnil vůči svému Otci ve jménu lidského pokolení, k němuž skutečně náleží všechny povinnosti klanění chvály a úslužnosti, které máme vůči Pánu splnit my. Dokonalá znalost, vznešené pochopení inspirovaných chvalozpěvů činily jeho chválu nekonečně důstojnou Boha. – Kristus rozjímal také o tvorstvu. V něm, božském Slovu, bylo tvorstvo plné života. „V něm byl život“: *In ipso vita erat*. Bylo třeba, aby celek stvořených věcí byl jednou dokonale pochopen lidskou duší. Ježíš Kristus plesal při pohledu na nádheru přírody tak jako Nejsvětější Trojice ve dnech stvoření pozorovala dobrotu a krásu díla, jež vyšlo z její ruky. „Bůh pohlížel na všechno, co udělal, a hle, bylo to velmi dobré“: *Viditque Deus cuncta quæ fecerat: et erant valde bona* (Gen 1,31).

S jakou radostí se Kristus Pán ujímá svého úřadu velekněze, aby k Otci přivedl zpět všechny stvořené věci, v nichž vidí odraz jeho dokonalostí! Z toho se rodí v Ježíšově duši onen dokonalý kult, který přísluší Kristu jakožto nejvyššímu Veleknězi, v němž Otec nalézá celé své zalíbení (srov.: Msgre Gay: „Elévation 992“) „Zpívejte Pánu píseň novou, neboť učinil věci podivuhodné.“

II.

Ale jak víte, Kristus se neodlučuje od svého mystického těla. Dříve než Ježíš vystoupil na nebesa, odkázal své Církvi své bohatství a své poslání. „Církev", říká svatý Pavel, „je nevěstou Krista." Co jí přinesl Ženich? Své poklady, své zásluhy, svá zadostiučinění, svou drahocennou Krev, své přesvaté Srdce. A jaké je věno nevěsty? Její bědy, její slabosti, ale také její srdce, aby milovalo, její rty, aby zpívaly. Kristus se spojuje s Církví a dává jí svou možnost klanět se Otci a chválit ho. Touto možností je liturgie. Liturgie je chvála Církve spojené s Ježíšem, opírající se o Ježíše, či lépe, je to chvála Krista, vtěleného Slova, procházející rty Církve.

Když andělé patří na Církev, táží se: „Kdo je ta, jež vychází ze stepi, oplývající nádherou, opřena o svého miláčka?": *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* (Vulg. Pís 8,5). „To je nevěsta", odpovíme. Svou krásu a půvab dostává od samého Ženicha, jehož rameno ji podpírá. Její hlas a půvab je vždycky sladký a její tvář vždy plná kouzla. „Sladký je tvůj hlas, tvář tvoje je půvabná": *Vox enim tua dulcis et facies tua decora* (Pís 2,14). Církev obdařená bohatstvím Krista je jím vedena do paláce nebeského krále, před Otce. A tam, spojena s Ježíšem Kristem, zpívá – jak to bude činit až do konce věků – chvalozpěv, který pělo Slovo „v lůně Otcově": *in sinu Patris*, a jejž přineslo na zem.

Kniha Zjevení nám ukazuje vyvolené, jak se klanějí „tomu, jenž sedí na trůně", a jak oslavují jeho nevýslovné dokonalosti: „Hoden jsi, náš Pane a Bože, aby se ti dostalo slávy a cti a moci": *Dignus es, Domine, Deus noster, accipere Gloriam et honorem et virtutem* (Zjev 4,10-11). To je sbor Církve vítězné. Zde na zemi se tvoří sbor Církve bojující, jež povolána rovněž k tomu, aby jednoho dne zaujala místo v řadách blažených. Ale tento sbor se připojuje vírou a láskou k onomu sboru na nebesích, jeho píseň zaznívá také před trůnem Božím, neboť Církev je jedna v Kristu, své božské hlavě. Svatý Augustin říká, že v nebi ukojená láska zpívá aleluja v plnosti věčného požívání, zde na zemi vzdychající láska se snaží vyjádřit horoucnost svých tužeb. „Nyní zpívá láska dychtící, potom bude zpívat láska požívající": *Modo contat amor esuriens,*

tunc cantabit amor fruens (Kázání 255). Ale je to týž chór o dvou dílech, chór jedné Církve, zpívající jediný chvalozpěv k slávě Boží v jediném přednesu, jejž řídí zde na zemi i tam nahoře týž nejvyšší Velekněz, Ježíš Kristus.

Všimli jste si výše uvedených slov: „Opřena o svého miláčka“: *Innixa super dilectum suum*. Tato „zvláštní opora o Milovaného“, řekněme: veřejná a plynoucí z poslání, vytváří právě rozdíl mezi božským oficiem a ostatními modlitbami. Oficium je hlasem nevěsty Kristovy plynoucím z jejícho poslání, hlasem, jemuž Ženich sám otvírá stálý a zcela privilegovaný průchod, hlasem, jehož zvuk má vůči Bohu moc, s níž nemůže nic soupeřit. Církev svou vírou, nadějí, láskou a svým spojením s Ježíšem překračuje prostor, který ji dělí od Boha a zpívá svou chválu jako vtělené Slovo v lůně božství. Zpívá sjednocena s Kristem pod samým pohledem Božím; pro svůj titul nevěsty zasluhuje, aby byla vždycky vyslyšena. Velikým dílem, triumfem božství Ježíšova je, že nás pozvedl, nás, ubohé smrtelníky, až k Otci svému. Bůh dal svatému lidství Slova moc unést nás s sebou tam, kde je samo. „Vystupuji ke svému Otci a k vašemu Otci, k Bohu svému a k Bohu vašemu“: *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum* (Jan 20,17). A jinde: „Otče, chci, aby kde jsem já, byli se mnou i tito“: *Pater, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum*, kteří ve mne věří (Jan 17,24). Po smrti budeme – jak doufáme, že jistě budeme – skutečně a nezměnitelně tam, kde je Spasitel. Ale vírou jsme tam už nyní. Slovo v nás přebývá vírou. „Aby Kristus přebýval skrze víru ve vašich srdcích“: *Christum habitare per fidem in cordibus vestris* (Ef 3,14). Jsme zcela zvláště sjednoceni s vtěleným Slovem, když se s ním spojujeme, abychom skrze Něho a s Ním opěvovali slávu jeho Otce.

Takový je základní důvod transcendence „díla Božího“: *operis Dei*. Taková je nesdělitelná a nezadatelná výsada pojící se k této modlitbě, dílu Božímu, které koná Kristus a v jeho jménu Církev, jeho nevěsta. „Kdybys jen znala dar Boží!“: *Si scires donum Dei!* (Jan 4,10).

III.

Církev k této chvále přidružuje všechny své děti. Je určitá část veřejné bohopocty, kterou musí už obyčejní křesťané plnit, chtějí-li se počítat mezi učedníky Ježíšovy. A přece se Církev nespokojila společným kultem všech. Rovněž jako mezi svými dětmi vybrala některé, aby je zvláštně a přednostně přidružila k věčnému kněžství svého Ženicha, tak svěřuje určitému výběru důležitější a hodnotnější část svého úkolu chvály. Tuto elitu tvoří kněží a řeholní řády, které mají povinnost chóru. Církev z nich dělá své vyslance u Božího trůnu. Vybrala je a vysílá je svým jménem a jménem svého Ženicha k Otci.

Když je některý vyslanec pověřen jednáním u nějaké politické mocnosti, nevystupuje tam jako soukromá osoba, nýbrž zastupuje svého panovníka nebo svou zemi. Jedná jejich jménem, když mluví z moci svého poslání. Proto má právo na všechny pocty a všechny výsady, jež by se prokazovaly panovníkovi a všichni jsou právně zavázáni tak s ním jednat. Tvrzení a důvody, jež uvádí v diplomatických rozmluvách, nemají pouze soukromou cenu, ale přísluší jim zvláštní vážnost, větší nebo menší podle velikosti nebo hodnosti panovníka, jehož zastupují. To není prostý výmysl, nýbrž je v tom morální a právní skutečnost, jež vymezuje samotnou úlohu vyslance.

Je tomu tak obdobně u těch, jež Církev, nevěsta Kristova vysílá svým jménem, aby ji u Boha zastupovali, totiž u kněží, řeholníků a řeholnic, jejichž povinností je modlit se božské oficium na základě stanov, schválených církevní autoritou. Jsou Církví ustanovení vyslanci u Otce a nabízejí mu její hold, předkládají její zájmy, uplatňují práva. A protože je Církev nevěstou Kristovou, tito vyslanci mají účast na výsadách, jež Církvi plynou z nadpřirozené hodnosti nevěsty Ježíšovy. Když jsme v chóru, jsme nositeli dvojí osoby, jednak své individuální, obtížené bědami, slabostmi a našimi chybami, jednak osoby členů mystického těla Kristova, jež vysílá Církev. V této zástupné funkci máme na starosti četné a tak rozmanité zájmy celé křesťanské společnosti, abychom je před Bohem uplatňovali. Umíme-li užívat svou moc, můžeme si být jisti, že jsme přes své nedokonalosti pro Otce příjemní a že

nás vyslyší. Vždyť ve chvíli, kdy vykonáváme tuto svou funkci plynoucí z našeho poslání, jsou všechny naše ubohosti jakoby zastřeny vlivem, kterým nás pokrývá nevěsta Kristova. V hodinách božského oficia v nás Otec vidí nejen duše, jež se před ním objevují se svými soukromými zájmy a osobním vlivem, ale vyslance nevěsty svého milovaného Syna, kteří plným právem projednávají záležitosti duší. Jsme úředně oděni důstojností a mocí Ježíšovy nevěsty, ba důstojností a mocí Ježíše samého. – Kristus je ostatně sám uprostřed nás. Výslovně to slíbil. Je nejvyšším představeným, který přijímá naše modlitby a sbírá naše chvály, aby je donesl k Božímu trůnu. „K trůnu milosti“: *Ad thronum gratiæ* (Žid 4,16). Proto tato chvála převyšuje v očích Božích co do hodnoty i účinnosti každou jinou chválu, každou jinou modlitbu, každé jiné dílo.

Poznámka: Zjevně musíme předpokládat, že stupeň lásky je týž při všech zmíněných úkonech a ponechat stranou svátosti.

O této pravdě nelze pochybovat a svatí, kteří žili v Božím světle, jí rozuměli. Svatá Magdalena z Pazzi kladla přítomnost v chóru nad všechna soukromá cvičení, jež mohou zbožné osoby konat. Proto, když ji některá řeholnice žádala, aby od něho byla dispenzována a mohla se věnovat rozjímání, světice odpověděla: „Ne, má dcero, jistě bych vás oklamala, kdybych vám dala podobné dovolení, neboť by vás to přesvědčilo, že tato osobní pobožnost má více Boha ctít a učinit vás příjemnější Boží velebnosti, zatímco vůči tomuto veřejnému oficiu, jež zpíváte se svými sestrami, je něčím nepatrným“ („Životopis“ od P. Cepari SJ). Svatý Alfons z Liguori přijímá za svůj výrok jednoho moudrého řeholníka, že „kdyby se nám nedostávalo času, bylo by lépe zkrátit rozjímání a přidat více času božskému oficiu, abychom je recitovali s takovou zbožností, jaké zasluhuje“ („Opovrhované oficium“).

Takové je smýšlení svatých, taková je řeč víry. Není díla, které by se zdaleka blížilo božskému oficiu. „Ono je vpravdě zvláštním dílem Božím“; všechna ostatní jsou „díla lidská“: *opera hominum*. Je dílem Božím, protože je chválou, jež pochází od Boha skrze vtělené Slovo a Církev je podává ve jménu Kristově.

IV.

Jiným důvodem přednosti Boží chvály je to, že směřuje přímo ke zjednání slávy Boží.

Jak jsme řekli, nelze pochybovat o tom, že Bůh sám nachází v sobě podstatnou slávu, nezávislou na žádném stvoření. „Můj Bůh jsi ty, mých statků ti není třeba“: *Deus meus es tu, bonorum meorum non eges* (Vulg. Ž 15,2). Ale od okamžiku, kdy vzniklo stvoření, „je spravedlivé a vhodné, aby chválili Boha, oslavovali jeho jméno a vzdávali mu díky“.

Ctnost nábožnosti se rodí právě z této zásady. To je řád, to je spravedlnost. „Je vpravdě vhodné a spravedlivé, patřičné a spasitelné, abychom ti vždy a všude vzdávali díky“: *Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere* (Začátek mešní preface).

Nuže, v tvorstvu je mnoho bytostí, které Boha nepoznávají. Chválí ho jistě svým způsobem už tím, že mlčky poslouchají zákony, které pro ně stanovil, když vyšly z nicoty. „Nebesa vypravují o slávě Boží a díla jeho rukou zvěstuje obloha“: *Cæli enarrant gloriam Dei et opera manuum eis annuntiat firmamentum* (Ž 18,2). Ale tato chvála je němá a bez života. Nebesa nemají své vlastní písně, ani nepoznávají svého Stvořitele. Kdo oživuje píseň bezduchých tvorů? Na našich rtech, v lidstvu. Poslechněte si, co podivuhodně řekl Bosuet. Text je poněkud dlouhý, ale výborně podává tuto myšlenku: „Stvoření bez smyslových schopností nemůže vidět, ale lze je vidět; nemůže milovat, ale vede k lásce. Ačkoliv samo Boha neslyší, nedovoluje nám, abychom my o něm nevěděli. Takto nedokonale a svým způsobem oslavuje nebeského Otce. Ale k úkonu klanění potřebuje člověka jako prostředníka. Člověk musí propůjčit hlas, porozumění i srdce hořící láskou celé viditelné přírodě, aby v něm a skrze něho milovala neviditelnou krásu svého Tvůrce. Proto je člověk postaven doprostřed světa jako důmyslný svět v malém – veliký svět v malém světě, protože ačkoliv je podle těla obklopen světem, má ducha a srdce, které jsou větší než svět, takže může o celém světě uvažovat a do sebe jej pojmout a tak jej nabídnout, posvětit a zasvětit živému Bohu. Člověk není jen pozorovatelem a tajemnou zkratkou celé viditel-

né přírody, ale svatou láskou se pro ni stává knězem a adorátorem přirozenosti neviditelné a rozumové…“ („Kázání pro svátek Zvěstování“).

Tento vznešený úkol plníme každodenně při božském oficiu. Církev chce, aby na rtech kněze, řeholníka či řeholnice ožilo každé stvoření, aby každé stvoření chválilo Pána: „Dobrořečte všechna díla Páně Pánu, chvalte a nade všechno vyvyšujte na věky“: *Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula* („Chvalozpěv tří mládenců“ – Daniel 3,57). Na našich rtech jako ve Slovu, „v němž byl Život“: *in ipso vita erat*“, všechna stvoření oživují a opěvují dokonalosti Tvůrce. „Pojďte“, říkáme všem těmto tvorům, „vy neznáte Boha, ale můžete jej poznat prostřednictvím mého rozumu a opěvovat mými rty. Pojď, slunce, měsíci, hvězdy, jež rozesel po obloze; pojďte, stíne a světlo, hory a údolí, moře i řeky, rostliny i květy, pojďte a oslavujte Toho, který vás stvořil. Můj Bože, miluji tě tak, že toužím, aby se ti celá země klaněla a tebe chválila. „Před tebou se celá zem sklání a pěje ti“: *Omnia terra adoret te et psallat tibi* (Ž 66,4). Celá chvála tvorstva prochází našimi rty a vrací se vzhůru k Bohu.

Vrací se tam, protože Kristus, vtělené Slovo, si bere za vlastní tuto chválu, kterou mu předkládáme pod vedením Církve. Člověk je prostředníkem tvorstva, ale – jak dále říká Bossuet – sám potřebuje prostředníka a tím je Kristus, vtělené Slovo. Propůjčujeme své rty Kristu, aby skrze něho byla naše chvála přijata v lůně Otcově. „Skrze něho a s ním a v něm buď tobě, Bohu Otci všemohoucímu v jednotě s Duchem svatým všechna čest a chvála“: *Per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria* (Mešní kánon).

„Všechno je vaše, vy pak patříme Kristu a Kristus patří Bohu“: *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*“ (1Kor 3,22-23). To je podivuhodná hierarchie, jejímiž stupni probíhá vše obsahující Boží chválu. „Těš se tedy, přirozenosti lidská, ty propůjčuješ své srdce viditelnému světu, aby miloval svého všemohoucího Stvořitele, jehož může důstojně milovat jen ten, kdo je druhý On“ (Bossuet).

Boží chválou přidružujeme tvorstvo i sebe sama co nejúžeji ke věčné chvále, kterou Slovo vydává svému Otci. Tato účast na věčném třikrát svatém chvalozpěvu se uskutečňuje zvláště doxologií „Gloria", jež se vrací na konci každého žalmu a tak často i v jiných částech oficia. Sklánějíce se, abychom vzdali „slávu Otci i Synu i Duchu Svatému", připojujeme se k oné nevýslovné slávě, kterou Nejsvětější Trojice nalézá sama v sobě od věčnosti. „Jakož bylo na počátku i nyní i vždycky až na věky věků": *Sicut erat in principio et nunc et semper et in sæcula sæculorum.* To je jako ozvěna vzájemného nekonečného zalíbení, jež božské Osoby nacházejí v plnosti z blaženosti své společnosti hodné klanění.

Které dílo se vyrovná velikostí tomuto dílu? Které dílo je Bohu příjemnější? Buďme o tom hluboce přesvědčeni, že žádné jiné. *Opus Dei* je nejvzácnějším dědictvím našeho řádu. „Úděl, jejž jsi mi připravil, je velmi nádherný a dědictví tebou dané se mi zdá rozkošné": *Funes ceciderunt mihi in preclaris, etenim hereditas mea preclara est mihi* (Ž 16,6). Není doby, v nichž bychom mohli učinit více pro slávu Boží než ta, kterou trávíme v chóru chválou Otce Slova ve spojení s Jeho božským Slovem; „celou noc strávil na modlitbě": *pernoctans in oratione Dei* (Luk 6,12). Není díla, které by se více líbilo Synu než to, při němž se mu propůjčujeme ke chvalozpěvu zaznívajícímu „v lůně Otcově": *in sinu Patris*, ke chvalozpěvu, který zpívá jeho „milovaný Syn". Není díla, které by se více líbilo Synu než ono, při němž se mu propůjčujeme a jež je jakýmsi rozšířením bytí Slova, záře nekonečné slávy. – Není ani díla, jež by více oslavovalo Ducha Svatého, neboť zpěvy, jež on sám vnukl, opěvujeme lásku v jejich nejjemnějších formách, neustále obnovovaný obdiv a nekonečné zalíbení. „*Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto*."

Když se toto dílo koná s celou vírou, s oddaností srdce a s celou láskou, jíž je duše schopna, převyšuje všechna díla. Proto náš velký Patriarcha „naplněný duchem všech spravedlivých" (svatý Řehoř: „Dialogy"), chce, „aby se ničemu nedávala před ním přednost: „*Nihil Operi Dei præponetur*". Aniž je dílem výlučným, předčí u nás toto dílo všechna ostatní. Ačkoliv nejsme řeholními kanovníky, nemůžeme toto dílo považovat za druhořadé, protože

se přímo tyká Boha a protože jsme přišli do kláštera hledat především Boha. Vroucí láska k Boží chvále je jednou z nepochybných známek upřímnosti našeho „hledání Boha“. „Hledá-li vpravdě Boha – je-li bedlivý v díle Božím…“: *Si revera Deum quærit – si sollicitus est ad opus Dei* (RB kap. 58).

V.

To, co působí dále Boží chválu nanejvýš příjemnou, je ta okolnost, že je holdem ctností víry, naděje a lásky, které jsou zvláštními ctnostmi našeho stavu dětí Božích.

Připomeňme si znovu, že vše zde na zemi se má posuzovat z hlediska víry. – Když se každý den shromažďujeme, abychom po několik hodin chválili Boha, je to hold naší víry. Uznáváme tím a prohlašujeme, že jedině neviditelný Bůh je hoden klanění a chvály. Všechny úkony úcty, díků, projevy zalíbení, jimiž při tomto posvátném díle opěvujeme Boha, jsou především úkony víry. Jenom víra dává Boží chvále celý její význam. Ti, kdo nemají víru, litují lidi, kteří tráví část svého života zpíváním Božích chval. Nechápou, že se mohou tvorové v určitých hodinách zabývat jen nekonečnou Bytostí. „K čemu tato ztráta?“: *Ut quid perditio hæc* (Mat 26,8). Tam, kde je slabá víra, je božské oficium znevažováno a dává se přednost jiným dílům. Duše, jež se jako náš blažený Patriarcha noří do „zbožšťujícího světla“ víry, dávají aspoň ve své úctě první místo Boží chvále, když se jí samy vzhledem ke svému stavu nemohou věnovat. Tato chvála se stává nepřetržitou, když věčný jas patření vystřídá temné světlo víry. „Chválí bez konce“: *Sine fine laudant*.

Na druhém místě je naše chvála holdem naděje. – Při recitování božského oficia se opíráme o nekonečné zásluhy Ježíše Krista. V tomto díle očekáváme všechno od zadostiučinění našeho božského Velekněze. Vskutku žádná modlitba oficia se nekončí, aniž by hledala výslovně oporu v našem Pánu: „Skrze našeho Pána Ježíše Krista“: *Per Dominum nostrum Jesum Christum*. Dovoláváme se tohoto všemohoucího Prostředníka, který „žije a kraluje na věky s Otcem“ a který ho neustále prosí, aby nám byl milostiv.

„Vždycky žije, aby se za nás přimlouval“: *Semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Žid 7,25).

Tím, když všechno opouštíme a běžíme do chóru, říkáme vlastně Bohu: „Ničím si nejsem více jist než tvou dobrotou; přicházím tě chválit, tobě dobrořečit a ponechávám ve tvých rukou starost o všechno ostatní. Nic mně tak neleží na srdci jako tvá chvála, neboť jsem přesvědčen, že jestliže opustím každé jiné dílo pro toto, ty se budeš umět daleko lépe postarat o všechny mé nejdražší zájmy, než bych to mohl učinit já. Chci myslet jen na tebe a jsem si jist, že ty budeš myslet na mě.“ Ubírat se do chóru každodenně, ba několikrát za den, v této dispozici duše, uvádět do praxe „jedno potřebné“: *Unum est necessarium* (Luk 10,42) – zanechat všech starostí, opustit všechno, co se týká našich osobních děl, našich prací, abychom se po několik hodin zabývali jen Bohem, jaký je to jen zřejmý důkaz naší důvěry v Něho!

A konečně naše chvála v sobě zahrnuje obzvláště hold naší lásky. Všechny formy lásky tu nacházejí svůj výraz zvláště v žalmech, která tvoří nejvýznamnější prvek božského oficia. Obdiv, ochota, zalíbení, přející, slitovná i vděčná láska, všechny tyto city se objevují v téměř nepřerušeném sledu. Láska obdivuje Boží dokonalosti, uznává je a oslavuje. Zalíbení, kterým se někdo těší z radosti a blaženosti milované osoby, je jednou z nejdokonalejších a nejryzejších forem lásky. Když člověk vpravdě miluje, nepociťuje sladší radost, než když chválí a oslavuje. Svatý František z Assisi skládající svou Píseň, svatá Terezie píšící své „Výkřiky“ („Exclamationes“), to jsou duše přetékající láskou a toužící ji vyjádřit. Také žalmista byl unášen láskou. Duše pohlíží se svatopiscem na „všechny Boží dokonalosti, aby je chválila.“ „Nuže, svou silou se pozvedni, Hospodine, oslavíme tvou moc zpěvem a hrou!“ (Ž 21,14). „O všech tvých divech chci vypravovat“: *Narrabo omnia mirabilia tua* (Ž 9,2). „Vyvyšujte Boha! Je Bohem naším! Dolů na kolena před jeho nohy, neboť svatý Hospodin je naším Bohem.“: *Exaltate Dominum Deum nostrum – quoniam sanctus Dominus Deus noster* (Ž 99,5). „Před jeho tváří jde spravedlnost a v jeho stopách se ubírá pokoj.“ „Ty zkoumáš srdce i ledví“ (Ž 7,10). „Chci stále zpívat o tvé lásce, tvou věrnost chci hlásat od

rodu k rodu“ (Ž 89,2). „Kdo ti roven, Bože zástupů?(Ž 89,9)“; „jak četná jsou, Hospodine, tvá díla, jak moudře jsi všechno učinil!“ (Ž 104, 24).

Dále se k Bohu obrací, aby vyjádřila svou vděčnost: „Chci chválu zpívat Hospodinu, že mně dobře činí“: *Cantabo Domino, quia bona tribuit mihi* (Ž 12,6). „Duše má, dobrořeč Pánu! Nechť všechno, co je ve mně, chválí jeho svaté jméno! Nezapomínej na jeho dary a dobrodiní: On ti odpouští tvé chyby, uzdravuje tvé rány, odvádí tě od propasti, korunuje tě milosrdenstvím, obklopuje tě dobrotou, zahrnuje tě dobrodiními, jež převyšují tvé touhy“ (Ž 103,3-4).

Nato, když duše cítí svou neschopnost oslavit Boha tak, jak by chtěla, zve anděly, aby se k ní připojili. „Dobrořečte Pánu všichni jeho andělé, dobrořečte Pánu všechny jeho mocnosti!“: *Benedicite Domino omnes angeli ejus, benedicite omnes virtutes ejus.* Jindy vyzývá duše se svatým pěvcem kmeny i národy, aby chválili všichni Boha: „Království země, zpívejte Bohu“: *Regna terræ cantate Deo*, nebo „od východu slunce až do západu je Pán hoden slávy“, vždyť „podivuhodné je jméno jeho po celé zemi“. Opět jinde vyjadřuje duše před Bohem svou radost a veselí, že je jí dovoleno jej chválit: „Plesat budou mé rty, když ti budu zpívat“: *Exultabunt labia mea cum cantavero tibi*. „Mé rty jásájí, má ústa zpívají“: *Et labiis exultationis laudabit os meum* (Ž 63,6). Tato radost je tak hluboká a tolik touží se rozlévat, že duše prosí Boha, aby ho mohla oslavovat stále: „Zpěvy chvály jsou má ústa přeplněna“: *Repleatur os meus laude ut cantem gloriam tuam.* „Chtěl bych tě oslavovat den co den, Hospodine, tvé jméno vždycky a na věky chválit“: *Psallam Deo quamdiu fuero* (Ž 145,2).

Kde by mohla láska najít výrazy tak vroucí, tak žhavé, tak nové? Tak se duše v každém okamžiku oddává, její láska propuká, přetéká, rozlévá se.

Důkazem, do jaké míry jsou Bohu tyto chvály příjemné, je vpravdě zvláštní a několikrát již zaznamenaný projev Boží dobroty. Vidíme, jak se náš Pán sklání s nekonečnou dobrotou učit duše, které neznají latinský jazyk, aby jim tato znalost dovolila pronikat do smyslu posvátných textů. Podobná událost se vysky-

tuje v životě blahoslavené Bonomo, benediktinky. „Často v jejích extazích“, poznamenává jeden životopisec, „slyšeli ji recitovat božské oficium. Ale zvláštní věc, pronášela verše střídavě, jakoby s ní recitovali obyvatelé nebes. Recitovala vše, aniž by vynechala jedinou slabiku, ať už bylo oficium dne jakékoli“ (Dom Du Bourg).

Poznámka: Víme, že svatá Kateřina Sienská prosila našeho Pána, aby ji naučil číst, aby mohla zpívat žalmy a chvály Boží v kanonických hodinkách. Často se s ní také náš Pán procházel v jejím pokojíku a recitoval s ní oficium, jakoby to činily dvě řeholní osoby“ („Životopis“ od bl. Rajmunda z Kapuy).

Dále nezapomínejme, že duše chválí tyto dokonalosti, jak se patří, způsobem vskutku důstojným Boha, způsobem, který On sám stanovil. Kdybychom byli ponecháni sami sobě, nebyli bychom schopni vzdát každé Boží vlastnosti náležitý projev úcty. Bůh sám nám může říci, jak ho můžeme a máme chválit. Bůh sám ví, jak zasluhuje být oslavován, veleben a chválen. A hle, proto Duch Svatý, který je duchem lásky, klade na naše rty dokonce i ty samotné výrazy, které máme použít, když opěvujeme Boha. Tyto chvály nemají původ na zemi, pocházejí z nebe, ze samých hlubin Božství a Lásky. A když si je s vírou přisvojujeme a zvláště, když je recitujeme nebo zpíváme ve spojení s božským Slovem, stává se náš chvalozpěv nekonečně příjemným Bohu, poněvadž mu jej Slovo osobně předkládá.

Tato pravda byla odhalena svaté Gertrudě v jednom vidění. Když byl započat zpěv nešpor svátku Nejsvětější Trojice, Kristus podal slavné Trojici své Srdce, které držel v rukou jako libozvučnou lyru. Lyra se sladce rozechvívala před Pánem vroucností duší a všemi slovy posvátných zpěvů, takže vydávala líbezný hymnus.

VI.

V našem klášterním životě často působí jedna okolnost, která dovršuje tento hold lásky a činí jej zvláště příjemným Bohu. Je to totiž, když jej máme nabízet Pánu v utrpení.

Utrpení dodává lásce zvláštního jasu a zvláštní ceny. Milovat Boha v utrpení je vpravdě dovršení oběti nebe. Náš božský Spasitel miloval svého Otce láskou nezměrnou v každém okamžiku života, ale tato láska propukla nepřirovnatelným způsobem v době utrpení, když Kristus podstoupil všechna tato nevýslovná utrpení, aby se zalíbil svému Otci. „Svět má poznat, že miluji Otce“: *Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem* (Jan 14,31).

Božské oficium se může stát a dokonce často stává pro některé duše opravdovou obětí. V tom případě výraz „oběť chvály“: *sacrificium laudis* nabývá vpravdě zvláštní chuti. Stává se to několikerým způsobem. Především se nesmíme šetřit. Musíme vydat všechny síly: nešetřit hlas, zachovat mnohé a rozmanité podrobnosti ceremoniálu, poslušně přijmout a dbát udání předzpěvujícího (kantora), i když máme opačné mínění vzhledem k tomu či onomu bodu hudebního přednesu; to vše vyžaduje neustálou pozornost. Je třeba spoutat obrazotvornost, která by se chtěla rozebíhat povenku. To vyžaduje velkodušnost. Musíme své úsilí často obnovovat, abychom překonali svou přirozenou netečnost nebo lehkomyslnost, což je Bohu tím příjemnější obětí.

Dále přicházejí v úvahu utrpení, jež nutně s sebou přináší společný život. Je ovšem jisté, že společný život je pobídkou. To že jsme společně v chórových lavicích, povzbuzuje horlivost a probouzí v srdci nadšení. Ale nese s sebou i celou řadu nevyhnutelných drobných obětí, často se opakujících. „Jsme lidé křehcí, kteří si navzájem působí nesnáze“: *Sumus homines fragiles, qui faciunt invicem angustias* (svatý Augustin). Naše ubohá lidská přirozenost se může zranit maličkostmi, což platí dokonce i o společné modlitbě. Neobratně vykonávaný předepsaný úkon, nesprávné pohyby chóru, špatně provedený zpěv, nesrovnalost rytmu s těmi, kteří nás obklopují, to vše může vést k podrážděnosti, zvláště když nadto tíží tělo únava nebo nějaká tělesná nevolnost, takže je jeho citlivost ještě zvýšena. Zde může být dána příležitost k pravé oběti, k opravdovému sebepřemáhání, když má někdo zpívat Boží chválu za takových podmínek. V nebi, až budeme vlastnit Boha, budeme ho chválit ve věčné harmonii překypujícího jásotu; zde na zemi, v údolí slz, se stává, že tak činíme se vzdycháním.

Ale naše utrpení připojuje nový stupeň lásky k naší chvále a dokazuje upřímnost našeho hledání Boha.

Poznámka: „Chvalme Boha už teď, jak jen můžeme, třebaže se ke chvále mísí lkání; vždyť tím, že ho chválíme, toužíme po něm , ačkoliv ho dosud nevlastníme; až ho budeme vlastnit, pomine všechen nářek a zůstane pouze ryzí a věčná chvála“: *Laudemus et moho Dominum, quantum possumus; mixtis gemitibus; quia laudando eum desideramus eum et nondum tenemus: cum tenerimus, subtrahetur omnis gemitus et romanebit sola et pura ætrna laudatio* (svatý Augustin: Výklady žalmů).

Ježíš zpíval chvály svému Otci nejen na Táboře, ale i na kříži. Svatý Augustin říká výslovně (tamtéž), že náš Pán recitoval na Golgotě žalm, který začíná slovy: „Bože, Bože můj, proč jsi mne opustil“: *Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti* (Ž 21). Je to žalm mesiášský, velmi výrazný, který vyjadřuje nejen okolnosti umučení, ale i duševní rozpoložení našeho požehnaného Spasitele. V temnotách Kalvárie, uprostřed nevýslovných muk Ježíš Kristus recitoval „oficium“ a v tomto okamžiku více než na Táboře vzdával svému Otci nekonečnou chválu, protože to bylo v utrpení.

Podle jeho příkladu máme také my chválit Boha, a to nejen když nás Duch Svatý plní útěchou, ale také když trpíme. Milující duše následují Ježíše všude rády, ba ještě raději na Golgotu tak jako na horu Proměnění. Kdo jsou ti, kteří zůstali s Ježíšem u paty kříže? Nejsvětější Panna, jeho Matka, která ho milovala láskou, k níž se nemísil ani stín hledání sebe; Magdaléna, které Ježíš mnoho odpustil, protože mnoho milovala; svatý Jan, který znal tajemství Božského Srdce. Ti všichni tři tam zůstali u Ježíše; setrvali „ve svých místech v lavicích“, když duše Krista, nejvyššího Velekněze zpívala slavnou bolestnou píseň pro spásu světa. Ostatní apoštolové, dokonce i Petr, který tolik ujišťoval svou láskou, by rádi zůstali na Tábor, kde jim bylo dobře. „Dobře je nám zde; udělejme tu tři stánky“: *Bonum est nos hic esse: faciamus hic tria tabernacula* (Mat 17,4). Ale ne u paty kříže.

Ježíš Kristus, který nás miluje, který nám při svém výběru z tolika jiných dal přednost a přidružil nás ke svému dílu chvály, nás někdy nechá pocítit utrpení, jež s sebou přináší společná modlit-

ba, neútěcha a suchopár, jimž nás podrobí, což znamená zpívat oficium s ním na Kalvárii. Jestliže skutečně hledáte jedině Boha, totiž jeho svatou vůli a ne svou útěchu, ukažte to tím, že přece vytrváte a že zvláště v těchto okamžicích budete zpívat „z celého srdce svého“: *ex toto corde vestro*. Neutečte, setrvejte s Kristem tak dlouho u kříže, jak bude chtít. Ten se tyčí jako připomínka na oltáři, jejž chór obklopuje. Opakujte v té době se žalmistou: „Chci velebit Boha po všechny časy, v mých ústech buď jeho chvála vždycky“: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo* (Ž 34,2). Ať už naplní mou duši sladkostí svého Ducha lásky nebo ať ji nechá „jako zemi vyschlou bez vody“ (Ž 63,2), budu ho vždycky chválit ze všech sil svého srdce, protože je mým králem a protože zasluhuje veškerou chválu. „Budu velebit, Bože, můj králi, tvé jméno vždy a na věky slavit“: *Exaltabo te, Deus meus Rex, et benedicam nomini tuo.* „Bože, slavím tě z celého srdce, vždycky chci chválit tvoje jméno“: *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, et glorificabo nomen tuum in æternum* (Ž 86,12).

Když se božské oficium recituje s takovými dispozicemi, stává se nejlepší obětí chvály (*sacrificium laudis*), nejpříjemnější obětí Bohu, protože ve spojení s obětí Kristovou tvoří nejdokonalejší projev úcty, který mu může jakékoliv stvoření nabídnout. „Oběť chvály mě uctí“: *Sacrificium laudis honorificabit me.* Ostatně, Bůh se nedá předstihnout ve velkodušnosti. Táž oběť chvály se stává pro toho, kdo ji přináší, takto cestou ke spáse a blaženosti. „A tomu ukáži onu cestu, prospěšnou k dosažení Boha“: *Et illic iter quo ostendam illi salutare Dei* (Ž 49,23).

14. Opus Dei jako prostředek spojení s Bohem

Stručný přehled: Chvála Boží: *Opus Dei*, je rovněž prostředkem spojení s Bohem i prostředkem posvěcení. – I. Poskytuje nám výborné formy modlitby pro všechny naše potřeby. – II. Dává nám příležitost ke cvičení mnoha ctností. – III. Je nejlepším způsobem, jak se přenechat Kristu. – IV. Dispozice, v nichž se má božské oficium konat: Bezprostřední příprava a úmysly, které při něm máme mít. – V. Jak se má duše chovat při božském oficiu: modlit se důstojně, pozorně, zbožně. – VI. Závěrečné povzbuzení.

I kdyby se *Opus Dei* předkládalo výlučně jen jako projev úcty vzdávaný Božím dokonalostem ve spojení s Ježíšem Kristem, zasloužilo by si již proto a nanejvýš naši horlivost. Doufáme, že se nám v předcházejícím pojednání podařilo ukázat, jak vznešeným dílem je chvála Boží, že je to opravdu dílo Boží, hlas Církve, která se obrací ze svého poslání k nebeskému Otci, opírajíc se o svou důstojnost nevěsty Kristovy, aby mu nabídla svou adoraci. Je to projev úcty od duše, v níž je živá víra, pevná naděje a vroucí láska. Právě z těchto důvodů je liturgická modlitba Bohu tak příjemná. „Budu jméno Boží písněmi chválit – a bude to Bohu milejší než mladičký býk“: *Laudabo nomen Dei cum cantico, et placebit Deo super vitulum novellum* (Ž 69,31-32).

Tato bohoslužba je také rozhovorem, výměnou; ubohý člověk, když se klaní, zároveň prosí. A Bůh dává více, než dostává. Proto je také *Opus Dei* pro duši, jež se mu oddává, hojným zdrojem vzácných milostí. Když nám Bůh ve zmíněném žalmu řekl, že je mu oběť chvály příjemná, dodává ve své štědrosti, která se vrací vždy stonásobně, že se tato oběť stává pro toho, kdo ji přináší, cestou spásy. „A tudy vede cesta ke spáse Boží, kterou ukážu“: *Et illic iter quo ostendam illi salutare Dei* (Vulg. Ž 49,23). Je vskutku nemožné, aby se některá duše přiblížila k Bohu a představila se před ním s obětí trvalých chval ve jménu jeho Syna Ježíše, čerpajíc svou sílu v nekonečných zásluhách tohoto nejvyššího velekněze, aniž by se Otci v této duši zalíbilo a aniž by ji zahrnoval zcela zvláštními milostmi. Když v nás Otec, od něhož „sestupuje každý dokonalý dar“ (Jak 1,17), vidí „svého milovaného Syna“ (Kol 1,13) – a vidí ho při Boží chvále konané s výše zmíněnými dispozicemi – nemůže než nás obohatit nebeskými dary.

V jedné ze svých modliteb sama Kristova nevěsta logicky spojuje tato dvě hlediska božského officia: „Ať lid tobě zasvěcený, prosíme, Pane, prospívá ve vroucnosti, zbožné oddanosti, aby vzdělán posvátnými úkony byl obohacen tím většími dary, čím milejší se stává tvé velebnosti.“: *Proficiat, quæsumus, Domine, plebs tibi dicata piæ devotionis affectu, ut, sacris actionibus erudita, quanto majestati tuæ fit gratior, tanto donis potioribus augeatur* (z Misálu). Ostatně, protože je Bůh prvním původcem našeho posvěcení,

tvoří pro nás denně opakovaný styk s ním při Boží chvále nevyčerpatelný princip spojení a svatosti.

Tato zásada platí pro všechny duše i pro duše obyčejných křesťanů. Každý věřící, který se účastní přece v míře daleko omezenější bohoslužebných úkonů s vírou a zbožností, z nich čerpá jako ze svého zdroje křesťanského ducha. To výslovně říká Pius X. svaté paměti v motu proprio z 22. listopadu 1903: „Aktivní účast věřících na přesvatých tajemstvích a na veřejné slavnostní modlitbě Církve je prvořadým a nezbytným zdrojem, kde se čerpá pravý křesťanský duch."

Není však zřejmé, že se tato pravda uplatňuje nesrovnatelně úspěšněji u těch, kterým se dostalo jako nám štěstí monastického povolání? – Vedle posvěcujících prostředků, které jsou společné pro všechny údy mystického těla Kristova, jako svátosti, existuje takřka v každém řádu zvláštní prostředek, který odpovídá jeho zřízení a jejž si sami členové tohoto řádu zvláště mají oblíbit, aby dosáhli své dokonalosti. Na předurčení křesťanské narouboval pro Bůh nás předurčení benediktinské. Vskutku nesmíme myslet, že Bůh ponechal naše řeholní povolání náhodě. Každé řeholní povolání je význačnou milostí a plodem nekonečné a výsadní lásky, kterou chová Ježíš Kristus k některé duši. „Pohleděl na něj laskavě": *Intuitus eum dilexit eum* (Mk 10,21). A tuto nesmírnou milost nám Slovo prokázalo jen úkonem své svrchované a božské vůle. Odpověděli jsme definitivně na toto volání v den svých slibů, ale neztrácejme se zřetele okolnost, že jsme své sliby složili „podle Řehole našeho svatého Otce Benedikta": *secundum Regulam S.P.N. Benedicti* (Ceremoniál monastických slibů). Zvláštní charakter jako jedinečný jas svatosti, kterou Bůh od nás očekává, má se čerpat z monastického zákoníku našeho velkého Patriarchy. K dokonalosti, kterou od nás Kristus žádá, nedospějeme tím, že se budeme řídit řeholí svatého Augustina nebo zřízeními kartuziánskými, ať jsou sebevznešenější. Zvláštnímu povolání má odpovídat dokonalost či spíše zvláštní forma svatosti.

Nuže, náš blažený Otec předepisuje, že se mezi všemi pozitivními díly zbožnosti, kterým se jeho mniši oddávají, žádnému

nemá dávat přednost před božským officiem: „Nihil operi Dei præponatur“ (RB, kap.43).

Poznámka: „Pozitivní“ v protikladu k dílům rázu spíše „negativního“, jako je cvičení ctnosti chudoby, pokory apod., směřující zvláště k odstranění překážek.

Je ovšem vhodné, abychom si znovu připomenuli, že u nás toto dílo nevylučuje ostatní. Ale protože podle Řehole svatého Zákonodárce má přednost před ostatními, stává se už tím samým pro nás mnichy opravdu velice bezpečným prostředkem, jak dosáhnout onoho způsobu dokonalosti, kterou Bůh pro nás chtěl, když nás volal do kláštera. Je-li tedy jisté, že se stáváme Bohu příjemnými tou mírou, jak se oddáváme tomuto dílu, je neméně jisté, že Boží chvála je jedním z nejneklamnějších prostředků, aby se v nás uskutečnila věčná jedinečná myšlenka, kterou má Bůh o naší dokonalosti.

Vysvětleme tedy, jak se božské oficium stává prostředkem spojení s Bohem a posvěcení. Potom nám zbyde ještě označit, které podmínky jsou žádoucí k tomu, aby tento prostředek přinesl duším všechny své blahodárné plody.

I.

Jednou z nejdůležitějších pravd duchovního života je nepopíratelně potřeba modlitby, abychom dosáhli pomoci Boží. Náš Pán řekl: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete; tlučte a bude vám otevřeno“ (Mat 7,7). Naše potřeby jsou nezměrné a bez milosti Kristovy nemůžeme nic. Jak obdržet pomoc od Krista? Modlitbou. „Proste a dostanete; neboť každý, kdo prosí, dostává“: *Petite et accipietis; omnis enim, qui petit, accipit* (Jan 16,24; Luk 11,10). Nuže, božské oficium obsahuje podivuhodné prosby stejně naléhavé jako rozmanité. Ovšem jak jsme viděli, obzvláště a především Boží chválou, výkřikem duše plné víry a lásky, je duše, která obdivuje Boží dokonalosti a velebí je. „Veliký je Bůh a velmi hodný chvály“: *Magnus Dominus et laudabilis nimis* (Vulg. Ž 47,2). Nepřicházíme do chóru především proto, abychom žebrali, ne, přicházíme tam, abychom chválili Boha, abychom ho oslavo-

vali, mysleli na jeho slávu, abychom propůjčili hmotnému stvoření své rty, aby mohlo zpívat, a své srdce, aby mohlo milovat Boha. Prvotním a přímým účelem božského oficia je tedy oslava Tvůrce: „Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné je tvé jméno po veškeré zemi!“: *Domine, Dominus noster, qua admirabile est nomen tuum in universa terra* (Ž 8,1) Hlavní myšlenka božského oficia je vyjádřena těmito slovy žalmisty, jako se shrnuje ve stálé doxologii „Gloria“.

Ale božské oficium obsahuje vedle toho mnoho formulovaných proseb a modliteb. Žalmy například nevyjadřují pouze obdiv, radost, nadšení duše pro podivuhodné Boží dokonalosti. Také všechny její potřeby jsou zde před Bohem jakoby vystaveny. Duše si může s žalmistou vyprošovat odpuštění pro svá pochybení: „Bože, pro své milosrdenství se nade mnou slituj, pro slitovnost svou zahlaď mou vinu! Smyj ze mne úplně mou nepravost, a očisti mne od mého hříchu. Svou tvář svou zahal před mými vinami a všechny mé hříchy dej smazat! Od své tváře mě nechtěj odehnat, neodpírej mi ducha své svatosti“ (Ž 50,3-4.11.13). „Na provinění mé mladosti nevzpomínej!“: *Delicta juventutis meæ et ignorantias meas ne memineris!* (Ž 25,7). „Kdo však dá pozor na chyby všechny? Ty, které jsou ukryty, zahlaď! Chraň mne před vinou úmyslnou, aby nezavládla nade mnou!“ (Ž 19,13-14). „Z hlubin volám k tobě, Pane, slyš můj hlas! K mému hlasitému úpění nakloň své ucho! Budeš-li dbát na viny, kdopak obstojí? Na Boha spoléhám, má duše doufá v jeho řeč. U něho je milost. Ode všech provinění je u něho velké vysvobození“: *Et copiosa apud eum redemptio* (Ž 130,1.3.5.7). „Zbav mne hříchů yzopem, a budu čistý, umyj mne a budu bělejší než sníh! Dej, ať slyším veselí a radost, ať jásají kosti, které jsi zdrtil. Dej, ať se zas veselím z tvé spásy, podepři mne duchem oddanosti! Pane, otevři mé rty, aby má ústa hlásala tvou chválu“ (Ž 51,9-10.14.17).

Je-li duše zmatena, sklíčena, doléhá-li na ni pokušení, tíží-li ji smutek, zaplaví ji malomyslnost, stačí, když otevře tuto inspirovanou knihu žalmů: „Bože, k mé ochraně přispěj, Hospodine, pospěš mi na pomoc!“ (Vulg. Ž 69,2). „Jak četní jsou, Pane, mí nepřátelé, jak četní jsou ti, kteří proti mně povstávají! Mnozí a mnozí si

vypravují o mně: ‚Ten u Boha spásu nenalezne.‘ Ze všech stran jsi mi však, Hospodine, štítem, ty jsi má sláva, ty mi pozvedáš hlavu. Povstaň, Hospodine, zachraň mne, můj Bože!“ (Ž 3,2-4.8). „Proč se tak trpce rmoutíš, má duše, proč ve mně úzkostně sténáš? Na Boha čekej, opět mu budu vzdávat chválu, jen jemu, své spáse“ (Ž 42,6). „Ať se zaradují všichni, kdo se k tobě utíkají; věčně budou plesat, když je budeš chránit, jásotem tě budou oslavovat ti, kdo milují tvé jméno. – Štítem milosti chráníš svého spravedlivého (Ž 5,12.13). „U Hospodina hledám své útočiště. Pročpak mi říkáte: ‚Uprchni na hory tak jako ptáče?‘ (Ž 11,1). „Vyslechni, Hospodine, můj hlasitý vzlykot; vzývám tě úpěnlivě, pozvedám své ruce ke svatostánku tvé svatyně. Zachraň svůj lid a žehnej svému dědictví, buď mu pastýřem a nes jej na ramenou věčně!“ (Ž 28,2.9).

Potřebuje duše světlo? Sílu? Odvahu? Takové prosby se derou na rty neustále a můžeme jimi Boha vzývat: „Vztahuji k tobě svou ruku, po tobě žízní má duše jako vyprahlá země“ (Ž 143,6). „Své světlo sešli a svou pravdu: ty ať mne vedou, ty ať mě přivedou k tvé svaté hoře, ke tvému příbytku, a já přistoupím k božímu oltáři, k Bohu, zdroji své jaásavé radosti, a hrou na citaru ti budu vzdávat chválu, Bože, můj Bože!“: *Confitebor tibi in cithara Deus, Deus meus* (Ž 43,3-4).

Dále je posvátná poezie proniknuta svatými touhami, aby duše jednoho dne přišla k Bohu, je proniknuta výrazy dychtivosti po setkání s Bohem: „Koho mám na nebi kromě tebe? Na zemi nic, jen tebe mám rád. Tělo i srdce mně zmírá touhou: mým věčným údělem je Bůh“: *Quid mihi est in cælo et a te, quid volui super terram*?“ (Ž 73,24-25). „Jako laň prahne po vodách bystřin, tak prahne duše má po tobě, Bože. Po Bohu žízním, po Bohu živém. Kdy mohu přijít se ukázat před Boží tvář?“ (Ž 42, 2-3). „Spasen budu hledět na tvou tvář, probuzen dosyta se vynadívám na tebe“: *Satiabor cum apparuit gloria tua* (Ž 17,15). A tak bychom mohli pokračovat. Nejvroucnější touhy duše, její nejvnitřnější snahy, nejnaléhavější a nejrozsáhlejší potřeby zde nachází podivuhodné vyjádření, které poskytl sám Duch svatý k jejich vyjádření před Bohem. A každá duše si tyto výrazy vzít za vlastní, jako by byly utvořeny jen pro ni samotnou.

K inspirovaným textům se řadí liturgické „vstupní modlitby“ a „orace“, do nichž shrnuje tato Ježíšova nevěsta denně prosby, které předkládá ve spojení se svým božským Snoubencem jménem svých dětí. Jsou obvykle velmi stručné, ale nejčastěji obsahují v krátkosti pravé jádro nauky. Jak sami víte, jejich skladba je téměř vždy tatáž: Církev vzdává projev úcty moci a dobrotě věčného Otce, pak v závislosti na svátku předkládá prosbu. Vše je zhuštěno, ale často v hluboké formě. A nakonec se dovolává nekonečných zásluh Ježíše Krista, milovaného Syna, rovného Otci, který s ním a s Duchem svatým žije a vládne v nebesích jako náš Vůdce a Velekněz: „Skrze tvého Syna našeho Pána Ježíše Krista, jenž s tebou žije a kraluje“: *Per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat*.

Jak by taková modlitba nebyla před Bohem mocná? Jak by mohl Bůh odepřít milosti, o které jej prosíme pomocí výrazů, jež sám inspiroval?

Poznámka: Pokud jde o prvky božského oficia, je jejich původ různý, slovu „inspiroval“ tedy nepřikládáme týž smysl.

Bůh miluje to, co pochází od něj či od jeho Syna. Proto je mu tato modlitba tolik příjemná a pro nás, kteří ji vysíláme ve jménu jeho Syna, je tolik účinná, neboť Syna vždy vyslyší. „Otče, já jsem věděl, že mě vždycky vyslyšíš“: *Pater, ego sciebam, quia semper me audis* (Jan 11,42).

Podle toho má božské oficium velikou schopnost posvěcovat. Jsem přesvědčen, že není možné, aby se mu mnich zbožně věnoval a přitom nečerpal plnýma rukama pomoc Boží pro všechny okolnosti svého života, a to tím spíše, že nás zbožná recitace oficia důvěrně seznamuje s těmito svatými výrazy, jež potom spontáně vystupují během dne z duše ve formě střelných modliteb, krátkých ale horoucích tužeb, jimiž se duše pozvedá k Bohu a zůstává s ním spojena, Svatá Kateřina ze Sieny měla zvláštní zalíbení ve slovech: „Bože, přispěj mi k ochraně“: *Deus in adjutorium meum intende*. Častokrát za den to opakovala (Drans: „Životopis“. 1. část, kap. 5). Je zde tolik veršů žalmů, které jsme použili v chóru, jež se nám mohou i mimo božské oficium stát pojítkem s Bo-

hem, rozletem srdce volajícího o přispění, nebo se stát ujištěním vůle, že ho nikdy neopustíme: „Být nablízku tobě je mým štěstím, do tebe vkládám svou naději“ (Ž 73,28). „Bože, popřej mi ochrany, k tobě se utíkám, pravím Pánu: Jsi můj Hospodin, mé štěstí spočívá jen v tobě“ (Ž 16,1-2). „Neopouštěj mě, když mně mizí síla!“ (Ž 71,9). „Po všechny časy umírá touhou má duše po tvých rozhodnutích! Voď mě po cestě svých předpisů, vždyť na ní mám své zalíbení“ (Ž 119, 20, 31, 35).

Každá duše si tak může vybrat mezi tolika způsoby ty, jež jí nejlépe vyhovují, protože nejpříhodněji vyjadřují její vnitřní touhy, jež jí nejvíce pomáhají, aby zůstala spojena s naším Pánem. Často je nepotřebuje ani hledat. Stačí jen, když se božské oficium recituje s horlivostí, a Duch svatý vrhá své božské světlo na ten či onen verš žalmu nebo na některý liturgický text, který duši zvláště dojme, a tímto živým, pronikavým i účinným působením Ježíšova Ducha se pak pro duši stává principem světla a radosti, jakýmsi zdrojem živé vody, z něhož může utišit svou žízeň, osvěžit své síly a nalézt tajemství trpělivosti a vnitřní radosti. „Můj žaltář, má radost“: *Psalterium meum, gaudium meum* (svatý Augustin: Výklady žalmů 137, č. 3).

II.

Božské oficium není prostředkem posvěcení pouze samo sebou a přímo, nýbrž poskytuje nám také příležitost, abychom se několikrát za den cvičili v mnoha ctnostech. Nuže, tato praxe je podle tridentského koncilu zdrojem spojení s Bohem a pokroku v dokonalosti (Zasedání 6., kap. 10-11).

Když se duše nachází v přátelství s Bohem, každý úkon ctnosti v ní zvětšuje milost. To platí obzvláště o lásce, která je královnou všech ctností. Božské oficium recitované s vroucností je stálým praktikováním nejrozmanitějších ctností. V předešlém pojednání jsme si uvědomili, jak často se při Boží chvále vyskytují úkony víry, naděje a lásky. Zvláště se tu rozvíjí láska a nachází v Opus Dei své nejryzejší a nejdokonalejší vyjádření: zalíbení v Bohu, jež se projevuje téměř každou chvíli výrazy obdivu a radosti.

Poznámka: Člověk by se velmi mýlil, kdyby myslel, že oběť má jen tehdy cenu a že jen tehdy je Bohu příjemná, když je při ní všechno smutné a umrtvující přirozenosti. Písmo nás přesvědčuje, že Bůh přijímá květy a plody stejně jako krev, a radost stejně jako slzy. V oběti chvály, jak se žaltář nazývá, je jistě mnoho slz, ale člověk při ní oplývá radostí a jeho duše plesá uchvácením.

Když například zbožně recitujeme vigilie a laudy, konáme současně mnoho úkonů dokonalé lásky.

Vedle božských ctností, které jsou zvláštními ctnostmi našeho stavu dětí Božích, se musí položit ctnost zbožnosti. Náboženství nemá ryzejší projev nad božské oficium soustřeďující se kolem eucharistické oběti, která toto oficium korunuje. Boží chvála , jež se koná v blízkosti oltáře, na němž se přináší svatá oběť, je nejvznešenějším vyjádřením ctnosti zbožnosti. Je také pro Boha nejpříjemnější, protože toto vyjádření stanovil Duch svatý a Církev, nevěsta Kristova. Kult se dovršuje v božském oficiu (srov.: Lottin: „Duše kultu, hodnota náboženství“).

V božském oficiu se učíme také úctě k Bohu. Církev v něm sama vše tak uspořádala, aby zvelebila svrchovanou Boží velebnost. Když duše zachovává pečlivě a s láskou všechny tyto i ty nejmenší obřady, ponenáhlu se formuje v této vnitřní úctě, která, jak jsme již řekli, je samotným jádrem pokory. Není možné, aby mnich, jenž se zbožně oddává tomuto „Božímu dílu“, nedosáhl v krátké době velké znalosti Božích dokonalostí, a aby toto rozjímání nedalo v jeho duši vzniknout oné úctě, bez níž nemůže existovat ctnost pokory.

Viděli jsme rovněž, jak je božské oficium i školou, v níž se může cvičit ctnost trpělivosti a zapomínání na sebe, jak to žádá společný život.

Tak nejdůležitější ctnosti našeho stavu dětí Božích – víra a důvěra, pokora a láska, zbožnost – nacházejí každodenně příležitost, aby se uplatňovaly, udržovaly a posilovaly; božské oficium se tím stává hojným zdrojem pro svatost.

III.

Posvěcující schopnost této Boží chvály se neomezuje pouze na to, co už bylo řečeno. Je nejen nejlepším způsobem výpros-

né modlitby pro naše duchovní potřeby a příležitosti praktikovat denně vznešené ctnosti, nýbrž je také nejlepším prostředkem, jak se připodobnit Kristu.

Poznámka: Doporučuje se přečíst pozoruhodný výklad této myšlenky u Festugiere: „Katolická liturgie", a to je pokus o syntézu v kap. 13: „Liturgie jakožto pramen a příčina řeholního života").

Nikdy nezapomínejme na tuto hlavní pravdu duchovního života: Pro mnicha stejně jako pro každého křesťana záleží všechno na tom, aby se ve víře a lásce sjednocoval s Ježíšem Kristem a aby jej následoval. Kristus je formou jak našeho předurčení tak zároveň ideálem celé naší svatosti (srov. Řím 8,29). Je středem mnišství stejně jako křesťanství. Rozjímat o Kristu, napodobovat jej, sjednocovat svou vůli s jeho vůlí, abychom se tak zalíbili Otci, to je souhrn celé dokonalosti. Otec všechno umístil do svého milovaného Syna. Nacházíme v něm všechny poklady vykoupení, ospravedlnění, Boží moudrosti, nebeského vědění, posvěcení. Všechno se pro nás shrnuje v tom, abychom ho pozorovali a k němu se blížili. Vždyť myšlenka nebo pohled Ježíše není pouze svatý, ale i posvěcující.

Nuže, nikde nemůžeme našeho Pána pozorovat lépe v jeho Osobě i v jeho tajemstvích, než když sledujeme liturgický cyklus, jak jej upravila Církev, jeho nevěsta, kterou při tom vedl sám Duch svatý. Od adventu až do svatodušních svátků je liturgie kristocentrická. Všechno v ní uvádí na Krista, všechno se v ní k němu sbíhá. Je to zobrazení, ale živoucí zobrazení jeho tajemství: vtělení, zázračného narození, jeho skrytého života, jeho života veřejného, jeho bolestného umučení, vítězství jeho vzkříšení, jeho podivuhodného nanebevstoupení a seslání Ducha svatého. Církev nás vskutku vede za ruku ve stopách Ježíšových. Na nás je pouze to, abychom naslouchali, abychom otevřeli oči víry a sledovali Ježíše.

Tajemství Ježíšova takto pozorována s vírou a láskou v nás probouzejí city, které bychom měli, kdybychom byli při Ježíšově narození, při jeho útěku do Egypta, v Nazaretě, jeho kázání,

v zahradě Getsemanské, na křížové cestě, na Kalvárii, při jeho vzkříšení, při jeho nanebevstoupení (viz rozvedenou tuto myšlenku v našem díle „Kristus ve svých tajemstvích“). To říkávala jedna svatá benediktinka, Matka Deleloe: „Ve vánočním období, o všech těch svátcích a slavnostech narození našeho Pána se mně dostalo velkých milostí. Pánova velebnost mi často udílela silné světlo, abych poznala tato velká tajemství, jako by se tehdy právě uskutečňovala“ („Benediktinská mystička 17. století, Matka Jana Deleloe“).

Vskutku, i když už Kristus není na zemi, i když historická realita jeho tajemství minula, zůstává stále naší hlavou a síla jeho činů a jeho života zůstává stále plodná. „Ježíš Kristus je stejný včera i dnes i na věky“: Jesus Christus heri et hodie: ipse et in sæcula (Žid 13,8). Prožíval svá tajemství jako hlava lidského pokolení pro lidstvo. Proto také duše, která o nich s vírou rozjímá, se už tím ponenáhlu přetváří podle Krista, svého ideálu, a mění se pomalu v něj, přičemž si osvojuje city, které pociťovalo jeho Božské srdce při prožívání každého z těchto tajemství. Ježíš žije v nás skutečnost svých tajemství a když máme víru a zůstáváme s ním sjednoceni láskou, strhuje nás s sebou a dává nám přitom účast na vlastní ctnosti odpovídající stavu. Ve Zjeveních svaté Gertrudy čteme, že jednou, v den Nanebevstoupení, se připravovala na svaté přijímání tím, že rozjímala o Kristu vstupujícím do nebe. V tomto požehnaném okamžiku se jí Kristus zjevil a řekl jí: „Přicházím k tobě, ne abych se s tebou rozloučil, ale abych tě uvedl se sebou ke svému Otci.“ Kristus dal této tak velké rozjímatelce účast na zvláštní milosti, na vlastním tajemství jeho nanebevstoupení (viz „Posel božské lásky“, kniha 4, kap. 36, srov. též v knize Doma du Bourg: „Osoba extáze v 17. století, sestra Bonomo“).

Tento rys nadpřirozené plodnosti se uplatňuje u všech Ježíšových tajemství. Rok od roku má na nich duše stále důvěrnější účast a ztotožňuje se čím dál tím více s Kristem, s jeho myšlenkami, s jeho city a s jeho životem. „To smýšlení mějte v sobě, které bylo v Kristu Ježíši“: *Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu* (Flp 2,5). Ponenáhlu se přetvořuje v obraz Božského vzoru, a to ne pouze proto, že se jí předkládá každé období Kristova po-

zemského života, ale zvláště proto, že z těchto tajemství vystupuje určitá božská ctnost, kterou se posvěcujeme podle velikosti víry a vytváříme živoucí reprodukci Toho, která je naším starším bratrem. Nespočívá pak celé naše předurčení, celá naše svatost v tom se Kristu připodobnit ve slávě Otce?

Právě tento zvyk následovat pod vedením Církve tajemství Ježíšova dodává benediktinské spiritualitě její tak výrazně křesťanský charakter. Naše zbožnost má svůj vzor v samotné zbožnosti nevěsty Kristovy – a kdo by mohl lépe než ona znát přání svého Snoubence i potřeby jeho dětí – a tak se stává zbožností nanejvýš osvícenou. Zkušenost pak ukazuje, že u duší, které zbožně přednášejí božské oficium, které se dávají proniknout pravdami žalmů a sledují krok za krokem našeho Pána v každém z jeho tajemství, nabývá duchovní život velkou čistotu, že je zdravý a zároveň hojný i plodný. V těchto duších je zbožnost prosta všech komplikací a každé vyumělkovanosti. Když si člověk vytváří a zařizuje duchovní život sám podle sebe, je zde nebezpečí, že do něho vloží mnoho ze sebe, mnoho lidského, a že se nedá cestou, která vede k Bohu a kterou by nás Bůh rád viděl kráčet. Ve stopách Církve není totiž nebezpečí, že bychom zbloudili.

Tajemství bezpečnosti a zároveň prostoty i velkorysosti benediktinské zbožnosti spočívá v tom, že si nevypůjčuje od člověka, který je vždy podroben omylům, ale od Církve a Ducha svatého všechny své prvky, ba i rámec, jímž je jen zobrazení života Kristova.

Toto je bod nanejvýš důležitý. Naše svatost je vskutku řádu nadpřirozeného, naprosto transcendentní a nemá svůj zdroj v nás, ale v Bohu. Nuže, svatý Pavel říká, že ani nevíme, jak se máme modlit. V této jedinečné záležitosti svého posvěcení nevíme, co je pro nás vhodné. Ale duch Ježíšův, který je od křtu svatého v nás, který řídí Církev a je jakoby duší mystického těla, tento Ježíšův Duch v nás prosí vzdechy nevyjádřitelnými (srov. Řím 8,26).

V liturgickém oficiu je všechno tímto Duchem inspirováno a vytvořeno pod jeho působením. Autor žalmů, Duch svatý, vrývá do poslušné a zbožné duše hlubokými tahy pravdy, jimž dává podivuhodné vyjádření a plní duši city, které posvátné zpěvy vy-

jadřují. Ponenáhlu duše z těchto pravd žije, živí se těmito city, jež jí dávají vidět a okoušet všechny věci tak, jak je vidí a jak o nich soudí Bůh. Žije stále v nadpřirozené sféře. Připoutává se k tomu, který je jediným předmětem celého našeho náboženství a který se jí neustále staví před oči ve skutečnosti svých tajemství a v moci své milosti.

Není bezpečnější cesty nad tuto, abychom zůstali spojeni s Ježíšem a tak se dostali k Bohu. Církev vedená Duchem svatým nás vede ke Kristu. Kristus nás pak vede ke svému Otci a dělá nás Otci příjemnými. Jak jen nesrovnatelnou jistotu a mocnou plodnost vnitřního života nám zajišťuje tato duchovní cesta!

IV.

Božské oficium v nás vydá vzácné plody jen tehdy, když je budme dobře vykonávat. Nejde o způsob svátostí, které působí „*ex opere operato*“ (z vykonaného činu). Jeho účinnost závisí z velké části na dispozicích duše. Je to Boží dílo, Bohu nanejvýš příjemné, je to prostředek spojení a výsadního posvěcení – ale za podmínek, že my k němu připojujeme potřebné dispozice. A které to jsou?

Především je zapotřebí se před oficiem připravit. Dokonalost, se kterou se věnujeme Božímu dílu, záleží z velké části na přípravě srdce, a k té Bůh přihlíží především. „Tvé ucho bylo nakloněno k přípravě jejich srdce“: *Præparationem cordis eorum aduvit auris tua* (Vulg. Ž 10,17). Náš svatý patriarcha nám říká všeobecně: „Ať zamýšlíte konat cokoliv, žádejte od Boha co nejúpěnlivější modlitbou, aby tuto činnost přivedl ke šťastnému konci“: *Quidquid agendum inchoas bonum, a Deo perfici instantissima oratione deposcas* (Prolog Řehole). Vztahuje-li se toto doporučení na všechno naše podnikání, oč více se uplatňuje při díle, které od nás žádá víru, lásku, trpělivost a úctu a které je naším „obzvláštním dílem“, protože je „dílem Božím“. Neprosíme-li vroucně o pomoc Boží, dříve než se věnujeme liturgické chvále, nikdy ji ani dobře nevykonáme. Nesoustředit se před oficiem, nebránit se roztěkanosti ducha a potom bez přípravy („*ex abrupto*“) je započít a myslet si přitom, že se vroucnost sama v duši probudí, to znamená utvářet

si zvláštní iluzi. Písmo nám praví: „Před modlitbou připrav svou duši a nebuď jako člověk, který pokouší Boha“ (Vulg. Sir 18,23). A co znamenají ta slova „pokoušet Boha“? To znamená podnikat činnost, aniž se zajistí prostředky k jejímu dokončení. Začneme-li recitovat božské oficium bez přípravy, nemůžeme recitovat tak, jak se patří. Očekávat potřebné dispozice jen shůry, aniž jsme sami předtím použili prostředky, které nám k nim mohou dopomoci, znamená pokoušet Boha.

Především se tedy od nás žádá, abychom připravili svou duši, a to „velmi vroucí modlitbou“: instantissima oratione. Proto se například před odchodem do kostela shromažďujeme v předsíni. Mlčení při těchto „staciích“ má být naprosto nerušené. Je důležité, aby každý respektoval usebrání svých bratří a nerušil práci duše, která se připravuje na spojení s Bohem, a to ani nutnými slovy, jež lze říci jindy. Zkušenost ukazuje, že vroucnost při božském oficiu je přímo úměrná bezprostřední přípravě. Je to téměř nesporné, že když se nepřipravíme, vyjdeme z tohoto „Božího díla“ tak, jak jsme do něj vešli, obtíženi nadto nedbalostí. A v čem tedy tato příprava spočívá?

Poznámka: Zde hovoříme o přípravě bezprostřední a předpokládáme, že příprava vzdálená je známá a obvyklá. Tato příprava vzdálená je jednak morálního řádu: čistota srdce a navyklý způsob života v přítomnosti Boží a jednak řádu rozumového: znalost posvátných textů, rubrik, zpěvu atd.

Jakmile nás zvon zavolá slovy „Pojďme, klanějme se“: *Venite, adoremus* (Ž 64,6), máme každé jiné dílo opustit. „Opouštějíce ihned nedokončenou práci s rukama nezaneprázdněnýma“: *Mox exoccupatis manibus, et quod agebant imperfectum relinquentes* (RB kap. 5), zaměřme své myšlenky k Bohu a řekněme mu s nadšeným srdcem: „Zde jsem, můj Bože, abych tě oslavoval. Kéž jsme cele při tvém díle!“ Dále musíme, je-li toho třeba, velkomyslným a mužným úsilím ducha odstranit každé nepatřičné zaujetí, každou myšlenku, která by nás rozptylovala, usebrat a sjednotit všechny své síly, aby se všechno soustředilo k dílu, které se začne: rozum, vůli, srdce, fantazii, aby celá naše bytost, tělo i duše, chválila Pána. Máme být schopni říci zcela pravdivě: „Vzdej Pánu

chválu, má duše, i vše, co je ve mně, oslavuj jeho jméno“: *Bendic anima mea Domino, et omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus* (Vulg. Ž 58,10). „Ano, celou svou sílu zachovám pro tebe, Pane, pro službu tobě, tvé chvále chci zasvětit všechny schopnosti, které mám“.

Potom se sjednoťme duchovním spojením ve víře a lásce s vtěleným Slovem. V tom stejně jako při všem ostatním je naším Vzorem a Vůdcem. Ježíš Kristus miloval žalmy. V evangeliu nejednou vidíme, jak připomíná text těchto inspirovaných zpěvů, např. nádherný žalm „Řekl Pán mému Pánu“: *Dixit Dominus Domino meo* (Vulg. Ž 109). V tomto žalmu se velebí sláva Krista, Syna Božího, triumfujícího nad svými nepřáteli. Jeho božské rty recitovaly posvátnou poezii jako svůj majetek“ (Dom Festiguere, kap.1). Tehdy jsme recitovali žalmy v něm, jako nyní je On recituje v nás, a to v síle onoho zázračného spojení, které mezi Kristem a jeho údy vytváří milost. „Modlíme se tedy k němu, skrze něho, v něm a recitujeme s ním a on s námi, recitujeme v něm a on recituje v nás modlitbu tohoto žalmu“: *Oramus ergo ad illum, per illum, in illo, et dicimus cum illo et dicit nobiscum, dicimus in illo, dicit in nobis psalmi hujus orationem* (svatý Augustin: Výklady na žalm 85).

To sám Pán Ježíš sdělil svaté Mechtildě. Jednoho dně, když se ho tato velká řeholnice ptala, zda-li opravdu konal také oficium na zemi, jí odpověděl: „Nerecitoval jsem je po vašem způsobu, ale v těch hodinách, kdy je konáte vy, vzdával jsem úctu svému Otci. Vše, co mí učedníci zachovávají, jsem já zavedl, například křest. Ustanovil jsem a zachovával jsem ty věci pro křesťany a tak jsem posvětil a zdokonalil díla těch, kdo ve mně věří“. A náš božský Spasitel dal světici tuto radu: Na počátku hodinek ať se říká v srdci i ústy tato prosba: Pane, ve spojení s pozorností, kterou jsi věnoval na zemi zachovávání kanonických hodinek ke cti svého Otce, obětuji tuto hodinku ke tvé cti. Ať se potom věnuje pozornost jen Bohu. A když se tato praxe opakovaná častěji stane pak návykem, bude tento úkon před Bohem Otcem tak vzácný a vznešený, že se bude zdát, jako by splynul vjedno s oněmi úkony, které jsem vzdával Bohu já“ („Kniha obzvláštní milosti“, 3. část, kap. 31 „Jak se má začínat recitace hodinek“).

Poznámka: Náš Pán poučil ještě zřetelněji o témž předmětu jinou benediktinku, Matku Janu Deleloe: „Jednoho dne," vypravuje tato světice, „přiblížil Milovaný mé srdce láskyplně k sobě, takže se mi zdálo, že je opravdu tento přelaskavý Snoubenec uvedl a ponořil s největší něhou a projevy lásky hluboko do svého Božského Srdce jako do výhně nekonečné lásky. Bylo mně dáno poznat, že mi Milovaný prokazuje tuto přízeň, aby má duše, která cele patřila jeho velebnosti, nepředstupovala před věčného Otce sama. Toužím ho poznat a milovat, ale aby v doprovodu tohoto Pána a ve spojení s ním, jako přetvořena a změněna v jediný předmět jeho božského zalíbení více milovala jeho božskou velebnost úctyhodným Srdcem a skrze toto Srdce jeho jediného Syna, mého Milovaného, a jeho prostřednictvím byla příznivěji přijata nejvyšší Dobrotou" („Benediktinská mystička 17. století, Matka J. Deleloe", Paříž 1925).

Nezapomínejme tedy, že recitovali-li Ježíš Kristus žalmy, činil tak „nejen jakožto jedinec, ale také jakožto hlava lidského pokolení a tak se ztotožňuje morálně s celým Adamovým potomstvem a prociťuje ve svém srdci sám všechna nebezpečí, všechny zápasy a pády, všechnu lítost i naději lidí. Tak šeptal svému Otci zároveň se svou vlastní modlitbou i poslední a všeobsáhlou modlitbu lidstva" (Dom Festigiere, kap. 1). Tato pravda se uplatňuje v modlitbě Ježíšově, při každém díle, při jeho oběti.

Proto se také liturgie opírá při každém svém hnutí o Ježíše Krista, Syna zalíbení. všechny její modlitby se zakončují připomínkou zásluh a božství Kristova: „*Per Dominum nostrum Jesum Christum…*". Při mši svaté, která je středem liturgie a celého našeho náboženství, začíná kánon, tato nejposvátnější část svaté oběti, slavnostním vzýváním tohoto prostřednictví Kristova: „Tebe tedy, nejlaskavější Otče, skrze Ježíše Krista, Syna Tvého, Pána našeho, pokorně prosíme a žádáme, abys jako milé přijal a požehnal tyto dary…" A končí toutéž myšlenkou vyjádřenou ještě zřetelněji: „Skrze něho, s Ním a v něm je tobě, Bohu Otci všemohoucímu, v jednotě Ducha svatého všechna čest a chvála": *per Ipsum, et cum Ipso et in Ipso*. A proč že se to tolik zdůrazňuje? Poněvadž Otec ustanovil svého Syna za jediného a všeobecného Prostředníka. Proto svatý Pavel, který tak dobře pronikl tajemství Krista, nás nabádá těmito slovy: „Skrze něho tedy přinášejme Bohu vždy oběť chvály, ovoce rtů, jež velebí jeho jméno": *per ipsum ergo offe-*

rámus hostiam laudis semperDeo, id est fructum labiorum confitentium nomini ejus (Žid 13,15).

V Kristu Ježíši nacházíme svou nejmilejší oporu. On je naším štítem. Prosme jej, aby v nás byl Slovem, které chválí Otce. Ve svatém lidství bylo osobním principem každého díla Slovo. Prosme je, aby přijalo také v nás iniciativu každé naší chvály. Spojme se s ním v této nekonečné lásce, která ho vede v Nejsvětější Trojici k tomu, aby oslavoval svého Otce. Sjednocujme se s ním v této nezměrné lásce, kterou má k Církvi, svému mystickému tělu. „Kristus miloval Církev“: *Christus dilexit Ecclesiam* (Ef 5,25). Sjednocujme se s ním také proto, abychom ho chválili za slávu, kterou dává vítězné Církvi, jež je před ním „bez poskvrny, bez vrásek“: *non habens maculam aut rugam* (Ef 5,27). Prosme ho, aby zvýšil slávu svých svatých, kteří jsou nejvzácnějším plodem jeho vykoupení, aby zvětšil slávu své Matky, svých andělů, svých vyvolených. Dále se spojujme s ním v lásce k Církvi trpící, aby pomohl těm ze svých údů, kteří čekají v místě pokání. Sjednocujme se s ním v oné modlitbě, kterou konal za celou Církev na zemi ve večeřadle. „Otče, prosím i za ty, kteří ve mně uvěří“: *Pater, rogo pro eis, wui credituri sunt in me* (Jan 17,20).

Kristus přenechává své nevěstě, aby během času doplnila tu část modlitby, kterou se modlil ve chvíli, kdy přinášel svou oběť. Ačkoliv tato modllitba měla nekonečnou účinnost, přece náš Pán chce, abychom k ní připojovali svoji modlitbu. Jednoho dne, když náš božský Spasitel pozoroval svým božským pohledem množství duší, které mají být vykoupeny, řekl apoštolům, které zamýšlel poslat jako zvěstovatele evangelia: Proste tedy Pána zně, aby poslal dělníky na svou žeň“: *Rogate Dominum messis ut mittat operarios in messem suam* (Luk 10,2). Apoštolové mohli odpovědět: „Pane, proč nám říkáš, abychom se modlili, cožpak nestačí tvá modlitba?“ Ne, to nestačí: „Proste, proste!“ také vy. Ježíš Kristus chce použít naše modlitby stejně jako modlitby apoštolů. Ve chvílích, kdy se snažíme se usebrat na staciu, mysleme na to, že nám z hloubi svatostánku Kristus říká: „Proste Pána žní!“ Půjčte mi své rty a svá srdce, abych mohl pokračovat ve své modlitbě zde na zemi, zatím co v nebi nabízím Otci své zásluhy. Modlitba

především! Jen pak přijdou dělníci a jejich dílo přinese užitek jev v té míře, jak dá můj Otec pozorný k vaší modltibě, která je mou, sestoupit na zemi nebeské rose své milosti."

Než tedy božské oficium začínáme, pohlédněme na svět. Církev, Kristova nevěsta, v něm má neustáel vykupitelskou práci. Pohleďme na nejvyššího Velekněze, pastýře diecéze i farností, řeholní řády, misionáře, kteří přinášejí dobrou zvěst nevěřícím, aby rozšířili Ježíšovo království. Pohleďme v duchu na nemocné v nemocnicích, na umírající, o jejichž věčné spáse se právě v tomto okamžiku bude rozhodovat. Pomysleme na vězně, na chudé, na ty, kteří trpí, na pokoušené duše, na hříšníky, kteří se touží vrátit k Bohu, ale klesají pod tíží svých řetězů, na duše spravedlivých, které horoucně touží po pokroku v lásce Boží. Což tak nečiní na Velký pátek sama Církev? Připomínajíc si smírnou oběť, která vykoupila celý svět, pociťujíc svou moc plynoucí z moci Páně, mateřským pohledem přehlíží řady duší, které potřebují pomoci shůry, a obětuje za každou z nich zvlášť prosbu. Napodobujme tento příklad své matky a předstupme před Boha s důvěrou, neboť v té chvíli „jsme ústy Církve": *Totius Ecclesiæ os* (svatý Bernardin Sienský, kázání 20).

V předcházejícím pojednání jsem vám řekl, že v chóru jsme vyslanci Církve. Nuže, která je nejzákladnější vlastnost vyslance? Být obratný? Mocný? Disponovat velkým uměním? Být vážený? Zářit svými osobními vlohami? Být „*persona grata*" – tj. osobou milou panovníkovi, k němuž byl poslán? To vše je užitečné, potřebné, všechny tyto vlastnosti nepochybně přispějí ke zdaru jeho činnosti, ale nepostačí a zůstanou bez užitku, ba docela zmaří sledovaný cíl, jestliže se vyslanec především neztotožní – jak jen lze nejlépe – se záměry a postoji panovníka, který ho vysílá, se zájmy země, kterou zastupuje. Nuže, Církev nás vysílá ke Králi Králů, před trůn Boží. Máme se tedy ztotožnit s jejími názory a s jejím přáním. Církev nám svěřuje své zájmy, jež jsou zájmy duší, zájmy věčnosti. To není všední věc. Přijměme tedy do svého srdce všechny ty potřeby, všechny ty zájmy tak drahé Ježíši, protože jsou vykoupeny jeho krví, přijměme ty úzkosti duší, které trpí, nebezpečí těch, které právě v tom okamžiku zápasí s ďáblem, sta-

rosti těch, kteří nás mají vést, a prosme, aby všichni obdrželi pomoc Boží.

Tak činila jedna svatá benediktinka, sestra Mechtilda Magdeburská. Brávala křesťanstvo do náruče své duše a představo vala je věčnému Otci s prosbou, aby bylo spaseno. „Nech je", volá na ni Pán, „je pro tebe příliš těžké". „Ne, Pane," odpovídala světice, „chci je zvednout a donést je ke tvým nohám tvými vlastními pažemi, abys je ty sám nesl na svém kříži" („Světlo božství" I., II. kap. 12). Příklad víry velkých duší, který je nutí, aby uváděly do praxe nejvznešenější a nejdokonalejší dogma společenství svatých.

Napodobujte tyto příklady a budete jisti, že, od trůnu milosrdenství poplynou v hojnosti na celou Církev osvícení, útěcha pomoc, milost odpuštění. Mysleme vskutku na to, co řekl sám náš Pán: „Vpravdě, vpravdě, pravím vám: budete-li o cokoli prosit Otce ve jménu mém, dá vám" (Jan 16,23). Spoléhejte se na tento slib, žádejte mnoho, žádejte s celou důvěrou a Otec, od něhož sestupuje každý dokonalý dar," (Jak 1,17), otevře své ruce a naplní každou duši požehnáním (srov. Ž 14,4). Vždyť to nejsme my, kdo prosíme, kdo se v tomto okamžiku přimlouváme, ale je to celá Církev, je to Kristus, naše Hlava, náš nejvyšší Velekněz, který se modlí v nás a který je před Otcem, aby hájil záležitosti duší, jež vykoupil: „Aby se ukázal před Bohem jako přímluvce za nás. Jsa vždycky živ, aby se za nás přimlouval": *Ut appareat vultui Dei pro nobis* (Žid 7,23).

Je pravda, ze světští lidé pokrčí rameny, když se dovědí, že setrváváme po dlouhé hodiny v chóru, abychom chválili Boha. Pro ně má cenu jen to, co je vnější, čeho se mohou dotknout, nebo u čeho mohou zjistit výsledky, to, o čem se mluví, co má úspěch, co se blýská, ale svatý Pavel praví svou inspirovanou mluvou plnou důrazu: „Člověk přirozeně žijící" (tj. člověk, jehož jediným vůdcem je přirozený rozum)" nepřijímá ty věci, které jsou Ducha Božího": *Animalis homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei* (1Kor 2,14). Chybí mu nadpřirozený smysl. Pro něho jsou tyto hodiny ztracenými hodinami. Ale v očích víry, v očích Božích – a kdo je spravedlivý a pravdivý jako Bůh? – jsou tyto hodiny bohaté

milostmi a obtěžkané věčností pro duše. Právě v těchto hodinách plníme nejlépe apoštolské dílo vůči bližnímu, vyprošujeme mu pomoc shůry, milost Boží, dáváme mu Boha, tj. největší dobro pro duši.

Svatý Bernard, tento veliký mnich a apoštol stravovaný horlivostí praví: „Každý apoštolát vyžaduje tři věci: slovo, příklad a modlitbu. Ale z těch tří je nejdůležitější modlitba, protože právě modlitba zjednává milost a účinnost slova i příkladu“: *Mememto tria hæc: verbum, exemplum, oratio; major autem et voci gratiam effiamque promeretur oratio* (Dopis 201, č. 3).

Poznámka: Jeden z žáků svatého Bernarda Dom Chautard, opat ze Sept Fons, napsal o tomto předmětu vynikající dílo: „Duše veškerého apoštolátu‘‘, dílo, které nelze dost doporučit.

Je tomu tak proto, že vskutku „jestliže Pán nebuduje, marně se namáhá stavitel, jestliže Pán neochrání města, marně je střeží strážce bedlivý“ (Ž 127,1). Jen v ruce Boží jsou věčné osudy duší. „V rukou tvých je můj osud“ (Ž 31,16). A když horlivě recitujeme božské oficium za celou Církev ve spojení s Ježíšem Kristem, pracuje na spáse a posvěcování duší v míře, kterou nelze rozšířit (viz knihu jednoho kartuziána: „Kontemplativní život a jeho apoštolská role“).

Dílo Boží je dílem nanejvýš apoštolským. Nejeví se to sice zevně, protože oficium zdánlivě nemá tento ráz, ale víra to může pozorovat. Jak vzroste cena tohoto díla, uvažuje-li o něm ten, kdo má víru. Sestra věnující se dílům charity může spočítat nemocné, které ošetřila, umírající, k jejichž obrácení přispěla; misionář může zhodnotit a zjistit úspěch svých kázání, vydat si počet z dobra, které působí, nalézt v tom povzbuzení pro své úsilí a důvody k díkučinění. Nám není možná podobná kontrola. Při božském oficiu pracujeme pro spásu duší v temnotách víry. Ale v nebi uvidíme celou slávu, kterou jsme vzdali Bohu zbožným recitováním chvály, všechno to dobro, které jsme prokázali Církvi a duším. Zde na zemi to nemůžeme zjistit, to je oběť navíc, kterou od nás žádá víra. Ale apoštolská účinnost díla, když je dobře

konáno, se neztrácí tím, že se to našim tělesným očím naukazuje, a to ani co do hloubky ani co do šíře.

Ať se tedy náš duch před počátkem božského oficia zaměstnává těmito velikými myšlenkami. Ony pak rozšíří obzory duše, zdesateronásobí naše síly a umrtví pouhou rutinu. Jednáme-li obvykle v této víře, zapmínáme-li takto na své obtíže a osobní zmatky a zabýváme se jen potřebami a zájmy duší, pak ze sebe vycházíme. Chválíme horlivě Boha nehledě k únavě, která se nás může zmocnit, nehledě k nechuti, kterou někdy z Božího dopuštění pociťujeme. A buďme ujištěni, že myslíme-li především na slávu Boží a na mystické tělo Kristovo, bude i Ježíš myslet na nás a zahrne naše duše nadějí a vůbec nad míru našich toužeb. Což to sám neslíbil? „Dávejte a bude vám dáno“: Date et dabitur bovis (Luk 6,38).

V.

Když jsme si tedy takto několika rychlými ale intezívními úkony připomněli své úmysly – a člověk k tomu po několika pokusech snadno dospěje – prosme snažně Boha („*instantissima oratione*“), aby sám otevřel naše rty ke chvále svého svatého jména, aby odstranil z našeho srdce zbytečné, špatné či nepatřičné myšlenky, aby osvítil náš rozum a roznítil naši lásku, abychom jej chválili způsobem toho hodným, pozorně a zbožně. To je obsahem modlitby „*Aperi*“, kterou recitujeme před oficiem. Snažme se ji říkat pozorně a horlivě, neboť obsahuje všechny dispozice, které máme mít při Božím díle: „Důstojně, pozorně a zbožně“: *Digne, attende et devote*.

Modlit se „důstojně“ znamená věrně zachovávat ceremonie, rubriky, pravidla zpěvu a vůbec všechno, co tvoří ceremoniál dvora, jejž ukládá Král králů těm, kteří před něho předstupují. Kdybychom byli připuštěni ke dvoru nějakého panovníka a nestarali se o dvorní etiketu, považovali by právem naše jednání za neslušné. Nuže, Církev uspořádala pod vedením Ducha svatého nanejvýš pečlivě ceremoniál své modlitby. Tím také projevuje úctu, kterou má ke svému božskému ženichu. Ve Starém zákoně ustanovil sám Bůh podrobnosti uctívání a vidíme, že žehnal ná-

rodu židovskému v té míře, nakolik lid zachovával jeho ustanovení. A přece, co bylo přímým předmětem tohoto kultu? – Archa úmluvy, v níž byly desky zákona a mana. To byl jen náznak, symbil, nedokonalý stín – „ubohé živly“: *egena elementa* – abychom mluvili jazykem svatého Pavla (srov. Gal 4,9). Pravý svatostánek je náš, neboť obsahuje opravdovou manu duší, obsahuje toho, který je sám svatý. „Ty jediný jsi svatý, Ježíši Kriste!“: *Tu solus sanctus, Jesu Christe* (Mešní Gloria). Božské oficium se koná u svatostánku, před očima Krista. Otec hledí s láskou na tu duši, která se snaží oslavit jeho milovaného Syna Ježíše. „Oslavil jsem a ještě oslavím“: *Et clarificavi et iterum clarificabo* (Jan 12,28). Proto vše, co tvoří nebo zvyšuje kult, jehož středem je Ježíš, je mu příjemné. Dejme si proto pozor, abychom nechybovali při ceremoniálu, abychom nerecitovali nebo nezpívali podle vlastních představ nebo rozmarů. To by znamenalo se prohřešovat proti úctě, dovolovat si opovážlivou důvěrnost, což by nám mohlo jen uškodit. Bůh zůstává Bohem, totiž nekonečnou bytostí, plnou nesdělitelné velebnosti, i když nám dovoluje, abychom jej chválili. Neříkejme také, že rubriky jsou maličkosti. Ano, tyto věci jsou po stránce hmotné malé, ale v očích víry jsou veliké, jsou veliké láskou, s jakou je můžeme zachovávat, veliké, protože přihlížejí přímo ke slávě Boží. Duše, která miluje našeho Pána, mu ukazuje svou lásku tím, že vkládá tolik věrnosti do maličkostí jako so velkých skutků, neboť malé není nic, co odpovídá vůli Boží.

Modleme se pozorně. Je zapotřebí rozlišovat pozornost od úmyslu, ačkoliv nás má úmysl oživovat při posvátném přednesu. Pokud jde o pozornost, je nutná, neboť Boží chvála je činností lidskou, kterou koná bytost obdařená rozumem a vůlí. Kdyby chyběla pozornost, plnili bychom tento úkol mechanicky jako řada dobře sladěných gramofonů. Připomínali bychom pak spíše modlící mlýnky mnichů tibetských.

Poznámka: Je však třeba vědět, že existuje trojí pozornost, které lze užívat při ústní modlitbě. A to jedna, kteoru se pozorují slova, aby se v nich nechybovalo, druhá, kterou se pozoruje smysl slov. Třetí, kterou se pozoruje cíl modlitby, totiž Bůh a věc, za kterou je modlitba“: *Triplex attentio orationi vocali potest adhiberi: una quidem qua attenditur ad verba, ne aliquis in eis erret, secunda qua attendi-*

tur ad sensum verborum, tertia, qua attenditur ad finem orationis se, ad verbum et ad rem pro qua oratur (II.–II, otázka 83 a. 13).

Náš svatý Zákonodárce shrnuje vše souborným způsobem ve své krásné kapitole „O způsobu přednesu žalmů“: De disciplina psallendi. Stanoví především zásadu: „Věříme, že Bůh je přítomen všude, ale zvláště na místě, kde konáme oficium“: *Ubique credimus divinam esse præsentiam, maxime tamen cum ad opus divinum assistimus*. Z této zásady vyvozuje dva důsledky: musíme zpívat chválu Boží s velikou úctou: „Buďme tudíž pamětlivi vždy toho, co praví prorok: Služte Pánu s bázní!“: *Ideo semper memores simus quod ait propheta: Servite Domio in timore!* Dále vyžaduje porozumění, abychom znali dobře, co děláme a co říkáme. „A opět Pějte žalmy moudře“: *Et iterum: Psallite sapienter*. Na konci kapitoly propojuje obě tyto dispozice a praví: Uvažme tedy, jakými se patří být, když na nás Bůh shlíží, a chovejme se tak, aby naše mysl byla v souladu s naším hlasem“: *Ergo consideramus qualiter oporteat in conspectu divinitatis esse, et sistemus ad psallendum ut mens nostra concordat voci nostræ* (RB kap. 19). Zkoumejme dobře tuto nauku.

Říká se nám především, že máme při oficiu setrvat vnitřně v hluboké adoraci před Bohem. Bůh je nekonečná svatost. „Pán všech věcí“: toto připomíná náš blažený Otec v kapitole „O uctivosti při modlitbě“: *De reverentia orationis* (RB, kap. 20). Když Abrahám, otec věřících, mluvil s Pánem, prohlásil o sobě, že je prach a popel (Gen 18,27). Když pak Mojžíš hovořil s Hospodinem, neodvážil se k němu ani pozvednout oči. „Bál se pohlédnout na Boha“: *Non adebat respicere contra Deum* (Ex 3,6). A přece nám Písmo praví, že „Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, jako mluví druh k druhovi“ (Ex 33,11), ale on měl hlubokou vnímavost pro Boží velebnost. Když Šalamoun Bohu zasvětil chrám, „naplnila Hospodinova velebnost dům“, takže se kněží neodvážili přestoupit jeho práh (2Kron 7,2). Klanění nepřestává ani pod zákonem lásky, ba ani v blaženém patření, kdy nastupuje úplně dokonalá důvěrnost s Bohem. Svatý Jan nám ukazuje anděly a vyvolené, jak se klanějí před někonečnou velebností Boží. „A padli na tváře a klaněli se Bohu“: *et ceciderunt in facias suas* (Zjev 7,11). Nuže, při bož-

ském oficiu nás Církev uvádí před Otce. Je pravdou, že jsme dětmi tohoto nebeského Otce, ale to dětmi adoptovanými. Nesmíme zapomínat na své původní postavení stvoření. Žalm invitatoria, který se každodenně vrací na počátku vigilií, a který je jakoby předehrou všech ostatních hodinek dne, je významný v tom směru: „Pojďte, chvalme s radostí Pána, předstupmě před jeho tvář s díky, písně plesání mu pějme. Neboť Bůh je veliký Hospodin a králem nade všemi bohy. V jeho ruce jsou všechny hlubiny země, temena hor jsou majetek jeho. Jeho je moře, neboť on je učinil, i souš je dílem jeho rukou. Pojďte, klanějme se, padněme, klekněme před Pánem, svým Tvůrcem. On je Pán, náš Bůh“ (Ž 94,1-7).

Jak nádherný je to začátek! Pojďte, praví žalmista, a v tom okamžiku se skláníme na kolena, abychom vykonali svou adoraci a projevili svou úctu. Tato bázeň není ovšem bázní otroka, která by byla nedůstojná nás i Boha, není to ani nedokonalá bázeň služebníka, ale je to ostych dětí v domě jejich nebeského Otce, neboť my jsme vskutku „lid, jejž on vodí, a ovce, jež on pase“: Nos autem populus ejus et oves pascue ejus. Je to hluboká úcta, která stále ještě plní i v nebi přesvaté lidství samotného Ježíše. „Bázeň před Pánem je svatá a trvá na věky věků“: *Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi*.

Tato vnitřní úcta vůči „Otci nesmírné velebnosti“: *Patrem immensæ majestatis* (Hymnus „*Te Deum*“), se má občas projevit i navenek. Jak praví náš Patriarcha, máme se „sklonit při každém Sláva Otci, které se opakuje na konci každého žalmu“ a je doxologií, v níž se vyjadřuje naše klanění „na počest Nejsvětější Trojice“: ad honorem et reverentiam sanctæ Trinitatis (RB kap. 9). Musíme též – jak říká dále – „naslouchat čtení evangelia na konci vigilií vstoje, s úctou a s pokornou bázní“: *cum honore et timore* (RB kap. 11). To je několik projevů vnější úcty, která se má udržet během celého oficia aktivní, aniž si přitom činíme nějaké násilí vůči fantazii či myšlení.

Nic nám nebrání, abychom vnitřně ponořeni do adorace nevěnovali pozornost smyslu slov, vjemům, keteré Duch svatý skrze žalmy vyjadřuje. To do nás žádá náš blažený Otec, když nám

v úsečné větě říká, že se má „naše mysl shodovat s naším hlasem“: *mens nostra concordet voci nostræ*. „Jestliže žalm pláče, plačte také, jestliže chválí, chvalte s ním, jestliže je prosbou, vyprošujte, když vyzývá k veselí, plesejte, když povzbuzuje k důvěře, doufejte, když vyjadřuje obavu, bojte se. Všechno totiž, co je zde napsáno, je naší záštitou“: *Si orat psalmus, orate, et si gemit, gemite, et si gratulatur, gaudete, et si sperat, sperate, et si timet, timete. Omnia enim quæ hic conscripta sunt, speculum nostrum sunt* (svatý Augustin: Výklady na žalm 30, kázání 3, č. 1).

Po celou dobu recitace setrváváme v adoraci. To je základní postoj. Ale na této úctě, která tvoří základ celé bytosti, probíhají citové obměny: láska, radost, chvála, zalíbení, důvěra, mocné touhy, úpěnlivé prosby. Všechna tato hnutí vystupují ze žalmů ke slávě nebeského Otce a k dobru duší tou měrou, jak se Duch svatý dotýká strun našeho srdce. Naše duše má být jako citlivá harfa pod prsty tohoto Božího umělce, aby náš chvalozpěv byl Bohu příjemný.

Pod zdánlivou neshodou je dokonalý souzvuk mezi názory svatého Tomáše, které byly výše uvedeny a mezi názory svatého Benedikta. Andělský učitel rozhodně neučí, aby „pozornost na Boha“ vylučovala „pozornost na smysl (slovní). Pouze chce, aby se duše nevázala příliš na jednotlivá slova a zůstala volná tak, aby se jediným rozmachem mohla rozletět k Bohu, zkrátka, aby se prostředek nestal cílem. A přesně tak chápe tu věc náš svatý Patriarcha. Neříká, že by se naše duše měla „podrobovat všem pronášeným slovům“, říká jen, že má být v souzvuku s naším hlasem“, to znamená, že má letět k Bohu při použití křídel, která jí nabízí liturgický námět.

Tak si počínají vyvolení v nebi při nebeské liturgii. Nazírají Boha neustále v nejdokonalejším klanění, aniž jim tato kontemplace brání chválit každou z jeho božských vlastností.

Tak jednal zde na zemi Spasitel, náš božský vzor. Duše Ježíšova byla neustále ponořena do nazírání na Otcovy dokonalosti a neustále se jim klaněla. Když trávil noc „na modlitbách“: *in oratione Dei* (luk 6,12), a když jeho Boží rty šeptaly posvátné chvalozpěvy, postihoval jeho duch celou jejich hloubku, celou jejich plnost,

zvláště u žalmů mesiánských. Každý z těchto vjemů, které Duch svatý vyjádřil, nacházel v Ježíšově srdci nekonečně čistou a věrnou ozvěnu. Také Ježíš sám oslavoval s nepřirovnatelnou vroucností a radostí Otcovu dokonalost. Proto jeho chvála tvořila nebeskou harmonii, která Otce uchvacovala a stoupala k němu jako nejlíbeznější vůně („*in odorem suavitatis*"), jako nejvonnější kadidlo. Nezaznívala právě v těchto hodinách Otcova slova prohlašující, že Kristus je jeho „milovaným Synem, v němž se mu zalíbilo", i když to mohli zaslechnout jen andělé?

Rovněž když mnich ve spojení s Ježíšem Kristem vstupuje do oratoře s duší naplněnou nejvážnějšími a nejvzácnějšími zájmy mystického těla Ježíšova, mnich, jehož srdce se pak rozplývá nejrůznějšími city, jež v něm Duch svatý postupně probouzí s tím, jak jeho rty pronášejí jednotlivá slova, vzdává Bohu nejvýše příjemnou poctu, zatímco se do světa duší řinou proudy světla a lásky, uvolňující se na jeho prosbu z hojnosti nebes.

Poslední dispozicí, která se od nás žádá, máme-li dobře konat Boží dílo, je zbožnost: *devote*. A co znamená toto slovo? „*Devovere*" znamená „zasvětit". Zbožnost je tedy zasvěcení sebe samého Bohu. Je to ten nejjemnější květ a nejryzejší plod lásky, neboť je to láska vrcholící v daru, v úplném sebeobětování milované bytosti. je to doslovné uskutečnění slova Kristova: „Miluj Pána, svého Boha, z celého srdce svého a z celé duše své a te vší mysli své": *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua* (Mk 12,30). Právě ono „celý": *totus*, on „úplnost" v lásce charakterizuje zbožnost. Když člověk někoho cele miluje, nepočítá, co pro něj vydává, nešetří se a rád se pro něho obětuje do krajnosti. Vzhledem k Bohu a v díle pro Boha tyto dispozice vytvářejí zbožnost.

Ta se nesmí zaměňovat za některé ze svých účinků. Nespočívá v citových útěchách, které člověk zakouší. I když tyto útěchy mohou být časté, přece tím nejsou méně náhodné, neboť zavisejí právě tak na povaze a na okolnostech jako na Pánu samém. Sladkost pociťovaná ve službě Boží je dobrá. Inspirovaný pěvec sám říká: „Okuste a vizte, jak sladký je Pán": *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus* (Vulg. Ž 33,9). Ale netvoří podstatu zbožnosti.

Dá-li nám Pán pocítit, že je jeho služba plná slasti, musíme za to děkovat, protože nás to povzbuzuje a podnějcuje k lásce, ale nesmíme se k těmto útěchám připínat, jako by tvořily samotný základ zbožnosti.

Poznámka: Tak se modlíme v Modlitbě po přijímání prosebné mše svaté: „Naše prosby, prosíme, Pane, provázej milostivou přízní, abychom, když v soužení tvé dary přijímáme, rostli ze své útěchy ve tvé lásce“: *de consolatione nostra in uto amore crescemus*.

Být opravdu zbožným při božském oficiu znamená zapojit celou svou bytost do snahy vykonat je dobře: ubírat se každodenně několikrát do chóru, s celou svou horlivostí, snahou a s úsilím se věnovat božskému oficiu, jak jen lze nejlépe, vytrvat v tomto svém chování nejen, když přitom pociťujeme útěchu, ale ať už je naše duše v jakémkoliv stavu, ať jsme sebevíce unavení, nebo ať pociťujeme vnitřní nechuť, kterou Bůh někdy dopouští. Hodinky chvály nám přinášejí i příležitost k obětem.

O některých jsme se již zmínili v předchozím pojednání. K tomu, abychom je denně, ba několikrát za den přinášeli, k tomu potřebujeme sebezápor a mnoho velkodušnosti. A co nám k této velkodušnosti dopomůže, co ji bude živit? Je to láska. Vždyť zbožnost je vlastně láska v praxi. Má-li člověk onu horlivost, která se rodí z lásky, přináší Bohu opravdu oběť chvály: „Budu ti obětovat oběť chvály“: *tibi sacrificabo hostiam laudis* (Vulg. Ž 115, 17). To znamená chválit Boha celou svou bytostí a přinést sebe samotného v zápalnou oběť. „Chci tě, Pane, oslavovat z celého srdce“: *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo* (Ž 9,2). Mnich, který by nepotlačoval každou nevhodnou myšlenku, který by nesoustřeďoval při tomto Božím díle všechny síly svého ducha i vůle, aby cele patřily Bohu, který by se účastnil posvátného oficia a přitom se sotva pohnul, zanedbávaje obřadní předpisy Církví ustanovené o slově Božích dokonalostí a k vyjádření naší úcty k nim, by neplnil svou mnišskou povinnost uspokojivě. A tato nedbalost, netečnost a způsob chválit Boha jen „okrajem svých rtů“ není důstojná mnicha. Bylo by nepřípustné, aby mnich, jehož povinností je tak vznešené dílo, je plnil bez horlivosti, zatímco se tolik ře-

holníků v řádech čistě činných a tolik misionářů obětavě věnuje službě duším. Když jsme tedy v chóru, měli bychom říkat s celou upřímností: „Můj Bože, nyní tě mohu oslavovat ve spojení se Tvým milovaným Synem. Nyní mohu vykonat mnoho pro duše vykoupené krví tvého milovaného Syna. Bez mé modlitby, která je modlitbou tvého Syna, by snad byly některé z nich pro věčnost ztraceny. Kéž všechno ve mně zpívá tvou chválu, kéž není ve mně nic, co by nebylo tvé." Bůh miluje velkodušnost v službě Jemu, ale podle mocného Písma svatého „vyvrhuje vlažné" (srov. Zjev. 3,16), to je ty, kdo jsou lhostejní k zájmům o jeho slávu a o duše.

Věnujme se tedy cele svému hlavnímu dílu po příkladu tolika svatých mnichů, kteří v něm nacházeli nejlepší prostředek, jak ukázat svou lásku k Bohu a k duším. O svaté Mechtildě se vypravuje, že „měla ve zvyku užívat všech svých sil ke chvále Boží s nejvroucnější láskou. Zdálo se, že by se nikdy nezastavila, i kdyby přitom měla vydat svůj poslední dech. Jednoho dne, když se zpěvem velmi unavila, což se jí často stávalo, se cítila blízká mdlobě. V té chvíli se jí zdálo, že nabyla znovu všech svých sil tím, že vdechla do sebe blízkost Božského Srdce Kristova a tak mohla ve zpěvu pokračovat ne vlastními silami, nýbrž silou Boží. V tomto spojení se jí pak zdálo, že zpívá s Bohem a v Bohu a Pán jí řekl: „Zdá se, že nyní vdechuješ sílu mého Srdce, rovněž tak každá duše, která bude po mně toužit s láskou, nebude už dýchat sama, ale v mém Božském Srdci" („Kniha obzvláštní milosti", 3. část, kap. 7).

VI.

Má-li se konat božské oficium se vší horlivostí, jaká mu přísluší, je k tomu zapotřebí velké víry a ušlechtilé lásky. Když člověk nemá tuto víru a vroucí lásku, může se stát, že už nemá dost vysoké představy o jeho nesmírné hodnotě pro slávu Boží a dobro duší, a že nakonec bude jiná díla považovat za důležitější. ANiž si to přiznává, pocítí mimoděk uspokojení, že se může někdy z toho nebo onoho důvodu dispenzovat od přítomnosti v chóru.

Duši proniknuté živou vírou se naopak neustále jeví Opus Dei ve své nepřirovnatelné velikosti a nevyčerpatelné hojnosti. Spoje-

no s Nejsvětější obětí, kolem níž se soustřeďuje, se jí jeví jako ten nejdokonalejší projev úcty, který můžeme Pánu nabídnout a jako nanejvýš účinný prostředek spojení s Bohem. Takto disponovaného mnicha neovládne pak rutina. Chvála Boží má pro něj každodenně nový půvab a je pro něj každodenně „novou písní“: *canticum novum* (Ž 96,14 a 149,1), kterou celá jeho bytost, tělo i duše, vysílá k Bohu, aby jej oslavila. Například ve slovech tak často opakovaných v invitatoriu: „Pojďme, klaňme se Pánu!“, se sklánějí všechny hlavy jako se vánkem naklání obilné klasy na poli. Koná-li se tato úklona ze zvyku, z rutiny v pejorativním smyslu slova, bez pozornosti na city, jež vyjadřuje, je to téměř bezcenný obřad. Ale jak jen velkolepá chvála stoupá k Bohu, když se duše plná zbožnosti vnitřně sklání před Pánem a cele se mu oddává! Jen andělé mohou vidět, jak je to krásné. Stejně tak, když se skláníme při Sláva Otci na konci každého žalmu, zahrňme do tohoto úkonu celou svou chválu a celou svou zbožnost. Svatá Magdaléna de Pazzi byla naplněna takovou zbožností, když přednášela Sláva Otci, že ji vídali, jak v té chvíli zbledla, jsou cele proniknuta sebevzdáním se Nejsvětější Trojici, když ta slova přednášela („Životopis“ od Otce Cepariho, kap. 15).

Stává se, že přes veškerou svou vroucí touhu chválit Boha v chóru jsme při tom napadeni rotržitostmi. Řeknete mi snad: „Co máme v té chvíli dělat?“ Roztržitostem se nelze vyhnout. Všichni jsme slabí. Je tolik věcí, co zaměstnávají naši pozornost, že se náš duch snadno rozptýlí. Nemusíme se příliš znepokojovat těmito roztržitostmi, které vyplývají z naší křehkosti. „Pokud jde o roztržitosti, které Vás znepokojují při přednášení božského oficia“, napsala svatá Terezie jednomu těch, s nimiž si dopisovala, „jsem jim podrobena stejně jako vy a radím i Vám, aby jste je připisoval slabosti mysli, jako to dělám já. Vždyť Pán ví, že naším úmyslem je dobře se modlit, když setrváváme na modlitbách“ (Dopis 308). Tuto poslední větu velké rozjímavé duše je dobře si zapamatovat. Nemusíme se znepokojovat roztržitostmi, které se vynoří při božském oficiu vlivem naší pohyblivé fantazie, v té míře, v jaké jsme se před *Opus Dei* snažili podle svých možností připravit, abychom ukázali, že „naším úmyslem je dobře se mod-

lit".Jestliže jsme se před oficiem nesnažili obrátit svého ducha k Bohu, abychom se na něj soustředili a naplnili svou dušihlubokou úctou a velikou zbožností, bude velmi nesnadné, abychom nebyli roztržitými, ale tyto roztržitosti se musí přičíst i nedbalosti. Při tomto se můžeme odvolat i na svou vlastní zkušenost. Většině svých roztržitostí bychom se vyhnuli, kdybychom věnovali bezprostřední přípravě veškerou péči, jak náleží. A jestliže tím, že oficium konáme strojově, si necháváme unikat mnoho světla a mnoho milostí, přičítejme to jen a jen své nedbalosti.

Jestliže jsme se však se vší horlivostí usebrali dříve než jsme nabídli Bohu svůj projev úcty, kterým velebíme jeho dokonalosti, jestliže jsme se vroucím úkonem víry a lásky spojili s Ježíšem Kristem, vtěleným Slovem, nabízejíce mu své rty, aby chválil Otce a obdařil celé své mystické tělo světlem a dary svého Ducha, můžeme být klidnými co se týče roztržitostí, které vyvstanou. Vyplývají z naší slabosti. Jakmile si je uvědomíme, znova se duohovně vzchopíme, ale čiňme tak klidně, bez násilí. A zvláště opakujíoí se Sláva Otci ať je příležitostí, kdy znovu oživíme svou bdělost. Když je pronášíme, skláníme se, abychom vzdali Bohu projev své úcty a adorace, a to je nejpříhodnější okamžik, abychom duši zase uvedli do přítomnosti Boží. Tak budou i roztržitosti sloužit k oživení naší horlivosti. A vytrváme-li v této snaze učinit – pokud je to na nás – vše možné, abychom aspoň pečlivě zachovali všechny obřady, naše chvála tím nebude méně Bohu příjemná a Církvi prospěšná.

To obdivuhodně vystihuje Bossuet, jehož slova si vypůjčíme na závěr tohoto pojednání: „Zbožná duše ! Ovocem nauky Ježíše Krista o modlitbě má být hlavně věrnost v hodinách, které mod litbě věnujeme. I kdybyste byli vnitřně roztržitými, jestliže lkáte proto, že takovými jste, ba když si jen přejete, abyste roztržitými nebyli, zůstanete-li věrnými, pokornými a usebranými navenek, udržuje ducha modlitby poslušnost, kterou při top prokazujete Bohu, Církvi a Řeholi, zachováváte-li pokleknutí, úklony a vše ostatní, co patří k vnějším projevům zbožnosti. V takové chvíli se člověk modlí stavem, dispozicí, vů1í, ale zvláště když se pokořuje pro svou vyprahlost a pro své roztržitosti. Jak jen je taková

modlitba Bohu příjemná! Jak umrtvuje tělo i duši! Kolik milostí obdrží a kolik hříchů odčiní! („Rozjímání nad evangelii“: Horské kázání 44).

15. Monastická modlitba.

Stručný přehled: – I. Místo, jež zaujímá modlitba v životě mnicha. – II. Vlastnosti, které svatý Benedikt požaduje od modlitby; nutnost přípravy. – III. Ráz monastické modlitby na cestě očistné. – IV. Na cestě osvětné. – V. Jak je *Opus Dei* ryzím zdrojem hojného světla. – VI. Stav modlitby v životě spojení s Bohem. – VII. Prostředky, které svatý Benedikt udává, aby v nás udržel život modlitby. – VIII. Tento život je normálním stavem mnicha v klášteře; vzácné plody, které přináší.

Hlavní základ liturgického cyklu, tvoří zpřítomňování Kristova života. Ale Kristus není sám. Oslavuje také ty z údů jeho mystického těla, kteří jsou již částí jeho slavného království, vyvolené, kteří jsou nejvzácnější cenou Ježíšovy krve, nejkrásnějším plodem spojení Církve se svým Božským Ženichem. Svatí tvoří doprovod Kristův v liturgickém roce a když ohválíme jejich ctnosti a opěvujeme jejich zásluhy, zvyšujeme a oslavujeme Toho, který, jsa jejich hlavou, je také jejich korunou. „On je korunou všech svatých“: *Ipse est corona sanctorum omnium* (Invitatorium vigilií Všech svatých).

Mezi těmito svatými je veliká rozmanitost. Každý podle svého povolání a „podle míry milosti, jakou jim udělil Kristus“: se-cundum mensuram devotionis Christi (Ef 4,7), zpodobil jeden rya z plnosti dokonalosti Bohočlověka. Tentýž Duch, jak říká svatý Pavel (1Kor 12,4), dal každému zvláštní milost, která jsouc naroubována na přítomnost, působí, že každý z vyvolených září zvláštním leskem. U jedněch převládla síla, u jiných moudrost, a u některých zase horlivost pro slávu Boží. Tento se skvěl zvláště vírou, onen čistotou. Ale ať jsou to apoštolové, mučedníci nebo biskupové, ať jde o panny nebo vyznavače, s jedním společným rysem se setkáváme a všech. Který je to rys? Stálost v hledání Boha a v lásce k němu. Všichni svatí zůstali stálými a věrnými, ať žili v jakýchkoliv okolnostech, ať byli zmítáni jakýmikoliv pokušeními, ať byly obtíže, s nimiž se setkali, nebo svody, jimiž byli obklopeni, jakékoliv.

A to je veliká otnost, protože nestálost je jedním z nejhorších nebezpečí, jež člověka ohrožuje. Svatí hledali Boha neúnavně, nehledíce k drsnosti cesty, k necitelnosti nebe, k zápasům, jež museli podstupovat. Proto je v den jejich vstupu do věčného království Bůh korunoval slávou a opojil radostí. „Dobře, služebníku dobrý a věrný, poněvadž jsi byl nad málem věrný ... vejdi v radost svého Pána“: Euge, serve, bone et fidelis,

intra in gaudium Domini tui (Mat 23, 3). Protože se svatí

nedali ničím odvrátit od jediného Dobra, došli k slavnéma cíli. Nuže, co je vnitřním důvodem této stálosti v dobrém? Kde ji svatí čerpali? Jaké je jejich tajemství?

Tímto tajemstvím je život modlitby. Duše, která vede život modlitby, zůstává spojena a Bohem, pne se k Bohu, má účast na neproměnlivosti a věčnosti Boží, a proto „její vůle zůstává neochvějná ve všech okolnostech“. Dítě, které se v bouři zachytí skály, je silnější, než muž ponechaný rozmarům vln. Těsné přilnutí duše k Bohu je plodem modlitby. Svatí v nebi by nemohli nebýt spojeni s Bohem, s jeho vůlí, protože na Boha nazírají a vidí v něm plnost každé dokonalosti a zdroj veškeré svrchovanosti. Když člověk vede život modlitby, zůstává obvykle ve styku s Bohem ve víře a duše nachází v tomto spojení světlo a potřebnou sílu, aby se ve všech věcech hleděla radostně přizpůsobit Boží vůli. A protože je Bůh principem veškeré svatosti, nachází duše, která žije z modlitby, v tomto obvyklém spojení s ním, jež modlitba vytváří, toto: plodnost svého nadpřirozeného života.

Zkoumejme, jaké místo zaujímá modlitba v našem klášterním životě; které znaky jí chtěl svatý Benedikt dát; které prostředky nám poskytuje Řehole, abychom si zabezpečili a v sobě udrželi život modlitby.

I.

Místo, které má patřit v životě mnicha modlitbě, je velmi veliké. Ti, kteří poprvé čtou Řeholi svatého Patriarchy, jsou poněkud udiveni, když vidí, že svým mnichům nestanoví, kolik času mají věnovat osobní modlitbě. Říká prostě: „Mnich se má často oddávat modlitbě“: Orationi frequenter incumbere (RB kap. 4). Jinde

říká, že ten, kdo se chce po recitaci božského oficia věnovat modlitbě, bude k tomu mít volný čas (RB kap. 52).

Napsal také velmi krásnou, ale krátkou stránku o vlastnostech, které má modlitba mít (RB kap. 20). Ale nikde svým mnichům neurčuje spíše tu či onu hodina,kdy se mají oddávat osobní modlitbě. Někteří se nemohou ubránit, aby nad tím nevyjádřili podiv, ale neprávem, život mnicha, tak jak jej zorganizoval svatý Benedikt v ústrani od světa, jeho samota, Boži chvála, duchovni četba, to vše směřuje k tomu, aby vytvořil život modlitby a zároveň jej předpokládá. Svatý Zákonodárce nepovažoval tedy za nutné stanovit hodinu nebo půlhodinu, která by se měla věnovat modlitbě. Mniši, kteří dokonale poslouchají ustanovené předpisy, dospívají nutně k životu modlitby. V záměru svatého Patriarchy, stejně jako podle celé klášterní tradice, není modlitba pouze nějaký přechodný úkon, jemuž se věnujeme odděleně v té či oné hodině, úkon nemající účinného vztahu k ostatním úkonům dne. Má být dýcháním duše, bez něhož není vůbec opravdový duchovní život možný. Ale když člověk žije tímto životem spojení a Bohem, věnuje zcela přirozeně ve svém dnu určitý přesný časový úsek zcela zvlášť rozhovoru s Bohem, protože duše, která Boha miluje, se touží s ním spojit v určitých chvílích výlučněji. Tato hodina modlitby je jakýmsi zesílením života modlitby, v němž se duše obvykle pohybuje.

Tato modlitba má být každodenní, vždyť náš blažený Otec chce, abychom „každodenně v modlitbě“: *cotidie in oratione*, vyznávali své hříchy Bohu (RB kap. 4). Rovněž „často“ během dne se má mnich obracet k Bohu a důvěrně s ním hovořit. *Orationi frequenter incumbere*. Ostatně podle Řehole má mnich denně věnovat dvě až čtyři hodiny posvátným čtením (RB kap. 48). Tento poslední výraz má u svatého Benedikta smysl velmi pružný, poskytuje zároveň určitým duším předvídanou možnost věnovat se velmi dlouho modlitbě.

Víme také, že sám svatý Patriarcha dal k tomu příklad. Jeho duše se každého dne otvírala vstříc Bohu ve vznešené modlitbě, jež pro něho byla zdrojem velikých milostí. Jistě to bylo při modlitbě, když mu Bůh jednoho dne akázal vesmír jakoby svinutý do

jediného paprsku světla (svatý Řehoř Veliký: Dialogy, kniha II, kap. 33), po modlitbě vzkřísil mnicha, kterého zabila řítící se zeď (tamtéž, kap. 11), a dítě nějakého venkovana (tamtéž, kap. 32). Při modlitbě také viděl duši své sestry Scholastiky, jak v podobě holubice vzlétá k nebi. Chceme-li tedy být opravdovými učedníky velkého Patriarchy, musíme se často oddávat modlitbě, směřovat k onomu životu modlitby, jejž si jistě přál pro každého z nás. Náš blažený Otec má vskutku jediný cíl, aby nám pomohl nalézt Boha. „Hledá-li opravdu Boha!: *Si revera Deum querit*. V prvním ze svých pojednání, kde jsme se snažili podat velikost tohoto díla, jsme řekli, že k Bohu dojdeme jen úplným sebedarováním. Citovali jsme vám slova, která pronesla svatá Kateřina ze Sieny na svém smrtelném lůžku: „Člověk může vpravdě vlastnit Boha, jen když se mu sám dá nerozdělenou láskou." Ale tato světice hned připojila, že „poznala také, že nemůžeme bez modlitby dospět k tomuto stavu, v němž duše dává celé své srdce Bohu, aniž je kdy bere zpět (blahoslavený Rajmund z Kapuy: „Životopis"). Nelze se tomu vůbec divit. Člověk je přirozeně slabý a nestálý a jen v obvyklém styku s Bohem poznává prakticky marnost každého tvora, ponechaného sobě samému a plnost Boha, který jediný je hoden celé naší lásky. Proto náš blažený chce, abychom se často oddávali modlitbě a tak nikdy neztráceli ze zřetele svrchované dobro a nedali se od něho odvrátit prchavým půvabem tvora.

Máme-li se trvale udržet na výši tohoto jediného hledání Boha, jež vytváří naše povolání, potřebujeme modlitbu. Když nás Pán povolal k monastickému životu, osvítil nás světlem svého Ducha. V tomto božském světle jsme pochopili, že je svrchovaným Dobrem, pro něž musíme všechno opustit, a my jsme tak učinili, abychom za nim mohli jít. V den své profese „z upřímného srdce jsme všechno to darovali": *In simplicitate cordis mei lætas obtuli universa* (1 Kron 29,17). Přísahali jsme obrácení mravů a poslušnost. Tento úkon byl nejvyšším holdem lásky a klanění, a proto nanejvýš příjemným Bohu. Kdybychom si po celý život udrželi ony dispozice, v nichž byla naše duše v té chvíli, stali bychom se opravdovými světci, o tom nelze pochybovat. Nuže, v tomto

postoji sebeodevzdání se bez výhrad nás může neklamně udržet jen intenzívní život modlitby. Dva důvody nás přesvědčí, má toto tvrzení dobrý základ.

Především život modlitby nám dává trvale žít v onom božském světle, jehož jeden paprsek nás osvítil v den našeho povolání a našich klášterních slibů. Jsouce tohoto světla zbaveni, dospěli bychom ponenáhlu k tomu, abychom si už nevážili tisíce podrobností řeholního života. Tento život má svůj smysl, jen když je nadpřirozený. Naproti tomu odporuje příliš kleslé a sobě ponechané lidské přirozenosti, než aby jej člověk mohl dlouho snášet bez pomoci Boží. Jen v tomto světle čerpáme sílu a radost z odříkání, jež vytváří náš život, v němž živíme svou naději, že jednoho dne dojdeme k Bohu, v němž nalézáme lásku, která působí, že ho již zde na zemi ve víře milujeme. Proto je tedy modlitba opravdu nutná, abychom se vždy udrželi na té výši, kterou jsme zahlédli a které jsme se dotkli v den, kdy jsme se dali Bohu.

Druhý důvod, který vyplývá z předcházejícího, spočívá v tom, že prostředky, jež nám pomáhají, abychom stále směřovali k Bohu a zůstali a ním spojeni, totiž svátosti, mše svatá, božské oficium, život poslušnosti a práce, dosahují své nejvyšší účinnosti, jen když vedeme život modlitby. Všechny tyto prostředky cenu a prospívají nám jen tehdy, když jejich působení neklademe překážky, ale vycházíme jim vstříc s vnitřními dispozicemi víry, důvěry, zkroušenosti, pokory, odevzdanosti. Nuže, právě životem modlitby, obvyklým spojením s Bohem nabudeme síly odstraňovat překážky, načerpáme a udržíme v sobě dispozice příznivé milosti. Duše, která není v habituálním stavu modlitby, musí pokaždé vyvíjet velké úsilí, aby se soustředila a vzbudila v sobě ony dispozice, na nichž prakticky nejčastěji závisí užitek nadpřirozených prostředků, které máme ke svému posvěcení; kdežto duše žijící životem modlitby je jako ohniště, v němž stále doutná božský oheň. A když přijdou obvyklé hodiny nebo vhodné příležitosti, kdy se toto ohniště dostává do přímějšího nebo výlučného styku s milostí – jak je tomu ve svátostech, při Nejsvětější Oběti, při božském oficiu, při rozkazech poslušnosti a ve zkouškách, které Bůh sesílá nebo dopouští – stává se toto ohniště výhní, v níž

duše vidí, jak její láska k Bohu a k bližnímu mohutní a jak se často mění ve stupeň velmi vznešený. Protože je láska k Bohu jediným zdrojem a její intenzita jedinou mírou záslužnosti našich i nejnepatrnějších skutků, stává se život modlitby, který v nás udržuje a rozhojňuje láska, tajemstvím naší svatosti.

Vidíte, jak dalece má náš blažený Otec pravdu, když nám říká, „abychom se často oddávali modlitbě". Jen věrným a častým cvičením se v modlitbě dospějeme ponenáhlu k tomu, že povedeme onen život obvyklého spojení s Bohem, který měl v celku na zřeteli svatý Benedikt, když všechno upravoval ve svém klášteře pod názvem „Škola služby Páně": *Dominici schola servitii* (Prolog k Řeholi).

II.

Povahu modlitby jsem rozsáhle vyložil na jiném místě a uvedl tam i její podstatné prvky („Kristus, život duše", II. část, kap. 10 „Modlitba"). Předpokládajíc základní znalost nauky spokojíme se zde tím, že se dotkneme několika bodů, které se týkají povahy modlitby, jak ji lze vyvodit z textu a ducha Řehole svatého Patriarchy.

Modlitba, jak jsme napsali, je rozhovorem dítěte s nebeským Otcem, dítěte, které se mu klaní, které ho chválí a říká mu, že ho miluje, které se učí znát jeho vůli a prosí ho o pomoc potřebnou k dokonalému plnění této vůle. Modlitba je normální rozvoj postojů, které vyvěrají z našeho přijetí za děti Boží, rozvoj pod vlivem Ducha svatého. Tato definice nám dává tušit základní vlastnosti, které má mít modlitba. Je-li rozmluva rozhovorem Božího dítěte s jeho nebeským Otcem, musí být proniknuta velkou zbožností a zároveň hlubokou úctou. Pro dítě Boží, pro skutečného bratra Ježíše Krista, není žádná něžnost, žádná důvěrnost příliš veliká, ale pod podmínkou, že ji vždy doprovází a podpírá postoj nevýslovné úcty před nesmírnou velebností Otce. „Otce nesmírné velebnosti": *Patrem immensæ majestatis* (Hymnus „Te Deum"). To znamená „klanět se Otci v duchu a v pravdě" (Jan 4,23).

A právě tento dvojí rys vyžaduje svatý Benedikt ve své Řeholi. Co nám tedy říká v této krátké ale hluboké kapitole, kterou vě-

nuje „úctě, kterou máme přinášet v modlitbě?“ Chce především, abychom „předkládali své prosby Bohu, Pánu celého vesmíru, v úplné pokoře a ryzí zbožnosti“, což je známkou úcty před jeho nekonečnými dokonalostmi, a projevovat jej pokorným chováním a snahou o čistotu před Ním, který je svatost sama. Svatý Benedikt nezná lepší projev této úcty – a jiný nežádá – nad slzy zkroušenosti, prolévané při vzpomínce na chyby, jimiž jsme my, ubozí tvorové, urazili Boha plného velebnosti, slzy, jež doprovází úplná čistota srdce.

Chce, aby naše modlitba byla „čistá, ryzí a krátká“, ale připojuje poznámku, kterou naznačuje nenucenost, vlastní srdci adoptivního dítěte Božího, – „ledaže by nás milost pobádala, abychom z lásky svůj rozhovor s Bohem prodloužili“: *Nisi forte ex affectu inspirationis divinæ protendatur* (RB kap. 20).

Náš svatý Patriarcha vyžaduje tedy, abychom přicházeli k Bohu s úctou a pokorou, jak náleží stvoření, a to stvořením, která zhřešila. Ale tato hluboká úcta, jež nás sklání v úplné odevzdanosti, nebrání srdci, aby se pod vanutím Ducha svatého neotevřela k důvěře, lásce a něze. Tato důvěra je tím bezpečnější, že se neopírá o žádný stvořený nárok, nýbrž výlučně spoléhá pouze na dobrotu našeho nebeského Otce.

V Prologu nám náš blažený Otec připomíná tato Boží slova: „Mé oči hledí na vás a mé uši vnímají vzlykot, a dříve než ke mně zavoláte, říkám: Zde jsem“ (srov. Ž 34,l6; Iz 65,24; 58,9). A svatý Patriarcha hned připojuje: „Co může být sladšího, moji nejdražší bratři, nad tento hlas Páně, který nás pln dobroty k sobě zve a ukazuje nám cestu života?“ – Tak se jeví dvojí pohled na zbožnost, jak jí rozumí svatý Benedikt. Oba tyto postoje jsou nutné a nelze je od sebe odloučit, jako je neodlučitelný stav stvoření od naší hodnosti dítěte Božího. Je-li nebezpečná nedbalost zapomínající na úctu, působí neméně rušivě bázeň odloučená od důvěry. Obojí toto chování vůči Bohu je bezpráví: nedbalost uráží jeho velebnost, otrocká bázeň pak jeho bezmeznou dobrotu.

Tato úcta a důvěra jsou možné a udrží se jen tehdy, když se pečlivě snažíme se na rozhovor s Bohem připravit. Nikdo si nesmí říci: „Protože se v nás modlí Ježíšův duch, můžeme před Boha

předstoupit bez přípravy". Kdo by takto smýšlel, dopouštěl by se velkého omylu. Nemůžeme si činit nároky, že bude Duch svatý v našich duších působit bez ohledu na vnitřní podmínky. Znáte protestantskou sektu kvakerů (*poznámka překl.*: Tato sekta je rozšířena obzvláště v Americe). Klade důraz na vnitřní osvícení. Najdou se mezi nimi lidé velmi úctyhodní, ale jejich náboženství je dost podivné. Jejich hlavní náboženské konání spočívá v tom , že se scházejí v chrámech, rozlehlých čtvercových sálech s bílými stěnami, muži i ženy usednou na lavice, jež jsou jediným zařízením budovy. Zavládne mlčení, všichni čekají „na van Ducha". Najednou, někdy po dlouhém čekání, jeden z přítomných, muž či žena, chlapec či děvče vykřikne: „Duch mnou hýbá". A ihned vstane a začne říkat, co mu Duch „našeptává". Všichni pozorně naslouchají jeho slovům, jež jsou nejčastěji je zmateninou. Když přestane mluvit, je „modlitba" skončena a shromáždění se rozejde. Tito kvakeři očekávají všechno od Ducha. Celé jejich náboženství záleží v touze po vanutí Ducha, který rozechvívá jejich duši a otřásá jejich tělem. Odtud pochází i jejich název (*poznámka překl.*: anglické slovo „quake" znamená „chvět se, třást). Nevyžaduje se žádná vnitřní příprava ani žádný vnější úkon.

U nás tak tomu být nemůže. Naše modlitba není výsledkem nervového vzruchu nebo iluzí. Svatý Pavel říká, že Duch „sám se za nás přimlouvá vzdechy, jež slovy nelze vyjádřit" (Řím 8,26), ale týž apoštol nás nabádá, abychom nezarmucovali (Ef 4,30) a neuhášeli Ducha (1Sol 5,19). Nuže, jak uhází člověk Ducha? Smrtelným hříchem, který ho nutí, aby se z duše vzdálil. Jak Ducha svatého zarmucujeme? Jistě ne slabostmi, jichž želíme, chybami z nedopatření, ale činíme tak nevěrnostmi, chladně připouštěným odporem vůči Božím vnuknutím. Chceme-li tedy v sobě umožnit život modlitby a učinit jej plodným, musíme bdít nad čistotou svého srdce. Náš blažený Otec velmi zdůrazňuje tuto vlastnost. „Podmínkou našich proseb musí být snaha o čistotu": *puritatis devotione supplicandum est*. „Vězme, že budeme vyslyšeni jen tehdy,- když je naše srdce čisté a když proléváme slzy zkroušenosti": *In puritate cordis et conpunctione lacrymarum nos exaudiri sciamus* (RB kap. 20).

Duše, která se nesnaží očistit od svých chyb zkroušeností, která se podle možnosti nevyhýbá tomu, co by se mohlo Pána nelíbit, nemůže dospět k životu spojení a Bohem modlitbou, protože dobrovolně zarmucuje Ducha svatého, který ji samu musí v modlitbě podporovat. Vzdálená, ale vždycky vyžadovaná příprava srdce záleží právě v této čistotě.

Žádá se také ještě jiná příprava, která má ráz spíše rozumový. Duch svatý nás vede podle naší přirozenosti, a to vzhledem k rozumu a vůli. Dříve než přistoupíme k modlitbě, musíme mít znalosti víry, které nám poskytnou prvky rozhovoru. Řeknete mi snad, že Bůh některé duši dává dar modlitby dříve, než dosáhla velkých znalostí o tajemství víry a nauky, nebo než se dokonale očistila. Nepochybně, ale to není obvyklá cesta. Setkáváme se tu s určitou analogií mezi způsobem, jak Bůh řídí přirozený svět, a s jeho působením v řádu milosti. Pohleďte, jak je tomu u věcí v oblasti stvoření. Bůh by mohl působit účinky bez přispění druhotných příčin. Mohl by stvořit chléb a víno, aniž by člověk musel set a sklízet, sázet a sbírat hrozny. Což neproměnil v Káni vodu ve víno a nerozmnožil chleby na poušti? Je svrchovaným Pánem všech živlů, ale jeho sláva žádá, aby se přirozený běh věcí řídil zákony, které jeho věčná moudrost ustanovila. Bůh chce, aby se réva sázela, aby pučelo listí, aby zrály plody, aby je lidé sbírali a lisovali, dříve než se víno může nalít do poháru. Podobně i v řádu nadpřirozeném jsou zákony, které stanovila Boží moudrost a jež zkušenost svatých poznala. Bůh ovšem není podroben těmto zákonům. Tak převádí některé duše ze stavu hříchu do stavu dokonalé lásky. Magdaléna byla nezřízenostmi svého života protikladem lásky. Jediné slovo našeho Pána stačí, aby se její duše změnila v ohnisko horoucí lásky. Pohleďme také na Šavla na cestě k Damašku! Je to pronásledovatel křesťanů „soptící hrozbami a vražděním“: *spirans minarum* (Skut 9,1), nenávidící učedníky Ježíšovy a rouhající se Kristu. Náhle byl zasažen bleskem a náš Božský Spasitel z něho v okamžiku učinil „vyvolený nástroj“ (Skut 9,15), apoštola plného ohně, který káže Krista, od něhož ho už nic nemůže odloučit. Podobně čteme v životě svaté Terezie, že se v jednom z jejich karmelů dostalo jedné novicce daru modlit-

by, aniž se něčím na onu milost připravila („Dějiny svaté Terezie“ podle bollandistů). Ale to jsou výjimečné dary nebo mimořádné zázraky, jimiž Bůh projevuje svou svrchovanou moc a připomíná nám nekonečnou svobodu své bytosti a své činnosti. Obyčejný postup Boží je takový, že vede duše k sobě v úctě k zákonům, jejichž původcem je sám.

Ale z dobrodiní těchto zákonů, o nichž si něco řekneme, Bůh nikoho nevylučuje. Volá všechny pokřtěné duše, aby se s ním důvěrně spojily. Nejsme snad milostí jeho dětmi, bratry jeho milovaného Syna, živými chrámy jeho Ducha? K čemu směřují všechna tajemství Ježíšova, celý ten zázračný nadpřirozený organizmus, jejž zřídil ve své Církvi, ne-li k tomu, aby otevřely přímým, velkodušným a věrným duším cestu lásky a nejdůvěrnějšího spojení s ním? A platí-li to o křesťanech všeobecně, oč spíše se to musí uskutečnit u duší, které Kristus chtěl zvláštním předurčením zasvětit výlučně své službě? Právě o nich řekl: „Vy jste moji přátelé, neboť jsem vás uvedl do tajemství své lásky“ (srov. Jan 15,15).

III.

Když jsme mluvili o nástrojích dobrých skutků, zmínili jsme se již o třech obdobích, kterými musí duše projít, má-li obyčejnou cestou dosáhnout dokonalého spojení. Je vhodné, abychom se k tomuto předmětu vrátili, protože se stupeň naší modlitby prakticky určuje stupněm našeho vnitřního života.

Jak víte, rozlišuje se stav života očistného, stav života osvětného a konečně život spojení. Ačkoliv to jsou tři skutečná období, nevrství se na sebe tak, že by si navzájem odporovala. Existuje mezi nimi určité, vzájemné prolínání, určitá příbuznost. Zmíněné názvy převládají pouze kvůli převládání toho či onoho prvku, převládání, které nemůže nikdy vyloučit ostatní prvky. Takto duše, která je na cestě očistné, koná také a dokonce často úkony života osvětného a úkony spojení. Naopak zase duše, která je ve stavu spojení, nemůže říci: „Už nepotřebuji myslet na peklo a na úkony sebeumrtvování.“ Nemůžeme tedy v této látce označit tu či onu nepřekročitelnou hranici, či lépe, nemůžeme geometricky stanovit duše ve stavu lišícím se od druhého. Tyto úseky cesty ne-

jsou odděleny zeměměřickými mezníky, jež lze jednou provždy překročit. Spíše do sebe zapadají, navzájem se udržují a doplňují; ale s převládáním určitého prvku: zde očišťování, tam osvícení, konečně pak habituální spojení. S těmito výhradami si stručně něco řekneme o každém z těchto tři životů.

V období života očistného je duše zvláště zaměstnána snahou se očistit, Přichází ze světa, jemuž se více nebo méně oddala. Urazila více nebo méně Boží velebnost, přichází, „aby se obrátila", jak praví náš blažený Otec: „*Veniens quis ad con-versionem*" (RB kap. 58). Chápeme-li toto slovo „konverze – obrácení" v nejširším smyslu, znamená odpoutání se od každého stvoření a neustálé hledání Bona. Svátost pokání očistila tuto duši od jiných chyb, ale zbyly v ní ještě jizvy, špatné sklony. Zaměření ke stvořením není docela opraveno. Duše je ještě naplněna duchovními nedokonalostmi. Tato duše je nepochybně ve stavu milostí, hledá Boha, ale nedošla ještě k onomu stavu čistoty a pevnosti v dobrém, aby se stala „hodnou objetí božského Snoubence". Není ještě „připravena jako ozdobená nevěsta pro svého ženicha": *parata sicut sponsa ornata viro suo* (Zjev. 21,2). Bůh od této duše žádá, aby zůstala na místech, která jsou pro hostinu označena jako poslední. Má se zvláště cvičit v prvních stupních pokory, úctě k Bohu. Je v tom nedostatek nadpřirozené jemnosti, když někdo chce, zvláště když předtím mnoho urážel Boha, vstoupit do důvěrného spojení s Ním od počátku duchovního života. To je domýšlivost, kterou Bůh nemůže snést. Musíme setrvat na konci hodovního stolu, dokud nás Pán nezavolá, abychom „posedli výše" (srov. Lk 14,10). Jaká má být modlitba této duše? Protože je nováčkem a nenavykla dosud modlitbě, takže sama v sobě nenalézá materiální prvky svého rozhovoru, musí si je vypůjčovat v tom či onom díle, které jí je poskytne, a jehož bude používat, dokud se její srdce nerozehřeje a vůle se nepodrobí Bohu. Jinak se může rozmluva s Bohem zvrhnout v neurčité plané snění. Přitáhne-li ji Bůh při modlitbě k sobě, může zanechat každé knihy. Náš blažený Otec přirovnává rozjímavou modlitbu k audienci (RB kap. 20). Nuže, když se ucházíme o audienci u nějaké vysoce postavené osoby, abychom jí projevili úctu a vzdali jí svůj hold, pečlivě se připra-

vujeme, abychom nepřišli „do úzkých“. Ale jestliže během rozhovoru převezme jeho řízení ona osoba, považujeme za svou povinnost ji následovat, aniž více myslíme na sebe. Rovněž tak si máme zvláště v začátcích duchovního života pomáhat tím či oním cvičením, tou či onou metodou, aniž ji považujeme za tak důležitou, že by nám vůbec neponechávala svobodu ducha. Nebezpečí iluze bude ostatně odstraněno i tím, že se podřídíme vedení duchovního vůdce.

Poznámka: Jedna svaté benediktinka, štědře obdařená shůry, napsala: „Dříve než začnete své rozjímání, snažte si připomenout přítomnost Páně ve své duši. Potom vykonejte blízkou přípravu. Jestliže vám Pán při rozjímání dá nějaký cit, jděte za světlem, které vám dá, a já ho prosím, aby vám udělil milost uchovat plody toho osvícení ke své slávě“ (Dom du Bourg: „Jeden extatický život z 18. století: Dobrá řeholnice J. M. Bonomo).

V tom máme napodobovat nezávislost, jejíž důkaz nacházíme u našeho svatého Patriarchy. Byl jistě opravdovým kontemplativním duchem. Měl veliký dar modlitby a rozsáhlou zkušenost cest spojení s Bohem. Nelze pochybovat o tom, když projdeme jeho život a pročteme jeho Řeholi. Mohli bychom čekat, že v ní najdeme dlouhé stati o modlitbě. Setkáváme se tam stěží se dvěma krátkými kapitolami; ale ani v jedné z nich není určena nějaká zvláštní metoda. Několik zásad, základních a charakteristických, to je pravda, ala krátce formulovaných, to je vše, co nám zanechal. Proč tento způsob jednání? Protože se svatý Zákonodárce skvěl uvážlivou moudrostí. Viděl, že nic tolik duši netísní, jako když se upravují jejich důvěrné vztahy s Bohem způsobem příliš „škrobeným“ anebo pánovitým. Spokojuje se tím, že označuje základní chování duše před tváří Boží, dispozice, které podmiňují plodnost Božího působení v duši: čistotu srdce, pokoru a zkroušenost. Co bude obvyklým podmětem rozjímání na cestě očistné? Mají to být zvláště „poslední věci člověka‘, utrpení Kristovo, jež způsobily naše hříchy, Boží dokonalosti, jež bázní a úctou plní duši, která na ně hledí. Rozjímání v té době má především oplývat úkony zkroušenosti a velmi pokorné důvěry. Svatý Benedikt píše právě hlavně o duši v tomto stavu, že má každoden-

ně v rozjímání prolévat slzy a naříkat nad svými minulými chybami“: *Mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu cotidie in oratione Deo confiteri* (RB kap. 4).

Takový je převládající, třebaže nevýlučný ráz tohoto období. Mnich, který prochází tímto obdobím, má často poklekat u nohou Božích, jak to činil marnotratný syn, a prosit ho za odpuštění, srdečně litovat všeho, čím urazil Boží velebnost a způsobil utrpení Ježíši, ohýbat svou vůli v pokorném podrobení se vůli Boží a vůli představených. V tom je právě definitivní ovoce tohoto období: hluboká a velkodušná, protože pokorná a zkroušená, podrobenost vzhledem k Boží vůli, ať je jakákoliv a ať se nám projeví jakýmkoliv způsobem.

Trvání tohoto prvního období je delší nebo kratší. Záleží velice na okolnostech předcházejícího života před vstupem do kláštera, na síle špatných návyků, na stupni velkodušnosti, kterou duše přináší ke své očistě. To může posoudit jen moudrý a osvícený duchovní vůdce. Přece však není domýšlivostí, když myslím, že duše, které se po dobu noviciátu daly formovat pokorou a poslušností, které byly velkodušné a plné horlivosti, které skládají své monastické sliby s velkou láskou a velmi čistým úmyslem, přicházejí toho dne na práh života osvětného. Monastické sliby jsou vskutku jako druhý křest. Duši, která byla trvale věrna milosti po celou dobu zkoušky, Bůh jistě dává velikou čistotu, jež jí umožní pokračovat na duchovních cestách.

IV.

Cesta osvětná, jak již ukazuje název, je charakterizována nadpřirozenými osvíceními, která Bůh duši v hojné míře udílí, a kterým duše vděčí za znalost božských věcí, pokud tak můžeme mluvit.

Bůh vede bytosti podle jejich přirozené povahy. My máme rozum a vůli, proto milujeme jen to dobro, které známe. Chceme-li se úplně k Bohu připoutat, musíme ho nejdříve poznat jak jen možno. Láska totiž směřuje jen k dobru, které jí ukazuje rozum. Jakmile se tedy duše počíná očišťovat od každého hříchu, od každé nedbalosti, Bůh ji ponenáhlu osvěcuje, aby ji cele přitáhl k so-

bě. Postačí, když se ukáže, aby duše byla přitahována nekonečnou moudrostí, krásou, dobrotou a slitovností. Oplátkou Bůh vyžaduje od duše, která ho hledá, aby se stejně a dokonce po dlouhou dobu zabývala božskými pravdami. To je práce nanejvýš důležitá. Byla zahájena již v předcházejícím období, ale tou měrou, jak duše pokračuje, se má stávat práce usilovnou. Je zapotřebí, aby se prohloubila v pravdách víry. Ano, někdo by snad mohl namítnout: „Nač takové prohlubování v pravdách víry, nač tolik teologických znalostí? Jaký z toho vzejde prospěch? Bylo by nebezpečné takto uvažovat. Poslechněte si tato slova našeho Pána: „To pak je život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a Toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista“: *Hæc est vita æterna: ut cognoscant te solum Deum verum, ut quem misisti Jesum Christum* (Jan 17,3). Takto nám Ježíš Kristus, neklamná Moudrost, zdůrazňuje, že život věčný pro nás spočívá v poznání Otce a jeho samého, ne ovšem v poznání ryze teoretickém, ale v praktické vědě, která nás cele předá do služeb Pána a jeho milovaného Syna.

Vždyť je věda a věda. Je znalost Krista čistě rozumová, tkvící pouze v inteligenci. Takto lze znát vše, co má vztah k evangeliím, historii jejich kompozice, jejich pramenů, textu, všechny jejich komentáře; ale tato znalost zůstane chladná a neplodná, nebude-li při ní láska.

A je jiná znalost, jejíž pohnutkou není ani zvědavost ducha, ani rozumová rozkoš, ale láska hledající milovaný předmět, aby se s ním spojila, láska usilující více poznat, aby více milovala. To je „věda, která se mění v lásku“, věda praktická. Takto pojaté studium je rozvojem naší víry; stává se modlitbou, rozjímáním. To je právě věda, která je nutná a spočívá v tom, aby se rozvíjela, protože se v tomto období stává principem vroucí lásky.

Bůh nám nezanechal poklady zjevených pravd, abychom je uložili „do truhly“: *in sudario* (Luk 19,20), jako by tyto pravdy nestály za námahu, abychom se jimi zabývali, doklad zjevení nám byl předán, abychom s pokorou a s očima upřenýma na učení Církve cvičili svou chápavost a prohlubujíce se v nich, se snažili vytěžit všechno, co obsahují drahocenného, pro Boha slavného a pro naše duše užitečného. Život svatých nám ukazuje, jak Bůh toto

hledání pravdy miluje, východisko velkodušnější lásky. Když chce vést výše duši přirozeně málo vzdělanou, jako je například svatá Kateřina ze Sieny, sám ji osvěcuje svým duchem a dává jí vlitým způsobem znalost nejhlubších tajemství, aby v nich nacházela tajemství rozšířenější lásky. Buďme tedy přesvědčeni, že studovat pravdy víry znamená těžit „z hřiven" svěřených naší péči, pracovat na svém posvěcení.

„Naše víra se má snažit o porozumění": *Fides querens intellectum*, říkával velký mnich svatý Anselm (Rozjímání 21, dopisy I.II.) Klášter je podle našeho blaženého Otce „školou, kde se učíme sloužit Pánu": *Dominici schola servitii* (Prolog k RB). Ale naše služba bude tím dokonalejší a příjemnější Bohu, čím budou naše znalosti víry, z níž vyplývá láska, rozsáhlejší a hlubší. „Pokrokem ve víře se běží cestou Božích přikázání": *Processu fidei curritur via mandatorum Dei* (tamtéž). Není to tedy něčím bezvýznamným, když se snažíme v sobě oživit víru.

Poznámka: Innocenc XI. odsoudil toto tvrzení teologa Moliny: „Teolog má ke stavu nazírání menší dispozice než člověk nevzdělaný": *Teologus minorem dispositionem habet quam homo rudis ad statum contemplavi* (Denzinger – Banwart: „Enchridion symbolorum").

Mnich, který je svým povoláním zavázán k velkému spojení s Kristem, se nemůže spokojit s vírou uhlíře. Uhlířovi postačí jeho víra. Vždyť má tolik jiného na práci! Neučenému dělníku může stačit, když zná, co je nezbytně potřebné k tomu, aby vedl křesťanský život a došel spasení. „Chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání": *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata* (Mat 19,17). Ale my, kteří požíváme tolik výsad od Ježíše Krista, my se nemůžeme spokojit a tak málem, tak ubohou vírou, neznalou zázraků, jež Bůh učinil pro naše spasení. Z víry takového uhlíře si máme uchovat onu prostotu, svěžest a sílu, ale kromě toho se musíme podle napomenutí svatého Pavla snažit „pochopit šířku i délku, výška i hloubku tajemství Božích", aby nás „úplně prostoupila plnost Boží": *Ut impleamini, in omnem plenitudinem Dei* (Ef 3,19). Cílem našeho úsilí na této cestě osvětné je naplnit duši pravdami víry, aby se nám staly principem většího spojení s Bohem.

Nuže, jak uskutečníme tuto část práce, kterou Bůh od nás žádá, aby nás mohl vést tímto úsekem osvětné cesty? Výsledku lze dosáhnout různými způsoby. Jsou duše, které si shromažďují a osvojují nadpřirozené znalosti rozjímáním, úvahou. To je pro tyto duše, které se nejčastěji věnují tomu, co se označuje činným životem, výhodným prostředkem a je to pro ně často jediným prostředkem, jak úspěšně prohloubit znalosti víry a ponořit se do nadpřirozených pravd.

Jiné duše, neschopné se věnovat této diskursivní práci, konají pravidelně duchovní četbu, používajíce evangelií, života našeho Pána, nějakého asketického pojednání o jeho tajemstvích a přerušují tuto četbu častými tužbami srdce po Bohu a Kristu. Pro mnohé je to jediný způsob, který jim umožní nabýt osvícení o božských věcech a dostává se do rozhovoru s nebeským Otcem.

Pro nás mnichy mají tato „osvícení" svůj hlavní zdroj v božském oficiu. Proto je také zcela přirozené, že jsme dříve probrali *Opus Dei* a teprve potom přešli k pojednání o modlitbě. Je tu nezměrná výhoda, když můžeme rozjímání připojit k liturgii. Ale, abychom to mohli ocenit, musíme tomu dobře rozumět. Často jsme se setkali s touto pravdou, že se v duchovním životě všechno uvádí na Ježíše Krista. Když svatý Pavel mluví o poznání tajemství, které si máme osvojit, shrnuje je do poznání Ježíše. Efesanům píše, že se za ně stále modlí, aby „Bůh Pána našeho Ježíše Krista, Otec slávy", jim dal „Ducha moudrosti a zjevení", aby Krista „správně poznali" (Ef 1,13-16). Kristus je velikým odhalením Boha, je to Bůh, který se naším duším stává srozumitelným. Ježíš nám především dává poznat Boží tajemství, potom nám ukazuje, jak Bůh žije mezi lidmi, aby je naučil žít dokonale. Je nejryzejším, nejživotnějším projevem Božích dokonalostí. Co odpověděl náš Pán apoštolovi Filipovi, když ho ten žádal, aby mu ukázal Otce? „Kdo vidí mne, vidí i Otce" (Jan 14,9), neboť „Já a Otec jedno jsme": *Ego et Pater unum sumus* (Jan 10,30). On je obraz neviditelného Boha. Proto, máme-li být naplněni věděním o Bohu, stačí, když hledíme na osobu našeho Pána, když nasloucháme jeho slovům, když uvažujeme o jeho tajemstvích (srov. Ef. 3,19).

Nuže, a kde najdeme vylíčení toho, co Ježíš říkal a dělal? V evangeliu. Ale evangelium lze nalézt podivuhodně podané, zarámované a vysvětlené v liturgii. Od adventu až do svatodušních svátků nám Církev znovu klade před oči celý život svého božského ženicha nejen tak, jak je v evangeliu, ale takřka osvětlený proroctvími, epištolami svatého Pavla, výklady svatých církevních učitelů. Před našima očima znova probíhá úplně celý skutečný život Kristův. Církev nám dává rozjímat jedno Ježíšovo tajemství po druhém v jeho zvláštním lesku, vyzdvihujíc jeho charakteristický rys a sledujíc jejich provázání. Všechno, co řekl, všechno, co učinil, všechno, co uskutečnil ve své osobě, všechno, co chtěl pro nás, tu Církev předkládá v jeho zastoupení. Nikde nemůžeme lépe poznat gesta „Ježíše Krista, slova, jež vycházela z jeho rtů, city jeho božského Srdce. Je to evangelium znovu žité v každém období pozemského života Krista – Bohočlověka, Spasitele světa, hlavy jeho mystického těla a přináší s sebou našim duším sílu a milost řinoucí se ze všech jeho tajemství. Jen v liturgii a nikde jinde existuje tak úplné a zároveň tak prosté, tak uspořádané a tak hluboké vylíčení všech zázraků, které Bůh vykonal pro naše posvěcení, pro naši spásu. Je to nejdokonalejší a zároveň pro naše duše nejpříjemnější zjeveni Boží. Je to podání, které mluví k tělesným očím i k představivosti a dojímá až do hlubin pozornou duši.

Liturgický cyklus je nepřirovnatelným zdrojem nadpřirozeného osvícení. Ale nad to – a v tom je jedna hlavní pravda pro naše posvěcení – v něm můžeme čerpat obzvláštní užitek, který náš Pán chtěl spojit s každým ze svých tajemství, když je zde na zemi pro nás prožíval jako náš vůdce.

Ať tedy naše modlitba v tomto zdroji hledá své prvky! Mnich má následovat Církev, nevěstu Kristova, ve stopách Kristových, naslouchat jeho slovům, pozorovat jeho skutky, aby napodoboval jeho ctnosti. Vracejme se neúnavně ve svém rozjímání k těmto námětům: Každý skutek, každý životní stav Kristův je pro nás nejen ponaučením, ale v nejširším smyslu slova „svátostí“. Přibližovat se takto ke Kristu znamená kráčet nejjistější cestou, na které se nejvíce získává (viz poznámku na konci této přednášky).

Snadno se přesvědčíme, že právě touto cestou vede svatý Benedikt své syny. Svatý Zákonodárce vskutku mluví o rozjímání hned, jakmile pojednal o *Opus Dei* (RB kap. 19 a 20). Připojuje je těsně k tomuto „Božímu dílu“ (kap 3). Podle jeho životopisu, jak jej napsal svatý Řehoř, vidíme, že se mniši oddávali rozjímání „po oficiu“: *expleta psalmodia* (Dialogy, kniha II., kap 4). Egyptští mniši se po každém žalmu modlili chvíli tiše vstoje, potom padli na tvář a nechávali promlouvat před Bohem svou duši osvícenou a dojatou posledními verši. Tento obyčej vymizel, ale svatý Benedikt z něho podržel povzbudivou myšlenku, kterou si máme po něm zachovat i my. Náš blažený Otec podobně chce, aby „čas, který podle obvyklého rozvrhu zůstává po vigiliích k volnému použití, byl vyplněn rozjímáním žalmu nebo čtení z lekcionáře“: *Quod vero restat post vigilias psalterii vel lectionum meditationi inserviatur*. Víme, že to bylo zvykem dřívějších mnichů, předchůdců velkého Patriarchy, časové úseky mezi božským oficiem vyplňovat rozjímáním o věčných pravdách. Svatý Benedikt tuto vzácnou tradici převzal a přijal za svou (RB kap. 8).

Máme si tedy brát z božského oficia, jehož středem je Kristus, prvky pro své rozjímání, a to tak, že si buď zapamatujeme některý text, který na nás zapůsobil při recitaci oficia, a při kterém se zastavíme, anebo po oficiu použijeme breviář či jiné knihy hodící se k svátku nebo k tajemství, abychom rozmlouvali s našim Pánem. Naše rozjímání má být vybraným plodem recitace, víme, jak staří mniši, svatý Řehoř, svatý Beda, svatý Anselm, svatý Bernard a tolik jiných žilo tímto životem. Víme, Že právě proto dosáhly takové výše v rozjímání a v lásce světice Hildegarda, Alžběta z Schonau, Gertruda, Mechtilda, že čerpaly z tohoto zdroje. Tak dalece je bezpečná a prospěšná tato cesta, jež je cestou svaté Církve samé (viz knihu Doma Besse: „Benediktinští mystikové“).

V.

Jako naši předchůdci i my najdeme v *Opus Dei* nevysychající a čistý zdroj osvícení, nanejvýš užitečný pro vnitřní život. Když jsme věrnými a dobře recitujeme božské oficium, Duch svatý, který inspiroval žalmisty, a který vede Církev při organizování úcty

k Ježíši, nám dá ponenáhlu znalost Božích dokonalostí a Kristových tajemství, znalost „plnou chuti“: *sapida*, znalost, která přináší větší užitek než všechny ostatní znalosti, jež si můžeme shromáždit studiem a rozvažováním. Duch svatý osvěcuje svým božským světlem tu či ona pravdu, ten či onen výrok, to či ono Ježíšovo tajemství a vrývá tyto předměty ohnivými tahy do duše. Tato znalost – zcela nebeská, nadpřirozená, slastí oplývající – plní duši pokorou a důvěrou. Duše takto Božím světlem osvěcovaná se pak pokořuje před Bohem do propasti své nicotnosti a cele se předává jeho svaté vůli. Duch svatý, jak bylo velmi správně řečeno, „napovídá upřímné duši, jak se má chovat“, řídí její vnitřní chování, které ji staví před Boha do plné pravdy (Dom J. Ryelandt: Breviář a rozjímání, 1912).

Poznáte totiž, že posvátné texty nepocházejí od člověka, ale jsou z nebe, a proto jen Duch svatý, který je vnukl, může nám dát poznat jejich hloubku, stejně jako jen on sám nám může „připomenout všechno, co promlouvalo vtělené Slovo“, „naučit“ nás skutkům, jež konalo Spasitelovo svaté lidství, když prožíval svá tajemstvím. „On vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem k vám mluvil“: *Ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis* (Jan 14, 26). Duch svatý předkládá duši tyto pravdy v božském světle, proto se stávají jakoby podstatnou částí našeho vlastního života, aniž je k tomu třeba našeho uvažování. Přechodná živost prvního dojmu se ovšem oslabí, ale ta pravda vnikla hluboko a zůstává v duši jako princip života. „Slova Kristova jsou duch a život“: *Verba Christi spiritus et vita sunt* (Jan 6,64). Božské oficium je opravdovou „zásobárnou“, věcí po ruce, nebeskou sýpkou (*promptuarium*), kterou Bůh sám připravil, a ti, kteří je zbožně recitují, mají hojnost světla Ducha svatého. Po několika letech nabývají lehkosti v modlitbě. Novic, který po prvé slyší, že to někdo tvrdí, se může tomu pro nedostatek zkušenosti divit. Ale je-li horlivý, sám se přesvědčí, a dosti rychle, že vytrvalý a každodenní styk s inspirovaným slovem je bezpečným a snadným prostředkem, jak hovořit s Bohem.

Vskutku., jak by „duše, kterou připravuje a vychovává Duch svatý, nedovedla lépe než jiná hovořit s Bohem se srdečnou, dů-

věrností, když při návratu do své temnoty nese se sebou jako včelka šťávu tolika květů? Jak by neznala pravou mluvu, kterou má použít při styku s Bohem, když se vrací k sobě cele proniknuta Slovem. Což není rozjímání v nejvznešenější formě prostým rozvojem krásných výroků, jež nám nabízí modlitba Církve? Když si duše vypůjčí své vyjádření z lidské mluvy, nedovedla by nalézt nic přesnějšího k vyjádření pravdy, kterou rozjímala, nad formy liturgické modlitby, jež se poddávají se stejnou pružností jako prvnímu koktání duše hledající Boha, tak úchvatným výlevům duše, která jej našla" (Duchovní život a modlitba podle Písma svatého a mnišské tradice, kap. 10, 1899). Nechopíme se dobra založeného na této nauce, abychom zkoumali všechno očima víry a pozorovali vše v nadpřirozeném světle? Co je účelem modlitby? Každé modlitby? – Spojit se s Bohem, abychom vyplnili jeho vůli. Nevede-li k tomu modlitba, je to pouhá zábava ducha, marné hraní si duše. Nuže, co je „vůlí Boží"? – „Naše posvěcení": *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra* (1Sol 4,3). To je slovo svatého Pavla. Ale týž apoštol nám nepřestává tisíci způsoby opakovat, že je naše posvěcení nadpřirozeného řádu, že sám Bůh vytvořil tento řád a stanovil prostředky, jak jej v nás realizovat, že naše posvěcení spočívá zcela v tom, abychom v sobě obnovili Ježíšovy rysy. A Otec ve vztahu k nám nemá jinou vůli. To je tak dalece pravda, že „sám obraz našeho předurčení" a svatost je jen dokonáním předurčení v jeho plnosti – je připodobněním nás jeho milovanému Synu. „Předurčil nás Bůh, abychom byli připodobněni obrazu jeho Syna": *prædestinavit nos Deus conformes fieri imaginis Filii sui* (Řím 6, 29). A každá modlitba, každý život modlitby tedy musí směřovat k tomu, abychom mohli vpravdě říci: „Nežiji už já, nýbrž žije ve mně Kristus": *vivi autem, jam non ego: vivit vero in me Christus* (Gal 2,20).

Nuže, mohl by být pro nás lepší způsob, jak „vytvářet Ježíše v sobě", než ten, že rozjímáme o jeho tajemstvích a v nich se s ním spojujeme, abychom tak nabyli sil ho napodobovat? Následuje-li duše věrně krok za krokem Krista, jak jí ho Církev představuje, neklamně dospívá ke zpodobení jeho charakteru v hlubokém smyslu toho slova. Církev v její liturgii řídí Duch svatý

a tento Duch nás nejen osvěcuje a osvětluje nám Kristova tajemství, nýbrž vytváří v nás rysy Kristovy, neboť je Božím prstem: *digitus Dei* (viz hymnus „Veni Creator"). Svatý Pavel nám říká, že nemůžeme bez Ducha ani vyslovit Ježíšovo jméno (viz 1Kor 12,3). Tím méně jsme schopni bez pomoci tohoto božského umělce vytvořit ve svých duších rysy nebeského vzoru, obraz svého předurčení a ideál své dokonalosti. Lze ovšem vidět, jak docházejí duše úsilím vůle a velkou snahou k tomu, že v sobě vytvoří lidský charakter, přirozené ctnosti, ale máme-li v sobě vytvořit božský charakter, vrýt do sebe rysy nadpřirozené, jež jediné nás činí Bohu příjemnými, k tomu je třeba působení Ducha svatého a v liturgii je toto působení nepřetržité.

Proto je život modlitby tak účinný a nepřirovnatelně plodný, život modlitby, který je jakoby stálým ohlasem liturgického života, připojujícího se vírou, nadějí a láskou, ke krokům Ježíše Krista od jeho zrození až k jeho nanebevstoupení, a který má kromě toho velmi pevný a bezpečný nadpřirozený základ.

Tím, že naše rozjímání přijímá své prvky z liturgie, nabývá pro nás mnichy jiný ráz, stává se však – nechci říci výlučně – spíše afektivním.

Poznámka: Neříkáme zde však „citovým, sentimentálním". Další text dostatečně vysvětlí naši myšlenku.

Duše takového mnicha projevuje spíše tužby a méně se oddává úvahám. Nepotřebuje je, aby se přesvědčovala o božských pravdách. Nachází tyto pravdy připraveny Církví v celé jejich plnosti a nádheře. Stačí, když otevřeme oči, když vztáhneme ruku, když připravíme srdce, abychom tyto pravdy vzali za své. Duše pozorná a věrná, která žije v samotě, je ušetřena dokazování. Jak jsme výše řekli, musí se jen dobře připravit, aby konala Boží dílo. Je-li duše usebrána, Duch svatý ji ponenáhlu osvěcuje a plní oněmi slovy Slova („*verba Verbi*"), která se stávají zdrojem života a počátkem činnosti. Je zákonitou zkušeností, že duše, která recituje božské oficium se žádoucími dispozicemi, vychází z chóru cele proniknuta pravdami, takže je tím samým ponořena do oblasti pro rozjímání velmi příznivé a vůbec pro vnitřní život.

Duše je nakloněna zvláště k vyjadřování tužeb. A modlitba právě spočívá ve svatých touhách, které vycházejí ze srdce ne v množství a uspořádání slov. Máme-li tuto vnitřní žízeň po rozhovoru s naším Pánem, pociťujeme-li potřebu s ním hovořit, nejhledáme věty. Říkáme mu, jak jej milujeme, jak toužíme jej milovat; nasloucháme mu, vydržíme se na něho dívat, chválíme ho, klaníme se mu třeba i jen pokorným postojem plným úcty a důvěry. Když svatý Řehoř Veliký vykládá slova Jobova: „Kéž Pán vyslyší mou touhu!", říká nám: „Všimněte si toho slova: touha. Pravá modlitba není ve zvuku hlasu, ale v touhách srdce. Ne slova, ale naše touhy působí v tajemných duších božích sílu našich volání. Žádáme-li ústy věčný život, aniž po něm toužíme v hloubi svého srdce, naše volání je mlčením; jestliže po něm toužíme z hloubi svého srdce, aniž mluvíme, naše mlčení je voláním." (Moralia in Job, 1,22, kap. 17).

Poznámka: Svatý Augustin řekl totéž: „Tvá touha je tvou modlitbou a jestliže je stálá touha stálou modlitbou, je tvá stálá touha tvým trvalým hlasem. Žár lásky je voláním srdce": *Ipsum desiderium tuum oratio tuo est, et si continuum desiderium continua oratio, continuum desiderium tuum continua vox tua est. Flagrantis caritatis clamor cordis est* („Výklady na žalmy 37, č. 14).

Svatý Řehoř Veliký, tento svatý mnich, který byl zároveň velikým papežem a velikým kontemplativním duchem, je v tomto jen ozvěnou našeho blaženého Otce Benedikta. „Vězme", říká svatý Benedikt – který ostatně jen opakuje slova našeho Pána samého, jak jsou zaznamenána u svatého Matouše (6,7) – „vězme, že ne pro množství slov ani pro jejich uspořádání, ale pro upřímnost srdce, pro zkroušenost a hojnost slz se staneme hodnými vyslyšení" (RB kap. 20). „Mnich bude zůstat po božském oficiu v oratoři a modlit se tam, ne hlasitě, aby nerušil bratry, kteří se modlí vedle něho, ale se slzami a horlivostí srdce": *Intret et oret non in clameca voce, sed in lacrymis et intentione cordis* (RB kap. 52). Duše mnicha se sklání před Bohem Otcem nebeským a přednáší mu své touhy, jimiž se při liturgii naplnila, a jež se všechny soustřeďují při modlitbě, které nás naučil Ježíš Kristus, náš Učitel, a jež

se tak často při oficiu opakuje: „Otče, posvěť se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi!“

Mluvit takto k Otci, to znamená se mu klanět v duchu a v pravdě“: *in spiritu et in veritate*, to znamená konat „modlitbu, jež k němu stoupá jako velmi příjemný kadidlový dým. Když recitujeme zbožně a uctivě oficium, stává se tato modlitba velmi snadnou. Jakmile se duše setká s nějakou božskou pravdou nebo s nějakým Božím tajemstvím, rozechvěje se touhami, někdy krátkými, ale ryzími a vroucími a „vidí“ v Boží pravdě, co Bůh od ní žádá. Je u zdroje života intenzívního spojení.

VI.

Když některá duše takto věrně sleduje krok za krokem Ježíše Krista a nechává se působením Ducha svatého pronikat nebeskými pravdami a podle nich usměrňuje svůj život, Bůh ji ponenáhlu uvádí do stavu modlitby. To je to třetí období, života spojení, kdy se duše připoutává jedině k Bohu, ke Kristu. Může si přivlastnit slova Apoštola: „Kdo mě odloučí od lásky Kristovy?“: *Quis me separábit a caritate Christi?* (Řím 8, 33). Je velmi mnoho stupňů v tomto stavu, ale je jisté, že přijde den, kdy nás Bůh pozvedne ke stupni, který je pro každého z nás vhodný, zůstaneme-li velkomyslně věrni a budeme hledat jen jeho: „Jsem tvá odměna převeliká“: *Ego merceo tua magna nimis* (Gen 15,l).

Vskutku, tou měrou, jak se duše vzdává sebe samé, Bůh v ní stále více jedná. Přitahuje k sobě všechny schopnosti té duše a zjednodušuje jejich úkony. Modlitba se stává jednodušší, duše už nepociťuje potřebu mnoho uvažovat, mnoho přemýšlet, mnoho mluvit. Přímé působení Boží se prohlubuje. Duše je před Bohem takřka nehybná, vědomá si toho, že On je zde, vnitřně s ním sjednocená v láskyplném objetí, ačkoliv je zahalena temnotami víry. Toto spojení by se mohlo přirovnat ke spojení dvou duší, které navzájem vědí, co si myslí, aniž mluví, a jsou ve svých citech dokonale sjednoceny, aniž pociťují potřebu je vyjadřovat. Takové je nazírání. Duše hledí na Boha, miluje ho a mlčí. A Bůh hledí na ni a naplňuje ji. To činí i osoby, které pojí hluboká láska: Když si všechno řekly, mlčí a hledí na sebe. V tomto mlčenli-

vém pohledu se soustřeďuje celá láska a vyjadřuje se jím všechna něžnost. Duše setrvává v této modlitbě víry, sjednocena s Bohem, s Ježíšem Kristem, aniž potřebuje nějakého prostředníka mezi ním a sebou. Duše takřka odkládá stranou všechno, co jí o Bohu říkají smysly, přirozený rozum, ba i zjevené symboly, aby mohla spočinout v pouhé víře.

Mohla by Bohu říci: „Poněvadž tě nemohu vidět tak, jak jsi, nechci vůbec žádné symboly ani obrysy. Dávám přednost tomu, že svůj rozum ztotožním s porozuměním Kristovým a budu tě pozorovat jeho očima, vždyť on tě, můj Bože, vidí tak, jak jsi.

V tomto setkání duše s Bohem, v tomto bezprostředním styku s milovaným se duše oddává a nachází celé své dobro, protože se jí také Bůh sděluje tím, že se jí odhaluje. Tento styk víry a lásky je někdy zcela krátký, trvá jen několik okamžiků, ale stačí k toku, aby naplnil duši jasem. Láska Boží se stává láskou její, činnost proměňuje její činnost.

Toto spojení s Bonem ve víře je velmi prosté a velmi plodné. Pro duši, která je prožívá, se uskutečňuje slovo Páně, jež nacházíme v Písmu svatém: „Zasnoubím se s tebou ve víře a ty poznáš, že jsem Pán“: *Sponsabo te mihi in fide: et scies quia ego Dominus* (Vulg. Oz 2,20). Co má učinit naše duše? Oddat se, nechat se zajmout. Bůh se dotýká duše, zmocňuje se všech jejích vláken, aby je upjal na sebe jako k jejich těžišti, „a to Boží objetí, v němž duše nepřihlížejíc ani k vyprahlosti, jež se může projevit, ani k temnotám, ani ke své neschopnosti, se má předat do rukou božského Umělce a nechat se proměnit.

Protože je tato modlitba tak plodná, zasluhuje si jméno „proměňující“. Praví se, že v nebi „budeme podobní Bohu, neboť ho budeme vidět tak, jak je“: *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est* (l Jan 3,2). Jakmile blažená duše vidí Boha, ztotožňuje se s ním v rozumu a ve vůli láskou.

V míře možností bude naše duše Bohu podobna – samozřejmě ovšem ne mu rovna. Tuto změnu způsobí blažené patření, takže se duše stane Bohu podobnou v takovém stupni, jak je s ním sjednocena v jednotě. Nuže, co je pro nás během tohoto života přípravou na vidění vyvolených? Modlitba ve víře. Duše, která rozjímá

s vírou o Bohu v modlitbě, vidí jeho dokonalosti a každou pravdu. Oddává se této pravdě a protože vidí takto v Bohu svrchované dobro, dobro jediné, její vůle se sjednocuje a touto Boží vůlí, zdrojem veškeré blaženosti pro duši. Čím je toto přilnutí mocnější, tím více je duše s Bohem spojena. Protože je modlitba ve víře pro duši tak vzácná, musíme toužit, abychom dospěli k vysokému stupni této modlitby, to jest, abychom dosáhli onoho láskyplného a velmi prostého spojení s Bohem, spojení, jež vyplývá z výronu nejčistšího Božího světla.

Hodnota tohoto spojení je velmi veliká, neboť někdy duši proměňuje ve zcela krátkém čase. Vložte železnou tyč do ohně a železo v krátké době nabude všech vlastností ohně. Bůh je jako výheň a duše, která se vnoří modlitbou do Boha, je cele prostoupena světlem a žárem a její láska vzrůstá do nekonečných dimenzí, což je zvláštní milostí. Bůh tedy jedná v duši více než ona sama. Působí v ní Bůh, Duch svatý ji vzal za ruku. Tehdy člověk koná s velikou lehkostí a mnohem lépe to, co dříve dělal velmi nedokonale. Bůh sám totiž dává vznik ctnostem, o jejichž získání jsme se kdysi tak pracně namáhali. Po tomto stavu se tedy má maximálně toužit. Otcové jej vždy považovali za stav dokonalosti, za pravé vyvrcholení celého duchovního života. Dalek toho, aby probudil pýchu, dává v duši vzniknout hlubokému pocitu její nicoty, neboť není možné, aby tvor, který pochopí Boží velikost, nebyl současně proniknut vědomím své vlastní malosti.

Nicméně by to byl omyl, kdyby si někdo myslel, že může dospět k vysokému stupni této modlitby, aniž by dříve mnoho pracoval a mnoho trpěl pro Bona a jeho slávu. Za obvyklých podmínek Prozřetelnosti se Bůh dává duši takto úplně až na sklonku života, kdy duše stálou věrností k vnuknutím milosti dokázala, že cele náleží Bohu a že ve všech věcech opravdu hledá jen jeho samého. „Jestliže vpravdě hledá Boha“: *Si revera Deum quærit* (RB kap. 58).

Musíme usilovat o tento blažený stav, k němuž je jistě povoláno mnoho řeholních duší. Celý život mnicha má směřovat k tomuto životu spojení, jinak je zbytečný. To je právě to, co nám navrhl náš blažený Otec: „Vzdát se sebe samých a očistit se od každé-

ho hříchu do té míry, aby Bůh v nás mohl působením svého Ducha jednat úplně svobodně“: *Quæ Dominus jam in operarium suam mundum vitiis et peccatis Spiritu Sancto dignabitur demonstrare* (RB kap. 7). To je onen stav dokonalé lásky, k němuž vede velkodušný a vytrvalý výstup po stupních pokory, které v sobě zahrnují celou práci očisťování. „Když mnich po všech těchto stupních pokory vystoupí, brzy dospěje k oné dokonalé lásce k Bohu, jež vyhání strach“: *His omnibus humilitatis gradibus ascensis monachus mox ad caritatem Dei perveniet illam, quæ perfecta foris mittit timorem* (RB kap. 7). Blažený stav, v němž duše,jsouc Boží zcela, okouší předem ono věčné spojení, kde najde blaženost bez konce.

Poznámka: Pohleďme, jak jedna benediktinka podivuhodného mystického života, blahoslavená J. Bonomo, charakterizovala tato tři období: „Cesta očistná vede k nohám Kristovým, které značí pokoru, jež cítí svou bídu a vyprošují si milost a odpuštění; cesta osvětná vede k boku Kristovu, kde jsou uzavřena božská tajemství, jež čerpal milovaný učedník na hrudi svého Mistra při poslední večeři; cesta spojení vede k polibku, nejvyššímu osvědčeni tohoto spojení, které počíná na zemi a dokončí se v nebi“ (Dom du Bourg: „Životopis“). Toto přirovnání je již u svaté Kateřiny Sienské v 10. kapitole jejího „Dialogu“. Svatý Bernard mluví o políbení nohou, rukou a úst Spasitelových, což značí trojí postup duše („Kázání k Písni písní“ III,4).

VII.

Nejlepší prostředek, jak se povzbudit ke svaté touze po podobném stavu, je bdělá péče o náš život modlitby. Náš svatý zákonodárce organizoval svůj klášter tak, aby se nám tento život usnadnil: odloučenost od světa, samota, mlčení a usebranost, duchovní rozjímavá četba, božské oficium: Kolik to je jen prvků, které jsou sohopny vytvořit a podporovat život modlitby.

Především máme hledat samotu a mlčení. Vidíme, jak náš blažený Otec v mládí opustil svět: *recessit*. A proč? Toužil se líbit pouze Bohu: *soli Deo placere desiderans* (svatý Řehoř Veliký: Dialogy, kniha II., otázka 1). Ale samota je jen tehdy opravdová, když noří duši do ovzduší mlčení. Vskutku, hluk vyrušuje duši z vnitřní usebranosti. Hlučná chůze, hlučné zavírání dveří, hlasitý hovor, to vše může bránit, aby se bratři oddali modlitbě, a každý má na

to pamatovat, že, je povinen respektovat vnitřní život svých bratří, usnadňovat jej tím, že se pečlivě vyhýbá všemu, co by tomu mohlo překážet.

Jsou to maličkosti, ano, ale příjemné Bohu, neboť podporují jeho vnitřní dílo.

Více než vnější hluk však rozptylují duši a ničí její usebranost zbytečné rozhovory, kterým se sami oddáváme. Pokaždé, když mimo čas rekreace neoprávněně mluvíme, aniž nás k tomu vede láska k Bohu nebo k bližnímu, dopouštíme se nevěrnosti, klademe překážku důvěrnému spojení s Bohem; necháváme s trestuhodnou nedbalostí vyprchat vůni božské návštěvy, kterou jsme přijali v ranním svatém přijímání. Jak to říká svatý Benedikt: „Nejenže sobě škodí, ale rozptyluje i jiné“: *Non solum sibi inutilis est, sed etiam alios distollit* (RB kap. 48). V prostředí, kde se nezachovává mlčení, lze tvrdit, že je tam i vnitřní život chabý. Proto náš blažený Otec dovoluje jen zřídka svým žákům vzájemný hovor. Není snad pozoruhodné, že ačkoliv nám označil velký počet „nástrojů dobrých skutků“, zvláště se rozhovořil o třech? Tak naznačuje, že je považuje za mimořádně cenné, a to jsou poslušnost, mlčení, pokora. Napomíná nás, abychom zachovávali to, co nazývá hlubokým slovem „vážnost mlčení“: *taciturnitatis gravitas* (RB kap. 6). Ví a opakuje nám, že „množství slov je často zdrojem hříchu.“ Mlčení je pro něj ovzduším modlitby. Můžeme takřka říci, že dříve, než nás vyzve, abychom se často oddávali modlitbě, připravil předběžné podmínky:

„Chránit svá ústa před každým špatným slovem; neplýtvat rád slovy, nevypravovat povídačky, jejichž cílem je jen rozesmát, nemilovat nemírný smích“ (RB kap. 4). Zavrhuje tedy náš veliký Patriarcha radost? Právě naopak! Vychvaluje ono „rozšíření srdce“, plod radosti, „jejíž sladkost je nevypravitelná“ (Prolog k RB). Ale zavrhuje s přísností zcela odůvodněnou všechno, co rozptyluje duši a rozleptává vnitřní život, obzvláště nemístná slova, bezcenné žertování, navyklý sklon k lehkomyslnosti ducha, všechny ty věci, jež chce vidět „navždy vyhoštěny ze svých klášterů“: *Æterna clausura in omnibus locis damnamus* (RB kap. 6). Tak dalece je

přesvědčen, že by duše, která se rozlévá v přívalu slov, nemohla v sobě zaslechnout božský hlas Mistra.

Mlčení rtů by málo prospělo, kdyby se nepřipojilo mlčení srdce. Svatý Řehoř praví: „K čemu je vnější samota, chybí-li samota duše?“: *Quid prodest solitudo corporis si solitudo defuerit cordis?* (Moralia in Job, kniha 30, kap. 16). Lze žít v kartuziánském klášteře a nebýt usebrán, protože člověk nechává těkat svou obrazotvornost po nezměrném poli vzpomínek a bezvýznamných věcí, protože sní o malichernostech a otvírá svého ducha marným myšlenkám. Je smutné pozorovat, s jakou lehkomyslností mrháme často svými myšlenkami. V očích Božích platí jedna myšlenka více než celý hmotný vesmír. Jedinou myšlenkou lze získat ale i ztratit nebe. Bděme tedy sami nad sebou! Chraňme svou obrazotvornost, svého ducha, zasvětili jsme je Bohu – chraňme je před každým tíhnutím unikat za klamnými přeludy, oddat se myšlenkám nezdravým nebo neužitečným: „Jakmile vyvstanou, roztřišťme jim hlavu“, jak to chce svatý Benedikt, „o skálu, kterou je Kristus“: *Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere* (RB kap. 4). Právě touto bdělostí, říká dále náš blažený Otec, zůstaneme „vždycky uchráněni hříchu myšlením“ (RB kap. 7). Tak v sobě též uchráníme vzácné dobro vnitřní usebranosti. Rozptýlená, lehkomyslná, dobrovolně a habituálně roztržitá duše, zmítaná nezřízenými a planými myšlenkami, nemůže uslyšet Boží hlas. Ale šťastná duše, která žije ve vnitřním mlčení, jež je plodem klidu obrazotvornosti, zapuzování marných starostí a neuvážených snah, plodem utišení vášní, upevnění v solidních ctnostech a v soustředění schopnosti k trvalé snaze hledat jediné dobro. „Šťastná tato duše! Bůh k ní bude často mluvit. Duch svatý jí dá uslyšet slova života, jež se nedotýkají tělesných duší, ale jež pozorná duše přijímá s radostí ve svém nitru a činí si z nich pokrm svého života.

Nežila ve vnitřní usebranosti svatá Panna? Evangelium o ní píše, že zachovávala všechna ta slova o svém božském Synu ve svém srdci, aby o nich mohla rozjímat. „Maria uchovávala všechna ta slova a uvažovala o nich ve svém srdci“: *Maria conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo* (Luk 2, 19). Svatá Panna se

nerozptylovala slovy: Zcela naplněna milostí a jasem shůry, cele zaplavena dary Ducha svatého, setrvávala mlčky v adoraci před svým Synem. Žila z rozjímání nevýslovného tajemství, které se v ní a skrze ni uskutečnilo a ze svatyně jejího neposkvrněného srdce vystupoval neustále k Bohu hymnus chvály a díkučinění. Naše kláštery jsou jako druhé Nazarety, kde se mají v panických duších také uskutečňovat Božská tajemství. Žijme tedy v usebranosti a snažme se setrvávat v důvěrném spojení s Pánem.

Nestačí zachovávat vnější mlčení, odstranit ze svého ducha a srdce marné a neužitečné myšlenky. Tato vnitřní samota se musí také zaplnit úvahami, které pomáhají duši, aby stoupala k Bohu. Náš Patriarcha se o to postaral „posvátným čtením". Chce, aby mu mnich „naslouchal rád": *lectiones sanctas libenter audíre* (RB kap. 4). Stanovil mnoho hodin k tomu, co se nazývá „lectio divina": Boží četbou (RB kap. 48).

Náš blažený Otec věděl ze zkušenosti, že není čistšího ani plodnějšího zdroje nad Písmo svaté. Vskutku, což není nazírání pohybem duše, která dotčena a osvícena jasem shůry proniká tajemství Boží a žije jím. Je pravda, že „Boha nikdy nikdo neviděl" (Jan 1,16), protože, jak říká svatý Pavel, „přebývá ve světle nepřístupném". Jak ho tedy poznáme? V jeho slovech. „Chcete proniknout do samotného srdce Božího?", praví svatý Řehoř Veliký. „Naslouchejte jeho slovům": *Disce cor Dei in verbis Dei* (kniha IV. Dopis 31). Je tomu tak proto, že Bůh je bytost podstatně pravdivá, a proto jsou jeho slova výrazem přirozenosti. Není v tom i samo tajemství věčné bytnosti? Bůh vyjadřuje sebe sama ve svém slově nekonečným způsobem tak dokonalým a tak přiměřeným, že to Slovo je jedinečné.

A hle, toto Slovo, které je světlem, zahalilo svůj jas do slabosti našeho těla a zjevilo se nám vtělené. „Rozsvítil světlo v našich srcích, aby se rozsvítilo poznání velebnosti Boží na osobě Ježíše Krista": *Illuxit cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritetis Dei in facie Christi Jesu* (2Kor 4,6). Toto Slovo nám zjevilo nebeské výroky, které sám mohl znát, protože jen On sám žije v lůně Otcově stále. „Jednorozený syn, jenž je v lůně Otcově, ten to zjevil": *Qui est in sinu Patris ipse enarravit* (Jan 1,18). Jsa „jedno s Otcem"

dal nám slova, která mu dal Otec (Jan 17,6), takže slova Ježíše, jehož poslal Otec, jsou slova Boha samého. „Ten, jehož Bůh poslal, mluví slova Boží“: *Quem enim misit Deus verba Dei loquitur* (Jan 3,34). Mnohonásobná jsou slova jediného Slova, jak se násobí lidská slova, která je předávají a jak se násobí generace, které je mají slyšet a z nich žít.

Tato slova Boží jsou slova života věčného. „Ty máš slova života věčného“: *Verba vitæ æternæ habes* (Jan 6, 69). Náš Pán nám řekl: „To pak je život věčný, aby poznali tebe, jediného a pravého Boha a Toho, kterého jsi poslal“ (Jan 17, 3). Slova Ježíše, vtěleného Boha, nám odhalují Boha, jeho přirozenost, jeho bytost, jeho dokonalosti, jeho lásku, jeho práva, jeho vůli. Protože to jsou výroky Slova, Moudrosti, působí, že duše proniká nebeský jas; přenášejí nás do oněch posvátných nádherných sídel, kde žije Bůh. Proto duše, jež plna víry horlivě naslouchá těmto slovům, je podivuhodně osvěcována plností Božího tajemství a může na ně s dokonalou jistotou nazírat.

Nuže, kde najdeme Ježíšova slova, tato slova, která mají pro nás být „pramenem vody tryskající do života věčného?“ (Jan 4, 14). Především v evangeliu. Tam slyšíme samotného Ježíše, vtělené Slovo. Vidíme, jak odhaluje nevýslovně lidskými slovy, převádí věci neviditelné ve výrazy, jež může náš slabý duch pochopit. Stačí, když otevřeme oči, když připravíme své srdce, abychom poznali jejich slávu a mohli se z nich těšit. „A já jsem jim dal slávu, kterou jsi mi dal“, řekl Spasitel, když se modlil za apoštoly k Otci (Jan 17,22). K evangeliím se mají připojovat apoštolské listy, zvláště listy svatého Jana a svatého Pavla. Oba nám tlumočí Boží tajemství, jak je pronikli, jeden když sklonil svou hlavu na srdce svého Mistra, druhý ve svých viděních, když k němu Kristus sám promlouval „tajemná slova“: *arcana verba* (2Kor 12,4), jež obsahují jeho tajemství.

A protože Ježíš Kristus je týž včera i dnes i navěky (Žid 13,8), poučuje o něm i Starý zákon. Což neřekl, že mluvil o něm Mojžíš, nepoukazoval často na proroctví, jež se ho týkala? A nejsou ho plny také žalmy, takže podle krásného výrazu Bossuetova jsou vlastně „evangeliem Ježíše Krista, změněným ve zpěvy, lásku,

v díkučinění a zbožné touhy?" („Pozvednutí k tajemstvím", 10. týden 3. rozjímání).

Tedy celý poklad Písma nám odhaluje Krista. Na každé z jeho stránek čteme Kristovo jméno. Tyto stránky jsou ho plny, plny jeho osoby, jeho dokonalostí, skutků. Každá z nich k nám znovu mluví o jeho nepřirovnatelné lásce, o jeho bezmezné dobrotě, neúnavném milosrdenství, nevýslovné moudrosti. Odhalují nám nevyzpytatelné bohatství jeho tajemného života a utrpení, vypravují nám o nejvyšších vítězstvích Jeho slávy.

Proto pochopíme, jak mohl svatý Jeroným napsat: „Neznat Písmo svaté znamená neznat Krista": *Ignoratio scripturarum, ignoratio Christi est* (Prolog k Izaiáši). Prvotních křesťanů se nemohla týkat výtka neznalosti. Neobklopovali posvátné knihy pouze zvláštní úctou, která přešla i do liturgie, nýbrž horlivě je četli. Uváděli do praxe nabádání Apoštolovo: „Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně": *Verbum Christi habitet in vobis abundanter* (Kol 3,19). O svaté Cecílii se říká, že nosila evangelium stále ve svém srdci. Proto zůstávala spojena s Bohem „nepřestávajícím rozhovorem, trvalou modlitbou ve dne v noci": *Et non diebus neque noctibus a coloquiis divinis et oratione cessabat* (Antifona z oficia sv. Cecilie).

Aby v nás bylo toto slovo „živé a účinné" (Žid 4,12), aby se skutečně dotklo duše a stalo se vpravdě zdrojem rozjímání a principem života, musíme je přijímat s vírou a pokorou a s upřímnou touhou poznat Krista a spojit se s nim, abychom mohli kráčet v jeho stopách. Důvěrná a hluboká znalost, nadpřirozené a plodné chápání posvátných Písem je dar Ducha svatého, dar tak vzácný, že sám náš Pán, Moudrost věčná, jej udělil svým apoštolům při jednom ze svých posledních zjevení „potom jim vyložil smysl, aby rozuměli Písmům": *Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas* (Luk 24,45). Duším, které tento dar obdržely, pro velkou pokoru a na snažné prosby, odhalují Písma propasti, jež ostatní duše netuší.

Poznámka: „Držíme knihy a čteme, leč duchovní smysl nepostihujeme; a proto máme neustálými modlitbami a slzami vyprošovat, aby Pán otevřel naše oči": *Tenemus libros et legimus, sed spiritualem sensum non attingimus, et ideo opus est*

lacrymis et orationibus indesinentibus postulare, ut Dominus aperiat oculos nostros (Origenes: „Ke Genezi“, kap. 21, kázání 7).

Tyto duše se těší z vlastnění těchto božských svědectví jako ti, kterým právě připadla nádherná kořist. „*Lætabor ego super eloquia tua sicut qui invenit spolia multa*“: Těším se ze tvých výroků jako ten, kdo nalezl bohatou kořist“ (Vulg. Ž. 118,162). Nalézají zde opravdu „skrytou manu“: *manna absconditum* (Zjev 2,17), která chutná tisícerým způsobem, obsahuje všechny rozkoše (Mdr l6,20) a stává se jim každodenním pokrmem, plným líbeznosti.

Co je vnitřním důvodem této plodnosti Božího slova: To, že Kristus je stále živý, že je stále Bůh, který zachraňuje a oživuje. Co se o něm říkalo za jeho pozemského života? „Vycházela z něho moc a uzdravovala všechny“: *Virtus de illo exibat et sanabat omnes* (Luk 6,19). Nuže, to, co platí o samotné osobě Ježíšově, platí úměrně i o jeho Slovu, a to, co platilo včera, platí ještě za našich dnů. Kristus žije v duši spravedlivého. Pod neklamným vedením tohoto učitele vnitřního života proniká duše, jež pokorně sedí u jeho nohou jako Magdalena, aby ho slyšela, do Božího světla. Kristus jí dává svého Ducha, prvního původce svatých knih, aby „prohlédala všechno, i hlubiny božství“: *Omnia scrutatur etia profunda Dei* (1Kor 2,10). Rozjímá o Božích zázracích vůči lidem, měří vírou Boží rozměry Ježíšova tajemství a toto podivuhodné divadlo, jehož nádhera ji ozařuje a osvěcuje, dojímá, přitahuje, okouzluje, povznáší, uchvacuje, proměňuje. Prociťuje znovu to, co cítili učedníci z Emauz, když jim sám Ježíš Kristus dobrotivě vykládal posvátné knihy. „Což nehořelo naše srdce v nás, když k nám cestou mluvil a vykládal nám Písma?“: *Nonne cor nostrum ardens erat ea nobis dum loqueretur in via et aperiret nobis Scripturas?* (Luk 24,32).

Nelze se proto divit, když duše okouzlená a zaujatá tímto tak živým slovem, jež „proniká až do morku“, si osvojí prosbu těchto učedníků: „Zůstaň s námi“: *Mane nobiscum* (Luk 24,29). Zůstaň s námi, Učiteli, jemuž se nikdo nevyrovná, světlo nepomíjející. Pravdo neklamná, jediný pravý živote našich duší. Duch svatý vychází vstříc těmto našim zbožným touhám a „napomáhá naší slabosti a přimlouvá se za nás vzdechy, jež slovy nelze vyjá-

dřit“ (Řím 8,26). Tyto vzdechy tvoří pravou modlitbu a projevují se mocnou touhou vlastnit Boha a žít už jen pro slávu Otce a slávu jeho Syna Ježíše. Láska vzrůstá a vroucní ve styku s Bohem a zaplavuje všechny schopnosti duše, činí ji silnou a velkodušnou, aby plnila dokonale celou vůli Otcovu a úplně se předala Božímu zalíbení.

Která modlitba může být lepší a plodnější nad tuto? Které rozjímání k ní lze přirovnat?

Pochopíme proto, proč náš blažený Otec, dědic myšlenky svatého Pavla a prvních křesťanů, chce, aby mnich věnoval tolik hodin duchovní četbě: *lectio divina*, totiž četbě Písma svatého, a děl Otců, která jsou jeho ozvěnou a výkladem. Pochopíme, že mnich, který každodenně v liturgii pozorně sbírá tuto vydatnou potravu Písma, jak ji pro něho Církev dokonale vhodně upravuje, je připraven nejlépe, jak je jen možné, na důvěrný rozhovor s Mistrem. Kdybychom jen znali dar Boží (Jan 4,10). Kdybychom jen znali cenu svého dědického údělu! „Úděl, jejž jsi mi připravil, je velmi nádherný a dědictví dané mi tebou se mi zdá rozkošným“: *Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hereditas mea præclara est mihi* (Ž 16,6).

VIII.

Vskutku, čistá a věrná je duše mnicha, snažícího se o to, aby zachovala mlčení rtů i srdce, aby zbožně sledovala denně se opakující posvátná čtení, ta je výborně připravena k životu v přítomnosti Boží. Nejsme dosud v nebi, kde budeme ustáleni blaženým patřením ve věčné přítomnosti; zpřítomňujme si stále znovu vševidoucí Boží pohled; „v něm žijeme, dýcháme i trváme“ (Skut 17, 28); uvědomujme si jeho skutečnou přítomnost nenuceným úkonem usebrané duše; tak se stává tato Boží přítomnost jakýmsi ovzduším, v němž se pohybujeme. Jako svatý Benedikt, o němž se v Dialozích svatého Řehoře (kniha II, kap. 3) praví: „Setrvával sám se sebou pod pohledem nejvyššího Pána“: *Solus in superni Spectatoria oculis habitavit secum*, zůstaneme trvale v přítomnosti Boha třikrát svatého ne stále obnovovanými modlitbami, ani násilným napínáním ducha či obrazotvornosti, nýbrž hlubokým

a pokojným citem víry, který nás všude staví před Boha. Uvedeme tak ve skutek předpis našeho blaženého Otce: „Považovat zajisté, že nás Bůh vidí na každém místě“: *In omni loco Deum se respicere pro certo scire* (RB kap. 4). Hledáme pohled a úsměv svého nebeského Otce. Často mu opakujeme: „Otče, sešli svému služebníku, který se stal tvým dítětem, paprsek svého světla!“ „Kéž zazáří tvá tvář nad tvým služebníkem“: *Faciem tuam illumina super servum tuum* (Vulg. 98,135).

Když je člověk věrný v této snaze uchovat si obvykle tento pocit přítomnosti Boží, ustaluje se vroucnost jeho lásky. „Celá naše činnost“, a to i nejvšednější, je nejen „uchráněna každé skvrny“, jak to chce náš Zákonodárce („Bdít nad činy svého života neustále“: *Actus vitæ suæ omni hora custodire*), ale zároveň přenesena na nadpřirozenou úroveň. Celý náš život vyjadřuje nebeský jas pokoje, který „sestupuje od Otce světel“: *descendens a Patre luminum*, a to je tajemstvím naší síly a radosti.

Tento návyk žít v přítomnosti Boží připravuje duši na Boží návštěvy. Stává se – a u jistých duší se tak děje často – že člověk, ačkoliv má dobrou vůli, pociťuje skutečnou nesnáz, má-li se v určitou hodinu modlit: únava, ospalost, choroba, roztržitost, to vše zdánlivě brání, aby se mu to dařilo.

To je duchovní vyprahlost. Přesto však ať duše zůstane věrná a dělá, co jen může, aby setrvala u Pána, i když je bez nadšení a necítí horlivost. „Dobytčetem jsem se stal před tebou, ale jsem vždycky s tebou“: *Ut jumentum factus sum apud te, sed ego semper tecum* (Vulg. Ž 72,23). Bůh ho osloví jindy. O těchto návštěvách Páně se musí říci to, co Písmo svaté prohlašuje o jeho posledním zjevení na konci naší pozemské existence: „Nevíte, v kterou hodinu váš Pán přijde!“: *Nescitis qua hora Dominusa vester venturus sit* (Mat 24,42). Žijeme-li všude, v cele, v klausuře, v zahradě či v refektáři s vědomím Boží přítomnosti, náš Pán přijde, Nejsvětější Trojice přijde: „I přijdeme k němu“: *Et ad eum veniemus* (Jan 14,23). S rukama plnýma světla, toho světla, jež nás zaplaví až do hloubi naší bytosti a jež se někdy odráží v našem vnitřním životě. Tehdy jakoby vznikala v duši nezahladitelná stopa Boží. Je to božský dotyk, který se stává východiskem nového zaměření duše k Bo-

hu, zaměření, jež nás změní v nejhlubších základech, takže budeme hledat Boha celým srdcem. Buďme tedy svou usebraností podobni lidem, kteří čekají na svého Pána: *Similes hominibus expectantibus Dominum suum* (Luk 12,36). Když nás Pán najde připravené, vezme nás s sebou „*cum eo*" do hodovního sálu (Mat 25,10). Tak duše ponenáhlu vystupuje k Bohu a modlitba se stává jejím pravým dýcháním. Nastupuje láskyplné habituální spojení, velmi prostý, ale velmi jistý styk s Pánem. Bůh se stává životem duše. Mlčí-li mnich, činí tak proto, aby mohl uvnitř rozmlouvat s Bohem; mluví-li, mluví v Bohu, o Bohu, k jeho slávě. Taková byla praxe svatého mnicha Huga, opata z Cluny: „Když mlčel, vždycky byl s Bohem; když však mluvil, vždy mluvil v Pánn nebo o Pánu": *Silens quidem, semper cum Domino: loquens autem semper in Domino vel de Domino loquebatur* („Vita Hugonis", kap. l).

Mnich, který žije tímto životem, neztrácí čas přemýšlením o sobě, o tom, co činí druzí, o skutečných nebo domnělých křivdách, jež by mohl utrpět. Nepřemílá (doslovně: nepřežvykuje) ve svém duchu všechny tyto maličkosti, tyto tretky, ale hledá jen Bona. Pokaždé, jak jen může, v každičkém volném okamžiku, který mu zbude při práci, při vykonávání jeho úřadu, při službě duším, se jeho srdce obrací k Bohu, aby se k němu přimklo a vyjádřilo mu krátce, ale vroucně své tužby. To je náklonnost jeho duše, jež se noří do vlastních hlubin, aby tam našla Boha, Nejsvětější Trojici, Ježíše Krista, který v nás přebývá vírou. Kristus nás spojuje se sebou. Žijeme s ním „v lůně Otcově": *in sinu Patris* (Jan 1,16). A tam se spojujeme s Božskými osobami. Náš život se stává rozmluvou s Otcem, Synem a Duchem svatým. V tomto spojení nacházíme zdroj radosti. Někdy se setkáváme s dušemi, které jsou podrobeny těžkým zkouškám, ale které si svým životem modlitby vytvořily ve svém nitru svatyni, kde vládne pokoj Kristův. Stačí se jich zeptat: „Byl byste rád, kdyby ve vašem životě nastal obrat?", abychom hned uslyšeli odpověď: „To ne, toužím zůstat sám s Bohem". Šťastný stav duše, která žije životem modlitby. Všude nalézá Boha – a Bůh jí stačí, protože Bůh, Dobro nekonečné, ji naplnil.

Ale pociťuje potřebu výlučně věnovat určitou dobu této rozmluvě s Bohem; a tato doba značené jakési umocnění obvyklého života této duše. Tato hodina je někdy projevem a prostředkem života modlitby. Není možné, aby duše dospěla k životu modlitby, aniž by se v určitých denních dobách věnovala výlučně formálnímu úkonu modlitby, ale tento úkon je u ní jen přirozeným rozvojem jejího stavu. Proto náš svatý Zákonodárce, který všechno zařídil tak, aby zavedl a udržel ve svých klášteřích tento život modlitby, nepovažoval za nutné stanovit svým synům omezené časové úseky k modlitbě. Chce, aby mnich hledal Boha. A je-li tato touha pravá a upřímná, duše mnicha bude vyhledávat tyto hodiny výlučných rozhovorů s Tím, který je jediným Dobrem jejího života.

Je-li život mnicha proniknut tímto duchem, stává se nutně výstupem k Bohu. V častém styku duše se zdrojem veškeré dokonalosti vzrůstají ctnosti: „Půjdou od ctnosti ke ctnosti“: *Ibunt de virtute in virtutem* (Vulg. Ž 83,8). Čím dále jdou, tím více zrychlují své kroky“ (Nový překlad Ž 64,6). Modlitba přináší rosu, která zúrodňuje zemi duše. Bez modlitby je duše jako „vyprahlá země“. „Po tobě žízní má duše jako vyprahlá země“: *Anima mea sicut terra sine aqua tibi* (Nový překlad Ž 143,6). Boží semeno milosti, kterého se nám dostává prostřednictvím svátostí, mše svaté, božského oficia, úkonů poslušnosti, může padat v hojnosti, ale padá „na půdu tvrdou jako skála“, zůstává jen na povrchu, a neproniká do hloubky. Zůstává proto neplodné. „Zrno padlo na skálu a uschlo“: *Semen cecidit supra petram et aruit* (Luk 8,6). Je zapotřebí, aby modlitba sestoupila na duši a tak ji zúrodnila „jako kapky rosy travinu“: *quasi stillæ super gramina* (Deut 32,2); aby provlhčila a změkčila půdu srdce a učinila ji schopnou těžit jak možno nejvíce z mnohých prostředků posvěcení, s nimiž se ve svém životě setkáváme, modlitba je tajemstvím velké nadpřirozené plodnosti a základní podmínkou pokroku duše.

Neříkejme, že to jsou mystické výšiny, jichž mohou, dosáhnout pouze privilegované duše. Ne, to je normální stav mnicha nebo mnišky, kteří žijí v klášteře. To je závazný rozvoj naší milosti adopce, našeho monastického povolání. Tento život modlit-

by je „náš nejlepší uděl“: *optima pars*. Můžeme a máme se dávat duším, dávat jim Boha, ale tato služba musí být zcela přirozeným vyjadřováním našeho vnitřního života v Bohu. Ať nás nic od toho neodvrátí („Nebude jí odňat“: *Non auferatur ab ea* (Luk 10,42); ale snažme se spíše, abychom se stali dušemi modlitby. Naše posvěcení mnicha je k dosažení tohoto vznešeného cíle velkolepé, žijeme v samotě, vzdáleni marného lomozu světa. Každodenně sedíme u nádherné tabule liturgie, při níž nás sama Církev obsluhuje a nacházíme zde v hojnosti onen chléb slova Božího, jež je nejlepší stravou duše. Všechno v klášteře, dokonce i kameny, oblouky, architektura, povznáší nás k Bohu. Pán nás také k sobě přitahuje, neboť nás neuvedl do monastické samoty bez důvodu. Chtěl, abychom mu mohli snadněji naslouchat. Bůh je ovšem všude, i v hluku velkoměsta, ale člověk může jeho hlas dobře slyšet jen v mlčení. On sám nám to říká? „Odvedu duši do samoty a budu mluvit k jejímu srdci“: *Ducam eam in solitudine et loquar ad cor ejus* (Vulg. Oz 2,14). Řeholní povolání je výrazem zvláštní lásky Boží, lásky Ježíše Krista vůči každé jednotlivé duši. Bůh chce být pro nás jediným Dobrem a jedinou odměnou, jsou v něm všechna dobra, všechny radosti, veškerá blaženost, ale buďme pevně přesvědčeni, že ho najdeme jen životem modlitby.

Šťastný mnich pokorný a poslušný, který se snaží s hlubokou úctou a nevýslovnou něžností naslouchat jen Bohu ve svatyni své duše! Bůh k němu bude mluvit často, i tehdy, když se toho ani nenaděje, zahrne jej osvíceními, která potěší jeho duši i uprostřed protivenství a zkoušek. „Pro mne je sladší tvoje slovo, než med může být pro má ústa (Ž 119, 103). Slovo Boží obsahuje všechno světlo a všechnu sílu; dává tajemství trpělivosti a je zdrojem každé radosti.

Poznámka: Na jiném místě (v knize „Kristus, život duše“, v přednášce „Modlitba“) jsme pohovořili o tom, jak úvaha o svatém lidství Ježíše je zdrojem rozjímavé modlitby i pro nejdokonalejší duše. Uvedli jsme tam velmi jasný text svaté Terezie. Připojme ještě tuto stať. Když v knize „Hrad v nitru“ tato světice vyložila, že se musí opravdu připustit, jako nepopiratelnou skutečnost, že duše, kterou Bůh pozve k nazírání osob dokonalých, nemůže rozjímat vnitřní rozmluvou, přece připojuje: „Neměla by však tato duše pravdu, kdyby řek-

la, že se nemůže ani zastavit u těchto tajemství ze života a utrpení Ježíše Krista, ani že si je nemůže často připomínat, zvláště v dobách, kdy je Církev slaví. Není možné, aby duše tak Bohem omilostněná, pozbyla vzpomínky na obdobná svědectví lásky, jež jsou tak vhodná jako živé jiskry k většímu rozžehnutí lásky, kterou má k našemu Pánu. Je ovšem pravda, že tato duše teď rozumí těm tajemstvím dokonaleji" (kniha „Hrad v nitru").

Všimněme si rovněž krásné stati svatého Jana od Kříže ve „Výstupu na horu Karmel" (I,II. 3. část, kap. 20). Tato stať je příliš dlouhá, než aby zde mohla být uvedena. Citujeme tedy alespoň tyto řádky. Svatý Jan vykládá slova nebeského Otce při Proměnění Páně:

„Toto je můj milovaný Syn, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte!". A svatý Jan od Kříže k tomu říká: Toužíte, abych vám odhalil některá tajemství, abych rozřešil vaše nesnáze? Spokojte se s tím, že své oči upřete na mého Syna. Proniknete hluboká tajemství Boží moudrosti a divy, neboť to vše je v něm skryto podle výroku apoštolova: „V něm jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění" (Kol 2,3). A poklady této moudrosti vám dají mnohem vyšší, lahodnější a spasitelnější poučení než to, co byste si mohli přát poznat. Týž apoštol se proto honosí, že se nikdy nechlubil jinou vědomostí než tím, že zná Krista, a to Krista ukřižovaného."

16. Duch odevzdanosti

Stručný přehled: Duch odevzdanosti je jednou z nejryzejších forem lásky. – I. Objektivní základ této odevzdanosti je vůle Boží. – II. S tímto duchem odevzdanosti se ve vysoké míře setkáváme v Řeholi svatého Benedikta. – III. Praktikování této ctnosti. – IV. Zvláště v době zkoušek. – V. Odevzdanosti je Bohu velmi příjemným projevem úcty. – VI. Zvláštní požehnání, jež z odevzdanosti pro duši vyplývá.

Cílem celého mnišského života je „hledat Boha". „Jestliže vpravdě hledá Boha": *Si revera Deum quærit* (RB kap. 58). A v den svých řeholních slibů jsme slíbili, že budeme bez oddechu směřovat k tomuto velkému a vznešenému cíli. Abychom ho dosáhli,

všechno jsme opustili. Všichni jsme při tom přinesli oběť. Můžeme říci Pánu jako svatý Petr: „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou“: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,27).

Pohnutkou k těmto obětem a k onomu zřeknutí byla láska, která nás přivedla do šlépějí Ježíše Krista. Řekli jsme mu: „Mistře dobrý, ty mě voláš; tu jsme. Věřím, že jsi tak velký, mocný a dobrý, že mě nezahanbíš v žádném mém očekávání“: *Non confundas me ab expectatione mea*. „Že mi dáš v sobě nalézt zdroj veškeré blaženosti a veškerého života“. – „A budu žít“: *Et vivam* (Modlitba, kterou si svatý Benedikt vypůjčuje od žalmisty a dává novicovi třikrát zpívat při monastických slibech). To byl od nás úkon víry v Ježíše Krista. Opouštíme vše, přesvědčeni, že v něm najdeme vše, a že skrze něho najdeme Boha. Víra již sama sebou je úkonem odevzdanosti naší bytosti Slovu, Pravdě, kterou je Ježíš, vtělené Slovo. A náš monastický život bude jen rozšiřováním prvopočátečního úkonu víry a odevzdanosti na celý život.

Tomuto úkonu se dostalo oficiálního posvěcení v den našich řeholních slibů, kdy jsme se Bohu nabídli v oběť. Když se celý náš život udržuje v tomto stavu odevzdanosti, který nás oduševňoval v den, kdy jsme pronesli své sliby, stává se opravdu nanejvýš příjemným Bohu. Všechny ty ctnosti, o nichž jsme až dosud mluvili: chudoba, pokora, poslušnost, nábožnost a duch modlitby, jsou jakoby ovocem monastických slibů. Jejich praktikování je logickým důsledkem onoho úkonu, který nás cele předal Kristu pod Řeholí svatého Patriarchy. Celá naše benediktinská dokonalost odtud vychází jako ze svého zdroje. Toto darování se Bohu v požehnaný den našich slibů může být opravdové, úplné, celé a absolutní jen tehdy, pokud se potom projevuje po celý nás život těmi ctnostmi odpoutání, úcty, podrobenosti, zbožnosti a laskavosti. Ale mají-li být tyto ctnosti životné a plodné, musí neustále čerpat mízu v oné láskyplné odevzdanosti, kterou bylo označeno naše sebedarování.

Poznámka: O duchu odevzdanosti se může uvažovat jako o posledním výrazu odpoutání nebo jako o vrcholu života spojení s Bohem: tato dvě hlediska jsou souvztažná. A zde jej pozorujeme hlavně z tohoto druhého hlediska.

Došli jsme tedy k pojednání o tomto duchu odevzdanosti, který nejen vysvětluje náš život, protože je samým základem řeholních slibů a oduševňuje všechny úkony, pramenící z těchto slibů jako ze svého zdroje, ale dává jim také nejvyšší plodnost. Vskutku, odevzdanost je jednou z nejryzejších a nejvíce nezávislých forem lásky. Je vrcholem lásky. Je láskou, jež předává Bohu bez výhrad celou bytost, vše, čím jsme, se všemi silami, a s celou činností, abychom před ním byli opravdovým celopalem („*holocaustum*"). Oduševňuje-li duch odevzdanosti celý život mnicha, dospěl tento mnich ke svatosti. A co je to vlastně svatost? Je to v podstatě shoda celé naší bytosti s Bohem. Je to Amen vyslovované celou bytostí a jejími schopnostmi vzhledem ke všem Božím právům. Je to láskyplné „staň se": *fiat*, kterým tvor cele a neustále a bez ochablosti odpovídá na všechno, co Bůh chce. A právě duch odevzdanosti, který v sobě spojuje víru, naději a lásku, působí, že říkáme ono „Amen", že přinášíme ono „*fiat*", které dokonalým věnováním předává celou bytost Bohu.

Poznámka: V krásné knize „Svatá odevzdanost" od Otce opata Lehodeye v r. 1919, najdeme úplný výklad nauky, která se vztahuje k tomuto důležitému předmětu.

Pokusme se říci, jaké jsou základy tohoto ducha odevzdanosti, jak tvoří jednu z charakteristických vlastností vnitřního života, jak mu rozumí náš blažený Otec – pokusme se ukázat dále, jak jej můžeme praktikovat – a jak výtečné plody z něj duše získává.

I.

Objektivním základem odevzdanosti je vůle Boží. „Všechny výroky Páně jsou pravdivé, samy sebou se ospravedlňují": *Omnia judicia vera, justificata in semetipsa* (Vulg. Ž 18,10). Nuže, Duch chce naši svatost a naši blaženost, ale tato svatost a tato blaženost nejsou jakékoliv. Jsou dva Boží výroky – navzájem se doplňující –

, které nám dávají prozřetelnostní záměry s námi a v jejichž světle můžeme pochopit příčinu ducha odevzdanosti.

První z těchto výroků pronesl Ježíš Kristus: „Beze mě nemůžete činit nic“: *sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5). Často jsme o tom rozjímali, ale je nanejvýš užitečné se tím dát znovu proniknout. Naše svatost je podstatně nadpřirozeného řádu. I kdyby se všechno přirozené úsilí sjednotilo, nemůže vykonat ani jeden nadpřirozený úkon, který by byl nějak úměrný našemu cíli, jimž je blažené patření na Trojic hodnou klanění. Tento cíl je jediný, který nám byl zatím označen; jiný není. Kromě toho je jen zavržení. Bůh mohl uspořádat věci jinak, kdyby chtěl, a mohl by od nás žádat jen přirozené náboženství a přirozenou mravnost. Ale takto to nezařídil. Bůh je Pánem svých počinů a darů. Jeho vůle je svrchovaná a právě v této chvíli naše spása i naše posvěcení nacházejí svůj princip“. „Podle svého úradku“: *secundum beneplacitum ejus* (Ef 1,2), plyne naše posvěcení především Z Boha, protože jen jeho nekonečně svobodná vůle stanovila jeho zákony. A tyto zákony činí z našeho posvěcení nadpřirozené dílo. Nelze očekávat dokonalost, aniž připustíme tento Boží plán, ustanovený od věčnosti.

Ale Bůh, který koná všechna svá díla s nekonečnou moudrostí, dal nám v milosti prostředek, jak máme v sobě uskutečňovat jeho božské plány. Bez této milosti – a tato milost přichází jen od Boha – jsme neschopni něco udělat, abychom se dostali k tomuto nadpřirozenému cíli. Svatý Pavel nám říká, že bez ní namůžeme mít ani dobrou myšlenku, která by se nám mohla přičíst jako hodná věčné blaženosti. „Ne, že bychom mohli sami od sebe, jakoby ze sebe byli způsobilí něco uvažovat“: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis* (2Kor 5,9).

To je ozvěna slov Krista: „Beze mě nemůžete činit nic“, nemůžete dosáhnout posledního cíle, nemůžete se stát svatými. „Tuto pravdu nám vysvětlil sám Ježíš Kristus. Řekl nám, že je vinným keřem a my jsme ratolestmi. Máme-li přinést plody, musíme zůstat sjednoceni s ním milostí, abychom sáli z něho nadpřirozenou mízu a tak mohli přinést jeho Otci plody, které jsou mu příjemné.

Z toho poznáváte, jak je důležité, aby se duše nevzdálila od Boha, zdroje milosti, bez níž nejsme ničeho schopni. Spíše se mu máme bez výhrad oddat, neboť „s touto milostí můžeme všechno". A to je druhý výrok z oněch dvou, jež nám udávají důvod odevzdanosti. „Všechno mohu v tom, jenž mne posiluje": *omnia possum i eo, qui me confortet* (Flp 4,13). Není poctivého díla, ať je jakkoli všední a obyčejné, aby nám nemohlo přispět k dosažení onoho nejvyššího povýšení, kterým je blažené patření, koná-li se toto dílo pod vlivem milosti. Vždyť těm, kdo milují Boha, všechno napomáhá k dobrému, jakožto těm, kteří jsou podle jeho úradku povoláni za svaté": *Omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt sancti* (Řím 8,28). Ale proč Bůh uspořádává vše k dobru svých vyvolených, proč jim skrze svou milost dává, aby všechno vyplnili, a tak se k němu dostali? Z mnoha důvodů.

Vůle Boží je vzhledem k duším naprosto láskyplná. „Bůh je láska: *Deus charitas est* (Jan 4,16). Nemá pouze lásku, ale on je láska, láska bez hranic, neochabující, nepomíjející. Lidské srdce není schopné poznat nekonečnou lásku. Tíže této nekonečné lásky strhuje Boha k tomu, aby se rozdával. „Dobro se chce rozlévat": *Bonum est diffusivum sui*. Pohnutkou všeho, co pro nás Bůh činí, je láska. A ježto Bůh není pouze láskou , ale i věčnou Moudrostí a Všemohoucností, skutky, které tato Moudrost a moc z lásky koná, jsou nevýslovné. Láska je v základu stvoření a všech tajemství Vykoupení.

Ostatně se tato láska projevuje zvláštním způsobem, kdy se stává láskou Otce k dětem. „Pohleďte, jakou lásku, dětmi Božími se nazýváme a také jimi jsme": *Videte qualem caritatem ut filii Dei homine et simus* (1 Jan 3,1).

Bůh nás miluje jako své děti. Je nejlepším Otcem, a to výsadním způsobem: „Od něj mají své bytí všechny druhy stvoření na nebi i na zemi." Doslovně: „Podle něj se jmenuje …": *Ex quo omnis paternitas in cælis et in terra nominatur* (Ef 3,15). „Otcovství": *Paternitas*, to zde není prázdným slovem. A protože je všechno čin, je toto otcovství vzhledem k nám, co do možností, vůbec největší, nejpozornější, nejstálejší. Bůh s námi jedná jako se svými dětmi,

a vede nás po dobu našeho celého života ke světlu své nepřirovnatelné otcovské lásky.

Jak projevil tuto otcovskou lásku? Tím, že nám určil jako dědictví svou vlastní blaženost. Miluje nás tak dalece, že nás přijal za vlastní děti, aby nám dal účast přímo na svém štěstí; aby nás uvedl do společnosti své blažené Trojice. Všechny milosti dané vyvoleným, všechno milosrdenství, prokázané hříšníkům, všechna dobra, jež povznášejí, zdobí a oblažují duše, vycházejí z červánků onoho věčného úkonu našeho přijetí za děti Boží. „Každý dobrý úděl a každý dobrý dar je shůry, sestupuje od Otce světel“: *Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* To je prvním článkem onoho nepřetržitého řetězu nebeských milostí, které se postupně řinou staletími pro všechny duše. Nuže, toto předurčení vyšlo ze Srdce Božího. „Pohleďte, jakou lásku nám Otec prokázal: nazýváme se dětmi Božími a také jimi jsme“: *Videte qualem caritatem habuit in nos Deus ut filii Dei nominemur et simus* (1Jan 3,1).

To není vše; vždyť divy a projevy této lásky Boží k nám jsou nevyčerpatelné. Láska Boží se nejeví pouze ve oné skutečnosti naší adopce, ale i v podivuhodné cestě, kterou Bůh zvolil, aby ji v nás uskutečnil. Bůh nás miluje láskou nekonečnou, láskou otcovskou, ale miluje nás ve svém Synu. Aby nás učinil svými dětmi, dal nám svého Syna Ježíše Krista. To je nejvyšší dar jeho lásky. „Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna“: *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret* (Jan 3,16). A proč nám jej dává? Aby byl naší moudrostí, naším posvěcením, naším vykoupením, naší spravedlností, naším světlem a naší cestou; naší potravou a naším životem. Jedním slovem, aby byl Prostředníkem mezi ním a námi.

Ježíš Kristus, vtělené Slovo, vyplňuje onu propast, jež oddělila člověka od Boha. „V Kristu požehnal Bůh vším duchovním požehnáním v nebesích“, a obdařil nás milostmi, které nám umožňují, abychom žili jako děti hodné nebeského Otce.

„*Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo*“ (Ef 1, 3). Všechny milosti nám přicházejí skrze Ježíše Krista; skrze něho přichází z nebe každé dobro. Bůh nás též milu-

je v té míře, jak my milujeme jeho Syna Ježíše a jak v něho věříme. Sám náš Pán k nám pronesl ono tak útěšné slovo? „Otec sám vás miluje, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že já jsem vyšel od Boha“: *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis et credidistis quia ego a Deo exivi* (Jan 16,27). Když Otec vidí některou duši, že je plna lásky k jeho Synu, zahrnuje ji nejhojnějším požehnáním. Takový je řád a plán od věčnosti ustanovený: Ježíš byl ustanoven hlavou a králem celého Božího dědictví, protože nám za cenu své krve vrátil práva na toto dědictví. „Otec dal všechno do jeho rukou“: *Omnia dedit Pater in manu ejus* (Jan 3,35). Vírou a láskou zůstáváme v něm a On v nás zůstává milostí a svými zásluhami. Obětuje nás svému Otci a jeho Otec nás nachází v něm.

Takové jsou základy odevzdanosti. „Bůh chce naše posvěcení: „To je totiž vůle Boží, vaše posvěcení“: *Hæc est voluntas Dei – sanctificatio vestra* (1Sol 4,3). Tato vůle je v Bohu účinná a plná lásky. Proto také rozmnožila prostředky k posvěcení. Bůh nám dává nalézt ve svém milovaném Synu zdroj každé milosti a každé dokonalosti. „Když ho za nás všechny vydal na smrt, jak by i s ním nám nedal všechno?“: *Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* (Řím 8,32). Jak se tedy neodevzdat s celou důvěrou do této všemohoucí vůle, která je pouhou láskou a která nejenže stanovila pravidla pro naši dokonalost, ale je jejím principem a zdrojem? Milost předchází všem našim činům, pomáhá při nich a korunuje je. Vždyť svatý Pavel říkal: „Všechno mohu v tom, jenž mě posiluje“: *Omnia possum in eo qui me confortat* (Flp 4,13). Slova: „Ten, který mě posiluje“, dokazují, že odevzdanost neznamená nicnedělání, pasivitu; dávejme si pozor na onen „falešný klid“, onen „*farniente*“ (sladkou nečinnost), klamně poctěný jménem „mystická pasivita“. „Milostí Boží jsem to, co jsem“, říká také týž Apoštol, ale dodává: „Jeho milost ke mně nebyla bez užitku“ (1Kor 15,10).

Milost působí svrchovaně, vede k nejvyššímu stupni svatosti, ale jen tam, kde se ve svém působení nesetkává s překážkami a vede k činům. Duch Boží jedná mocně, ale jen tam, kde se mu neodporuje, kde není „zarmucování“, máme-li znovu použít výrok svatého Pavla (Mt 4,30), a kde se stvořené schopnosti Duchu předávají.

Jaký je tady vskutku podíl, který nám připadá v našem hledání Boha? Odstraňovat velkodušně – samozřejmě ovšem s přispěním milosti – všechny překážky, jež se v nás staví proti působení milosti, a udržovat se stále v disponovanosti, kterou Bůh žádá, aby mohl a chtěl jednat. Vždyť při veškeré svrchovanosti své vůle, nesmírnosti své moci a nekonečnosti své lásky od nás Bůh očekává, že odklidíme to, co překáží milosti, že svou duši uchováme v pokoře a důvěře, jež působí, že všechno s nadějí očekáváme od Boha. Když duše dospěje k onomu stavu, že se zbaví překážek: tedy hříchu, nedokonalostí, přilnutí ke stvořením a k sobě samé, když se vyprázdní ode všeho, co není Bůh, když už opravdu hledá jen Boha, tehdy Bůh, když ji nachází tak zcela odevzdanou do své vůle, v ní svrchovaně jedná. Šťastná duše, které Bůh udílí takové světlo a takovou velkodušnost. Pán ji povede po svých cestách k sobě, k nejvyšší dokonalosti!

II.

S tímto duchem odevzdanosti se ve vysokém stupni setkáváme při praktikováni Řehole našeho svatého Patriarchy.

Je pravda, že každý řeholní život vede věrnou duši k tomuto stálému spojení vůle s vůlí Boží, spojení, které tvoří jeden z hlavních prvků odevzdanosti. Ale tato odevzdanost se uskutečňuje zvláště a způsobem zcela jedinečným v tom životě, který nám ukládá náš svatý Zákonodárce. Jeho pojetí chudoby, pokory, poslušnosti a ducha zbožnosti přivádí Jemu poslušnou duši velmi jistou cestou k tomu, aby se odpoutala od stvoření a od sebe samé, aby očekávala každé dobro jen od Boha a aby se mu vydala.

Připomeňte si, co bylo řečeno o chudobě. K jak vysokému stupni přivádí náš blažený Otec tuto ctnost, která nás odpoutává od stvoření! Mnichu nepatří nic, „není dokonce vlastníkem ani svého těla“ (RB kap. 38). A právě k tomuto odpoutání připojuje svatý Benedikt myšlenku odevzdanosti. „Mnich má všechno potřebné v naději očekávat od opata, otce kláštera“: *Omnia vero necessaria a patre sperare monasterii* (tamtéž). Jak jsem se vám snažil ukázat,

zachovávání monastické chudoby je velmi vznešenou formou ctnosti naděje, bez níž není odevzdanosti.

Nepropůjčuje také pokora svůj žebřík k pokroku ve ctnosti odevzdanosti? (RB kap. 7). Její rozmanité stupně jsou vskutku úkony stále rostoucí odevzdanosti do vůle Boží. Viděli jsme, že vlastním kořenem této ctnosti je úcta k Bohu – „Otci nesmírné velebnosti“: *Patrem immensæ majestatis*. Tato úcta k Bohu, nejvyššímu Pánu všech věcí a jedinému Zdroji všeho dobra, uchovává duši v habituální podrobenosti vzhledem ke všemu, co Bůh chce. V důsledku toho vede duši k tomu, aby se vyhýbala všemu, co by se mohlo Bohu nelíbit (tj. první stupeň); aby stále hledala vůli Boží (tj. druhý stupeň); aby se vydala této vůli v osobě představeného (tj. třetí stupeň); aby se podrobila, i když tato lidská vůle ukládá těžké věci, protiví se našim zálibám, když nás vydává napospas nejhorším křivdám (tj. čtvrtý stupeň, v němž ctnost dosahuje heroismu, poněvadž je třeba vše snášet „mlčky“: *tacita conscientia*. „Jsme považováni za ovce vydávané na smrt“: *Æstimatis sumus ut oves occisionis*. Odevzdanost vede až k odhalování tajemství srdce tomu, kdo u nás zastupuje Bona (tj. pátý stupeň); ke spokojenosti s věcmi nejnutnějšími, k vykonávání nejnižších úkonů, protože se člověk cítí nehodným před Bohem (tj. šestý stupeň); i před lidmi (tj. sedmý stupeň). Zda není takto uznávat Boží práva hlubokým důvodem odevzdanosti sebe samého a dokonalé odpoutanosti? Každý stupeň pokory znamená krok vpřed v ducha odevzdanosti, protože sama pokora roste jen vírou a důvěrou v Boha. Podle našeho blaženého Otce lze na každém stupni niterné pokory doufat ve zvláštní přispění milosti Boží. Což jsme neukázali, jak se u něho pokora doplňuje nezlomnou důvěrou v zásluhy Ježíše Krista, který nám přináší milost? Bohu tedy náleží, aby nás řídil svou vůlí, prostřednictvím Církve, představených, událostí; a na nás je, abychom tuto vůli plnili, kdykoliv se projeví, důvěřujíc Bohu ohledně budoucnosti, a abychom zůstali jistí tím, že „jistě dojdeme k dokonalé lásce“: *Mox ad caritatem Dei perveniet ... perfectam*. V tom je celý cíl askeze pokory.

Praktikování poslušnosti, tak, jak mu rozumí svatý Benedikt, není v tom směru jiné. Proč přišel mnich do kláštera? Proto, aby

vykonal to či ono zvláštní dílo? Aby se oddával té či oné oblíbené aktivitě? To ne, nýbrž jedině proto, aby následoval Krista v poslušnosti a „opustil všechno, co vlastní“: *Relinquentes statim quæ sua eunt* (RB kap. 5). Mnich věrný duchu své Řehole se doslovně poslušností „odevzdává“, předává vůli svou vůli Boží. Říká Bohu: Vkládám svou vůli do tvých rukou. Od nynějška chci poslouchat jen tebe! Jednat takto, to znamená následovat Toho, který je svou podstatou principem všech věcí; to znamená chtít se dát vést věčnou Moudrostí.

A co jiného je duch zbožnosti než rozlet duše, jež se oddá až k adoraci.

Tento úkon odevzdanosti jsme vykonali v den svých řeholních slibů; ty jsou nejdokonalejším výrazem úplného předání nás samých do rukou Božích. Proto vnitřní život mnicha, který zůstává věrný svým slibům, se rozvíjí neklamně do tohoto ducha odevzdanosti, který je pro duši jediným z největších dober.

Je tomu tak proto, že v duši, která se takto bez výhrad vydala, je činnost Boha, který je zdrojem veškeré svatosti, vskutku svrchovanou Řeholí, kterou jsme slíbili zachovávat, je jako posvátné a blahodárné ozubené kolo. Dáme-li se poslušně zachytit do tohoto kola, duše z něho vyjde rozdrcena ve svých špatných částech, ale prosta všech pout stane se nanejvýš Bohu příjemnou. Náš svatý Zákonodárce nám to říká pamětihodnými výrazy na kopci kapitoly o pokoře. Když dovedl svého žáka postupným oprošťováním na poslední stupeň sebezapření, neudává mu již směr. Přenechává ho působení Ducha svatého, který si ze zcela odevzdané duše činí slastný příbytek, a je-li to jeho úmysl, vede ji k nejvznešenější dokonalosti, na vrchol kontemplace, neboť v této duši není takřka jiný život než láska (RB kap. 7).

Vidíte, jak svatý Benedikt přivádí duši k duchu odevzdanosti. Odevzdanost pro ni není negativním stavem nehybnosti nebo nějaké špatně pochopené lhostejnosti. Aby duše dospěla k odevzdanosti, musí odstranit spoustu překážek, musí se věrně udržovat v základní dispozici pokory a podrobenosti vzhledem k milosti; musí přijímat všechny projevy Boží vůle, i ty, jež nejvíce odporují jejím zálibám, i ty, jež jí působí největší utrpení; ale když toto

učiní, vyplnila celý svůj úkol. Očekává všechno už jen od Boha, všechno, co potřebuje, aby se k němu dostala a očekává to s nezlomnou důvěrou a s neochvějnou vírou v jeho slovo, v jeho moc, dobrotu a zásluhy Kristovy. Tento stav odevzdanosti je nejryzejším a nejlahodnějším plodem praktikování pokory a poslušnosti, na nichž svatý Patriarcha založil náš vnitřní život.

III.

Z povahy odevzdanosti vyplývají prostředky k jejímu uplatňování.

Odevzdanost je především zasvěcením sebe samého ve víře a lásce zcela vůli Boží. Vůle Boží není něco odlišného od Boha samého. Je to Bůh sdělující nám svá přání. Je tak svatá, tak mocná, tak hodna klanění, tak nezměnitelná jako Bůh sám.

Ve vztahu k nám je tato vůle částečně zjevná a částečně skrytá. Boží vůle se nám odhaluje, projevuje skrze Krista. „Toho poslouchejte“: *Ipsum audite* (Mat 17,5). To jsou slova Otce, posílající nám Syna. Náš Pán nám zase říká, že nám oznámil všechno, co slyšel od svého Otce“: *Omnia quæcumque audivi a Patre meo nota feci vobis* (Jan 15,15). Církev, nevěsta Kristova, dostala poklad jeho zjevení a jeho příkazu, k nimž se druží hlas představených a předpisy Řehole. Kolik je to jen projevů Boží vůle!

Jaké má být chování duše, jež koná úsilí vzhledem k této vůli? Duše má cítit ohnivou touhu ji plnit. Všech sil naší bytosti se má věrně a stále používat k uskutečňování této vůle. O záměrech Božích musíme říci to, co o nich řekl Pán Ježíš, náš nejvyšší vzor: „Nepomine jediné písmenko nebo jediná čárka ze Zákona, pokud se to všechno nestane“: *Jota unum aut unus apex non præteribit a lege* (Mat 5,18). Nechci nechat přejít bez povšimnutí nic z toho, co ode mě Bůh žádá. Chci učinit všechno, co je mu příjemné. Čím někdo žije ve větší důvěrnosti s někým, tím více si dává pozor, aby se mu neznelíbil. Vůči Bohu má být naše věrnost absolutní. „Já vždycky činím to, co je mu milé“: *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 3,29). To má být vášní duše, která hledá jen Boha. Žalmista praví: „Na Pána jsou upřeny mé oči stále“: *oculi mei sem-*

per ad Dominum (Ž 24,15). Upírá oči na Pána, aby vystihl jeho vůli a splnil ji.

Duše se liší jedna od druhé právě v tomto plnění Boží vůle, v intenzitě lásky, se kterou se Boží vůli podrobují. Nikdo z nás by nechtěl učinit to, co Bůh zakazuje, jednat proti Božímu zákonu, přestoupit v něčem i zcela nepatrné příkazy Páně. Můžeme si však vydat svědectví, že tak činíme jediné proto, že Bůh tomu chce? Máme úplně odpoutáni od sebe samých bez výhrad oddáni Božímu zalíbení? Jsme připraveni se sklonit vždycky před Boží vůlí, ať je pro naši přirozenost sebebolestnější? Pokud je na nás, měli bychom být vždycky sto vyplnit dokonale tuto vůli, ať je jakákoliv, a to pokud možno s největší láskou. Není snad psáno: „Ty jsi vydal svá přikázání, aby se přesně poslouchala?“: *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis?* (Ž 119,4). Tam, kde tento Boží zákon velí, má být člověk připraven se spíše rozsekat na kusy než zaváhat, protože poručit tuto vůli znamená chtít, aby nebylo Boha. Měrou této odevzdanosti je láska, a čím je láska hlubší, intenzívnější, činnější, tím činí odevzdanost úplnější a dokonalejší. Svatý Benedikt nás chce vést až k nejzazším mezím odevzdanosti. Což jej nevidíme, jak předepisuje mnichovi, jemuž představený jménem Božím poroučí zdánlivě nemožné věci, aby „z lásky poslechnul a spolehnul se jedině na pomoc Boží?“: *Ex caritate confidens de adjutorio Dei obediat* (RB kap. 68). To je dokonalá odevzdanost, která z lásky „na sebe úplně zapomíná a důvěřuje pouze v Boží všemohoucnost a svrchovanou dobrotu.

Milující duše nelne pouze k projevené Boží vůli; oddává se také zvláště skryté Boží vůli. Tato skrytá Boží vůle zahrnuje náš přirozený a nadpřirozený život v celku i v jednotlivostech.

Stav zdraví nebo nemoci, události, do nichž budeme zapleteni, úspěch nebo neúspěch našich přání, hodina a okolnosti naší smrti, stupeň naší svatosti, zcela zvláštní prostředky, které chce Bůh použít, aby nás k ní přivedl, to všechno jsou věci, o nichž nevíme a jež Bůh chce před námi skrýt.

Vzhledem k této vůli je možný dvojí postoj. První diktuje světská moudrost, čistě lidská moudrost, jež se chce vždycky sama spravovat, činit všechno pouze po poradě s rozumem. Umí si ži-

vot zařídit podle svého, hněvá se na všechno, co odporuje tomu, co hledá, na všechno, co odporuje pojmům, jež si sama o dokonalosti vytvořila. Co však je „moudrost tohoto světa“ v Božích očích? Svatý Pavel odpoví: „Pošetilost“. „Moudrost tohoto světa je u Boha pošetilostí“: *Sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum* (1Kor 3,19). Vzhledem k zákonům nadpřirozeného života, je moudrost světa – toto „myšlení těla“, jak ji nazývá apoštol Pavel v listě k Římanům (8,6) – jen marností a bludem. Tato moudrost nepochopila, že Bůh nechtěl vykoupit svým bohatstvím svět, ani skvělými činy, ani vlivem vědy nebo výmluvností, nýbrž tím, že se oděl slabostí naší přirozenosti a že vedl chudý a skrytý život; nepochopila, že Bůh „postavil pod nádobu“ na celých třicet let onu nevýslovnou plnost dokonalostí, kterou bylo svaté lidství Ježíšovo; nepochopila, že Kristus musel zemřít krvavou smrtí na popravčím dřevě. Kříž je pro ni „pohoršením a pošetilostí“ (1Kor 1,23). Ale Bůh, jak dodává svatý Pavel, chtěl zahanbit tuto moudrost pošetilostí svých nevyzpytatelných rozhodnutí.

Nesmíme se tedy dát vést touto přirozenou moudrostí. Myšlenky Boží nejsou našimi myšlenkami a jeho cesty nejsou našimi cestami. Jaké jsou naše cesty, jimiž se ubíráme z vlastního popudu? Jaký by byl náš vlastní ideál? Být pánem svého života, uspořádat si jej podle svého, zařídit si i nadpřirozené podmínky, netrpět, nebýt podroben žádným pokušením, nepociťovat nikdy odpor v poslušnosti. To by byly cesty lidské, jež by vedly k neobyčejnému vzrůstu naší pýchy. Ale jaké jsou cesty Boží? Jaké jsou myšlenky věčné moudrosti? „Beze mne nemůžete činit nic“ (Jan 15,5). „Chce-li kdo za mnou přijít, zapři sám sebe a vezmi svůj kříž“ (Mat 16,24). „Kdo se ohlíží nazpět, není způsobilý pro království Boží“ (Luk 9,62). „Blahoslavení chudí duchem, tiší, čistí, milosrdní, lkající, ti, kteří trpí příkoří pro spravedlnost“ (Mat 5,3-11). A tolik jiných myšlenek, jež nám poskytuje každá stránka evangelia! Ale jejich použití pro každého z nás zůstává často skryto.

Naše chování vůči Božím záměrům bude odevzdanost. Odevzdat se Bohu, předat do jeho rukou svou osobnost, svá vlastní hlediska, a přijmout hlediska jeho s úplnou pokorou: To bude

náš program. Opravdová moudrost v tomto předmětu je nemít vlastní moudrost a úplně se spolehnout na neklamné slovo Boží, na věčnou Moudrost a na nevýslovnou něhu Boha, který nás miluje.

Bůh přede mnou skrývá některé své záměry a já mám uznávat, že je to tak dobré, že je skrývá, a neznepokojovat se pátráním, proč tak činí. Nevím, budu-li žít dlouho, nebo zda zemřu brzy, zda zůstanu zdravý nebo mne zachvátí choroba, zda si uchovám své schopnosti, či zda je ztratím dlouho před smrtí; nevím, povede-li mne Bůh k sobě tou neb onou zvláštní cestou. Nad celou touto oblastí si Bůh uchovává absolutní právo svrchovaně zařizovat vše, co se týká mého života přirozeného i mé nadpřirozené dokonalosti, jak sám uzná za dobré, neboť on je alfa i omega všech věcí. A co mám tedy dělat?

Ponořit se do klanění Bohu, klanět se Bohu jako počátku, klanět se jeho moudrosti, spravedlnosti, nekonečné dobrotě, vrhnout se do jeho náruče, jako se vrhá dítě do náruče své matky, a přenechat se všem jejím podnětům, kam dítě vede. Měli byste strach vrhnout se do náruče své matky? Jistěže ne, neboť která matka, ledaže by byla netvorem, by zklamala důvěru svého dítěte? Nuže, a kde matka načerpala svou něhu, dobrotu, lásku? V Bohu. Nebo spíše tyto mateřské ctnosti jsou jen slabým odleskem dokonalosti dobroty, lásky a něhy, jež jsou v Bohu. Což se sám nepřirovnal k matce? „Zdali pak dovede žena zapomenout na své narozené dítě? I kdyby snad ona mohla zapomenout, já nejsem sto nikdy zapomenout“ (Iz 49,15). Ať už mě tedy tato Boží vůle vede širokými cestami posetými růžemi, nebo ať už mě vleče po drsných stezkách zježených trny, na nichž budu rozdrásán; je to vždy táž láskyplná vůle mého Boha hodná klanění.

Ale já vím, že tato vůle chce mou svatost, že její práce směřuje vždycky a intenzivně s láskou k tomuto cíli. Kromě prostředků, jež Bůh ustanovil takřka oficiálně, aby mě přivedl k dokonalosti – jako jsou svátosti, modlitba, praktikování ctností – má Pán tisíce zvláštních prostředků, aby ve mně ponenáhlu uskutečnil zvláštní obraz svatosti, který chce vidět v mé duši. Všechno, co mohu v této pro mne skryté oblasti učinit, je úplně se odevzdat jeho čin-

nosti, nechat se vést vírou, důvěrou a láskou. Všechno, co přichází od Boha – radosti i žal, světlo i temnoty, útěchy i vyprahlosti – mi prospívá, vždyť všechno napomáhá k dobrému těm, kteří jsou podle jeho úradku povoláni za svaté“ (Řím 8,28). To řekl Pán Ježíš své věrné služebnici, naší svaté Gertrudě: „Odevzdej se mému zalíbení a dej ml úplnou volnost vzhledem ke všemu, co se tě týká v duchu poslušnosti, který mi diktoval onu modlitbu: Otče, ne má, ale tvá vůle se staň! Buď rozhodnuta přijímat z mých rukou ať už protivenství či zdar, neboť obojí posílá moje láska ke tvé spáse. Spojuj při všem své postoje s postoji mého Srdce. Moje láska ti poskytne dny ulehčení a radosti, přihlížejíc ke tvé slabosti, aby pozvedla tvé oči i tvou naději k nebi. Přijmi tyto radosti s vděčností a spojuj svou vděčnost s mou láskou. Moje láska ti ovšem dá také dni utrpení a smutku, aby sis získala věčné poklady. Přijmi je a spojuj svou odevzdanost s mou láskou.“

IV.

Odevzdanost duše je Bohu příjemná zvláště ve dnech utrpení, nemoci, netrpělivosti, pokušení, duchovní vyprahlosti, zkoušek, v hodinách úzkostí, jež ji svírají.

Setkali jsme se už nejednou s touto pravdou, že zbývá část utrpení, pokoření, útrap, jež Bůh ponechal údům mystického těla Kristova, aby „doplnili na svém těle to, co zůstává trpět z útrap „jeho Syna“ (Kol 1,24). K dokonalému spojení s Ježíšem Kristem dospějeme jen tehdy, když přijmeme tento podíl z kalicha, jejž nám Bůh chce dát pít spolu s ním a po něm! „Chce-li kdo přijít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne!“: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequator me* (Mat 16,24). Náš Pán znal celou ta strašnou dráhu, kterou mu Otec uložil projít. Zaváhal snad přijmout tuto Boží vůli? Odmítl ji splnit? Nikoliv, objal ji: „Hle, přicházím, Otče. Do svého srdce jsem pojal tvůj zákon utrpení a přijímám je z lásky k tobě.“ Slovo Boží, věčná Moudrost, Kristus rovněž předvídal podíl, který máme mít my na jeho utrpení. Co pro nás může být lepšího, než abychom se s ním předali našemu Otci a přijali tuto účast na utrpeních a pokořeních jeho Syna Ježíše? „Otče, přijímám všech-

ny strasti, všechna pokoření, všechna utrpení, která mi budeš chtít poslat, všechna nedorozumění, jimž mě budeš chtít vystavit, všechny obtíže poslušnosti, jež mi budeš ukládat a to vše z lásky k tobě ve spojení s tvým milovaným Synem."

Kdybychom se mohli vždycky udržet v oné vnitřní dispozici, že bychom se nezastavovali u druhotných příčin a neptali se v protivenstvích a nepříjemnostech s reptáním: „A proč to tak je? Proč se tak se mnou jedná?", nýbrž pozvedli se k této nejvyšší vůli, která vše dopouští a bez jejíhož dovolení se nic neděje, kdybychom uměli vždycky hledět nad věci stvořené, měli „srdce vzhůru": *sursum corda*, a hleděli pouze na Boha a odevzdali se mu, setrvávali bychom stále v míru. Velká řeholnice blahoslavená Bonomo psala Otci, v době, kdy byla vydána prudkému pronásledování, jež ji způsobil málo osvícený zpovědník: „Řekla jsem Pánu, že mu všechno patří a že já se nechci ničím zneklidňovat. *Fiat voluntas tua in æternum*. Nechávám všechno kolem sebe míjet jako vodu, jež se vrací do moře. Jsou-li věci od Boha, vracím je hned Bohu, a sama žiji v pokoji. Jsem-li pokousána, předávám se Bohu a očekávám jeho pomoc a jeho světlo, a tak všechno dobře dopadá. Ať se tedy vaše urozenost nijak kvůli mně nezneklidňuje, i když uslyší, že jsem nemocna a v úzkosti, neboť já neznám, co je vnitřní zmatek, protože všechno ve mně je láska, a bojím se jen jedné věci: zemřít bez utrpení" (Dom de Bourg: „Blahoslavená J. M. Bonomo, benediktinská mniška").

Takový stav vyžaduje silnou a velkodušnou víru. Kéž bychom měli tuto víru! Kéž bychom uměli poslouchat našeho Pána, který nám praví: „Já, který znám Boží tajemství, který vidím všechno, co vidí Otec, říkám vám, ža ani vlas z vaší hlavy nespadne bez svolení vašeho nebeského Otce. Šalomoun v celém svém lesku slávy nebyl oděn takovou nádherou jako polní květy. Nebeští ptáci nesejí ani nepředou a váš Otec je nenechá bez potravy. A vy, kteří máte duše, jež jsem vykoupil za cenu své krve, vy myslíte, že se Bůh o vás nepostará? „Malověrní , lidé malé víry": *modicæ fidei*, co se bojíte? Všechna utrpení, všechna pokoření, protivenství, jež vás mohou stihnout, přicházejí z ruky vašeho Otce, který ví, co je pro vás užitečnější. On ví, kterou cestou, jakými oklika-

mi vás povede k blaženosti. Zná formu i míru vašeho předurčení. Předejte se mu, neboť On je Otec plný dobroty a moudrosti a chce vás vést k nejdůvěrnějšímu spojení se sebou."

Neděsme se tedy nijak utrpení, pokoření, pokušení, neútěch, jež nás skličují. Snažme se „snášet Pána": *sustine Dominum!* (Vulg. Ž 26,14), to znamená přijímat vše, ale absolutně vše, co bude chtít. „Můj Otec je vinař; každou ratolest, která nese ovoce, očistí, aby nesla více ovoce" (Jan 15,2). Chce zvětšit naši kapacitu, chce, abychom se vlastními prsty dotkli své slabosti, abychom se přesvědčili o své nedostatečnosti, neschopnosti se modlit, pracovat, pokračovat, a tak abychom celou svou důvěru vložili do něj. Zůstaňme jen poslušnými, velkodušnými, věrnými. „Mužně si veď!": *Viriliter age!* (Vulg. Ž 26,14). Přijde hodina, kdy nás, až se vyprázdníme od sebe samých, „prostoupí úplně plnost Boží": *ut impleamini in omnem plenitudinem Dei* (Ef 3,19).

Jednou z nejdůležitějších a nejužitečnějších úkonů ctnosti odevzdanosti je bezprostředně a vytrvale svěřovat vlastní útrapy a zmatky Bohu a Pánu, který má být naším jediným útočištěm.

O svaté Mechtildě se vypravuje, že měla ve zvyku uchylovat se ve svých utrpeních k Pánu a s celou poddaností se mu odevzdávat. Sám Ježíš Kristus ji o tom poučil, aby tak činila: „Chce-li mi někdo obětovat něco příjemného, ať se snaží hledat ve svých obtížích své útočiště jen ve mně. Ať si před nikým nenaříká, ve svých strastech, ale ať svěřuje s odevzdaností všechny úzkosti svého srdce mně. Nikdy neopustím toho, kdo tak jedná" („Kniha obzvláštní milosti", 4. část, kap. 7). Máme si zvyknout říkat vše našemu Pánu, svěřovat mu vše, co se nás týká. „Odhaluj Pánu svou cestu", to znamená své myšlenky, své starosti a úzkosti, „doufej v něho a udělá vše": *Revela Dominum viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet* (Vulg. Ž 36,5). A co dělá většina lidí? Mluví o tom, co se jich dotýká, sami se sebou nebo s ostatními. Jak málo si jich jde vylévat svou duši k nohám Ježíše Krista! A přece je to modlitba Bohu velmi příjemná. Je to úkon pro duši velmi užitečný. Pohleďte na žalmistu, onoho pěvce inspirovaného Duchem Svatým! Mluví s Bohem o všem, co se mu přihodí, ukazuje, mu všechny nesnáze, jež ho stíhají, hoře, jež mu působí lidé, úzkosti, jež plní

jeho duši. „Jak četní jsou, Pane, mí nepřátelé, jak četní jsou ti, kteří na mne bouří“: *Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me* (Ž 3,2). Ke mně se obrať a nade mnou se slituj, neboť jsem osamocen a přeubohý. Mé usoužené srdce rozšiř a z kdejaké útrapy vysvoboď mě! (Ž 24,16). „Skloň ke mně své ucho, rychle mě vysvoboď a buď mi obrannou tvrzí!“ (Ž 31,3). „Pane, jsem sklíčen a zcela nahrben, den co den se vláčím ve smutku. Jsem ztrnulý, zcela rozdrcený, křičím pro úzkost svého srdce !“ (Ž 38, 8-9). „Pane, ty mi neodepřeš své slitování“. „Mne vůkol tísní útrapy: spočítat je nelze“. „Já jsem bědný a ubohý, Pán se však o mne stará“ (Ž 40, 12-13; 18).

Ať nám působí těžkosti lidé nebo ďábel, ať je jejich příčinou naše kleslá přirozenost nebo okolnosti, máme vše svěřovat Bohu. Připomeňme si vlastní zkušenost. Není snad pravda, že když si člověk vylévá srdce před lidmi, před každým, kdo se namane, nebo když sám u sebe stále se rozebírá (doslova „přežvykuje“), své obtíže, zvláště ony, jež pocházejí z poslušnosti, to vše jej rozčiluje, vysiluje a cítí pokaždé, že má srdce prázdnější. Kdežto, když se člověk obrací k Bohu s těmito „uctivými nářky, jež odevzdanost v bolesti vylévá, aby zanikly u jeho nohou“, jak praví Bossuet, nebo když svěřuje své obtíže tomu, kdo u nás představuje Pána, najde světlo, sílu a pokoj. Samozřejmě můžeme někdy otevřít své srdce i věrnému a mlčelivému příteli. Což tak neučinil i náš požehnaný Spasitel, božský vzor všech ctností tenkrát v Olivové zahradě? Nesvěřil svým apoštolům nejvyšší úzkosti svého svatého Srdce? „Smutná je má duše až k smrti“: *Tristis est anima mea usque ad mortem* (Mat 26,38). Takové chování se nezakazuje. Ale žebrá-li člověk stále u stvoření o to, co nám nemohou dát, oslabuje a vyprazdňuje si člověk srdce.

Poznámka: Svatý František Saleský píše: „Láska dovoluje, abychom si naříkali a opakovali všechny nářky Jobovy a Jeremiášovy, jen když se v hloubi duše, na vrcholku ducha objevuje na oplátku vždy svatý souhlas“ („Láska Boží“ I-IX., kap. 3). I svatý biskup nás však kárá, „nepřestáváme-li si naříkat a nenacházíme-li, jak se zdá, dost osob, kterým bychom si mohli stěžovat a podrobně vykládat své bolesti“ („Rozmluvy“ XXI., srovnej: Lehodey „Svatá odevzdanost“, 1. díl, kap. 9).

Není světlo, není síla, abychom je nemohli nalézt v Kristu Ježíši. On je nejjistějším přítelem, je – jak sám řekl svaté Mechtildě – „podstatnou věrností“ („Kniha obzvláštní milosti“, 3. díl, kap. 5). Doporučuje se pročíst celou poslední část, počínaje touto kapitolou. Náš Pán tu ukazuje velké řeholnici, jak je mu příjemná odevzdanost a důvěra. Říkejme tedy: „Pane Ježíši, přicházím k tobě s tímto soužením, s touto obtíží, s tímto utrpením, s tímto zármutkem. Spojuji je s tvými, jež jsi snášel zde na zemi, když jsi byl v Getsemanech. Předávám se ti s jistotou, že přijmeš tuto obět na smír za naše chyby: „Pohleď na mé pokoření a na mou tíseň, a čím jsem se provinil, všechno mi odpusť“: *Vide humilitatem meam et laborem meum et dimitte universa delicta mea* (Vulg. Ž. 24,18). Vím, že mi za to dáš sílu, vytrvalost a radost. Tato důvěra nebude zklamána. Z Ježíše Krista, s nimž se takto spojujeme, „vycházela moc a uzdravovala všechny“: *Virtus de illo exibat et sanabat omnes* (Luk 6,19). „Opravdu“, říká svatá Terezie, „božský Mistr obrátí k vám své oči naplněné slzami. Ale jaká božská krása a jak něžný soucit je v tomto pohledu! Zapomene na své bolesti a potěší vás ve vašich, a to jen proto, že jste šli hledat útěchu k němu a že se k němu obracíte, abyste naň pohlédli“ (z knihy „Cesta k dokonalosti“, kap. 26).

Znovu se přesvědčíme, jak je pro duši dobré, když ve všech okolnostech života upíráme oči na božský ideál. Není ostatně nejdokonalejším vzorem odevzdanosti?

Kterými slovy označuje Předchůdce Spasitele, když zvěstuje světu jeho příchod? „Hle, Beránek Boží“: *Ecce Agnus Dei!* A co je charakteristikou beránka? Že nechá se sebou dělat, co kdo chce, že se dá bez odporu obětovat. To byl ostatně obraz, který podal o Mesiáši Izaiáš. A jak pravdivě jej Ježíš Kristus uskutečnil! Pohleďte od prvního okamžiku vtělení! Předává se každému Otcovu zalíbení, každému Otcovu přání: „Hle, přicházím, abych splnil tvou vůli“: *Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam* (Žid 10,9). To je první vznět jeho svatého Srdce. To není pouze výrok poslušnosti, to je zároveň výkřik a úkon odevzdanosti vůči všem pokořením, ke všem utrpením, jež ho čekají, úkon, jejž nikdy neodvolal, ale jehož vnější lesk je zvláště podivuhodný v době jeho

umučení. „Otče můj, je-li to možné, ať odejde ode mne tento kalich; ale ne jak já chci, ale Ty! (Mat 26,39). Vydal se katům. „Bijícím svá záda nastavuji, rváčům své líce. Před těmi, kdo hanlivě plivají na mne, svou tvář neskrývám“: *Faciem meam non averti ab increpantibus et oonspuentibus me* (viz Iz 50,6). Tupí jej, dávají mu políčky, vysmívají se mu. A On, věčná Moudrost a svrchovaný Pán všeho, se vůbec nesnaží uniknout neslýchanému počínání, jehož je předmětem. „Ale Ježíš mlčel“: *Jesus autem tacebat*. „Jak ovce před tím, jenž stříhat ji hodlá, byl němý a svá ústa neotevřel“: *Quasi agnus coram tondente se obmutescet* (Iz 57,7). Ale jaká modlitba odevzdanosti Otci ve svatyni jeho svaté duše! Tak úplné předání sebe samého spravedlnosti a lásce! Proto jeho poslední slova jsou vpravdě výkřikem odevzdanosti: „Dokonáno jest. Otče, do tvých rukou poroučím svého ducha.“

To je náš vzor. „Křesťan“, jak říká podivuhodně Bossuet, „napodobuje v tom Syna Božího. Klaní se zvláště každému rozhodnutí Otcovu, ať už ho bije či ho těší. Ať tě korunuje, ať tě trestá, klaň se, dojímej tuto svatou vůli! Ale v jakém duchu? Nuže, zde je dokonalost: v duchu Boha vtěleného, se srdcem svolujícím a radostným. – Ať je to souhlas, svolení, věčný souzvuk, věčné „ano“, nepronesené „ústy“, ale takřka srdcem, „ano“ ke každému projevu jeho vůle hodné klanění“. Zvláště když jde o věci těžké, pokořující, soužící, ať toto „ano“ vychází z hloubi srdce, ať se náš pohled upírá na Krista na kříži! „Tehdy“, pokračuje tento velký řečník, „napodobuj, křesťane, Bohočlověka, náš pravzor a příklad, který zcela opuštěn, zanechán napospas bolestem po slovech hořkého nářku: „Proč jsi mě opustil? (Mat 27,46), se sám s posledním úsilím vrhá do těch rukou, jež ho odstrkují: „Otče, do tvých rukou poroučím ducha svého“ (Luk 23,46). Tak buď neústupný, křesťane, svatě neústupný a jakkoli opuštěn a sobě zanechán, vrhej se s důvěrou do rukou svého Boha, ano i do těch rukou, jež tě srážejí, ano i do těch rukou, jež tě odstrkují, aby tě více přitáhly. Nestačí-li k přinesení takové oběti tvé srdce, vezmi Srdce Boha vtěleného, Srdce Boha sklíčeného, opuštěného a ze vší síly tohoto Božského Srdce se ponoř do propasti svaté lásky. A toto pokoření,

tato ztráta, to je tvoje spása, a tato smrt, to je tvůj život“ (Kázání na svátek Zvěstování: „Modlitební spisy“, sv. IV).

V.

Tento duch odevzdanosti je vskutku něčím velmi příjemným Bohu a přináší duši vzácné plody.

V tomto duchu je dokonalý a stálý hold víry, důvěry a lásky. Je to „nahromadění a sestava z úkonů nejdokonalejší víry, nejplnější a nejodevzdanější naděje, nejčistší a nejvěrnější lásky“ (Bossuet: „Stav modlitby“, X. 18). Proto v něm má Bůh opravdové zalíbení.

Pravíme, že je to úkon víry – a neznamená toto snad věřit vskutku slovu Božímu, když se mu svěřujeme, když jsme si jisti, že poslušností vůči jemu dospějeme ke svatosti, když jsme si jisti, že odevzdaností povede nás Bůh k blaženosti? Je to snadné a milé, když se člověk nesetkává s žádnými obtížemi, když kráčí ve světle a útěše. Podobá se to trochu případu těch, kteří pohodlně sedí u krbu a čtou zprávy o výpravách k severnímu pólu. Ale když je člověk zachvácen pokušením, utrpením, zkouškami, když trpí suchopárností, v temnotách ducha, tehdy je mu zapotřebí silné víry ve slovo Boží, aby se člověk Bohu odevzdal a zůstal cele sjednocen s jeho svatou vůlí. Čím nesnadnější je osvědčení této víry, tím je hold, který se takto vzdává Bohu, jemu příjemnější.

Odevzdanost obsahuje rovněž úkon důvěry v dobrotu a všemohoucnost Boží. Někdy se nám může zdát, že Bůh neplní své sliby, že jsme zklamáni ve své důvěře v něho. Umějme však trpělivě vyčkávat! Řekněme Pánu: Můj Bože, nevidím, kam mě vedeš, ale jsem si jist, že jestliže se od tebe nevzdálím, zůstanu-li velkodušně věrný všemu, co ode mne žádáš, budeš ty pečovat o mou duši a o mou dokonalost. Proto i kdybych se ocitl uprostřed smrti, i kdyby se vše zdálo ztraceno, nechci se ničeho bát, protože ty jsi se mnou a jsi věrný“ (viz Ž 22,4). To je podivuhodný, hrdinský úkon důvěry v Boha, úkon, jejž vnuká duch odevzdanosti, úkon, který oslavuje Všemohoucnost a téměř nutí Boha k nejvzácnějším darům. Pamětihodný příklad takové víry a důvěry, jež vede k úplné odevzdanosti, nacházíme v Abrahámovi. Bůh

slíbil tomuto patriarchovi četné potomstvo. Ale léta ubíhala, Abrahám zestárnul bezdětný, ale jak praví svatý Pavel, který oslavuje víru a důvěru tohoto otce věřících, „navzdory očekávání v naději uvěřil; a neochabnul ve víře a nehleděl ani na své odumřelé tělo, ač byl již téměř stoletý, ani na odumřelé lůno Sářino. Pro Boží zaslíbení však nepochyboval z nedůvěry, nýbrž posilněn vírou vzdal chvála Bohu. Byl pevně přesvědčen, že Bůh může splnit, cokoliv slíbil. Proto také mu to bylo připočteno za spravedlnost! (Řím 4,18-22). Později, když Izák vyrostl, Bůh nařídil Abrahámovi, aby šel tohoto svého jediného syna obětovat na horu. A Abrahám ihned uposlechl bez odmluvy, bez nářku. Netázal se: „Jak mi tedy bude dáno potomstvo, když mám obětovat svého jediného syna?“ Ne. Odevzdal se Bohu, jeho vpravdě tajemným závěrům v přesvědčení, že Bůh může své sliby uskutečnit přese všechno odporující zdání. „Navzdory očekávání v naději uvěřil“: *Contra spem in spem credidit*. Jakou slávu vzdala Bohu tato úplná odevzdanost! Proto ho Bůh odměnil tím, že zachránil Izáka a splnil štědře své přísliby: otec věřících dostal opravdu potomstvo četnější nad hvězdy na nebi.

Odevzdanost zahrnuje také a zvláště hlubokou a úplnou lásku. Je posledním slovem lásky. Pozorujte, jak se ve světě chovají nevěsty. Velice zřídka je jim známo, co jim chystá budoucnost, a přece opouštějí všechno, aby se oddaly tomu, jehož milují. Tento cit je snoubenci ke cti a je hrdý na to, když vidí tuto důvěru. Jaká je její pohnutka? Obdiv a láska. A předmětem těchto citů je jen ubohé stvoření, které někdy zklame důvěru, jež se do něho klade. Ano, tato oddanost nevěsty, jež opouští rodinu a vlast a následuje toho, který jí byl ještě včera neznámým, je absolutní. Ale tato podivuhodná oddanost není zdaleka odůvodněna tak jako ta naše. Toho, jemuž my se dáváme, známe dávno, od samého probuzení své inteligence a svého srdce. Dostalo se nám již celé záplavy důkazů jeho lásky, je to Bůh, Bůh, který nás nemůže zklamat, který je sama moudrost, moc bez hranic a nekonečná něha. Kdo z nás si nemůže vzít za vlastní onen výrok svatého Pavla: „Vím, komu jsem uvěřil“: *Scio cui credidi* (2 Tim 1,12).

Láska, kterou odevzdanost předpokládá, je tak veliká, že dokonale ctí Boha. Vždyť vyvažuje toto prohlášení: „Miluji tě tak, můj Bože, že chci jen tebe. Chci znát a plnit jen tvou vůli. Kladu svou vůli před tvou, chci být řízen jen tebou. Přenechávám ti iniciativu všeho, co mě v životě potká. I kdybys mi ponechal volbu milostí, svobodu zařídit si věci podle mého přání, řekl bych ti: „Ne Pane, raději se v tom všem cele podřizuji tobě, nakládej se mnou úplně, jak chceš, pokud jde o změny v mém přirozeném životě, i pokud jde o jednotlivé období mé pouti k tobě. Nakládej se mnou podle svého zalíbení ke své slávě. Přeji si jen jedinou věc: Ať je všechno ve mně dokonale podrobeno tobě, tobě a těm, kteří tě a mne zastupují – a to, ať je tvá vůle jakákoliv, ať mě vede cestami vroubenými květy či mně dá procházet utrpením a temnotami. Taková řeč je projevem dokonalé lásky. Proto duch odevzdanosti, který se živí těmito dispozicemi lásky a zalíbení a činí z nich pravidlo celého našeho chování, je zároveň zdrojem stálého holdu celé naší bytosti Boží moudrosti a moci.

O svaté Gertrudě se vypravuje, že ji v poslední době jejího života spalovala prudká horečka a poutala ji v úzkostech na lůžko. Jednou v noci se jí zjevil božský snoubenec. V pravé ruce přinášel zdraví, v levé nemoc. Vztahoval obě ruce ke světici a řekl jí: „Vyber si, moje milovaná.“ Ale Gertruda je oddálila od sebe, vrhla se na Nejsvětější Srdce a schoulila se na ně, protože netoužila po ničem jiném, než splnit svým životem zalíbení Boží. Ježíš ji nechal spočinout na své hrudi. Nato se tato světice odvrátila a řekla: „Hleď, můj Pane, skrývám ti svou tvář a ukazuji tím, že si z celého srdce přeji, abych nikdy neviděla, že ve všem, co se týká mne, uskutečňuješ vždycky a ve všem své záměry hodné klanění.“ Kristus dojat tak dokonalou velkodušností, otevřel oběma rukama své srdce a řekl: „Poněvadž ode mne odvracíš svou tvář, abys mi dokázala své dokonalé sebezapření, chci přelít do tvého srdce sladkost a rozkoše, jimiž překypuje mé srdce“ (De Dolan: „Svatá Getruda a její vnitřní život“, kap. 13 „Radosti utrpení“).

VI.

Takové je opravdu chování Boží. Bůh zahrnuje zvláštním požehnáním duši, která se vyznačuje odevzdaností. Nelze dost opakovat, jak svrchovaně Bůh jedná v takové duši a jak tato duše pokračuje ve svatosti. Vede ji bezpečnými cestami na vrchol dokonalosti. Je pravda, že se mohou někdy jevit tyto cesty jako jdoucí proti danému cíli, ale Boží moudrost se „mocně rozprostírá od konce na konec a dokonale ovládá vesmír“: *Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter et disposuit omnia suaviter* (Kaz 8,1). Pán Ježíš řekl také své věrné služebnici Gertrudě: „Každá věc má svou hodinu v rozhodnutích mé předvídající moudrosti“ (De Dolan, kap l).

Nejsou snad příhody Patriarchy Josefa nápadným příkladem této prozřetelnosti, která vede lidi podivuhodnými cestami, na nichž řízením Božím všechno přispívá k dobru duše? Jákob poslal Josefa, svého milovaného syna, aby se pozeptal, co dělají jeho bratři. To je drobná okolnost, věc malého významu, a přece se právě tato příhoda stává prvním článkem řady památných událostí. Josef se odebere ke svým bratřím, ale ti na něho žárlí pro náklonnost, kterou k němu chová Jákob.

Chtějí se ho zbavit, a to – bude-li nutno – i zločinem. A přece na žádost jednoho z nich se spokojí s tím, že jej svrhnou do vyschlé cisterny. Potom kolem přecházejí obchodníci, kteří se ubírají do Egypta a bratři jim Josefa prodají. Podle lidské moudrosti jsou osudy toho člověka zpečetěny, už se o něm nikdy neuslyší mluvit. A právě zde na něho čeká Bůh, aby ho učinil zachráncem Egypta i jeho vlastních bratří. V Egyptě je po krátkém čase přízně u faraóna tento mladý muž uvržen do vězení. „To je od nynějška zničená kariéra“, myslíme si zase. Ne, z této okolnosti vyvodí Bůh Josefovu spásu. Vyjde ze své pohromy a vystoupí až k podnoži faraónů a je mu podřízen celý Egypt.

Tak jedná Bůh. I tehdy, když se vše zdá ztraceno, ukáže se a přijde nám na pomoc. „Spravedlivého vedl Bůh po přímých cestách“, praví Písmo. „Ukázal mu Boží říši a dal mu vědu svatých, učinil ho slavným pro jeho námahy a korunoval jeho dílo úspěchem“: *Justum deduxit Dominus per vias rectas et ostendit illi regnum*

Dei; et dedit illi scientiam sanctorum; honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius (Vulg. Mdr 10,10). Tato slova lze použít pro dokonalou duši, která se odevzdá Bohu. „Po přímých cestách“: *Per vias rectas*. Cesty Boží jsou přímé, ať už se zdají lidským očím sebeklikatější.

Což není Bůh nekonečná moudrost a moc, kterou nic nezastaví? „Všechny věci jsou přede mnou stejné“, řekl svaté Kateřině ze Sieny, „neboť moje moc je dostihuje všechny stejně. Je mi stejně snadné stvořit anděla jako stvořit mravence. Je o mně napsáno, že jsem učinil všechno, co jsem chtěl.

Proč se zneklidňovat nad tím jak? Myslíš, že bych neuměl nebo nemohl nalézt způsob, jak vykonat své úmysly a svá rozhodnutí“ („Životopis“ od blah. Rajmunda z Kapuy, II. díl, kap. 1). Mějme tedy důvěru v Boha. Naše cesty nám vždy připadají jisté, ale jak praví svatý Benedikt: „Jsou cesty, které se jeví přímé a vedou do pekla.“ Pouze ty duše, které se nechají vést Bohem jako děti, nezabloudí. „Ukázal mu Boží říši“: *Ostendit illi regnum Dei*.

Kolik jen je duší ve světě, které nikdy nerozuměly Božímu království! Vytvořily si samy království vlastní. Ale jen Bůh nám „může ukázat své království“. On sám je stavitelem naší duchovní stavby. Co to je království? Dokonalé sjednocení s Bohem v našem srdci. „Boží království je ve vás“: *Regnum Dei intra vos est* (Luk 17, 21). Konkrétně to jsou samy duše, kde je Bůh dokonalým Pánem. Věřte mi, kdybychom směli cele obejmout vůli Boží, tehdy by se náš Pán postaral o naše sjednocení s ním i přes naši ubohost, i v záplavě našich zaměstnání a toho, o čem myslíme, že nás rozptyluje a nám překáží: Dokud se cele neodevzdáme do vůle Boží a nepůjdeme po jeho cestách, nedospějeme k důvěrnému spojení s ním. Duše, které se nevzdají, to nepochopí a kladou překážky Boží svrchovanosti. Kdežto duše, která se mu oddá, uznává ve všech věcech jen jeho moc.

„Dal mu vědění svatých“: *Dedit illi scientiam sanctorum*. A co je tato „věda svatých“, kterou Bůh dává duši, když je vede? Je to znalost pravdy o věcech. „Každý člověk je lhář“, praví Písmo. Když se člověk sám vede světskou moudrostí, ryze lidskými názory, bloudí, protože se řídí falešnými zásadami, které jsou

tak rozšířeny v tomto světě temnot. Ale když se odevzdá Bohu, Bůh jeho duši osvěcuje, protože je pravda a světlo. Duše pochopí pravdu o Bohu, o sobě samé, o světě. Ponenáhlu hledí na každou věc tak, jak ji vidí věčná Moudrost, nabývá vědění, které jedině je pravdivé, protože pouze ono nás vede k našemu nadpřirozenému cíli.

„Učinil ho slavným pro jeho námahy, korunoval jeho dílo úspěchem“: *Honestavit illium in laboribus suis et complevit labores illius*. Moudrost obohacuje spravedlivého výnosem jeho práce a korunuje jeho dílo. Čím více se stýkáme s dušemi, tím více vidíme, že Bůh je naší svatostí. Nikdy nebudeme svatými, chceme-li se jimi stát podle svého způsobu a ne podle způsobu Božího. V této oblasti je všechno nadpřirozené. My vůbec neznáme všechno to, co je pro nás dobré, nerozumíme užitku pokušení, zkoušek, utrpení. Ale Bůh je moudrost, jež nás stvořila. Když vidí duši, vidí všechno v této duši. Vidí duši s nekonečnou intenzitou a v nesrovnatelném světle. Duše, která se řídí podle vlastního rozumu, si myslí, že všechno, co dělá, je nádherné a dokonalé a je velmi udivena, že druzí o tom tak nesmýšlejí. Osnuje si vlastní plány.

Chce, aby pro ni bylo všechno příznivé. Ale co by se stalo, kdyby se všechno dařilo podle jejich názorů a tužeb? Byla by tak naplněna sama sebou, že by se stala nesnesitelnou Bohu i bližnímu. Když Bůh vidi duši, vidí její dobrou vůli, ale také její ubohost. Dopouští, aby tato duše byla pokoušena. Jaký je výsledek tohoto Božího postupu? Že samoláska začíná v duši odumírat, aby učinila místo lásce k Bohu. Je na místě mluvit podobnými výrazy o utrpeních nebo o úspěchu v práci. Je jisté, že pro slávu Boží máme všechno dělat pokud možno co nejdokonaleji, nic ze své strany nezanedbat, abychom každou práci vykonali dokonale, ale nesmíme si přát úspěch pro úspěch; to se často může stát úskalím. Duše ponechaná sama sobě často touží po úspěchu, ale Bůh dopustí neúspěch, aby řekla Bohu: „Vezmi mě a veď mě!“ Tehdy Bůh odvětí: „Velmi dobře, a nyní, když znáš svou slabost, tě chci vést“. A čím více se duše odevzdá, tím více Bůh jedná a žehná jejím skutkům, ne ovšem vždy podle lidské předvídavosti, ale podle toho, jak je to pro onu duši dobré a jak to vyhovuje zájmům

jeho slávy. Vliv takové duše v nadpřirozeném světě je nezměrný, protože její činnost má jaksi účast na nekonečnosti Boží činnosti.

Bůh s námi jedná tak, jako my jednáme s ním. Bůh takřka odměňuje svou prozřetelnost vůči nám podle našeho chování, k němu. A čím více se mu odevzdáváme, tím více ho vidíme jako svého Otce, jako Snoubence svých duší, tím více prostupuje jeho prozřetelnost i poslední podrobnosti a nejnepatrnější okolnosti našeho života. K duši, jež se mu odevzdala, má Bůh nevýslovnou něžnost, která se jeví tak, jako by měl svůj pohled stále na ni upřený. Nikdy tak žádná matka nepečovala o své dítě, nikdy tak žádný přítel nepotěšil svého přítele, jako Bůh pečuje o tuto duši a jak ji těší. Když Bůh vidí duši, jak se mu úplně odevzdává, pohnul by pro ni celým světem, obklopuje ji zcela zvláštní a důvěrnou ochranou. Čtěte žalm: „Kdo bydlí pod stráží nejvyššího“: *Qui habitat in adjutorio altissimi* (Ž 90,1). Vytvoříte si představu zvláštní ochrany, kterou Bůh obklopuje duši, jež svou odevzdaností setrvává – „přebývá (*habitat*)“ – v naprosté důvěře v Boží pomoc. „Perutěmi svými tě přikrývá, stínem a záchranou je jeho věrnost. Kdyby jich padlo po tvém boku tisíce, deset tisíc napravo, nic tě nepostihne“: *Ad te autem non appropinquabit*. On ve tvém zájmu přikáže svým andělům, aby tě střežili na všech tvých cestách. Na dlani svých rukou ponesou tebe, aby tvá noha na kámen nenarazila. „Protože na mně lpí“, praví Pán, „chci jej chránit a povýšit, neboť zná moje jméno. Vzývá mě, slyším ho, v bídě jsem s nim, jsem jeho záchranou, pomáhám ke cti, předlouhým životem ho nasytit chci, dopřát mu hledět na svoji spásu“.

Poznámka: Viz také žalm 67. – opravdový zpěv důvěry, kterou má duše Bohu odevzdaná: „Mé světlo je Pán, má spása, koho bych se bál? Pán je záštita mého života, před kým bych chvěl? Vždyť ve svém stánku mě ukrývá, za dne zlého neštěstí. On mě chrání ochranou svého stanu, pozvedá mě na skálu.“

Tak veliké je požehnání, kterým Bůh zahrnuje duši, která se mu odevzdá. Známe tedy nyní tajemství Božího chování. Tato duše je dokonale svobodna a odloučena od sebe i od stvoření. Nic ji nepoutá, ani zaneprázdnění ani funkce. Hledá jen Boha a touží jen po něm. „Vpravdě hledá Boha“: *Revera querit Deum* (RB kap. 58).

A když ho nalezne, je uspokojena, její tužby jsou naplněny. Bůh je svrchovaným Pánem této duše. Nic mu v ní neupírá tuto svrchovanost; tato duše mu zjednává stálým holdem naprosté odevzdanosti nepřirovnatelnou slávu. Pán činí skrze ni veliké věci a život této duše má v nadpřirozeném světě daleký odraz.

Svoboda, které se těší odevzdaná duše, jim přináší veliký pokoj a hlubokou radost. Vědí, že Bůh je dobrotivý Otec, který je miluje a chce je vést k sobě. Čeho ty se bály? Pán je vede, nic jim nechybí", ani světlo, ani milost. „Pán je můj pastýř a nic mi nechybí": *Dominus regit me et nihil mihi deerit* (Ž 23,1). Oplývají Božími hodnotami, žijí „ve vnitřním pokoji, který převyšuje každé pomyšlení." Stačí se jim přiblížit, abychom pocítili jakoby líbeznou vůni, která se z nich line a jež má svůj zdroj v této neochvějné důvěře v Boha a v důvěrnosti, jíž se od něho těší. Bůh se pro tyto duše stal jejich moudrostí, jejich silou, jejich slávou a až „do stínů smrti" okoušejí Boží pokoj a nezkalenou radost, protože jsou v rukou nejlepšího z otců, nejvěrnějšího z přátel, nejněžnějšího ze snoubenců. „I kdybych kráčel uprostřed stínů smrti, nebudu se bát zlého, neboť ty jsi se mnou": *Etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam te mecum es* (Vulg. Ž 22,4).

17. Dobrá horlivost

Stručný přehled: Zdrojem horlivosti je život spojení a odevzdanost do vůle Boží. – I. Svatý Benedikt především zavrhuje špatnou horlivost. – II. Formy horlivosti, jež máme podle svatého Benedikta projevovat vůči bratřím v klášteře a) Úcta. – III. b) Trpělivost. – IV. c) Připravenost přispět na pomoc. – V. Rozmanitost pochybení proti lásce. – VI. Dobrá horlivost se má vztahovat na komunitu jako na celek. – VII. Rozmanité formy horlivosti vzhledem k duším žijícím ve světě. – VIII. Ať celá tato svatá horlivost čerpá své odůvodnění v lásce k Ježíši Kristu. „Ať se ničemu nedává přednost před Kristem!": *Christo omnino nihil præponent!*

Jedním z nejlepších plodů života spojení a odevzdanosti do Boží vůle je to, že se v duši udržuje oheň lásky k Bohu, ale i lásky k bližnímu. Při častém dotyku ohniska bytostné lásky se duše zapaluje pro zájmy a slávu Boží a pro šíření království Kristova v srdcích. Pravý vnitřní život nás dává druhým právě tak jako Bohu. Pravý vnitřní život je zdrojem horlivosti. Miluje-li člověk

vskutku a opravdově Boha, touží, aby byl Bůh milován, aby „se jeho jméno oslavovalo, aby jeho království přišlo do druhých, aby se ve všem děla jeho vůle“: *Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra* (Mat 6,9-10). Duše, která opravdu miluje Boha, pociťuje hluboce urážky, jež se dějí předmětu její lásky; „omdlévá při pohledu na zlobu hříšníků, kteří přestupují zákon Boží“: *Delectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam* (Vulg. Ž 118,53). Trpí při pohledu, jak se s hříchem šíří říše knížete temnoty. Vždyť „ďábel stále obchází a hledá, koho by pohltil“ (1 Petr 5,8). Má spoluvinníky, jimž vnuká neutuchající horlivost, plamen nenávisti vůči údům Ježíše Krista.

Duše, jež upřímně miluje Boha, je také „stravována horlivostí, ale pro slávu domu Páně“: *Zelus domus tuæ comedit me* (Vulg. Ž 68,10 a Jan 3,17).

A co je to vlastně horlivost? Je to zápal, který spaluje a se sdílí, který stravuje a se šíří, je to plamen lásky – nebo nenávisti – projevující se zevně činností. Duše zanícená svatou horlivostí se bez kalkulu rozdává pro zájmy Boží, snaží se jim sloužit ze všech sil. A tím je ohnisko tohoto vnitřního ohně žhavější, tím více vyzařuje navenek. Je oduševněna oním „ohněm, který přišel na zem pustit Ježíš Kristus a který se má podle jeho přání vznítit“ (viz Luk 12,49).

Každý křesťan, který opravdu miluje Boha a Krista, který chce odpovědět na touhu Božského Srdce, musí být proniknut touto horlivostí. Ale tento žár má zvláště zapálit ty, kterým Kristus dal účast na svém kněžství. Kněz je svým úkolem a svou hodností povolán, aby pracoval více než druzí pro šíření Ježíšova království. Stane-li se biskupem (veleknězem), může uskutečnit plnost tohoto titulu jen neustálým zprostředkováním mezi dušemi a Bohem.

Pohleďme tedy v jakých formách se má objevovat praktikování této horlivosti především v samotném klášteře vůči našim bratřím. Je-li vskutku zapotřebí být horlivým pro spásu bližního všeobecně, přesto jsou zde zřetelně jisté stupně duchovního „příbuzenství“. Náš bližní, to jsou především ti, s nimiž žijeme

ve společenství povolání a života. Abychom si to ujasnili, stačí, když si společně přečteme nádhernou kapitolu, kde náš blažený Otec zhustil ve formulaci vskutku lapidární to, jak se má jevit ona „dobrá horlivost". Nato uvážíme různé projevy této horlivosti mimo klášter. Své pojednáni zakončíme poukazem na to, kde se má oživit oheň lásky k duším.

I.

Náš blažený Otec především prohlašuje ,že existuje „špatná horlivost", která vede „do pekla" (RB kap. 72). To je horlivost pomahačů satanových, kteří se všemi prostředky snaží vyrvat z Kristových rukou duše vykoupené jeho drahocennou krví. Tato nenávistná horlivost tvoří nejostřejší formu špatné horlivosti, kterou svým dechem rozdmýchává zlý duch. Proto svatý Patriarcha praví, že tato horlivost vede do věčné propasti.

Lze se setkat i s jinými formami špatné horlivosti, která na sebe bere zdání dobra. Taková je například horlivost farizejská, jež přísně zachovává vnější předpisy. Tato „hořká" horlivost, jak ji označuje náš svatý Zákonodárce, nemá svůj zdroj v lásce k Bohu a k bližnímu, ale v pýše. Ti, kteří jsou jí zachváceni, jsou naplněni nezřízenou úctou ke své vlastní dokonalosti. Chápou jen své myšlenky a všechno, co se s nimi neshoduje, nutně haní. Chtějí si vše složit podle vlastního způsobu, nazírání a jednání. Odtud neshody; tato horlivost vede k nenávisti. Pohleďte, a jakou lačností stíhali Pána Ježíše farizeové proniknut touto horlivostí, jak mu kladli záludné otázky, nastražovali léčky a osidla, snažili se přistihnout Krista při nějakém pochybení a neměli zájem o poznání pravdy. Pohleďte, jak je napadají, jak ho vyzývají, aby odsoudil cizoložnou ženu. „V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kamenovat. Co ty na to říkáš?": *Tu ergo quid dicis?*

Poznámka: „Farizeové nebyli v tomto vedeni vůbec horlivostí o spravedlnost, jež se obává nákazy působením špatného příkladu, ale naopak netrpělivostí hořké horlivosti či okázalou pýchou předstírané zbožnosti". My si někdy dovolujeme vůči svým bratřím jistý tyranizující způsob, jednáme s nimi kysele nebo pohrdavě a děláme ze sebe jejich posuzovatele natolik, že zapomínáme, že jsme navzájem bratři. To byla neřest farizeů. Ke kárání hříchů je nevedla sli-

tovnost s naší společnou slabostí, oni se stavěli mimo ostatní, a jako by byli jediní bez chyb. Mluvili vždycky pohrdavě o hříšnících a publikánech, dělali ze sebe veřejné rozhodčí, naprosto ne proto, aby hojili rány a napravovali hříchy, nýbrž proto, aby se vynášeli nad druhé a honosivě se vychloubali svou pyšnou spravedlností" (Bossuet: „Kázání o cizoložné ženě" z „Díla o modlitbě", svazek 4). Pohleďte, jak Pánu vyčítali, že v sobotu uzdravoval (Luk 4,7; Jan 5,16; 9,16), jak zazlívali učedníkům, že o svátečním dni drolili klasy (Mat 12,2), jak se pohoršovali, když viděli, že božský Mistr stoloval s hříšníky a celníky (Mat 9,11). Kolik je to jen projevů této „hořké horlivosti", do níž se tak často mísí licoměrnost.

Je také horlivost přemrštěná, stále napjatá, stále nepokojná, zmítaná a pobouřená. Pro duše posedlé touto horlivostí není nic dost dokonalé. Náš blažený Otec upozorňuje opata, aby se chránil před touto nevhodnou horlivostí. „Ať není ani svárlivý, ani nepokojný, ani netrpělivý, ani neústupný, ani závistivý, ani příliš podezřívavý, neboť jinak nebude mít nikdy klid": *Non sit turbulentus et anxius non sit nimius et obstinatus, non zelotipus et nimis suspiciosus, qui nunquam requiescet* (RB kap. 64). Při napomínání ať jedná moudře a nedopouští se přehmatů z obavy, aby snad s přáním odstranit rez z nádoby a očistit ji, ji nerozbil. Ať přitom nikdy neztrácí ze zřetele svou vlastní křehkost (RB kap. 64). Krátce řečeno: „Ať se nedá unést falešnou horlivostí ze závisti a hořkosti": *Ne forte invidiæ aut zeli flamma urat animam* (RB kap.65). To, co svatý Zákonodárce říká opatovi, opakuje i mnichům. „Musí se vyhýbat nevraživosti a závisti": *Zelum non habere; invidiam non exercere* (RB kap. 4). Tento předpis je moudrý. Lze se setkat s mnichy, kteří často kritizují všechno, co se dá. Myslí, že jsou naplněni horlivostí, a je to pravda. Oživuje je horlivost, ale horlivost svárlivá, horlivost hořkosti.

Poznámka: Nejdůležitější otázkou je vědět, co máme na srdci. Kdo ví, zdali nebude potřeba pak si odpovědět: „Mám velmi rád sebe. Myslím téměř jen na své „já". Je u mě velká horlivost pro osobní uplatnění. Jsem slepě zaujat svým myšlenkovým systémem, totiž ve skutečnosti svými iluzemi. A protože nejsem sám na světě, ale je kolem mě množství jiných „já", která mě omezují a zdánlivě mě shazují, moje horlivost se snadno stává vzplanutím netrpělivosti, hněvu, odporu, vzpoury": *zelus amaritudinis majus* (Opat ze Solesmes: Komentář k Řeholi svatého Benedikta).

A proč je tato horlivost „hořká“? Protože je netrpělivá, neohleduplná a chybí jí vnitřní posvěcení.

To je ona horlivost, o níž mluví náš Pán v podobenství o rozsévači, když se ptali služebníci hospodáře, zda mají jít vytrhat koukol, který zasel nepřítel, nemyslí na to, že by při plení vytrhali i rostlinky z dobrého semene. „Chceš, abychom šli jej vytrhat?“: *Vis imus?* (Mat 13,28)./ To je ona horlivost, která unášela učedníky, takže rozhořčeně svolávali oheň na město Samaří za trest, že nepřijalo jejich božského Mistra: „Pane, chceš, abychom řekli, ať oheň sestoupí z nebe a je zahubí?“: *Domine, vis dicimus ut ignis descendat?* A co odpověděl Ježíš Kristus na tuto prchlivou horlivost? „Nevíte, čího ducha jste“: *Nescitis cujus spiritus estis*. – Syn člověka nepřišel duše zahubit, nýbrž spasit“ (Luk 9,54-56).

II.

Dobrá horlivost nezná tyto výstřelky. Nerodí se v duši ze snahy vynucovat své osobní pojetí dokonalosti nebo pocitu vyplněné povinnosti nebo z nepromyšlených prudkých hnutí mysli, ale z ryzí, pokorné lásky Boží a je plná mírnosti. A pohleďme, jak se podle přání svatého Patriarchy má projevovat. Svatý Benedikt zahrnuje způsoby dobré horlivosti dobrého mnicha vůči bratřím do tří forem: úcta, trpělivost a pohotovost posloužit.

Poznámka: Když jsme výše podali souborný pohled do klášterní pospolitosti, museli jsme se již zmínit o těchto třech bodech, ale nyní se k nim musíme vrátit podrobněji kvůli jejich důležitosti jakou jim přikládá evangelium i Řehole.

Náš Zákonodárce vyžaduje především úctu. „Ať se bratři navzájem předcházejí v osvědčování úcty“ (RB kap. 72). Tyto výrazy jsou vypůjčeny od svatého Pavla: „V uctivosti předcházejme jeden druhého!“: *Honore invicem prævenientes!* (Řím 12,10). Existují osoby, které si myslí, že úcta je na úkor lásky, zatímco lze tyto dva postoje dokonale smířit: úcta chrání lásku. Jsme osobami zasvěcenými Bohu. To je primární zdroj naší vzájemné lásky. „Já za ně prosím“, řekl Pán Ježíš svému Otci, když mluvil o svýoh apoštolech, „neboť tvoji jsou“: *quia tui sunt* (Jan 17,3). Kristus miloval své učedníky, protože tím, že byli blíže jemu, náleželi více jeho

Otci. My jsme všichni „jedno“ v mystickém těle Kristově (Jan 17,21), všichni jsme jím byli povoláni k jednomu monastickému povolání. Proto se máme navzájem milovat. – Ale protože nás toto křesťanské a řeholní povolání dává především Bohu, Ježíši Kristu, protože jsou naše duše chrámem Ducha svatého, musíme ve svém bližním ctít to božské, a naše láska, ať je sebeživější, nemůže nikdy degenerovat v důvěrnost, familiérnost. Tato důvěrnost špatného charakteru, která je daleka toho, aby upevňovala svazky náklonnosti, vede k jejich ničení; neudržuje lásku, nýbrž je jí často na újmu. Naše láska musí být nadpřirozená. To náš blažený Otec naznačuje těmito slovy:

„Ať si všichni prokazují uctivou bratrskou lásku“: *Caritatem fraternitatis caste impendant amore* (RB kap. 72). Nechce, aby se bratři oslovovali prostě jménem, nýbrž před jménem má být výraz, který projevuje úctu (RB, kap. 63). Chce, aby mladší byli ke starším plni pozornosti, kterou vyjadřují úctu, a pečlivě stanoví jejich formu (tamtéž). Ve všech těchto předpisech cítíte, jak se tu projevuje duch zbožnosti, jejž svatý Patriarcha vnáší do všech článků své Řehole.

Nedovolme nikdy žádnému stvoření, ať se jeví sebesvětější, aby nás nějak, byť způsobem sebenepatrnějším, odvrátil od jediného předmětu naší lásky. Každá smyslná nebo příliš přirozená náklonnost musí být bez milosrdenství vyhoštěna. Naše srdce je v lásce nenasytné, ale jakmile bylo jednou zasvěceno božskému Snoubenci, není nám dovoleno chodit žebrat ke stvořením, aby se u nich láskou sytilo.

Možná mi na to řeknete: „Nemůžeme se tedy milovat ani v naší klášterní rodině? Máme si navzájem být jako pouhé abstrakce? To ne! Můžeme se skutečně živě milovat, ale v Bohu a kvůli Bohu. Naše láska k druhým musí být nadpřirozená a právě tento charakter, který zachová naší náklonnosti celou ryzost, jí také dodá nepřekonatelnou sílu. Vidíme, že Ježíš Kristus, náš božský vzor, měl zcela skutečné náklonnosti. Miloval vpravdě lidským srdcem svou matku, svatého Jana, své přátele v Betánii, Lazara, Martu a Marii i své učedníky. U hrobu Lazarova se neostýchal zaplakat, takže lidé, svědci tohoto dojímavého podívání, se neubrá-

nili poznámce: „Hle, jak jej miloval“: *Ecce quomodo amabat eum* (Jan 11,36).

Naše náklonnosti mají být odrazem jeho náklonností. Řekl to sám: „Milujte se, jako já jsem miloval vás“: *Sicut dilexi vos* (Jan 13,34). Jeho náklonnosti byly božsky lidské: božské ve svém zdroji a ve své pohnutce, lidské ve svém vyjádření.

Víme také s jakou něžností se svatý Pavel obracel ke svým drahým učedníkům ve Filipech. Nazývá je svou „radostí a korunou“ (Flp 4,1). Prohlašuje, že je „chová v srdci‘, že „po nich všech touží, jak je mu Bůh svědkem“. A kde našel Apoštol tajemství této lásky? Sám to doplňuje: totiž „v srdci Ježíše Krista“: *in visceribus Jesu Christi* (Flp 1,7-8).

Zvláště tehdy, když duše dospěla k vysokému stupni opravdového odpoutáni, kdy je pro ni Bůh opravdu „vším“, může milovat se svatou svobodou, protože její náklonnosti – nořice se svými kořeny do Boha – slouží k zvětšení její lásky. Dějiny svaté Terezie nám to ukazují. Na počátku jejího duchovního života jí náš Pán vytýkal, že miluje stvoření příliš přirozeně. Když je Terezie později už zcela mrtva pro vše stvořené, vrací jí božský Mistr všechny tyto náklonnosti, ale nadpřirozeně zduchovnělé. Překvapuje nás, když vidíme onu vybranou něžnost, jakou její dopisy oplývají, ale dobře cítíme podle mnoha podrobností a výrazů, že je jejím zdrojem Bůh (viz knihu: „Vlastní životopis“, kap. 24 a 27, dopisy č. 180, 227 a 312). Rovněž téměř neexistuje korespondence, jež by tak překypovala vroucností jako korespondence svatého Anselma s jeho přáteli. Za našich dnů bychom už ani nedokázali napsat takové výlevy žhavé a hluboké náklonnosti. Ale i toto velké srdce náleželo zcela Ježíši a z této lásky ke vtělenému Slovu čerpal pro své bratry toto bohatství vroucího citu, na něž my ani nestačíme.

Naše láska k bratřím má tedy být opravdová, upřímná, vroucí, ale musí pocházet shora, záviset na Bohu a jemu se podřizovat.

III.

Druhou formou horlivosti je trpělivost vůči druhým. „Ať si bratři předkládají velmi osvědčenou trpělivost při vzájemném sná-

šení svých nedostatků jak tělesných, tak mravních“: *Infirmitates suas sive corporum sive morum patientissime tolerent* (RB kap. 72).

Nikdo z nás není bez chyb. A duše, které upřímně hledají Boha, které jsou mu velmi blízko, které jsou předmětem jeho zvláštní přízně, si podržují nedostatky, nedokonalosti. Svatý Řehoř říká: „Bůh těmto duším ponechává ony ubohosti, aby se stále udržovaly v pokoře“: *Etiam quibus magna dona tribuit, parva quesdam reprehensibilia relinquit, ut semper habeant quod mentem non erigant* („Dialog“, kniha 3, kap.14). Diví-li se někdo těmto chybám, prozrazuje tím pramalou životní zkušenost. Být jimi zmaten, to znamená být ještě dosti nedokonalý. Vskutku, jen světci mohou pochopit všechny tyto bědy a zvláště mít s nimi soustrast. Naše chyby mohou být ještě zdůrazněny výchovou, špatnými návyky, zhoršeny souživým připojením různých neduhů, které s sebou přináší věk; mohou vznikat z přirozených antipatií. Někdy postačí pouhá přítomnost některé osoby, aby vznikla špatná nálada a povstala nechuť.

Kdo to všechno přikryje závojem, kdo zabrání tomu, aby „chlad“ neopanoval srdce a aby se neprojevil odpor navenek? – Horlivost lásky, vskutku, jen láska uskuteční tento zázrak a dá nám překonat přirozenost a milovat naše bratry „z masa a kostí“, tj. tak, jak jsou.

Což s námi nejedná tak i Bůh sám? – Nepochybně ano, miluje každého z nás zcela individuálně; miluje nás s tím, co do nás sám vložil, s tím, co je příčinou, že jsme tací a ne jiní, ať to jsou dobra přirozená nebo milost, se všemi mezerami a nedostatky, jak je s sebou přináší lidská křehkost. A jak milosrdnou trpělivost nám prokazoval již tehdy, když jsme byli ještě jeho přáteli, „předmětem jeho hněvu“ (Ef 2,3)?

Kde bychom dnes byli, kdyby s námi jednal s veškerou přísností a spravedlností? A kolikrát nám Bůh odpustil? A s jakou opravdovou božskou velkodušností nás tak často očekával jako Otec marnotratného Syna, jak nás osvěcoval v temnotách, snášel vzpoury našeho srdce a otvíral nám svou náruč, jakmile jsme se k němu vrátili!

V našem blaženém Otci nacházíme podivuhodný příklad této shovívavosti a trpělivosti. Jeho velká duše, jež dosáhla dokonalé svatosti a dospěla tak blízko k Bohu, překypovala mírností a soucitem. Což si neoblíbil zvláště ideál dobrého Pastýře a nedal jej opatovi za vzor? (RB kap. 2; 27). Opat nejedná stále jen s dušemi hrdinskými. Jako dobrý Pastýř, jako patriarcha Jákob, jehož chování svatý Benedikt připomíná, nemá vyčerpávat své stádo nadměrnými pochody, ale přihlížet k těm ovcím, jimž pokrok působí větší námahu (RB kap. 64, viz také Gen 33,13). Při veškeré nenávisti ke hříchu ať miluje bratry „dobrotivou láskou, neboť staví milosrdenství nad spravedlnost" (RB kap. 64). „Při veškeré snaze, aby sám zastal co nejvýše, se umí sklánět k duším, jež kráčejí pomalu, podporuje je svým příkladem, ale také svým povzbuzováním a láskou. A jak podivuhodnou shovívavost projevuje svatý Patriarcha vůči chybujícím! Nepohoršuje se, nerozhorluje. Jako laskavý lékař se je pokouší zachránit, potěšit pobouřeného a zneklidněného viníka, podepřít ho, aby nepodlehl přílišnému smutku (RB kap. 27). Z monastické společnosti vylučuje viníka teprve tehdy, když se náležitě přesvědčil o marnosti svého úsilí a neužitečnosti svých modliteb, protože je jeho vůle tvrdošíjně zakotvena ve zlu (RB kap. 28). Až do té doby vše snáší. Chce dokonce, aby se kajícím uprchlíkům třikrát znovu otevřely dveře, jakmile opravdu projeví, že upřímně svých chyb litují (RB kap. 29). Nelze si představit větší shovívavost. Pohleďte také, s jakou předcházející něžností, a s jakou téměř mateřskou starostlivostí pečuje jeho láska o slabé: děti, o zesláblé starce! (RB kap. 37). S jakou vynalézavou láskou se mají snášet nemocní a jak se podle jeho přání mají ošetřovat! (RB kap. 36). Zdá se opravdu, že žádné řeholní pravidlo nevyžaduje dokonalejší trpělivost od těch, kteří je zachovávají, nad toto.

Což jsme kdy četli něco podobného vzhledem k šíři soucitu? Nadarmo projdeme všechny doklady tradice dokonce i po šestém století; ani v obdobích, kdy se zdá, že církevní kázeň více přihlíží k lidské slabosti, se nikde nesetkáváme s něčím, co by převyšovalo, ba ani s něčím, co by se jen rovnalo rozsahu milosrdenství, jehož důkazy podává velký Patriarcha. Pouze snad některé

výjimečně veliké duše, jako takový Augustin nebo Řehoř, dostaly za úděl tak veliký poklad shovívavé lásky. Je-li pravda, že je Benediktova řehole nástinem, „tajemným zkrácením“ celého evangelia a že samo evangelium lze převést na jediné slovo „láska“, je možno říci, že Řehole našla prostředek, jak to upřesnit ještě více a zároveň zkrátit – aspoň ve většině případů – tím, že vše shrnuje do slitování“ (Dom G. Morin: „Mnišský ideál a křesťanský život v prvotních dobách“, kap. 10, „Rozlišování a svobodomyslnost“).

Řehole je tu opravdu pravým odleskem evangelia. Je vskutku podivuhodné, že svatý Benedikt všude tam, kde mluví o této lásce k našim bratřím, nám zároveň připomíná myšlenku Krista (RB kap. 28, 34, 53). Náš požehnaný Spasitel Ježíš je nejdokonalejším příkladem této podivuhodné trpělivosti. Chce, abychom obzvláště věděli, že On je „tichý srdcem“ (Mat 9,29). Evangelista na něco aplikuje onen krásný text Izaiáše – text, který svatý Zákonodárce zase užívá o opatovi: „Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasne“ (Mat 12, 20, Iz 42,3; RB kap. 64). Dalek toho, aby knot uhasil, trpělivě vyčkává okamžik milosti, okamžik, kdy tento mihotavý plamínek knotu vzplane nádhernou září čisté lásky. Tak tomu bylo u Magdalény, u Samaritánky a tolika jiných. Jak shovívavou dobrotu projevil k bídě ve všech jejích formách, počítaje v to i onu nejodpornější, totiž hřích.

Poznámka: Dovolujeme si čtenáře odkázat na přednášku: „Několik aspektů veřejného života Ježíšova“ v našem díle: „Kristus ve svých tajemstvích“, kde najde širší rozvedení této myšlenky).

A jak neúnavnou trpělivost projevil ve styku se svými učedníky! Vidí je a slyší, jak se ve své ctižádosti hádají, vidí slabost jejich víry, je svědkem jejich netrpělivosti. Jednoho dne chtějí dokonce zabránit dětem v přístupu k němu (Mat 19,13), nejednou, dokonce i po svém zmrtvýchvstání, jim musí vytýkat tvrdost jejich srdce, váhavost víry (Mk 14,14; Luk 24,25), ačkoliv před nimi vykonal tolik divů. Je vzorem podivuhodné trpělivosti, že dokonce snáší u sebe toho, o němž věděl, že ho v den utrpení zradí.

A kde je zdroj této laskavosti Kristovy? V jeho lásce. Miluje své učedníky, poněvadž v nich vidí jádro oné Církve, pro niž „vydal sebe samého v oběť“: *Dilexit Ecclesiam et seipsam tradidit pro ea* (Ef 5,25). A protože ji miloval, snáší je ve své společnosti s nekonečnou mírností.

Takový je náš vzor. Mějme „oči stále upřeny na něj a naučíme se podle jeho příkladu být „tichými a pokornými srdcem“. Tak budeme vzdáleni tomu, abychom se pak pohoršovali nad chybami svých bližních, budeme v každém ze svých bratří spatřovat jen to dobré a ušlechtilé, co Bůh do nich vložil, a raději „s osvědčenou trpělivostí“: *patientissimæ*, sneseme všechny jejich povahové nedokonalosti a tělesné slabosti. Budeme umět setrvávat ve společnosti svých bratří, například v rekreaci, i když je nám toto cvičení společného života obtížné. Nejen že nebudeme hledat zbytečné záminky, jak bychom se od ní dispenzovali, ale vneseme tam srdečnost, která naše bratry potěší. Je to jedna z těch vzácných příležitostí, kdy se může bratrská láska projevit ve všech svých formách. Ani nebudeme pak přísným zrakem pohlížet na výjimky, které se udělují našim bratřím. Když člověk vůbec nepotřebuje ani v nejmenším nějaké zvláštní ulehčení, je snadno nakloněn k tomu, že vidí v dispenzech, jež se poskytují k odpočinku, jídlu, práci, jen ústupky změkčilosti a odsuzuje chování představených.

„Oblečte se tedy“, řeknu vám spolu se svatým Pavlem „jako vyvolení Boží, svatí a milí v srdečné milosrdenství, dobrotu, pokoru, mírnost a laskavost, snášejíce jeden druhého (Kol 3, 12-13). Vidíme, že Apoštol připojuje mírnost a shovívavost k pokoře. A jak oprávněně! Je-li člověk pokorný, nepovažuje jen sebe za dokonalého, není náročný vůči druhým, nezdůrazňuje, nevyzdvihuje slabosti bližních, ani je nekritizuje se zlomyslností nebo tvrdostí. Nemá ani „hořkou horlivost“, která se rodí v duši z pocitu vlastní dokonalosti a stává se tak snadno pánovitou a nesmiřitelnou. Trpělivost je dcerou pokory, právě tak jako zase pýcha rodí netrpělivost.

Poznámka: To několikrát opakoval věčný Otec svaté Kateřině ze Sieny. Viz „Dialog“, a zvláště: Pojednání o poslušnosti).

Proto také svatý Pavel nabádá: „Žijte způsobem hodným toho povolání, kterým jste povoláni, ve vší pokoře, tichosti a trpělivosti! Snášejte se navzájem v lásce. Snažte se zachovávat jednotu ve svazku pokoje!“ (Ef 4,2-3, srovnej též 1Sol, 5,14). „Shovívaví buďte ke všem!“

Velký Apoštol udává jako důvod všech těchto naléhavých napomenutí to, že jsme všichni „jedno v Kristu, že jsme v mystickém těle Kristově navzájem údy: „Musíme se tedy vzájemně snášet, napodobujíce tak svého vůdce Pána Ježíše, který dává svůj život za každého z nás, abychom skrze tuto lásku, jež z nás všech tvoří jediné Srdce, mohli jako jedněmi ústy oslavovat Boha, Otce našeho Pána Ježíše Krista“ (podle Řím 15,1-7). „Poneseme-li takto“ – pokračuje Apoštol – „břemena, kterými jsme sobě navzájem, naplníme zákon Kristův“: *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi* (Gal 6,2).

Tato pokorná a trpělivá „láska, která je plodem dokonalosti“, je pro nás současně zdrojem darů Páně. Právě ona nám přináší v hojnosti onen dar, „k němuž jsme byli také povoláni: pokoj Kristův“: *Caritatem habete, quod est vinculum perfectionis et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore* (Kol 3,14-15).

IV.

K úctě a trpělivosti připojuje svatý Benedikt připravenost prokazovat si vzájemné služby. V tomto bodě doporučuje dokonce soutěživost. „Ať se předhánějí v projevech vzájemné úslužnosti“: *Oboedientiam sibi certatim impendant* (RB kap. 72). Je to věrná ozvěna rady svatého Pavla: „Posluhujte si jeden druhému v lásce!“: *Per caritatem Spiritus servite invicem* (Gal 5,13). A dále: „Každý z vás ať se snaží prospět bližnímu k jeho dobru, aby jej povznesl“: *Unus quisque vestrum proximo suo placeat in bonum* (Řím 15,2).

Přirozeně zde nejde o rozkazy nebo žádosti, které by odporovaly nařízením představených, ale o drobné služby, jež bychom mohli potřebovat. V podobných věcech musíme být velmi štěd-

ří. Bůh hledí se zalíbením na ty, kteří zapomínají sebe sama, aby se mohli dát bližnímu. A to právě chce svatý Benedikt: „Ať nikdo nedává přednost svému vlastnímu prospěchu před prospěchem svého bratra“: *Nulius quod sibi utile judicat sequator, sed quod magis alio* (RB kap. 72).

Poznámka: Svatý Anselm psal totéž svým žákům: „Ať láska, kterou budete mít k sobě navzájem, vám dá žít ve shodě s pokojem, a abyste si ji udrželi, ať je každý připraven spíše činit vůli druhých než svou vlastní“: *Ad invicem pacem et concordiam per mutuam dilectionem habete, quam dilectionem sic nutrire et servare poteritis si unusquisque non ut alius suam, sed ut ipse alterius voluntatem faciat studuerit* (Dopis č. 49, I.III). Poslední věta svatého učitele je ozvěnou slov svatého Benedikta.

Toto je pokyn svatého apoštola Pavla Filipanům: „Pokorně si važte jeden druhého, více než sebe, hledíce každý nejen na své věci, nýbrž také na věci druhých“: *Non quæ sua singuli consirantes sed ea quæ aliorum* (Flp 2,4). Myslet více na bližního než na sebe, na jeho zájmy, na jeho spokojenost, na jeho radost: to je znamení pravé lásky, neboť má-li tak někdo jednat, a to ne jednou, ne desetkrát, ale vždy, za všech okolností vůči našim bratřím bez rozdílu, musí opravdu milovat Boha. Podobná láska k bližnímu vyžaduje od nás příliš mnoho sebezáporu, než aby se mohla dlouho jen tak udržet, kdybychom se opírali pouze o sebe. To může jen ta láska, jež se rodí z Boha. Proto Ježíš prohlásil lásku k bližnímu za zvláštní znamení Boží přítomnosti v duši. To napsal také svatý Řehoř svatému Augustinu z Canterbury, jehož poslal kázat Krista pohanům ve Velké Británii. Když Augustin podal zprávu svatému veleknězi o zázracích, které Bůh jeho rukama vykonal, aby obrátil nevěřící, odpověděl mu na to tento velký papež: „Uvaž, že ti dar zázraků nebyl dán pro tebe, ale pro ty, jejichž spása je ti svěřena. Jsou i zázraky zavržených a my nevíme, jsme-li vyvoleni. Bůh nám dal jediné znamení, podle něhož poznáváme jeho vyvolené, a to je, abychom se navzájem milovali“ (Dopisy 28, kniha 11).

A co je to vlastně láska k bližnímu? Je to láska k Bohu, která v témže rozletu objímá Boha i vše, co je s ním spojeno: lidství

Kristovo a v Kristu pak všechny členy jeho mystického těla. Kristus trpí v trpících, je nemocen v nemocných, zarmoucen v duších, jež jsou sklíčeny smutkem. Což to nepraví sama slova neklamné Pravdy: „Co jste tak učinili jednomu z těchto mých nejmenších bratří, mně jste tak učinili“ (Mat 25,40)? Vtělením převzal Pán „naši ubohost na sebe, naše bolesti snášel“: *Vere languores nostros ipse tulit* (Iz 53,4). Tím, že je ulehčujeme svým bližním, ulehčujeme jemu samému.

Poznámka: „Nemůžete mi prokázat žádnou službu“, řekl Bůh svaté Kateřině ze Sieny, „ale můžete pomáhat bližnímu. Budete-li hledat mou slávu, a spása duší, bude to důkazem, že přebývám milostí ve vašich srdcích. Duše roznícená mou pravdou se nikdy neoddává odpočinku, nýbrž stále se snaží být druhým prospěšná. Nemůžete mi prokázat lásku, jakou žádám, ale postavil jsem vám po bok bližního, abych vám dal příležitost učinit pro něho to, co nemůžete učinit pro mě: milovat nezištně, aniž by jste čekali od někoho vděčnost nebo nějakou protislužbu. Tehdy považuji to, co činíte pro bližního, jako byste to činili pro mě“ („Dialog“, kap. 7; 64; 89). – Podobně mluvil náš Pán několikrát i ke svaté Mechtildě („Kniha obzvláštní milosti“, 2. část, kap.41, a 4. část, kap.49).

Život svatých bývá plný činů, které ověřují tuto nauku. Svatý Řehoř Veliký nám vypravuje příběh mnicha Martyria, který potkal na cestě malomocného, klesajícího bolestí a vyčerpaností, takže už ani nemohl pokračovat v cestě. Martyrius nemocného zabalil do svého pláště a zanesl nemocného do kláštera. A hle, nemocný se změnil v samotného Krista, který – dříve než zmizel zrakům mnicha – požehnal mu slovy: „Martyrie, ty ses nestyděl za mne na zemi, já se za tebe nebudu stydět v nebi“ („Kázání na evangelia“, kniha II., kázání 39). Podobná událost se vypravuje ze života svatého Wandrilla (Dom Bosse: „Svatý Wandrill“).

Rovněž v životě svaté Gertrudy máme význačnou událost. Jednou v neděli před Nanebevstoupením vstala tato velká řeholnice při prvním znamení k modlitbám a začala se ještě v nemocničce modlit vigilie, aby jí potom zbylo více času na rozjímání. Když dokončila páté čtení, přišla k ní spolusestra, která byla také nemocná, ale tato sestra se mohla účastnit oficia, aniž by se je s ní někdo modlil. Gertruda přerušila svou modlitbu a řekla Pánu Ježíši: „Pane, ty vidíš, že se mně už nedostává sil, ale přece chci z lásky

k tobě znovu začít vigilie s touto svou nemocnou sestrou". Když pak světice recitovala oficium, ukázal se jí Kristus, aby dokázal pravdivost slov: „Co učiníte jednomu z mých nejmenších bratří, mně učiníte", a zahrnul ji tolika důkazy něžnosti, že jsou lidská slova neschopna je vystihnout. Každé slovo Boží chvály se linulo do duše světice jako něžné a líbezné světlo Božího poznání a plnilo ji duchovními rozkošemi („Posel božské lásky", kniha 4., kap.35).

Po celý svůj život projevovala tato dcera, hodná svaté ho Benedikta, lásku a nevyčerpatelnou povolnost. Vypravuje se (ve výše uvedeném díle v kap. 25.), že v posledních dnech Svatého týdne bývala její duše tak spojena s Kristem, jehož veliká bolestná tajemství se v této době obnovují, že pro ni bylo téměř nemožné se vytrhnout z myšlenek na Ježíše a zaměřit své smysly k něčemu vnějšímu. Jakmile však šlo o prokázání skutku lásky, hned projevila ochotu a bez váhání jej vykonala. Životopisec připojuje, že je to zřejmý důkaz toho, že host, k němuž se Gertruda vnitřně v těchto dnech ve svém extatickém klidu připínala, byl Onen, o němž svatý Jan napsal: „Bůh je láska a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm. – Milujeme-li jeden druhého, zůstává v nás Bůh a jeho láska je v nás dokonalá" (1Jan 4,16,12).

Všechny tyto příklady lásky nám ukazují, jak je důležité, abychom se věnovali svým bratřím v míře, jak nám to dovoluje poslušnost vzhledem k svaté Řeholi a k rozkazům představených. Dávejme se radostně, dobrovolně, vždyť „Bůh miluje toho, kdo rád dává, toho, kdo je šťasten, že může dávat, že se může dávat. „Radostného dárce miluje Bůh": *Hilarem datorem diligit Deus* (2Kor 9,7). Podobná dispozice je v přímém protikladu s „láskou oficiální", která je často láskou jen „na oko" a o níž jedno anglické přísloví praví: „Chladný jako dobročinná láska". Naše láska má být vroucí, aby se poddávala velkodušně, laskavě a vždycky všem potřebám našich bratří. Když tedy někdo přichází klepat na naše dveře, máme si vnitřně říci to, co řekla Alžběta, přijímajíc Pannu Marii: „Odkud to štěstí, že bratr mého Pána přichází ke mně?" (srov. Luk. 1,43). Vizme ve svém bratru samotného Pána, který k nám přichází a tak mu ochotně posloužíme. Kdybychom

si pomysleli, že to náš Pán nás přichází požádat o nějakou službu, řekli bychom mu snad: „Ano, Pane, počkej ale, až dokončím svou práci?“ Právě naopak! Když vztáhneme na tuto bratrskou poslušnost to, co náš svatý Zákonodárce řekl o poslušnosti k opatovi, „opustili bychom ihned vše, co je nám vlastní a zanechali bychom každého jiného díla, abychom mohli s radostí posloužit Kristu“: *Relinquentes statim quæ sua sunt mox exoccupantis manibus* (RB kap. 5). Budeme-li mít tento pohled víry, bude naše láska vždy horlivá, nezištná a nebudeme si stěžovat, když se budeme moci často druhým obětovat.

Ježíš Kristus ostatně nenechá naši velkodušnost bez odměny. Což to není on sám, zdroj každé milosti stejně jako každé pravdy, jenž řekl: „Dávejte a bude vám dáno“: *Date et dabitur vobis* (Luk 6,38)? Ten, kdo dává bližnímu, dostává zase od Boha. Jsou duše, které nepostupují v Boží lásce, protože Bůh je k nim skoupý. A Bůh je k nim skoupý jen proto, že oni sami jsou sobečtí a nechtějí se dát Kristu v jeho údech. Není to vždycky nedostatek tělesných sebezáporů, který zdržuje vnitřní pokrok tolika duší. Často je třeba hledat tuto příčinu v sobectví, které je činí lhostejnými k potřebám bratří, v příkrosti, kterou vůči nim projevují. „Jakou mírou měříte, takovou bude vám naměřeno“: *Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis* (Luk 6,38).

V tom je tajemství duchovní neplodnosti nejedné duše. Bůh ponechává ty, kteří si dovedou uhájit svůj sobecký poklid, jejich osamocení. Tím, že se takové duše uzavírají bližnímu, uzavírají se samy Boha. A poněvadž je Bůh zdrojem každé milosti, a protože my bez něho nemůžeme nic učinit pro věčnou blaženost, v co může pak doufat ta duše, která si takto dobrovolně uzavírá přítoky milosti? Bůh se dá dojmout naší bídou, ale jen pod tou podmínkou, že my sami jsme citliví k soužení a potřebám svých bratří.

Dávejme tedy, „jako Kristus dával“ – sám nám o tom dal příkaz: „Jako jsem já miloval vás“: *sicut dilexi vos* (Jan 13,34).

Náš božský Spasitel nás nepotřeboval, a přece sám se dal, dal srdce, krev a život. A denně se ještě dává v Eucharistii. Každodenně se Ježíš Kristus dává těm, kteří ho chtějí přijmout, ať je stav

jejich duše jakýkoliv. „Dobří, zlí jej přijímají“: *Sumunt boni, sumunt mali* (Sekvence „*Lauda Sion*“). Dávejme tedy i my bez výhrad! Poslechněme našeho Pána, který nám říká: „Já, který jsem Bůh, miloval jsem toho bližního, vydal jsem se za něho, povolal jsem ho k téže věcné blaženosti jako tebe; proč ho tedy nemilovat, ne-li tou měrou, jakou jsem jej miloval já, aspoň tak vroucně, jak můžeš kvůli mně a ve mně?“ To je náš ideál. Jen tehdy, budeme-li se jej snažit napodobit, jak nejlépe je to možné, vyrovnáme úplně podle přikázání svatého Benedikta „dluh bratrské lásky“: *Caritatem fraternitatis impendant amore* (RB kap. 72).

V.

Pokud jde o chyby proti lásce, existují dva druhy.

První jsou chyby ze slabosti, které nám bezděky uniknou: rozmrzelý nebo netrpělivý posunek, nepříjemné slovo, prudkost při rozhovoru. To je to, co velký Patriarcha velmi přiléhavě nazývá „trny pohoršení“: *scandalorum spinæ*. „Takové drobné urážky se často stávají“: *Quæ oriri solent* (RB kap. 13), a to zvláště v početnější společnosti. Podobné chyby nejsou závažné, poněvadž se obyčejně stávají neúmyslně.

Při takových příležitostech, jsme-li jejich předmětem, nesmíme být nedůtkliví a myslet si, že na nás spáchali „zločin urážky Majestátu“: *crimen læsæ Majestatis*. Považujeme-li tato malá pochybení za něco velkého, přemíláme-li (dosl. „přežvykujeme-li“/ v duchu urážku, jež nám byla učiněna, žijeme v stálém neklidu. Příliš už je to, přemýšlíme-li o ní i jen jednou. Náš svatý zákonodárce chce jako svatý Pavel, abychom si navzájem velmi snadno odpouštěli podobné drobné urážky:

„Odpouštějte si vespolek, má-li kdo žalobu proti druhému. Jako i Pán odpustil vám, tak i vy“: *Donantes vobismeipsia si quis adversus aliquem habet quærelem; sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos* (Kol 3,13; srov. Ef. 4,32). Svatý Benedikt chce, aby opat, jako otec klášterní pospolitosti, dvakrát za den zpíval při božském oficiu Otčenáš, „abychom, když žádá Boha za odpuštění našich vin, byli připraveni odpouštět také svým bratřím“ (RB kap. 13). Náš blažený Otec rovněž chce, „abychom se v případě neshody smí-

řili před západem slunce“: *Cum discordarte ante solis occasum in pacem redire* (RB kap. 4).

Ty druhé chyby, které se mohou časem stát těžké, poněvadž jsou uvážené, jsou například chtěný chlad, živená pomstychtivost, dlouhotrvající lhostejnost a ostatní formy zla, které svatý Benedikt v seznamu nástrojů dobrých skutků vypočítává, aby se proti nim bojovalo. „Neukojovat svůj hněv; nevyčkávat na příležitost k pomstě; neživit v srdci obojetnost: neprojevovat známky nepřátelství, které by nebylo upřímné (RB kap. 4). Taková pochybení odporují velmi duchu Ježíše Krista, takže o nich není ani třeba více hovořit.

Připomeňme si jen velmi naléhavě, že podobnými pochybeními proti lásce ochromujeme svou duši a zamezujeme jejímu pokroku. A proč si působíme tak velikou škodu? Protože předmětem tohoto chladu, té pomstychtivosti je sám Kristus.

Poraníte-li mě na oku, na ruce, zasahujete mě samého; udeříte-li některý z mých údů, poraníte mou osobu. Nuže, svatý Pavel nám říká: „Vy však jste tělo Kristovo a každý jednotlivec jeho údem“: *vos estis corpus Christi et membra de membro* (1Kor 12,37).

To je řeč víry. Žijeme my z této víry? Pomyslíme vždycky, že vše, co zamýšlíme, co říkáme, všechno, co děláme proti bližnímu, děláme a říkáme proti samému Kristu? Je-li víra slabá, člověk z těchto pravd nežije a potom snadno uráží bližního a v bližním osobně Krista. Když některá duše takto chybuje proti lásce, nemůže říci Kristu Pánu, když ho přijímá ve svatém přijímání: „Můj Ježíši, miluji tě z celého srdce“. To by byla lež, protože nezahrnuje Krista a jeho údy touž láskou. Tato duše nepochopila tajemství Vtělení v jeho celosti. Zastavuje se u individuálního lidství Kristova, a zapomíná na duchovní prodloužení Vtělení, kterým je mystické tělo Ježíšovo. Když tedy přijímáme, musíme být vždy připraveni objímat touže láskou Krista a všechno, co je s ním spojeno. Vždyť Kristus se dává našim duším tou měrou, jakou se my dáváme svým bratřím. Eucharistie je svátostí spojení s Kristem a spojení mezi dušemi.

Poznámka: Symbol onoho jediného těla, jehož hlavu tvoří Kristus, který chtěl, abychom s ním byli spjati pouty pevné víry, naděje a lásky, abychom všichni říkali totéž, byli jednotní a nedali vzniknout roztržkám“: *Symbolum unius illius corporis, cujus ipse Christus caput exsistit, cuique nos tamquam membra arctissima fidei, spei et caritate connexione adstrictus esse voluit, ut idipsum omnes diceremus nec essent in nobis schismata* (Trident. koncil, zasedání 13, kap. 2).

Proto je pro srdce Páně tak příjemná ta duše, která se k němu při svatém přijímání přiblíží s bezvýhradnými dispozicemi lásky k bližnímu. Zahrnuje ji nádhernými dary. Nadto její nedbalosti, chyby, jichž se snad dopustila proti jiným ctnostem, jsou jí odpuštěny právě pro tuto vroucí lásku, kterou přináší vstříc Ježíšovým údům. To sám Kristus ukázal svaté Gertrudě, když vykonala skutek lásky podobný tomu, o němž byla výše řeč. Po vigiliích byla mše svatá, Gertruda uviděla najednou svou duši vyzdobenou vzácnými drahokamy, z nichž tryskala zázračná záře. To byla odměna za její lásku vůči oné nemocné řeholnici. Ale tato ozdoba probudila ve světici vědomí vlastní nehodnosti. Rozpomenula se na některé lehké chyby, ze kterých se nemohla vyznat svému zpovědníkovi, protože byl tehdy z kláštera vzdálen. A protože se rmoutila, že se z nich nemohla před svatým přijímáním obžalovat, Ježíš jí řekl: „Proč naříkat kvůli těm nedbalostem, když jsi tak slavně zahalena v tuto bohatou ozdobu lásky, jež zakrývá množství hříchů?“ – Tato světice však odvětila: „Jak se mohu utěšit tím, že láska skrývá mé chyby, když se vidím jimi celá pošpiněna“. – Na to jí Spasitel řekl: „Láska hříchy nejenže zakrývá, ale jako žhavé slunce v sobě stravuje a ničí všechny všední hříchy a nadto zahrnuje duši zásluhami“ (kniha 3, kap. 61).

Poznámka: Náš Pán řekl totéž svaté Mechtildě, družce svaté Gertrudy: „Chce-li mně někdo nabídnout příjemnou oběť, ať se snaží, aby nikdy neopustil bližního v jeho potřebách nebo v jeho smutku, a aby vždy zmenšoval a omlouval nedostatky a chyby svých bratří, jak jen to je možné. Slibuji, že budu pozorný ke všem potřebám toho, kdo tak bude jednat, že zakryji jeho hříchy a nedbalosti a omluvím je před svým Otcem. Takové jednání je mně tak příjemné, že mě zavazuje, abych splatil každý dluh, který by takový člověk snad udělal vůči svému bližnímu“ („Kniha obzvláštní milosti“, 4. část, kap. 7).

Když na Zelený čtvrtek opat svolá všechny členy klášterní pospolitosti, andělé, kteří na nás hledí, vidí, že jsme všichni jedno v Kristu; protože je každý spojen s Ježíšem Kristem a protože Kristus je jediný, jsme opravdu jedno v něm. Takto uskutečňujeme nejvroucnější přání vtěleného Slova.

Vskutku, v poslední hodině rozloučení, v této hodině, kdy Ježíš Kristus naposled rozmlouval se svými apoštoly, než započal své bolestné utrpení a obětoval se za spásu světa, byla výlučným předmětem jeho rozhovoru a prvním bodem jeho modlitby duchovní láska. „Nové přikázání vám dávám", neklamné znamení, „že jste moji učedníci" (Jan 13,34-35). „Aby všichni byli jedno a já v tobě; aby i oni v nás jedno byli; aby byli v dokonalé jednotě (Jan 17, 22-23). To je odkaz Srdce Ježíšova.

Také náš blažený Otec na závěr své Řehole nám zanechává jako závěť nádherné poučení o dobré horlivosti. Když podrobně předložil předpisy pro náš život, shrnuje celou svou nauku do této krátké kapitoly. A co nám říká? Mluví k nám snad o modlitbě? O rozjímání? Svatý Patriarcha na nic z toho nezapomněl, jak jsme už viděli. Ale když došel ke sklonku svého dlouhého života, tak bohatého zkušenostmi, ve chvíli, kdy uzavírá monastický zákoník, který pro nás obsahuje tajemství dokonalosti, k nám mluví především o vzájemné lásce; toužebně si přeje to, co bylo přáním Ježíšovým v poslední den, totiž vidět nás, že „obzvláště vynikáme v bratrské lásce": *Ferventissimo amore exerceant* (RB kap. 72).

To je důstojné ukončení Řehole, která je jen ryzím odleskem evangelia.

VI.

Projevy dobré horlivosti se nemají omezovat jen na osobu každého z našich bratří zvlášť. Klášterní charakter mnišské pospolitosti vyžaduje, aby se horlivost vztahovala rovněž hromadně na komunitu, jejímiž jsme údy. Máme milovat tuto komunitu, k níž nás navždy váže slib stálosti. Milovat znamená chtít dobro (svatý Tomáš Akvinský: Teologická suma I. otázka 20 a. 2). Musíme si tedy přát a podle svých sil zjednávat duchovní dobro – a podle záměrů Prozřetelnosti – i hmotné dobro pro tuto pospolitost.

V této oblasti můžeme být pověřeni plněním povinností jako „funkcionáři“, kterým je svěřena nějaká funkce. – Od chvíle, kdy nám poslušnost svěří nějakou funkci, jsme před Bohem i opatem odpovědni za způsob, jakým jej zastáváme. Dobrá horlivost v tomto směru spočívá v tom, abychom tuto funkci zastávali podle návodu od představeného a co nedokonaleji. V tomto směru může být pole horlivosti bez mezí. Úkony odříkání, trpělivosti a oddanosti jsou nespočetné. Oddejme se plnění tohoto úkolu, i když pohlcuje náš čas a vyžaduje od nás námahy. Neupadejme do falešného mysticismu, který by nás vedl k tomu, že bychom se místo plnění svých povinností oddávali modlitbě. „Ať se mi uvěří“, píše o této věci svatá Terezie, „že pokrok duše spočívá na délce času věnovaného modlitbě. Jestliže ho částečně použijeme k dobrým skutkům z lásky a poslušnosti, její láska se mnohem snadněji v krátké době rozhoří více, než po dlouhých hodinách rozjímání. Všechno musí přicházet z ruky Boží“ (z knihy „O zakládání“, konec kap. 5). Nemysleme si, že se blížíme k Bohu, jen když se modlíme. Jsme před ním a nacházíme ho, když konáme dílo, jež nám poslušnost uložila, abychom pomáhali svým bratřím.

I tehdy, kdyby nám poslušnost nesvěřila žádný úřad, zůstalo by nám široké pole k projevům dobré horlivosti vůči komunitě, k níž náležíme. A v jaké podobě se má tato horlivost projevovat?

Máme milovat svůj klášter vroucí láskou, jež naprosto nestrpí, aby byl nějak napaden, a nedovoluje nám nikdy – zvláště venku – uvrhnout naň sebemenší stín tím, že bychom prozrazovali nedokonalosti, jež s sebou nezbytně nese lidská slabost. Takové nediskrétnosti a pomluvy urážejí ostatně uši toho, komu jsou zjevovány, stejně tak jako i nám je trapné poslouchat, když někdo mluví nepříznivě nebo urážlivě o své vlastní rodině (viz výše str. 146 I. díl a další).

Máme pracovat zvláště uvnitř ze všech sil na tom, každý na svém místě, abychom učinili klášterní pospolitost méně nehodnou pohledu Božího zalíbení, učinili ji způsobilejší sloužit zájmům Kristovým v Církvi. Musíme se vyhýbat všemu, co by i jen z dálky mohlo zmenšit její horlivost, ohrozit její duševní zdraví,

oslabit její nadpřirozené vyzařování; jedním slovem, máme vynaložit naprostou věrnost na to, abychom zachovali všechny podrobnosti zákoníku, kterým se řídí klášterní pospolitost. Zkušenost nám ukazuje, že nejmenší průlomy v tomto směru mohou přivodit pohromu. Není nic žalostnějšího než úpadek velkých klášterů, které založili světci a obývali duše drahé Bohu, jež po staletí naplňovali jejich chodby vůní svých ctností. Ale jak došlo k takovému úpadku? Zřítily se náhle tyto pospolitosti, kdysi tak kvetoucí? Je jisté, že nejednou tyto pády urychlily vnější okolnosti; války, které pustoší, nemoci, které decimují, revoluce, které boří až do základů. Ale nejednou přišla také zkáza zevnitř a ta byla připravována dlouho. Úpadek začal malými pochybeními; z těch se ujal zvyk a ten se zakořenil, rozšířil; brzy se prolomily hráze, jež stanovila kázeň, vplížila se vlažnost a s ní počátek zkázy.

Buďme v těchto bodech přísní. Nedovolujme si přestupovat ani nejmenší z našich předpisů, ať se zdají sebeméně významné. Chraňme nekompromisně a z lásky tradice, zvyky, jež vlastně vytvářejí osobitý ráz kláštera. To je nejlepší způsob horlivosti, jaký vůbec můžeme projevovat vůči té pospolitosti, kterou nazýváme svou. A to je také zdroj naší dokonalosti.

Vskutku, čím více se budeme snažit zachovávat naši Řeholi a Konstituce, tím více budeme proniknuti duchem našeho svatého Patriarchy a uskutečníme myšlenku, kterou má o nás Pán Bůh.

Je to tak proto, že existuje velmi reálný vztah mezi naším povoláním do Řádu, jehož jsme členy, a mezi naším posvěcením. Je zcela zřejmé, že Boží volání projevuje navenek samotnou myšlenku Páně a že Bůh udílí každé duši své světlo a své dary v té míře, v jaké duše odpovídá na své zvláštní povolání.

Prosme často svého svatého Patriarchu, aby nás živil svým duchem. Bohu se zalíbilo naplnit jej zcela zvláštními milostmi, ale dostal je jako vůdce a zákonodárce, aby je přenesl na všechny ty, kteří žijí pod jeho Řeholí a snaží se proniknout jeho Duchem. Právě tak jako bylo ve Starém Zákoně požehnání patriarchů pro jejich potomky zárukou ochrany od Hospodina, tak je i požehná-

ní zakladatelů řádů pro jejich učedníky, kteří kráčejí v jejich šlépějích, zdrojem nebeské přízně. Široký plášť Patriarchy mnichů chrání a činí bezpečnými ty, kteří se skryjí do jeho záhybů v důvěře, že budou moci nastoupit také onu zářivou nádhernou cestu, kterou se jeho velká duše posledního dne ubírala k nebesům" (svatý Řehoř Veliký: „Dialogy", kniha II. kap. 37).

VII.

Svou přirozeností je horlivost planoucí a snaží se šířit. Z klášterů se monastická horlivost rozšířila navenek mnoha projevy, jež musíme přejít mlčením, vždyť tvoří část naší historie a nedotknutelnou a nezcizitelnou část našich nejryzejších tradic.

Viděli jsme, že čas, který mnichu zbývá po konání božského oficia, se má podle svatého Benedikta věnovat tělesné práci a duchovnímu čtení (*lectio divina*).

V čele těchto prací, jak k tomu sama Řehole nabádá (kap. 33), bylo přepisováni rukopisů. Opsat nějaký rukopis bylo tak záslužné jako oset pole nebo provozovat nějaké řemeslo.

Poznámka: Mniši se ostatně oddávali této práci a podivuhodnou velkorysostí, přepisovali stejně horlivě, vedeni poslušností nejen Písmo svaté a díla Otců, ale i spisy antiky. V jejich knihovnách sousedí rukopisy, jež obsahují dílo Ciceronovo nebo díla Tita Livia, s oněmi, v nichž jsou listy svatého Pavla, pojednání svatého Augustina a homilií svatého Řehoře.

Doporučujeme pročíst o tomto předmětu proslov při slavnosti tisícího výročí Cluny, který měl vynikající člen tohoto institutu M. E. Babelon: „Existuje určitá stránka činnosti mnichů, jež sama musí stačit, aby jim zajistila vděčnost každého člověka, který myslí a uvažuje, dokud lidstvo bude žít. A to je skutečnost, že ze staletí do staletí přenesli neocenitelný poklad antické literatury, jejž jsme tak zdědili. Středověcí mniši jsou rozumovým pojítkem mezi antikou a moderním duchem. Zabránili tomu, že v normálním rozvoji lidského ducha náhle nenastal úplný přelom, přetržení souvislostí, které by pohřbilo civilizaci do propasti a vrhlo ji zpět o mnoho staletí. Kdybychom neměli literární poklad Řeků a Římanů, chyběl by nám hlavní základ naší kultury. Kdo by se

odvážil odhadnout důsledky, které by měla pro lidstvo taková katastrofa?“

Ponenáhlu, zcela přirozeným rozvojem, který má svůj základ v monastickém zákoníku a nabyl převahy od povýšení mnichů ke kněžské hodnosti, nahradila duševní práce práci tělesnou a opatství se tak stala důležitými ohnisky intelektuálního života a křesťanské civilizace.

Poznámka: viz kapitolu „Civilizační dílo“ v knize „Mnišský řád od počátků po staletí“ od Dom U. Berlieriho. Na základě bohatých dokumentů podal tento autor oprávněně uznané kompetence živý reliéf mnohostranné civilizační práce, kterou vykonal monastický řád. Jak velmi správně ukazuje, podivuhodný výkvět děl, která učinila Evropu křesťanskou, byl jen normálním rozvojem základů, jež položila sama Řehole, rozvojem v daných okolnostech. Viz také knihu G. Kurtha: „Počátky křesťanské civilizace“.

Kolik jmen bychom jen museli citovat mezi tolika mnichy, kteří dali své vědění do služeb pravdy, aby ji hájili proti jejím protivníkům, aby ji osvětlovali nebo aby vedli duše po cestách vnitřního života, počínaje svatým Řehořem Velikým a Bédou Ctihodným, Aleninem, Rabanem, Maurem, svatým Anselmem, a svatým Bernardem až do Ludvíka z Blois, Doma Mabillona a Doma Martena; a mezi našimi současníky Doma Guerangera, Doma M. Woltera, Msgre Ullathorne a Msgre Medleye! Učitelé naplnění moudrostí, teologové a dokonalí učenci, asketové plni pravé nauky, ti všichni prokázali městu Božímu neocenitelné služby.

Poznámka: Víme, že se žádá splnění čtyř podmínek, má-li být někdo zapsán do seznamu Učitelů Církve: ryzí pravověrnost, vynikající nauka, svatost a to, co to všechno stvrzuje, totiž výslovné prohlášení Církve. Nyní je pro celou Církev 25 církevních Učitelů, mezi nimiž z řádu svatého Benedikta jsou tito: svatý Řehoř Veliký, Béda Ctihodný, svatý Petr Damiani, svatý Anselm a svatý Bernard.

Vědecké studium Písma svatého, církevních Otců, liturgie, církevní a monastické historie, všechny tyto formy horlivé činnosti se ospravedlňují nejstarší a stálou tradicí, jež je tlumočníkem Řehole (srov. Mabillon: „Pojednání o mnišském studiu“ a krásnou knihu od Doma Besse „Benediktinský mnich“). Nalezly a dosud

i v klášteřích nalézají horliví představitelé, jimž záleželo a záleží na tom, aby dali své vlohy a výsledek svých namáhavých prací do služeb Církvi a duším.

Výchova mládeže má rovněž důležité místo v řadě monastické horlivosti. Jeden z velkých mnichů posledního století, Dom Maurus Wolter, upozornil na toto dílo a prohlásil o něm, že je zcela zvláště svěřeno mnichům, a je ostatně i několikrát připomínáno v samotné Řeholi. Nazývá je po pravdě „starobylým a tradičním posláním" (viz knihu „Mnišský život, jeho podstatné prvky", kap. 6. Srovnej též citovanou knihu Doma Berlieriho). Nejedná se ovšem o rozlehlé lidnaté koleje, jejichž vedení by vyčerpalo všechny síly mnichů v opatství, ale o školy, v nichž počet žáků je příznivě omezen pro výchovu a zároveň dovoluje těm, kteří se jí věnují, obvykle dodržovat řádný život benediktinského společenství.

Jinou formou apoštolské horlivosti, jež je synům svatého Benedikta drahá, je prokazování pohostinství potřebným. Tomuto předmětu je věnována jedna z nejkrásnějších kapitol. Právě v ní prozrazuje svatý Benedikt velikost své duše. Pozvedá se zde nad všechny úzké obzory a objímá všechny lidi v lásce Ježíše Krista. Jednou z největších výtek, které vtělené Slovo činilo farizeům, byla ta, že dávali přednost svým lidským tradicím před nejvýslovnějšími předpisy Božího zákona, zvláště o lásce. Mohou se vyskytnout řeholníci, kteří by chtěli vyloučit z kláštera své bratry ze světa, protože tito špatně rozumí požadavkům klausury. Ale což právě v osobě těchto bratří neoddalují z okruhu své lásky samého Krista?

Vždyť Ježíš Kristus řekl: „Vpravdě pravím vám: „Co jste tak učinili jednomu z těchto mých nejmenších bratří, mně jste to učinili" (Mat 25,40). To je nadpřirozený princip, z něhož vychází náš blažený Otec, proniknut vždy nejryzejším duchem evangelia.

Poznámka: Víme, jak svatý Pavel zdůrazňuje povinnost pohostinství (viz Řím 12,13; Tit 1,3; 1 Tim 5,10; Žid 13, 1-2). Ačkoliv si svatý Benedikt přeje, aby jeho synové nevyhledávali styky se světem, ví přespříliš dobře, že je-li někdo mnichem, nepřestává být i křesťanem, a že základem pravého křesťanského ducha je nejen láska k Bohu, ale také láska k bližnímu. Proto chce, aby se nejen neza-

víraly dveře před chudými, poutníky, hosty, ale „aby se přijímali všichni, kteří přijdou, tak jako by se osobně přijal Kristus, neboť náš Pán nám jednou řekne: „Byl jsem na cestách a nepřijali jste mě“: *Omnes supervenientes hospites tamquam Christus suscipiantur, quia ipse dicturus est: Hospes fui et suscepistis me* (RB kap. 53). Nato velký Patriarcha přikazuje, že se má s hosty jednat velice ohleduplně a laskavě. Jde v této věci tak daleko, že dokonce přikazuje představenému, aby vůči hostu přerušil půst, nejde-li ovšem o přikázání církevní.

Praví synové svatého Benedikta se nijak nebojí napodobovat příklad svého Otce a přijímají do svých klášterů Krista v osobách hostů. Svatá Terezie se jemně vysmívá těm, kteří se při modlitbě neodvažuji ani pohnout nebo udělat sebemenší posunek z obavy, aby nepřerušili spojení své duše s Bohem („Vlastní životopis kap. 15).

Poznámka: V knize „Hrad v nitru“ se píše: „Vidím-li duše, které jsou pohříženy do modlitby a převelmi se snaží dozvědět, jakého druhu je jejich modlitba, když se při ní tak zahloubávají do sebe, že se zdá, jako by se neodvážily ani pohnout, ani myšlenkou odchýlit, aby neztratily ani drobek slasti a zbožnosti, kterou měly, tu se mi jeví, jak málo chápou, kterou cestou lze dojít ke sjednocení, a jak se domnívají, že na takové pobožnosti vše záleží. Ale nikoli tak, sestry, Pán chce skutky: proto když vidíš nemocnou, jíž můžeš poskytnout úlevu, nic si z toho nedělej, že se vzdáš této pobožnosti; polituj ji a má-li nějakou bolest, měj s ní soucit, a bylo-li by třeba, aby ses postila, aby se jí dostalo tvého podílu, učiň tak, ne však po její vůli, nýbrž protože víš, že je to vůle Páně. To je opravdové sjednocení s jeho vůlí“.

Úměrně k tomu lze říci, že ten, kdo by pod záminkou vnitřního klidu vylučoval z kláštera hosty, by neporozuměl ničemu, pokud jde o lásku, a ukazoval by tak, že jeho zbožné usebrání je velmi křehké a opírá se jen o malé základy.

Zkušenost dokazuje, že tam, kde se prokazovala klášterní pohostinnost v duchu pravé křesťanské lásky, zachovávajíc ovšem opatření, které nám svatý Benedikt stanovil, mniši nejenže netrpěli těmito návštěvami Krista, ale dostalo se jim při nich i hojného požehnání, protože „poznali“ božského hosta při lámání chleba – *in fractionem panis* (Luk 24,35).

Tato láska k bližnímu, plod pravé lásky k Bohu, nutně přivedla mnichy k tomu, aby se přímo zaměstnávali péčí o duše. To je jedním z nejplodnějších projevů monastické horlivosti.

Normální a obvyklé místo mnicha je v jeho klášteře. Ve svém klášteře „se skryl s Kristem“ v den svého druhého křtu, kterým jsou řeholní sliby. Pilně tu koná dílo svého posvěcení. Zde je opravdu „dílna“, kde se rozvíjí její činnost. – „Prostory kláštera jsou dílnou, kde pilně na tom všem pracujeme“: *Officina ubi hæc omnia diligenter operemur claustra sunt monasterii* (RB kap. 4). Proto si svatý Benedikt přeje, aby mniši měli v uzavřených prostorách vše, co potřebují k svému životu a zaměstnání (RB kap. 64).

Studujeme-li tuto otázku ve světle příkladů, které nám dává sám náš blažený Otec, a které posvětily nejlepší tradice řádu, vidíme, že nesmíme chápat tento uzavřený, klášterní život ve smyslu příliš absolutním a výlučném. Svatý Benedikt byl dokonalým následovníkem Krista. Kristus je především ctitelem Otce, a proto Patriarcha chce, aby se žádnému dílu nedávala přednost před „dílem Božím“. Ale nezapomněl, že je Kristus také Spasitelem lidí, že jim věnoval tři roky kázání a že pro ně prolil až do poslední kapky svou krev. A proto takto proniknut křesťanským duchem se chtěl též věnovat spáse bližních. Co opravdu vidíme? Svatý Zákonodárce nám říká, že má opat vzdělávat svou komunitu především svým příkladem a že se v jeho chování nesmí objevit to, čema se podle jeho učení mají bratři vyhýbat. „Všechno totiž, co žáky učí, prohlašuje za věci, které nelze dělat, jestliže je v jeho skutcích něco, co se neshoduje s jeho naukou“: *Omnia vero quæ discipulis docuerit esse contraria in suis factis indicet non agenda* (RB kap. 2).

A svatý Řehoř nás ujišťuje, že život patriarchův byl pravým komentářem jeho Řehole (Dialogy, kniha 2, kap.36: „Svatý muž nemohl učit jinak, než žil“: *vir sanctus nullo modo potuit aliter docere quam vixit*).

Nuže, co pozorujeme u samotného svatého Benedikta? Svatý Řehoř nám to říká: „Muž Boží vyučoval víře mnoho lidí v okolí stálým kázáním“: *Vir Dei commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat* (tamtéž: 8. otázka). A jinde poznamenává veliký papež, že v okolí kláštera byl městys, jehož velkou část obrátil svatý Benedikt na víru“ (tamtéž otázka 19). Svatý Benedikt tedy sám hlásal evangelium okolnímu obyvatel-

stvu. Čteme také, že „často“: *crebro*, rozesílal své mnichy, aby poučovali řeholníky žijící nedaleko kláštera (tamtéž).

To, čemu svatý Benedikt učil, své mnichy slovem i příkladem, to posvětila monastická tradice staletým zachováváním (srovnej Berliere: „Mnišský apoštolát“). Aniž se přerušila celistvost komunity nebo podstatné požadavky stálosti, vykonával monastický řád tento plodný apoštolát, který obrátil tolik národů ke světlu evangelia a rozšířil hranice království Kristova. Nikdo nemůže popřít onu vlastnost pravých synů svatého Benedikta. Na těchto velkých mniších, plných lásky k duším, jakými byli svatý Řehoř, svatý Augustin z Canterbury a jeho druhové, svatý Bonifác, svatý Ansgar, svatý Willibrord svatý Vojtěch a nám bližší nám Msgre Marty, Msgre Polding, Msgre Ullatnorne, Msgre Salvado a tolik jiných „mužů mocných činem i slovem“, podle Doma Guerangera „osvícených světců monastického řádu, velkých řeholníků, kteří byli zároveň svým životem nejživějším vyjádřením ducha, jejž náš velký Patriarcha uložil do své Řehole“ („Návrhy k životu řeholnímu a mnišskému“ Solesmes 1888).

Poznámka: Msgre Polding a Msgre Ullithorne, oba angličtí mniši, rozšířili katolickou Církev v 19. století do Austrálie; Msgre Salvado z Montseratu působil v Nové Nursii a Msgre Marty se stal apoštolem indiánů ve Spojených státech.

Horlivý život těchto mnichů tvoří jednu z nejkrásnějších stránek monastické svatosti. Oni sami jsou nejjasnější svatozáří minulosti, jež byla zvláště plodná pro Církev (viz na konci této kapitoly citát Doma Maura Woltera a jiný citát Doma Guerangera, jež jsou příliš dlouhé, než aby je bylo možné uvést zde).

Jednou z nejpozoruhodnějších charakteristik života těchto velkých mnichů je jejich bezmezná oddanost apoštolské římské Církvi.

Poznámka: O těchto velkých mniších lze říci to, co napsal G. Kurth o svatém Bonifáci: „Snad žádná část jeho korespondence nestaví velikost jeho charakteru do zářivějšího světla než jeho dopisy nejvyššímu Veleknězi, papeži. Víme s jakou zbožností, a jakou vírou, s jakou láskou svého srdce se obracel ke stolci svatého Petra. Nic na světě tolik nemiloval jako římskou katedru a celá sláva,

po níž toužil, spočívala v tom, být služebníkem náměstka Ježíše Krista“ („Svatý Bonifác“ 4. vyd).

Toto spojení s katedrou Petrovou „bylo vždy pro naše Otce zárukou vitality a slávy. Všude, kamkoliv benediktinský mnich zamířil svými kroky, byl považován za představitele římského vlivu, ať už to byl Augustin do Anglie, Willibrord do Fríska, Bonifác do Německa nebo svatý Vojtěch do zemí slovanských, vždycky je to Řím, který je posílá, který žehná jejich začátkům, sleduje jejich úsilí, posvěcuje jejich úspěch. Když monastický řád (jehož moc je nyní soustředěna v Cluny) přispěl k velkému liturgickému díla Říma a rozšířil s římskou vírou civilizaci až do nejzazších končin Evropy, je povolán ještě k vyššímu poslání: ztotožněn v té době s Římem, poskytne, nadchne a všestranně podepře ony velké papeže 11. a 12. století, hrdinné obránce svatosti a nezávislosti Církve“ (viz Msgre Baudrillart: „Cluny a papežství“, proslov při slavnostech milénia r. 1910).

„Od této doby se vlivem různých příčin začíná jeho úloha umenšovat. Avšak trvalou a význačnou skutečností je, že se papežové nikdy nepřestali snažit, aby jej chránili, povznesli a připoutali k sobě jako hlavní údy k hlavě“: *velut principalia capiti suo membra*, podle vyjádření našeho Řehoře VII. (Dom Morin: „Mnišský ideál“). My sami víme o přízni posledních papežů k našemu řádu. Vpravdě královské štědrosti papeže Lva XIII., slavné paměti, vděčíme za založení mezinárodní koleje svatého Anselma v Římě. A nemluvě o jiných faktech, římská Církev si vyžádala od mnichů francouzské kongregace, aby jí předali k dispozici výsledky svých podivuhodných prací o posvátné hudbě k použití pro celé společenství křesťanů; svěřila synům svatého Benedikta to obtížné a choulostivé dílo, jakým je kritická revize biblických textů Vulgáty. To jsou nepochybné znamení zvláštní důvěry. Umějme na to odpovídat; připomeňme si, že mnich se má, chce-li být věrným svému povolání, vždy považovat za služebníka a oddaného syna svaté a apoštolské Církve v Římě a tak se také projevovat.

Poznámka: Pro doplnění tohoto výkladu připojme, že při dané vysoké rozmanitosti benediktinských prací je nejenže na opatovi, aby usměrňoval a přiděloval každému určité úlohy, nýbrž že si ponenáhlu každý jednotlivý klášter vybírá určitý úsek z rozsáhlého dědictví. A tak jsme viděli a vidíme, že se benediktinské kongregace zaměřily podle dobových nebo místních poměrů tu na řízení kolejí a duchovní správu, tam na liturgii a posvátné vědy apod. (Dom Morin, l. kap.).

Nuže, co bylo zdrojem této horlivosti? Kde nacházeli tito svatí mniši tajemství, aby se stali velkými apoštoly nebo podivuhodnými muži činnosti, volal-li je Bůh cestou poslušnosti nebo vývojem událostí? Kde čerpali onen neodolatelný žár, onu velkodušnou a nezdolnou sílu, jež jim pomohla přijmout všechny námahy, čelit všem bojům, snést všechna utrpení pro rozšíření království Kristova? Láska k Bohu a ke Kristu byla vnitřním ohniskem, kde se zaněcoval stále živý plamen horlivosti.

Velký mnich a zároveň obdivuhodný apoštol, svatý Bernard z Clairvaux napsal: „Pravé a ryzí kontemplaci je vlastní, že duše, jež se rozpálí božským ohněm, je někdy tak naplněna horoucí horlivostí a tak živou touhou dávat Boha srdcím, která by ho plně milovala, že velmi ráda zamění klid kontemplace za námahu kázání. Potom, když uspokojila svou touhu, vrací se ke kontemplaci s tím větším spěchem, s čím větším užitkem, jak se rozpomíná, ji opustila. A zase, když ochutnala rozkoše kontemplace, znovu se vrhá s novou mužností do jiných výbojů pro Boha („Výklad Písně písní“, Kázání 57).

Poznámka: Tento překlad je převzat z knihy P. Pourrata: „Křesťanská spiritualita“, sv. 2. A ještě: „Láska rozpaluje tvou horlivost“: *Zelum tuum inflamat caritas* („Výklad Písně písní“, Kázání 20). „Pouze svítit je marné, pouze hřát nestačí, hřát a svítit je dokonalé“: *Est enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum, ardere et lucere perfectum* (Kázání k Narození svatého Jana Křtitele, 3).

Takové bylo také smýšlení svatého Řehoře: „Je-li to dobré“, píše, „zařizovat svůj život tak, že přecházíme od života činného k životu nazíravému, není obyčejně bez užitku, když se duše vrací od života nazíravého k životu činnému; vroucnost načerpaná v rozjímání umožní lépe plnit skutky života činného …“ („Výklady na Ezechiela“, kniha II., kázání 5).

Svatá Terezie nemluví jinak: „Ty lásko těch, kteří vpravdě tě milují tohoto božského Pána a znají sklon svého srdce!“ Klid se jim stane nemožným, myslí-li, že by trochu mohli přispět k dobru jediné duše a k jejímu pokroku v lásce k Bohu nebo ji potěšit v jejím utrpení nebo také zbavit nebezpečí. Ach, jak jim je tehdy jejich klid na obtíž! Jsou-li jim zakázány skutky, uchylují se k modlitbě, aby to vymohly od Pána. Rády obětují své rozkoše ve prospěch tolika duší, jejichž ztráta jim působí bolest. A jak je pro ně taková oběť sladká! Je tomu tak proto, že zapomínajíce na vlastní uspokojení, myslí jen na to, jak by dokonaleji plnily vůli Boží“ („O zakládání“, kap. 5).

Doporučuje se pročíst celou tuto pozoruhodnou kapitolu. Světice tu zkoumá, „odkud pochází zármutek, který obyčejně pociťujeme, když nám povinnost poslušnosti nebo lásky k bližnímu brání strávit velkou část dne v hluboké usebranosti a pohrouženosti do Boha“. Tento smutek má podle světice dvojí příčinu. „První a hlavní je velmi jemná samoláska, která se do nás vplíží takovým způsobem, že si ani nepovšimneme, že hledáme spíše své vlastní uspokojení než uspokojení Boží. Druhá příčina spočívá v tom, že se duše uchová čistší, protože ve své samotě má méně příležitostí, aby urazila Boha“. Světice obdivuhodně ukazuje (str. 106 a další), jak dalece ani tato příčina není vždy postačující a kolik si může člověk v tomto bodu činit iluzí.

Věčný Otec ukázal také svaté Kateřině ze Sieny, jak v tomto předmětu „duše klame sama sebe, a to kvůli duchovní samolásce, kterou má sama k sobě“ („Dialog“, „Dar souladu s Kristem“, kap. 39).

Pro nás, kteří máme všechno konat z poslušnosti, je vnější praktikování této horlivosti omezeno druhem činnosti, jak ji v klášteře stanoví tradice, okolnosti a zvláště nařízení opata. Ale každý z nás se má snažit v oblasti, která je mu dána, aby hlásal a miloval Boha, má se stát Ježíšovým apoštolem. Ačkoliv máme hluboce milovat dychtivě vyhledávat samotu, usebranost, skrytý život, musíme se cele věnovat úkolům nebo činnostem, jež nám poslušnost uloží vykonávat v klášteře nebo venku. To neznamená opustit Krista. když se dáváme v poslušnosti jeho údům. Právě nao-

pak! Vše, co vykonáme z lásky ke svým bratřím – k jeho bratřím – konáme pro Krista samého. To jsou vlastní slova Toho, který je neklamnou pravdou a jediným zdrojem naší dokonalosti.

VIII.

Nepromlouvá k nám sám svatý Benedikt o této hlavní pravdě, že dobrá horlivost má svůj zdroj v lásce k Bohu a ke Kristu? Když označil formy, jimiž se má projevovat naše dobrá horlivost vůči bratřím, připojuje na téže stránce Řehole tři předpisy, jež se týkají této horlivosti. Opakuje nám ještě jednou, jakoby chtěl, dříve než nás opustí, své myšlenky shrnout, „abychom se báli Boha, milovali pokornou a upřímnou láskou opata, a nakonec, abychom nikdy ničemu nedali přednost před Kristem". Zápal pro práva Boha, svrchovaného Pána; poslušnost k jeho nástupci; láska ke Kristu. Nespočívají právě v tom živé a nejčistší zdroje, z nichž se živí horlivost?

Nemusíme se vracet k dvěma prvním bodům. Viděli jsme v ostatních pojednáních, jak důležité místo zaujímají v mnišském životě. Zdůrazněme pouze podle příkladu samotného našeho blaženého Otce poslední větu této kapitoly o dobré horlivosti, větu, kterou zvolil velký Patriarcha na závěr svaté Řehole: „Ať mniši nedávají naprosto ničemu přednost před Kristem": *Christo omnino nihil præponant* (RB kap. 72). Prospěje našim duším, když se na několik okamžiků zastavíme a uvážíme tuto absolutní lásku, kterou máme mít k osobě Ježíše Krista. Jak víte, naše srdce je stvořeno pro lásku. To je potřeba našeho života. Proto milujeme buď Stvořitele nebo jeho tvora. Neřekl sám náš Pán, že nelze sloužit dvěma pánům? A tato láska bude tím žhavější, čím je hlubší naše schopnost milovat. Nuže, náš blažený Otec nám říká, že Kristus musí mít v našem srdci „nejpřednější místo".

„Naprosto ničemu nedávat přednost před Kristem": *Christo omnino nihil præponant*. Všimněte si onoho absolutního záporu, jejž vyjadřují výrazy: „Vůbec ničemu": *Omnino nihil*. A proč taková síla výraziva v tomto předpise? Protože naše duše jsou zasvěceny Kristu. V den svých slibů jsme ztratili právo darovat svou duši stvoření. Osobám světským to Bůh částečně dovoluje – za před-

pokladu, že podstatný řád zaměřenosti k cíli je zachován. Nežádá od nich onu úplnou, nerozdělenou, vše ovládající lásku. Ale my, my jsme slíbili, že budeme milovat jedině Boha, že ho budeme stále hledat, a to jeho samotného, a že budeme milovat stvoření jen v něm. Řekli jsme mu: „Můj Bože, vím, že Ty jsi tak veliký, tak mocný, tak dobrý, že jen Ty sám můžeš uspokojit všechny tužby mé duše a nejhlubší potřeby mého srdce. Proto chci jen tebe, chci žít jen pro tebe."

Podobný úkon víry je Bohu velmi příjemný. V den svých klášterních slibů jsme jej radostně vykonali a máme zůstat stále na výši této víry. Nuže, a právě to je pro lidské srdce nesnadné. Bůh ve své nehmotné přirozenosti je tak dalece nad námi povýšen, že k vytrvalosti ve výlučném hledání jeho lásky potřebujeme nějakou objektivní, konkrétní, hmatatelnou oporu. Bůh zná tuto potřebu a uspokojil ji vtělením. Vtělené Slovo, to je Bůh, který se stal viditelným a žil uprostřed nás; a láska, kterou prokazujeme Ježíši Kristu, směřuje k Bohu samému.

Proto máme Ježíše Krista milovat výlučně, nejvroucněji a nejstáleji.

Jak se tato láska projeví? Musíme se především snažit o to poznat Spasitele, abychom se přiblížili k jeho osobě, k jeho skutkům, k jeho tajemství. Má nás zajímat všechno, co se ho týká, ne jako předmět chladného rozumového poznání, ale má se to stát zdrojem modlitby. Čím více ho tímto způsobem poznáme, tím více se k němu připoutáme.

Vzhledem k osobě a tajemstvím Ježíše nás má obzvláště pronikat jeden postoj, totiž postoj obdivu. To je vskutku výborný způsob uctívání tajemství tím, „že setrváme před Bohem ve velikém obdivu a ve velkém mlčení při pohledu na jeho dobrotu a na jeho zázraky. Při této modlitbě nejde o to, abychom mnoho přemýšleli nebo se příliš namáhali. Jsme před Bohem, obdivujeme milosti, které nám prokazuje; řekneme stokrát a stokrát beze slov s Davidem:

„ Co je člověk, že na něho pamatuješ?": *Quid est homo?* A ponoříme se do obdivu a vděčnosti, aniž myslíme na to, že bychom se snažili pronést navenek či uvnitř sebemenší slůvko, pokud

trvá tato blažená a velmi prostá dispozice. Tento obdiv je láska. Prvním účinkem lásky je to, že vede k obdivu toho, co milujeme, k stálému zálibnému pohledu na to, jako by to vůbec nechtěla ztratit z očí. Tento způsob uctívání Boha charakterizuje světce prvních staletí. Je to způsob Davidův, když říká: „Jak podivuhodné je tvé jméno! Kdo je člověk! Jak veliké je množství tvé sladkosti, Pane!“: *Quam admirabile! Quid homo! Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine*.

A toto je píseň všech svatých ve Zjevení svatého Jana: „Kdo by se tě nebál, Pane, kdo by nevyvyšoval tvé svaté jméno? Vždyť ty sám jsi svatý!“ Nato následuje mlčení, neboť nelze vyjádřit něhu, úctu a radost ani jiné city vůči Bohu. To je ono asi půlhodinové ticho v nebi, podivuhodné ticho, jež v tomto bouřlivém a hlomozném životě nemůže dlouho trvat“ (Bossuet: „Pozdvižení nad tajemství“).

Našemu Pánu je příjemný tento způsob jak jej milovat a uctívat v jeho tajemstvích. Což nám nedal sám příklad tohoto citu, když „zaplesal v Duchu svatém* při pohledu na dokonalosti svého Otce hodné klanění a na jeho zázračný postup vůči duším? („*Exultavit Spiritu Sancto*“, Luk 10,21).

Jak jsme viděli, přichází nám zde liturgie značně na pomoc. Sám Duch svatý nám nejjistěji klade na rty výrazy, jimiž máme vyvyšovat a oslavovat Boží skutky. Liturgie mění své výrazy podle toho, jak se střídají jednotlivá tajemství. Ale je jeden výraz, jejž si máme od ní vypůjčovat a vysílat jej ke Spasiteli každodenně a častokrát za den se stále obnovovanou horlivostí, poněvadž je mu obzvlášť příjemný:

„Věřím v tebe, Pane Ježíši Kriste, zrozený z Otce, Bože z Boha, světlo ze světla, jedné podstaty s Otcem; Ty, skrze něhož všechno je stvořeno, jenž jsi pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe a vtělil se Duchem svatým, který jsi vstoupil na nebesa a sedíš po pravici Otce; Ty, jehož království nebude mít konce“: *Cujus regni non erit finis* (mešní *Credo*). Svatá Terezie napsala, že když se přednášejí tato poslední slova Kréda, jen zřídkakdy její srdce nepociťovalo zcela zvláštní radost.

Můžeme si rovněž vypůjčit z Gloria jeho zvolání: „Sláva tobě, jednorozený Synu Otce! Chválíme tě! Dobrořečíme tě! Klaníme se ti! Ty, jenž snímáš hříchy světa, přijmi naše prosby! Jenž sedíš po pravici Otce, smiluj se nad námi! Neboť ty jediný jsi svatý. Ty jediný jsi Pán. Ty jediný jsi Svrchovaný, Ježíši Kriste. Se svatým Duchem ve slávě Boha Otce“: *Tu solus sanctus. Tu solus Dominns. Tu solus Altissimus, Jesu Christe*.

Nebo také ony chvály z hymnu „*Te Deum*“: „Králi přeslavný, Kriste! Ty jsi Boha Otce vpravdě věčný Syn. Ty jsi nás vykoupil tím, že jsi přijal tělo člověka a nebál ses života pozemského. Ty jsi osten smrti přemohl a takto otevřels svým věrným království nebes. Ty sedíš na pravici Boží ve slávě Otce: *In gloria Patris*. Pevně věříme, že přijdeš soudit. My tebe prosíme, přispěj na pomoc věrným služebníkům, které jsi vykoupil svou předrahou Krví. Dej, abychom byli též ke tvým svatým připočteni v slávě věčné“: *Tuis famulis subveni quos pretioso sanquine redemisti!*

Jindy se obracejme k Otci: „Otče svatý, Otče spravedlivý, jenž jsi řekl: Oslavil jsem svého Syna a ještě oslavím: *Clarificavi et iterum clarificabo* (Jan 12,28), zjevuj stále více „onu slávu, kterou měl u tebe, dříve než byl svět“ (Jan 17,5), protože sebe samého zmařil, ponížil sebe samého, stal se poslušným až k smrti, a to k smrti na kříži.

Povyš ho, oslavuj stále více to jméno, které jsi mu dal a které je nade všechna jména. Učiň, aby ve jménu Ježíšově pokleklo každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí a aby každý jazyk vyznával, že tvůj Syn Ježíš Kristus je Pán a náš Bůh, který žije a kraluje ve tvé věčné slávě spolu s Duchem svatým“ (podle Flp 2, 7-11).

Jsou-li všechny tyto chvály v srdci, dříve než přijdou na rty, vyjadřujeme jimi Pánu Ježíši svou lásku. A když je často obnovujeme, udržují tuto lásku v duši.

Tento obdiv a sklon nacházejí své praktické vyjádření v naší snaze vyhledávat často společnost Ježíše Krista. Když něčí srdce přetéká láskou k někomu, je tímto předmětem mysl stále zaujata. Nuže, najdeme našeho Pána všude, kde budeme chtít: v oratoři, ve svatostánku, ve své cele, ve svatyni své duše.

A najdeme jej tak, jak jej viděli jeho současníci: pastýři nebo mudrci u jeslí, zástupy na cestě, Marta a Magdaléna v Betánii, učedníci ve večeřadle. Je to tentýž Kristus, který rozmlouval u studny Jákobovy se Samaritánkou a řekl jí: „Kdybys jen znala dar Boží!" Tentýž Kristus, který uzdravoval malomocné, který utišil vlny za bouře. Týž Ježíš Kristus, Syn Otce, náš Spasitel, jenž se stal naším Vykupitelem, naší Moudrostí, naší svatostí. Najdeme ho v plnosti jeho svrchované všemohoucnosti, v síle jeho božských tajemství, v nekonečné hojnosti jeho zásluh a zadostiučinění, v nevýslovném milosrdenství jeho lásky. A tento styk, který mezi námi a ním vytváří víra, přinese našim duším pomoc, světlo, síla, pokoj, radost. „Pojďte ke mně a já vás občerstvím": *Venite ad me et ego reficiam vos* (Mat 11,28). Je vskutku věrný, soucitný, skvělý přítel. Přijímá nás, aby nás dovedl ke svému Otci a dal nám účast ve svaté a oblažující záři na své věčné slávě jednorozeného Syna, předmětu nekonečného zalíbení.

Nejnepochybnější známkou naší lásky bude konečně to, že se snažíme ve všem plnit jeho vůli a vůli jeho Otce. Sám Pán Ježíš řekl: „Kdo plní vůli mého Otce, jenž je na nebesích, ten je mi bratrem i sestrou i matkou" (Mat 12,50). A jinde: „Milujete-li mne, zachovávejte má přikázání!": *Si diligitis me, mandata mea servate!* (Jan 14,15). Nemyslí snad stále ten, kdo někoho miluje, na to, jak by mu udělal radost? Nuže, jak jinak se můžeme stát příjemným Ježíši, ne-li tím, že se ve všem budeme snažit plnit „s největší horlivostí lásky" vůli jeho Otce, jež je zároveň i jeho vůlí? Přišel, aby nám ji odhalil a aby nám zjednal milost k jejímu plnění. Nic není jeho přesvatému Srdci příjemnější, než když se snažíme říci: „Já vždycky činím to, co je ti milé": *quæ placita sunt ei, facio semper* (Jan 8,29). Když tedy k nám náš Pán každé ráno přichází ve svatém přijímání, řekněme mu: „Pane Ježíši, pravý Synu Boží, vtělené Slovo, v něž věřím z celého svého srdce, tys mě tak miloval, že i já se ti chci zcela dát. Ale čím bych se mohl stát pro tvé božské Srdce příjemným?" Buďme si jistí, že nám božský Mistr odpoví, co od nás vlastně žádá, abychom v něm chválili skrze něho Otce, od něhož má On všechno, abychom se snažili činit vůli jeho otce tím, že zůstaneme spojeni s ním, požehnaným Synem Otce, že se

vynasnažíme v sobě napodobovat dispozice úcty a lásky k jeho Otci, účinné lásky ke svým bratřím, totiž dispozice pokory a poslušnosti, zkrátka ony dispozice, jež plnily jeho svatou duši během jeho pozemského života.

Pro nás nemůže být jistější prostředek, jak se zalíbit Ježíši, jak mu ukázat onu absolutní lásku, kterou zaslouží.

Osvědčování „této nejvroucnější lásky“: *ferventissimo amore*, nám odhalí tajemství, jak se stát dušemi oné žhavé horlivosti, tak jak ji vyžaduje náš svatý Patriarcha. Budeme-li se takto oddaně věnovat po celý život tomuto cvičení, dosáhneme jistoty, že jednoho dne uvidíme, jak se uskutečňuje přání, které svatý Benedikt vyslovil na konci kapitoly o dobré horlivosti: „Ať nás Kristus, nejvyšší předmět naší lásky, dovede všechny, kolik nás vůbec je, k životu bez konce“: *Christo omnino nihil præponant qui nos pariter ad vitam æternam perducat*.

Zakladatel beuronské kongregace, Dom Maurus Wolter, učený a zbožný mnich, který čerpal monastického ducha z nejryzejších zdrojů, shrnul své učení o monastickém apoštolátu takto: „Jakmile Král nebo jeho Církev vyzve některého mnicha nebo skupinu mnichů, vrhají se odvážně do boje; vždyť každý mnich je zvláštním způsobem synem Božím, jeho poddaným a vazalem. Ať je to boj sebekrutější, jejich nezlomná odvaha rozhodne o vítězství. Mniši jsou připraveni ke každému dílu apoštolátu, při své činnosti projevují dokonalé pohrdání lidskými ohledy a prokazují Církvi tak velkodušné, vytrvalé a cenné služby, že lze na první pohled vidět, jak v nich působí Boží síla a moc Ducha svatého v celé plnosti. To vyvedlo z kláštera onu podivuhodnou četu apoštolů, vyznavačů, učitelů a mučedníků, jejichž díla přispěla tak mocně a znamenitě k založení, uchování a rozmnožení velké křesťanské rodiny. Nespočetné legie mnichů, zapálených touto horlivostí, se neváhaly věnovat zcela tomuto úkolu, obětovat mně i svůj život a dovršit jej prolitím své krve. S evangeliem v jedné ruce a se svatou Řeholí v druhé pronikli mniši do nejvzdálenějších krajin a prostřednictvím nově získaných národů, jež nepřestávali přidružovat ke křesťanské rodině, založili, rozšířili a upevnili krá-

lovství Kříže téměř v celém světě“ (z knihy „Mnišský život a jeho podstatné principy“).

Dom Maurus Wolter vycházel ze školy Doma Guérangera, který pomohl při sestavování konstituci beuronské kongregace. Slavný obnovitel řádu svatého Benedikta ve Francii napsal ve svých „Vědomostech o životě řeholním a mnišském“ (Solesmes 1885), jež byly určeny pro výchovu noviců: „Ačkoliv je jedním ze základů monastického života odloučení od světa, nesmějí si bratři myslet, že by některý mnich mohl dospět k dokonalosti svého stavu, kdyby v jeho smýšlení a chování chyběla horlivost o spásu bližních. Čím více je předmětem monastického života přiblížit člověka oddaností a láskou k Bohu, tím více se má i mnich, který vniká do ducha svého povolání, věnovat horlivé snaze o spásu bližních, protože právě to je velkou a věčnou starostí Boží, vždyť proto dal Bůh i svého vlastního Syna.

Bratři pochopí, že nemají vstupovat do monastického života, aby se zabývali výhradně svým zdokonalováním, aniž by se starali o posvěcení bližního. Nic by se více neprotivilo lásce, jež je znamením učedníka Ježíše Krista, než tato skoupá starost jen o sebe, jež by uzavírala oči některého mnicha před potřebami těch, kteří stále zůstávají jeho bratry. Vzhledem k povolání, jež je čeká, až se svatými řeholními sliby zasvětí Bohu, budou se připravovat na díla apoštolské horlivosti, jež jim poslušnost svěří, buď ve funkcích uvnitř kláštera nebo v pracích určených k objasňování pravdy, a to spisy pro veřejnost nebo v duchovní správě, jako je hlásání Božího slova a udělování svátostí. Vynasnaží se velkomyslně odevzdávat Bohu apoštolská díla, jež se konají buď uvnitř řádu, prosíce často našeho Pána, aby je přijal a žehnal jim, nebo jejichž předmětem je vnitřní a vnější péče o veřejnost, nebo v posledním případě vztahují-li se ke spáse duší. Prosí často Boha, aby se řád k Boží slávě a službě plnil muži mocnými činem a slovem podle příkladu tolika slavných světců monastického řádu, kteří se stali všem vším a dovedli sloužit Církvi a duším vykoupeným v Ježíši Kristu. Tito velcí řeholníci byli zároveň celým svým životem živým vyjádřením ducha, kterého velký Patriarcha vložil do své svaté Řehole“.

18. Pokoj Kristův ať vládne ve vašich srdcích

Stručný přehled: Dar pokoje duším shrnuje celé Kristovo dílo vůči nám. Pokoj korunuje celý soulad mnišského života. – I. Co je to pokoj: klid řádu. – II. Jak se máme přizpůsobit Božímu řádu. – III. Pokoj, který duše najde v Bohu, je trvalý. – IV. Svatý Benedikt uspořádal ve své Řeholi vše tak, aby nám pomohl nalézt tento pokoj.

Ve všech předcházejících pojednáních, jak jsme viděli, jsem se snažil o jednu věc: postavit před vaše oči božskou osobu Ježíše Krista, abyste si ho, když pozorujete tento jedinečný Ideál, zamilovali a abyste ho napodobovali. V tom je vskutku celý základ mnišstvi stejný jako samotná podstata křesťanství.

Integrální hledání Boha, úplné předání sebe, chudoba, pokora, poslušnost, odevzdanost do vůle Boží, duch podrobenosti vůči nebeskému Otci, láska a dobrá horlivost vůči bližnímu, všechny tyto starosti, dosahující určitého stupně dokonalosti, jsou pro řeholní život charakteristické a nacházejí svůj první vzor v Ježíši.

Monastický život směřuje jen k tomu, aby z nás učinil dokonalé učedníky Kristovy. Jsme vskutku mnichy jen pod tou podmínkou, že jsme především křesťany. Náš svatý Patriarcha napsal svou Řeholi jen jako krátký obsah evangelia. Proto, když uzavírá zákoník, jejž určil svým synům, stejně jako když jej uvozuje, říká jim pouze, aby „následovali Krista“ (Prolog k Řeholi). „Ať nedávají naprostá ničemu přednost před Kristem, který ať nás dovede do života věčného“: *Christo omnino nihil præponant, qui nos pariter ad vitam æternam perducat* (RB kap. 72). Těmito slovy se s námi svatý Zákonodárce v poslední kapitole loučí.

Nuže, co má člověk říci, když se snaží shrnout do pár slov dílo Kristovo, aby tak ve zkratce viděl, k čemu směřuje jeho tajemství? Existuje nějaké slovo, jež by zahrnovalo celý základ tajemství Bohočlověka? Ano, to existuje.

Které bylo první poselství, jež nebe seslalo zemi, když se na ní objevil Kristus po tolika tisíciletích očekávání a úzkosti, poselství, z něhož mohli lidé předem odhalit tajemství nesmírného mystéria vtěleného Slova a jakoby program celého Ježíšova díla? – Bylo to ono poselství, jež pěli andělé seslaní samým Bohem, aby světu oznámili dobrou zvěst o příchodu jeho Syna: „Sláva na výsostech

Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“ (Luk 2,14). Slovo se vtěluje, aby vydalo celou slávu svému Otci a přineslo světu pokoj. Hledat Otcovu slávu zahrnuje v sobě všechny tužby Srdce Kristova vůči Tomu, který jej posílá a jehož je milovaným Synem; dar vnitřního pokoje v sobě soustřeďuje všechna dobra, jež Spasitel přináší na zem duším, které přichází vykoupit.

A pozemský život Kristův jiný cíl neměl. Když toho Ježíš dosáhl, pohlíží na své díle jako nedokončené. Poslyšte, co praví svému Otci v oné podivuhodné modlitbě, kterou se hlasitě modlil před apoštoly ve chvíli, kdy se chystal vydat svůj život v oběť: „Otče, já jsem tě oslavil na zemi, když jsem dokonal dílo, které jsi mi dal vykonat“: *Ego te clarificavi super terram* (Jan 17,4). A co zároveň v té chvíli praví svým učedníkům, aby jim ukázal, že i vůči nim „dokončil své dílo“? „Pokoj svůj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako svět dává, já vám dávám (Jan 14, 27). To je dokonalý dar, který zanechal svým apoštolům stejně jako všem vykoupeným a spaseným duším.

Toto dobro je tak vzácné a tak nutné k zachování ostatních dober, že Ježíš ukládá učedníkům přání pokoje jako obvyklý pozdrav, kterým zahajují rozmluvu (Luk 10,5). Pohleďte na svatého Pavla, nejznamenitějšího hlasatele Kristova tajemství. Všechny jeho listy začínají tímto pozdravem: „Milost vám a pokoj od Boha, našeho Otce, a od Pána Ježíše Krista!“: *Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo*.

Poznámka: Jen list Židům tímto pozdravem nezačíná. Pokud jde o vnější formu tohoto listu, jak víme, nepochází pravděpodobně přímo z ruky Pavlovy.

Apoštol v pozdravu přidružuje k pokoji milost, protože milost je první podmínkou pokoje. „Bez milosti“, praví svatý Tomáš Akvinský, *nemůže být pravý pokoj“: *Sine gratia non potest esse vera pax* (II-II, otázka 29., a.3, ad 1).

Tento pokoj, jako každý jiný dar, přichází od Boha Otce, jakožto ze svého prvotního počátku (srov. Jak 1,17). Proto také svatý Pavel označuje ve svých listech tak často nebeského Otce jménem „Bůh pokoje“ (Řím 15,33; l6,20; 1Kor 14,33 atd.).

Pokoj nám přichází také od Krista. Což to nebyl právě On, který nám jej zjednal tím, že svou obětí dal úplné zadostiučinění Boží spravedlnosti? Proto také při mešní oběti, jež je středem našeho náboženství, se věřící přibližují k přesvaté oběti, až když si dali navzájem políbení pokoje, coby zřejmé znamení opravdového spojení se samotným Kristem. – A nakonec, jak nám také svatý Pavel říká (Gal 5,22), pokoj přichází od Ducha svatého: je jedním z plodů Ducha lásky právě tak jako radost. Pokoj je dar podstatně nadpřirozený a podstatně křesťanský.

Nedivme se tedy, že náš svatý Zákonodárce nám jej předkládá jako dobro, jež máme dychtivě vyhledávat: slovo pokoj má se stát jedním z našich nejdražších hesel. Zdobí průčelí našich klášterů, je napsáno na prahu našeho klauzurního traktu a zvláště má být vryto do hloubi našeho srdce a vyzařovat z celé naší osoby. Je to totiž slovo, jež nejlépe shrnuje dokonce i v očích světských lidí charakteristický soulad našeho života.

Poznámka: To je jeden z důvodů, kvůli němuž mohl kardinál Newman charakterizovat mnišský život jako „vergiliánský". Tento velký kardinál se tu dopustil velikého přehmatu tím, že učinil z poezie jakýsi přívlastek, a to hlavní přívlastek a téměř výlučný pro Patriarchu mnichů a západní mnišství. Znalosti, které má Newman o povaze svatého Benedikta, jsou neúplné a nepřesné; jeho psychologie velkého Patriarchy je fantastická; ideologie zavedla v Newmanovi na zcestí psychologa i historika. Vidíme, s jakými výhradami se musí číst jeho díla („Mise svatého Benedikta", historický náčrt, II.).

Pokoj, toto nejvznešenější ovoce ctností v srdci, jež se zcela dalo Bohu, prvním dobrem, které přejeme těm, kdo k nám přicházejí. Náš blažený Otec, věrný příkazu evangelia, a dědic prvních dob, chce, aby převor a bratří dávali všem hostům, kteří přicházejí do kláštera, políbení pokoje (RB kap. 53).

Ale jak bychom mohli vpravdě toto dobro přát druhým, kdybychom je neměli v sobě? Podívejme se tedy blíže na to, co je tento pokoj – jaké jsou jeho vlastnosti – a ke kterému zdroji jej můžeme chodit čerpat.

Máme-li být učedníky hodnými Krista a svatého Benedikta, musíme vyhledávat toto dobro jako poklad. V Prologu, kde nám svatý Zákonodárce velkými tahy načrtává své základní zří-

zení, připomíná tato slova žalmisty: „Vyhledávej pokoj a o něj se snaž!“: *Inquira pacem et persequere eam*. To je pamětihodná věc: sdružuje hledání pokoje a hledání Boha jako dva cíle, jež vzájemně souvisí. Opravdu, pravými dětmi Božími jsou ti, kdo se oddávají hledání tohoto pokoje pro sebe i pro druhé. To nám praví sama neklamná Pravda: „Blahoslavení pokojní, neboť oni se budou nazývat syny Božími“: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* (Mat 5,9). Náš blažený Otec, který nás chce celou svou Řeholí přivést zpět k Bohu a učinit nás skrze Ježíšovu milost dokonalými dětmi nebeského Otce, chtěl všechno v klášteře uspořádat tak, „aby v něm všichni členové požívali pokoj“ (RB kap. 34). Dokončíme tedy toto pojednání o pokoji tím, že stanovíme charakteristické vlastnosti, jimiž se má mnich vyznačovat coby učedník Kristův. Pokusím se vcelku jen o shrnutí všeho toho, co jsem se vám až dosud pokoušel ukázat z našeho monastického ideálu v Ježíši Kristu.

I.

Co je to tedy pokoj? Nejde zde o vnější pokoj, který vyplývá ze samoty a mlčení. I takový pokoj je zajisté veliká a potřebná věc, neboť právě mlčení a samota pomáhají velké duši, aby se usebrala a vrátila se k Bohu (viz výše). Nicméně, jak jsme řekli, tento vnější pokoj bude bez užitku, jestliže představivost těká, je-li duše ve zmatku a neklidu.

Chceme však s vámi pohovořit o vnitřním pokoji. Co je tento vnitřní pokoj? Znáte jeho definici, kterou podal svatý Augustin? – „Pokoj je klid řádu“: *Pax est tranquilitas ordinis* („De civitate Dei“ 1.19, kap. 13).

Abychom porozuměli síle tohoto výroku, přeneseme se do dne stvoření Adama. Bylo řečeno, že „Bůh učinil člověka přímým“, v jeho dokonalé přirozenosti: *Fecit Deus hominem rectum* (Kaz 7,30). Nadto mu dal milost posvěcující, tedy prvotní spravedlnost. Všechny schopnosti v Adamovi byly dokonalé a dokonale sladěné. V této panenské přirozenosti, jak vyšla z rukou Božích, bylo velkolepé podřizování nižších schopností rozumu, rozumu víře, celé bytosti Bohu; soulad, který byl božským vyzařo-

váním prvotní spravedlnosti. Řád v tomto stvoření byl dokonalý. Mezi všemi schopnostmi vládla dokonalá shoda, a poněvadž každá z nich spočívala ve svém předmětu, vynikal trvalý pokoj. Je tomu vskutku tak, jak říká svatý Tomáš Akvinský: „Pokoj spočívá v tom, že všechna žádostivá hnutí v člověku ztichnou. Pokoj obnáší sjednocení žádostí žádajícího (II-II, otázka 29 a.1).

Přišel však hřích. Celý ten obdivuhodný řád byl vyvrácen; není už sjednocení mezi různými žádostmi člověka. Od nynějška v něm bojují různé a sobě odporující tendence: „Tělo vystupuje žádostmi proti duchu a duch proti tělu". Odtud pochází „nutný vznik rozporu žádostí (tamtéž ad 1 a 2).

A aby se znovu získal pokoj, musí se opět zavést řád a jednota tužeb. Nuže, v čem spočívá tento řád? V tom, aby ovládal smysly a sám byl podroben Bohu. Pokud se tento řád znovu nezavede, nemůže být v srdci pokoj. „Stvořil jsi nás pro sebe, o Bože", volá svatý Augustin, „a naše srdce je nepokojné, dokud nespočine v tobě" („Vyznání" kniha I).

Ale jak spočinout v Bohu, jestliže z nás hřích udělal jeho nepřátele? Kvůli hříchu, Adamově i našim vlastním nás Bůh odmítá. Nejen, že se můžeme k Bohu přiblížit, ale jsme od něho odděleni propastí. Zůstane tedy navždy pokoj pro lidstvo uloupen a budou marné všechny touhy člověka po ztraceném dobru? To ne. Ráj bude znovu zřízen, pokoj znovu vrácen a vy víte, jak podivuhodným způsobem v Kristu a skrze Krista nacházíme jedno i druhé, v jedné mešní modlitbě se modlíme: „Bože, jenž jsi podivuhodně stvořil důstojnost lidské podstaty a ještě podivuhodněji obnovil": *Deus, qui humanæ substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti et mirabilius reformasti*. Div, který spočívá v tom, že se Slovo stalo člověkem, že přijalo na sebe hřích, aby za něj nabídlo důstojnou náhradu svému Otci, že nám vrátilo přátelství Boží a že nám dalo své nekonečné zásluhy, aby nám toto přátelství uchovalo.

Poslechněte si, co napsal svatý Pavel Efesanům: „Nyní jste se však vy, kteří jste byli kdysi daleko, sblížili v Kristu Ježíši skrze krev Kristovu. Vždyť on je náš pokoj" (Ef 2,13-14). Bůh nás usmířil se sebou skrze Krista a smířil skrze Krista svět se sebou, nepřičítaje lidem jejich přestupky" (2Kor 5, 18-19). Kristus je svatou,

Bohu dokonale příjemnou obětí. „Bůh nám odpustil v Kristu“ (Ef 4,32). „V něm“, jak správně praví žalmista, „je spravedlnost“ konečně naplněna a „pokoj“ konečně znovu dosažen, a ty se políbily polibkem smíření: *Justitia et pax osculatæ sunt* (Ž 85,11).

Kristus je „knížetem pokoje“: *princeps pacis* (Iz 9,5), který přišel, aby přemohl knížete temnot, vyrval nás z říše Satana a zjednal pokoj mezi Bohem a lidmi. A tento kníže pokoje je tak velkolepý ve svém vítězství, že nám dává účast na všech svých zásluhách, abychom si navěky uchovali tento pokoj, který nám získal svou krví. Když žalmista ohlašuje příchod Mesiášův, udává jako charakteristické znamení, „že ve dnech jeho příchodu vzejde spravedlnost a nastane trvalý pokoj, dokud nezmizí měsíc“: *Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis, donec auferatur luna* (Vulg. Ž 71,7). V týdnech, které následovaly po zmrtvýchvstání, přeje Kristus při každém ze svých zjevení svým apoštolům pokoj. Jeho utrpení vše smířilo, vše splatilo, proto přání pokoje, který se nyní jeho milosti vrátil, chvěje se stále na jeho božských rtech (Jan 20,19; 26).

Není to snad pozoruhodné, že zaznívá právě toto přání ve dvou mezních okamžicích jeho pozemského života? Právě tak, jako když počíná své poslání spásy, stejně i když po jeho splnění začíná žít životem oslaveným, slyšíme ona slova: „Pokoj vám“: *pax vobis*!

Pozorujte svatého Pavla. Sklíčen vnitřním bojem těla proti duchu volá: „Kdo mne vysvobodí z těla této smrti?“ A jakou odpověď si sám dává na svou otázku? „Milost Boží skrze Ježíše Krista, našeho Pána. Neboť“, dodává, „pro ty, kdo jsou v Ježíši Kristu, není již zavržení. Neboť zákon ducha, který oživuje, vysvobodil mě v Kristu Ježíši od zákona hříchu i smrti.“ Uzavírá: „Smýšlení těla je totiž k smrti, smýšlení ducha však k životu a k pokoji“: *Nam prudentia carnis mors est; prudentia autem spiritus, vita et pax* (Řím 7,24-25; 8,1-6).

V milosti Ježíše Krista je tedy i základ pokoje. Právě milost nás činí příjemnými Bohu, dává nás jeho přátelství a působí, že vidíme ve svých bližních bratry; milost v nás utišuje převrácené náklonnosti a vede nás k životu podle Boží vůle.

A tato milost k nám přichází jen skrze Krista. Vždyť takový je božský řád, řád podstatný: Ježíš Kristus byl ustanoven Králem na Siónu. Je Králem právem boje, protože přijal smrt za duše, které chce vést k svému Otci; je onen „mírotvorný král, jenž ukazuje svou velebnost“, když sestoupil z nebe a přinesl nám odpuštění“: *Magnificatus est rex pacificus* (antifona 1. vánočních nešpor). Proto mu Otec předal „veškerou moc“. „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi“: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra* (Mat 28,18). „Otec miluje Syna a všechno dal do jeho rukou“: *Omnia sedit in manu ejus* (Jan 3,35), aby byl naší spravedlností, naším posvěcením, naším vykoupením, a tím i naším pokojem. „On je náš pokoj“: *Ipse est pax nostra* (Ef 2,14).

Takový je podivuhodný řád, jejž ustanovil sám Bůh: Kristus, vůdce všech vyvolených, je pro každého z nich zdrojem milosti, základem pokoje. Vymkne-li se duše tomuto řádu, může být jejím údělem jen zmatek a nejistota. Ti, kteří nechtějí Boha, ti, které Písmo nazývá „bezbožnými“, nemohou mít pokoj. „Pokoj pro bezbožné není“: *Non est pax impiis* (Iz 48,22). Samozřejmě, že některá z jejich přání mohou být uspokojena, být plně ukojena, že mohou do jisté míry uhasit i svou žízeň po radosti, po cti a slávě. Ale jak praví svatý Tomáš Akvinský, to je jen zdánlivý a falešný pokoj (II -II, otázka 29, a.2, ad3). Tito bezbožní neznají pravé dobro člověka. Kladou uspokojení svých přání do dober zdánlivýoh, závislých, prchavých. Proto tyto duše, jež se jeví jako spokojené, doopravdy takové nikdy nejsou; srdce zůstává prázdné, když vyčerpali všechny zdroje radosti, jež může poskytnout stvoření, protože naše hlubinné touhy převyšují všechna smyslová dobra. Nadarmo se namáháme, naše srdce je stvořeno pro Boha. To je jeden z principů řádu. Naše srdce má nekonečnou kapacitu, obsažnost, a žádné stvoření je nemůže dokonale uspokojit. Kromě Boha je jen radost pomíjející a pokoj klamný. Srdce se marně unavuje tím, když se žene za stvořením. Svatý Augustin se táže: „Proč stále pobíháte po neschůdných a namáhavých cestách. Pokoj není tam, kde jej hledáte. Je jisté, že jej hledáte, ale nehledáte jej tam, kde je. Honíte se za štěstím v místech smrti. Není tam“: Jak by mohl být šťastný život tam, kde není ani pravý život?“: *Non est requies*

ubi quæritis eam. Beatem vitam quæritis in regione mortis. Non est illic. Quomodo enim beata vlta, ubi nec vita? A svatý Učitel činí závěr: „Ten, kdo je život, náš život, sestoupil mezi nás“: *Et descendit huc ipsa vita nostra* („Vyznání“, 50,4, kap. 12). Pouze v něm, v Ježíši Kristu, je počátek života a zdroj pokoje (RB kap. 58).

Máme-li se tedy těšit z opravdového pokoje, musíme nejenže „Boha hledat“, ale hledat ho tak, jak On chce, abychom ho hledali, totiž v Kristu. To je základní řád, jak jej stanovil sám Bůh „podle svého úradku“. „Oznámil nám totiž tajemství své vůle podle svého úradku, kterým se sám rozhodl všechno opět spojit v Kristu“: *Ut notum faceret nobis sacramentum volantatis suæ, secundum beneplacitum ejus quod proposuit in eo instaurare omnia in Christo* (Ef 4,9-10). Mimo tento řád, jejž ustanovila nekonečná Moudrost, nemůžeme nalézt ani svatost ani dokonalost; nemůžeme dosáhnout ani hluboký pokoj ani trvalou radost.

II.

A jak se tedy máme přizpůsobit tomuto Božskému řádu? Především úkonem praktické víry, který předává celou naši bytost Kristu a která ho následuje.

Poznámka: „Pokoj mezi člověkem a Bohem, to je dobře uspořádaná poslušnost ve víře pod věčným zákonem“ (svatý Augustin: „O Boží obci“, kniha 19, kap. 13).

Úkon víry v božství Ježíše Krista. Krista se můžeme cele předat jen tehdy, máme-li toto hluboké přesvědčení, že je Synem Božím a že je pro nás vším. Musíme mít tuto absolutní víru ve všemohoucnost Ježíšovu, v jeho svrchovanou dobrotu, v nekonečnou hodnotu jeho zásluh a v nevyčerpatelnou hojnost jeho bohatství. Když nám ho Otec poslal, aby byl vyslancem Božího pokoje, řekl nám jedině to, abychom „tohoto Syna, v němž se mu zalíbilo“, poslouchali. „Toho poslouchejte!“: *Ipsum audite!* (Mat 17,5). Pod touto podmínkou se nám dostává milost a přátelství Boží. Naše první odezva je tedy víra. „Ano, Otče nebeský, Ježíš je tvůj milovaný Syn, věřím v něho a klaním se mu“. Tehdy nás Otec obejme týmž pohledem lásky jako svého Syna. Což nás o tom Pán Ježíš

neujišťuje? „Otec sám vás miluje, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že jsem vyšel od Boha“ (Jan 16,27). A když se přimlouvá za své učedníky i za nás ve chvíli, kdy se chystá opustit zemi a svěřuje nás dobrotě svého Otce, udává jako jediný důvod své prosby víru, kterou mají jeho učedníci v jeho božství. Poslouchejte tuto nevýslovnou rozpravu, kterou vede se svým Otcem ve chvíli, kdy má svou obětí smířit svět s Bohem: „Otče svatý, zachovej je, spas je, vždyť oni vpravdě poznali, že jsem vyšel od tebe a uvěřili, že ty jsi mě poslal, a poznali, že všechno, co mám, je od tebe“: *Pater conserva eos, cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt, cognoverunt vere quia a te exivi* (viz Jan 17,11,7-8).

Tento úkon víry pro nás znamená červánky pokoje.

Není to přirozené? Vždyť jen vírou v Ježíše vstupujeme do Božího řádu milosti, jež je základem pokoje. Svatý Pavel říká: „Poněvadž jsme tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána, Ježíše Krista. Skrze něj máme vírou i přístup k té milosti, v níž žijeme, a honosíme se nadějí na slávu dětí Božích“ (Řím 5,1-2).

Tato víra má být praktická. Má se vztahovat na celou naši bytost a mít za předmět vše, co se Krista týká. – Lze se setkat s lidmi, kteří jsou ochotni klanět se Krista, ale omezují své podrobení se Kristu pouze na jeho osobu, odmítají uznat, že Církev je druhý On. Tyto duše nemají dobrou víru, a proto nemohou nalézt pokoj, neboť nejsou v pořádku. Máme se cele dát Ježíši Kristu, předat mu svou duši, svůj rozum, svou vůli, své tělo. Má mu být podrobeno vše, co je v nás. Všechno, co se vymyká činnosti jeho ducha, vymyká se Božímu řádu. Bez světla Slova jsou jen temnoty, mimo cestu, kterou je On sám, se člověk setkává jen s omyly. Bez jeho milosti je jen bezmocnost. A jaký pokoj mohou dát temnoty, blud, bezmoc jít k Bohu, jedinému a pravému, který jediný je pravým cílem našeho života?

Předejme se tedy našemu Pánu úkonem živé víry, hlubokého klanění, dokonalé podrobenosti a úplné odevzdanosti. Prosme ho, ať sám řídí celý náš život, ať je předmětem všech našich tužeb, principem veškeré naší činnosti. On je „Knížetem pokoje“, „Králem mírotvorným“: *Rex pacificus*. Ať je vskutku Králem na-

šich duší! Každý den říkáme Bohu: „Přijď království tvé!“: *Adveniat regnum tuum!* Ale co je ono Boží království, po němž toužíme? Je to království Kristovo, neboť Bůh jej ustanovil Králem na zemi i v nebi. „Žádej mě a dám ti národy za dědictví!“ *Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem* (Vulg. Ž 2,8).

Když se takto úplně podrobíme Ježíši Kristu, když se mu takto předáme, když naše duše bude jako jeho odpovídat jen věčné „amen“ na vše, co od nás bude ve jména svého Otce žádat, když podle jeho příkladu setrváme v klanění před všemi projevy Boží vůle i vzhledem k nejmenším dopuštěním Prozřetelnosti, tehdy Ježíš Kristus v nás zjedná pokoj. „Svůj pokoj vám dávám, ne takový jako svět dává“, ale pravý pokoj, který může dát jen On. *Pacem meam do vobis; non quomodo mundus dat, ego do vobis* (Jan 14,27).

Je to tak proto, že vskutku takové klanění v nás způsobí jednotu všech přání. Duše má pak na zřeteli jen jednu věc: zřídit v sobě království Kristovo. Ježíš Kristus plní zase toto přání s velkolepou plností. Duše žije v řádu a tím, že uvedla všechny své nadpřirozené touhy v jednotu, pociťuje dokonalé uspokojení svých nejhlubších náklonností; je v ráda; žije v pokoji.

Šťastná duše, která takto pochopila otcem stanovený řád, duše, jež se snaží jen o to, aby se láskou přizpůsobila tomuto podivuhodnému řádu, v němž se všechno soustřeďuje na Ježíše Krista! Požívá pokoj, pokoj, o němž svatý Pavel říká, že „převyšuje všechno pomyšlení“ (Flp 4,7), a který nelze popsat. Ctihodný Ludvik z Blois říká: „Není možné vysvětlit skvělost postavení tohoto pokoje v duši, jež se cele dala Bohu a jež hledá jen jeho“ („Canon vitæ spiritualis“, kap. 14. „Perfecta pax et quies animarum“).

III.

A tento pokoj je trvalý. – Opravdu, co by jej mohlo zkalit? Snad ďábel? To je nepochybně mocný nepřítel, který se nás snaží pohltit, ale „i když tento pes přivázaný na řetěze štěká, může kousnout jen toho, kdo se k němu přiblíží“: *Latrare potest, mordere non potest nisi voluntem* (Dodatek ke kázáním sv. Augustina 37,6). Kristus ho přemohl, také my ho přemůžeme, neboť Ježíš Kristus

je mnohem mocnější než on. Neobklopuje ostatně Bůh zvláštní ochranou tu duši, jež – hledajíc jen Boha – vkládá do něho celou svou důvěru?

„On ve tvém zájmu přikáže svým andělům, aby tě střežili na všech tvých cestách. Na dlani svých rukou tě ponesou tebe, aby tvá noha nenarazila na kámen“ (Ž 91,11-12). Chrání ji sám „ochranou své tváře“ (Ž 31,21). Jaký nepřítel by ji mohl poděsit? A jaká hrůza by ji mohla zachvátit?

Zničí snad svět tento pokoj? Také ne. „Nebojte se!“ říkával náš Pán svým učedníkům. A opakuje to i nám. Nebojte se! „Na světě budete mít soužení, avšak mějte důvěru, já jsem vítěz nad světem“: *Confidite, ego vici mundum* (Jan 16,33). Zůstanete-li mně věrní, dám vám s milostí i svůj pokoj. Moje všemocná milost vás opravdu udělá vítězi nad žádostivostí světa. Svět nám může nabízet své radosti, zahrnovat nás svým posměchem; nic z toho se nás již nedotýká; my jsme jej totiž opustili a následovali jsme Krista. Náš pokoj, založený na pravdě Kristově, nemůže být narušen zbraněmi světa.

Bude zničen pokušeními? Protivenstvími? Utrpením? Také ne. Zde na zemi ovšem není pokoj vždy citelný, pociťovaný; jsme ve zkušebním období, a pokoj se tu nejčastěji vykupuje bojem. Kristus nám nevrátil onu prvotní spravedlnost, jež působila v Adamově duši soulad; ale duše, jež se přimkne jedině k Bohu, má účast na Boží nezměnitelnosti. Pokušení, utrpení, zkoušky se dotýkají jen lehce povrchu dané bytosti.

Hlubiny, kde vládne pokoj, jsou pro zmatek nedostupné. Povrch moře se může za bouře zmítat prudce vlnami, ale vody hlubin zůstávají v klidu. Mohou nás zneuznávat, odporovat nám, pronásledovat nás, být vůči nám nespravedliví, neporozumějí našim úmyslům a námahám, může námi zmítat pokušení, může nás skličovat utrpení; ale do vnitřní svatyně se nemůže nikdo dostat a právě v ní je místo našeho pokoje, protože v tomto nejdůvěrnějším místě duše je klanění, podrobenost a odevzdanost Bohu. *Miluji Boha“, říkával svatý Augustin, „nikdo mi ho neuloupí, nikdo mi neuloupí to, co mu mám dát, poněvadž je to uzavřeno v mém srdci. Když byl Job všeho zbaven, zůstával sám, ale v jeho nitru

zůstaly chvály, které měl vzdávat Pánu. Vnitřní bohatství, jež nikdo a nic nemůže uzmout! („Výklady na žalmy“ 55, č.19).

V nejhlubším středu duše, jež miluje Boha, se tyčí „město pokoje“: *civitas pacis*, jež nemůže zneklidnit žádný hluk světa, jemuž nemůže ohrozit žádný vpád. Řekněme si, že pokud opravdu chceme, nic z toho, co je vnější, co je mimo nás, nemůže být na újmu našemu vnitřnímu pokoji, který podstatně závisí jen na jediné věci, na našem vztahu k Bohu. Máme důvěřovat jen v něho. „Pán je má spása, koho bych se bál?“ (Vulg. Ž 26,1). Zdvihne-li se vichr pokušení a zkoušek, stačí když se uteču k němu: „Pane, zachovej mě, neboť bez tebe zahynu!“ A náš Pán, jako onehdy na loďce zmítané vlnami, sám jediným gestem utiší bouři a nastane „veliké ticho“: *Et facta est tranquilitas magna* (Mat 8,26).

Hledáme-li skutečně ve všem Boha, a jdeme přitom ve stopách Ježíšových, který je jedinou cestou, jež vede k Otci, snažíme-li se odpoutat ode všeho a chceme-li jen Boží zalíbení, neodporujeme-li vnuknutím Ducha Ježíšova, když v nás mluví, není-li v naší duši ani sebemenší nepoddajnost, nýbrž naopak, je-li naplněna postojem poslušnosti a klanění, buďme si jisti, že v nás zavládne hluboký a hojný pokoj. Vždyť Pán plní „hojným pokojem ty, kteří milují jeho zákon“: *Pax multa diligentibus legem tuam* (Ž 112,165). Duše, které nechtějí dát Pánu vše, které nechtějí tímto úplným sebedarováním uvést všechny své touhy na touhu jedinou, ty neokusí tento pravý pokoj. Jsou totiž rozděleny, zmítají se mezi sebou a Bohem, mezi uspokojováním sebelásky a mezi poslušností; jsou kořistí zmatku a neklidu.

„Zůstaňme vždycky připoutání k Bohu, mějme ho v sobě: jen v něm je veškerý předmět naší lásky stálý a neproměnný“ (svatý Augustin: „O hudbě“, kniha 6., kap. 14). „Pouze tam lze nalézt bezpečný pokoj, kde přetrvává věrná láska“: *Et ibi est locus quietis impertubabilis, ubi non deseritus amor, si ipse non deserat* (svatý Augustin: „Vyznání“ 1. 4, kap. 11).

Duši zakotvenou v pokoji neznekliďňují ani její minulé hříchy. Pociťuje ovšem hlubokou bolest, že urazila nebeského Otce, že způsobila utrpení Ježíši a zarmoutila Ducha lásky; ale tato bolest není proniknuta neklidem a strachem. Duše ví, že Ježíš je výkup-

ným za hřích, a to výkupným ceny nekonečné, že je smírnou obětí za naše hříchy a nejen za hříchy naše, nýbrž i „za hříchy celého světa“ (1Jan 2,2), „jsa vždy živ, aby se za nás přimlouval“, a jehož modlitba je vždycky vyslyšena“: *semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Žid 7, 25). Nic tak zkormoucenou duši neupokojí jako možnost obětovat Otci všechna utrpení, všechen smír a všechna zadostiučinění, všechny zásluhy jeho milovaného Syna. Nic v ní neprobudí takovou důvěru jako možnost vzdát mu skrze Ježíše slávu a chválu. Vždyť tento projev úcty Kristův, který si duše vezme za vlastní, je úplný, přiměřený a po větším nelze ani toužit. Proto hluboce duši uspokojí. Nachází v Ježíši dokonalý prostředek, jak nahradit všechny své nedbalosti a všechny své pochybení.

Do této duše nemůže vniknout ani malomyslnost, jež by ji rušila. Zná něco z „nevystižitelného bohatství Kristova“: *investigabiles divitias Christi* (Ef 3,8). Samozřejmě, sama ze sebe nemůže nic, nemůže mít ani dobrou myšlenku, ale podrobuje se řádu, jak jej ustanovil Bůh, původce nadpřirozeného života, a ví, že do tohoto řádu patří rovněž možnost přijmout za vlastní Ježíšova bohatství. „Všechno mohu v tom, jenž mě posiluje“: *Omnia possum in eo qui me confortat* (Flp 4,13). Ví, že s ním, skrze něho a v něm „je obohacena vším, takže není pozadu v žádné milosti“: *divites facti estis, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia* (1Kor 1,5-7). Její důvěra je neotřesitelná, poněvadž náleží Tomu, který je pro ni cestou, světlem a životem, Tomu, který je nejlepším Učitelem, dobrým Pastýřem, milosrdným Samaritánem, věrným přítelem. Náš Pán odhalil jedné duši to, že důvodem jeho štědrosti vůči svaté Gertrudě byla absolutní důvěra, kterou tato velká řeholnice měla v jeho dobrotu a v jeho poklady („Posel božské lásky“, kniha 1., kap. 10).

Konečně ani smrt nezneklidní duši, jež hledala jen Boha. Což se nesvěřila Tomu, jenž řekl: „Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude živ“: *Qui credit in me, etiam si mortutis fuerit, vivat* (Jan 11,25). Náš Pán je pravda, je také život a přináší nám, vrací nám život, který vůbec nekončí. Proto také, „byť by kráčela tato duše uprostřed stínů smrti“, zůstane v pokoji. „I když budu kráčet uprostřed stí-

nu smrti, nebudu se bát zlého, neboť ty jsi se mnou“: *Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es* (Vulg. Ž 22,4). „Vždyť vím, komu jsem uvěřil“: *Scio, cui credidi* (2Tim 1,12). A tato Ježíšova přítomnost ji zabezpečí přede všemi zmatky.

V jednom ze svých duchovních zápisků popisuje svatá Gertruda velkou jistotu, kterou jí dávají nekonečné zásluhy Ježíšovy. Při myšlence na Boží soud, jehož obraz se tyčí před jejím duchem, se dovolává intenzívně těchto zásluh: „Běda mi, Pane,“ píše, „běda mi, kdybych se objevila před tebou bez přímluvce, který by za mne odpovídal. Ty lásko, přijď mi na pomoc, odpovídej za mne, vyžádej mně odpuštění. Budeš-li se chtít ujmout mé záležitosti, dík tobě mi bude život zachován. Vím, co učiním. Vezmu kalich spásy, ano, kalich Ježíšův a položím jej na prázdnou miska vah Pravdy. Tak nahradím všechno, co mi chybí. Tak přikryji své hříchy. Tento kalich znovu vybuduje všechno mé zhroucení, jím nahradím nadbytečně svou nehodnost“ „Pojď se mnou na soud“, praví Gertruda Spasiteli. „Buďme tam spolu. Suď mě, máš k tomu právo. Ale ty jsi také můj obhájce. K mému ospravedlnění stačí, když řekneš, čím ses stal z lásky ke mně, jaká dobra ses rozhodl mně dát a jak vzácnou cenu jsi za mne zaplatil. Přijal jsi na sebe mou přirozenost, abych nezemřela, nesl jsi břímě mých hříchů, zemřel jsi za mne, abych nezahynula věčnou smrtí. Chtěl jsi mě obohatit svými zásluhami, všechno jsi mi dal. Suď mě tedy v hodině mé smrti podle této nevinnosti a čistoty, kterou jsi mi v sobě udělil, když jsi zaplatil celý můj dluh, když jsi byl sám souzen a odsouzen místo mne, abych – jakkoliv jsem chudá a všeho zbavená sama v sobě – přesto se těšila z hojnosti všech tvých dober“ („Sedmé cvičení: zadostiučinění za hříchy“).

Pro duše, jež jsou oživovány takovými postoji, je smrt jen přechodem. Kristus sám jim přichází otevřít brány nebeského Jeruzaléma, který si mnohem spíše než onen dřívější Jeruzalém zaslouží název „blažené vidění pokoje“: *beata pacis visio* (Hymnus z nešpor pro Posvěcení chrámu). Tam už není temnota ani zmatek ani pláč a nářek; ale pokoj, nekonečný a dokonalý pokoj, „pokoj, který byl uveden do duše, když začala toužit po Bohu a když

ho začala hledat, se dovrší v plném patření a věčném vlastnění neproměnného Dobra“: *pax enim nostra ex desiderio Conditoris inchoatur, ex manifesta autem visione perficitur* (svatý Řehoř Veliký: Moralia in Job, kniha 6, kap. 34).

IV.

Prosme tedy Ježíše, aby nám přinesl, aby nám dal onen pokoj, jaký je plodem jeho lásky. Svatý Augustin napsal na konci svých „Vyznání“ – v oné obdivuhodné knize, kde nám ukazuje, že hledal pokoj ve všech možných uspokojeních smyslů, ducha a srdce, aniž jej nalezl, dokud jej nenalezl v Bohu: „Pane, dej nám pokoj, pokoj sedmého dne, onoho dne, jenž nezná večera“: *Domine Deus, pacem da nobis, pacem quietis, pacem sabbati sine vespera!* „Ty, Pane, který jsi Dobrem, nepotřebuješ žádné dobro, Ty jsi vždycky v klidu, protože Ty sám jsi sobě odpočinkem. Kdo z lidí by to mohl dát člověku pochopit? Který anděl to odhalí andělu? Který anděl v tom poučí člověka? Jen od tebe se to musí očekávat, jen v tobě hledat. Jen na tvé dveře se musí klepat, abychom to obdrželi“. A svatý Učitel, který měl zkušenost ve všech věcech, který procítil marnost každého stvoření, křehkost každého lidského štěstí, končí tuto knihu zvoláním: „To je jediný prostředek, ano, jediný, abychom byli vyslyšeni, jediný, abychom nalezli, jediný, aby nám bylo otevřeno“: *Tu autem bonum nullo indigens bono, semper quietus es; quoniam tua quies tu ipse es. Et hoc intelligere, quis hominum dabit homini? Quis angelus angelo? Quis angelus homini? A te petatur, in te quæratur, ad te pulsetur; sic, sic accipietur, sic invenietur, sic aperietur. Amen* (Kniha 13, kap. 35 a 38).

Vyprošujme tento pokoj pro sebe, pro každého z našich bratří, kteří s námi obývají týž duchovní Jeruzalém. „Vyprošujte, co je pro Jeruzalém k pokoji!“: *Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem* (Vulg. Ž 121,6). Tento pokoj nám bude dán. Ale obdržíme jej zvláště tehdy, když bude naše duše plná klanění, podrobenosti a odevzdanosti vůči našemu Pánu. V tom, opakuji, je jediný zdroj pravého pokoje, poněvadž v tom je Boží řád, a proto pravé uspokojení nejvnitřnějších tužeb našich duší. Bádaný akt odevzdanosti jsme vykonali v den svých řeholních slibů: dali jsme se Ježíši Kristu

a cele jsme se za ním vydali. „Opustili jsme všechno a šli jsme za tebou“: *Reliquimus omnia et secuti sumus te* (Mat 19,27). Stačí, když setrváme v této dispozici, a budeme okoušet pokoj. Ve svaté Řeholi je vše uspořádáno tak, aby se nám dostalo tohoto pokoje, všechno nás k němu vede; a klášter, kde se podle této Řehole žije, je už zde na zemi „vizí pokoje“. Každá duše, která se dá utvářet pokorou, poslušností, duchem odevzdanosti a důvěry, těmito základy našeho monastického života, stává se městem pokoje.

Je tomu tak proto, že náš blažený Otec vskutku podivuhodně pochopil Boží plán, řád, jak jej Bůh ustanovil. Naše duše jsou pro Boha stvořeny; nejsou-li zaměřeny k tomuto cíli, jsou ve stálém neklidu a zmatku. Bože, svatý Benedikt chce, abychom měli pouze tento jediný a všeobecný úmysl: hledat Boha. „Hledá-li opravdu Boha“: *si revera Deum quærit* (RB kap. 58). A na toto vše převádí; to je středem jeho Řehole. Prostřednictvím jednoty tohoto cíle sjednocuje všechny rozmanité činnosti našeho života a vytváří jednotu zvláště ze všech tužeb naší bytosti a právě v tom je podle svatého Tomáše Akvinského jeden z nejpodstatnějších prvků pokoje: „Klid spočívá v tom, že všechna žádostivá hnutí v člověku ztichnou“: *Tranquillitas consistit in hoc quod omnes motus appetitivi in uno homine conguiescunt* (II-1I, otázka 29, a.1, ad1; a.3). Naše duše je zneklidněna, když je jakoby roztříštěna tužbami, jež se nesou k množství nejrozmanitějších předmětů. „Pečlivá jsi a děláš si starosti s mnohými věcmi“: *Sollicita es et turbaris erga plurrima* (Luk 10,4l). Hledáme-li oddanou a láskyplnou poslušností pouze Boha, uvádíme všechny věci do potřebné jednoty; a to v nás vytváří sílu a pokoj.

Dále nám svatý Patriarcha, když proniká hlouběji do Božího řádu, říká, že se bez Krista k tomuto cíli nedostaneme. On sám je cesta, jež nás k němu dovede. Proto, když počíná psát svou Řeholi, nám ukazuje jako jediný prostředek lásku Kristovu: „K tobě tedy nyní mluvím, kdo zamýšlíš bojovat pod vedením Krista Pána, pravého Krále“: *Ad te ergo nunc mihi sermo dirigitur, quisquis Domino Christo vero Regi militaturus* (Prolog k Řeholi). Pravými žáky svatého Benedikta budeme jen tehdy, předáme-li vládu nad svým srdcem Kristu. Když se s námi svatý Benedikt loučí, opa-

kuje nám to znovu ve formě důtklivé rady a zároveň nám ukazuje, jakou má tato rada cenu: „Ať ničemu nedávají přednost před Kristem, který ať nás přivede k životu věčnému“: *Christo omnino nihil præponant, qui nos pariter ad vitam æternam perducat* (RB kap. 72).

To je ve zkratce celý Boží řád, jak jej obdivuhodně načrtává svatý Zákonodárce s překvapující prostotou. Vrátit se k Bohu skrze Krista, hledat Boha v Kristu, jít k Bohu ve šlépějích Kristových. A na důkaz toho, že toto hledání je upřímné, absolutní, úplné: útěk od světa, pokora, láskyplná poslušnost, duch odevzdanosti a důvěry, převaha života modlitby, láska k bližnímu. To jsou ctnosti, jejichž první příklad nám dal Ježíš Kristus. Osvědčujeme-li je, dokazujeme, že opravdu hledáme Boha, že nedáváme naprosto ničemu přednost před láskou k Ježíši, že považujeme Krista za svůj jediný a jedinečný ideál.

Šťastný mnich, který kráčí touto cestou! I v největších utrpeních, v nejpalčivějších pokušeních, v nejnepříjemnějších protivenstvích najde světlo, pokoj a radost. V jeho duši je všechno uspořádáno, jak to Bůh chce a všechny jeho touhy se sjednocují pouze v jediném Dobru, pro něž je stvořen.

Proto svatý Benedikt, který mluvil ze své vlastní zkušenosti, nám mohl zaručit, že obdržíme tolik dober. „Tou měrou“, praví, „jak mnich pokračuje ve víře a ve ctnostech, srdce se šíří, duše běží s vroucností nevýslovné radosti cestou Božích přikázání“: *Dilatato corde, innerrabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei* (Prolog k Řeholi). Opravdu šťastný je takový mnich! Boží pokoj přebývá v jeho duši, vyzařuje z jeho tváře, šíří se kolem něj. Je opravdu tím, čím má být podle svatého Benedikta mnich: dítětem Božím skrze milost Kristovu, dokonalým křesťanem. „Blahoslavení tiší, neboť se budou nazývat syny Božími“: *Beati pacifici quoniam Filii Dei vocabuntur* (Mat 5,9). Opravdu blahoslavený, protože Bůh je s ním a v každém okamžiku v tomto Bohu, kterého přišel do kláštera hledat, nachází největší a nejvzácnější dobra, poněvadž Bůh je Dobrem svrchovaným a neproměnlivým a nikdy nezklame touhy těch, kdo jej hledají v prostotě a upřímnosti srdce. „Zda opravdu hledá Boha“: *si revera Deum quærit*.

Poznámky

OBSAH

I. Obecný výklad monastického zřízení

1. Hledat Boha 1
Hodnotu našich skutků určuje pohnutka
I. Účel monastického života, jak jej označil svým žákům svatý Benedikt: „Hledání Boha“ 3
II. Podmínky tohoto hledání: Má být stálé a má se projevovat ve všech věcech 6
III. Výlučné: nutnost úplného odpoutání 8
IV. Plody tohoto hledání Boha. Dává nalézt Boha cele. Zdroj radosti 10
V. Jak je Ježíš Kristus naším vzorem v „hledání Boha“ 15

2. Následování Krista 19
Po hříchu, kterým jsme se vzdálili od Boha, má naše „hledání Boha“ povahu návratu k Bohu. Jak je důležité poznat cestu, kterou se „k Bohu“ vrátit. Dostaneme se na ni jen tím, když následujeme Krista.
I. Ježíš je jediná cesta: svým učením a svým příkladem 22
II. Kristus jako Velekněz nás spojuje s Bohem. Svou obětí nás zbavuje hříchu, zavržení, smiřuje nás s Bohem, jeho zásluhy a zadostučinění jsou našimi 25
III. Tím, že v něm vlastníme božský život a plnost milostí, je Ježíš Kristus zdrojem a účinnou příčinou každé pomoci, kterou potřebujeme 31
IV. Tyto podstatné milosti, které jsou nutny ke spáse, vztahují se rovněž na klášterní dokonalost. Ježíš – nejdokonalejší „řeholník“ a vzor dokonalého řeholníka. Jak řeholní stav je stavem dokonalosti. Stupeň této dokonalosti se měří podle stupně našeho spojení s Kristem 33
V. Benediktova řehole je proniknuta těmito pravdami. Její kristocentrický ráz. Pro svatého Benedikta je Kristus božským vzorem, je pro řeholníka „vším“ 37

3. Opat, představitel Kristův 42
Podobnost mezi Církví, Kristem založenou a monastickou společností.
I. Opat zaujímá v klášteře místo Krista. Má ho napodobovat jako pastýř. Živit své stádo Boží naukou a vědou 45
II. Jako velekněz. Proto je pro něho nutná osobní svatost. Oplodňuje jeho působení na duše a umocňuje jeho zprostředkující činnost u Boha 50
III. Hlavní vlastnosti opatovy: diskrétnost, zcela nadpřirozený takt, který ho činí schopným, aby se přizpůsobil dispozicím jednotlivců a mohl všechny duše vést k Bohu 53
IV. Jeho dobrota. Hluboká láska, kterou má osvědčovat svým mnichům. Dobrotivost při kárání 55
V. Povinnosti mnichů vůči opatovi: pokorná a upřímná láska. Jak nebezpečné jsou kritiky a vše, co oddaluje řeholníka od jeho představeného 58
VI. Poslušnost ducha. Bůh k nám mluví svými vyslance. Rozdílné účinky jeho slova. Naslouchat slovu opata jako slovu Kristovu 60
VII. Poslušnost skutkem. Šíře pohledu svatého Benedikta spojená s nejvyšším požadavkem, vzhledem k poslušnosti. Spojení hlavy a údů, jak se uskutečňuje při mši svaté, kterou slouží opat 63

4. Klášterní společenství 66
I. Soustředění moci v opatových rukou. Rada bratří. Rodinný ráz klášterního společenství. Opat, ustavený doživotně, je jejím otcem 67
II. Formy činnosti, které se rozvíjejí v klášteře: modlitba; umístění *Opus Dei* 71
III. Práce. Pohnutka, která ji má oživovat: Poslušnost 73
IV. Stabilita, charakteristický rys klášterního života. Jako milosti dosahujeme jen podle míry, jak žijeme životem Církve, tak vstupujeme do proudu milostí řeholních tou mírou, jak žijeme společným životem. Jak se můžeme sami „vyobcovat“ svými nevěrnostmi a tím, že se straníme společného života 77

V. Vzájemné vztahy mezi členy klášterní rodiny: láska, poslušnost, úcta 83
VI. Stabilita poutá mnichy také ke klášteru. Jak mají milovat své opatství, klášterní kostel a oltář, a ctít tak svého Zakladatele 85

II. Východisko dvojího charakteru monastické dokonalosti

5. To je vítězství, které přemáhá svět, naše víra: *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra* (Jan 5,4) 90
Víra v božství Kristovo základem života monastického stejně jako života křesťanského.
I. Nač se vztahuje tato víra v Ježíše Krista u křesťana a mnicha. Jak nám má dopomoci k vítězství nad světem 92
II. Jak je toto vítězství vzácné. Kristus je zaplatil svou krví. Dává nám účast na Božím životě. Transcendence (přesažnost) života nadpřirozeného nad životem přirozeným 94
III. Víra, princip řeholní dokonalosti; jí se vysvětluje a udržuje monastický život; „zbožšťující světlo“, které ozařuje život Božího dítěte. Svatý Benedikt chce, aby jí byl ozařován celý mnichův život 98
IV. Život z víry. Duchovní vyrovnanost (stálost), která z ní vyplývá přes útoky světa a ďábla 103
V. Osvědčování ctnosti víry; radost, jejímž je zdrojem..... 106

6. Mnišské klášterní sliby 109
Má-li se někdo stát mnichem, musí nutně být včleněn do monastické společnosti sliby
I. Monastické sliby jsou slavný závazek. Proč ji svatý Benedikt spojuje s mešní obětí. Charakteristické znaky oběti Ježíšovy: oběť hodná Boha, úplná, obětovaná z lásky 110
II. Jak oltářní oběť obnovuje oběť kříže. Kristus ve své oběti je naším vzorem. Sliby se mnich nabízí Bohu v oběť 114
III. Spojení s Ježíšovou obětí skrze lásku činí tuto oběť Bohu příjemnou. Odloučit se od všeho stvořeného, abychom se připoutali jen k Bohu 116

IV. Požehnání, která přinášejí duši řeholní sliby: je druhým křtem; působí, že všechny naše skutky mají účast na bohopoctě; je zdrojem radosti 118
V. Nutnost, abychom zůstali trvale věrni přísaze slibů. Jak je Bohu příjemné a pro naše duše užitečné, abychom každodenně obnovovali své řeholní sliby 120

7. Nástroje dobrých skutků..... 125
Řeholní sliby uvádí do pravého monastického života.
I. Nástroje dobrých skutků. V čem záleží duchovní umění. Jak je chce svatý Benedikt vidět svými mnichy uskutečňované 126
II. Nástroje, kterými vybavuje svou duchovní dílnu. Užívat je po úvaze 130
III. Užívat je vzhledem k jednotlivým obdobím, kterými duše prochází: dílo obrácení, pokroky ve víře a lásce, stav dokonalé lásky 133
IV. Práce duše je jen spoluprací (dílem spolupůsobení). Prvním původcem pokroku je Bůh. Naléhavost, s jakou svatý Benedikt zdůrazňuje tuto pravdu. Její důsledky. Záleží na tom, abychom zůstali spojeni s Kristem. Duše je zachráněna před zmalomyslněním 136
V. Jak by bylo nebezpečné vidět celou dokonalost pouze ve vnější kázni. Jak ji máme oživovat láskou 141
VI. Plody života vedeného láskou: svoboda ducha a láska k druhým 146
VII. Jak potřebná je ctnost síly, abychom zůstali trvale věrnými. Zachovávání Řehole vytváří silné duše. Neustále se cvičit v této ctnosti s očima upřenýma na Krista 148

III. Dílo odpoutání

8. Zkroušenost srdce 155
Hřích – překážka mezi duší a Bohem. Chceme-li se spojit s Bohem, musíme se snažit o zničení hříchů a náklonností k nim.

I. Hřích smrtelný; hřích všední; uvážené nevěrnosti; účinný prostředek, jak odstranit hřích: zkroušenost srdce; navyklý, trvající stav lítosti 157
II. Ducha zkroušenosti mají svatí. Církev nás k němu vede mešní liturgií 160
III. Proč se najde zkroušenost srdce zvláště v duších světců; zkroušenost se pojí s důvěrou a láskou; její plody; ....přijímání zkoušek; láska; zkroušenost nepřekáží radosti 165
IV. Jak nás duch zkroušenosti posiluje proti pokušení; úloha a užitečnost pokušení v duchovním životě 169
V. Kterými zbraněmi máme bojovat proti pokušení: bdělost, utíkat se ke Kristu 173
VI. Prostředky, jak nabýt zkroušenosti: modlitba, rozjímání o utrpení Ježíšových; milosrdenství a láska Krista ke hříšníkům ... 175

9. Sebezápor 180
Upřímné zkroušenosti mají odpovídat úkony křesťanského sebezapírání.
I. Proč bylo třeba, aby Kristus před vstupem do své slávy prošel utrpením. Ačkoliv jsme přidruženi ke Kristu v jeho utrpení, postihuje nás ze zcela jiných důvodů. Nutnost sebezapírání, abychom odkáli svá pochybení, abychom si zajistili vytrvalost a abychom napodobovali Krista. Idea svatého Benedikta.....181
II. Jak mám praktikovat toto sebezapírání: Umrtvování uložená Církví. Důvod, který jim dodává ceny, jakou nemají jiné úkony pokání. Jak svatý Benedikt uvádí tuto pravdu do praxe 185
III. Umrtvování spojená s monastickým stavem: Společný život, předpisy svatého Benedikta. Věrnost k našim závazkům 187
IV. Umrtvování, jež se ponechávají osobní iniciativě. Podstatná pohnutka, kterou k ní připojuje svatý Benedikt. Při vnějších umrtvováních se musí jednat moudře. Vnitřní umrtvování. Přijímat ochotným srdcem to, co Bůh sesílá 191
V. Úkony sebezapírání jsou jen prostředkem. Duch svatého Benedikta vzhledem k tomuto předmětu. Jejich hodnota plyne jen z jejich spojení s utrpením Kristovým. Jaký užitek má pro nás umrtvování..... 195

10. Chudoba 200
Duše, která hledá Boha musí se zříkat všeho stvořeného a především hmotného jmění.
I. Mnich nemůže mít žádné vlastnictví. Proč svatý Benedikt je v tomto bodě tak náročný 202
II. Jak musí každý očekávat, že všechno obdrží od opata. Svatý Zákonodárce dovoluje, aby klášter měl vlastní jmění. Jak se má tohoto majetku užívat 205
III. Chudoba nezáleží pouze v hmotném zbavení se jmění. Praktikování ctnosti nelze odloučit od naděje. Duše chce jediné Dobro: Boha. Očekává od něj milosti potřebné k svému posvěcení 208
IV. Nenechme se ničím zadržet ve svém rozletu k Bohu! Napodobujme našeho Pána, vzor poslušnosti! Hluboký pohled na chudobu ve vnitřním životě Kristově: jeho lidství nevlastní vlastní osobu. Jak se mu v tom podobat.....210
V. Duše úplně „chudá duchem" dovoluje Kristu, aby v ní řídil celou její činnost. Boží požehnání, jimiž je zahrnuta 215

11. Pokora 218
Touha, kterou Bůh má, aby se sdílel našim duším. Jednou z největších překážek pro Boží dary je pýcha. Pokora ji odstraňuje.
I. Nutnost pokory 221
II. Pojem, jaký má o ní svatý Benedikt a hlavní místo, které jí ve vnitřním životě dává. Povaha této ctnosti 228
III. Kořen pokory, jak jej podle svatého Benedikta označuje svatý Tomáš: úcta k Bohu, s níž svatý Patriarcha spojuje naprostou důvěru 234
IV. Stupně pokory, jak je stanoví svatý Benedikt; první dva stanoví stupně vnitřní pokory týkající se rovněž všech křesťanů 239
V. Vlastní monastické stupně pokory 242
VI. Vnější pokora; její nutnost. Pět posledních stupňů pokory. Svatého Benedikta charakterizuje duch hluboké úcty 247
VII. Pokora je pravda. Nepopírá dary Boží. Co o tomto předmětu říká svatý Benedikt. Pokora oživuje důvěru 251

VIII. Hlavní užitek pokory: uschopňuje duši k hojnému přijetí Božích darů a k dokonalé lásce. Jak hluboká je cesta, kterou označuje svatý Benedikt 255
IX. Prostředky, jak dosáhnout této ctnosti: modlitba, rozjímání o Božích dokonalostech, rozjímání o Kristu. Co bylo zdrojem pokory pro Ježíše. Propast jeho pokoření 258
X. Neskládejme důvěru v sebe! Čím více duše uznává svou slabost a ubohost, tím mocnější je v ní milost. Kristus sdílí pokorné duši své nebeské povýšení 262

12. Dobro poslušnosti 266
Praktickým vyjádřením pokory je u mnicha poslušnost. Protože je tvor podstatně závislý na Stvořiteli, je poslušnost ctností základní.
I. Kristus přivádí lidstvo zpět k Otci svou poslušností. Každý křesťan se musí připojit k jeho poslušnosti, aby dospěl k Bohu. Podrobení se Církvi 268
II. Poslušnost je rovněž pro mnicha cestou, která vede k Bohu. Jak daleko sahá tato ctnost 273
III. Svatý Benedikt má o této ctnosti velmi vysoký pojem. Celá benediktinská dokonalost záleží v bezvýhradném oddání se Bohu poslušností.....276
IV. Proč svatý Patriarcha nazývá tuto poslušnost „dobrem“ (*Bonum obedientiæ*). Hodnota, kterou dodává poslušnost činnosti mnicha 278
V. Jak tvoří tato ctnost pro mnicha neklamný prostředek, aby dosáhl dokonalosti. Co řekl Pán svaté Gertrudě 281
VI. Vlastnosti poslušnosti: Má být nadpřirozená. Vede k úkonům v duchu víry. Dává vidět v osobě opatově za všech okolností Krista 284
VII. Jak musíme rozumět výroku našeho blaženého Otce: „Řídit se míněním jiného“ (*Alieno judicio ambulare*). Užitečnost této poslušnosti proniknuté vírou. Její velikost..... 288
VIII. Poslušnost se má opírat o naději. Bůh nikdy není vzdálen od toho, kdo poslouchá 295

IX. Svatý Benedikt chce, aby naše poslušnost vycházela zvláště z lásky. Ježíš Kristus je náš vzor. Přijímat oběti poslušnosti z lásky k němu 297
X. Jak je možné se odchýlit od ducha poslušnosti. Co si myslí Bůh o chybách z neposlušnosti. Zlo reptání 301
XI. Pečlivě chránit dobro poslušnosti; dychtivě je vyhledávat. Sjednocovat se každodenně s Ježíšem v jeho poslušnosti 309

IV. Život spojení s Bohem

13. Opus Dei, chvála Boží 313
Bůh učinil všechno ke své slávě. Jak božské oficium zjednává tuto Boží slávu. Svatý Benedikt je nazývá *Opus Dei* odůvodněně.
I. Nejvyšší důvod výbornosti božského oficia: chvalozpěv Slova v lůně božství a ve stvoření 317
II. Vtělené Slovo odkázalo Církvi, své nevěstě úkol pokračovat stále v jeho chvalozpěvu 320
III. Církev svěřuje důležitější část tohoto úkolu vybraným duším 322
IV. Božské oficium se prostřednictvím hlasu a srdce člověka stává chvalozpěvem všeho stvoření 324
V. Tvoří zvláštní projev úcty Bohu ctností víry, naděje, lásky .. 327
VI. Tento projev úcty nabývá zvláštního lesku, obětuje-li se v utrpení: „Oběť chvály“: *Sacrificium laudis* 331

14. Opus Dei jako prostředek spojení s Bohem 334
Stručný přehled: Chvála Boží: *Opus Dei*, je rovněž prostředkem spojení s Bohem i prostředkem posvěcení.
I. Poskytuje nám výborné formy modlitby pro všechny naše potřeby 336
II. Dává nám příležitost ke cvičení mnoha ctností 340
III. Je nejlepším způsobem, jak se přenechat Kristu 342
IV. Dispozice, s nimiž se má božské oficium konat: Bezprostřední příprava a úmysly, které při něm máme mít 345
V. Jak se má duše chovat při božském oficiu: modlit se důstojně, pozorně, zbožně 353

VI. Závěrečné povzbuzení 360

15. Monastická modlitba 363
I. Místo, jež zaujímá modlitba v životě mnicha 365
II. Vlastnosti, které svatý Benedikt požaduje od modlitby; nutnost přípravy 368
III. Ráz monastické modlitby na cestě očistné 372
IV. Na cestě osvětné 375
V. Jak je *Opus Dei* ryzím zdrojem hojného světla 381
VI. Stav modlitby v životě spojení s Bohem 385
VII. Prostředky, které svatý Benedikt udává, aby v nás udržel život modlitby 388
VIII. Tento život je normálním stavem mnicha v klášteře; vzácné plody, které přináší 395

16. Duch odevzdanosti 401
Stručný přehled: Duch odevzdanosti je jednou z nejryzejších forem lásky.
I. Objektivní základ této odevzdanosti je vůle Boží 403
II. S tímto duchem odevzdanosti se ve vysoké míře setkáváme v Řeholi svatého Benedikta 407
III. Praktikování této ctnosti 410
IV. Zvláště v době zkoušek 414
V. Odevzdanosti je Bohu velmi příjemným projevem úcty 420
VI. Zvláštní požehnání, jež z odevzdanosti pro duši vyplývá . 423

17. Dobrá horlivost 427
Stručný přehled: Zdrojem horlivosti je život spojení a odevzdanost do vůle Boží.
I. Svatý Benedikt především zavrhuje špatnou horlivost 429
II. Formy horlivosti, jež máme podle svatého Benedikta projevovat vůči bratřím v klášteře a) Úcta 431
III. b) Trpělivost 434
IV. c) Připravenost přispět na pomoc 438
V. Rozmanitost pochybení proti lásce 443

VI. Dobrá horlivost se má vztahovat na komunitu jako na celek... 446
VII. Rozmanité formy horlivosti vzhledem k duším žijícím ve světě 449
VIII. Ať celá tato svatá horlivost čerpá své odůvodnění v lásce k Ježíši Kristu. „Ať se ničemu nedává přednost před Kristem!“: *Christo omnino nihil præponent!* 458

18. Pokoj Kristův ať vládne ve vašich srdcích..... 465
Stručný přehled: Dar pokoje duším shrnuje celé Kristovo dílo vůči nám. Pokoj korunuje celý soulad mnišského života.
I. Co je to pokoj: klid řádu 468
II. Jak se máme přizpůsobit Božímu řádu 472
III. Pokoj, který duše najde v Bohu, je trvalý 475
IV. Svatý Benedikt uspořádal ve své Řeholi vše tak, aby nám pomohl nalézt tento pokoj 479

Detailní obsah..... **484**